

กำหนดการเผยแพร่

- ฉบับที่ 1 มกราคม-มีนาคม
- ฉบับที่ 2 เมษายน-มิถุนายน
- ฉบับที่ 3 กรกฎาคม-กันยายน
- ฉบับที่ 4 ตุลาคม-ธันวาคม

Publishing Schedule

- Number 1 (January - March)
- Number 2 (April - June)
- Number 3 (July - September)
- Number 4 (October - December)

วัตถุประสงค์

1. เพื่อส่งเสริมและเผยแพร่งานวิชาการและผลงานวิจัยทาง
ครุศาสตร์ ศึกษาศาสตร์ จิตวิทยา รัฐศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์
และสหวิทยาการด้านมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
2. เพื่อให้บริการวิชาการเกี่ยวกับการเสนอทางออกในการแก้ปัญหา
สังคม

Objective

1. To promote and disseminate academic works and research
results in educational science, psychology, political science,
Public Administration and interdisciplinary studies in the
humanities and social sciences.
2. To provide academic services in solving social problems.

ดุษฎีบัณฑิต

วารสารวิชาการธรรมศาสตร์
Dhammathas Academic Journal

ปีที่ 22 ฉบับที่ 2 ประจำเดือน เมษายน - มิถุนายน 2565
Vol. 22 No. 2 (April - June 2022)

การพิจารณาคัดเลือกบทความ

บทความแต่ละบทความที่ตีพิมพ์จะได้รับพิจารณาจากคณะกรรมการ
กลั่นกรองบทความวารสาร (Peer Review) อย่างน้อย 2 ท่าน ที่มีความ
เชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง และได้รับความเห็นชอบจาก
กองบรรณาธิการก่อนตีพิมพ์ โดยการพิจารณาบทความจะมีรูปแบบที่
ผู้พิจารณาบทความไม่ทราบชื่อหรือข้อมูลของผู้เขียนบทความและผู้เขียน
บทความไม่ทราบชื่อผู้พิจารณาบทความ (Double-blind Peer Review)

Article Consideration

Each article will be published by a panel of two journalists with
expertise in relevant fields. And get the editorial approval before
publishing. The review is in the form of: The article's Double Blind.
To comply with copyright law The author must sign the copy
of the article submission form to the journal. In addition, the author
must confirm that the original article submitted to it. Only one
publication in the Dhammathas academic journal. If the images
or tables of others appearing in other publications are used. The
author must ask permission of the copyright owner. Include a book
that has been approved by the editor before the article is published.

ที่ปรึกษา

พระธรรมวัชรบัณฑิต, ศาสตราจารย์ ดร.
พระโสภณพัฒนบัณฑิต, รองศาสตราจารย์ ดร.
ศาสตราจารย์ ดร.ประยงค์ แสนบุราณ
ศาสตราจารย์ ดร.วัชร งามจิตต์เจริญ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Advisors

Prof. Dr. Phra Thamwacharapundit
Assoc. Prof. Dr. Phra Sophonphathanapundit
Prof. Dr. Prayong Seanburan
Prof. Dr. Watchara Ngamchitcharoen
Asst. Prof. Dr. Pitch Pongsawat

Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Khon Kaen University
Thammasat University
Chulalongkorn University

บรรณาธิการ / Editor

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล พรหมกุล / Asst. Prof. Dr. Suraphon Promgun

ผู้ช่วยบรรณาธิการ / Editorial assistant

สาริกา ไสวงาม / Sariga Sa-waingam

กองบรรณาธิการ

พระครูสุธีคัมภีรญาณ วิ., ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ศาสตราจารย์ ดร.กนกพร สมปราชญ์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.ภาสกร ดอกจันทร์	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา เคนาภูมิ	มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
รองศาสตราจารย์ ดร.กตัญญู แก้วหานาม	มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์
รองศาสตราจารย์ ดร.อำพล บุตคาสาร	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
รองศาสตราจารย์ ดร.ธีรโชติ เกิดแก้ว	มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
รองศาสตราจารย์ ดร.สัญญา สะสอง	มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จักรพรรณ วงศ์พรวัฒน์	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชาลชัย ฮวดศรี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิทยา ทองดี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประยูร แสงใส	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีระพงษ์ มีไธสง	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พุทธิวัฒน์ ถาวรสินศักดิ์	มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

Editorial Board

Asst. Prof. Dr. Phrakhu Sudhikhambhirayan	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Prof. Dr. Kanokorn Somprach	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Assoc. Prof. Dr. Pasakorn Dokchan	Mahamakut Buddhist University
Assoc. Prof. Dr. Sanya Kenaphoom	Rajabhat Mahasarakham University
Assoc. Prof. Dr. Kathanyoo Kaewhanam	Kalasin University
Assoc. Prof. Dr. Aompol Buddasarn	Phranakhon Rajabhat University
Assoc. Prof. Dr. Teerachoot Kerdkaw	Huachiew Chalermprakit University
Assoc. Prof. Dr. Sanya Sasong	Chiang Mai Rajabhat University
Asst. Prof. Dr. Chakkapan Wongpornpavan	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Asst. Prof. Dr. Chanchai Hudsri	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Asst. Prof. Dr. Vitthaya Thongdee	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Asst. Prof. Dr. Prayoon Saengsai	Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Asst. Prof. Dr. Theerapong Meethaisong	Mahasarakham University
Asst. Prof. Dr. Putthiwat Thawonsinsak	Loei Rajabhat University

ผู้จัดการวารสาร / Journal Manager

มาริสสา ไสวงาม / Marisa Sa-waingam

ออกแบบปก : สาริกา ไสวงาม

จำนวนพิมพ์ : 500 เล่ม

เจ้าของ : สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
อาคาร 100 ปี สมเด็จพระพุทธาจารย์ (อาท อาสภมหาเถร)
เลขที่ 30 หมู่ 1 บ้านโคกลี ตำบลโคกลี อำเภอนาคู จังหวัดขอนแก่น 40000
โทรศัพท์ 085-752-1693

พิมพ์ที่ : <http://www.tci-thaijo.org/index.php/dhammathas> E-mail: dhammathas@hotmail.com
ห้างหุ้นส่วนจำกัด ขอนแก่นการพิมพ์ 64-66 ถนนรินรมย์ ตำบลในเมือง อำเภอนาคู จังหวัดขอนแก่น 40000
โทรศัพท์ 0-4322-1938 E-mail: khonkaenprint@gmail.com

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสาร วารสารวิชาการธรรมศาสตร์ (Peer Review)

ปีที่ 22 ฉบับที่ 2 ประจำปี เดือน เมษายน - มิถุนายน 2565

ผู้ทรงคุณวุฒิจากภายใน

1. พระครูปลัดบุญช่วย โชติวิโส, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
2. พระมหาพิสิฐ วิสิษฐปญโญ, ดร.	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชาญชัย ฮวดศรี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
4. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประยูร แสงใส	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
5. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวิน ทองปั้น	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
6. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิทยา ทองดี	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
7. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จรัส ลีกา	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
8. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พชรกฤต ศรีบุญเรือง	มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอก

1. ศาสตราจารย์ ดร.ป๋องปอนด์ รักอำนวยกิจ	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2. ศาสตราจารย์ ดร.เอมอัชมา วัฒนบุรานนท์	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
3. รองศาสตราจารย์ ดร.อมรพันธ์ อัจจิมาพร	มหาวิทยาลัยมหิดล
4. รองศาสตราจารย์ ดร.ยุทธพร อิศรชัย	มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
5. รองศาสตราจารย์ ดร.ประโยชน์ ส่งกลิ่น	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
6. รองศาสตราจารย์ ดร.ดารณี ศักดิ์ศิริผล	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
7. รองศาสตราจารย์ ดร.มารุต พัฒนาผล	มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
8. รองศาสตราจารย์ ดร.สมนึก เอื้อจิระพงษ์พันธ์	มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์
9. รองศาสตราจารย์ ดร.กฤษเชต ไกรवास	มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์
10. รองศาสตราจารย์ ดร.ปิยากร หวังมหาพร	มหาวิทยาลัยศรีปทุม
11. รองศาสตราจารย์ ดร.ภัทรธิดา ผลงาม	มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
12. รองศาสตราจารย์ ดร.สุพจน์ แสงเงิน	มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร
13. รองศาสตราจารย์ ดร.วิภาวี กฤษณะภูติ	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
14. รองศาสตราจารย์ ดร.อังคณา ตุงคะสมิต	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
15. รองศาสตราจารย์ ดร.พรอัมรินทร์ พรหมเกิด	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
16. รองศาสตราจารย์ ดร.ดวงกมล ไตรวิจิตรคุณ	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
17. รองศาสตราจารย์ ดร.โอฬาร ถิ่นบางเตียว	มหาวิทยาลัยบูรพา
18. รองศาสตราจารย์ ดร.สฎายุ ชีระวนิชตระกูล	มหาวิทยาลัยบูรพา
19. รองศาสตราจารย์ ดร.พัชลิน จินนุ่น	มหาวิทยาลัยทักษิณ
20. รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริข ศรีโกคางกุล	วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น
21. รองศาสตราจารย์ ดร.เกรียงศักดิ์ โชควรกุล	มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ
22. รองศาสตราจารย์ ดร. พรพันธุ์ เขมคุณาคัย	มหาวิทยาลัยทักษิณ
23. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สยาม ราชวัตร	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
24. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศิริวรรณ วนิชวัฒนวรชัย	มหาวิทยาลัยศิลปากร
25. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วินัย ผลเจริญ	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสาร วารสารวิชาการสสรนรรส (Peer Review)

ปีที่ 22 ฉบับที่ 2 ประจำปี เดือน เมษายน - มิถุนายน 2565

ผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอก

26. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ชวลิต เกิดทิพย์	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
27. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิรัชยา เจียวีก	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
28. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปฐมาวดี จงรักษ์	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
29. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุบัน พรเวียง	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
30. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.แสง แสบบุตร	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
31. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นุรตม์ เจริญศรี	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
32. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ยงยุทธ ยะบุญธง	มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
33. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปริญทร์ นาคสิงห์	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
34. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรนันท กลันทปุระ	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
35. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิเชียร แสนมี	มหาวิทยาลัยขอนแก่น
36. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิไลลักษณ์ อุ้นจิตร	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
37. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรวิทย์ บุญไทย	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
38. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วัลลภา เถลิม่วงสาเวช	มหาวิทยาลัยรังสิต
39. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิษณุ บุญนิยม	มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร
40. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนรรตน์ อนันทนาร	มหาวิทยาลัยบูรพา
41. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อภิณัฐวัฒน์ โพธิ์सान	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
42. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วินิจ ฝาเจริญ	วิทยาลัยบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้
43. รองศาสตราจารย์ เอนก ชิตเกษร	มหาวิทยาลัยพายัพ
44. รองศาสตราจารย์ พรรณนุช ชัยปิ่นชนะ	มหาวิทยาลัยพายัพ
45. ผู้ช่วยศาสตราจารย์พิพัฒน์ สุธะ	มหาวิทยาลัยศิลปากร
46. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ วิณา ประชากุล	มหาวิทยาลัยมหาสารคาม
47. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดุสิตา ทินมาลา	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
48. พระมหาไทยน้อย ญาณเมธี, ดร.	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
49. อาจารย์ ดร.กรรณก เลิศเดชาภัทร	จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
50. อาจารย์ ดร.กรวิทย์ เกษกลาง	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
51. อาจารย์ ดร.วัฒนา นนทชิต	มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
52. ดร.นฤพนธ์ ตัวงวิเศษ	นักวิชาการศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน)

บรรณาธิการทดลอง

วารสารวิชาการธรรมศาสตร์ฉบับนี้ เป็นปีที่ 22 ฉบับที่ 2 ประกอบด้วย บทความวิจัย 1) การจัดการความรู้ด้านทุนทางสังคมเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมในพื้นที่เทศบาลตำบลป่าเมี่ยง อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ 2) การเปลี่ยนแปลงและสืบทอดวัฒนธรรมของกลุ่มคาราวานม้าต่างในประเทศไทย: กรณีศึกษา 3 รุ่น ในภาคเหนือตอนบนและเมืองด้าหลิมณฑลยูนนาน 3) รูปแบบการพัฒนาผู้ประกอบการเด็กที่มีความบกพร่องทางการเคลื่อนไหว ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดกาฬสินธุ์ 4) การจัดการองค์ความรู้เกี่ยวกับเครื่องแต่งกายในวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงจังหวัดแม่ฮ่องสอน 5) การบริหารจัดการการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 2 6) การนำนโยบายการพัฒนาทักษะวิศวกรสังคมไปปฏิบัติศึกษาเฉพาะกรณีโครงการยุวชน มรส. สร้างชาติ 7) การพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษสำหรับนักศึกษาปริญญาตรีโดยใช้วิธีการอ่านแบบร่วมมือ 8) การวิเคราะห์องค์ประกอบกรอบการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นแนวคิดของนักเรียนในการปฏิบัติการสอนที่ใช้การศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิด เพื่อเรียนรู้แนวคิดของนักเรียน 9) การวิเคราะห์วิชาโหราศาสตร์ที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในจังหวัดขอนแก่น 10) ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อมาตรการป้องกันปัญหาออร์รับซ์ในการจัดซื้อจัดจ้างด้วยวิธีประกวดราคาอิเล็กทรอนิกส์ของหน่วยงานภาครัฐในกรุงเทพมหานคร 11) ภาวะผู้นำแบบผู้ให้บริการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 12) ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร 13) ปู่จ่าน: บทบาทการส่งเสริมพระพุทธศาสนาของชุมชน กรณีศึกษา ตำบลมะมะดะ อำเภอแม่ลาว จังหวัดเชียงราย 14) การจัดการศึกษาระดับท้องถิ่น: กรณีศึกษาโรงเรียนเทศบาลท่าพระอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น 15) การพัฒนาพฤติกรรมการใช้เงินตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาทของนักเรียนมัธยมปลาย โรงเรียนโคกสีพิทยาสรรพ์ จังหวัดขอนแก่น 16) การพัฒนายุทธศาสตร์ส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในจังหวัดเลย 17) ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมท้องถิ่นกับการเลือกตั้งท้องถิ่น 18) โมเดลเชิงเหตุและผลของความเหนื่อยหน่ายในงานของครู 19) การศึกษาความพึงพอใจของนิสิตระดับปริญญาตรีในการเรียนการสอนผ่านระบบออนไลน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น 20) แนวทางการแก้ไขปัญหาพฤติกรรมการเมืองไทยในทัศนะของเพลโต 21) การบูรณาหลักธรรมและกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อเสริมสร้างสุขภาพและป้องกันโรคซึมเศร้าของผู้สูงอายุในจังหวัดเชียงใหม่ 22) กระบวนการเปลี่ยนแปลงเพศวิถีจากชายสู่ชายรักชาย: กรณีศึกษาละครชุดชายรักชายทางไลน์ทีวีช่วงปี 2558-2563 23) ความสัมพันธ์ทางเพศในวรรณกรรมแนววาย 24) คุณลักษณะของนักการเมืองท้องถิ่นยุคใหม่กับพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกผู้นำท้องถิ่นของประชาชนผู้มีสิทธิ์เลือกตั้ง 25) รูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนอย่างยั่งยืนบนฐานวิถีชีวิตใหม่: กรณีศึกษาจังหวัดเลย 26) รูปแบบการจัดการความรับผิดชอบต่อสังคมของเหมืองแร่หินอุตสาหกรรมชนิดหินปูน เพื่อการก่อสร้างของประเทศไทยในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2563-2572) 27) การพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้ตามของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 28) การศึกษาการเมืองเปรียบเทียบ: แนวคิดการพัฒนาทางการเมือง ความเป็นประชาธิปไตย ความไม่เท่าเทียม/จุดทับซ้อน: กรณีศึกษาไทยและญี่ปุ่น 29) ฐานคิดการก่อตั้ง โครงสร้าง ลักษณะ ระบบการดำเนินงาน และบทบาทการทำงานของสภาชุมชนที่มีอยู่ในประเทศไทย 30) รูปแบบการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดสุราษฎร์ธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร 31) การสำรวจความต้องการหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเรื่อง อีสปอร์ต กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษา นครพนม และบทความวิชาการ ได้แก่ นโยบายสาธารณะด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดของประเทศไทย กองบรรณาธิการหวังเป็นอย่างยิ่งว่า ผู้อ่านจะได้รับความรู้จากวารสารวิจัย และบทความวิชาการ ตามที่ปรากฏและนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ทางการศึกษา ตลอดจนการดำเนินชีวิตต่อไป

Ind.

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุรพล พรหมกุล)

ทักษะและข้อคิดเห็นของบทความในวารสารฉบับนี้
เป็นของผู้เขียนแต่ละท่าน ไม่ถือเป็นทัศนะและความรับผิดชอบของกองบรรณาธิการ

สารบัญ

บรรณาธิการแถลง

บทความวิจัย : Research Article

- การจัดการความรู้ด้านทุนทางสังคมเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมในพื้นที่เทศบาลตำบลป่าเมี่ยง อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่
Knowledge Management on Social Capital for Strengthening Local Communities with Participation of Civil Society in Pa Miang Subdistrict Municipality Area Doi Saket District Chiang Mai Province
วินิจ ผาเจริญ, สุริยจรัส เตชะตันมินสกุล, สถาพร แสงสุโพธิ์ และนนท์ น้ำประทานสุข
Winit Pharcharuen, Suriyajaras Techatanminasakul, Sathaporn Saengsupho and Non Naprathansuk 1
- การเปลี่ยนแปลงและสืบทอดวัฒนธรรมของกลุ่มคาราวานม้าต่างในประเทศไทย: กรณีศึกษา 3 รุ่น ในภาคเหนือตอนบนและเมืองต้าหลี่ มณฑลยูนนาน
Cultural changes and inheritance of pack-horse caravan in Thailand: The case study of passing down for three generations from Northern of Thailand and Dali in Yunnan
นิสริน หวังตักวาดิน และ Caijun Lin
Nisareen Wangtakwadeen and Caijun Lin 21
- รูปแบบการพัฒนาผู้ปกครองเด็กที่มีความบกพร่องทางการเคลื่อนไหว ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดกาฬสินธุ์
The Developmental Patterns of Parents of children with Movement Disabilities Kalasin Special Education Center
ภัทรนันท์ อิงภู, อูรสา พรหมทา และจำเนียร พลหาญ
Pataranan Ingpoo, Urasa Promtha and Chamnian Polhan 33
- การจัดการองค์ความรู้เกี่ยวกับเครื่องแต่งกายในวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง จังหวัดแม่ฮ่องสอน
Knowledge Management on Karen Ethnic Attire in Mae Hong Son Province
ชุติมันต์ สะสง
Chutimun Sasong 45

- การบริหารจัดการการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ลำปาง เขต 2

Learning Management in Schools under Lampang Primary Education Service Area Office 2

ตันตริน สืบปัญญา และปณตนนท์ เกียรติประภากุล

Tantrene Suebpanya and Panotnon Teanprapakun 57
- การนำนโยบายการพัฒนาทักษะวิศวกรสังคมไปปฏิบัติ ศึกษาเฉพาะกรณีโครงการยุวชน มรส. สร้างชาติ

Implementation of Social Engineer Skills Development Policy for Specific Case Studie of the SRU youth Project to Build a Nation

พลกฤต แสงอาวุธ และบุษยมาศ เหมณี

Ponlakrit Sangarwut and Bussayamas Hemmanee 71
- การพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษสำหรับนักศึกษาปริญญาตรี โดยใช้วิธีการอ่านแบบร่วมมือ

Developing English Reading Comprehension Competence for Undergraduate Students Using a Collaborative Reading Method

บุตรี เวทพิเชฐโกศล

Bhudtree Wetpichetkosol 83
- การวิเคราะห์องค์ประกอบการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นแนวคิดของนักเรียน ในการปฏิบัติการสอนที่ใช้การศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิด เพื่อเรียนรู้แนวคิดของ นักเรียน

Analyzing Elements of Designing Lesson Plans that Focuses on Students' Ideas in Teaching Practice using Lesson Study and Open Approach to Learn Students' Ideas

เริงนภา อัมพะวงษ์, เกียรติ แสงอรุณ และสัมพันธ์ ถิ่นเวียงทอง

Rerngnapa Umtawong, Kiat Sangaroon and Sampan Thinwiangthong 97
- การวิเคราะห์วิชาโหราศาสตร์ที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในจังหวัดขอนแก่น

Analysis of Astrology Influencing on the Quality of Life of People in Khon Kaen Province

อภิญา สาริพันธ์, พระครูภาวนาโพธิคุณ และจรัส สีกา

Apinya Sariphan, Prakrubhavanaphodhikun and Jaras Leeka 113

- ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อมาตรการป้องกันปัญหาคอร์รัปชันในการจัดซื้อจัดจ้าง ด้วยวิธี
ประกวดราคาอิเล็กทรอนิกส์ของหน่วยงานภาครัฐในกรุงเทพมหานคร

The Causal Model towards Government Defense Anti-Corruption Measurement
of Government Procurement of Electronic Bidding in Bangkok, Thailand

นันทิตา เลิศสงครามชัย และนันทิชา โชติพิทยานนท์

Nantita Lertsongkramchai and Natnicha Chotpittayanon 125
- ภาวะผู้นำแบบผู้ให้บริการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
มัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2

Servant Leadership of School Administrators under the Secondary Educational
Service Area Office Bangkok 2

สุวิมล อินทะพุด และปทุมพร เปี้ยถนอม

Suwimon Intaput and Patumphorn Piatanom 135
- ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร

Morale and Spirit in the Performance of Personnel of Nong Khaem District
Office, Bangkok

วิมลรัตน์ ไชยศรี และราเชนทร์ นพณัฐวงศ์กร

Wimonrat Chaisri and Rachen Noppanatwongsakorn 153
- ปู่จ่าน: บทบาทการส่งเสริมพระพุทธศาสนาของชุมชน กรณีศึกษา ตำบลดงมะตะ อำเภอ
แม่ลาว จังหวัดเชียงราย

The Role of “Pu Chan” to Support Buddhism in the Community, Dong
Mada Sub-district, Mae Lao District, Chiang Rai Province

ชาญชัย ฤทธิร่วม และโกมินทร์ วังอ่อน

Chanchai Rittiruum and Gomin Wang-on 165
- การจัดการศึกษาระดับท้องถิ่น: กรณีศึกษาโรงเรียนเทศบาลท่าพระ อำเภอเมือง จังหวัด
ขอนแก่น

Providing Education at the Local Level: A Case Study of Tha Phra Municipal
School, Mueang District, Khon Kaen Province

วีณา มะปะเต และกฤชวรรณ โล้วชรินทร์

Weena Mapate and Grichawat Lowatcharin 179

- **การพัฒนาพฤติกรรมการใช้เงินตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาทของนักเรียนมัธยมปลาย
โรงเรียนโคกสีพิทยาสรรพ์ จังหวัดขอนแก่น**

Development of Spending Behavior in accordance with Theravada Buddhist
Philosophy of High-School Students in Koksipitayason-School, Khon Kaen
Province

ชานินี ยศพันธ์, สุวิน ทองปั้น, จรัส ลีกา และประสิทธิ์ วงศ์ศรีเทพ

Chaninee Yospan, Suwin Thongpan, Jaras Leeka and Prasit Wongsrithep 189
- **การพัฒนายุทธศาสตร์ส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในจังหวัดเลย**

Strategy Development to Promote Small and Medium Enterprises in Loei
Province

เดช วัฒนาวิตยานุกูล, ปานฤทัย พุทธทองศรี, สุภาวดี สำราญ และชัยพลภักษ์ หงษ์ลัดดาพร

Dech Wattanawittayanukul, Panruethai Putthongsri, Supawadee Sumran 201
and Chaiyapruet Hongladdaporn
- **ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมท้องถิ่นกับการเลือกตั้งท้องถิ่น**

The Relationship between the Local Culture and the Local Electoral

พรเทพ โฆษิตวรวุฒิ

Phorntep Kosiworawut 213
- **โมเดลเชิงเหตุและผลของความเหนื่อยหน่ายในงานของครู**

A Casual Model of Teacher's Burnout

กัญจน์ ศรีโสภา, มานพ ชูนิล และปิ่นกนก วงศ์ปิ่นเพชร

Kanchanee Srisopha, Manop Chunin and Pinkanok Wongpinphet 229
- **การศึกษาความพึงพอใจของนิสิตระดับปริญญาตรีในการเรียนการสอนผ่านระบบออนไลน์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น**

Satisfaction of Undergraduate Students Towards Online Teaching, Maha
chulalongkornrajavidyalaya University Khon Kaen Campus

พระมหาดาวสยาม วชิรปัญญา (กล้าอด), อมรรัตน์ เตชะนอก,
พระมหาสุทธิดิล จิตตปัญญา (ภูนอก) และพระสุกฤษฏ์ ภาทรมณี (มาระศรี)

Phramaha Daosaya Vajirapañño (Klalod), Amonrat Techanok,
Phramaha Suttidon Cittapañño (Poonok)
and Phra Sukrit Bhaddaramedhi (Marasri) 239

- **แนวทางการแก้ไขปัญหาพฤติกรรมการเมืองไทยในทัศนะของเพลโต**
The Solution to Thai Political Behavior in Plato's View
 ชาติ สงกลาง, ดร.สุวิน ทองป่น, จรัส ลีกา และประสิทธิ์ วงศ์ศรีเทพ
 Chuchat Songklang, Suwin Thongpan, Jaras Leeka and Prasit Wongsrithep 251
- **การบูรณาหลักธรรมและกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อเสริมสร้างสุขภาพและป้องกันโรคซึมเศร้าของผู้สูงอายุในจังหวัดเชียงใหม่**
Integrating Buddhist Principles and Activities to Promote Health and disease Prevention Depression of the Elderly in Chiang Mai Province
 พระมหาบุญนา ฐานวิโร, พระมหาฉัตรชัย สุธตตชโย, พระอธิวัฒน์ รตนวณโณ, ประดิษฐ์ คำมุงคุณ และวันดี บุญล้อม
 Phramaha Boonna Thanaveero, Phramaha Chatchai Suchattajayo, Phra Athiwat Rattavanno, Pradit Kammungkun and Wandee Boonlom 261
- **กระบวนการเปลี่ยนแปลงเพศวิถีจากชายสู่ชายรักชาย: กรณีศึกษาละครชุดชายรักชายทางไลน์ทีวีช่วงปี 2558-2563**
The Sexuality Transition Processes from Male to Homosexual Male of Main Characters: A Case Study of Thai Series from LINE TV between 2015 and 2020
 รณยุทธ เอื้อไตรรัตน์ และอรทัย เพี้ยยุระ
 Ronnayut Ueatrirat and Orathai Piayura 273
- **ความสัมพันธ์ทางเพศในวรรณกรรมแนววาย**
Intimate relationship in LGBT Literature
 อนันตศักดิ์ พลแก้วเกษ และอรทัย เพี้ยยุระ
 Anantasak Phonkaewkate and Orathai Piayura 285
- **คุณลักษณะของนักการเมืองท้องถิ่นยุคใหม่กับพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกผู้นำท้องถิ่นของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง**
Attributes of the Modern Local Politician and the Local Electoral Behavior of Voters
 รพีพร ธงทอง
 Rapeeporn Thongtong 297

- รูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนอย่างยั่งยืนบนฐานวิถีชีวิตใหม่: กรณีศึกษาจังหวัดเลย
Sustainable Community Solid Waste Management Model Bases on A New Normal: Case study in Loei Province

โสภณ สุวรรณรัตน์ และเกรียงศักดิ์ สร้อยสุวรรณ

Sophon Suwannarat and Kriangsak Soisuwan 311
- รูปแบบการจัดการความรับผิดชอบต่อสังคมของเหมืองแร่หินอุตสาหกรรมชนิดหินปูน
เพื่อการก่อสร้างของประเทศไทยในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2563-2572)

The Corporate Social Responsibility (CSR) Management Model for Thailand Stone Mining in the Next Decade (2020-2030)

ออปอ แท้ศิลปสาธิต และชเนตตี พิพัฒนางกูร

Aupal Taesillapasathit and Chanettee Piphatanangkun 327
- การพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้ตามของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ
การศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

The Development of Teacher Followership Indicators in Secondary Schools under the Office of the Basic Education Commission in the North-Eastern Region of Thailand

พิมพ์ภัทรา แก้วดี, เอกลักษณ์ เพียสา และวาโร เพ็งสวัสดิ์

Pimpaphat Kaewdee, Akkaluck Pheasa and Waro Pengsawat 337
- การศึกษาการเมืองเปรียบเทียบ: แนวคิดการพัฒนาทางการเมือง ความเป็นประชาธิปไตย
ความไม่เท่าเทียม/จุดทับซ้อน: กรณีศึกษาไทยและญี่ปุ่น

On the Study of Comparative Politics: Concept of Political Development, Democratization, Inequality / Intersectionality: Case Studies of Thailand and Japan

กิริพัฒน์ เขียนทองกุล และนรชิต จิรสัทธรรม

Kiraphat Khianthongkul and Norachit Jirasatthumb 349
- ฐานคิดการก่อตั้ง โครงสร้าง ลักษณะ ระบบการดำเนินงาน และบทบาทการทำงานของ
สภาชุมชนที่มีอยู่ในประเทศไทย

Foundation of Founding, Structure, Traits, Operational System and Working role of Existing Community Councils in Thailand

สิทธิชัย ธรรมขัน, สมคิด แก้วทิพย์, เฉลิมชัย ปัญญาดี และปรารธนา ยศสุข

Sittichai Thummakun, Somkid Kaewthip, Chalermchai Panyadee and Pradtana Yossuck 367

- รูปแบบการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดสุราษฎร์ธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร

Teacher Development Model in Learning Management that Promotes Creative Thinking Skills of Secondary Schools in Surat Thani Province under The Secondary Educational Service Area Office, Surat Thani and Chumphon

ธีรพงษ์ คงด้วง

Thirapong Kongduang

383
- การสำรวจความต้องการหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม เรื่อง อีสปอร์ต กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม

A survey on the requirement of the additional course on E-sports in the Science and Technology Subject Areas of Schools Under the Secondary Educational Service Area office Nakhon Phanom

จตุรภูษ ไพรสนธ์ และวัลนิกา ฉลากบาง

Jaturaput Praison and Wannika Chalakbang

395

บทความวิชาการ : Academic Article

- นโยบายสาธารณะด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดของประเทศไทย

Public Policy on Drug Prevention and Suppression of Thailand

ศศิวิมล คำเมือง, สระเกตุ ปานเถื่อน, ธีรตนย์ คงสิทธิ์ตันตระกุล และภาสกร ดอกจันทร์

Sasiwimon Kummuang, Saket Panthuan, Teeradon Kongsitrattanakul and Phasakorn Dokshan

409

ภาคผนวก

- กระบวนการพิจารณาบทความของวารสารวิชาการธรรมศาสตร์

423
- คำแนะนำสำหรับผู้พิมพ์บทความ

424

**การจัดการความรู้ด้านทุนทางสังคมเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็ง
ของชุมชนท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมในพื้นที่
เทศบาลตำบลป่าเมี่ยง อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่***
**Knowledge Management on Social Capital for Strengthening
Local Communities with Participation of Civil Society in
Pa Miang Subdistrict Municipality Area Doi Saket District
Chiang Mai Province**

วินิจ พาเจริญ, สุริยจรัส เตชะตันมินสกุล, สทภาพร แสงสุโพธิ์ และนนท์ น้าประทานสุข
Winit Pharcharuen, Suriyajasas Techatanminasakul, Sathaporn Saengsupho
and Non Naprathansuk

วิทยาลัยบริหารศาสตร์ มหาวิทยาลัยแม่โจ้
School of Administrative Studies, Maejo University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: winit.phacharuen@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ถอดบทเรียนการจัดการความรู้ด้านทุนทางสังคมในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นที่ผ่านมา 2) วิเคราะห์ทุนทางสังคมที่แสดงสถานะและศักยภาพของชุมชนในการจัดการความรู้ทุนทางสังคม 3) นำเสนอแนวทางการจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาเทศบาลตำบลป่าเมี่ยงเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้นำชุมชน ตัวแทนกลุ่มองค์กร/หน่วยงาน ประชาชนในพื้นที่ จำนวน 50 คน เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลมีหลากหลายรูปแบบ การวิเคราะห์ข้อมูลเอกสาร การลงพื้นที่สำรวจ การสังเกต การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม การจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ทำการวิเคราะห์ สังเคราะห์เนื้อหาตามประเด็นที่ศึกษา เป็นการนำเสนอในรูปแบบเชิงพรรณนา

ผลการวิจัยพบว่า

1. พื้นที่เทศบาลตำบลป่าเมี่ยง บริบทส่วนใหญ่ล้อมรอบไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมลุ่มน้ำแม่กวัง ประกอบด้วย 6 หมู่บ้าน มีวิถีในการดำรงชีวิตอยู่ในพื้นที่ต้นน้ำลำธารด้วยรูปแบบ

*ได้รับบทความ: 9 เมษายน 2565; แก้ไขบทความ: 7 มิถุนายน 2565; ตอรับตีพิมพ์: 8 มิถุนายน 2565

ที่หลากหลายมาอย่างยาวนาน จึงมีลักษณะทางสังคมแบบพหุวัฒนธรรม โดยชุมชนท้องถิ่นมีทุนทางสังคมที่สำคัญคือ 1) ทุนบุคคล 2) ทุนแหล่งเรียนรู้ องค์กรชุมชน 3) ทุนหน่วยงาน ภาคีเครือข่าย 4) ทุนวัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น 5) ทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 6) ทุนชุมชนจัดการตนเอง ส่งผลให้ชุมชนมีการเรียนรู้ การปรับตัว สามารถดำรงอยู่ได้ท่ามกลางกระแสการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลงได้

2. ทุนทางสังคมและศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นเทศบาลตำบลป่าเมี่ยง มีลักษณะโดดเด่นด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่เป็นแหล่งเรียนรู้และความหลากหลายของรูปแบบในการดำรงวิถีชีวิตที่สามารถบ่งบอกถึงความมั่นคงในระดับบุคคล ครัวเรือน และชุมชนท้องถิ่น โดยมีการบูรณาการและประสานงานร่วมกับทุกภาคส่วนเป็นอย่างดี

3. ผลการสังเคราะห์ศักยภาพของทุนทางสังคมในพื้นที่ โดยใช้เทคนิค SWOT Analysis นำไปสู่การกำหนดการจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาเทศบาลตำบลป่าเมี่ยง เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม ประกอบด้วย 4 ยุทธศาสตร์ คือ 1) การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนบนฐานวัฒนธรรมท้องถิ่น 2) การสืบสานวัฒนธรรม จารีต ประเพณี และภูมิปัญญา 3) การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างพอเพียง สมดุล และยั่งยืน 4) การสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ และอยู่ดีมีสุข โดยเรียกยุทธศาสตร์นี้ว่า PA MIANG Model เป็นยุทธศาสตร์ที่ผู้ทรงคุณวุฒิ ชุมชน ได้การประเมินและผ่านการรับรองโดยผ่านเวทีประชาคมแล้ว

คำสำคัญ: การจัดการความรู้; ทุนทางสังคม; ยุทธศาสตร์การพัฒนา; การมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม

Abstract

This research aims to 1) Take out the lessons learned from knowledge management on social capital in the development of local communities in the past, 2) analyze social capital that shows the status and potential of the community in the knowledge management of social capital, 3) present a guideline for the development of Pa Miang Subdistrict Municipality and strengthen the participation of local communities. This research was carried out with a qualitative method of research and the Key informants include community leaders, corporate/agency representatives, and 50 residents. Various tools were used to collect data, which includes document data analysis, field survey, observations, interviews, group discussions including organizing of an exchange forum. The data were then analyzed, and content was synthesized according to the studied issues, which are presented in a descriptive form.

The results showed that:

1. Most of the context of Pa Miang Subdistrict Municipality is surrounded by natural resources such as Mae Kuang River Basin, which consists of 6 villages. Their way of life in the watershed area was in various forms. therefore, their social character was multicultural in which the local community has the following important social capital, such as (1) individual capital (2) learning resource fund, community organization (3) agency fund, network partners (4) cultural and local wisdom capital (5) natural resource and environment capital (6) Self-managed community grants. As a result, communities have to learn, adapt, and be able to survive in the midst of development and change.

2. The Social capital and potential of local communities in Pa Miang Subdistrict Municipality are characterized by natural resources, which are a source of learning and have a variety of lifestyles, that can indicate stability on a personal level with good integration and coordination with all sectors.

3. The result of the potential synthesis of social capital in the area using SWOT Analysis techniques led to the preparation of Pa Miang Subdistrict Municipality's development strategy to strengthen the participation of the civil society in the local communities which consists of 4 strategies as follows: 1: Sustainable Resource Management, based on local culture 2: Cultural heritage, customs, traditions and wisdom. 3: Sufficiency, balance, and sustainable development of community economy 4: Building a learning society and well-being. This strategy is called PA MIANG Model, which is a strategy that experts and communities have assessed and certified through a community forum.

Keywords: Knowledge management; social capital; Development Strategy; Civil society participation

1. บทนำ

นับตั้งแต่ประเทศไทยเริ่มใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1-7 ในการพัฒนาประเทศ ด้วยความหวังให้ประชาชนฐานะมั่นคง คุณภาพชีวิตดี มีความสุข โดยเน้นเฉพาะยุทธศาสตร์พัฒนาเศรษฐกิจทุนนิยมด้านเจริญ

เติบโตเศรษฐกิจควบคู่ความทันสมัยมาใช้ต่อเนื่องมากกว่า 50 ปี แต่ปรากฏว่า ผลผลิตมวลรวมความสุขประชาชนลดลง ขณะผลผลิตภัณฑมวลรวมภายในประเทศเพิ่มจากกำไรการผลิต ส่งออกสินค้าเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมขายทั่วโลก ฉะนั้นสรุปได้ว่า ยุทธศาสตร์พัฒนาประเทศส่งผลให้เกิด

ปรากฏการณ์ปัญหาสังคมมากมาย ตั้งแต่ระดับปัจเจกบุคคลที่มีจิตใจเห็นแก่ตัว ระดับชุมชนขาดความเอื้ออาทรต่อกัน ระดับประเทศใช้ความรุนแรงแก้ไขความขัดแย้ง (มานิตตา ชาญไชย, 2563) จากการที่ประเทศไทยประสบวิกฤตทางเศรษฐกิจ แนวทางการพัฒนาที่เน้นการเติบโตทางเศรษฐกิจการเพิ่มรายได้ การบริโภคโดยการซื้อจากตลาดจนส่งผลให้ปัญหาสังคมทวีความรุนแรงมากขึ้น ทั้งการเพิ่มของประชากร ความยากจน การว่างงาน การขาดแคลนที่ทำกิน การบุกรุกทำลายป่า ราคาพืชผลการเกษตรตกต่ำ ซึ่งวงจรของปัญหาดังกล่าวหมุนเวียนต่อเนื่องมาเป็นเวลานาน และเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ชุมชนและท้องถิ่น ไม่สามารถพัฒนาเพื่อพึ่งตนเองได้อย่างแท้จริง จากปัญหาภาวะวิกฤตเศรษฐกิจประเทศไทยในปี พ.ศ. 2540 รัฐบาลจึงปรับเปลี่ยนนโยบายในการพัฒนาประเทศและจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 8-12 ที่ให้ความสำคัญกับคนและชุมชน เพื่อมุ่งสร้างผลผลิตมวลรวมความสุขให้เพิ่มขึ้น มากกว่าผลผลิตภักดิ์มวลรวมภายในประเทศด้านเศรษฐกิจ โดยใช้ “ทุนทางสังคม” เป็นเครื่องมือในการพัฒนาคนและชุมชน ซึ่งจะ使人เข้มแข็งชุมชนเกิดความยั่งยืนอย่างแท้จริง

ความเข้มแข็งที่สะท้อนให้เห็นถึงลักษณะความสามารถในการดำรงคงอยู่ของชุมชนท้องถิ่นได้ นักวิชาการมีความเชื่อว่า เพราะชุมชนท้องถิ่นมีทุนที่สำคัญคือ “ทุนทางสังคม” (Social Capital) (Putnam, 1993; Lindstrom, 2005, pp. 1527-1546; วรวิทย์ โรมรัตนพันธ์, 2548) ซึ่งเป็นวาทกรรมย่อยคำใหม่ในชุดวาทกรรม “ประชาสังคม” (Civil Society)

ที่พึงจะถูกนำเข้าสู่กระแสการพัฒนาของสังคมไทย “ทุน” ในที่นี้หมายถึง “คุณค่า” ในสังคมไทยซึ่งมีอยู่คู่กันมานานแล้ว “ทุนทางสังคม” เป็นนามธรรมหมายถึง ความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น ความสามัคคี รวมพลังเป็นจิตใจ เป็นจิตวิญญาณ เป็นความรู้ความสามารถเป็นพลังทางสังคมที่จะขับเคลื่อนเพื่อให้ก้าวไปข้างหน้า และเป็นฐานยึดโยงในยามที่ชุมชนและสังคมอาจอ่อนไหว จึงเป็นปัจจัยสำคัญและมีคุณค่ามากต่อกลุ่มคนต่อองค์กร ต่อชุมชน ประชาคม และสังคม (ปิ่นวิศิษฐ์พรหม, 2547; สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559) ด้วยเหตุนี้ ทุนทางสังคมจึงเป็นปัจจัยหนึ่งที่ได้รับ ความสนใจและยอมรับมากขึ้นในปัจจุบัน ว่ามีส่วนสัมพันธ์กับการพัฒนาที่ยั่งยืนและคุณภาพชีวิตของประชาชน ทำให้คนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นและดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข พัฒนาการใช้ทุนทางสังคมจึงน่าจะเป็นทางออกให้กับการแก้ไข ปัญหาของสังคมไทย ดังกล่าว Jatuporn Luang-Ubol (2010) นักวิชาการส่วนใหญ่ประเมินว่า การที่ประเทศไทยต้องประสบวิกฤติปัญหาหลายด้าน แต่ก็ยังทำให้สังคมไทยดำรงอยู่ได้ไม่ล่มสลายหรือจนเกิดวิกฤติอย่างรุนแรง อาจเกิดจากทุนทางสังคมที่ดีงามของสังคมไทย แม้แต่ในประเทศบราซิล (Worms, 2009) ได้ทำการวิจัยพบว่า ทุนทางสังคมส่งผลต่อการพัฒนาในชุมชนมีรายได้ขึ้นน้อยและการเติบโตทางเศรษฐกิจเป็นผลมาจากปัจจัยทุนทางสังคมและงานวิจัยของสายไหม ไชยศิริพันธ์ (2561, หน้า 142-154) เห็นว่าประชาชนในชนบทสามารถมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาชุมชนโดยการใช้

ทุนทางสังคมในมิติต่างๆ เช่นเดียวกับงานของ ฤทัยรัตน์ รัตนสร้อย (2552) ได้พิจารณาทุนทางสังคมในการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนท้องถิ่นไว้ 5 มิติสำคัญ ได้แก่ 1) มิติที่เป็นทุนของชุมชนหรือทุนสาธารณะ 2) มิติที่เป็นความสัมพันธ์ทางสังคม 3) มิติที่เป็นพลังชุมชนหรือสังคม 4) มิติที่เป็นวิถีคิดและระบบความรู้ 5) มิติที่เป็นระบบและกระบวนการทางสังคม

การพัฒนาชุมชนเข้มแข็งตามยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี พ.ศ.2560-2579 นั้น มีกรอบการพัฒนาระยะยาว เพื่อให้ประเทศสามารถบรรลุวิสัยทัศน์ที่ตั้งเป้าหมายไว้ โดยเป็นเป้าหมายที่ทางภาครัฐภาคเอกชนและประชาชนร่วมมือกันกำหนดขึ้น เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศ เพื่อให้มีโอกาสนำมาซึ่งความอยู่ดีมีสุขของประชาชนไทยทุกคน ให้บรรลุวิสัยทัศน์การนำประเทศไปสู่ความ “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” โดยมีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่จะต้องไม่ใช่ทรัพยากรที่เกินพอดี การผลิต การบริโภค จะต้องเป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เพื่อให้สอดคล้องกับกฎระเบียบของประชาคมโลก อีกทั้งมุ่งประโยชน์ส่วนรวมเพื่อความยั่งยืนและที่สำคัญคือประชาชนทุกภาคส่วน จะต้องยึดถือและปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อความสุขที่ยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) ดังนั้น การแก้ปัญหาและฟื้นฟูให้คนไทยและสังคมไทยกลับมาดำรงสถานะเดิมได้ จำเป็นต้องอาศัยทุนทางสังคมช่วยสนับสนุน โดยเฉพาะการมีส่วนร่วมจากประชาชนในท้องถิ่น ที่จะเป็แรงผลักดันให้เกิดการรวมตัวร่วมคิดร่วมทำบนฐานของความไว้วาง

เชื่อใจ สายใยความผูกพันและวัฒนธรรมที่ตังาม และสามารถพึ่งตนเองได้

เทศบาลตำบลป่าเมี่ยง ได้รับการยกฐานะและบริหารจัดการพื้นที่ตำบลป่าเมี่ยง ซึ่งเป็นพื้นที่ต้นน้ำลำธารที่มีความอุดมสมบูรณ์ มีเนื้อที่ประมาณ 159.36 ตารางกิโลเมตร หรือ 99,600 ไร่ ประกอบด้วย ชุมชนจำนวน 6 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านปางอั้น บ้านห้วยหม้อ บ้านแม่หวาน บ้านโป่งกุ่ม บ้านปางแฟน บ้านโป่งสามัคคี ประชากรทั้งหมดจำนวน 3,492 คน 1,438 ครัวเรือน และเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายของชนเผ่า ทั้งชนไทลื้อ ชนเผ่าปกากะญอ ชนเผ่าขมุ และคนพื้นเมือง เป็นอีกหนึ่งชุมชนท้องถิ่นที่มีกระบวนการขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นอย่างเข้มแข็ง ด้วยลักษณะเด่นทุนทางสังคมในพื้นที่มีทั้งทุนบุคคล ทุนทางภูมิปัญญา ทุนวัฒนธรรมชุมชน ทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทุนทางสถาบันสังคม และทุนเครือข่ายชุมชน ที่มีการประสานความร่วมมือกับเครือข่าย ทั้งภายในและภายนอกพื้นที่ เข้ามาสนับสนุนการขับเคลื่อนการพัฒนาท้องถิ่น จึงส่งผลให้เทศบาลตำบลป่าเมี่ยง มีกระบวนการพัฒนาเทศบาลที่สอดคล้องกับวิถีของชุมชนและเมืองคักร หน่วยงานและบุคคลภายนอกเข้ามาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้ที่เป็นรูปธรรมอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2556 เป็นต้นมา อีกทั้งเทศบาลตำบลป่าเมี่ยงทำงานร่วมกับองค์กรในพื้นที่ 4 ภาคส่วนหลัก ได้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ท้องที่ (กำนัน, ผู้ใหญ่บ้าน) องค์กรภาคประชาชน (แกนนำกลุ่ม, แหล่งเรียนรู้) รวมถึงหน่วยงานภาครัฐทั้งภายในและภายนอก (สรุปบท

สัมภาษณ์นายกเทศมนตรีตำบลป่าเมี่ยง ลงสำรวจพื้นที่ วันที่ 18 มิถุนายน 2564)

จากเหตุผลที่กล่าวจะเห็นว่า วิธีชีวิตที่ส่งผ่านมายังทุนทางสังคมจนกลายมาเป็นความตึงแนวคิด ตลอดจนการปฏิบัติที่ก่อให้เกิดความสำเร็จในการพัฒนาในมิติต่างๆ ของท้องถิ่น เป็นเรื่องที่ควรค่าแก่การศึกษา และหยิบยกมาเป็นประเด็นเพื่อให้เกิดการจัดการความรู้ โดยใช้กระบวนการสร้างคุณค่าจากทุนทางสังคมให้ชุมชนนั้นได้สานต่อตระหนักถึงการดำรงรักษาให้ชุมชนนั้นมีทุนทางสังคมอันดีงามเหล่านั้น และพัฒนาบนความเข้มแข็งและยั่งยืนของชุมชนอยู่คู่สังคมสืบไป ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะดำเนินการวิจัยการจัดการความรู้ด้านทุนทางสังคมเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมในพื้นที่เทศบาลตำบลป่าเมี่ยง อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อนำเสนอกระบวนการสร้างคุณค่าจากทุนทางสังคมสู่การพัฒนาบนความเข้มแข็งและยั่งยืนให้กับชุมชนเพื่อใช้เป็นกรอบแนวทางในการพัฒนาชุมชนและท้องถิ่น และเป็นแนวทางหรือต้นแบบเพื่อประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการชุมชนในเชิงคุณค่าจากทุนทางสังคมของพื้นที่อื่นๆ ของประเทศต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อถอดบทเรียนการจัดการความรู้ด้านทุนทางสังคมในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นที่ผ่านมา

2. เพื่อวิเคราะห์ทุนทางสังคมที่แสดงสถานะและศักยภาพของชุมชนในการจัดการ

ความรู้ทุนทางสังคมแบบมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น

3. เพื่อนำเสนอแนวทางการจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาเทศบาลตำบลป่าเมี่ยงเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่มุ่งถึงการจัดการความรู้ด้านทุนทางสังคมเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมในพื้นที่เทศบาลตำบลป่าเมี่ยง อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ พื้นที่วิจัยคือ เทศบาลตำบลป่าเมี่ยง อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีความรับผิดชอบ 6 หมู่บ้าน ประกอบด้วย หมู่ที่ 1 บ้านปางอัน, หมู่ที่ 2 บ้านห้วยหม้อ, หมู่ที่ 3 บ้านแม่หวาน, หมู่ที่ 4 บ้านโป่งกุ่ม, หมู่ที่ 5 บ้านปางแฟน, หมู่ที่ 6 บ้านโป่งสามัคคี ระหว่างเดือนกรกฎาคม 2564 ถึง เดือน เมษายน 2565 รวมระยะเวลา 10 เดือน โดยมีขั้นตอนการศึกษาดังต่อไปนี้

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจากทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องตั้งแต่บุคคล สถาบัน กลุ่ม องค์กร บุคลากรภาครัฐที่รับผิดชอบ นักวิชาการ ผู้นำชุมชน ประชาชนชาวบ้าน และประชาชนในพื้นที่ ซึ่งสามารถจำแนกผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้ 1) ตัวแทนจากกลุ่มปัจเจกบุคคล ประกอบด้วย นายกเทศมนตรีตำบล ปลัดเทศบาลตำบล หัวหน้าส่วนราชการ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 10 คน

2) ตัวแทนจากกลุ่มองค์กร/หน่วยงานที่ทำงานในพื้นที่ ประกอบด้วย ประธาน คณะกรรมการ และสมาชิก กลุ่ม/ชมรม วิทยาการแหล่งเรียนรู้ จำนวน 20 คน 3) ตัวแทนกลุ่มประชาชนผู้สนใจในพื้นที่ จำนวน 30 คน

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลการวิจัยเชิงคุณภาพ 2 วิธี คือ 1) เป็นการรวบรวมศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นการวิเคราะห์จากแนวคิด ทฤษฎี ได้แก่ การจัดการองค์ความรู้ ทุนทางสังคม ศักยภาพชุมชน และถอดบทเรียนชุมชนท้องถิ่น กระบวนการจัดทำแผนแม่บทชุมชน การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นบนความเข้มแข็งและยั่งยืน การมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม การวิเคราะห์ นำข้อมูลเทศบาลตำบล โครงสร้าง ศักยภาพเทศบาลตำบลเพื่อการจัดการความรู้เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม และ 2) เป็นการศึกษาภาคสนาม มีจุดมุ่งหมายเพื่อรวบรวมข้อมูลให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ในการวิจัย โดยใช้กระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมเป็นกรอบในการศึกษาและถอดบทเรียนชุมชนที่มีจุดมุ่งหมายเป็นหลัก ได้แก่ การสนทนากลุ่มโดยใช้แบบการสัมภาษณ์เชิงลึกในการระดมความคิดเห็นของกลุ่ม โดยใช้เทคนิค (Appreciation-Influence-Control: AIC) การระดมความคิดเห็นเพื่อเป็นแผนความรู้ เพื่อให้เกิดความชัดเจนในประเด็นต่างๆ ร่วมกับคนในท้องถิ่น ทั้งใช้แบบสัมภาษณ์มีโครงสร้างที่ได้กำหนดล่วงหน้าสำหรับใช้ประกอบการสัมภาษณ์ร่วมกับการสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสนทนากลุ่มย่อย และการประชุมแบบมีส่วนร่วม

ร่วมเป็นระดมสมองทำจะให้เกิดความเข้าใจสภาพ ศักยภาพ ความต้องการ แหล่งทุนทางสังคมในเรื่องราวต่างๆ ของชุมชนท้องถิ่น

เครื่องมือการวิจัย ใช้แบบสัมภาษณ์และการสนทนากลุ่ม โดยได้พัฒนาเครื่องมือหลักในการวิจัยจากกรอบคิด ทฤษฎี และสถานการณ์ปัจจุบันที่เกี่ยวข้องโดยมีเครื่องมือการวิจัยหลัก ได้แก่ แบบสัมภาษณ์ในประเด็นทุนทางสังคม และการจัดการความรู้ทุนทางสังคม ผู้นำชุมชน ผู้นำท้องที่ แกนนำชุมชน นักวิชาการหน่วยงานภาครัฐ องค์กรภาคเอกชน และภาคประชาชนในพื้นที่เทศบาลตำบลป่าเมี่ยง และวิธีการสนทนากลุ่ม เพื่อนำเสนอแนวทางการจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาเทศบาลตำบลป่าเมี่ยงเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม

กระบวนการวิจัย เป็นขั้นตอนอย่างมีส่วนร่วม โดยเริ่มต้นจากการร่วมวางแผนสำรวจและนำเสนอโจทย์วิจัย และจัดเวทีชุมชนในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ปัญหาของชุมชน ร่วมวางแผนเป้าหมายการขับเคลื่อนชุมชนท้องถิ่นอย่างเข้มแข็ง โดยสร้างกระบวนการจัดการความรู้ (KM) เริ่มจากการค้นหาตีความค่าการจัดการความรู้ทุนทางสังคมเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น กำหนดเป้าหมายร่วมสำหรับการจัดการทุนทางสังคมและเปลี่ยนเรียนรู้ ร่วมดำเนินการประกอบด้วย 1) การศึกษาทุนทางสังคม 2) การเสริมสร้างตระหนักในการเห็นคุณค่า 3) การจัดการทุนทางสังคมเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น และถอดบทเรียนการดำเนินงานเพื่อนำเสนอแนวทางการจัดทำยุทธศาสตร์การ

พัฒนาเทศบาลตำบลป่าเมี่ยงเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม

การวิเคราะห์ข้อมูล มีหลากหลายรูปแบบ ได้แก่ การวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และเก็บข้อมูลภาคสนาม มีการสำรวจพื้นที่ การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่มย่อย และการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ประกอบด้วยการวิเคราะห์สังเคราะห์บริบท ศักยภาพ ปัญหาความต้องการ โดยใช้เทคนิค (SWOT Analysis) การกำหนดทิศทางและยุทธศาสตร์การพัฒนาชุมชนท้องถิ่น รวมทั้งการจัดทำแผนงาน กิจกรรมและโครงการ ภายใต้ยุทธศาสตร์การพัฒนา

4. สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาเรื่อง การจัดการความรู้ด้านทุนทางสังคมเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม ในพื้นที่เทศบาลตำบลป่าเมี่ยง อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ คณะผู้วิจัยสามารถสรุปผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. วัตถุประสงค์ที่ 1 เพื่อถอดบทเรียนการจัดการความรู้ของทุนทางสังคมในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นที่ผ่านมา โดยการสัมภาษณ์ สนทนากลุ่มย่อย และจัดเวทีระดมความคิดเห็น ค้นพบว่าเทศบาลตำบลป่าเมี่ยง ตั้งอยู่ในพื้นที่ตำบลป่าเมี่ยง ซึ่งมีบริบทส่วนใหญ่ล้อมรอบไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมลุ่มน้ำแม่กวัง ประกอบด้วย 6 หมู่บ้านที่อยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข ภายใต้วัฒนธรรมประเพณีความเชื่อของชนที่หลากหลาย คือ ไทลื้อ

ปกากะญอ ขมุ และคนพื้นเมือง จำนวน 1,438ครัวเรือน ประชากรรวม 3,492 คน (ข้อมูลเทศบาลตำบลป่าเมี่ยง) ซึ่งต่างก็มีวิถีในการดำรงชีวิตอยู่ในพื้นที่ต้นน้ำลำธารด้วยรูปแบบการเกษตรต่างๆ มาอย่างยาวนาน ตั้งแต่ตอนบนพื้นที่ซึ่งติดเขตจังหวัดเชียงราย มีการทำสวนเมืองผสมผสานการปลูกพืชไม้ผลเศรษฐกิจต่างๆ การเก็บหาของป่า และการทำนาทำสวนในพื้นที่ตอนล่างซึ่งมีระบบชลประทานรองรับ อีกทั้งยังมีการพัฒนารูปแบบเศรษฐกิจชุมชน ทั้งด้านการท่องเที่ยวและการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นที่เพิ่มมากขึ้น

จากการศึกษาข้อมูลชุมชนเทศบาลตำบลป่าเมี่ยง คณะผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์บริบทชุมชน ศักยภาพความต้องการ โดยใช้เทคนิค (SWOT Analysis) เพื่อเป็นการกำหนดทิศทางและยุทธศาสตร์การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นต่อไป สรุปได้ดังนี้

จุดแข็ง (Strength) สภาพทุนทางสังคมของชุมชนท้องถิ่น มีทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มั่นคง มีความอุดมสมบูรณ์ไปด้วยความหลากหลายทางชีวภาพเป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่น มีทุนมนุษย์ซึ่งประกอบไปด้วยผู้นำชุมชนทั้งเป็นทางการและไม่เป็นทางการที่เข้มแข็งให้ความสำคัญกับการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น บนทุนวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นที่หลากหลายแต่สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างผสมผสานและสันติ และอีกทั้งยังมีสถาบัน องค์กรทั้งในชุมชนและภายนอกชุมชน ที่มีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนและผลักดันให้การพัฒนาบรรลุตามเป้าหมายในรูปแบบชุมชนพึ่งตนเอง

จุดอ่อน (Weakness) พื้นที่ป่าเทศบาล ตำบลป่าเมี่ยง มีเขตติดต่อกับพื้นที่ป่าหลายพื้นที่ ในด้านการป้องกันและปราบปรามการลักลอบ กระทำผิดกฎหมายและการเกิดไฟป่า ทำให้ยากต่อการดูแลและตรวจสอบ อีกทั้งการก่อสร้างเส้นทาง ถนนสายเชิงใหม่-เชิงราย ยังทำให้เกิดการชะล้างพังทลายของหน้าดิน ส่งผลให้คุณภาพน้ำมีตะกอน และขุ่นข้น ในสถานการณ์ปัจจุบันเยาวชนคนรุ่นใหม่สนใจใส่ใจในกิจกรรมทางศิลปะ วัฒนธรรม ท้องถิ่นน้อย เนื่องจากมีสื่อต่างๆ ที่น่าสนใจกว่า ส่วนการพัฒนาในด้านต่างๆ ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดนั้น ท้องถิ่นยังขาดการส่งเสริมให้มีการวิจัย หรือมีผู้เชี่ยวชาญที่จะให้ความรู้ด้านวิชาการและด้านการปฏิบัติอย่างถูกต้องและต่อเนื่อง ภายใต้ข้อจำกัดของงานส่งเสริมของส่วนราชการทั้งงบประมาณและระยะเวลา

โอกาส (Opportunity) นโยบายของรัฐ กิจกรรมโครงการของส่วนราชการที่มีความสอดคล้องที่หลากหลาย เอื้อประโยชน์ให้ท้องถิ่นสามารถออกแบบการพัฒนาและยกระดับคุณภาพชีวิตไปสู่ชุมชนท้องถิ่นแห่งการพึ่งพาตัวเองอย่างยั่งยืนและต่อเนื่อง เทศบาลตำบลป่าเมี่ยงเป็นเส้นทางผ่านไปสู่จังหวัดเชียงรายและลำปาง สามารถส่งเสริมในด้านเครือข่ายเศรษฐกิจชุมชนได้ในรูปแบบวิสาหกิจสู่รูปแบบธุรกิจเพื่อสังคม 5 ประเภท คือ ธุรกิจการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ธุรกิจพลังงานชุมชน ธุรกิจปลูกไม้ดอกไม้ประดับ ธุรกิจหัตถกรรมพื้นบ้านชาวเขา และธุรกิจการแปรรูปผลผลิตการเกษตรและสมุนไพร สร้างความหลากหลายของกิจกรรมและเครือข่ายให้กว้างขวางครอบคลุมมากขึ้นและ

ภายใต้สถานการณ์การระบาดของไวรัสโคโรนา (Covid 19) ทำให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นมีศักยภาพที่โดดเด่น ซึ่งก็ขึ้นอยู่กับ การปรับตัวเรียนรู้และสร้างโอกาสเพื่อพัฒนารูปแบบของวิถีการค้าวิถีชีวิตแบบใหม่ด้วยการพึ่งตนเองและทุนชุมชน

นอกจากนี้ การมีส่วนร่วมและความร่วมมือของผู้นำในตำบล แกนนำกลุ่มองค์กรและสมาชิกในชุมชน รวมทั้งหน่วยงานทุกภาคส่วนในพื้นที่ที่สามารถประสานบูรณาการกันอย่างดี จะทำให้การบริหารงานหรือการจัดการความรู้จากทุนทางสังคมในชุมชนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

อุปสรรค (Threat) อุปสรรคภายในที่สำคัญคือ ความรู้ด้านเทคโนโลยีและการสื่อสารสมัยใหม่ พบว่ามีช่องว่างเพิ่มขึ้นระหว่างคนรุ่นเก่าและคนรุ่นใหม่ จึงส่งผลต่อการประยุกต์ใช้ในการปรับปรุงพัฒนาคุณภาพผลผลิตหรือการสร้างเศรษฐกิจชุมชนที่กว้างขวางหรือรูปแบบการจัดการที่ทันสมัย อีกทั้งปัญหาของประเทศชาติยังอยู่ในภาวะวิกฤติ ทั้งการเมืองการปกครองและเศรษฐกิจ ส่งผลทำให้ต่อเสถียรภาพในการบริหารจัดการขององค์กรไม่สอดคล้องกันและเกิดความล่าช้าของระบบโดยรวม และหน่วยราชการยังขาดบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญในเรื่องเฉพาะ ทั้งทางด้านวิชาการและในทางปฏิบัติที่ต้องใช้เทคนิคขั้นสูง บางครั้งจึงไม่สามารถสนับสนุนหรือหนุนเสริมความต้องการของชุมชนและท้องถิ่นได้

2. วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อวิเคราะห์ทุนทางสังคมที่แสดงสถานะและศักยภาพของชุมชนในการจัดการความรู้ทุนทางสังคมแบบมีส่วนร่วม

ของภาคประชาสังคมเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น จากการศึกษาพบว่าทุนทางสังคมและศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นมีรายละเอียดดังนี้

1. การกระจายตัวของทุนทางสังคมและศักยภาพของชุมชน พบว่า เทศบาลตำบลป่าเมี่ยงมีทุนและศักยภาพต่างๆ ประกอบด้วย 1) ทุนบุคคลมีผู้นำ แกนนำที่มีความรู้ความสามารถและอาสาสมัครด้านต่างๆ ที่เข้มแข็ง รวม 150 คน 2) แหล่งเรียนรู้วิถีชีวิตและเศรษฐกิจชุมชนในเทศบาลตำบล 25 แหล่งเรียนรู้ 3) หน่วยงานและองค์กรภาคีที่มีบทบาทในการร่วมหนุนเสริมการทำงานที่สำคัญภายในเทศบาลตำบล จำนวน 30 แห่ง 4) แหล่งสาธารณะประโยชน์ที่เอื้อให้เกิดการพัฒนาและแก้ไขปัญหาของชุมชน จำนวน 9 แห่ง และ 5) หมู่บ้านจัดการตนเอง 6 หมู่บ้าน

2. ระบบและแหล่งเรียนรู้ในเทศบาลตำบลป่าเมี่ยงที่เกี่ยวข้องกับการจัดการชุมชนประกอบด้วย 6 ระบบ 34 แหล่งเรียนรู้โดยกระจายตัวครบทั้ง 6 หมู่บ้าน ดังนี้ 1) ระบบบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วม มุ่งเน้นกระบวนการมีส่วนร่วม ภายใต้การสร้างความร่วมมือกับองค์กร ภาคี โดยยึดหลักการบริหารจัดการตำบลบนฐานทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ควบคู่ไปกับการศึกษาและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ ซึ่งเชื่อว่า “ทุกการพัฒนา ต้องมีพลังจากหลายภาคส่วน” จึงจะทำให้เกิดประสิทธิภาพและยั่งยืนใช้กระบวนการมีส่วนร่วมเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาคน พัฒนางาน และสร้างจิตสาธารณะใน

การทำงานร่วมกัน จนเกิดเป็นแหล่งเรียนรู้ 3 แหล่ง คือ ศูนย์ศึกษาธรรมชาติดงเย็น ศูนย์เรียนรู้น้ำพุร้อนธรรมชาติดอยสะเก็ด และโรงเรียนผู้สูงอายุเทศบาลตำบลป่าเมี่ยง 2) ระบบเกษตรผสมผสานในพื้นที่ต้นน้ำลำธารและเศรษฐกิจพอเพียงเกิดจากการน้อมนำแนวคิดตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในระดับบุคคล ชุมชนและครอบครัว จนเกิดการรวมกลุ่ม เพื่อสร้างงานและกิจกรรมที่สอดคล้องกับบริบทของแต่ละชุมชน จนนำมาสู่การพัฒนาาระบบเกษตรปลอดภัยและพอเพียง โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในแต่ละชุมชนให้เกิดประโยชน์สูงสุด ผ่านการร่วมแรง ร่วมใจ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแลกเปลี่ยนในสิ่งที่จะสร้างประโยชน์สุขให้กับส่วนรวม ประกอบด้วยแหล่งเรียนรู้สำคัญ 10 แหล่ง คือ (1) กลุ่มเกษตรผสมผสานในพื้นที่ต้นน้ำลำธาร (2) กลุ่มเพาะเห็ดหอม (3) กลุ่มอนุรักษ์ไม้ไผ่และการแปรรูป (4) กลุ่มปุ๋ยหมักชีวภาพ (5) กลุ่มแปรรูปอาหารและสมุนไพร (6) กลุ่มขยายไม้ผล ไม้ดอก ไม้ประดับ (7) กลุ่มจัดการของป่าและผืนธรรมชาติ (8) กลุ่มหัตถกรรมพื้นบ้านชาวเขา (9) กลุ่มอนุรักษ์พันธุ์ข้าวท้องถิ่น และ (10) กลุ่มการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ 3) ระบบการเรียนรู้และถ่ายทอดขยายผลของเด็กและเยาวชน จากการสนับสนุนจากทุกภาคส่วนทำให้เกิดการสร้างการเรียนรู้ทั้งเด็กเล็ก เยาวชน และประชาชนในพื้นที่ โดยปลูกฝังให้เด็กมีคุณธรรม มีความรัก และเป็นผู้สืบทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นของตน ส่งเสริมความกล้าคิด กล้าแสดงออก สร้างกิจกรรมให้เด็กและเยาวชนได้เข้าร่วมในเวลา ที่ว่างจากการเรียน และสร้างให้เด็กและเยาวชนได้

เรียนรู้การมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมของชุมชน เกิดเป็นแหล่งเรียนรู้ 3 แหล่ง ได้แก่ (1) ค่ายลูกเสือ และสิ่งแวดล้อมดงเย็น (2) ชมรมกีฬาต้านยาเสพติด และ (3) ชมรมวิถีไทลื้อ (4) ระบบสวัสดิการชุมชนและสุขภาพอนามัย เริ่มมาจากปัญหาหนี้สิน และการกู้เงินนอกระบบของคนในชุมชน ทำให้ชุมชนเกิดความตื่นตัว และร่วมกันแก้ไขปัญหาเงินหมุนเวียนของชุมชนด้วยตนเอง จึงเกิดแรงขับเคลื่อนของแกนนำที่มีจิตอาสาผ่านกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน โดยผ่านเวทีระดม ความคิด จนเกิดกลุ่มออมทรัพย์ที่เป็นกองทุนสนับสนุนให้ชุมชนมีเงินทุนหมุนเวียนเพื่อการประกอบอาชีพ และเกิดเป็นแหล่งเรียนรู้ 4 แหล่ง ครอบคลุมทั้ง 6 หมู่บ้าน คือ (1) กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต (2) กองทุนขจัดความยากจน (3) กองทุนหมู่บ้าน และ (4) กลุ่มฅาปนกิจสงเคราะห์หมู่บ้าน ส่วนระบบสุขภาพอนามัย เน้นการดูแลสุขภาพชุมชนโดยชุมชนผ่านสมาชิกอาสาสมัครจิตอาสา ที่ช่วยลดขั้นตอนและภาระรายจ่ายในการดูแลสุขภาพ ทำให้เกิดแหล่งเรียนรู้ 4 แหล่ง คือ (1) กองทุนหลักประกันสุขภาพตำบลป่าเมี่ยง (2) ชมรมหมอยาและสมุนไพรพื้นบ้าน (3) กลุ่มออกกำลังกายแม่บ้านตำบลป่าเมี่ยง และ (4) ชมรมนวดแผนโบราณเพื่อสุขภาพ

3. ชุมชนมีการจัดการตนเอง จากการค้นหาทุนทางสังคมและศักยภาพของตำบล โดยใช้กระบวนการวิจัยชุมชน (RECAP) และการพัฒนาระบบข้อมูลตำบล (TCNAP) ร่วมกับการคืนข้อมูลให้กับชุมชน พบว่า ในเทศบาลตำบลป่าเมี่ยงมีอัตลักษณ์เฉพาะในการจัดการตนเองแต่ละหมู่บ้าน ดังนี้ 1) หมู่บ้านจัดการตนเองด้านการ

พัฒนารูปแบบวิถีการเกษตรบนพื้นที่ต้นน้ำลำธาร บ้านปางอ้นปางน้ำฤ หมู่ที่ 1 เป็นชุมชนที่ตั้งอยู่บนพื้นที่ต้นน้ำยอดดอยนางแก้ว ติดต่อเขตอำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย ซึ่งมีวิถีชีวิตดั้งเดิมในการพึ่งพิงป่าโดยระบบการเพาะปลูกที่หลากหลายในสวนเมี่ยง ทั้งกาแฟ พลับ ลิ้นจี่ (นางแล) ซึ่งเป็นพืชท้องถิ่นทรงคุณค่า ผลไม้ต่างๆ และการเพาะเห็ดหอม โดยเป็นชุมชนหนึ่งที่เข้มแข็งในการดำรงวิถีชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง และมีการขยายองค์ความรู้และถ่ายทอดแนวปฏิบัติให้แก่หมู่บ้านอื่นๆ และบุคคลภายนอกที่สนใจเข้ามาศึกษาและแลกเปลี่ยนเรียนรู้อย่างมากมาย 2) หมู่บ้านจัดการตนเองด้านรูปแบบการจัดการของป่าและอนุรักษ์ไม้ไผ่เพื่อเศรษฐกิจชุมชน บ้านห้วยหม้อ หมู่ที่ 2 โดยเป็นชุมชนที่มีป่าล้อมรอบ และพึ่งพิงความหลากหลายจากชีวภาพป่าไม้เป็นรายได้เสริม ได้แก่ ผักหวาน หน่อไม้ เห็ดนานาชนิด สัตว์และแมลง ทำให้ชุมชนมีกิจกรรมในครัวเรือนที่หลากหลาย รวมทั้งการออกแบบผลิตภัณฑ์จากไม้ไผ่ที่ได้มีการปลูกเสริมและดูแลของแต่ละครัวเรือน เช่น โซฟา กังหันน้ำ ทำให้เป็นเอกลักษณ์ของชุมชน 3) หมู่บ้านจัดการตนเองด้านรูปแบบเศรษฐกิจการปลูกไม้ดอกไม้ประดับ บ้านแม่หวาน หมู่ที่ 3 เป็นชุมชนที่มีการธุรกิจรีสอร์ทและการจัดสวนที่สำคัญชุมชนหนึ่ง ทำให้คนในชุมชนสามารถนำทักษะและประสบการณ์จากการทำงานในรีสอร์ท มาสร้างอาชีพเพาะกล้าไม้ดอกไม้ประดับ และยังได้รับการสนับสนุนด้านการตลาดจากรีสอร์ทในพื้นที่ ทำให้ชุมชนมีโอกาสนำเข้าถึงตลาดที่หลากหลาย และสามารถบริหารจัดการเศรษฐกิจในชุมชนอย่าง

เข้มแข็ง อีกทั้งยังสามารถดำเนินการควบคู่ไปกับการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติอย่างเข้มข้น เช่น การป้องกันและควบคุมไฟป่า การบริหารจัดการน้ำ เป็นต้น 4) หมู่บ้านจัดการตนเองด้านรูปแบบวิถีการเกษตรระบบชลประทานและการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ บ้านโป่งกุ่ม หมู่ที่ 4 ซึ่งเป็นหนึ่งในสองหมู่บ้านของตำบลป่าเมี่ยงที่มีพื้นที่ราบสำหรับการทำนาระบบชลประทาน โดยมีการรักษาพันธุ์ข้าวและพืชพันธุ์ท้องถิ่น และการพัฒนาอาชีพที่หลากหลาย ได้แก่ การเพาะเลี้ยงกบ การเพาะเห็ดหอม การผลิตกาแฟ การแปรรูปผลผลิตการเกษตรและสมุนไพร การอนุรักษ์ไม้ไผ่แบบครบวงจร และมีการจัดตั้งกลุ่มแกนนำเพื่อร่วมบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ดงเย็น และดูแลความเรียบร้อยของกิจการร้านอาหาร ร้านกาแฟ และรีสอร์ทในพื้นที่ด้วย 5) หมู่บ้านจัดการตนเองด้านรูปแบบวิถีชีวิตและวัฒนธรรมปกากะญอ บ้านปางแฟน หมู่ที่ 5 เป็นชุมชนที่มี 4 กลุ่มบ้านประกอบด้วยคนพื้นเมืองและชนเผ่าปกากะญอ ผู้นำชุมชนมีความเข้มแข็งและสามารถทำงานอย่างบูรณาการ ทำให้ชุมชนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และสามารถดำรงชีวิตตามวิถีวัฒนธรรมของตนเอง มีการสืบสานพัฒนาและต่อยอดภูมิปัญญาดั้งเดิมให้เกิดเป็นผลิตภัณฑ์ของท้องถิ่นที่มีคุณค่าความหมาย เป็นเอกลักษณ์ของท้องถิ่นด้วย และ 6) หมู่บ้านจัดการตนเองด้านรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และการแปรรูปผลผลิตในชุมชนบ้านโป่งสามัคคี หมู่ที่ 6 ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่เป็นแหล่งโป่งน้ำร้อน โดยชาวบ้านใช้ประโยชน์โดยแบ่งเป็น 2 โซน คือ โซนสำหรับใช้ประโยชน์ทางการท่องเที่ยว

พักผ่อน ส่วนโซนที่ชาวบ้านใช้ประโยชน์ร่วมกันในชุมชน คือ การต้มหม้อไม้เพื่อจำหน่าย ในการก่อสร้างและพัฒนาสถานที่โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากจังหวัดเชียงใหม่ผ่านการประสานงานของเทศบาลตำบลป่าเมี่ยง โดยมีตัวแทนชุมชนร่วมกันเป็นคณะกรรมการบริหารจัดการน้ำพุร้อน นอกจากนี้ยังเป็นแหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่เกิดการแปรรูปและพัฒนาของชุมชนทั้งภาคการเกษตร หัตถกรรม การฝีมือ และสมุนไพร อีกทั้งยังมีกลุ่มผู้ประกอบการท่องเที่ยวโฮมสเตย์อีกด้วย

3. วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อนำเสนอแนวทางการจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาเทศบาลตำบลป่าเมี่ยง เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม จากผลการศึกษาข้างต้นส่งผลให้คณะผู้วิจัย นักวิจัย ชุมชน ผู้นำ แกนนำ และนักวิชาการ ได้ตระหนักและเห็นความสำคัญของการนำข้อมูลมาใช้ต่อยอด โดยนำมาวิเคราะห์ วางแผนจัดกิจกรรม โครงการ และแผนงานในการพัฒนาเทศบาลตำบลป่าเมี่ยง จึงมีแนวทางการจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาเทศบาลตำบลป่าเมี่ยงเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่น 4 ยุทธศาสตร์ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1: การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนบนฐานวัฒนธรรมท้องถิ่น แนวทางที่ 1.1 การอนุรักษ์ป้องกันฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างบูรณาการ แนวทางที่ 1.2 การจัดการองค์ความรู้ นวัตกรรม เทคโนโลยีฐานข้อมูลสารสนเทศ เพื่อสนับสนุนการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น แนวทางที่ 1.3 การสร้าง

ศักยภาพและการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมและส่งเสริมการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติอย่างไม่สร้างผลกระทบ

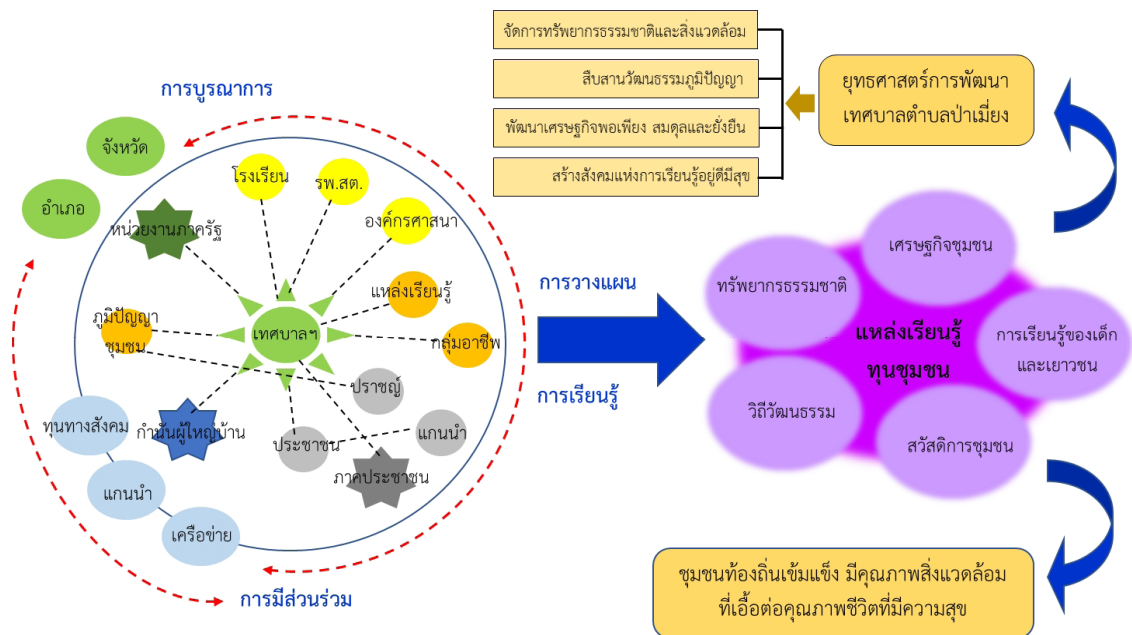
ยุทธศาสตร์ที่ 2: การสืบสานวัฒนธรรมจารีต ประเพณี และภูมิปัญญา แนวทางที่ 2.1 การอนุรักษ์ ส่งเสริม และสืบสานประเพณีท้องถิ่นตามวิถีชุมชน แนวทางที่ 2.2 การส่งเสริมคุณค่าศักยภาพปราชญ์ชุมชนให้สามารถถ่ายทอดภูมิปัญญาด้านแบบการเรียนรู้สู่ชุมชนเข้มแข็งโดยสร้างกระบวนการเรียนรู้รูปแบบที่หลากหลาย แนวทางที่ 2.3 การจัดการองค์ความรู้ด้านวัฒนธรรม ประเพณีและภูมิปัญญาท้องถิ่น

ยุทธศาสตร์ที่ 3: การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างพอเพียง สมดุล และยั่งยืน แนวทางที่ 3.1 การพัฒนาอาชีพ วิสาหกิจชุมชนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงที่สอดคล้องกับบริบทชุมชน แนวทางที่ 3.2 การพัฒนาความรู้และการจัดการด้านเทคโนโลยีเพื่อเพิ่มคุณภาพการผลิตและแปรรูปให้มีมูลค่าเพิ่มตามศักยภาพของทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมชุมชน แนวทางที่ 3.3 การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และสร้างกระบวนการเรียนรู้เพื่อบริหารจัดการการท่องเที่ยวของชุมชนบนฐานวัฒนธรรมท้องถิ่น แนวทางที่ 3.4 การสร้าง

และพัฒนาเครือข่ายเศรษฐกิจชุมชนให้เชื่อมโยงสู่ภูมิภาคต่างๆ

ยุทธศาสตร์ที่ 4: การสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ และอยู่ดีมีสุข แนวทางที่ 4.1 การพัฒนารูปแบบการบริหารจัดการชุมชนที่ดีโดยบูรณาการความร่วมมือทุกภาคส่วน แนวทางที่ 4.2 การเสริมสร้างภูมิคุ้มกัน สร้างสภาพแวดล้อมที่ดี และพัฒนาแหล่งเรียนรู้เพื่อสุขภาพของคนในชุมชน แนวทางที่ 4.3 การพัฒนากระบวนการเรียนรู้ด้านคุณธรรม จริยธรรม การจัดการศึกษาทั้งในระบบและนอกระบบให้เยาวชน ประชาชนใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสารสนเทศเชิงสร้างสรรค์ ดำรงชีวิตได้อย่างปกติสุข

จากผลการศึกษาเรื่องการจัดการความรู้จากทุนทางสังคมเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมในพื้นที่เทศบาลตำบลป่าเมี่ยง อำเภอต๋อยสะแก จังหวัดเชียงใหม่ จากการวิเคราะห์ สังเคราะห์ ข้อมูลจากเอกสาร การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่ม การสังเกต และการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จึงได้คำตอบตามวัตถุประสงค์วิจัย และก่อให้เกิดข้อคิดใหม่ๆ ที่นำไปสู่การเสริมสร้าง การปรับเปลี่ยน การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นและสร้างองค์ความรู้ที่นำไปสู่การปฏิบัติได้อย่างยั่งยืน จึงนำมาสู่สรุปตามแผนภาพ ดังนี้

ภาพที่ 1 การจัดการความรู้ด้านทุนทางสังคมเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนท้องถิ่นเทศบาลตำบลป่าเมี่ยง

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการศึกษาการจัดการความรู้ด้านทุนทางสังคมเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมในพื้นที่เทศบาลตำบลป่าเมี่ยง อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ มีประเด็นที่น่าสนใจนำมาอภิปรายผลประกอบด้วยดังนี้

บริบทพื้นที่เทศบาลตำบลป่าเมี่ยงส่วนใหญ่ล้อมรอบไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมกลุ่มน้ำแม่กวัง ประกอบด้วย 6 หมู่บ้านที่มีวิถีในการดำรงชีวิตอยู่ในพื้นที่ต้นน้ำลำธารด้วยรูปแบบที่หลากหลายมาอย่างยาวนาน ลักษณะทางสังคมแบบพหุวัฒนธรรม โดยชุมชนท้องถิ่นมีทุนทางสังคมที่สำคัญ ประกอบด้วย (1) ทุนบุคคล (2)

ทุนแหล่งเรียนรู้ องค์กรชุมชน (3) ทุนหน่วยงานภาคีเครือข่าย (4) ทุนวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น (5) ทุนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (6) ทุนชุมชนจัดการตนเอง ซึ่งส่งผลให้ชุมชนมีการเรียนรู้ การปรับตัว สามารถดำรงอยู่ได้ท่ามกลางกระแสการพัฒนาและการเปลี่ยนแปลง ซึ่งสามารถมีการจัดการความรู้ทุนทางสังคมเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนท้องถิ่น ซึ่งผลการวิเคราะห์และสังเคราะห์คล้ายคลึงกับทุนทางสังคมที่ปรากฏอยู่ในสังคมโดยทั่วไป ดังเช่นแนวคิดของประเวศ วะสี (2542) ไมตรี อินทรียะ (2560, หน้า 14-25) ฤทัยรัตน์ รัตนสร้อย (2552) ได้กล่าวถึงทุนทางสังคมเกิดจากการรวมตัว ร่วมคิด ร่วมทำ บนฐานของความไว้วางใจเชื่อใจสายใย ความผูกพัน

และวัฒนธรรมที่ดำรงของสังคมผ่านระบบความสัมพันธ์ในสังคม ได้แก่ คน สถาบัน วัฒนธรรม และองค์ความรู้ ซึ่งทุนเหล่านั้นนำไปสู่พลังทางสังคมที่จะแก้ปัญหาต่างๆ ได้ และมีพลังในการขับเคลื่อนและจัดการทุนชุมชนเพื่อพัฒนาชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งและยั่งยืนได้ ซึ่งสอดคล้องกับรายงานวิจัยของพระปลัดประพจน์ สุภาโต พระมหาประกาศิต สิริเมธ และทินกฤตพัชร รุ่งเมือง (2563) ได้ศึกษาถึงทุนทางสังคมกับการพัฒนาชุมชนวัดสำโรง อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม พบว่า การจัดการทุนทางสังคมเพื่อนำต้นทุนการพัฒนาชุมชนแบบส่วนรวมภายใต้ตามบริบทของชุมชน โดยมีทุนทางสังคมที่สำคัญ ได้แก่ ทุนมนุษย์ ทุนสังคม ทุนกายภาพ ทุนธรรมชาติ ทุนการเงิน ทุนภูมิปัญญาและวัฒนธรรม ซึ่งสอดคล้องกับวิทยา สุจริตธนารักษ์ และคณะ (2560, หน้า 205-211) ได้ทำศึกษาการใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อพัฒนาทุนทางสังคม: กรณีศึกษาชุมชนพื้นที่ภาคกลาง ซึ่งผลงานวิจัยพบว่า การใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อพัฒนาทุนทางสังคมในชุมชนแต่ละด้านมีรูปแบบดังนี้ 1) ด้านการถ่ายทอดความรู้ เป็นการส่งเสริมกระบวนการถ่ายทอดความรู้และการเรียนรู้ในการพัฒนาทุนทางสังคม 2) ด้านองค์ความรู้ เป็นการเรียนรู้ของชุมชน องค์ความรู้ และแหล่งเรียนรู้ของชุมชน 3) ด้านวิธีการและกระบวนการถ่ายทอดความรู้เป็นการเรียนรู้ร่วมกันเพื่อพัฒนาทุนทางสังคมโดยใช้ชุมชนเป็นฐาน 4) ด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน ผู้นำชุมชนมีบทบาทหลักในการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน 5) ด้านจุดมุ่งหมายของความรู้ ผู้นำทางสังคมมีบทบาทสำคัญที่สำคัญในการดำเนินการถ่ายทอด

องค์ความรู้ การกระตุ้นให้ประชาชนในชุมชนมีจิตสำนึกในการพึ่งพาตนเอง ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจร่วมทำ และร่วมรับผิดชอบในชุมชนของตนเอง นอกจากนั้นสอดคล้องงานของพิชชา บัวแย้ม, ประสงค์ ตันพิชัย และสันติ ศรีสวนแดง (2560, หน้า 664-681) ได้นำเสนอการดำรงอยู่ของทุนทางสังคมในชุมชนลุ่มน้ำมูลตอนล่าง: กรณีศึกษาตำบลโพธิ์ศรี อำเภอบึงสามพัน จังหวัดอุบลราชธานี พบการดำรงอยู่ของทุนทางสังคมนั้นพบใน 6 มิติ 1) มิติทรัพยากรมนุษย์ 2) ทรัพยากร ธรรมชาติ 3) สถาบันสังคม 4) วัฒนธรรมประเพณี 5) กลุ่ม/ภาคีเครือข่าย และ 6) ภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งล้วนแล้วมีความสัมพันธ์ลักษณะพึ่งพาอาศัยกันและกันและทุนทางสังคมที่สามารถดำรงอยู่อย่างเข้มแข็งมีความยั่งยืนต้องอาศัยศักยภาพของมนุษย์ที่มีกลไกทั้งเป็นผู้สร้าง ผู้รักษา ผู้ขับเคลื่อนให้เกิดความสัมพันธ์ขึ้นตามกิจกรรมเชิงบูรณาการสอดคล้องกับผลงานวิจัยของวาสนา มะลินิน, สัมพันธ์ สุกใส และนิตยา ปุระชาติ (2562, หน้า 53-63) ได้ศึกษาการเกิดขึ้นและดำรงอยู่ของทุนทางสังคมในชุมชนบ้านหัวอ่าว อำเภอสามปราชญ์ จังหวัดนครปฐม ได้ค้นพบว่า ทุนทางสังคมในชุมชนมีอยู่หลายประเภท ได้แก่ ทุนทางวัฒนธรรม ทุนทางทรัพยากรธรรมชาติ ทุนบุคคลทุนกลุ่มหรือองค์กร ทุนเครือข่ายและเครือข่าย สิ่งสำคัญที่ทำให้ทุนทางสังคมเกิดขึ้นและดำรงอยู่ได้ในชุมชน ได้แก่ การมีจิตสาธารณะ และความเอื้ออาทรรวมถึงความไว้วางใจต่อกันของคนในชุมชนที่สืบทอดกันมาจากรุ่นสู่รุ่นช่วยสืบสานทุนให้คงอยู่ต่อไป นอกจากนั้นยังสอดคล้องกับบทความวิจัย

ของตรงกมล สนามเขต และนิตยา กาบจันทร์ (2565, หน้า 129-144) พบว่า การพัฒนาศักยภาพของทุนชุมชนในพื้นที่ศึกษา 3 อำเภอของจังหวัดอุดรดิตถ์ มีสถานภาพทุนชุมชนและแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ที่ทำให้ทุนดำรงอยู่และเกิดความเข้มแข็งและยั่งยืน ซึ่งมีองค์ประกอบทุนชุมชนที่เข้มแข็ง ได้แก่ ทุนบุคคล ทุนสถาบัน กองทุนชุมชน ทุนทางภูมิปัญญาและวัฒนธรรม ทุนทางธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ผลจากศึกษาแนวทางและยุทธศาสตร์การพัฒนาเทศบาลตำบลป่าเมี่ยงเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคม เป็นยุทธศาสตร์ที่จัดทำขึ้นภายใต้กระบวนการมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมจากทุกภาคส่วนในสังคมที่ได้ร่วมพลังร่วมกันระดมความคิด กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ ยุทธศาสตร์ เป้าหมาย ตัวชี้วัดแผนงานและโครงการ และได้พิจารณาจุดแข็ง จุดอ่อน โอกาสและอุปสรรคแล้ว จึงได้กำหนดแนวทางและยุทธศาสตร์การพัฒนาที่จะนำไปสู่การพัฒนาอย่างสมดุลมีคุณภาพและยั่งยืน ด้วยการเสริมสร้างรากฐานทางเศรษฐกิจและสังคมในพื้นที่รับผิดชอบของเทศบาลตำบลป่าเมี่ยง ให้อยู่ดีมีสุข รวมถึงการขับเคลื่อนในการจัดการทุนทางสังคมสู่การพัฒนาชุมชนท้องถิ่นให้กลายเป็นชุมชนเข้มแข็งและยั่งยืน ซึ่งผลงานวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (2560-2564) ได้กำหนดทิศทางยุทธศาสตร์กรมการพัฒนาชุมชน เพื่อให้ระบบเศรษฐกิจฐานรากมั่นคงและชุมชนพึ่งตนเองได้ มีแผนยุทธศาสตร์

ดังนี้ ยุทธศาสตร์ที่ 1 สร้างสรรค์ชุมชนให้พึ่งตนเองได้อยู่เป็นสุข ยุทธศาสตร์ที่ 2 ส่งเสริมเศรษฐกิจรากให้ขยายตัว ยุทธศาสตร์ที่ 3 เสริมสร้างทุนชุมชนให้มีประสิทธิภาพและมีธรรมาภิบาล ยุทธศาสตร์ที่ 4 เสริมสร้างองค์กรให้มีขีดสมรรถนะสูง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560) ประกอบกับยุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อนประเทศไทยให้มีความเข้มแข็ง มั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืนในยุทธศาสตร์ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560-2579) แผนยุทธศาสตร์ดังกล่าวมีความสอดคล้องกับทัศนะของวนิดา เสร็จกิจ (2563, หน้า 81-106) ได้กล่าวถึงแผนยุทธศาสตร์เป็นการขับเคลื่อนและจัดการทุนทางสังคมสู่การพัฒนาชุมชนให้กลายเป็นชุมชนท้องถิ่นเข้มแข็งนั้น ต้องมีการกำหนดทิศทางและยุทธศาสตร์ในการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วม สอดคล้องกับรายงานวิจัยของขวัญนภา สุขคร และคณะ (2562) ได้ศึกษากระบวนการสร้างคุณค่าจากทุนทางสังคมวัฒนธรรมสู่การพัฒนาบนความเข้มแข็งและยั่งยืนของชุมชนตำบลผาปึง อำเภอแม่พริก จังหวัดลำปาง ผลงานวิจัยพบว่า มีการกำหนดทิศทางและยุทธศาสตร์ในการพัฒนาชุมชนแบบมีส่วนร่วม โดยมีการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และแผนยุทธศาสตร์ประกอบด้วย 4 ยุทธศาสตร์ คือ 1) การจัดการองค์ความรู้ชุมชนและการบูรณาการพัฒนาศักยภาพของคนในชุมชนโดยใช้กระบวนการเชิงคุณค่าเป็นฐานในการพัฒนา 2) เสริมสร้างศักยภาพการจัดการชุมชนเชิงสร้างสรรค์และนวัตกรรม วิถีอัตลักษณ์ 3) การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืนโดยใช้ฐานภูมิปัญญาของชุมชน และ 4) เสริม

สร้างความเข้มแข็งและพัฒนาชุมชนในทุกมิติอย่างสมดุล โดยใช้ฐานภูมิปัญญาและนวัตกรรม

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะการศึกษาในครั้งนี้

1.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งระดับตำบล จังหวัด หรือหน่วยงานส่งเสริมภาคประชาการ ต้องตระหนักถึงความสำคัญและมีนโยบายในการขับเคลื่อนกระบวนการสร้างคุณค่าทุนทางสังคมหรือทุนชุมชนวิถีอย่างชัดเจน เพื่อนำไปสู่การผลักดันให้เกิดการพัฒนาที่เข้มแข็งและยั่งยืนอย่างแท้จริง และมีความต่อเนื่องโดยการบรรจุไว้ในแผนงานโครงการของส่วนราชการ หรือข้อบัญญัติขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และพัฒนากลไกและเครื่องมือในการสนับสนุนให้เกิดการทำงานอย่างบูรณาการที่มีเป้าหมายอย่างต่อเนื่องและชัดเจน

1.2 ข้อเสนอการนำนโยบายสู่การปฏิบัติ หน่วยงานหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีบทบาทหลักในการบริหารจัดการ การสร้างความเข้าใจ แก้ไขปัญหา และพัฒนารูปแบบกิจกรรมการพัฒนาบนฐานทุนทางสังคม โดยสร้างผู้นำหรือพัฒนาภาวะผู้นำในระดับแนวหน้าให้เป็นการอย่างมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง และให้เชื่อมโยงการทำงานของทุกระดับในพื้นที่

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 งานวิจัยครั้งนี้ มุ่งเน้นในการศึกษาในมิติในเชิงคุณค่าและนำเสนอในเชิงคุณภาพ หากมีผู้ที่สนใจจะศึกษากรอบแนวทางในการวิเคราะห์เชิงคุณค่าที่สามารถวิเคราะห์ในเชิงสถิติ เพื่อเป็นดัชนีวัดมูลค่าเพิ่มในมิติต่างๆ ของชุมชนที่เกิดจากกระบวนการเชิงคุณค่า ซึ่งจะเป็นประเด็นที่น่าสนใจในการวิจัยต่อยอดและพัฒนาโครงการต่อไป

2.2 งานวิจัยชิ้นนี้ มุ่งเน้นศึกษาในมิติกระบวนการสร้างคุณค่าชุมชนวิถีสู่การพัฒนาบนความเข้มแข็งและยั่งยืนของชุมชนตำบลป่าเมี่ยง หากมีผู้ที่สนใจจะศึกษาในลักษณะเดียวกันนี้ในพื้นที่อื่น ก็จะทำให้เกิดประโยชน์ต่อกระบวนการสร้างคุณค่าจากทุนทางสังคมวัฒนธรรมของแต่ละพื้นที่ด้วย ซึ่งจะส่งผลต่อการพัฒนาในภาพรวมที่ยั่งยืนได้

7. องค์กรความรู้ที่ได้รับ

จากผลการศึกษาและการอภิปรายผลมาทั้งหมด จะเห็นว่าการจัดการความรู้ด้านทุนทางสังคมเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมของภาคประชาสังคมในพื้นที่เทศบาลตำบลป่าเมี่ยง อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ สามารถสรุปเป็นความคิดรวบยอดให้เห็นถึงองค์ความรู้ใหม่จากการวิจัยครั้งนี้

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- ขวัญภา สุขคร และคณะ. (2562). กระบวนการสร้างคุณค่าจากทุนทางสังคมวัฒนธรรม สู่การพัฒนาบนความเข้มแข็งและยั่งยืนของชุมชน ตำบลผาปิ้ง อำเภอแม่พริก จังหวัดลำปาง. (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสวนดุสิต.
- ฤทัยรัตน์ รัตนสร้อย. (2552). พลวัตทุนทางสังคมกับความเข้มแข็งของชุมชน: กรณีศึกษาบ้านจำรุง ตำบลเนินฆ้อ อำเภอแกลง จังหวัดระยอง. (วิทยานิพนธ์หลักสูตรพัฒนาชุมชนมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ตรงกมล สนามเขต และนิตยา กาบจันทร์. (2565). แนวทางการเสริมสร้างทุนชุมชนให้เข้มแข็งสู่การกำหนดปัจจัยแห่งความสำเร็จ จังหวัดอุดรธานี. วารสารวิจัยวิชาการ, 5(1), 129-144.
- ประเวศ วะสี. (2542). ชุมชนเข้มแข็งทุนทางสังคมของไทย: หนังสือชุดชุมชนเข้มแข็ง ลำดับที่ 1. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนเพื่อสังคม ธนาคารออมสิน.
- ปิ่นวดี ศรีสุพรรณ. (2547). วาทกรรมทุนทางสังคม: กระบวนการสร้างแนวคิดและปฏิบัติการในบริบทการพัฒนาประเทศ (พ.ศ. 2540-2546). (วิทยานิพนธ์หลักสูตรสังคมวิทยาและมานุษยวิทยามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- พิชชา บัวแย้ม, ประสงค์ ตันพิชัย และสันติ ศรีสวนแดง. (2560). การดำรงอยู่ของทุนทางสังคมในชุมชน
กลุ่มน้ำมูลตอนล่าง: กรณีศึกษาตำบลโพธิ์ศรี อำเภอบึงสามพัน จังหวัดอุบลราชธานี. *วารสาร
มนุษย สังคมศาสตร์ และศิลปะ*, 10(1), 664-681.
- พระปลัดประพจน์ สุภาโต, พระมหาประกาศิต สิริเมโธ และทินกฤตพัชร รุ่งเมือง. (2563). *ทุนทางสังคม
กับการพัฒนาชุมชนวัดลำโรง อำเภอนครชัยศรี จังหวัดนครปฐม*. (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ:
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- มานิตตา ชานูไชย. (2563). *แนวทางการพัฒนาประเทศไทยสู่ความสมดุลและยั่งยืน*. กรุงเทพฯ: ศูนย์
ศึกษายุทธศาสตร์ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ.
- ไมตรี อินทรีย์ยะ. (2560). ทุนทางสังคม. *วารสารนาคบุตรปริทรรศน์*, 9(2), 14-25.
- วรุฒิ โรมรัตน์พันธ์. (2548). *ทุนทางสังคม*. กรุงเทพฯ: โครงการสร้างเสริมการเรียนรู้เพื่อชุมชนเป็นสุข.
- วาสนา มะลินิน, สัมพันธ์ สุโกโส และนิตยา ปุระชาติ. (2562). การเกิดขึ้นและดำรงอยู่ของทุนทางสังคม
ในชุมชนบ้านหัวอ่าว อำเภอสามพราณ จังหวัดนครปฐม. *วารสารศิลปศาสตร์ราชวมงคล
สุวรรณภูมิ*, 1(1), 53-63.
- วิทยา สุจริตธนาภิรักษ์ และคณะ. (2560). การใช้ชุมชนเป็นฐานเพื่อพัฒนาทุนทางสังคม: กรณีศึกษา ชุมชน
พื้นที่ภาคกลาง. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยปทุมธานี*, 9(2), 205-211.
- วนิดา เสรีกิจ. (2563). การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนในบริบทของการพัฒนาประเทศ. *วารสาร
เศรษฐศาสตร์การเมืองบูรพา*, 8(1), 81-106.
- สายไหม ไชยศิริพันธ์. (2561). ทุนทางสังคมในกระบวนการแผนชุมชน บ้านมันแกว อำเภอกุดรัง จังหวัด
มหาสารคาม. *วารสารชุมชนวิจัย*, 12(ฉบับพิเศษ), 142-154.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม
แห่งชาติ ฉบับที่ 12 (2560-2564)*. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *ยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี
แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 และการปฏิรูปประเทศ*. เข้าถึงได้จาก [https://
planning.tu.ac.th/uploads/planning/pdf/plan/plan20.pdf](https://planning.tu.ac.th/uploads/planning/pdf/plan/plan20.pdf)
- สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). *การพัฒนาทุนทางสังคมของประเทศไทย*.
กรุงเทพฯ: สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- Lindstrom, M. (2005). Ethnic differences in social participation and social capital in Malmo,
Sweden: a population-based study. *Social Science & Medicine*, 60(7), 1527-1546.

- Luang-Ubol J. (2010). *Effects of Social Capital on the Psychosocial Wellbeing Among Thai Adolescents in the Northeast Region of Thailand*. (Doctor of Philosophy). Bangkok: National Institute of Development Administration.
- Putnam, R. D. (1993). *Making democracy Work*. Princeton: Princeton University Press.
- Worms, J. (2009). *Evaluating Social Capital as It Affects Community Development in the Favelas of Rio de Janeiro*. (Master's thesis). Washington D.C.: George Washington University.

การเปลี่ยนแปลงและสืบทอดวัฒนธรรมของกลุ่มคาราวานม้าต่าง ในประเทศไทย: กรณีศึกษา 3 รุ่น ในภาคเหนือตอนบนและเมืองต้าหลี่ มณฑลยูนนาน*

Cultural changes and inheritance of pack-horse caravan in Thailand: The case study of passing down for three generations from Northern of Thailand and Dali in Yunnan

นิสรีน หวังตักวาดีน และ Caijun Lin

Nisareen Wangtakwadeen and Caijun Lin

มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง

Mae Fah Luang University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: nisareen@mfu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการสืบทอดและเปลี่ยนแปลงทางด้านวัฒนธรรม และ 2) ศึกษาปัจจัยที่ทำให้เกิดการสืบทอดและเปลี่ยนแปลงทางด้านวัฒนธรรม เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยคือ กลุ่มพ่อค้าคาราวานม้าในภาคเหนือตอนบนและเมืองต้าหลี่ มณฑลยูนนาน ประชากร 3 รุ่น ได้แก่ ปู่ย่า พ่อแม่ และลูก จำนวน 30 คน ได้มาจากการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และแบบสนทนากลุ่มย่อย (Focus group) นำมาทำการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis)

ผลการวิจัยพบว่า

1. การเปลี่ยนแปลงและสืบทอดทางด้านวัฒนธรรมของพ่อค้าคาราวานม้าที่อาศัยอยู่ภาคเหนือตอนบน และเมืองต้าหลี่ มณฑลยูนนาน ปรากฏในด้านการศึกษา ด้านภาษา ด้านการแต่งงาน และด้านประเพณี
2. ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและสืบทอดทางด้านวัฒนธรรม ได้แก่ การศึกษา ภาษา การแต่งงาน และประเพณี อีกทั้งอัตลักษณ์แสดงออกให้เห็นวิถีชีวิต ควรได้รับการส่งเสริมสนับสนุนด้าน

*ได้รับบทความ: 5 พฤศจิกายน 2564; แก้ไขบทความ: 29 เมษายน 2565; ตอบรับตีพิมพ์: 14 มิถุนายน 2565

Received: November 5, 2021; Revised: April 29, 2022; Accepted: June 14, 2022

การศึกษาระบบสามัญควบคู่กับความรู้ทางด้านศาสนาการใช้ภาษาการแต่งงาน ประเพณีล้วนส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงและสืบทอดวัฒนธรรม

คำสำคัญ: การเปลี่ยนแปลงและสืบทอด; พ่อค้าคาราวานม้า; ประชากร 3 รุ่น

Abstract

The objectives of this study are: 1) to learn the cultural inheritance and changes among the horse-caravan traders living in the upper north of Thailand and Dali city of China and 2) to find out the causes of the cultural inheritance and changes. This is a quantitative study. Data has been collected from horse caravan traders living in the north of Thailand as well as those in Dali, Yunnan. Thirty people from three-generations, grandparents, parents, and children have been chosen using purposive sampling method. The methodologies applied include in-depth interviews and focus-group discussions. Data collected are then processed in content analysis.

The findings are:

1. The cultural inheritance and changes are found in education, marriage, and traditions.
2. Causes of these are the uniqueness on way of living in all these three areas. They should be supported in academic course along with religion studies.

Keywords: Cultural inheritance and cultural changes; Horse-caravan traders; Three generations of people

1. บทนำ

สาธารณรัฐประชาชนจีนมีประชากรราว 1,400 ล้านคน นอกจากชาวจีนที่อาศัยอยู่ภายในประเทศแล้ว ยังมีชาวจีนโพ้นทะเลอาศัยอยู่ประเทศต่างๆ ทั่วโลกอีกจำนวนมาก ประเทศไทยมีชาวไทยเชื้อสายจีนอยู่มากถึง 9.4 ล้านคน ที่อพยพมาจากทางภาคใต้ของจีน เรียกว่า “จีนทะเล” (Oversea Chinese) ส่วนที่อพยพมาจาก

ทางภาคตะวันตกเฉียงใต้ของจีน เรียกว่า “จีนบก” (Overland Chinese) (วิลเลียม สกินเนอร์, 1973, หน้า 25) คาราวานม้าเป็นการรวมตัวของกลุ่มคนที่อาศัยการใช้ม้าและล่อเป็นพาหนะสำหรับบรรทุกและขนส่ง ซึ่งเรียกว่า “ม้าต่าง” เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการสัญจรแลกเปลี่ยนสินค้าอุปโภคบริโภคก่อให้เกิดการมีปฏิสัมพันธ์ของผู้คนตามเส้นทางสายไหมในภาคตะวันตกของจีนรวมระยะ

ทางประมาณ 3,800 กว่ากิโลเมตร (กุเจี้ยนหวา, 2560, หน้า 28-32)

เวยซาน (Weishan) อำเภอที่ตั้งอยู่ในเมืองต้าหลี่ (Dali) มีความหลากหลายชนชาติพันธุ์อาศัยอยู่ได้แก่ ชาวไป๋ ชาวหยี่ และชาวหุย ตำบลยงเจี้ยน (Yongjian) และหลินซาง (Lincang) มีชาวหุยอาศัยอยู่และเป็นกลุ่มแรกๆ ที่เริ่มการเข้ามาตั้งเป็นพาหนะบรรทุกขนส่งสินค้าผลิตผลทางการเกษตรกับเมืองอื่นๆ ช่วงเริ่มต้น สินค้าที่นิยมแลกเปลี่ยนกันและกัน คือ ใบชา (หวางจวิน, 2564, หน้า 237-239)

ตามหลักฐานพงศาวดารจีนตั้งแต่สมัยราชวงศ์ฮั่นในยุคหลัง (Houhanshu) ได้ระบุอย่างชัดเจนว่าอำเภอเวยซาน (Weishan) ได้มีการถวายนมม้าต้า-หลี่ (Dali) จำนวนหลายพันตัวให้กับทางสำนักพระราชวัง การค้าของกลุ่มคาราวานม้าริเริ่มช่วงราชวงศ์หมิงและชิง โดยใช้เส้นทางภายในประเทศและประเทศเพื่อนบ้าน เส้นทางจากทิศตะวันตกเฉียงใต้ของจีนมุ่งสู่ประเทศเมียนมาร์ประกอบด้วย 3 เส้นทาง 1) เวยซาน (Weishan) - เกิงหม่า (Gengma) - ซางหยวน (Cangyuan) 2) เถิงชง (Tengchong) - มัญทะเลย์- ย่างกู่ และ 3) เถิงชง (Tengchong) - หลงหลิง (Longling) - หมางซือ (Mangshi) - ล่าเสี้ยว - ย่างกู่ (เหยาจี้เต๋อ, 2545, หน้า 45)

การอพยพเข้ามาตั้งรกรากในประเทศไทยของชาวไทยเชื้อสายจีนยูนนานแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ดังนี้ ระยะที่ 1 ก่อนการล่มสลายของราชวงศ์ชิง (พ.ศ. 2462) เกิดเหตุการณ์กบฏตู้เหวินซิว (Du Wenxiu) ชาวหุยที่พ่ายแพ้สงคราม จึงหนีออกจาก

ยูนนานโดยแฝงตัวไปกับกลุ่มพ่อค้าคาราวานม้าเดินทางเข้าสู่ประเทศเมียนมาร์เพื่อเข้ามาค้าขายในภาคเหนือของประเทศไทย (จางหงหยิน, 2543, หน้า 6) ระยะที่ 2 ก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 สิ้นสุดลงช่วงที่เกิดสงครามภายในของประเทศจีน ชาวหุยต้องช่วยรัฐบาลกลางในการต่อต้านญี่ปุ่นด้วยสถานการณ์ตามแนวชายแดนยูนนาน เมียนมาร์ ไทย และเวียดนาม ช่วงเวลาดังกล่าวมีความวุ่นวายจึงทำให้พ่อค้าคาราวานม้ากลุ่มหนึ่งลี้ภัยอยู่ในเมียนมาร์ จึงต้องปรับตัว สร้างฐานะทางด้านเศรษฐกิจใหม่ในเมียนมาร์จนกลายเป็นศูนย์รวมชุมชนของพ่อค้าชาวหุย และระยะที่ 3 การอพยพระหว่าง (พ.ศ. 2492-2499) หลังจากที่พรรคคอมมิวนิสต์ของมณฑลยูนนานได้ประกาศชัยชนะอย่างสันติ ชาวหุยที่อพยพออกมาครั้งนี้ ส่วนใหญ่เป็นชาวหุยที่อยู่ตามเมืองต่างๆ ทางภาคตะวันตกของมณฑลยูนนานกลายเป็นชุมชนที่กระจายอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย และแม่ฮ่องสอน จวบจนทุกวันนี้ (หวางหลิวหลาน, 2547, หน้า 337-358)

ชาวหุยเป็นกลุ่มชนชาติที่นับถือศาสนาอิสลามอาศัยอยู่และมากที่สุดทั่วประเทศจีนในอดีตมณฑลยูนนานเป็นอีกมณฑลหนึ่งที่เชลยศึกเปอร์เซียไปประจำการอยู่ วัฒนธรรมอิสลามจึงมีบทบาทต่อชาวหุยในมณฑลยูนนานค่อนข้างมาก ช่วงราชวงศ์หมิง (พ.ศ. 1911-2187) เวยซานหนึ่งในอำเภอที่ชาวหุยอาศัยอยู่ คนส่วนใหญ่ นับถือศาสนาอิสลาม เป็นศูนย์รวมยึดเหนี่ยวจิตใจ ประกอบพิธีทางศาสนาผู้ขายมุสลิมไปประกอบศาสนกิจ ณ ศาสนสถาน (ละหมาด) ที่มีสียิดหรือสุเหร่า

จากที่เกิดการเคลื่อนไหวของกลุ่มพ่อค้าคาราวานจากเมืองต้าหลี่ ยูนนาน เข้าสู่ประเทศเมียนมาร์และประเทศไทย พ่อค้าคาราวานมาตั้งถิ่นฐานกระจายอยู่ตามแนวชายแดนของจังหวัดแม่ฮ่องสอน จังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดเชียงรายทางภาคเหนือตอนบน เป็นหมู่บ้านน้อยใหญ่จำนวน 13 หมู่บ้าน (หวางหลิวหลาน, 2547, หน้า 337-358)

สุพัตรา สุภาพ (2552) ได้กล่าวไว้ว่า วัฒนธรรมมีความเป็นพลวัต (Dynamic) ยืดหยุ่นได้จากการรวมกลุ่มของพ่อค้าคาราวานมา ส่วนใหญ่เกิดปัญหาจากความรู้ ความเข้าใจที่ไม่ตรงกันไม่ได้สร้างองค์ความรู้การเปลี่ยนแปลงสืบทอดที่ชัดเจน โดยเฉพาะการเปลี่ยนแปลงและสืบทอดของแต่ละรุ่น (ชั่วอายุคน) จากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง กระบวนการเรียนรู้การพัฒนาโดยการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของมนุษย์ อาจส่งผลกระทบต่อประสิทธิภาพในการอยู่ร่วมกันภายใต้พหุสังคมอย่างสันติวิธี (พระมหามงคกานต์ จิตธมโม, คงสกลุษฐ์ แพ่งทรัพย์ และพูนศักดิ์ กมล, 2562, หน้า 46-59)

มณฑลยูนนานเป็นเมืองที่มีกลุ่มชาติพันธุ์หลากหลาย การที่จะพัฒนาทางด้านวัฒนธรรมพื้นที่ตามแนวเขตชายแดนต้องให้ความสำคัญ (หวางเฮ่อหยิว, 2554, หน้า 10-15) ภาคเหนือตอนบนของประเทศไทยก็เช่นเดียวกัน เป็นพื้นที่ที่มีกลุ่มชาติพันธุ์อาศัยอยู่ (อิสริยาตวงคำ และณภัคกัญญา ตรารุ่งเรือง, 2564, หน้า 85-98) จึงควรศึกษาปัจจัยที่ทำให้เกิดการสืบทอดและเปลี่ยนแปลงทางด้านวัฒนธรรมเพื่อเป็นแนวทางนำไปสู่การอนุรักษ์

วัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีลักษณะเฉพาะ

ลักษณะทางด้านการเมือง เศรษฐกิจของเมืองต้าหลี่ ยูนนานมีการปกครองแบบสังคมนิยมคอมมิวนิสต์ (เจษฎาพัญ ทองศรีนุช, 2560, หน้า 40-57) ส่วนทางภาคเหนือของประเทศไทยมีการปกครองแบบประชาธิปไตยตั้งแต่การเปลี่ยนแปลงการปกครองในปี พ.ศ. 2475 ด้วยลักษณะการเมืองการปกครองที่แตกต่างกัน รวมทั้งปัจจุบันการคมนาคมมีความสะดวกมากขึ้น ช่องทางการสื่อสารมีความหลากหลาย ด้วยเหตุนี้คณะวิจัยเล็งเห็นความสำคัญของการศึกษาวิจัย เพื่อศึกษาการสืบทอดและเปลี่ยนแปลงทางด้านวัฒนธรรมของกลุ่มคาราวานมาต่างในประเทศไทย: กรณีศึกษา 3 รุ่นในภาคเหนือตอนบนและเมืองต้าหลี่ ยูนนานที่ยังคงอัตลักษณ์ของตนเองได้ในปัจจุบัน

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการสืบทอดและเปลี่ยนแปลงทางด้านวัฒนธรรม
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่ทำให้เกิดการสืบทอดและเปลี่ยนแปลงทางด้านวัฒนธรรม

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research: QR) โดยผู้วิจัยมีการเตรียมวิธีการดำเนินตามระเบียบวิธีวิทยาการวิจัย ดังนี้

กลุ่มผู้ให้ข้อมูล คือ กลุ่มพ่อค้าคาราวานมาและลูกหลานของกลุ่มคาราวานมา ที่อาศัยอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดแม่ฮ่องสอน และจังหวัดเชียงราย และพ่อค้าคาราวานมา ที่อาศัยอยู่ในเมือง

ต้าหลี่ (Dali) มณฑลยูนนาน สาธารณรัฐประชาชนจีนและผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มผู้ให้ข้อมูลออกเป็น 3 รุ่น ได้แก่ รุ่นปู่ย่า รุ่นพ่อแม่ และรุ่นลูกจำนวน 30 คนซึ่งการคัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลเป็นแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และแบบสนทนากลุ่มย่อย (Focus group)

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยทำการศึกษา ค้นคว้าข้อมูลเอกสาร (Documentary Research) และรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดเป็นคำถามในการวิจัย จากนั้นจึงได้ลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลภาคสนามในจังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดแม่ฮ่องสอน และจังหวัดเชียงราย พ่อค้าคาราวานม้า ที่อาศัยอยู่ในเมืองต้าหลี่ (Dali) มณฑลยูนนาน สาธารณรัฐประชาชนจีน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย และเก็บรวบรวมข้อมูลใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และแบบสนทนากลุ่มย่อย (Focus group)

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการเก็บจากแบบสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่มย่อย โดยใช้วิธีการปรมาณ การตีความและนำเสนอข้อมูลผลการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Method) นำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) เพื่ออธิบายการสืบทอดและเปลี่ยนแปลงทางด้านวัฒนธรรม ปัจจัยและผลกระทบการเปลี่ยนแปลงและสืบทอดวัฒนธรรมของกลุ่มคาราวานม้าต่าง: กรณีศึกษา 3 รุ่น ในภาคเหนือตอนบนและเมืองต้าหลี่ มณฑลยูนนานที่ยังคง

อัตลักษณ์ของตนเองได้ในปัจจุบัน

4. สรุปผลการวิจัย

การเปลี่ยนแปลงและสืบทอดวัฒนธรรมของกลุ่มคาราวานม้าต่างในประเทศไทย: กรณีศึกษา 3 รุ่น ในภาคเหนือตอนบนและเมืองต้าหลี่ มณฑลยูนนาน

1. ผลการวิเคราะห์เชิงคุณภาพในการวิเคราะห์เนื้อหาเกี่ยวกับการสืบทอดและเปลี่ยนแปลงทางด้านวัฒนธรรม พบว่า การเปลี่ยนแปลงและสืบทอดวัฒนธรรมของกลุ่มคาราวานม้าต่างในประเทศไทย: กรณีศึกษา 3 รุ่น ในภาคเหนือตอนบนและเมืองต้าหลี่ มณฑลยูนนาน ปรากฏในด้านการศึกษา ด้านภาษา ด้านการแต่งงาน และด้านประเพณี สาเหตุที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและสืบทอดทางด้านวัฒนธรรม ประเด็นเกี่ยวกับการพัฒนาทางด้านสาธารณูปโภคของรัฐของกลุ่มคาราวานม้าในภาคเหนือตอนบนและเมืองต้าหลี่ มณฑลยูนนานเป็นสาเหตุการเปลี่ยนแปลงและสืบทอดทางด้านวัฒนธรรมเหมือนกัน ประเด็นเกี่ยวกับลักษณะทางด้านเศรษฐกิจของกลุ่มคาราวานม้าในภาคเหนือตอนบนและเมืองต้าหลี่ มณฑลยูนนานเป็นสาเหตุการเปลี่ยนแปลงและสืบทอดทางด้านวัฒนธรรมที่ต่างกัน ประเด็นเกี่ยวกับความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศของกลุ่มคาราวานม้าในภาคเหนือตอนบนและเมืองต้าหลี่ มณฑลยูนนานเป็นสาเหตุการเปลี่ยนแปลงและสืบทอดทางด้านวัฒนธรรมเหมือนกัน

2. ผลการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ ในการวิเคราะห์เนื้อหาเกี่ยวกับปัจจัยการสืบทอดทางด้าน

วัฒนธรรมของกลุ่มคาราวานม้าต่างทั้งในภาคเหนือตอนบนและเมืองต้าหลี่มณฑลยูนนาน ประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ การศึกษา ภาษา การแต่งงานและประเพณี มีรายละเอียดดังนี้

ด้านการศึกษา เกี่ยวกับปัจจัยทางด้านการศึกษาลิทธิขั้นพื้นฐานโอกาสทางด้านสามัญที่ได้รับอยู่ในปัจจุบันของกลุ่มคาราวานม้าในภาคเหนือตอนบนและเมืองต้าหลี่ มณฑลยูนนานทั้ง 3 รุ่น ต่างก็ได้รับสิทธิขั้นพื้นฐาน เพราะโอกาสทางการศึกษาทางด้านสามัญของรัฐเข้าถึงอย่างทั่วถึง ด้านการศึกษาขั้นพื้นฐานโอกาสทางการศึกษาทางด้านศาสนาที่ได้รับอยู่ในปัจจุบันของกลุ่มคาราวานม้าในภาคเหนือตอนบนและเมืองต้าหลี่ มณฑลยูนนาน รุ่นปู่ย่า รุ่นพ่อแม่ของกลุ่มคาราวานม้าต่างที่อาศัยอยู่ในภาคเหนือตอนบน และเมืองต้าหลี่ มณฑลยูนนาน ต่างก็พอใจที่ได้รับโอกาสทางการศึกษาทางด้านศาสนาที่ได้รับ รุ่นลูกของกลุ่มคาราวานม้าต่างที่อาศัยเมืองต้าหลี่ มณฑลยูนนาน พอใจที่ได้รับโอกาสทางการศึกษา ทางด้านศาสนาที่ได้รับ ส่วนรุ่นลูกของกลุ่มคาราวานม้าต่างที่อาศัยอยู่ในภาคเหนือตอนบนให้ความสำคัญกับการศึกษาทางด้านสามัญมากกว่าศาสนา เกี่ยวกับการจัดการศึกษาทางด้านสามัญที่ได้รับอยู่ในปัจจุบันของกลุ่มคาราวานม้าในภาคเหนือตอนบนและเมืองต้าหลี่มณฑลยูนนาน รุ่นปู่ย่า รุ่นพ่อแม่ของกลุ่มคาราวานม้าต่างที่อาศัยอยู่ในภาคเหนือตอนบนและเมืองต้าหลี่ มณฑลยูนนาน ต่างก็พอใจที่ได้รับการจัดการศึกษาทางด้านศาสนาอย่างเป็นระบบ รุ่นลูกของกลุ่มคาราวานม้าต่างที่อาศัยเมืองต้าหลี่ มณฑลยูนนาน เพราะพอใจที่ได้รับการ

จัดการศึกษาทางด้านศาสนาอย่างเป็นระบบ ส่วนรุ่นลูกของกลุ่มคาราวานม้าต่างที่อาศัยอยู่ในภาคเหนือตอนบนให้ความสำคัญกับการศึกษาทางด้านสามัญมากกว่าศาสนา เกี่ยวกับการอบรมปลูกฝังการเป็นพลเมืองที่ดีในการศึกษาทางด้านสามัญที่ได้รับอยู่ในปัจจุบันของกลุ่มคาราวานม้าในภาคเหนือตอนบนและเมืองต้าหลี่มณฑลยูนนานทั้ง 3 รุ่น ต่างก็ได้รับการปลูกฝังการเป็นพลเมืองที่ดีในการศึกษาทางด้านสามัญและทางด้านศาสนา

ด้านภาษา เกี่ยวกับด้านการสื่อสารภายในครอบครัวในปัจจุบันของกลุ่มคาราวานม้าในภาคเหนือตอนบนและเมืองต้าหลี่มณฑลยูนนานทั้ง 3 รุ่น ส่วนมากใช้ภาษาจีนยูนนาน และภาษาจีนยูนนานปนเปอร์เซียเพราะเป็นภาษาที่ใช้สื่อสารกันในครอบครัวตั้งแต่อดีต เกี่ยวกับการสื่อสารระหว่างเพื่อนในชุมชนของกลุ่มคาราวานม้าในภาคเหนือตอนบนและเมืองต้าหลี่มณฑลยูนนานทั้ง 3 รุ่น ส่วนมากใช้ภาษาจีนยูนนาน และภาษาจีนยูนนานปนเปอร์เซีย การใช้ “ภาษาเปอร์เซีย” ของกลุ่มคาราวานม้าในภาคเหนือตอนบนและเมืองต้าหลี่มณฑลยูนนานทั้ง 3 รุ่น จะใช้ภาษาเปอร์เซียในโอกาสที่ปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนชาวหุยเท่านั้น ภาษาที่ใช้ นอกจากภาษาไทย ภาษาจีนยูนนาน ภาษาจีนปนภาษาเปอร์เซียของกลุ่มคาราวานม้าต่างที่อาศัยอยู่ในภาคเหนือตอนบนทั้ง 3 รุ่น นอกจากสามารถสื่อสารด้วยภาษาไทย ภาษาจีนยูนนาน ภาษาจีนปนภาษาเปอร์เซีย และยังสามารถใช้ภาษาของชาติพันธุ์ต่างๆ ด้วย ส่วนกลุ่มคาราวานม้าต่างที่อาศัยอยู่ในภูมิภาคอื่น รุ่นปู่ย่า และรุ่นพ่อแม่ สามารถสื่อสารผ่านภาษาจีนยูนนาน

ภาษาจีนปนภาษาเปอร์เซียแล้ว รุ่งลูกพูดเฉพาะภาษาจีนยูนนาน ภาษาจีนกลาง ฟังภาษาเปอร์เซียได้บ้าง

ด้านการแต่งงาน เกี่ยวกับช่วงอายุการแต่งงานของลูกหลานคาราวานม้า รุ่งปู่ярุ่นพ่อแม่ของกลุ่มคาราวานม้าต่างที่อาศัยอยู่ในภาคเหนือตอนบนและเมืองต้าหลี่ มณฑลยูนนาน ต่างก็มีความเห็นตรงกันว่า การสมรสควรเกิดขึ้นช่วงอายุ 16-18 ปี และอายุไม่ควรเกิน 25 ปี รุ่งลูกของกลุ่มคาราวานม้าต่างที่อาศัยอยู่ในเมืองต้าหลี่มณฑลยูนนาน เห็นด้วยกับการแต่งงานช่วงอายุดังกล่าว ส่วนรุ่งลูกของกลุ่มคาราวานม้าที่อาศัยอยู่ในภาคเหนือตอนบนมีความเห็นเกี่ยวกับช่วงอายุการแต่งงานที่หลากหลาย บางคนเลือกที่จะอยู่คนเดียวเกี่ยวกับการเลือกคู่ครองของลูกหลานคาราวานม้า รุ่งปู่ярุ่นพ่อแม่ของกลุ่มคาราวานม้าต่างที่อาศัยอยู่ในภาคเหนือตอนบนและเมืองต้าหลี่มณฑลยูนนาน คิดว่าลักษณะการเลือกคู่ครองคำนึงถึงทางวัฒนธรรมมากกว่า และส่วนมากผ่านการแนะนำจากรุ่งลูกของกลุ่มคาราวานม้าต่างที่อาศัยอยู่ในภาคเหนือตอนบนและเมืองต้าหลี่ มณฑลยูนนาน คิดว่าการเลือกคู่ครองนอกจากเป็นหน้าที่ของผู้ใหญ่ที่จะแนะนำคนที่นับถือศาสนาอิสลามเหมือนกัน และยังมีช่องทางที่หลากหลาย รวมทั้งการรู้จักผ่านโลกโซเชียล เกี่ยวกับการจัดพิธีแต่งงานของลูกหลานคาราวานม้า กลุ่มคาราวานม้าต่างที่อาศัยที่อาศัยอยู่ในภาคเหนือตอนบนและเมืองต้าหลี่มณฑลยูนนานทั้ง 3 รุ่ง คิดว่าการจัดงานเลี้ยงของพิธีแต่งงานมีขนาดใหญ่ขึ้นตามลักษณะของการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ

ด้านประเพณี เกี่ยวกับพิธีกรรมหลังคลอดบุตรของลูกหลานคาราวานม้า กลุ่มคาราวานม้าต่างที่อาศัยอยู่ในภาคเหนือตอนบนและเมืองต้าหลี่ มณฑลยูนนาน รุ่งปู่ярุ่นพ่อแม่ของกลุ่มคาราวานม้าต่างที่อาศัยอยู่ในภาคเหนือตอนบนและเมืองต้าหลี่ มณฑลยูนนาน คิดว่าหลังคลอดแล้วจะให้โอหม่าหรือผู้ใหญ่ที่มีความรู้ตั้งชื่อภาษาอาหรับให้กับทารกและมีการพลีสัตว์ รุ่งลูกของกลุ่มคาราวานม้าต่างที่อาศัยอยู่ในภาคเหนือตอนบนและเมืองต้าหลี่มณฑลยูนนานหลังคลอดแล้วจะให้โอหม่าหรือผู้ใหญ่ที่มีความรู้ตั้งชื่อภาษาอาหรับให้กับทารกและมีการพลีสัตว์ ตามพิธีกรรมการโกนผมไฟของวัฒนธรรมอิสลาม เกี่ยวกับการละหมาดซึ่งเป็นศาสนกิจหลักของลูกหลานคาราวานม้า รุ่งปู่ярุ่นพ่อแม่ของกลุ่มคาราวานม้าต่างที่อาศัยอยู่ในภาคเหนือตอนบนและเมืองต้าหลี่มณฑลยูนนานต่างมีความเห็นว่าการละหมาดเป็นศาสนกิจหลัก และควรปฏิบัติให้ครบ รุ่งลูกของกลุ่มคาราวานม้าต่างที่อาศัยอยู่ในภาคเหนือตอนบนและเมืองต้าหลี่มณฑลยูนนานต่างมีความเห็นว่าการละหมาดเป็นศาสนกิจหลัก และควรปฏิบัติให้ครบ แต่ด้วยเงื่อนไขต่างๆ ส่วนน้อยที่จะปฏิบัติได้ครบเกี่ยวกับการถือศีลอด ซึ่งเป็นศาสนกิจสำคัญของลูกหลานคาราวานม้า รุ่งปู่ярุ่นของกลุ่มคาราวานม้าต่างที่อาศัยอยู่ในภาคเหนือตอนบนและเมืองต้าหลี่ มณฑลยูนนาน ต่างมีความเห็นว่าการถือศีลอดเป็นศาสนกิจหลักและควรปฏิบัติให้ครบ รุ่งพ่อแม่ต่างมีความเห็นว่าการถือศีลอดเป็นศาสนกิจหลักและควรปฏิบัติให้ครบ ส่วนรุ่งลูกของกลุ่มคาราวานม้าต่างที่อาศัยอยู่ในภาคเหนือตอนบน

ของไทยและเมืองต้าหลี่มณฑลยูนนานต่างมีความเห็นว่าการถือศีลอดเป็นศาสนกิจหลัก และควรปฏิบัติให้ครบ แต่ด้วยเงื่อนไขต่างๆ ส่วนน้อยที่จะปฏิบัติได้ครบ

5. อภิปรายผลการวิจัย

การเปลี่ยนแปลงและสืบทอดวัฒนธรรมของกลุ่มคาราวานม้าต่างในประเทศไทย: กรณีศึกษา 3 รุ่น ในภาคเหนือตอนบนและเมืองต้าหลี่มณฑลยูนนาน จะเห็นได้ว่า การเปลี่ยนแปลงและสืบทอดทางด้านวัฒนธรรมของพ่อค้าคาราวานม้าที่อาศัยอยู่ภาคเหนือตอนบนและเมืองต้าหลี่มณฑลยูนนาน ปรากฏในด้านการศึกษาด้านภาษา ด้านการแต่งงานและด้านประเพณี ปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและสืบทอดทางด้านวัฒนธรรมในประเด็นต่างๆ ดังนี้

ด้านการศึกษา การที่พ่อค้าคาราวานม้าทั้ง 3 รุ่นให้ความสำคัญต่อการศึกษทั้งทางการศึกษาในโรงเรียนไทย โรงเรียนจีนรวมทั้งความรู้ทางด้านศาสนา นอกจากการส่งเสริมและสนับสนุนของฝ่ายรัฐบาลแล้ว ยังเกิดจากการเห็นความสำคัญทางด้านการศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับผลงานของวิศรุต เลาะวิถี (2559, หน้า 7-20) ที่กล่าวไว้ว่า อิสลามให้ความสำคัญกับการเรียนรู้ทุกรูปแบบ ทั้งทางตรงและทางอ้อม ทั้งในระบบและนอกระบบ

ด้านภาษา พบว่าด้านการสื่อสารภายในครอบครัวในปัจจุบันของกลุ่มคาราวานม้าในภาคเหนือตอนบนและเมืองต้าหลี่มณฑลยูนนานทั้ง 3 รุ่น ส่วนมากใช้ภาษาจีนยูนนาน และภาษาจีนยูนนานปนเปอร์เซีย โดยจะเห็นได้ว่าอิทธิพลของ

ภาษาจีนยูนนานและภาษาจีนยูนนานปนภาษาเปอร์เซีย มีอิทธิพลต่อพ่อค้าคาราวานม้ามาตั้งแต่อดีต ซึ่งสอดคล้องกับผลงานของหลังศตวรรษที่ 17 ด้วยเหตุผลทางด้านสังคมและการผลิตต่างๆ ทำให้ภาษาจีนกลายเป็นภาษาที่ชาวหุยใช้สื่อสารเป็นหลัก แต่อย่างไรก็ตามยังคงมีภาษาเปอร์เซียและภาษาอาหรับที่ยังมีอิทธิพลต่อพวกเขา (ชาลีฮาว, 2552, หน้า 120-126)

ด้านการแต่งงาน ด้านช่วงอายุการแต่งงานของลูกหลานคาราวานม้า รุ่นปู่ย่ารุ่นพ่อแม่ของกลุ่มคาราวานม้าต่างที่อาศัยอยู่ในภาคเหนือตอนบนและเมืองต้าหลี่ มณฑลยูนนาน ต่างก็มีความเห็นตรงกันว่าการสมรสควรเกิดขึ้นช่วงอายุ 16-18 ปีและอายุไม่ควรเกิน 25 ปี ซึ่งช่วงอายุของการแต่งงานของกลุ่มคาราวานม้าต่าง โดยเฉลี่ยค่อนข้างต่ำ ในการเลือกคู่ครองของรุ่นลูกในกลุ่มคาราวานม้าต่างที่อาศัยอยู่ในเมืองต้าหลี่มณฑลยูนนาน มีความหลากหลายขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของหม่าหย่ายหยุน และหลิวถิง (2552, หน้า 135-139) สำหรับช่วงอายุการแต่งงานของชาวหุยในเมืองต้าหลี่ค่อนข้างจะเร็ว โดยปกติแล้วช่วงอายุการแต่งงานของหมู่บ้าน Huihuideng ผู้ชายอายุระหว่าง 17-20 ปี ขณะที่ผู้หญิงอายุระหว่าง 15-18 ปี นอกจากนั้นแล้วกลุ่มคาราวานม้าต่างที่อาศัยอยู่ในภาคเหนือตอนบนและเมืองต้าหลี่มณฑลยูนนานทั้ง 3 รุ่น คิดว่าการจัดงานเลี้ยงของพิธีแต่งงานมีขนาดที่ใหญ่ขึ้นตามลักษณะของการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2533 เป็นต้นมา ฝ่ายชายจะต้องเตรียมเงินมากกว่า 50,000 บาท หลังจากเศรษฐกิจดีขึ้น ชาวบ้านที่

ฐานะดีมีการเลี้ยงมากถึง 100 โต๊ะ ผู้เข้าร่วมแสดงความยินดีเป็นพันคน ในการจัดงานแต่งงานแต่ละครั้งอาจต้องใช้เงินมากกว่าแสนบาท (ก๊วยหรง, 2552, หน้า 51-56)

ด้านประเพณี เกี่ยวกับพิธีกรรมหลังคลอดบุตรของลูกหลานคาราวานม้า กลุ่มคาราวานม้าต่างที่อาศัยอยู่ในภาคเหนือตอนบนและเมืองต้าหลี่ มณฑลยูนนาน ทั้ง 3 รุ่นของกลุ่มคาราวานม้าต่างที่อาศัยอยู่ในภาคเหนือตอนบนและเมืองต้าหลี่ มณฑลยูนนาน มีประเพณีหลังคลอดบุตรที่เหมือนกันกล่าวคือ หลังคลอดบุตรจะให้โอหม่อมหรือผู้ใหญ่ที่มีความรู้ ตั้งชื่อภาษาอาหรับให้กับทารก โดยปกติมุสลิมคนหนึ่งต้องมีถึงสามชื่อ ทั้งไทย จีน อาหรับ และถูกเรียกใช้ในต่างกิจกรรมต่างวาระ (สุชาติ เศรษฐมาลินี, 2550, หน้า 24-58) และมีการโกนผมไฟตามวัฒนธรรมอิสลาม มีการเชือดสัตว์ (อาเก๊ะฮ์) เพื่อขอบคุณพระเจ้า และเพื่อต้องการให้พระเจ้าปกป้องดูแล สัตว์ที่นำมาเชือดจะเป็นแพะหรือแกะ หลังเสร็จพิธีก็จะนำไปแจกแก่ญาติ พี่น้องและบริจาคแก่คนยากไร้ (อานนท์ อุ่นธง, 2560, หน้า 12-21) ด้านการละหมาดและการถือศีลอด ซึ่งเป็นศาสนกิจสำคัญของลูกหลานคาราวานม้า รุ่นปู่ย่า รุ่นพ่อแม่ของกลุ่มคาราวานม้าต่างที่อาศัยอยู่ในภาคเหนือตอนบนและเมืองต้าหลี่ มณฑลยูนนาน ต่างมีความเห็นว่าการถือศีลอดเป็นศาสนกิจหลัก และควรปฏิบัติให้ครบ ส่วนรุ่นลูกของกลุ่มคาราวานม้าต่างที่อาศัยอยู่ในภาคเหนือตอนบนของไทยและเมืองต้าหลี่มณฑลยูนนานต่างมีความ

เห็นว่าการถือศีลอดเป็นศาสนกิจหลัก และควรปฏิบัติให้ครบ แต่ด้วยเงื่อนไขต่างๆ ส่วนน้อยที่จะปฏิบัติได้ครบ พนักงานรัฐบางส่วน นักเรียนนักศึกษาที่กำลังเรียนหนังสือ เพราะเวลาในการทำงานและเรียนค่อนข้างรับเร่ง จึงทำให้มีเวลาในการปฏิบัติศาสนกิจลดน้อยลง (หวางเหยียนหมิง, 2553, หน้า 66-70)

สาเหตุที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและสืบทอดทางด้านวัฒนธรรม ประเด็นเกี่ยวกับการพัฒนาทางด้านสาธารณูปโภคของรัฐของกลุ่มคาราวานม้าในภาคเหนือตอนบนและเมืองต้าหลี่ มณฑลยูนนานเป็นสาเหตุการเปลี่ยนแปลงและสืบทอดทางด้านวัฒนธรรมเหมือนกัน สาธารณูปโภคพื้นฐานสามารถช่วยให้เงื่อนไขต่างๆ ในการใช้ชีวิตของชาวบ้านดีขึ้น ลดต้นทุนในการผลิตขณะเดียวกันยังช่วยยกระดับการศึกษาของพวกเขา ทำให้พวกเขามีโอกาสในการเรียนรู้เทคนิคใหม่ๆ (หวางเจ้าเฟิง, 2547, หน้า 81-83) ประเด็นเกี่ยวกับลักษณะทางด้านเศรษฐกิจของกลุ่มคาราวานม้าในภาคเหนือตอนบนและเมืองต้าหลี่ มณฑลยูนนาน เป็นสาเหตุการเปลี่ยนแปลงและสืบทอดทางด้านวัฒนธรรมที่ต่างกัน การพัฒนาของทางด้านเศรษฐกิจคือสาเหตุสำคัญที่ทำให้วัฒนธรรมของกลุ่มชนชาติมีการเปลี่ยนแปลง ประเด็นเกี่ยวกับความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศของกลุ่มคาราวานม้าในภาคเหนือตอนบนและเมืองต้าหลี่มณฑลยูนนานเป็นสาเหตุการเปลี่ยนแปลงและสืบทอดทางด้านวัฒนธรรมเหมือนกัน ความเจริญทางด้านเทคโนโลยีมีอิทธิพลต่อแนวความคิดของชาวหุย และเป็นสิ่งที่คอยเติม

เต็มพวกเขาในด้านจิตวิญญาณ การติดต่อที่มีความถี่มากขึ้น ทำให้พวกเขามีการยอมรับวัฒนธรรมที่มาจากภายนอกมากขึ้น จนกลายเป็นสาเหตุที่สำคัญของการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม (หวางเหยียนหมิง, 2553, หน้า 66-70)

6. ข้อเสนอแนะ

ผลจากการวิจัยเรื่องการเปลี่ยนแปลงและสืบทอดวัฒนธรรมของกลุ่มคาราวานม้าต่างในประเทศไทย: กรณีศึกษา 3 รุ่น ในภาคเหนือตอนบนและเมืองต้าหลี่มณฑลยูนนาน ทำให้ทราบถึงการเปลี่ยนแปลงและสืบทอดทางด้านวัฒนธรรมของพ่อค้าคาราวานม้าที่อาศัยอยู่ภาคเหนือตอนบนและเมืองต้าหลี่มณฑลยูนนาน สาเหตุและปัจจัยที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและสืบทอดทางด้านวัฒนธรรม รวมทั้งผลกระทบของคาราวานม้าต่างๆ ที่ยังคงอัตลักษณ์ของตนเองได้ในปัจจุบัน โดยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ควรมีการส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาาระบบสามัญควบคู่กับความรู้ทางด้านศาสนา เพื่อเป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมของกลุ่มชนชาติ

1.2 ควรมีการส่งเสริมสนับสนุนการ

ใช้ภาษาของกลุ่มชนชาติต่างๆ ต่อการอนุรักษ์ภาษาที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมของกลุ่มชนชาติ

1.3 ควรมีการส่งเสริมสนับสนุนการแต่งงานภายในกลุ่มชนชาติของกลุ่มชนชาติต่างๆ เป็นการส่งเสริมการแต่งงานที่มั่นคงของกลุ่มชนชาติ

1.4 ควรมีการส่งเสริมสนับสนุนประเพณีของกลุ่มชนชาติต่างๆ ในการอนุรักษ์ประเพณีที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมของกลุ่มชนชาติ

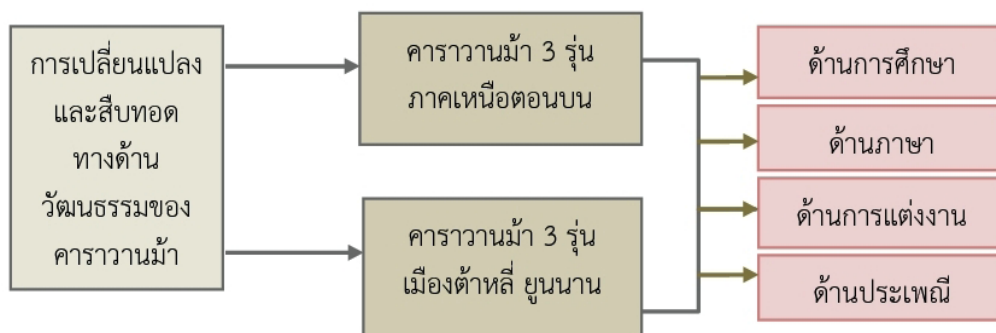
2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาการเปลี่ยนแปลงและสืบทอดทางด้านวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลาย

2.2 ควรศึกษาแนวทางการอนุรักษ์วัฒนธรรมของกลุ่มคาราวานม้าในภาคเหนือตอนบนและเมืองต้าหลี่มณฑลยูนนานทั้ง 3 รุ่น

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการเปลี่ยนแปลงและสืบทอดทางด้านวัฒนธรรมของคาราวานม้าของคาราวานม้า 3 รุ่น ภาคเหนือตอนบนและคาราวานม้า 3 รุ่นเมืองต้าหลี่มณฑลยูนนานได้ทราบเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงสืบทอดและปัจจัยทางด้านวัฒนธรรมของคาราวานม้าของทั้ง 2 พื้นที่ ประกอบด้วย ด้านการศึกษา ด้านภาษาด้านการแต่งงาน ด้านประเพณี ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- กู่เจียนหา. (2560). ตงเหลียนฮวาชุมชนที่มีชื่อเสียงที่การรวานน้ำ “เดิน” ออกไปในอดีต. *วารสารจดหมายเหตุยูนนาน*, 2560(12), 28-32.
- ก๊วยหรง. (2552). การเปลี่ยนแปลงทางด้านการแต่งงานของชาวหุยกรณีศึกษาชุมชนน้ำกู่ยูนนาน. *วารสารการอภิปรายเชิงวิชาการสหพันธ์สังคมศาสตร์แห่งยูนนาน*, 2552(5), 51-56.
- จางหงหยิน. (2543). สาเหตุการอพยพเข้าสู่เมียนมาร์ไทยและกิจกรรมทางเศรษฐกิจของชาวยูนนาน. (วิทยานิพนธ์ระดับบัณฑิตศึกษาประวัติศาสตร์). จีน: มหาวิทยาลัยยูนนานนอร์มอล.
- เจษฎาพัญ ทองศรีนุช. (2560). สืบทอดวัฒนธรรมนโยบายเศรษฐกิจระหว่างประเทศของไทยต่อจีนในมุมมองเศรษฐกิจการเมืองระหว่างประเทศ. *วารสารสหวิทยาการมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*, 14(1), 40-57.
- ชาลีฮวา. (2552). ลักษณะเด่นของการผสมผสานทางด้านภาษาของชาวหุย และกระบวนการที่กลายเป็นอื่น. *วารสารชาวหุยศึกษา*, 75(3), 120-126.
- พระมหามงคลกานต์ จิตธมโม, คงสฤกษ์ แพ่งทรัพย์ และพูนศักดิ์ กมล. (2562). การอยู่ร่วมกันของคนในสังคมพหุวัฒนธรรมในประเทศไทย กรณีศึกษา สังคมพหุวัฒนธรรมในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่. *วารสารมหาจุฬาริชาการ*, 6(2), 46-59.
- วิลเลียม สกินเนอร์. (2529). *สังคมชาวจีนโพ้นทะเลในประเทศไทย ประวัติศาสตร์เชิงวิเคราะห์* (พรณี ฉัตรพลรักษ์ มูนิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์, ผู้แปล). กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- วิศรุต เลาะวิถี. (2559). การเรียนรู้ในมิติของอิสลาม. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยรังสิต*, 12(21), 7-20.

- สุชาติ เศรษฐมาลินี. (2550). การปรับเปลี่ยนอัตลักษณ์ของชาวมุสลิมยูนนานในภาคเหนือของประเทศไทย. *วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*, 19(2), 24-58.
- สุพัตรา สุภาพ. (2522). *สังคมวิทยา*. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- หม่าห่ายหยุน และหลิวถิง. (2552). การปรับตัวของกฎหมายครอบครัวและการสมรสชาวหุย กรณีศึกษา: หมู่บ้านหุยฮุยเต็งเวชานยูนนาน. *วารสารชาวหุยศึกษา สถาบันสังคมศาสตร์หนิงเซี่ย*, 135-139.
- หวงเฮ่อหยิว. (2554). วิเคราะห์การอนุรักษ์วัฒนธรรมภูมิปัญญาของชาติพันธุ์เมี่ยน มณฑลยูนนาน. *วารสารวิทยาลัยหนงเหอ*, 10(6), 10-15.
- หวางจวิน. (2564). การเผยแพร่ทางด้านวัฒนธรรมตามเส้นทางม้าต่างชาโบราณ. *วารสารทางการข่าว*, 2564(12.17), 237-239.
- หวางหลิวหลาน. (2547). การย้ายถิ่นข้ามชาติและการสร้างชุมชนของชาวจีนยูนนานในภาคเหนือของประเทศไทย. *วารสารเอเชียและแอฟริกาศึกษา*, 337-358.
- หวางเหยียนหมิง. (2553). การเปลี่ยนแปลงทางด้านวัฒนธรรมของชาวหุยทิศตะวันตกเฉียงเหนือ ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์. *วารสารสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัย Northwest University*, 47(1), 66-70.
- หวางเจ้าเฟิง. (2547). การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่มีอิทธิพลต่อการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจของกลุ่มชนชาติทางภาคตะวันตก. *วารสารทฤษฎีงานชู่*, 162(2), 81- 83.
- เหยาจีเต๋อ. (2545). *คาราวานชาวหุยและเครือข่ายเส้นทางตะวันตกเฉียงใต้ กรณีศึกษามุสลิมเชื้อสายจีนยูนนานในภาคเหนือของไทย*. (วิทยานิพนธ์ดุษฎีนิพนธ์ชาติพันธุ์ศึกษา). จีน: มหาวิทยาลัยยูนนาน.
- อิสริยา ดวงคำ และณภัคภัฏญา ตรารุ่งเรือง. (2564). ชาวจีนยูนนานหมู่บ้านห้วยผึ้งดอยแม่สลอง อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย. *วารสารวิจัยราชภัฏพระนคร*, 16(1), 85-98.
- อานนท์ อุ่นธง. (2560). ประชญาประเพณีของศาสนาอิสลามที่มีอิทธิพลต่อสังคมไทย. *วารสารพุทธมคค์*, 2(2), 12-21.

รูปแบบการพัฒนาผู้ปกครองเด็กที่มีความบกพร่องทางการเคลื่อนไหว ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดกาฬสินธุ์

The Developmental Patterns of Parents of children with Movement Disabilities Kalasin Special Education Center

ภัทรนันท์ อิงภู, อรุสา พรหมทา และจำเนียร พลหาญ
Pataranan Ingpoo, Ursa Promtha and Chamnian Polhan
มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
Rajabhat Mahasarakham University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: ingpoo32@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นของผู้ปกครองของเด็กที่มีความบกพร่องทางการเคลื่อนไหว ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดกาฬสินธุ์ 2) สร้างและยืนยันรูปแบบการพัฒนาผู้ปกครองของเด็กที่มีความบกพร่องทางการเคลื่อนไหว 3) ศึกษาผลการใช้รูปแบบการพัฒนาผู้ปกครองของเด็กที่มีความบกพร่องทางการเคลื่อนไหว เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ แบ่งเป็น 3 ระยะ 1) ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นของผู้ปกครองของเด็กที่มีความบกพร่องทางการเคลื่อนไหว กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้ปกครองเด็กที่มีความบกพร่องทางการเคลื่อนไหว จำนวน 100 คน 2) การสร้างและยืนยันรูปแบบการพัฒนาผู้ปกครองของเด็กที่มีความบกพร่องทางการเคลื่อนไหว ผู้ทรงคุณวุฒิร่างรูปแบบ จำนวน 7 คน ผู้เชี่ยวชาญประเมินความเหมาะสมของรูปแบบ จำนวน 7 คน และ 3) การศึกษาผลการใช้รูปแบบการพัฒนาผู้ปกครองของเด็กที่มีความบกพร่องทางการเคลื่อนไหว กลุ่มตัวอย่างคือ ผู้ปกครองเด็กที่มีความบกพร่องทางการเคลื่อนไหว จำนวน 100 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม แบบประเมิน แบบประเมินก่อน-หลัง สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นของผู้ปกครองของเด็กที่มีความบกพร่องทางการเคลื่อนไหว ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า ระดับสภาพปัญหาและความต้องการ

*ได้รับบทความ: 4 พฤศจิกายน 2564; แก้ไขบทความ: 6 เมษายน 2565; ตอรับตีพิมพ์: 14 มิถุนายน 2565

Received: November 4, 2021; Revised: April 6, 2022; Accepted: June 14, 2022

ผู้ปกครองของเด็กที่มีความบกพร่องทางการเคลื่อนไหว โดยภาพรวม ระดับสภาพปัญหาและความต้องการอยู่ในระดับมาก

2. รูปแบบการพัฒนาผู้ปกครองของเด็กที่มีความบกพร่องทางการเคลื่อนไหว มีความเหมาะสมมากที่สุด เมื่อพิจารณารายข้อมีระดับมากที่สุดทุกข้อ ได้แก่ ด้านหลักการ ด้านวัตถุประสงค์ ด้านเนื้อหา ด้านกิจกรรม/ขั้นตอนการปฏิบัติงานและด้านประเมินผล

3. ผลของการใช้รูปแบบการพัฒนาผู้ปกครองของเด็กที่มีความบกพร่องทางการเคลื่อนไหว หลังใช้มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าก่อนใช้

คำสำคัญ: รูปแบบการพัฒนา; ผู้ปกครองเด็กที่มีความบกพร่องทางการเคลื่อนไหว; ศูนย์การศึกษาพิเศษ

Abstract

The purposes of this research were: 1) to study the problems and needs of parents with children mobility disabilities in Kalasin special education center, 2) to create and confirm the parental development model of children with mobility disabilities impairments, 3) to study the effect of using the parental development model of children with mobility disabilities. This was a qualitative research which was divided into 3 phases: 1) study the problems and needs of parents with children mobility disabilities in Kalasin special education center sample groups was 100 parents of children with mobility disabilities. 2) create and confirm the parental development model of children with mobility disabilities impairments in Kalasin special education center was 7 experts to draft the model, 7 evaluators to verify the model's suitability 3) study the effect of using the parental development model of children with mobility disabilities in Kalasin special education center sample groups was 10 parents of children with mobility disabilities. Research instruments, questionnaires, group discussion form, observation form, and statistics which were used in data analysis were percentage, mean, and standard deviation.

The results of the research were as follow:

1. The problems and needs of parents with children mobility disabilities in Kalasin special education center, the results indicated that the level of problems and needs of parents with children mobility disabilities in the Kalasin Special Education Center Overall, the level of problems and demands were at a high level.

2. Parental Developmental Patterns of Children with mobility Disabilities Kalasin special education center was most suitable when considering each item, the highest level were: Principle, Objective, Content, Activities/Operational Procedures, and Evaluation.

3. The effect of using the parental development model of children with mobility disabilities in Kalasin special education center after the experiment had higher average than before.

Keywords: The Developmental patterns; parents of children with mobility disabilities; special education center

1. บทนำ

ปัจจุบันในประเทศไทยได้ให้ความสนใจต่อการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการโดยมีพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 มาตรา 3 ในพระราชบัญญัตินี้ ระบุว่า คนพิการหมายความว่า บุคคลซึ่งมีข้อจำกัดในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวันหรือเข้าไปมีส่วนร่วมทางสังคม เนื่องจากมีความบกพร่องทางการเห็น การได้ยิน การเคลื่อนไหว การสื่อสาร จิตใจ อารมณ์ พฤติกรรม สติปัญญา การเรียนรู้หรือความบกพร่องอื่นใดประกอบกับมีอุปสรรคในด้านต่างๆ คนพิการทางการเคลื่อนไหวเป็นผู้ที่มีลักษณะสูญเสียความสามารถในการเคลื่อนไหว แขน ขา หรือลำตัว อันเนื่องมาจากแขนหรือขาขาด อัมพาต หรืออ่อนแรงทำให้ไม่สามารถเคลื่อนที่ได้หรือเคลื่อนที่ได้ไม่ดีเท่ากับคนทั่วไป (สมพร หวานเสร็จ, 2543) คนพิการทางการเคลื่อนไหว มีการจัดประเภทที่เป็นคนพิการด้วยสาเหตุต่างๆ กัน

สาเหตุของความพิการทางการเคลื่อนไหวจากผลการศึกษาของผดุง อารยะวิญญู (2539, หน้า 85-88) พบว่า เกิดจากการดัดตั้งกระดูกผิดปกติ

เช่น มารดาเป็นหัดเยอรมัน มีประวัติการใช้ยาหรือรักษาด้วยยา สูบบุหรี่ยาหรือติดเหล้า มารดาเป็นโรคเบาหวาน จะมีผลต่อการเติบโตของเด็กหรือภาวะทุพโภชนาการทำให้เด็กขาดสารอาหารหรือปัญหาเด็กพิการทางการเคลื่อนไหว เกิดจากทางพันธุกรรมเนื่องจากมีความผิดปกติทางร่างกาย เช่น มีภาวะโรคไขสันหลังฝ่อ เป็นโรคข้อยึดติด เป็นอัมพาตหรือเกิดความผิดปกติระหว่างคลอดหรือหลังคลอด มีภาวะแทรกซ้อน เช่น คลอดยาก คลอดโดยการใช้เครื่องมือหรือผ่าตัดคลอด และความพิการทางการเคลื่อนไหวเกิดจากการได้รับบาดเจ็บต่อสมองกับเส้นประสาท จะทำให้เด็กพิการเคลื่อนไหวผิดปกติ ปัญหาความพิการที่เกิดขึ้นดังกล่าวเนื่องมาจากหลายสาเหตุ รวมทั้งการเจริญเติบโตของเด็กในช่วง 2-3 ปีแรกของชีวิตเป็นช่วงเวลาที่มีความสำคัญที่สุดเกี่ยวกับพัฒนาการของเด็ก มีงานวิจัยที่สนับสนุนว่าระยะเวลาดังกล่าวจะเกิดการเชื่อมโยงระบบประสาทต่างๆ มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบตามประสบการณ์การเรียนรู้และส่งผลต่อเด็กไปตลอดชีวิต เด็กแต่ละคนจะมีการเปลี่ยนแปลงทางระบบประสาทที่แตกต่างกันขึ้น

อยู่กับการอบรมเลี้ยงดู การให้การสนับสนุนและการกระตุ้นจากสิ่งแวดล้อมที่อยู่รอบๆ ตัวเด็ก เช่น ครอบครัว ชุมชน เป็นต้น

การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มจึงเป็นการให้บริการและความช่วยเหลือในด้านพัฒนาการ การศึกษาและกิจกรรมบำบัด แก่เด็กที่อายุน้อยและครอบครัว เพื่อเพิ่มศักยภาพทางด้านการพัฒนาการของเด็กและช่วยส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกในครอบครัว การให้บริการมีหลายรูปแบบทั้งที่เน้นต่อพ่อแม่เด็กหรือทั้งพ่อแม่และเด็ก สถานที่ตั้งที่ให้บริการมีตั้งแต่อยู่ในโรงพยาบาล ที่บ้าน ที่ศูนย์การศึกษาพิเศษหรือการให้บริการแบบผสมผสานซึ่งการเลือกบริการต่างๆ นี้ ควรขึ้นอยู่กับความพร้อมของครอบครัว สถานที่ให้บริการและปัจจัยอื่นๆ เช่น ชนิดของโรค การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มในระยะเริ่มแรกจะมุ่งเน้นในเด็กที่มีภาวะปัญญาอ่อนสมองพิการและโรคในกลุ่มอาการต่างๆ เช่น เด็กในกลุ่มอาการดาวน์ซินโดรม (Down Syndrome) เป็นต้น ต่อมาได้มีการขยายการให้บริการไปสู่เด็กที่มีความเสี่ยงต่อการเกิดพัฒนาการล่าช้า เช่น เด็กที่คลอดก่อนกำหนด เด็กที่ขาดออกซิเจนขณะคลอดและเด็กที่มีความเสี่ยงจากปัจจัยทางสิ่งแวดล้อม เช่น บิดามารดาที่มีภาวะบกพร่องทางสติปัญญา เป็นต้น เพราะการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มจะช่วยส่งเสริมการทำงานของระบบประสาท ปัจจุบันมีหลักฐานเพิ่มมากขึ้นว่าการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสามารถก่อให้เกิดผลดีไม่เฉพาะต่อเด็กที่มีปัญหาทางด้านการพัฒนาการ หรือมีความเสี่ยงต่อการเกิดพัฒนาการล่าช้าเท่านั้น แต่ยังช่วยลด

ความเครียดของพ่อแม่ และทำให้ครอบครัวมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น (สมพร หวานเสร็จ, 2547, หน้า 10) การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มมีแนวทางที่แตกต่างกันไป

การช่วยเหลือเด็กพิการนอกจากเรื่องสื่อ อุปกรณ์ การฟื้นฟูสภาพสังคมและกายภาพแล้ว ได้มีนักวิชาการพัฒนารูปแบบการช่วยเหลือเด็กพิการระยะแรกเริ่มจากการศึกษาของสมพร หวานเสร็จ (2547, หน้า 157-158) ศึกษารูปแบบการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา และณรงค์ ขาวเพชร (2554, หน้า 98) ได้ศึกษารูปแบบการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเด็กพิการในกลุ่มชาติพันธุ์ไทยลาวผลการศึกษาวิจัยทั้งสองเรื่องมีรูปแบบให้บริการช่วยเหลือ 4 ด้าน คือ 1) ด้านครอบครัว 2) ด้านความช่วยเหลือจากองค์กร ชุมชน ภาครัฐ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง 3) ด้านการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม และ 4) ด้านสื่อสิ่งอำนวยความสะดวกและสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ ผลการวิจัยดังกล่าว ได้ให้ข้อเสนอแนะว่า ควรมีการวิจัยและพัฒนาแบบการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มต่อไป โดยพิจารณาให้ครบทุกประเภทความพิการ

ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดกาฬสินธุ์ (2563) ให้บริการเด็กที่มีความบกพร่องทุกประเภท จากการสำรวจมีกลุ่มเด็กที่มีความบกพร่องทางการเคลื่อนไหวมากที่สุด อีกทั้งผู้ปกครองส่วนมากยังพาลูกหลานมารับบริการไม่ต่อเนื่อง ทำให้มีผลพัฒนาการไม่เป็นไปตามที่ตั้งเป้าหมายไว้

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจในการวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาผู้ปกครองเด็ก

ที่มีความบกพร่องทางการเคลื่อนไหว ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งเป็นการพัฒนาผู้ปกครองไปพร้อมกับการปฏิบัติงานประจำที่พึงกระทำ ภายใต้นโยบายการพัฒนาศักยภาพเด็กพิการแบบมีส่วนร่วมโดยเจาะจงกลุ่มผู้ปกครองที่มีประสบการณ์ในการเลี้ยงดูเด็กที่มีความบกพร่องทางการเคลื่อนไหว ซึ่งรับรู้และเข้าใจเกี่ยวกับปัญหา การจัดการกับปัญหาตลอดจนความยุ่งยากที่เกิดจากการมีสมาชิกในครอบครัวเป็นเด็กที่มีความบกพร่องทางการเคลื่อนไหว เช่นเดียวกันโดยมาทำกิจกรรมและส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกัน รูปแบบการพัฒนาผู้ปกครองของเด็กที่มีความบกพร่องทางการเคลื่อนไหว จึงเป็นการนำศักยภาพที่มีอยู่ภายในกลุ่มผู้ปกครองร่วมกับบุคลากรของศูนย์การศึกษาพิเศษมาใช้ในการพัฒนาศักยภาพของเด็กที่มีความบกพร่องทางการเคลื่อนไหวโดยปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศนในการบริหารจัดการศูนย์การศึกษาพิเศษให้เป็นการเรียนรู้ร่วมกันระหว่างครู ผู้ปกครอง ซึ่งเป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ที่มีความความเข้มแข็งและยั่งยืนต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันและความต้องการจำเป็นของผู้ปกครองของเด็กที่มีความบกพร่องทางการเคลื่อนไหว ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดกาฬสินธุ์

2. เพื่อสร้างและยืนยันรูปแบบการพัฒนาผู้ปกครองของเด็กที่มีความบกพร่องทางการเคลื่อนไหว ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัด

กาฬสินธุ์

3. เพื่อศึกษาผลการใช้รูปแบบการพัฒนาผู้ปกครองของเด็กที่มีความบกพร่องทางการเคลื่อนไหว ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดกาฬสินธุ์

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีขั้นตอนการดำเนินการวิจัยประกอบด้วย 3 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นของผู้ปกครองของเด็กที่มีความบกพร่องทางการเคลื่อนไหว ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดกาฬสินธุ์ มี 2 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเด็กที่มีความบกพร่องทางการเคลื่อนไหวและการพัฒนารูปแบบ แล้วนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ เขียนสรุปสาระสำคัญและนิยามเชิงปฏิบัติการ 2) ศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นของผู้ปกครองของเด็กที่มีความบกพร่องทางการเคลื่อนไหว ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดกาฬสินธุ์ กลุ่มเป้าหมาย คือ ผู้ปกครองเด็กที่มีความบกพร่องทางการเคลื่อนไหว ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 100 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถามสภาพปัญหาและความต้องการจำเป็น จำนวน 10 ข้อ มีค่าอำนาจจำแนกรายข้อ ตั้งแต่ 0.21-0.75 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ 0.85

ระยะที่ 2 การสร้างและยืนยันรูปแบบการพัฒนาผู้ปกครองของเด็กที่มีความบกพร่องทางการ

เคลื่อนไหวนิสัยการศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดกาฬสินธุ์ มี 2 ขั้นตอน ดังนี้ 1) ผู้วิจัยประมวลประเด็นสำคัญและวิเคราะห์ตามกรอบแนวคิดในการวิจัยคือ ประมวลจากการศึกษาวิเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องประกอบกับผลการศึกษาจากระยะที่ 1 มาสรุปผล แล้วนำมาร่างองค์ประกอบหลักของรูปแบบการพัฒนาผู้ปกครองของเด็กที่มีความบกพร่องทางการเคลื่อนไหวนิสัยการศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดกาฬสินธุ์ ประกอบด้วย ความเป็นมาของรูปแบบหลักการ วัตถุประสงค์การจัดกิจกรรม และการวัดและประเมินผล และจัดทำคู่มือการดำเนินการตามรูปแบบ โดยนำสาระของรูปแบบ เครื่องมือและเอกสารประกอบการใช้รูปแบบทั้งหมดมาบรรจุไว้ในคู่มือเพื่อให้ผู้ต้องการนำรูปแบบไปใช้ได้มีความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบชัดเจนขึ้นและสามารถนำรูปแบบไปใช้ได้ และ 2) ตรวจสอบและประเมินความเหมาะสมของรูปแบบ โดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบประเมินความเหมาะสมแบบมาตราส่วนประมาณค่า วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ระยะที่ 3 การศึกษาผลการใช้รูปแบบการพัฒนาผู้ปกครองของเด็กที่มีความบกพร่องทางการเคลื่อนไหวนิสัยการศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดกาฬสินธุ์ เครื่องมือที่ใช้ คือ 1) รูปแบบการพัฒนาผู้ปกครองของเด็กที่มีความบกพร่องทางการเคลื่อนไหวนิสัยการศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดกาฬสินธุ์ และ 2) แบบประเมินก่อน-หลัง จำนวน 10 ข้อ ซึ่งวัดความรู้ ทักษะ และเจตคติ โดยแบบ

ทดสอบมีค่าความยากง่ายรายข้อตั้งแต่ 0.57-0.75 ค่าอำนาจจำแนกรายข้อตั้งแต่ 0.20-0.80 และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ 0.89 ผู้วิจัยให้ผู้ปกครองเด็กที่มีความบกพร่องทางการเคลื่อนไหวนิสัยการศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดกาฬสินธุ์ จำนวน 10 คน ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมาย ตอบแบบประเมินก่อน-หลังใช้เป็นคะแนนก่อนการทดลอง (Pre-test) 2) ผู้วิจัยให้ผู้ปกครองเด็กที่มีความบกพร่องทางการเคลื่อนไหวนิสัยการศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดกาฬสินธุ์ ผู้วิจัยดำเนินการทดลองโดยให้ผู้ปกครองที่เป็นกลุ่มเป้าหมายดำเนินกิจกรรม 5 กิจกรรมเป็นเวลา 1 วัน จำนวน 6 ชั่วโมง โดยดำเนินกิจกรรมตามลำดับขั้นตอนในแต่ละครั้งตามคู่มือรูปแบบ ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยบันทึกผลการจัดกิจกรรมทุกครั้ง 3) หลังจาก หลังจากดำเนินการจัดกิจกรรมตามรูปแบบแล้ว ผู้วิจัยให้ผู้ปกครองที่เป็นกลุ่มเป้าหมายตอบแบบประเมินก่อน-หลังฉบับเดิมและใช้เป็นคะแนนหลังการทดลอง (Post-test) แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์โดยใช้สถิติ ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4. สรุปผลการวิจัย

จากการดำเนินการวิจัยรูปแบบการพัฒนาผู้ปกครองเด็กที่มีความบกพร่องทางการเคลื่อนไหวนิสัยการศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดกาฬสินธุ์ ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการพัฒนาในแต่ละระยะ ได้ดังนี้

1. สภาพและปัญหาของผู้ปกครองของเด็กที่มีความบกพร่องทางการเคลื่อนไหวในนิสัยการศึกษาพิเศษกาฬสินธุ์ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.33$, S.D. = 0.59) และระดับ

ความต้องการจำเป็น มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.39$, $S.D. = 0.63$)

2. รูปแบบการพัฒนาผู้ปกครองของเด็กที่มีความบกพร่องทางการเคลื่อนไหว ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดกาฬสินธุ์ ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่าทั้ง 5 กิจกรรม มีความเหมาะสมมากที่สุด เมื่อพิจารณารายข้อมีระดับมากที่สุดทุกข้อ ได้แก่ ด้านหลักการ ด้านวัตถุประสงค์ ด้านเนื้อหา ด้านกิจกรรม/ขั้นตอนการปฏิบัติงานและด้านประเมินผลมากที่สุด

3. ผลของการใช้รูปแบบการพัฒนาผู้ปกครองของเด็กที่มีความบกพร่องทางการเคลื่อนไหวศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดกาฬสินธุ์ ก่อนใช้รูปแบบการพัฒนาผู้ปกครองของเด็กที่มีความบกพร่องทางการเคลื่อนไหวในศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดกาฬสินธุ์ อยู่ในระดับปานกลาง โดยรวมเฉลี่ย ($\bar{x} = 2.72$, $S.D. = 0.78$) และหลังการใช้รูปแบบการพัฒนาผู้ปกครองของเด็กที่มีความบกพร่องทางการเคลื่อนไหวในศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดกาฬสินธุ์ อยู่ในระดับมากที่สุด โดยรวมเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.71$, $S.D. = 0.65$)

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาผู้ปกครองของเด็กที่มีความบกพร่องทางการเคลื่อนไหวในศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดกาฬสินธุ์ ประเด็นนำมาอภิปรายผล ดังนี้

1. สภาพปัญหาและความต้องการจำเป็นของผู้ปกครองของเด็กที่มีความบกพร่องทางการ

เคลื่อนไหวในศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า ปัญหาที่พบมากที่สุดของผู้ปกครอง คือ ขาดการติดต่อและแลกเปลี่ยนประสบการณ์อย่างต่อเนื่องระหว่างผู้ปกครองเด็กที่มีความบกพร่องทางการเคลื่อนไหวด้วยกัน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการให้บริการที่ศูนย์การศึกษาเป็นลักษณะไป-กลับ ผู้ปกครองส่วนมากมาส่งบุตรหลานเพื่อมารับบริการแล้วกลับไปทำงานหรือทำภารกิจส่วนตัว ทำให้กลุ่มผู้ปกครองที่มีบุตรหลานลักษณะประเภทเดียวกันขาดการแลกเปลี่ยนติดต่อกัน อีกทั้งในด้านความต้องการจำเป็นยังขาดตัวอย่างหรือต้นแบบในการพัฒนาศักยภาพเด็กที่มีความบกพร่องทางการเคลื่อนไหว ซึ่งสาเหตุอาจมาจากการที่ผู้ปกครองส่วนใหญ่ หลังจากพบว่ามีความบกพร่องทางการศึกษาพิเศษที่ให้บริการแล้วก็นำบุตรหลานมารับบริการ แต่ขาดความต่อเนื่องในการให้บริการที่บ้านขาดแบบอย่างของผู้ปกครองที่ให้บริการอย่างต่อเนื่อง จนส่งผลต่อพัฒนาการของเด็กที่มีความบกพร่อง อีกทั้งการสนทนากลุ่มของผู้ปกครอง นักสหวิชาชีพที่เกี่ยวข้องยังมีแนวคิดร่วมกันว่าควรมีการพบปะกันของผู้ปกครองเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ จัดทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อให้ผู้ปกครองได้พูดคุยและแลกเปลี่ยนโดยมีนักวิชาชีพคอยช่วยเหลือ และดำเนินกิจกรรมร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของยุวดี หิรัญไพศาลสกุล (2544, หน้า 100) เรื่อง การศึกษารายกรณีเด็กที่มีความสามารถพิเศษที่จัดการศึกษาโดยครอบครัว ผลการวิจัยสรุปได้ว่า เด็กพิเศษมีคุณลักษณะทางด้านพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ ความรู้สึกที่เจริญเติบโตได้เร็วกว่า

เกณฑ์ มีปัญหาด้านการขาดทักษะการสื่อสาร ด้านการเขียนหรือการพูดเพื่ออธิบายความ สำหรับบทบาทของผู้ปกครองมีการส่งเสริมเด็กทุกด้านให้ความรักความอบอุ่น อำนวยความสะดวกในด้านสื่อทุกอย่าง ข้อเสนอแนะของผู้ปกครอง คือ ต้องการให้หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาตั้งแต่ระดับประถมศึกษาจนถึงระดับอุดมศึกษาจัดโครงการส่งเสริมความสามารถของเด็กอย่างเป็นระบบและต่อเนื่องและมีข้อค้นพบของวุฒิพงศ์ บัวชัย (2545, หน้า 90) ที่ทำการวิจัยเรื่องการจัดการศึกษาพิเศษให้กับเด็กพิการวัยเรียนที่บ้านโดยครูอาสา: ศึกษากรณีโครงการในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า ผู้บริหารโรงเรียนและครูอาสาได้แสดงความรู้ ทักษะและปัญหาอุปสรรคต่อการจัดการศึกษาพิเศษให้กับเด็กพิการในวัยเรียนที่บ้านโดยครูอาสาในแต่ละด้าน ดังนี้ ด้านความรู้ พบว่า อยู่ในระดับปานกลาง ด้านทัศนคติผู้บริหารโรงเรียนเห็นด้วยอย่างยิ่ง เรื่องที่เด็กพิการในวัยเรียนทุกคนควรได้รับการบริการสงเคราะห์ฟื้นฟูจากรัฐอย่างทั่วถึงและรัฐควรจัดสรรงบประมาณเพิ่มสำหรับตำแหน่งที่มีเหตุพิเศษตามระเบียบ ก.ค. ว่าด้วยเงินเพิ่มสำหรับตำแหน่งที่มีเหตุพิเศษของครูการศึกษาพิเศษและครูการศึกษาพิเศษกรณีเรียนร่วม พ.ศ. 2539 ให้กับครูอาสาในโครงการนี้ด้วย สำหรับพ่อแม่ผู้ปกครองของเด็กพิการมีความพึงพอใจมากกับพัฒนาการของลูกที่มีระดับพัฒนาการที่ดีขึ้นอย่างชัดเจน หลังเข้าร่วมโครงการนี้

2. การสร้างและยืนยันรูปแบบการพัฒนาผู้ปกครองของเด็กที่มีความบกพร่องทางการ

เคลื่อนไหว ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า ได้ดำเนินการสร้างและออกแบบกิจกรรมให้กับผู้ปกครองเด็กที่มีความบกพร่องทางการเคลื่อนไหว จำนวน 5 กิจกรรม คือ กิจกรรมเรียนรู้ปัญหา กิจกรรมการศึกษาข้อดี กิจกรรมร่วมคิดพิชิตทางตัน กิจกรรมมุ่งมั่นช่วยเหลือ กิจกรรมเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ผู้อื่น โดยแต่ละกิจกรรมสร้างจากพื้นฐาน หลักการ วัตถุประสงค์ ขั้นตอน และกิจกรรม และการวัดประเมินผล โดยในแต่ละกิจกรรมจะให้ผู้ปกครองได้ทำกิจกรรมเพื่อเป็นการฝึกและพัฒนาจนเกิดทักษะสามารถนำไปพัฒนาบุตรหลานได้ โดยในการทำกิจกรรมจะมีนักวิชาชีพและครูการศึกษาพิเศษให้คำแนะนำช่วยเหลือ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสมพร หวานเสร็จ (2547, หน้า 157-159) การพัฒนารูปแบบการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มสำหรับเด็กบกพร่องทางสติปัญญาโดยการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของศูนย์การศึกษาพิเศษเขตการศึกษา 9 พบว่า ผู้ปกครองและบุคลากรที่ให้บริการมีความต้องการมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเด็กบกพร่องทางสติปัญญา โดยร่วมเสนอปัญหาวางแผนการให้ความช่วยเหลือ จัดหา สิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา ร่วมมือกันในการพัฒนาศักยภาพตามความต้องการจำเป็นของเด็กบกพร่องทางสติปัญญาเป็นรายบุคคล ตลอดจนประเมินการดำเนินงาน และแก้ไขปัญหาร่วมกัน อีกทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของจันทิรา เตชะจักร (2552, หน้า 90) เรื่อง การดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเด็กออทิสติกของสถาบันพัฒนาการเด็ก

ราชนครินทร์ สรุปลงได้ดังนี้ 1) การดำเนินงานและขั้นตอนการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มในระยะก่อนเข้าสู่โปรแกรมของกรณีศึกษาทั้ง 2 กรณี ผู้ปกครองเป็นผู้ส่งต่อเด็กเข้ารับบริการ ต่อเนื่องด้วยกลุ่มพยาบาลทำการคัดกรองและคัดแยกภาวะเสี่ยงออทิสติก เพื่อส่งผลในขั้นตอนของการเข้าสู่โปรแกรมต่อไป และ 2) ขั้นตอนและสภาพการดำเนินงานในระยะเข้าสู่โปรแกรมของทีมสหวิชาชีพของกรณีศึกษาโดยส่งผลของการคัดกรองและผลการคัดแยกภาวะเสี่ยงออทิสติกให้แพทย์ทำการวินิจฉัย พบว่า กรณีน้องเอเป็นออทิสติกระดับอาการไม่รุนแรงส่งต่อกลุ่มพยาบาลเพื่อประเมินพัฒนาการ ตรวจสอบแผนการรักษาเข้ารับโปรแกรมของสหวิชาชีพ คือ ด้านการศึกษาพิเศษ จำนวน 1 ครั้ง/เดือน และน้องดีเป็นออทิสติกระดับกลุ่มอาการรุนแรง ได้รับโปรแกรมของสหวิชาชีพที่ต่างกันคือ ได้รับการรักษาด้านออรรถบำบัด กิจกรรมบำบัด และการศึกษาพิเศษ โดยความถี่ของการรับบริการในแต่ละด้านจำนวน 2 ครั้ง/สัปดาห์

3. ผลการใช้รูปแบบการพัฒนาผู้ปกครองของเด็กที่มีความบกพร่องทางการเคลื่อนไหวในศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดกาฬสินธุ์ พบว่า ก่อนใช้รูปแบบการพัฒนาผู้ปกครองของเด็กที่มีความบกพร่องทางการเคลื่อนไหวในศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดกาฬสินธุ์อยู่ในระดับปานกลาง โดยรวมเฉลี่ย ($\bar{x} = 2.72$, S.D. = 0.78) และหลังการใช้รูปแบบการพัฒนาผู้ปกครองของเด็กที่มีความบกพร่องทางการเคลื่อนไหว โดยรวมเฉลี่ย ($\bar{x} = 4.71$, S.D. = 0.65) ซึ่งสอดคล้อง

กับงานวิจัยของสุจิตพร สีสัน (2550, หน้า 160-164) เรื่อง การพัฒนาแบบการให้บริการในระยะเชื่อมต่อเฉพาะบุคคลสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษจากระบบการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเข้าสู่ระบบโรงเรียน พบว่า 1) ผู้ปกครองของเด็กที่มีความต้องการพิเศษมีสภาพปัญหาและความต้องการในระยะเชื่อมต่ออยู่ในระดับมาก โดยปัญหาและความต้องการด้านบุคลากรมีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าด้านอื่นๆ และสูงสุดของผู้ปกครองในทุกกรณีศึกษา 2) เกณฑ์การรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษของโรงเรียนในโครงการเรียนร่วมของการศึกษารั้งนี้ มีเกณฑ์การรับที่ต่างจาก พบว่า สภาพปัญหาและความต้องการในการรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษของโรงเรียนอยู่ในระดับปานกลาง 3) แบบการให้บริการในระยะเชื่อมต่อเฉพาะบุคคล (Individualized Transition Service Plan: ITSP) ประกอบด้วยผู้ที่เกี่ยวข้องคือ เด็กที่มีความต้องการพิเศษ พ่อแม่/ผู้ปกครอง ผู้ให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม ผู้ให้บริการในระยะเชื่อมต่อ และครูหรือผู้ที่เกี่ยวข้องจากระบบโรงเรียนดำเนินการตามกระบวนการ 3 ระยะ ประกอบด้วย 8 ขั้นตอน โดยระยะที่ 1 ขั้นตอนการพบปะแนะนำตัวผู้ให้บริการ ขั้นตอนการชี้แจงตารางกิจกรรมการให้บริการในระยะเชื่อมต่อ ขั้นตอนการศึกษาข้อมูลเบื้องต้นของโรงเรียนที่เด็กจะเข้ารับการศึกษา ขั้นตอนการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับเด็กและครอบครัว และขั้นตอนการวางแผนการให้บริการในระยะเชื่อมต่อร่วมกับผู้ปกครอง ระยะที่ 2 เป็นระยะเตรียมความพร้อม และระยะที่ 3 ขั้นตอนการรายงานผล และการ

ส่งต่อข้อมูลและขั้นตอนการติดตามประเมินผล
4) เด็กที่มีความต้องการพิเศษที่ได้รับการใน
ระยะเชื่อมต่อเฉพาะบุคคลจะมีพัฒนาการใน
สถานะสมดุลงสูงกว่าก่อนได้รับการบริการ 5) เด็กที่มี
ความต้องการพิเศษมีความคงทนในเชิงบวกของ
พัฒนาการในสถานะสมดุลภายหลังจากได้รับ
บริการในระยะเชื่อมต่อเฉพาะบุคคล 6) ผู้ปกครอง
ของเด็กมีความพึงพอใจต่อพัฒนาการในสถานะ
สมดุลของเด็กก่อนและหลังการให้บริการอยู่ใน
ระดับปานกลาง และหลังการให้บริการมีความพึง
พอใจสูงกว่าก่อนการให้บริการ และ 7) ผู้ปกครอง
ของเด็กมีความคาดหวังต่อการให้บริการในระยะ
เชื่อมต่อทั้งก่อนและหลังการให้บริการมีความค
หวังสูงกว่าก่อนการให้บริการ

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำ
จังหวัดกาฬสินธุ์ ควรส่งเสริมให้มีการพัฒนา
ผู้ปกครองเด็กที่มีความบกพร่องทางการเคลื่อนไหว

1.2 ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำ
จังหวัดกาฬสินธุ์ ควรให้นักสหวิชาชีพเข้ามีส่วนร่วม

ในการพัฒนาผู้ปกครองของเด็กที่มีความบกพร่อง
ทางการเคลื่อนไหว

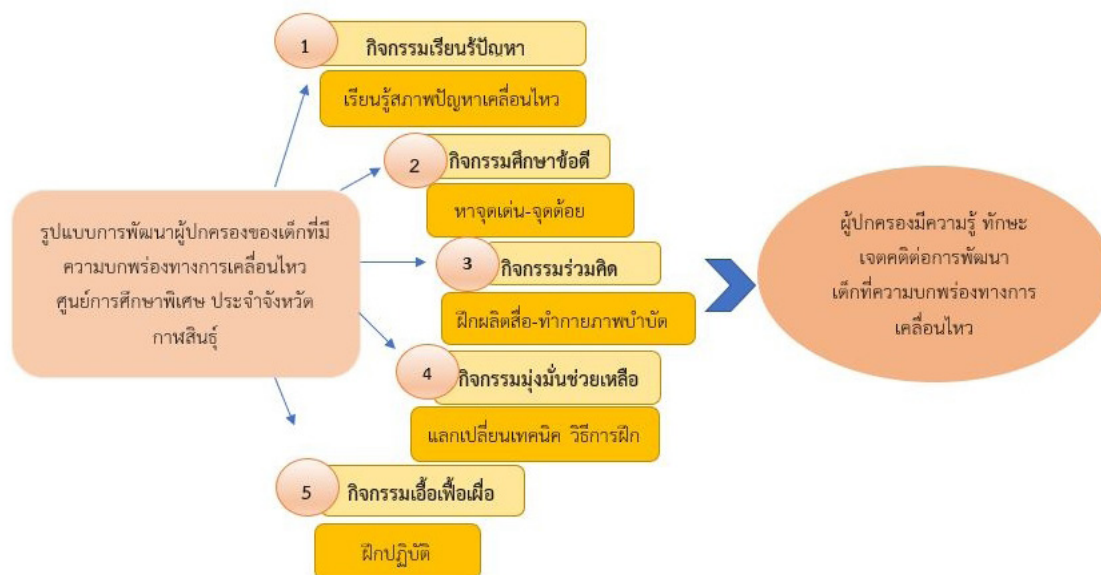
2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำ
จังหวัดกาฬสินธุ์ ควรพัฒนาผู้ปกครองของเด็กที่มี
ความบกพร่องประเภทอื่น

2.2 ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำ
จังหวัดกาฬสินธุ์ ควรศึกษาในเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อ
การพัฒนาผู้ปกครองของเด็กที่มีความบกพร่อง
ทางการเคลื่อนไหว

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการศึกษาวิจัยได้องค์ความรู้เกี่ยวกับ
รูปแบบการพัฒนาผู้ปกครองของเด็กที่มีความ
บกพร่องทางการเคลื่อนไหว ศูนย์การศึกษาพิเศษ
ประจำจังหวัดกาฬสินธุ์ องค์ความรู้ที่ได้รับในครั้งนี้
คือรูปแบบการพัฒนาผู้ปกครองของเด็กที่มีความ
บกพร่องทางการเคลื่อนไหวในศูนย์การศึกษาพิเศษ
ประจำจังหวัดกาฬสินธุ์ ทำให้ผู้ปกครองมีความรู้
ความเข้าใจและสามารถนำไปฝึกทักษะที่จำเป็น
เพื่อเป็นการพัฒนาศักยภาพให้มีความพัฒนาการที่ดีขึ้น
รายละเอียดดังภาพประกอบต่อไปนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- จันจิรา เตจ๊ะจักร. (2552). การดำเนินงานการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเด็กก้ออทิสติกของสถาบันพัฒนาการเด็กราชนครินทร์. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- นระงษ์ ชาวเพ็ชร. (2554). การให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเด็กพิการในกลุ่มชาติพันธุ์ไทยลาว. (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). สุรินทร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, 2554.
- ผดุง อารยะวิญญู. (2539). การศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ. กรุงเทพฯ: บรรณกิจเทรดดิ้ง.
- ยุวดี หิรัญโยไพศาลสกุล. (2544). การศึกษารายกรณีที่มีเด็กความสามารถพิเศษที่จัดการศึกษาโดยครอบครัว. (วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วุฒิพงศ์ บัวซ้อย. (2545). การจัดการศึกษาพิเศษให้กับเด็กพิการวัยเรียนที่บ้านโดยครูอาสา: ศึกษากรณีโครงการในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเพชรบูรณ์. (วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สมพร หวานเสร็จ. (2543). การจัดการศึกษาแบบเรียนรวม. อุบลราชธานี: อุบลกิจออฟเซท.

- _____. (2547). การพัฒนารูปแบบการช่วยเหลือระยะแรกเริ่ม สำหรับเด็กบกพร่องทางสติปัญญา โดย
การบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วมของศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 9. (รายงานการวิจัย).
ขอนแก่น: ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา 9 จังหวัดขอนแก่น.
- สุจิตรพร สี่ฝั้น. (2550). การพัฒนาแบบการให้บริการในระยะเชื่อมต่อเฉพาะบุคคล สำหรับเด็กที่มีความ
ต้องการพิเศษจากระบบการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มเข้าสู่ระบบโรงเรียน. (วิทยานิพนธ์
การศึกษาดุสิตบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- ศูนย์การศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดกาฬสินธุ์. (2563). สารสนเทศ ประจำปี 2563. กาฬสินธุ์: ศูนย์การ
ศึกษาพิเศษ ประจำจังหวัดกาฬสินธุ์.

การจัดการองค์ความรู้เกี่ยวกับเครื่องแต่งกายในวิถีชีวิต
กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง จังหวัดแม่ฮ่องสอน*
Knowledge Management on Karen Ethnic Attire
in Mae Hong Son Province

ชุตินันต์ สะสง

Chutimun Sasong

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่

Chiang Mai Rajabhat University, Thailand

E-mail: chutimun24@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สำรวจเก็บรวบรวมเครื่องแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง 2) สำรวจเก็บรวบรวมพันธุ์ไม้ที่ใช้ทำเครื่องแต่งกาย และประดับเครื่องแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง 3) ถอดองค์ความรู้ที่ปรากฏในเครื่องแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง และ 4) จัดทำฐานข้อมูลพรรณไม้ที่ใช้ทำเครื่องแต่งกายและประดับเครื่องแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง ใช้กลุ่มตัวอย่าง คือ กะเหรี่ยงสะกอ กะเหรี่ยงโปว์ และกะเหรี่ยงแดง จำนวน 700 คน เครื่องมือวิจัย คือ แบบสอบถาม และการสัมภาษณ์เจาะลึก

ผลการวิจัยพบว่า

1. เครื่องแต่งกายกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงส่วนใหญ่ผลิตมาจากวัตถุดิบไหมประดิษฐ์ ทอด้วยมือจากกิ๊ว ใช้การย้อมสีเครื่องแต่งกายด้วยสีเคมีมากกว่าการย้อมสีจากธรรมชาติ เนื่องจากความสะดวก รวดเร็วและได้สีที่สม่ำเสมอในการย้อมผ้า

2. พรรณไม้ที่กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงนิยมนำมาทำเครื่องแต่งกาย คือ ฝ้าย และใช้เมล็ดลูกเดือย ปักประดับตกแต่งเพื่อสร้างลวดลายที่สวยงาม ส่วนการย้อมสีฝ้ายนิยมนำพรรณไม้ เช่น ลูกตองก้อ เปลือกก้อ เปลือกเพกา ใบสัก และเปลือกขนุน เป็นต้น

3. องค์ความรู้เครื่องแต่งกายในวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสังเคราะห์ได้เป็น “KCODA Model” ประกอบด้วย การจัดการองค์ความรู้ (Knowledge Management: K) การอนุรักษ์เครื่องแต่งกาย (Conservation Clothing: CO) ฐานข้อมูล (Database: DA)

*ได้รับบทความ: 21 มีนาคม 2565; แก้ไขบทความ: 15 มิถุนายน 2565; ตอรับตีพิมพ์: 15 มิถุนายน 2565

Received: March 21, 2022; Revised: June 15, 2022; Accepted: June 15, 2022

4. การบันทึกทะเบียนพรรณไม้ใช้ย้อมสี ทะเบียนวิธีการย้อมสีฝ้าย ทะเบียนลวดลายผ้าทอและทะเบียนเครื่องประดับ กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงทั้ง 3 กลุ่มย่อยได้บันทึกตามแบบของโครงการอนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (อพ.สธ.) นอกจากนี้ ยังได้ทำสารคดีเครื่องแต่งกายสาขาสายใยอัตลักษณ์ชาติพันธุ์กะเหรี่ยงโปว์ กะเหรี่ยงสะกอและกะเหรี่ยงแดงอีกด้วย

คำสำคัญ: การจัดการองค์ความรู้; เครื่องแต่งกาย; ชาติพันธุ์กะเหรี่ยง

Abstract

The objectives of this research 1) to survey and collect clothing of Karen ethnic, 2) to explore and collect plants used to make costumes and decorate clothes of Karen ethnic, 3) to gain explicit knowledge that appears in the clothing of Karen ethnic and 4) to create a database of plants used to make costumes and to decorate the clothes of Karen ethnic. This research used a sample of 700 people from the following Karen ethnic groups: Skaw Karen, Pwo Karen, and Red Karen. The research instruments consisted of questionnaires and in-depth interviews.

The results of the research found that:

1. The general characteristics of Karen ethnic clothing were mostly made from artificial silk using backstrap weaving. The chemical dyeing process is used rather than natural dyes because of the convenience, fast, and consistent colors.
2. Cotton is a major material used in Karen weaving. Millet is used in embroidering to make beautiful patterns. Natural colors of cotton thread dyeing are commonly from fan-palm seeds, wild Castanea bark, Indian trumpet tree bark, jackfruit bark, etc.
3. Knowledge Management on Karen Ethnic are synthetic as the “KCODA Model” consisting of Knowledge Management: K, Conservation of Clothing: CO, and Database: DA.
4. Data registration of plants used for dyeing, dyeing methods, woven fabric patterns, and decoration. The three subgroups of Karen ethnic have made a memorandum of agreement in accordance with the Royal Initiative Plant Genetic Conservation Project of Her Royal Highness Princess Maha Chakri Sirindhorn Her Royal Highness Princess Maha Chakri Sirindhorn (PSU). There is also a documentary on costumes bonding ethnic identity of Pwo Karen, Skaw Karen, and Red Karen.

Keywords: Knowledge management; Attire; Karen ethnic

1. บทนำ

เครื่องแต่งกาย คือ สิ่งที่มนุษย์นำมาใช้เป็นเครื่องห่อหุ้มร่างกายด้วยเหตุผลที่สำคัญคือ ใช้ปกปิดร่างกาย ให้ความอบอุ่น และเพื่อป้องกันสัตว์และแมลงต่างๆ โดยมนุษย์มีวิวัฒนาการในการใช้เครื่องแต่งกายและรู้จักวิธีดัดแปลงสิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติมาใช้ทำเป็นเครื่องห่อหุ้มร่างกายให้เหมาะสม เช่น การผูก มัด สาน ถัก ทอ เป็นต้น จนถึงใช้วิธีการตัดเย็บดั่งที่ปรากฏอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน จะเห็นได้ว่าเครื่องแต่งกายเป็นสิ่งที่อยู่ควบคู่กับมนุษย์มาช้านาน และเป็นหนึ่งในปัจจัย 4 ที่มีความจำเป็นต่อมนุษย์ โดยการแต่งกายนั้น นอกจากจะเป็นเครื่องป้องกันร่างกายจากความร่อยหราของสภาพภูมิอากาศแล้ว ยังเป็นสิ่งที่สามารถสื่อความหมายในทางวัฒนธรรมได้เป็นอย่างดี และสะท้อนให้เห็นถึงสภาพการดำรงชีวิตของมนุษย์แต่ละเผ่าพันธุ์ อีกทั้งเป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงชนชั้นวรรณะทางสังคม บ่งบอกถึงความเป็นเอกลักษณ์ของชนชาติและศาสนา สังเกตได้ว่าในแต่ละประเทศจะมีเครื่องแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะ ซึ่งแสดงออกถึงความเป็นวัฒนธรรมของชนชาติและเผ่าพันธุ์ของตนเอง (นิมิต จันทบุญ, 2561, หน้า 1-8)

จังหวัดแม่ฮ่องสอน มีประชากรส่วนใหญ่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ ได้แก่ ไทยใหญ่ กะเหรี่ยง ละว้า ม้ง ลีซู ลาหู่ และจีนยูนนาน เป็นต้น โดยแต่ละชาติพันธุ์มีวิถีชีวิตและวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน อีกทั้งมีเครื่องแต่งกายที่เป็นเอกลักษณ์ประจำในแต่ละกลุ่ม ที่คงความเป็นอัตลักษณ์โดดเด่นเป็นของตนเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มชาติพันธุ์

กะเหรี่ยงหรือปกาเกอะญอ มีการแบ่งกลุ่มย่อยเป็น 3 กลุ่ม ได้แก่ กะเหรี่ยงสะกอ กะเหรี่ยงโป และบเว (คยาหรือกะเหรี่ยงแดง) กะเหรี่ยงแต่ละกลุ่ม มีการแต่งกายที่แตกต่างกัน แม้แต่กะเหรี่ยงกลุ่มเดียวกันแต่อยู่ต่างพื้นที่ก็มีลักษณะการแต่งกายไม่เหมือนกันด้วย ทั้งนี้เครื่องแต่งกายกะเหรี่ยงแต่ละกลุ่มจึงเป็นเอกลักษณ์เฉพาะกลุ่มของตนเอง ซึ่งมีความน่าสนใจและน่าศึกษาเรียนรู้ถึงความเป็นมาเกี่ยวกับเครื่องแต่งกายและการประดับตกแต่งเครื่องแต่งกายของแต่ละกลุ่มเป็นอย่างยิ่ง เครื่องแต่งกายของกะเหรี่ยงหรือปกาเกอะญอนั้น ทำมาจากเส้นใยของพืช ได้แก่ ฝ้าย นำมาปั่นทำเป็นเส้นฝ้าย และย้อมสีธรรมชาติที่ได้มาจากสีของพืชชนิดต่างๆ เนื่องจากพืชแต่ละชนิดจะให้สีที่แตกต่างกัน จากนั้นจึงนำมาทำเสื้อผ้า ย้อม และทอด้วยกี่เอว หรือการทอมือนั่นเอง แม้แต่การตกแต่งผ้าที่นำมาทำเครื่องแต่งกายก็มีการปักด้วยเมล็ดพืชทำเป็นลวดลายสลับกับด้ายที่มัดเป็นเปลาะๆ โดยลวดลายที่นำมาตกแต่งบนเครื่องแต่งกายนั้นล้วนมาจากความเชื่อ วิถีชีวิต วัฒนธรรม ศาสนา ของกะเหรี่ยงแต่ละกลุ่มที่สืบสาน ถ่ายทอด สืบต่อกันมาตั้งแต่ครั้งบรรพบุรุษ

ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาถึงการจัดการองค์ความรู้เกี่ยวกับเครื่องแต่งกายในวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ด้วยการสำรวจ เก็บรวบรวม สืบค้น และจัดการเกี่ยวกับวัฒนธรรมการแต่งกาย เครื่องแต่งกาย พืชที่ใช้ในการทำเครื่องแต่งกาย เครื่องประดับบนเครื่องแต่งกาย รวมถึงคุณค่า ความเชื่อ วิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี และพิธีกรรมที่แฝงเร้นอยู่ในเครื่องแต่งกาย

ของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในจังหวัดแม่ฮ่องสอน เพื่อรักษาและถ่ายทอดอัตลักษณ์ด้านเครื่องแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงไม่ให้สูญหายให้คนรุ่นใหม่ได้สืบสานและรักษาให้ดำรงอยู่ตลอดไป และทำให้ชาวกะเหรี่ยงเกิดความรักความหวงแหน ร่วมกันรักษาและสืบทอดวัฒนธรรมการแต่งกาย อนุรักษ์พรรณพืชที่ใช้ทำเครื่องแต่งกายตลอดจนถ่ายทอดให้กับเยาวชนคนรุ่นหลังได้อนุรักษ์และสืบสานเอาไว้สืบไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสำรวจเก็บรวบรวมเครื่องแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในจังหวัดแม่ฮ่องสอน
2. เพื่อสำรวจเก็บรวบรวมพันธุ์ไม้ที่ใช้ทำเครื่องแต่งกายและประดับเครื่องแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในจังหวัดแม่ฮ่องสอน
3. เพื่อถอดองค์ความรู้ที่ปรากฏในเครื่องแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในจังหวัดแม่ฮ่องสอน
4. เพื่อจัดทำฐานข้อมูลพรรณไม้ที่ใช้ทำเครื่องแต่งกายและประดับเครื่องแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในจังหวัดแม่ฮ่องสอน

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mix Method) โดยมีประชากรและกลุ่มตัวอย่าง คือ กะเหรี่ยงสะกอ กะเหรี่ยงโปว์ และกะเหรี่ยงบเว (คยาหรือกะเหรี่ยงแดง) จำนวนทั้งสิ้น 32,012 ราย (สำนักงานสถิติจังหวัดแม่ฮ่องสอน, 2564) ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบ stratified random sampling

เริ่มด้วยการจัดชั้นภูมิ ได้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 700 คน ตามวิธีการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างของคอมเลย์ และลี (Comrey and Lee, 1992, p. 133) ที่กล่าวว่าขนาดตัวอย่างของการวิเคราะห์ที่ 500-1,000 ราย ความเหมาะสมของการวิเคราะห์ดีมาก เครื่องมือการวิจัย คือ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ใช้วิธีการเก็บข้อมูลด้วยการลงพื้นที่ภาคสนาม สันทนากลุ่มย่อยและใช้สถิติพรรณนาหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย (mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) และวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรในโมเดลสมการโครงสร้างด้วยโปรแกรม AMOS ส่วนแบบสัมภาษณ์วิเคราะห์ข้อมูลจากเนื้อหา

4. สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้

1. ผลการสำรวจการเก็บรวบรวมเครื่องแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า การแต่งกายกะเหรี่ยงโปว์ ผู้หญิงที่ยังไม่ได้แต่งงานสวมใส่ชุดขาว หากแต่งงานแล้วจะใส่เสื้อสีดำที่มีการปักลูกเดือยตั้งแต่ช่วงอกลงไปถึงชายเสื้อ ใส่เครื่องประดับกำไลที่ทำจากฝ้ายขุบยางรักหรือกำไลเงินขึ้นอยู่กับฐานะทางสังคม ส่วนผู้ชายทั้งที่ยังไม่ได้แต่งงานและแต่งงานแล้วจะสวมใส่เสื้อสีแดงหรือสีตามชอบ คู่กับกางเกงสะดอหรือกางเกงยีนส์ การแต่งกายของกะเหรี่ยงสะกอผู้หญิงที่ยังไม่ได้แต่งงานสวมใส่ชุดขาวสีขาว หากแต่งงานแล้วจะใส่เสื้อสีดำทอลวดลายช่วงอกมาจนถึง

ชายเสื้อ ประดับต่างหู สร้อยคอและกำไล ส่วนผู้ชายที่แต่งงานแล้วและยังไม่ได้แต่งงาน สวมเสื้อสีแดง หรือสีตามชอบคู่กับกางเกงสะดอหรือกางเกงยีนส์ ในปัจจุบัน และการแต่งกายของกะเหรี่ยงแดงหรืออบเว ผู้หญิงที่ยังไม่ได้แต่งงานหรือผู้หญิงที่แต่งงานแล้ว จะสวมใส่เครื่องแต่งกายแบบเดียวกัน จะไม่แยกเหมือนกะเหรี่ยงโปว์ และกะเหรี่ยงสะกอ ส่วนผู้ชายนั้นสวมเสื้อเชิ้ตสีขาวหรือสวมเสื้อยืตสีขาวด้านในทับด้วยเสื้อผ้าทอแขนกุดสีแดง ซึ่งปัจจุบันจะสวมใส่เครื่องแต่งกายเฉพาะมีงานประเพณีเท่านั้น เนื่องจากชุดของกะเหรี่ยงแดงไม่เอื้ออำนวยต่อการสวมใส่ดำเนินชีวิตในสภาพปัจจุบัน

2. ผลการสำรวจเก็บรวบรวมพันธุ์ไม้ที่ใช้ทำเครื่องแต่งกายและประดับเครื่องแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงนิยมนำพันธุ์ไม้ อาทิ เช่น ฝ้าย ลูกเดือย ลูกตองกือ เปลือกกือ ใบสัก เปลือกขนุน เป็นต้น มาทำเครื่องแต่งกายและประดับเครื่องแต่งกายเพื่อบูชาและสร้างความสวยงาม

3. ผลการถอดองค์ความรู้ที่ปรากฏในเครื่องแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า ผลการวิเคราะห์ตัวแปรในการวิจัยนี้ ได้แก่ การจัดการองค์ความรู้ การอนุรักษ์เครื่องแต่งกาย และฐานข้อมูล สรุปรายละเอียดได้ ดังนี้

3.1 การวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการองค์ความรู้ ผลรวมของระดับ การให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการองค์ความรู้เครื่อง

แต่งกายและประดับเครื่องแต่งกาย ในระดับมากที่สุด มีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.21 และมีความเห็นเรื่องนี้ตรงกัน (C.V. = .206) โดยกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงนำการจัดการองค์ความรู้มาใช้ให้เป็นประโยชน์มากน้อยลดหลั่นกัน ดังนี้ จัดการองค์ความรู้จากการจัดเก็บและคืนความรู้ ($\bar{x} = 4.39$) จัดการองค์ความรู้จากเครือข่ายและญาติพี่น้อง ($\bar{x} = 4.32$) จัดการองค์ความรู้จากการแสวงหาความรู้ ($\bar{x} = 4.23$) ทั้งนี้ทุกประเด็นถูกนำมาใช้ในระดับมากที่สุด ยกเว้นจัดการองค์ความรู้จากการสร้างความรู้ ($\bar{x} = 4.20$) จัดการองค์ความรู้จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ($\bar{x} = 4.19$) จัดการองค์ความรู้จากการจัดเก็บและคืนความรู้ ($\bar{x} = 3.90$) ที่นำมาใช้ในระดับมาก จะเห็นได้ว่ายังมีการจัดการความรู้โดยการจัดเก็บและคืนความรู้ที่น้อยกว่าการจัดการองค์ความรู้วิธีอื่น นั่นเป็นเพราะกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงยังไม่มีการจัดเก็บความรู้เกี่ยวกับเครื่องแต่งกายและประดับเครื่องแต่งกาย ตลอดจนยังไม่มี การคืนความรู้ให้กับกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงรุ่นลูกหลานได้สืบทอดความรู้เพื่อเกิดการอนุรักษ์สืบสานต่อยอดต่อไป

3.2 การวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับการอนุรักษ์เครื่องแต่งกาย ผลรวมของระดับการให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับการอนุรักษ์เครื่องแต่งกาย ในระดับมากที่สุดมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.33 และมีความเห็นเรื่องนี้ตรงกัน (CV = .182) โดยกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงมีการอนุรักษ์เครื่องแต่งกายมากน้อยลดหลั่นกัน ดังนี้ กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงอนุรักษ์เครื่องแต่งกายด้วยความรักและหวงแหนในวัฒนธรรมการแต่งกายชุดผ้าทอ

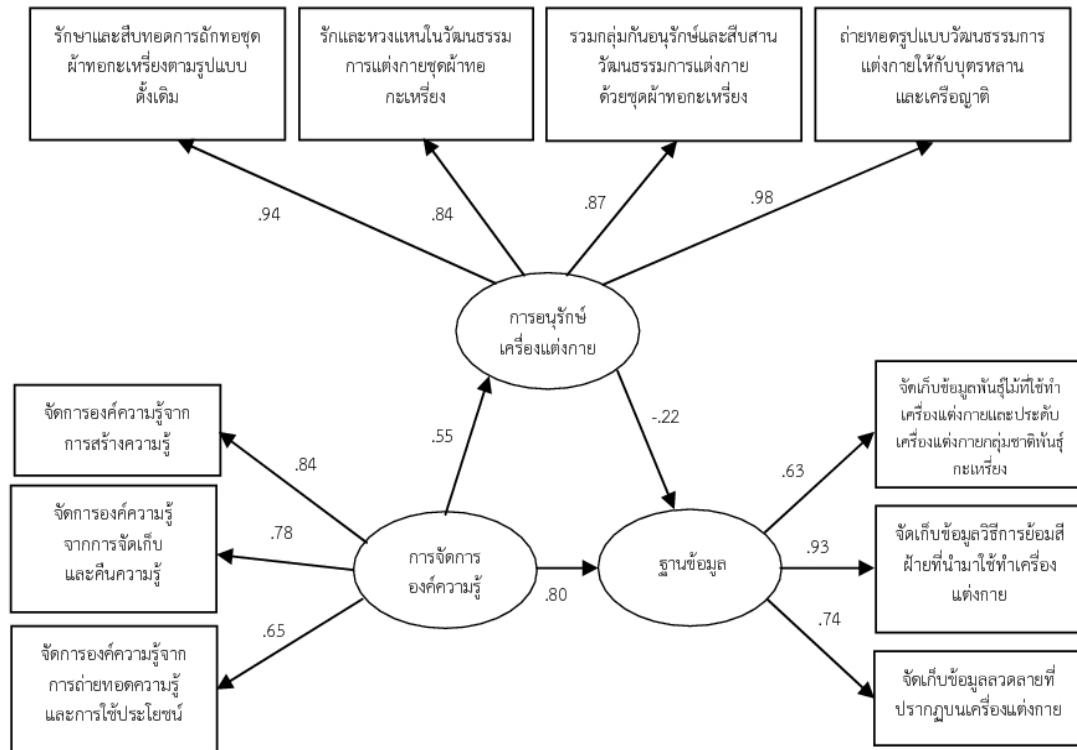

กะเหรี่ยง ($\bar{x} = 4.65$) รวมกลุ่มกันอนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรมการแต่งกายด้วยชุดผ้าทอกะเหรี่ยง ($\bar{x} = 4.57$) รักษาและสืบทอดการถักทอชุดผ้าทอกะเหรี่ยงตามรูปแบบดั้งเดิม ($\bar{x} = 4.43$) และถ่ายทอดรูปแบบวัฒนธรรมการแต่งกายให้กับบุตรหลานและเครือญาติ ($\bar{x} = 4.35$) ทั้งนี้ทุกประเด็นมีความคิดเห็นในระดับมากที่สุด ยกเว้นการประดับตกแต่งเครื่องแต่งกายด้วยความเชื่อและวิถีชีวิต ($\bar{x} = 4.20$) การทอผ้าด้วยลวดลายที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษ ($\bar{x} = 4.19$) และมีการปรับประยุกต์ชุดผ้าทอกะเหรี่ยงให้ทันสมัยมากขึ้น ($\bar{x} = 3.90$) ที่มีความคิดเห็นในระดับมาก ตามลำดับจะเห็นได้ว่า กลุ่มชาติพันธุ์อนุรักษ์เครื่องแต่งกายของตนด้วยวิธีการปรับประยุกต์ชุดผ้าทอน้อยกว่าการใช้ผ้าทอที่มีรูปแบบและลวดลายแบบดั้งเดิมที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษของตนเอง

3.3 การวิเคราะห์ความคิดเห็นเกี่ยวกับการสร้างฐานข้อมูล ผลรวมของระดับการให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับการสร้างฐานข้อมูล ในระดับมากมีค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ 4.01 และมีความเห็นเรื่องนีตรงกัน (C.V. = .237) เมื่อพิจารณาในแต่ละประเด็น พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงมีการสร้างฐานข้อมูลเกี่ยวกับเครื่องแต่งกายมาน้อยลดหลั่น

กันดังนี้ กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงจัดทำข้อมูลประวัติเครื่องแต่งกายและเครื่องประดับไว้ให้ลูกหลาน ($\bar{x} = 4.35$) ในระดับมากที่สุด และจัดเก็บผ้าทอและเครื่องประดับของบรรพบุรุษไว้ ($\bar{x} = 4.18$) จัดเก็บข้อมูลเครื่องแต่งกายกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง ($\bar{x} = 4.12$) จัดเก็บข้อมูลพันธุ์ไม้ที่ใช้ทำเครื่องแต่งกายและประดับเครื่องแต่งกายกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง ($\bar{x} = 3.92$) จัดเก็บข้อมูลวิธีการย้อมสีฝ้ายที่นำมาใช้ทำเครื่องแต่งกาย ($\bar{x} = 3.74$) และจัดเก็บข้อมูลลวดลายที่ปรากฏบนเครื่องแต่งกาย ($\bar{x} = 3.72$) ทั้งนี้ทุกประเด็นมีความคิดเห็นในระดับมาก จะเห็นได้ว่ากลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงจัดเก็บข้อมูลเกี่ยวกับลวดลายที่ปรากฏบนเครื่องแต่งกายน้อยกว่าประเด็นอื่นๆ โดยเฉพาะกะเหรี่ยงโปว์จะไม่ทราบที่มาของลวดลายที่ตกแต่งบนเครื่องแต่งกายของตนเองเลย ดังนั้น ลวดลายที่ตกแต่งจึงใช้ชื่อเรียกตามที่ตนคิดว่ามีลักษณะคล้ายของใช้หรือเรียกตามที่ตนพึงพอใจเป็นหลัก

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบ (Factor Analysis) ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงสำรวจ การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันและการวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง สรุปเป็นแบบจำลอง ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 สรุปรูปแบบทฤษฎีฐานราก

หมายเหตุ: หมายถึง ตัวแปรที่มีอิทธิพลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

K หมายถึง การจัดการองค์ความรู้ (Knowledge Management)

CO หมายถึง การอนุรักษ์เครื่องแต่งกาย (Conservation Clothing)

DA หมายถึง ฐานข้อมูล (Database)

จากภาพที่ 1 ได้องค์ความรู้จากการวิจัยคือ KCODA Model รูปแบบทฤษฎีฐานรากความสัมพันธ์การจัดการองค์ความรู้เครื่องแต่งกายในวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง ได้แก่ 1) การจัดการองค์ความรู้ (Knowledge Management: K) ประกอบด้วย จัดการองค์ความรู้จากการสร้างความรู้

จัดการองค์ความรู้จากการจัดเก็บและคืนความรู้ จัดการองค์ความรู้จากการถ่ายทอดความรู้ และการใช้ประโยชน์ 2) การอนุรักษ์เครื่องแต่งกาย (Conservation Clothing: CO) ประกอบด้วย รักษาและสืบทอดการถักทอชุดผ้าทอกะเหรี่ยงตามรูปแบบดั้งเดิม รักและหวงแหนในวัฒนธรรมการแต่งกายชุดผ้าทอกะเหรี่ยง รวมกลุ่มกันอนุรักษ์และสืบสานวัฒนธรรมการแต่งกายด้วยชุดผ้าทอกะเหรี่ยง ถ่ายทอดรูปแบบวัฒนธรรมการแต่งกายให้กับบุตรหลานและเครือญาติ และ 3) ฐานข้อมูล (Database: DA) ประกอบด้วย จัดเก็บข้อมูลพื้นฐานที่ไม่ใช้ทำเครื่องแต่งกายและระดับเครื่องแต่งกายกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง จัดเก็บข้อมูลวิธีการย้อมสี

ฝ่ายที่นำมาใช้ทำเครื่องแต่งกาย และจัดเก็บข้อมูล
ลดทอนที่ปรากฏบนเครื่องแต่งกาย

ผลการวิเคราะห์สมมติฐานการวิจัย
วิเคราะห์จากค่าสถิติแสดงความสัมพันธ์ระหว่าง
ตัวแปรการจัดการองค์ความรู้ การอนุรักษ์เครื่อง
แต่งกาย และการสร้างฐานข้อมูล พบว่า ผลการ
ทดสอบสมมติฐานในการวิเคราะห์อิทธิพลในด้าน
ต่างๆ มีรายละเอียดดังนี้ 1) สมมติฐานที่ 1
การจัดการองค์ความรู้มีอิทธิพลต่อการสร้างฐาน
ข้อมูล ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ยอมรับ
สมมติฐาน 2) สมมติฐานที่ 2 การจัดการองค์ความรู้
มีอิทธิพลต่อการอนุรักษ์เครื่องแต่งกาย ผลการ
ทดสอบสมมติฐาน พบว่า ยอมรับสมมติฐาน
3) สมมติฐานที่ 3 การอนุรักษ์เครื่องแต่งกาย
มีอิทธิพลต่อการสร้างฐานข้อมูล ผลการทดสอบ
สมมติฐาน พบว่า ไม่ยอมรับสมมติฐาน จึงสรุปได้ว่า
การจัดการองค์ความรู้มีความสัมพันธ์ทางตรงต่อ
ฐานข้อมูลมากที่สุดที่ระดับ .80 รองลงมาการ
จัดการองค์ความรู้มีความสัมพันธ์ทางตรงต่อการ
อนุรักษ์เครื่องแต่งกายที่ระดับ .55 และการอนุรักษ์
เครื่องแต่งกายมีความสัมพันธ์ทางลบ (ติดลบ)
ซึ่งหมายถึงมีความสัมพันธ์เป็นไปในทางตรงข้ามกัน
ต่อฐานข้อมูลที่ระดับ -.22 อย่างมีนัยสำคัญทาง
สถิติที่ระดับ .05 แสดงให้เห็นว่า การสร้างฐาน
ข้อมูลเกี่ยวกับเครื่องแต่งกายในวิถีชีวิตกลุ่ม
ชาติพันธุ์กะเหรี่ยง จังหวัดแม่ฮ่องสอนนั้น จะต้อง
มีการจัดการองค์ความรู้ขึ้นมาก่อน โดยไม่ผ่านการ
อนุรักษ์เครื่องแต่งกาย กล่าวคือ การสร้างฐาน
ข้อมูลเกี่ยวกับเครื่องแต่งกายนั้นจะต้องมีการ
จัดการองค์ความรู้ขึ้นมาก่อน เมื่อมีการจัดการ

องค์ความรู้มีฐานข้อมูลเกี่ยวกับเครื่องแต่งกายแล้ว
จึงจะเกิดการอนุรักษ์เครื่องแต่งกายของกลุ่ม
ชาติพันธุ์กะเหรี่ยงจังหวัดแม่ฮ่องสอน

4. ผลการจัดทำฐานข้อมูลพรรณไม้ที่ใช้
ทำเครื่องแต่งกายและประดับเครื่องแต่งกายของ
กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงตอบัวตฤประสงค์ข้อที่ 4
พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงทั้ง 3 กลุ่มย่อยยังไม่มี
การทำฐานข้อมูลพันธุ์ไม้ที่ใช้ทำเครื่องแต่งกาย
นักวิจัยและพี่น้องกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงทั้ง 3
กลุ่มย่อย จึงได้ทำบันทึกพันธุ์ไม้ที่ใช้ทำสีย้อมผ้า
ได้แก่ เปลือกประตูให้สีน้ำตาล น้ำตาลแดง เปลือก
ไม้เหียง ให้สีขา เปลือกสะเดา ให้สีกะปิ สีปูนแห้ง
ใบหูกวาง ให้สีเหลืองอ่อน ใบสาบเสือ ให้สีเขียว
อ่อน ใบสัก ให้สีแดง ใบมะม่วง ให้สีเขียวอมเหลือง
ดอกเงาะ ให้สีโอรส ดอกอัญชัญให้สีม่วง สีฟ้า
สีน้ำเงิน กาบมะพร้าว และลูกหมาก ให้สีแดงอม
ชมพู ขมิ้น ให้สีเหลือง ลูกมะเดื่อ ให้สีเทาดำ ใบฮ่อม
ให้สีฟ้าคราม ส่วนพันธุ์ไม้ที่ใช้ทำเครื่องแต่งกาย
ได้แก่ ไผ่ฝ้าย โดยนำไผ่ฝ้ายมาป็นเป็นเส้นด้าย
เพื่อนำไปทอเป็นเครื่องแต่งกาย เช่น เสื้อ ผ้าซิ่น
กระเป๋ายาม ผ้าคลุมไหล่ ผ้าพันคอ ผ้าห่ม
ผ้าปูที่นอน และผ้าปูโต๊ะ เป็นต้น ทั้งนี้พันธุ์ไม้ที่นำ
มาใช้ประดับเครื่องแต่งกาย ได้แก่ ลูกเดือย ที่ใช้ปัก
ลงบนเสื้อของสตรีกลุ่มชาติพันธุ์ที่แต่งงานแล้ว
และไผ่ฝ้ายที่นำมาทำเป็นกำไล (จุน-ไข / คัง-ไข)
ของกะเหรี่ยงโปว์ กุเป๊ะ ของกะเหรี่ยงแดง โดยนำ
ฝ้ายมาทำเป็นวงกลมชุบด้วยยางรักเพื่อความแข็ง
แรงคงทนและสวยงาม

นอกจากนี้ ยังทำบันทึกทะเบียนวิธีการ
ย้อมสีฝ้ายของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง รวมถึงได้ทำ

บันทึกทะเบียนลวดลายของผ้าทอ ตลอดจน ทำบันทึกทะเบียนเครื่องประดับของกะเหรี่ยงโปว์ โดยจัดทำเป็นทะเบียนบันทึกตามแบบของโครงการ อนุรักษ์พันธุกรรมพืชอันเนื่องมาจากพระราชดำริ สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี (อพ.สธ.)

5. อภิปรายผลการวิจัย

งานวิจัยนี้ เป็นการจัดการองค์ความรู้ด้าน เครื่องแต่งกาย การเก็บรวบรวมข้อมูลเครื่อง แต่งกาย และการอนุรักษ์เครื่องแต่งกายที่เป็น อัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงโปว์ กะเหรี่ยง สะกอ และกะเหรี่ยงแดง ในพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งผลจากการวิจัยทำให้ได้ข้อมูลด้านเครื่องแต่งกาย เครื่องประดับ และพันธุ์ไม้สำหรับย้อมสีและ ประดับตกแต่งของชาวกะเหรี่ยง และทำให้เกิด ความสำนึกในการร่วมกันอนุรักษ์เครื่องแต่งกาย ที่มีอัตลักษณ์เฉพาะกลุ่มของชาวกะเหรี่ยงเอาไว้ รวมถึงการสืบสาน รักษา และถ่ายทอดวิธีการแต่งกาย ให้กับสมาชิกในชุมชนและเครือข่ายเยาวชน เพื่อให้รูปแบบการแต่งกายของชาวกะเหรี่ยงได้รับการ สืบทอดให้กับอนุชนรุ่นต่อไปไม่มีที่สิ้นสุด นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้เก็บรวบรวมข้อมูลจัดทำเป็น สารคดีเครื่องแต่งกายสาขาสายใยอัตลักษณ์ ชาติพันธุ์กะเหรี่ยงโปว์ บ้านแม่ลามะหลวง ตำบล สบเมย อำเภอสบเมย สารคดีเครื่องแต่งกาย สาขาสายใยอัตลักษณ์ชาติพันธุ์กะเหรี่ยงสะกอ บ้านพะมอลอ ตำบลบ้านกาศ อำเภอแม่สะเรียง และสารคดีเครื่องแต่งกายสาขาสายใยอัตลักษณ์ ชาติพันธุ์กะเหรี่ยงแดง บ้านไม้สะเป ตำบลปางหมู

อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ซึ่งสอดคล้องกับ งานวิจัยของสุพจน์ ใหม่อันทะ (2563, หน้า 40-48) พบว่า วิถีชีวิตของชาวกะเหรี่ยงมีความเชื่อต่อศาสนา ผ่านความสวยงามบนผืนผ้าสวมใส่ในชีวิตประจำวัน ลวดลายปักด้วยมือ ทอด้วยอุปกรณ์ที่เรียกว่า กี่เอว สามารถรังสรรค์ลวดลายได้หลากหลายเป็น เอกลักษณ์เฉพาะ การทอผ้าชาวกะเหรี่ยงจะใช้ด้าย ที่ทำจากใยฝ้ายที่ทุกครัวเรือนได้ปลูกไว้ ย้อมสีด้วย สีธรรมชาติ ได้แก่สีเหลือง จากขมิ้น (เส่ยอ) สีกรมท่าจากคราม (นอฮา) เขียวทองอ่อนจาก เปลือกเพกา การย้อมสีจากธรรมชาติจะมีวิธี แตกต่างกันไปตามเทคนิคให้สีติดดี เช่น ขมิ้น ต้องผสมปูนแดงที่กินกับหมากหรือปูนขาว และสอดคล้องกับอารดา พลอาษา (2560) พบว่า องค์ความรู้กระบวนการผลิต ได้รับการถ่ายทอด จากภูมิปัญญา จากบรรพบุรุษสู่ลูกหลาน แม่ พ่อ ญาติพี่น้อง การสืบทอดความรู้ผ่านระบบจาก ครอบครัวและชุมชน เกิดการเรียนรู้จากรุ่นหนึ่ง สู่รุ่นหนึ่ง ที่นำประสบการณ์อันหลากหลายที่สั่งสม สืบสาน สืบทอดกันมาอย่างต่อเนื่องยาวนาน จากบรรพบุรุษ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

6. ข้อเสนอแนะ

1. ควรนำผลการวิจัยที่ได้ศึกษาค้นคว้า ที่เป็นองค์ความรู้ไปช่วยเหลือกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง ทุกกลุ่มย่อยโดยส่งเสริม อนุรักษ์ สืบสาน จัดอบรม แนะนำ รวมถึงการส่งเสริมการตลาดผ้าทออย่าง ต่อเนื่องและครบทุกประเด็นของการวิจัย

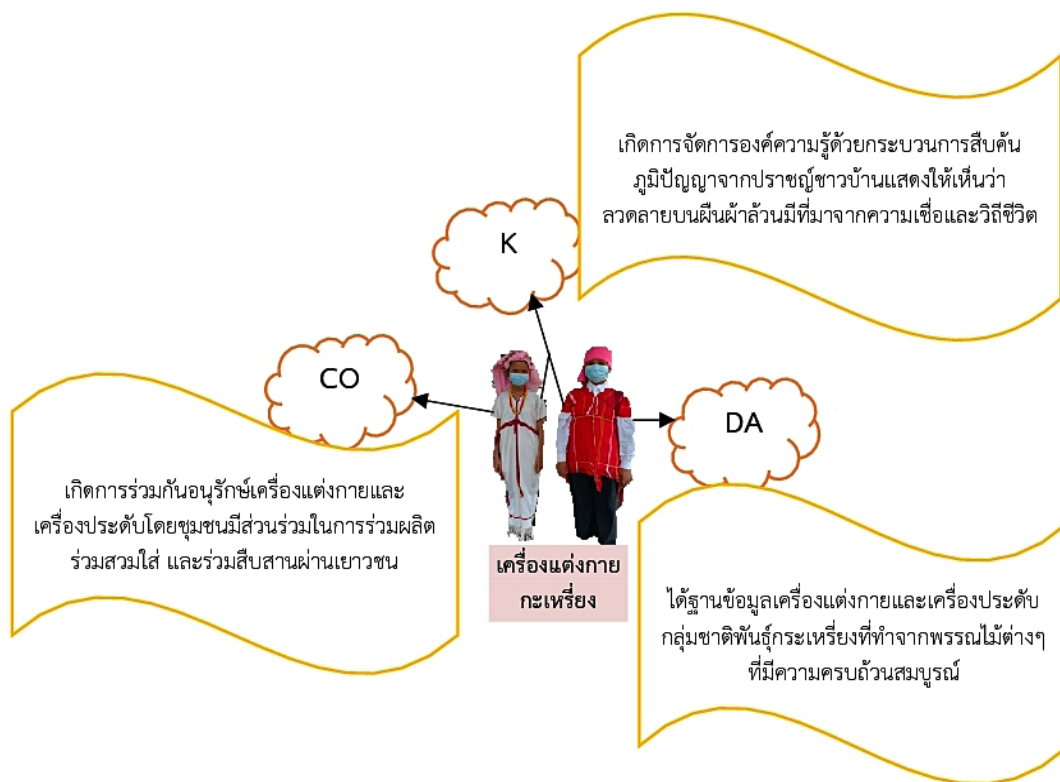
2. ควรนำผลการวิจัยครั้งนี้ ไปเป็น แนวทางสำหรับการกำหนด วางแผนนโยบายของ

ภาครัฐ เพื่อการช่วยเหลือกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยมุ่งเน้นเกี่ยวกับการจัดการ องค์ความรู้เกี่ยวกับเครื่องแต่งกายในวิถีชีวิตกลุ่ม ชาติพันธุ์กะเหรี่ยง จังหวัดแม่ฮ่องสอน ให้เกิดความ ยั่งยืนต่อไป

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

งานวิจัยนี้ทำให้เกิดองค์ความรู้ใหม่คือ KCODA Model ที่เกิดจากการสังเคราะห์ผ่าน เครื่องแต่งกายและเครื่องประดับของกลุ่มชาติพันธุ์ กะเหรี่ยง

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- นิ่มนวล จันทบุญ. (2561). การพัฒนาทักษะการทอผ้าด้วยกี่เอวเพื่อ OTOP. วารสารสถาบันวิจัยและ พัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม, 5(1), 1-8.
- สุพจน์ ใหม่กันทะ. (2563). มนต์เสน่ห์ผ้าทอกะเหรี่ยง: ความสวยงามของลวดลายบนวิถีชาติพันธุ์. สารอาศรมวัฒนธรรมวลัยลักษณ์, 20(1), 40-48.

- สำนักงานสถิติจังหวัดแม่ฮ่องสอน. (2564). ข้อมูลสถิติจากการสำมะโน/สำรวจ. เข้าถึงได้จาก http://maehson.old.nso.go.th/nso/project/search/index.jsp?province_id=57
- อารดา พลอาษา. (2560). การทอผ้าไหมทางกระรอกคู่ตีนแดง อำเภอนาโพธิ์ และอำเภอฟุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์. กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม.
- Comrey, A. L., & Lee, H. B. (1992). *A first Course in Factor Analysis*. Hillsdale, New Jersey: Erlbaum.

**การบริหารการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 2***
**Learning Management in Schools under Lampang Primary
Education Service Area Office 2**

ตันตริณ สืบปัญญา และปณตนนท์ เกียรติประภากุล
Tantrene Suebpanya and Panotnon Teanprapakun
มหาวิทยาลัยราชภัฏลำปาง
Lampang Rajabhat University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: jakkibazoo@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการบริหารการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 2 และ 2) ศึกษาแนวทางในการบริหารจัดการ การเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 2 เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ แบ่งเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพการบริหารการจัดการเรียนรู้ในสถาน ศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 2 ใช้แบบสอบถามแบบตรวจสอบ รายการ แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ และแบบสอบถามปลายเปิด วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ความถี่ ร้อยละ และค่าเฉลี่ย ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาแนวทางในการบริหารจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 2 ใช้แบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิธีการ วิเคราะห์เนื้อหา และตรวจสอบความเหมาะสม โดยผู้ทรงคุณวุฒิ โดยการจัดสนทนากลุ่ม

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการบริหารการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ลำปาง เขต 2 ภาพรวมและรายด้าน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน
2. แนวทางในการบริหารจัดการการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาลำปาง เขต 2 มี 4 ด้านๆ ละ 3 แนวทาง ดังนี้ ด้านการวางแผนการจัดการเรียนรู้ ส่งเสริม ให้ครูเข้ารับการอบรมด้านการวางแผนการจัดการเรียนรู้ วิเคราะห์หลักสูตรแกนกลาง หลักสูตรท้องถิ่น

*ได้รับบทความ: 24 กุมภาพันธ์ 2565; แก้ไขบทความ: 25 เมษายน 2565; ตอรับตีพิมพ์: 16 มิถุนายน 2565

Received: February 24, 2022; Revised: April 25, 2022; Accepted: June 16, 2022

หลักสูตรสถานศึกษา และมีการประชุมวางแผนการจัดการเรียนรู้ ด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ ส่งเสริมให้ครูเข้ารับการอบรมด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ จัดทำคู่มือการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ และใช้สื่อนวัตกรรมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ด้านการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ ส่งเสริมให้ครูเข้ารับการอบรมด้านการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ สร้างและพัฒนาเครื่องมือการวัดและประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ และวัดและประเมินผลตามระเบียบการวัดและประเมินผลของสถานศึกษา และด้านการนิเทศการจัดการเรียนรู้ จัดประชุมวางแผน จัดทำคู่มือการนิเทศภายในสถานศึกษา และสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพด้านการนิเทศภายในสถานศึกษา

คำสำคัญ: การบริหาร; การจัดการเรียนรู้; สถานศึกษา

Abstract

The objective of this research were 1) study for the condition of learning management in school that under Lampang Primary Education Service Area Office 2, and 2) study for the approach to learning management in school that be under Lampang Primary Education Service Area Office 2. This quantitative research was divided into 2 steps as follows: Step 1: to study on the condition of learning management in school that be under Lampang Primary Education Service Area Office 2 by using a checklist questionnaire, 5-levels estimation scale and open-ended questionnaire. Data were analyzed by using frequency, percentage and mean. Step 2: study of guidelines for learning management in school that be under Lampang Primary Education Service Area Office 2 by using a questionnaire. Data were analyzed by content analysis method and checking the suitability by the experts with focus group discussion.

The results of research showed that:

1. The condition of learning management in school that be under Lampang Primary Education Service Area Office 2 that overall and in each aspect, practice was at a high level in all aspects.
2. The guidelines for the learning management in school that be under Lampang Primary Education Service Area Office 2, there are 4 sides and each with 3 approaches as follow : the planning of learning management encourage teachers to receive training on learning management planning, core curriculum analysis, local curriculum, school curriculum and meeting to plan for learning management, organizing activities to promote

learning management, encouragement teachers to attend training for promotion learning activities, Making of a manual for learning activities and using innovative media to organize learning activities, measurement and evaluation of learning management, encouragement to teachers attend training in measurement and evaluation of learning management, creation and development of effective measurement and evaluation tools, measurement and evaluation that according to schools' measurement and evaluation regulations, supervision of learning management, planning meeting, preparing a manual for internal supervision in the school and creating of professional learning community with internal supervision in the school.

Keywords: Administration; Learning management; Schools

1. บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 54 บัญญัติว่า รัฐต้องดำเนินการให้เด็กทุกคนได้รับการศึกษาตั้งแต่ก่อนวัยเรียนจนจบการศึกษาภาคบังคับอย่างมีคุณภาพ (สุรัชย์ เทียนขาว, 2560) และในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 มีอุดมการณ์และเป้าหมายสำคัญของการจัดการศึกษา คือให้คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุขสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการเปลี่ยนแปลงของโลก ศตวรรษที่ 21 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2553, หน้า 7-9) รูปแบบการจัดการศึกษาจึงอยู่ในรูปแบบของการเรียนรู้ตามสภาพจริง และเป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพราะเป็นกุญแจสำคัญที่จะนำไปสู่การเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ดังนั้น ครูต้องมีทักษะในการจัดการเรียนรู้ให้เหมาะสม และสอดคล้องกับสภาพบริบทของสังคมในปัจจุบัน

โดยได้รับการสนับสนุนให้พัฒนาทักษะความสามารถในการจัดการเรียนรู้จากผู้บริหารสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของครู ส่งเสริมสนับสนุนในด้านต่างๆ เช่น การกำหนดนโยบาย เป้าหมาย วิสัยทัศน์ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การจัดสื่อ แหล่งเรียนรู้ การนิเทศภายใน และการวัดผลและประเมินผล เพื่อให้การจัดการเรียนรู้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผลสูงสุด (อังจิมา คงโอ, 2560, หน้า 32) หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ สมรรถนะสำคัญของผู้เรียนและคุณลักษณะอันพึงประสงค์เป็นเป้าหมายที่สำคัญสำหรับพัฒนาเด็กและเยาวชน ครูต้องจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ และพัฒนาทักษะต่างๆ ที่สำคัญต่อการดำเนินชีวิตที่ทันต่อสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงให้แก่ผู้เรียน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, หน้า 25)

การบริหารการจัดการเรียนรู้เป็นการดำเนินงานของผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อให้การจัดการเรียนรู้ของครูมีประสิทธิภาพ ผู้เรียนเกิดพฤติกรรมการเรียนรู้และเกิดผลลัพธ์ทางการเรียนตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายในการจัดการศึกษา (ประเวช เวชชะ, 2559, หน้า 635)

ผลการทดสอบทางการศึกษาระดับชาตินี้ขั้นพื้นฐาน (O-NET) ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2562 ของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 2 มีคะแนนเฉลี่ยในภาพรวมของเขตพื้นที่การศึกษาสูงกว่าระดับสังกัดและระดับประเทศ แต่ปีการศึกษา 2562 มีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าปีการศึกษา 2561 ทุกวิชา และในภาพรวมมีคะแนนเฉลี่ยลดลงร้อยละ 5.17 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 2, 2562, หน้า 28) จะเห็นได้ว่าในการจัดการเรียนรู้ให้มีคุณภาพ ผู้บริหารสถานศึกษาต้องมีบทบาทในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของครู (อังจิมา คงโอ, 2560, หน้า 3)

ผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของครู โดยการเป็นผู้ส่งเสริมสนับสนุนในด้านต่างๆ เช่น การกำหนดเป้าหมาย วิสัยทัศน์ การพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา การพัฒนาแหล่งเรียนรู้ การนิเทศภายใน และการวัดผลประเมินผล เพื่อให้การจัดการเรียนรู้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล (อังจิมา คงโอ, 2560, หน้า 32) การบริหารจัดการการเรียนรู้เป็นกระบวนการสำคัญในการนำหลักสูตรสู่การปฏิบัติ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นหลักสูตรที่กำหนดมาตรฐานการ

เรียนรู้ สมรรถนะสำคัญของผู้เรียนและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เป็นเป้าหมายที่สำคัญสำหรับพัฒนาผู้เรียน ผู้สอนต้องคัดสรรกระบวนการเรียนรู้ในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีมาตรฐานการเรียนรู้ รวมทั้งปลูกฝังเสริมสร้างคุณลักษณะอันพึงประสงค์ พัฒนาทักษะต่างๆ ที่ต้องการให้เกิดแก่ผู้เรียนที่สำคัญต่อการดำเนินชีวิตให้ทันสถานการณ์การเปลี่ยนแปลง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552, หน้า 25)

จากความสำคัญและปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจในการศึกษาการบริหารการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 2 เพื่อนำผลจากการวิจัยไปใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการปรับปรุงพัฒนาการบริหารการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา และเพื่อให้สถานศึกษาสามารถบริหารจัดการศึกษาให้บรรลุจุดมุ่งหมายและมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 2
2. เพื่อศึกษาแนวทางในการบริหารจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 2

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงสำรวจ มีวิธีการดำเนินการ

วิจัยแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพการบริหาร การจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 2

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหาร สถานศึกษาและครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 2 จำนวน 890 คน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 2, 2562, หน้า 2) กำหนดขนาดของกลุ่ม ตัวอย่างโดยใช้ตารางของเครจซีและมอร์แกน (Krejcie & Morgan, 1970, pp. 608 อ้างถึงใน ไพศาล วรคำ, 2562, หน้า 91-101) และใช้การสุ่ม ตัวอย่างอย่างง่าย โดยใช้วิธีจับสลาก ได้กลุ่ม ตัวอย่าง จำนวน 265 คน ประกอบด้วย ผู้บริหาร สถานศึกษา จำนวน 32 คน และครู จำนวน 233 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบ สอบถามเกี่ยวกับสภาพและข้อเสนอแนะแนวทาง ในการบริหารการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ลำปาง เขต 2 มีลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบ ตรวจสอบรายการ แบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Rating Scale) คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด ตามแบบของลิเคิร์ตและ แบบสอบถามปลายเปิด (Open Ended) เสนอ ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความตรง เจริญเนื้อหา (Content Validity) นำข้อมูลมา วิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ได้ค่า ระหว่าง 0.80-1.00 จากนั้นนำไปทดลองใช้กับ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู จำนวน 40 คน แล้ว นำมาวิเคราะห์หาค่าความเชื่อมั่น (Reliability)

ของแบบสอบถาม โดยใช้เกณฑ์พิจารณาค่า สัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ไม่ต่ำกว่า 0.7 (ไพศาล วรคำ, 2562, หน้า 252-287) ได้ผลลัพธ์ สัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบัค เท่ากับ 0.99 วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยมีเนื้อหาประกอบด้วย 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการวางแผนการจัดการเรียนรู้ 2) ด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ 3) ด้าน การวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ และ 4) ด้านการนิเทศการจัดการเรียนรู้

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาแนวทางในการ บริหารการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 2 แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 การยกร่างแนวทางในการบริหาร การจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 2 โดยนำผลที่ได้จากขั้นตอนที่ 1 มา ยกร่างแนวทาง ในการบริหารการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ลำปาง เขต 2 ตามขอบเขตที่กำหนด

ส่วนที่ 2 การตรวจสอบเพื่อยืนยันความ เหมาะสมของแนวทางในการบริหารการจัดการ เรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การ ศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 2 เครื่องมือที่ใช้ใน การวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามการตรวจสอบเพื่อยืนยันความเหมาะสมของแนวทางในการบริหาร การจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 2 โดยการจัดสนทนากลุ่ม ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 7 คน

ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) โดยคัดเลือกจากผู้ที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนด ในการตรวจสอบเพื่อยืนยันความเหมาะสมของแนวทางในการบริหารการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาลำปาง เขต 2

4. สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยการบริหารการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาลำปาง เขต 2 สรุปได้ดังนี้

1. สภาพการบริหารการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาลำปาง เขต 2 โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยของระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.86$) และมีค่าเฉลี่ยของระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยของระดับการปฏิบัติสูงที่สุดคือ ด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ ($\bar{x} = 3.92$) รองลงมาคือ ด้านการวางแผนการจัดการเรียนรู้ ($\bar{x} = 3.90$) ด้านการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ ($\bar{x} = 3.86$) และด้านการนิเทศการจัดการเรียนรู้ ($\bar{x} = 3.77$) ตามลำดับ

2. แนวทางในการบริหารการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 2 สามารถสรุปได้ 4 ด้านๆ ละ 3 แนวทาง ดังนี้ 1) ด้านการวางแผนการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย แนวทางที่ 1 ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้ครูเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับวางแผนการจัดการเรียนรู้ แนวทางที่ 2

ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้ครูวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลาง หลักสูตรท้องถิ่น หลักสูตรสถานศึกษา มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดกลุ่มสาระการเรียนรู้ และแนวทางที่ 3 ผู้บริหารสถานศึกษามีการประชุมวางแผนการจัดการเรียนรู้และมีการประเมินด้านการวางแผนการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง 2) ด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ ประกอบด้วย แนวทางที่ 1 ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้ครูเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ แนวทางที่ 2 สถานศึกษามีคู่มือในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และแนวทางที่ 3 ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูสร้าง พัฒนา หรือจัดหา และใช้สื่อนวัตกรรมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ 3) ด้านการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย แนวทางที่ 1 ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ แนวทางที่ 2 ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้ครูสร้างและพัฒนาเครื่องมือหรือวิธีการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสม และแนวทางที่ 3 ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้ครูวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้โดยประเมินตามสภาพจริง โดยให้สอดคล้องกับการวัดและประเมินทักษะในศตวรรษที่ 21 ตามระเบียบการวัดและประเมินผลของสถานศึกษา และ 4) ด้านการนิเทศการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย แนวทางที่ 1 ผู้บริหารสถานศึกษามีส่วนร่วมในการดำเนินการนิเทศภายในสถานศึกษา แนวทางที่ 2 ผู้บริหารสถานศึกษา ครู บุคลากร และผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ศึกษารูปแบบ

และวิธีการนิเทศภายในสถานศึกษาและแนวทางที่ 3 ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากร สร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการนิเทศการจัดการเรียนรู้

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง การบริหารการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 2 สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. สภาพการบริหารจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 2 โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยของระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และมีค่าเฉลี่ยของระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมากทุกด้าน สามารถอภิปรายเป็นรายด้าน ได้ดังนี้ 1) ด้านการวางแผนการจัดการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยของระดับการปฏิบัติในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้อมีค่าเฉลี่ยของระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษาต้องดำเนินการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษาตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ จัดทำหลักสูตรสถานศึกษา โดยส่งเสริมให้ครูวิเคราะห์หลักสูตรแกนกลาง หลักสูตรท้องถิ่น มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด มาวางแผนการจัดการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ทักษะ และกระบวนการคิด รวมถึงผู้เรียนมีค่านิยม คุณธรรมจริยธรรมอันดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามเป้าหมายของการจัดการศึกษา สอดคล้องกับกฤษณพงศ์ สุภาพ (2559, หน้า 73)

ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2 พบว่า ด้านการวางแผนการจัดการเรียนรู้มีการปฏิบัติตามบทบาทอยู่ในระดับมากที่สุดและสอดคล้องกับอาทิตมณี แยมเกสร (2564, หน้า 56) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง การบริหารการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตผู้เรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2 เมื่อพิจารณารายด้าน พบว่า ด้านการวางแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิต มีระดับการบริหารจัดการเรียนรู้ในระดับมากที่สุด 2) ด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยของระดับการปฏิบัติในภาพรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้อมีค่าเฉลี่ยของระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารส่งเสริมและสนับสนุนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของครู ส่งเสริมให้ครูใช้สื่อ เทคโนโลยี และนวัตกรรมการเรียนรู้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สอดคล้องกับงานวิจัยของเพ็ญจันทร์ โรจนรัตนภรณ์ (2560, หน้า 102) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร พบว่า ด้านการส่งเสริมและพัฒนาการจัดการเรียนรู้ของครู มีค่าเฉลี่ยสูงที่สุด 3) ด้านการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ยของระดับการปฏิบัติในภาพรวมอยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้อมี

ค่าเฉลี่ยของระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษามีบทบาทสำคัญในการกำกับ ติดตามการวัดผลและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ โดยการสร้างความตระหนัก ในความสำคัญของการวัดผลและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ การวางแผนการดำเนินการวัดผล และประเมินผลการจัดการเรียนรู้ ส่งเสริมให้ครู สร้างและพัฒนาเครื่องมือการวัดและประเมินผล การจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ วัดผลและ ประเมินผลการจัดการเรียนรู้ตามสภาพจริงและ การสรุปผลการดำเนินการ เพื่อนำผลการดำเนินงานกลับมาแก้ไข ปรับปรุง และพัฒนาการวัดผล และประเมินผลการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพ ยิ่งขึ้น และการวัดผลและประเมินผลการจัดการ เรียนรู้เป็นกระบวนการสำคัญที่มีส่วนเสริมสร้างความ สำเร็จให้กับผู้เรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ อังจิมา คงโอ (2560, หน้า 46) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริม การจัดการเรียนรู้ในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขต ยานนาวา กรุงเทพมหานคร พบว่า ด้านการวัดและ ประเมินผลการเรียนรู้ของครู อยู่ในระดับมาก และ 4) ด้านการนิเทศการจัดการเรียนรู้ มีค่าเฉลี่ย ของระดับการปฏิบัติในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า ทุกข้อมีค่าเฉลี่ย ของระดับการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เนื่องจาก ผู้บริหารสถานศึกษามีส่วนร่วมในการ ดำเนินกิจกรรมการนิเทศภายในสถานศึกษาเพื่อ พัฒนาครูให้ปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และประสิทธิผล และให้คำปรึกษาแก่ครูผู้สอนที่มา ขอรับคำปรึกษา ซึ่งทำให้การจัดการเรียนรู้ในสถาน

ศึกษาเป็นไปอย่างราบรื่น สอดคล้องกับงานวิจัย ของสุรพงศ์ อึ้งโพธิ์ (2561) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการ เรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา ราชบุรี เขต 2 พบว่า ด้านการนิเทศ อยู่ในระดับมาก

2. แนวทางในการบริหารการจัดการ เรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การ ศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 2 สามารถอภิปราย เป็นรายด้านได้ดังนี้ 1) ด้านการวางแผนการจัดการ เรียนรู้ ประกอบด้วย แนวทางที่ 1 ผู้บริหารสถาน ศึกษาส่งเสริมให้ครูเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับ วางแผนการจัดการเรียนรู้ แนวทางที่ 2 ผู้บริหาร สถานศึกษาส่งเสริมให้ครูวิเคราะห์หลักสูตร แกนกลาง หลักสูตรท้องถิ่น หลักสูตรสถานศึกษา มาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัดกลุ่มสาระการ เรียนรู้ และแนวทางที่ 3 ผู้บริหารสถานศึกษามีการ ประชุมวางแผนการจัดการเรียนรู้ และมีการ ประเมินด้านการวางแผนการจัดการเรียนรู้อย่าง ต่อเนื่อง ซึ่งสอดคล้องกับ สำนักงานเขตพื้นที่การ ศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2 (2556) กล่าวว่า กระบวนการออกแบบการจัดการเรียนรู้ผู้สอนต้อง วิเคราะห์มาตรฐานและตัวชี้วัด เพื่อนำองค์ความรู้ มาบูรณาการนำองค์ความรู้มาบูรณาการออกแบบ วิธีการจัดการเรียนรู้ ทั้งนี้ เมื่อผู้สอนวางแผนเป้าหมาย ในการจัดการเรียนรู้ครอบคลุมทุกประเด็นแล้ว จึงสามารถออกแบบการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย 2) ด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ ประกอบ ด้วย แนวทางที่ 1 ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้ ครูเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมส่งเสริม

การเรียนรู้ แนวทางที่ 2 สถานศึกษามีคู่มือในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และแนวทางที่ 3 ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูสร้างพัฒนา หรือจัดหา และใช้สื่อนวัตกรรมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของวิจารณ์ พานิช (2555) กล่าวว่าทักษะนักเรียนในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย ทักษะด้านการอ่านออก การเขียนได้ การคิดเลขเป็น ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา ทักษะด้านการสร้างสรรค์และนวัตกรรม ทักษะด้านความร่วมมือ การทำงานเป็นทีม และภาวะผู้นำ ทักษะด้านการสื่อสารทักษะด้านคอมพิวเตอร์และทักษะอาชีพและทักษะการเรียนรู้ และสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ของบลูม (Bloom, 1978) กล่าวว่า การเรียนรู้ต้องได้รับการพัฒนาทั้งด้านพุทธิพิสัย ด้านจิตพิสัย และด้านทักษะพิสัย 3) ด้านการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ประกอบด้วย แนวทางที่ 1 ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูเข้ารับการอบรมเกี่ยวกับการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ แนวทางที่ 2 ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้ครูสร้างและพัฒนาเครื่องมือหรือวิธีการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพและเหมาะสม และแนวทางที่ 3 ผู้บริหารสถานศึกษาส่งเสริมให้ครูวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้โดยประเมินตามสภาพจริง โดยให้สอดคล้องกับการวัดและประเมินทักษะในศตวรรษที่ 21 ตามระเบียบการวัดและประเมินผลของสถานศึกษาซึ่งสอดคล้องกับศศิธร บังทอง (2560, หน้า 1856-1867) กล่าวว่า การวัดและประเมินทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 เป็นการ

ประเมินผลเชิงคุณภาพ เน้นการปฏิบัติจริงบูรณาการวิธีการประเมินและใช้เครื่องมือวัดที่หลากหลาย นำเทคโนโลยีมาใช้ในการวัดและประเมินผลและนำผลสะท้อนจากการปฏิบัติของผู้เรียนมาปรับปรุงแก้ไขงาน และสอดคล้องกับวรรณดี แสงประทีปทอง (2561, หน้า 1-10) กล่าวว่า การประเมินผลการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ประกอบด้วย การประเมินความรู้ในสาระวิชาแกน คุณลักษณะ และทักษะในศตวรรษที่ 21 เป็นการประเมินตามสภาพจริงใช้วิธีการและเครื่องมือที่หลากหลายเหมาะสมกับสิ่งที่ประเมิน โดยประยุกต์ใช้กรอบการประเมินให้ตอบสนองทักษะในศตวรรษที่ 21 เพื่อนำผลการประเมินมาเป็นแนวทางพัฒนาผู้เรียนต่อไป และ 4) ด้านการนิเทศการจัดการเรียนรู้ประกอบด้วย แนวทางที่ 1 ผู้บริหารสถานศึกษามีส่วนร่วมในการดำเนินการนิเทศภายในสถานศึกษา แนวทางที่ 2 ผู้บริหารสถานศึกษา ครู บุคลากรและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ศึกษารูปแบบและวิธีการนิเทศภายในสถานศึกษา และแนวทางที่ 3 ผู้บริหารสถานศึกษา ครู และบุคลากร สร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการนิเทศการจัดการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 1 (2556) กล่าวว่า การนิเทศการสอนภายในสถานศึกษาเป็นความรับผิดชอบของผู้บริหารสถานศึกษาโดยตรงการสร้างเสริมกำลังใจของผู้บริหารสถานศึกษามีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของครู ควรจัดให้มีการประชุม และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ผลการนิเทศการสอนเป็นประจำอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 สถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 2 สามารถนำผลการวิจัยไปกำหนดเป็นแนวทางในการบริหารการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา เพื่อพัฒนางานวิชาการด้านการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

1.2 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 2 สามารถนำผลการวิจัยไปเป็นแนวทางในการกำหนดเป็นนโยบายของเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนางานวิชาการด้านการจัดการเรียนรู้ของสถานศึกษาในสังกัดให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการบริหารการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 2

2.2 ควรมีการศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนและทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องในการบริหารการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 2

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การวิจัยการบริหารการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 2 ทำให้ได้รับองค์ความรู้สำหรับเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาในการบริหารการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา และนำไปเป็นแนวทางในการบริหารการจัดการเรียนรู้ ประกอบด้วย 4 ด้านๆ ละ 3 แนวทาง คือ ด้านการนิเทศการจัดการเรียนรู้ จัดประชุมวางแผน จัดทำคู่มือการนิเทศภายในสถานศึกษา และสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ทางวิชาชีพด้านการนิเทศภายในสถานศึกษา ด้านการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ ส่งเสริมให้ครูเข้ารับการอบรมด้านการวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ สร้างและพัฒนาเครื่องมือการวัดและประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ วัดและประเมินผลตามระเบียบการวัดและประเมินผลของสถานศึกษา ด้านการวางแผนการจัดการเรียนรู้ ส่งเสริมให้ครูเข้ารับการอบรมด้านการวางแผนการจัดการเรียนรู้ วิเคราะห์หลักสูตรแกนกลาง หลักสูตรท้องถิ่น หลักสูตรสถานศึกษา และมีการประชุมวางแผนการจัดการเรียนรู้ และด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ ส่งเสริมให้ครูเข้ารับการอบรมด้านการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ จัดทำคู่มือการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ และใช้สื่อนวัตกรรมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ รายละเอียดดังภาพที่ 1

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรสาระแกนกลางขั้นพื้นฐาน 2551*. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- _____. (2552). *คู่มือปฏิบัติงานข้าราชการครู*. กรุงเทพฯ: ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- กฤษณรงค์ สุภาพ. (2559). *บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพระนครศรีอยุธยา เขต 2*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ประเวศ เวชชะ. (2559). *การบริหารหลักสูตร การสอน การวัดและประเมินผลการเรียนรู้*. เชียงราย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- เพ็ญจันทร์ โรจนรัตน์ภรณ์. (2560). *บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรสาคร. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต)*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ไพศาล วรคำ. (2562). *การวิจัยทางการศึกษา (Education Research)*. (พิมพ์ครั้งที่ 10). มหาสารคาม: ตักสิลา.
- วรรณดี แสงประทีปทอง. (2561). *แนวทางการประเมินผลการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. วารสารวิจัยและประเมินผลอุบลราชธานี*, 7(1), 1-10.
- วิจารณ์ พานิช. (2555). *การจัดการความรู้ด้านคุณธรรมจริยธรรม*. เข้าถึงได้จาก <http://gotoknow.org>
- ศศิธร บัวทอง. (2560). *การวัดและประเมินทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21. Veridian E-Journal, Silpakorn University*, 10(2), 1856-1867.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2. (2556). *คู่มือนิเทศการสอนภายในโรงเรียน. ปทุมธานี: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต 2*.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 1. (2556). *แนวคิดพื้นฐานในการออกแบบการจัดการเรียนรู้ หน่วยที่ 1: การวิพากษ์แผนจัดการเรียนรู้ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครปฐม เขต 1. นครปฐม: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม เขต 1*.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 2. (2562). *รายงานการประเมินตนเอง (Self Assessment Report: SAR) ปีการศึกษา 2562. ลำปาง: สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาลำปาง เขต 2*.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2553). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553*. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.

- สุรัชย์ เทียนขาว. (2560). รัฐธรรมนูญฉบับใหม่กับการศึกษาของประเทศ. เข้าถึงได้จาก https://www.matichon.co.th/columnists/news_546319
- สุรพงศ์ อึ้งโพธิ์. (2561). บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาราชบุรี เขต 2. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). ราชบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง.
- อังจิมา คงโอ. (2560). บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตยานนาวา กรุงเทพมหานคร. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). พะเยา: มหาวิทยาลัยพะเยา.
- อาทิตมณี แยมเกสร. (2564). การบริหารการจัดการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างทักษะชีวิตผู้เรียนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสมุทรปราการ เขต 2. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- Bloom, B. A. (1978). *Taxonomy of Education Objective Handbook I: Cognitive Domain*. New York: David Mc Kay Company.

**การนำนโยบายการพัฒนาทักษะวิศวกรสังคมไปปฏิบัติ
ศึกษาเฉพาะกรณีโครงการยุวชน มรส. สร้างชาติ***
**Implementation of Social Engineer Skills Development
Policy for Specific Case Studie of the SRU youth Project to
Build a Nation**

พลกฤต แสงอาวุธ และบุษยามาศ เหมณีย์
Ponlakrit Sangarwut and Bussayamas Hemmanee
มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี
Suratthani Rajabhat University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: Ponlakrit.Sang@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาความสำเร็จของการนำนโยบายโครงการยุวชน มรส. สร้างชาติ สู่การเป็นบัณฑิตวิศวกรสังคมไปปฏิบัติ ประกอบด้วย 3 มิติ ได้แก่ ด้านทักษะ ด้านการประยุกต์ใช้องค์ความรู้ และด้านนำองค์ความรู้หรือนวัตกรรมไปส่งเสริมชุมชน 2) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการนำนโยบายโครงการยุวชน มรส. สร้างชาติ สู่การเป็นบัณฑิตวิศวกรสังคมไปปฏิบัติ เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ ใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ อธิการบดีหรือรักษาการแทนอธิการบดี ตัวแทนชุมชนที่เข้าร่วมโครงการฯ ที่ปรึกษาโครงการฯ และหัวหน้ากลุ่มนักศึกษาที่เข้าร่วมโครงการ/ตัวแทน จำนวนทั้งสิ้น 58 คน สุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง วิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

ผลการวิจัยพบว่า

1. ความสำเร็จของการนำนโยบายโครงการยุวชน มรส. สร้างชาติ สู่การเป็นบัณฑิตวิศวกรสังคมไปปฏิบัติ พบว่า 1) นักศึกษามีทักษะในการเป็นวิศวกรสังคม ได้แก่ ทักษะการคิดวิเคราะห์ เชิงเหตุผล ทักษะการสื่อสาร ทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่นโดยปราศจากข้อขัดแย้ง และทักษะการสร้างนวัตกรรมเพื่อสังคมและสามารถนำความรู้ไปพัฒนาสังคมเพื่อให้นักศึกษานำทักษะเหล่านั้น ไปยกระดับท้องถิ่นต่อไป 2) นักศึกษาสามารถประยุกต์ใช้องค์ความรู้ในการปฏิบัติงานจริง แก้ปัญหาและพัฒนาชุมชนในมิติ

*ได้รับบทความ: 2 ธันวาคม 2564; แก้ไขบทความ: 6 มิถุนายน 2565; ตอปรับตีพิมพ์: 17 มิถุนายน 2565

Received: December 2, 2021; Revised: June 6, 2022; Accepted: June 17, 2022

ต่างๆ โดยใช้วิศวกรสังคมโมเดลวิศวกรสังคม 5C เพื่อนำไปสู่การนำนโยบายไปปฏิบัติ 3) นักศึกษานำองค์ความรู้หรือนวัตกรรมที่มีในมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานีไปใช้ประโยชน์ในการส่งเสริมให้ชุมชนพึ่งพาตนเองและจัดการตนเองได้

2. ปัจจัยที่มีผลต่อการนำนโยบายโครงการยุวชน มรส. สร้างชาติสู่การเป็นบัณฑิตวิศวกรสังคมไปปฏิบัติ ได้แก่ ปัจจัยด้านบุคลากร ปัจจัยด้านชุมชนท้องถิ่น และปัจจัยด้านวิศวกรสังคม

คำสำคัญ: การพัฒนา; วิศวกรสังคม; การนำนโยบายไปปฏิบัติ

Abstract

This research aims 1) to study the success of implementing the policy of the SRU youth project, build a nation towards becoming a social engineer graduate, consisting of 3 dimensions: skills, knowledge application; and in applying knowledge or innovation to promote the community. 2) to study the factors affecting the implementation of the policy of the SRU youth Project, build a nation project to become a social engineer graduate into practice. This qualitative research use an in-depth interview with key informants such as the including the rector or acting on behalf of the rector community representatives participating in the project consultant and the head of the student group participating in the project/representative, total of 58 people were purposive sampling. Data analysis was done by using content analysis technique.

Findings were as follows:

1. The success of implementing the policy of the SRU youth project, build a Nation towards becoming a social engineer graduate, found that 1) students had skills in social engineers such as analytical thinking skills, cause-effects, communication skills, and social engineering skills. The skill of working with others without conflict and skills to create innovation for society and be able to use this knowledge to develop society so that students can use those skills to improve the local level. 2) Students can apply their knowledge in real practice. Solve problems and develop communities in various dimensions by using social engineers 5C social engineer model to lead to policy implementation. 3) Students apply knowledge or innovations in Surat Thani Rajabhat University to benefit in promoting the community to be self-reliant and self-management.

2. As for the factors affecting the implementation of the policy of the SRU youth project, build a Nation towards becoming a social engineer graduate, namely personnel factors. Local Community Factors and social engineer factors.

Keywords: Development; Social Engineers; Implementation

1. บทนำ

ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2561-2580) กำหนดวิสัยทัศน์ประเทศไทย คือ “ประเทศมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ” โดยมีเป้าหมายการพัฒนาประเทศ คือ ประเทศชาติมั่นคง ประชาชนมีความสุข เศรษฐกิจพัฒนาอย่างต่อเนื่องสังคมเป็นธรรม ฐานทรัพยากรธรรมชาติยั่งยืน และได้กำหนดยุทธศาสตร์ชาติด้านการพัฒนาและเสริมศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ที่มีเป้าหมายการพัฒนายกระดับคนในทุกมิติและทุกช่วงวัยให้เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่ดี เก่ง และมีคุณภาพ โดยจะต้องมีความพร้อมทั้งกาย ใจ สติ ปัญญา มีพัฒนาการที่รอบด้านและมีสุขภาวะที่ดี มีจิตสาธารณะ รับผิดชอบต่อสังคมและผู้อื่น มัธยัสถ์ อดออม โอบอ้อมอารี มีวินัย รักษาศีลธรรม และเป็นพลเมืองดีของชาติ มีหลักคิดที่ถูกต้อง มีทักษะที่จำเป็นในศตวรรษที่ 21 มีทักษะสื่อสารภาษาอังกฤษและภาษาที่ 2 และอนุรักษ์ภาษาท้องถิ่น มีนิสัยรักการเรียนรู้และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต สู่การเป็นคนไทยที่มีทักษะสูง เป็นนวัตกรรม นวัตกรรม ผู้ประกอบการ เกษตรกรยุคใหม่ และอื่นๆ โดยสัมมาชีพตามความถนัดของตน จากวิสัยทัศน์และแนวทางตามยุทธศาสตร์ชาติ สถาบันอุดมศึกษาจึงเป็นหัวใจสำคัญในการ

ขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ชาติดังที่กำหนดไว้ในแผนอุดมศึกษาระยะยาว 20 ปี พ.ศ. 2561-2580 โดยการดำเนินงานผ่านกระบวนการการจัดการเรียนการสอนที่ตอบโจทย์การพัฒนาประเทศ และการสร้างองค์ความรู้ที่สอดคล้องกับความต้องการของสังคม ชุมชนและท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ได้กำหนดนโยบายเป็นมหาวิทยาลัยแห่งการบูรณาการ ผสานองค์ความรู้สู่การสร้างนวัตกรรม เพื่อการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นอย่างยั่งยืน กำหนดอัตลักษณ์ของบัณฑิต คือ วิศวกรสังคม โดยพัฒนาบัณฑิตให้เป็นวิศวกรสังคม ประกอบด้วย การมีทักษะการคิดวิเคราะห์ เชิงเหตุ-ผล เห็นปัญหาเป็นสิ่งที่ท้าทาย มีทักษะในการสื่อสาร สื่อสารองค์ความรู้เพื่อแก้ไขปัญหา มีทักษะในการทำงานร่วมกับผู้อื่นโดยปราศจากความขัดแย้ง ระดมสรรพกำลัง ทรัพยากรเพื่อแก้ไขปัญหา และมีทักษะการสร้างนวัตกรรมเพื่อสังคม (สำนักงานปลัดกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม, 2563)

กองพัฒนานักศึกษา ซึ่งรับผิดชอบในการขับเคลื่อนส่งเสริมทักษะการเป็นวิศวกรสังคมให้นักศึกษา เพื่อสร้างนวัตกรรมในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น จึงได้โครงการนี้ขึ้นเพื่อให้นักศึกษามีทักษะในการเป็นวิศวกรสังคม ได้แก่ ทักษะการคิดวิเคราะห์ เชิงเหตุ-ผล ทักษะการสื่อสาร ทักษะการ

ทำงานร่วมกับผู้อื่นโดยปราศจากข้อขัดแย้งและทักษะการสร้างนวัตกรรมเพื่อสังคม สามารถประยุกต์ใช้องค์ความรู้ในปฏิบัติงานจริง แก้ปัญหาและพัฒนาชุมชนในมิติต่างๆ เช่น ด้านความยากจน ความเหลื่อมล้ำ และปัญหาคุณภาพชีวิต โดยการสร้างหรือนำองค์ความรู้ที่หลากหลายในมหาวิทยาลัยมาบูรณาการในการแก้ปัญหาส่งเสริมให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองและจัดการตนเองได้ จึงได้จัดทำโครงการยุวชน มรส. สร้างชาติ สู่การเป็นบัณฑิต วิศวกรสังคมในพื้นที่ 19 อำเภอ จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้นักศึกษามีทักษะในการเป็นวิศวกรสังคม ได้แก่ ทักษะการคิดวิเคราะห์ เชิงเหตุ-ผล ทักษะการสื่อสาร ทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่นโดยปราศจากข้อขัดแย้ง และทักษะการสร้างนวัตกรรมเพื่อสังคม เพื่อให้นักศึกษาสามารถประยุกต์ใช้องค์ความรู้ในการปฏิบัติงานจริง แก้ปัญหาพัฒนาชุมชนในมิติต่างๆ เช่น ด้านความยากจน ความเหลื่อมล้ำ และปัญหาคุณภาพชีวิต โดยการสร้างหรือนำองค์ความรู้ที่หลากหลายในมหาวิทยาลัยมาบูรณาการในการแก้ปัญหาเพื่อนำองค์ความรู้หรือนวัตกรรมที่มีในมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานีไปใช้ประโยชน์ในการส่งเสริมให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองและจัดการตนเองได้โดยมีบุคลากรกองพัฒนานักศึกษาทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาให้แก่นักศึกษา จำนวน 190 คน โดยแบ่งออกเป็น 19 กลุ่มๆ ละ 10 คน ซึ่งได้ดำเนินการโครงการเสร็จสิ้นเป็นที่เรียบร้อยแล้ว

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่ามีผลสำคัญอย่างยิ่งที่จะต้องศึกษาความสำเร็จของการนำนโยบายโครงการยุวชน มรส. สร้างชาติ สู่การเป็นบัณฑิต

วิศวกรสังคมไปปฏิบัติ ศึกษาปัจจัยที่มีผลกระทบในการนำนโยบายโครงการไปปฏิบัติ เพื่อนำข้อมูลทั้งหมดมาเพื่อเสนอแนวทางในการดำเนินนโยบายการผลิตบัณฑิตให้มีทักษะการเป็นวิศวกรสังคมไปปฏิบัติให้ประสบความสำเร็จ

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความสำเร็จของการนำนโยบายโครงการยุวชน มรส. สร้างชาติ สู่การเป็นบัณฑิตวิศวกรสังคมไปปฏิบัติ ประกอบด้วย 3 มิติ ได้แก่ ด้านทักษะ ด้านการประยุกต์ใช้องค์ความรู้ และด้านนำองค์ความรู้หรือนวัตกรรมไปส่งเสริมชุมชน

2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการนำนโยบายโครงการยุวชน มรส. สร้างชาติ สู่การเป็นบัณฑิตวิศวกรสังคมไปปฏิบัติ

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ประชากรที่ให้ข้อมูลในการตอบแบบสัมภาษณ์ ได้แก่ อธิการบดี หรือรองอธิการบดี หรือรักษาการแทนอธิการบดี ตัวแทนชุมชนที่เข้าร่วมโครงการฯ ที่ปรึกษาโครงการฯ และหัวหน้ากลุ่มนักศึกษาที่เข้าร่วมโครงการ/ตัวแทน จำนวน 58 คน โดยสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ได้แก่ 1) อธิการบดีหรือรักษาราชการแทนอธิการบดี จำนวน 1 คน 2) ตัวแทนชุมชนที่เข้าร่วมโครงการ จำนวน 19 คน 3) ที่ปรึกษา

โครงการฯ จำนวน 19 คน 4) หัวหน้ากลุ่มนักศึกษาที่เข้าร่วมโครงการ/ตัวแทน จำนวน 19 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ใช้รวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยแบ่งแบบสัมภาษณ์ออกเป็น 2 ตอน คือ ตอนที่ 1 เป็นแบบสัมภาษณ์ที่เกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์ ตอนที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับการดำเนินโครงการยุวชน มรส. สร้างชาติสู่การเป็นบัณฑิตวิศวกรสังคมมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ปัจจัยที่มีผลกระทบในการนำนโยบายโครงการยุวชน มรส. สร้างชาติสู่การเป็นบัณฑิตวิศวกรสังคมไปปฏิบัติ และแนวทางในการดำเนินนโยบายการผลิตบัณฑิตให้มีทักษะการเป็นวิศวกรสังคมไปปฏิบัติให้ประสบความสำเร็จ โดยมีขั้นตอนการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้ 1) ขอคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญเพื่อตรวจสอบเครื่องมือที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น 2) นำแบบสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบและปรับปรุงแก้ไข 3) นำแบบสัมภาษณ์มาปรับปรุงแก้ไขแล้วนำไปสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญต่อไป

ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งมีขั้นตอน โดยขอหนังสือจากมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานีส่งถึง เพื่อขออนุญาตเข้าทำสัมภาษณ์และขอความอนุเคราะห์เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ นำแบบสัมภาษณ์เชิงลึกไปทำการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ อธิการบดีหรือรักษาการแทนอธิการบดี ตัวแทนชุมชนที่เข้าร่วมโครงการฯ ที่ปรึกษาโครงการฯ และหัวหน้ากลุ่มนักศึกษาที่เข้าร่วมโครงการ/ตัวแทน

จำนวน 58 คน โดยสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ได้แก่ 1) อธิการบดีหรือรักษาการแทนอธิการบดี จำนวน 1 คน 2) ตัวแทนชุมชนที่เข้าร่วมโครงการ จำนวน 19 คน 3) ที่ปรึกษาโครงการฯ จำนวน 19 คน 4) หัวหน้ากลุ่มนักศึกษาที่เข้าร่วมโครงการ/ตัวแทน จำนวน 19 คน และการนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์และประมวลผลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis Techniques)

การวิเคราะห์ข้อมูล ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ผู้วิจัยจัดกลุ่มข้อมูลของการสัมภาษณ์ที่กำหนดไว้ (Data Grouping) จากนั้นจึงนำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท (Content Analysis Techniques)

4. สรุปผลการวิจัย

การนำนโยบายการพัฒนาทักษะวิศวกรสังคมไปปฏิบัติศึกษาเฉพาะกรณีโครงการยุวชน มรส. สร้างชาติเป็นการสรุปรายละเอียดของการศึกษาของวิศวกรสังคมโมเดล (5C) เพื่อนำไปสู่การนำนโยบายไปปฏิบัติ ดังนี้

1. ความสำเร็จของการนำนโยบายโครงการยุวชน มรส. สร้างชาติสู่การเป็นบัณฑิตวิศวกรสังคมไปปฏิบัติ ประกอบด้วย 3 มิติ ได้แก่ ด้านทักษะ ด้านการประยุกต์ใช้องค์ความรู้ และด้านการนำองค์ความรู้หรือนวัตกรรมที่มีในมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานีไปใช้ประโยชน์ในการส่งเสริมชุมชน ดังนี้

1.1 เพื่อให้ นักศึกษามีทักษะในการเป็นวิศวกรสังคม ได้แก่ ทักษะการคิดวิเคราะห์

เชิงเหตุ-ผล ทักษะการสื่อสาร ทักษะการทำงาน ร่วมกับผู้อื่นโดยปราศจากข้อขัดแย้ง และทักษะ สร้างนวัตกรรมเพื่อสังคม โดยจำแนกประเภทของ ทักษะวิศวกรรมสังคมได้ 4 ทักษะ ดังนี้ 1) ทักษะการ คิดวิเคราะห์เชิงเหตุ-ผล พบว่า มหาวิทยาลัยราชภัฏ สุราษฎร์ธานี มีการจัดกิจกรรมเพื่ออบรมและ พัฒนาทักษะด้านการคิดวิเคราะห์ให้กับนักศึกษา ทำให้นักศึกษาได้เข้าใจการคิดเชิงเหตุ-ผลมากขึ้น และสามารถนำความรู้นี้ไปพัฒนาสังคมต่อไป 2) ทักษะการสื่อสาร พบว่ามหาวิทยาลัยราชภัฏ สุราษฎร์ธานี มีการพัฒนาด้านการสื่อสารให้กับ นักศึกษา โดยการสอนของมหาวิทยาลัยได้เปิดให้ มีการถาม-ตอบ และมีชมรมที่ส่งเสริมทักษะเกี่ยว กับการสื่อสาร เพื่อให้นักศึกษามีความเข้าใจในการ ใช้คำได้อย่างถูกต้องชัดเจน 3) ทักษะการทำงาน ร่วมกับผู้อื่นโดยปราศจากข้อขัดแย้ง พบว่า มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี มีการให้แบ่ง เป็นกลุ่มเพื่อทำกิจกรรม เป็นการฝึกให้นักศึกษา ได้การทำงานร่วมกับผู้อื่น รวมถึงการจัดกิจกรรม นอกสถานที่โดยได้รับความร่วมมือจากองค์กรที่ เกี่ยวข้อง ทำให้เกิดข้อตกลงร่วมกัน การวางแผนงาน รวมไปถึงการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดีและ 4) ทักษะสร้างนวัตกรรมเพื่อสังคม พบว่า มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี มีการสอนให้ นักศึกษามองเห็นถึงการพัฒนาจากการนำศาสตร์ ที่ได้จากการเรียนรู้จากมหาวิทยาลัยไปพัฒนา ชุมชน เช่น การประกวดการสร้างนวัตกรรมระดับ มหาวิทยาลัย เพื่อให้นักศึกษามีความกล้าคิด กล้าแสดงออกถึงความสามารถของตนเองเพื่อนำ ทักษะเหล่านั้นไปยกระดับท้องถิ่นต่อไป

1.2 เพื่อให้ นักศึกษาสามารถประยุกต์ ใช้องค์ความรู้ในการปฏิบัติงานจริง แก้ปัญหาและ พัฒนาชุมชนในมิติต่างๆ เช่น ด้านยากจน ความ เหลื่อมล้ำ และปัญหาคุณภาพชีวิต โดยการสร้าง หรือนำองค์ความรู้ที่หลากหลายในมหาวิทยาลัยมา บูรณาการในการแก้ปัญหา โดยจำแนกได้ ดังนี้ 1) ทักษะการคิดวิเคราะห์เชิงเหตุ-ผล พบว่า มหาวิทยาลัย ราชภัฏสุราษฎร์ธานี มีการจัดกิจกรรมเพื่ออบรม และพัฒนาทักษะด้านการคิดวิเคราะห์ให้กับ นักศึกษาเพื่อให้เกิดทักษะการคิดวิเคราะห์เชิงเหตุ- ผล ซึ่งสอดคล้องกับวิศวกรรมสังคมโมเดลในด้านการ ผลิตวิศวกรสังคม (Social Engineer Creation-C1) และสามารถนำความรู้นี้ไปพัฒนาสังคม 2) ทักษะ การสื่อสาร พบว่ามหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี มีการพัฒนาด้านการสื่อสารให้กับนักศึกษา โดยการสอนของมหาวิทยาลัยได้เปิดให้มีการถาม- ตอบ และมีชมรมที่ส่งเสริมทักษะเกี่ยวกับการ สื่อสาร ซึ่งสอดคล้องกับการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วย เครื่องมือและทักษะการเป็นวิศวกรสังคม (Social- Engineer Collection-C2) เพื่อให้นักศึกษามีความ เข้าใจในการใช้ฐานข้อมูลรวมถึงสามารถเลือกใช้ ทักษะที่เป็นเครื่องมือในการพัฒนาได้อย่างถูกต้อง 3) ทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่นโดยปราศจากข้อ ขัดแย้ง พบว่ามหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี มีการให้แบ่งเป็นกลุ่มเพื่อทำกิจกรรม เป็นการฝึก ให้นักศึกษาได้การทำงานร่วมกับผู้อื่น ซึ่งสอดคล้อง กับวิศวกรสังคมระดมความคิดเห็นเพื่อบูรณาการ ผลิตองค์ความรู้ (Social Engineer Congregation- C3) โดยมีการจัดกิจกรรมนอกสถานที่โดยได้รับความ ร่วมมือจากองค์กรที่เกี่ยวข้อง ทำให้เกิดข้อ

ตกลงร่วมกัน นำไปสู่การวางแผนแนวทางการยกระดับ รวมไปถึงการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และ 4) ทักษะสร้างนวัตกรรมเพื่อสังคม พบว่ามหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ซึ่งตรงกับวิศวกรสังคมร่วมกับทุกศาสตร์ของมหาวิทยาลัยและชุมชนลงพื้นที่ (Social Engineer Collaboration-C4) โดยมีการสอนให้นักศึกษาบูรณาการองค์ความรู้จากมหาวิทยาลัยเพื่อให้มองเห็นถึงการพัฒนาจากการนำศาสตร์ที่ได้จากการเรียนรู้จากมหาวิทยาลัยไปพัฒนาชุมชน เช่น การประกวดการสร้างนวัตกรรมระดับมหาวิทยาลัย เพื่อให้นักศึกษามีความกล้าคิด กล้าแสดงออกถึงความสามารถของตนเองเพื่อนำทักษะเหล่านั้นไปยกระดับท้องถิ่นรวมถึงทักษะวิศวกรสังคมร่วมสร้างนวัตกรรมเพื่อสร้างความยั่งยืนแก่ชุมชน (Social Engineer Corporation-C5) โดยระบบเครือข่ายวิศวกรสังคมเพื่อสร้างยกระดับและความยั่งยืนให้แก่ชุมชน

1.3 เพื่อนำองค์ความรู้หรือนวัตกรรมที่มีในมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานีไปใช้ประโยชน์ในการส่งเสริมชุมชน การสร้างหรือนำองค์ความรู้ที่หลากหลายในมหาวิทยาลัยมาบูรณาการในการแก้ปัญหาทำให้นักศึกษาได้เห็นปัญหาในการปฏิบัติงานจริงและสามารถใช้ทักษะวิศวกรสังคมเพื่อช่วยแก้ปัญหาด้านยากจน ความเหลื่อมล้ำ ปัญหาคุณภาพชีวิต และยกระดับให้กับชุมชนโดยใช้องค์ความรู้ที่ได้จากมหาวิทยาลัยเพื่อนำไปสู่การนำนโยบายไปปฏิบัติ

2. ปัจจัยที่มีผลต่อการนำนโยบายโครงการยุวชน มรส. สร้างชาติสู่การเป็นบัณฑิตวิศวกรสังคมไปปฏิบัติการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อ

การนำนโยบายโครงการยุวชน มรส. สร้างชาติสู่การเป็นบัณฑิตวิศวกรสังคมไปปฏิบัติ พบว่า

2.1 ปัจจัยด้านบุคลากร พบว่าบุคลากรของมหาวิทยาลัยได้มีการจัดอบรมเพื่อถ่ายทอดความรู้ให้กับนักศึกษา เพื่อให้นักศึกษาได้เข้าใจถึงองค์ความรู้ที่ได้ถ่ายทอด โดยมีข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งสอดคล้องกับวิศวกรสังคมโมเดล ในด้านการผลิตวิศวกรสังคม (Social Engineer Creation-C1) และในด้านการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยเครื่องมือและทักษะการเป็นวิศวกรสังคม (Social Engineer Collection-C2) ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อดำเนินตามนโยบายการผลิตบัณฑิตสู่การเป็นวิศวกรสังคม

2.2 ปัจจัยด้านชุมชนท้องถิ่น พบว่าเกิดการร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานรัฐและประชาชนในพื้นที่ จากการลงพื้นที่เพื่อสัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึก ซึ่งสอดคล้องกับวิศวกรสังคมโมเดล 5C ในด้านการระดมความคิดเห็นเพื่อบูรณาการผสานองค์ความรู้ (Social Engineer Congregation-C3) ทำให้เกิดแนวทางในการดำเนินการยกระดับชุมชนและส่งเสริมชุมชนให้สามารถพึ่งพาตนเองและจัดการตนเอง

2.3 ปัจจัยด้านวิศวกรสังคม พบว่านักศึกษาที่ได้รับการฝึกทักษะจากมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี มีการใช้ทักษะที่ได้เรียนรู้ไปพัฒนาชุมชนโดยใช้ศาสตร์ที่ได้จากมหาวิทยาลัยและมีการทำกิจกรรมจากการลงพื้นที่ในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับวิศวกรสังคมโมเดล ในด้านวิศวกรสังคมร่วมกับทุกศาสตร์ของมหาวิทยาลัยและชุมชนลงพื้นที่ (Social Engineer Collaboration-

C4) และในด้านวิศวกรสังคมร่วมสร้างนวัตกรรม เพื่อสร้างความยั่งยืนแก่ชุมชน (Social Engineer Corporation-C5) จากการนำองค์ความรู้หรือนวัตกรรมที่มีในมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ไปใช้ประโยชน์

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาการนำนโยบายการพัฒนาทักษะวิศวกรสังคมไปปฏิบัติศึกษาเฉพาะกรณี โครงการยุวชน มรส. สร้างชาติสามารถนำมา อภิปรายผลตามการวิจัย ดังนี้

1. ปัจจัยด้านวัตถุประสงค์ของนโยบาย ได้แก่ 1) เพื่อให้นักศึกษามีทักษะในการเป็นวิศวกรสังคม ได้แก่ ทักษะการคิดวิเคราะห์เชิงเหตุผล ทักษะการสื่อสาร ทักษะการทำงานร่วมกับผู้อื่น โดยปราศจากข้อขัดแย้ง และทักษะสร้างนวัตกรรม เพื่อสังคม 2) เพื่อให้นักศึกษาสามารถประยุกต์ใช้ องค์ความรู้ในการปฏิบัติงานจริง แก้ปัญหาและพัฒนาชุมชนในมิติต่างๆ เช่น ด้านยากจน ความเหลื่อมล้ำ และปัญหาคุณภาพชีวิต โดยการสร้างหรือนำองค์ความรู้ที่หลากหลายในมหาวิทยาลัยมา บูรณาการในการแก้ปัญหา 3) เพื่อนำองค์ความรู้หรือนวัตกรรมที่มีในมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี ไปใช้ประโยชน์ในการส่งเสริมชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองและจัดการตนเองได้โดยการจัดกิจกรรมเพื่ออบรมและพัฒนาทักษะด้านการคิดวิเคราะห์ให้กับนักศึกษา ทำให้นักศึกษาได้เข้าใจการคิดเชิงเหตุผลมากขึ้นส่งเสริมด้านพัฒนาด้านการสื่อสารให้กับนักศึกษา โดยการสอนของมหาวิทยาลัยได้เปิดให้มีการถาม-ตอบ และมีชมรมที่ส่งเสริมทักษะ

เกี่ยวกับการสื่อสาร เพื่อให้นักศึกษามีความเข้าใจในการใช้คำได้อย่างถูกต้องชัดเจนการส่งเสริมด้านการทำงานร่วมกับผู้อื่นโดยปราศจากข้อขัดแย้ง เป็นการฝึกให้นักศึกษาได้การทำงานร่วมกับผู้อื่น รวมถึงการจัดกิจกรรมนอกสถานที่โดยได้รับความร่วมมือจากองค์กรที่เกี่ยวข้อง ทำให้เกิดข้อตกลงร่วมกัน การวางแผนงาน รวมไปถึงการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ดี การส่งเสริมด้านทักษะสร้างนวัตกรรมเพื่อสังคม ทำให้นักศึกษามองเห็นถึงการพัฒนาจากการนำศาสตร์ที่ได้จากการเรียนรู้จากมหาวิทยาลัยไปพัฒนาชุมชน

2. ปัจจัยที่มีผลต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติ ได้แก่ 1) ด้านบุคลากรของมหาวิทยาลัยได้มีการจัดอบรมเพื่อถ่ายทอดความรู้ให้กับนักศึกษา เพื่อให้นักศึกษาได้เข้าใจถึงองค์ความรู้ที่ได้ถ่ายทอด โดยมีข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก ซึ่งสอดคล้องกับวิศวกรสังคมโมเดล ในด้านการผลิตวิศวกรสังคม และในด้านการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยเครื่องมือและทักษะการเป็นวิศวกรสังคมได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูล เพื่อดำเนินตามนโยบายการผลิตบัณฑิตสู่การเป็นวิศวกรสังคม 2) ด้านชุมชนท้องถิ่น เกิดการร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานรัฐและประชาชนในพื้นที่ จากการลงพื้นที่เพื่อสัมภาษณ์ข้อมูลเชิงลึก ซึ่งสอดคล้องกับวิศวกรสังคมโมเดล ในด้านการระดมความคิดเห็นเพื่อบูรณาการผานองค์ความรู้ ทำให้เกิดแนวทางในการดำเนินการยกระดับชุมชนและส่งเสริมชุมชนให้สามารถพึ่งพาตนเองและจัดการตนเองและนักศึกษาที่ได้รับการฝึกทักษะจากมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี มีการใช้ทักษะที่ได้เรียนรู้ไป

พัฒนาชุมชนโดยใช้ศาสตร์ที่ได้จากมหาวิทยาลัย และมีการทำกิจกรรมจากการลงพื้นที่ในชุมชน

การวิจัยการนำนโยบายการพัฒนาทักษะ วิศวกรสังคมไปปฏิบัติศึกษาเฉพาะกรณีโครงการ ยุวชน มรส. สร้างชาติ มีผลการวิจัยสอดคล้องกับ แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนา ในงานวิจัยเรื่อง การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนในบริบทของการพัฒนา ประเทศของวนิดา เสร้งกิจ (2564, หน้า 81-106) พบว่า การพัฒนาชุมชนเพื่อให้เกิดความยั่งยืนตาม แนวทางของการพัฒนาประเทศ นอกจากจะต้อง ให้ความสำคัญและความร่วมมือในการดำเนินการตาม แนวทางการพัฒนาประเทศ ด้วยแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และแนวนโยบาย พื้นฐานแห่งรัฐ โดยปัจจุบันแผนยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี นับเป็นแนวทางในการบริหารพัฒนาประเทศ เพื่อให้การพัฒนาด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เป็นไปอย่างยั่งยืนสอดคล้องกับเป้าหมายการ พัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals หรือ SDGs) ขององค์การสหประชาชาติ ซึ่งเป็นการ พัฒนาที่ตอบสนองความต้องการของคนรุ่นปัจจุบัน โดยไม่ทำให้คนรุ่นต่อไปในอนาคตต้องประนีประนอม ยอมลดความสามารถในการที่จะตอบสนองความ ต้องการของตนเอง การพัฒนาอย่างยั่งยืนจึงเป็น แนวทางที่มีความสำคัญที่จะช่วยแก้ไขปัญหาด้าน เศรษฐกิจที่เกิดขึ้นกับประเทศไทยได้อย่างมี ประสิทธิภาพ เห็นได้จากการปรับปรุงแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติตั้งแต่แผนที่ 9 เป็นต้นมา ที่เป็นแนวทางการพัฒนาที่มีความสมดุล ด้านคน สังคม เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมและนำไป สู่ความยั่งยืนและความอยู่ดีมีสุขของคนไทยใน

ปัจจุบันและในอนาคต

ในงานวิจัยเรื่องการบริหารการพัฒนา ชุมชนไทยในยุคเทคโนโลยีสารสนเทศ (IT) ของ อนุอมขวัญ อยู่สุข (2563, หน้า 605-618) พบว่า การบริหารการพัฒนาชุมชนของโลกมีพัฒนาการ มาตามลำดับ โดยมีกลไกสำคัญอยู่ที่หน่วยงานภาค รัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้องโดยตรง อาทิเช่น รัฐบาล ประกาศนโยบายเกี่ยวกับการพัฒนาในพื้นที่ชุมชน การวางยุทธศาสตร์ของประเทศ การแบ่งการ ปกครองออกเป็นระดับต่างๆ เป็นต้น ซึ่งผันแปรไป ตามบริบทของความเจริญก้าวหน้าด้านต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น สังคม การเมือง เศรษฐกิจ และที่สำคัญ เทคโนโลยี ซึ่งมีส่วนอย่างยิ่งต่อการพัฒนาระบบ งานของแต่ละส่วนงานของประเทศให้มีความ สะดวกและทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกใน ปัจจุบัน ซึ่งโลกขนานนามว่ายุคเทคโนโลยี สารสนเทศ (IT) นั่นเองโดยจากการศึกษา ค้นคว้า วิเคราะห์และสังเคราะห์แล้วนั้น การบริหารและ พัฒนาชุมชนไทยในยุคเทคโนโลยีสารสนเทศ (IT) นั้น เปรียบดั่งบ้านที่มีความมั่นคงแข็งแรง ซึ่งประกอบไปด้วย 4 เสาหลักค้ำยันบ้าน 3 ส่วน ประกอบของตัวบ้านที่แข็งแรง และมี 1 เป้าหมาย อันเป็นดังหลังคาบ้านที่คอยปกคลุมบ้านเอาไว้ ให้ยังคงยืนยงต่อไป โดยผู้เขียนขอเรียกว่า “4 เสา 3 ส่วน 1 เป้า” โดย 4 เสา ประกอบด้วย หลักการ มีส่วนร่วม หลักการพึ่งพาตนเองได้ หลักจิตสำนึก และความรับผิดชอบและหลักการเรียนรู้ตลอดชีวิต 3 ส่วน คือ หลักไตรสิกขา ซึ่งมี 3 ประการ คือ มีศีลธรรมจรรยา มีจิตที่แน่วแน้อยุติธรรม มีการฝึก และใช้ปัญญาอย่างถูกต้อง และ 1 เป้าหมายสำคัญ

ที่สุดคือหลักทางสายกลางโดยต้องมีการใช้เทคโนโลยีในการบริหารและพัฒนาชุมชนอย่างเหมาะสมตามบริบทของพื้นที่ เพื่อก่อเกิดประโยชน์สูงสุดและยังคงไม่ซึ่งสิ่งดีงามของบรรพบุรุษนั่นเอง

ในงานวิจัยเรื่อง สร้างนวัตกรรมทางการศึกษาด้วยการสร้างนวัตกรรมผลกระทบสู่ความยั่งยืนของเกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์ (2563, หน้า 1-24) พบว่า โลกกำลังขับเคลื่อนเข้าสู่สังคมความรู้และนวัตกรรมซึ่งมีความรู้ เทคโนโลยีและนวัตกรรมขั้นสูงเป็นปัจจัยขับเคลื่อนสำคัญการปฏิวัติความคิดหรือการเปลี่ยนแปลงในระดับรากฐานและมูลฐานเป็นกลไกสำคัญที่จะทำให้เกิดการปฏิวัติเปลี่ยนแปลงสังคม นำทั้งสังคมเข้าสู่สังคมความรู้ที่มีการพัฒนาและใช้ความรู้ เทคโนโลยี และนวัตกรรมในทุกระดับของสังคมและรวมถึงในภาคส่วนการศึกษา การคิดค้นสร้างสรรค์นวัตกรรมทางการศึกษาจะส่งผลทำให้เกิดมิติใหม่ทางการจัดการศึกษา ทำให้การจัดการศึกษามีประสิทธิภาพ ซึ่งรวมถึงประสิทธิภาพและประสิทธิผลยิ่งขึ้นนวัตกรรมทางการศึกษาที่จะส่งผลนำสู่ผลชัย (outwin) นั่นคือการเปลี่ยนแปลงอย่างยั่งยืนควรนำสู่ผลลัพธ์ที่เป็นผลกระทบ 6 ประการ ประกอบด้วยผลกระทบของผลผลิต (output) ผลกระทบของผลลัพธ์ (outcome) ผลกระทบของผลคุณ (outdo) (ผลลัพธ์เลอค่า)ผลกระทบของผลคุณ (outburst) การทวีคูณผลลัพธ์เลอค่าผลกระทบของผลเขต (outbound) ผลลัพธ์นอกขอบเขต และผลกระทบของผลกาล (outlast) ผลลัพธ์ที่ยั่งยืนอันเป็นความคิดต่อยอดจากโมเดลประสิทธิภาพ 8E

ในงานวิจัยเรื่องรูปแบบการนำนโยบายไปปฏิบัติขององค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์ของ ศิรินันท์ หล่อตระกูล และวัชรินทร์ สุทธิชัย (2561, หน้า 9-25) พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการนำนโยบายไปปฏิบัติขององค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์ โดยรวมอยู่ในระดับมากเมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมาก 6 ด้าน เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อยได้แก่ ด้านสภาพแวดล้อมภายนอก (การเมือง เศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยี) ด้านการให้ความร่วมมือในการปฏิบัติงาน ด้านวัตถุประสงค์ของนโยบาย ด้านมาตรการการควบคุมประเมินผล ด้านลักษณะของหน่วยงานที่นำนโยบายไปปฏิบัติ และด้านสมรรถนะขององค์การ ความสำเร็จในการนำนโยบายไปปฏิบัติขององค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์โดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่าอยู่ในระดับมาก 1 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง 5 ด้าน เรียงลำดับจากค่าเฉลี่ยมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการพัฒนาคนและสังคม ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและส่งเสริมการท่องเที่ยว ด้านการส่งเสริมพัฒนาเกษตรกรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น ด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน ด้านการพัฒนาองค์กรและพัฒนาการศึกษาท้องถิ่นและด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ด้านวัตถุประสงค์ของนโยบาย ควรกำหนดรายละเอียดให้สอดคล้องกันเพื่อง่ายต่อการนำไปใช้ปฏิบัติ สามารถแก้ปัญหาโดยมีการ

วางแผนระยะยาวเพื่อให้การทำงานเกิดประสิทธิภาพ และสามารถเลือกเครื่องมือที่เป็นทักษะวิศวกรสังคมได้อย่างเหมาะสม

1.2 ด้านหน่วยงานที่น่านับไปปฏิบัติ ควรมีการสื่อสารต่อองค์กรที่เกี่ยวข้องให้มากขึ้นเพื่อทำความเข้าใจให้เกิดความชัดเจนในการปฏิบัติงานตามนโยบายให้มีความร่วมมือในการทำงาน และอำนวยความสะดวกในการดำเนินงานให้กับวิศวกรสังคมเพื่อการพัฒนาชุมชนมีมาตรฐานของการนำนโยบายไปปฏิบัติและควบคุมให้เป็นไปตามนโยบายของหน่วยงาน

1.3 ด้านการพัฒนาบุคลากรและสมรรถนะขององค์กร ควรสร้างหลักสูตรการศึกษาตามความสนใจของนักศึกษา เพื่อส่งเสริมการเรียนรู้โดยได้รับความร่วมมือจากบุคลากรในมหาวิทยาลัย โดยจัดให้มีการประเมินผลด้านความรู้ของบุคลากรของมหาวิทยาลัย ก่อนที่จะนำความรู้ที่ได้ไปถ่ายทอดต่อนักศึกษา เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างแท้จริง โดยบุคลากรต้องผ่านการพัฒนาความสามารถเกี่ยวกับนโยบายการพัฒนาจากผู้มีความเชี่ยวชาญในด้านนั้นเป็นผู้ประเมินผลโดยตรงจะทำให้สามารถผลิตบัณฑิตที่มีทักษะวิศวกรสังคมได้อย่างแท้จริง

1.4 ด้านการพัฒนาสังคม ควรพัฒนาระบบการเรียนรู้โดยให้มีการสื่อสาร ประสานงานระหว่างองค์กรและประชาชนมากขึ้น เพื่อให้เกิดความพร้อม ความเข้าใจตรงกันและมีความชัดเจนมากขึ้น ควรร่วมมือกับองค์กรท้องถิ่นให้มากขึ้น เพราะจะได้เกิดการพัฒนาที่ตรงจุดและเหมาะสมกับ

ความต้องการเฉพาะด้านมากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรต่อยอดในด้านการสื่อสาร โดยมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี มีการพัฒนาด้านการสื่อสารให้กับนักศึกษาโดยการสอนและการทำกิจกรรมของมหาวิทยาลัย ซึ่งการพัฒนาทักษะการสื่อสารสามารถเกิดความเข้าใจกันมากขึ้น

2.2 ควรต่อยอดในด้านวิศวกรสังคม ร่วมสร้างนวัตกรรมเพื่อสร้างความยั่งยืนแก่ชุมชนจากการนำองค์ความรู้หรือนวัตกรรมที่มีในมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานีไปใช้ประโยชน์ต่อไป

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การวิจัยเรื่อง การนำนโยบายการพัฒนาทักษะวิศวกรสังคมไปปฏิบัติศึกษาเฉพาะกรณีโครงการยุวชน มรส. สร้างชาติ ทำให้เกิดองค์ความรู้ที่ได้จากงานวิจัย เกี่ยวกับการนำนโยบายโครงการยุวชน มรส. สร้างชาติ สู่การเป็นบัณฑิตวิศวกรสังคมไปปฏิบัติ ปัจจัยที่มีผลกระทบในการนำนโยบายโครงการยุวชน มรส. สร้างชาติ สู่การเป็นบัณฑิตวิศวกรสังคมไปปฏิบัติ รวมทั้งปัญหาและข้อเสนอแนะในการนำนโยบายโครงการยุวชน มรส. สร้างชาติ สู่การเป็นบัณฑิตวิศวกรสังคมไปปฏิบัติ และเป็นแนวทางสำคัญในการนำนโยบายการสร้างวิศวกรสังคมของมหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานีไปปฏิบัติให้ประสบความสำเร็จในอนาคต ดังแผนภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2563). สร้างนวัตกรรมทางการศึกษาด้วยการสร้างนวัตกรรมผลกระทบสู่ความยั่งยืน. วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์ มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 7(1), 1-24.
- ณอมขวัญ อยู่สุข. (2563). การบริหารการพัฒนาชุมชนไทยในยุคเทคโนโลยีสารสนเทศ (IT). วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์, 5(3), 605-618.
- วนิดา เสรีกิจ. (2563). การพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืนในบริบทของการพัฒนาประเทศ. วารสาร เศรษฐศาสตร์การเมืองบูรพา, 8(1), 81-106.
- ศรินันท์ หล่อตระกูล และวัชรินทร์ สุทธิชัย. (2561). รูปแบบการนำนโยบายไปปฏิบัติขององค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์. วารสาร สังคมศาสตร์ วิชาการ, 10(3), 9-25.
- สำนักงานปลัดกระทรวงอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. (2563). กรอบแนวทางการดำเนินการตามมาตรฐานกิจการนักศึกษา. กรุงเทพฯ: พิมพ์ลักษณ์.

**การพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษ
สำหรับนักศึกษาปริญญาตรี โดยใช้วิธีการอ่านแบบร่วมมือ***
**Communication in the Covid-19 Situations and Discourse
of Thai state about Emer**

บุตรี เวทพิชญโกศล
Bhudtree Wetpichetkosol
มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย
Chiang Rai Rajabhat University, Thailand
E-mail: b.wetpichetkosol@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เปรียบเทียบความเข้าใจในการอ่านภาษาอังกฤษก่อนเรียน และหลังเรียนของนักศึกษาปริญญาตรี โดยใช้วิธีการอ่านแบบร่วมมือ 2) ศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ โดยใช้วิธีการอ่านแบบร่วมมือของนักศึกษาปริญญาตรี กลุ่มตัวอย่างเป็นนักศึกษาปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงรายที่ลงทะเบียนเรียนวิชาการอ่านภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวัน จำนวน 35 คน โดยการเลือกแบบสุ่ม (Cluster Random Sampling) เป็นการศึกษาเชิงทดลอง (Experimental Research) เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แผนการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษที่ใช้วิธีการอ่านแบบร่วมมือ (Collaborative Reading Method) จำนวน 4 แผน แบบทดสอบวัดความเข้าใจในการอ่านภาษาอังกฤษ แบบสอบถามความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ โดยใช้วิธีการอ่านแบบร่วมมือ ใช้การวิจัยแบบ One-group pretest-posttest design สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที (t-test)

ผลการวิจัยพบว่า

1. ความเข้าใจในการอ่านภาษาอังกฤษโดยใช้วิธีการอ่านแบบร่วมมือหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
2. ความคิดเห็นของนักศึกษาต่อการจัดการเรียนรู้ โดยใช้วิธีการอ่านแบบร่วมมืออยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: การสอนการอ่านภาษาอังกฤษ; วิธีการอ่านแบบร่วมมือ; ความเข้าใจในการอ่านภาษาอังกฤษ

*ได้รับบทความ: 13 เมษายน 2565; แก้ไขบทความ: 17 มิถุนายน 2564; ตอรับตีพิมพ์: 19 มิถุนายน 2565

Abstract

The objectives of this research were: 1) to compare reading comprehension in English before and after study of undergraduate students by using the cooperative reading method and 2) to study students' opinions on learning management by using the cooperative reading method of undergraduate students. The sample group was 35 bachelor's degree students of Chiang Rai Rajabhat University who registered in English Reading in Daily Life course by cluster random sampling. It was an Experimental Research. The research instruments used in this study were 4 plans for English learning management by using the cooperative reading method, English reading comprehension test, and a survey of student's opinions on learning management by using a collaborative reading method. One-group pretest-posttest design research was used. Statistics for data analysis were: percentage, mean, standard deviation, and t-test.

The result of this research showed that:

1. After the students were given a cooperative reading method, their ability to read English was higher than before. Significantly at 0.05.
2. Students' opinions towards using a cooperative reading method were at a very high level.

Keywords: Teaching English Reading; Collaborative Reading Method; English Reading Comprehension

1. บทนำ

ในสังคมโลกปัจจุบันภาษาอังกฤษมีความจำเป็นอย่างมากในการติดต่อสื่อสารระหว่างนานาชาติ และสำหรับประเทศไทย กระทรวงศึกษาธิการตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นที่จะต้องเร่งพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนรู้ภาษาอังกฤษ โดยมีจุดมุ่งหมายสำคัญให้ผู้เรียนสามารถใช้ภาษาอังกฤษสื่อสารได้ถูกต้องทั้งด้านการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน

การแสวงหาความรู้และใช้ประโยชน์ในการดำรงชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ดังนั้นการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความสามารถดังกล่าวจะต้องมีวิธีการที่หลากหลายปรับเปลี่ยนวิธีการสอน สรรหาเทคนิคและวิธีการสอน เพื่อเสริมสร้างให้ผู้เรียนมีทัศนคติที่ดีในการเรียนและกระตุ้นให้ผู้เรียนเห็นความสำคัญของภาษาอังกฤษเป็นเครื่องมือสำคัญในการแสวงหาความรู้ในสังคม ทักษะที่จำเป็นและสำคัญสำหรับ

คนไทยในยุคการสื่อสารผ่านข้อมูลข่าวสารนี้คือทักษะการอ่าน เพราะการอ่านเป็นทักษะที่จำเป็นอย่างยิ่งต่อการศึกษาหาความรู้และพัฒนาชีวิต ผู้เรียนจำเป็นจะต้องใช้ในการติดต่อสื่อสาร และการแสวงหาความรู้จากแหล่งต่างๆ (ประเวศ วะสี, 2550, อ้างถึงใน ทศนีย์ จันตียะ และวิสาข์ จิตวิตร์, 2561, หน้า 160-173) กล่าวว่า การที่คนไทยอ่านน้อยคือต้นตอวิกฤติของบ้านเมือง ดังนั้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องปลูกฝังนิสัยการอ่านให้กับเยาวชนไทยเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ตลอดชีวิตดังนั้นผู้ที่มีความรู้และความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษ ย่อมได้เปรียบกว่าผู้อื่นและเป็นทักษะที่สำคัญมากในการเรียนรู้ เปรียบเสมือนประตูสู่โลกของความรู้ ใช้ในการค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม เป็นเครื่องมือแสวงหาความรู้จากสื่อต่างๆ ทำให้ผู้อ่านฉลาด รอบรู้ ทันเหตุการณ์ และติดตามความก้าวหน้าของโลก (Kreishan and Saidat, 2011, pp. 338-347) ในส่วนของประเทศไทยพบว่า เด็กไทยจำนวนมากก็ยังไม่สามารถสื่อสารด้วยการพูด การอ่าน ภาษาอังกฤษ หรือแม้แต่ผู้ที่จบการศึกษาระดับที่สูง ยังมีจำนวนไม่น้อยที่ไม่สามารถสื่อสารเป็นภาษาอังกฤษได้ (ฟาฏินา วงศ์เลขา, 2553) ประกอบกับผู้วิจัยเป็นผู้สอนรายวิชา GEN1123 การอ่านภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวันได้พบปัญหาคือนักศึกษาขาดทักษะการอ่านและยังไม่สามารถอ่านเพื่อจับใจความหรืออ่านเพื่อสรุปความได้

จากสภาพปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยได้ตระหนักถึงปัญหาที่เกิดขึ้นและเห็นว่าควรมีการปรับปรุงพัฒนาความสามารถในด้านการอ่านภาษา

อังกฤษ และปรับเปลี่ยนวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อช่วยให้นักศึกษาเกิดความเข้าใจในการอ่านภาษาอังกฤษมากขึ้น เพื่อยกระดับผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านภาษาอังกฤษโดยใช้หลักการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือเพื่อสร้างการเรียนรู้ในการอ่านภาษาอังกฤษร่วมกันผ่านกระบวนการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ตลอดจนกระบวนการสร้างความรู้ที่มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในกลุ่มการเรียนรู้แบบร่วมมือ ซึ่งทำให้เกิดการเรียนรู้ที่ตีความขยายแนวคิดที่กว้างขวางขึ้น และร่วมมือเรียนรู้ร่วมกัน (สุมาลี ชัยเจริญ, 2545) รูปแบบการสอนอ่านภาษาอังกฤษโดยใช้วิธีการอ่านแบบร่วมมือ (Collaborative Reading) เป็นอีกรูปแบบหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริมพัฒนาความเข้าใจในการอ่านของผู้เรียนและเพิ่มพูนทักษะด้านภาษาผ่านการมีปฏิสัมพันธ์กันโดยการอ่าน การวิเคราะห์ การอภิปรายเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้และประสบการณ์ร่วมกันและพัฒนาศักยภาพให้ดียิ่งขึ้น นอกจากนี้ John Dewey เชื่อว่าการเรียนรู้เป็นความพยายามเชิงสังคม คือ การเรียนรู้แบบร่วมมือ (Cooperative Learning) ที่เน้นความสำคัญในการสร้างความรู้ โดยผู้เรียนจะต้องร่วมกันทำงานเพื่อให้งานนั้นสำเร็จ นอกจากนั้นวิธีการอ่านแบบร่วมมือ Klingner and Vaughn (1999, pp. 738-747) กล่าวว่า เป็นวิธีการสอนอ่านที่ตั้งอยู่บนรากฐานของทฤษฎีการเรียนรู้ที่สำคัญ คือ ทฤษฎีสร้างสรรค์ความรู้ด้วยตนเอง (Constructivism) ที่เชื่อว่าองค์ประกอบหลักที่สำคัญของการเรียนรู้ในการสร้างสรรค์ความรู้ด้วยตัวเองและการมีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ซึ่งเน้นให้ผู้เรียนต้องเรียนรู้ทำความเข้าใจ

เข้าใจกับความรู้ใหม่โดยอาศัยประสบการณ์เดิมของตนเองมาเป็นพื้นฐาน วิธีนี้จะมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะการอ่านที่หลากหลายโดยอาศัยกระบวนการกลุ่มเป็นวิธีการเรียนที่เน้นการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนแบบร่วมมือของผู้เรียนในการอ่านภาษาอังกฤษ

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้มีการนำหลักการเรียนรู้อย่างร่วมมือมาจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมความสามารถในการพัฒนาการอ่านภาษาอังกฤษสำหรับนักศึกษาปริญญาตรี โดยใช้วิธีการอ่านแบบร่วมมือ อันจะช่วยส่งเสริมพัฒนาการอ่านภาษาอังกฤษของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบความเข้าใจในการอ่านภาษาอังกฤษก่อนเรียนและหลังเรียนของนักศึกษาปริญญาตรี โดยใช้วิธีการอ่านแบบร่วมมือ
2. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ โดยใช้วิธีการอ่านแบบร่วมมือของนักศึกษาปริญญาตรี

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Research) มีขั้นตอนการดำเนินการวิจัยดังนี้

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักศึกษาระดับปริญญาตรี มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย ที่ลงทะเบียนเรียน รายวิชา GEN1123 การอ่านภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวัน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 2 กลุ่มเรียน กลุ่มที่ 1 จำนวน

35 คน กลุ่มที่ 2 จำนวน 30 คน รวมทั้งสิ้น 65 คน ได้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยจากการเลือกแบบสุ่ม (Cluster Random Sampling) จำนวน 1 กลุ่มเรียน จำนวนนักศึกษา 35 คน

ตัวแปรที่ศึกษา ประกอบด้วย ตัวแปรต้น คือ การจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการอ่านแบบร่วมมือ และตัวแปรตาม คือ 1) ความเข้าใจในการอ่านภาษาอังกฤษ ซึ่งประกอบด้วย (1) การแปลความ (2) การตีความ (3) การขยายความ และ (2) ความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ โดยใช้วิธีการอ่านแบบร่วมมือ

เนื้อหาในการวิจัยผู้วิจัยได้เลือกบทอ่านที่ปรากฏอยู่ในรายวิชา GEN1123 การอ่านภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวันซึ่งเป็นเนื้อหาที่เหมาะสม ได้แก่ เรื่อง 1) Germany after World War 2 2) The Three Little Pigs 3) Ralph and Sammy Snowman 4) No more Junk Food at School ระยะเวลาในการวิจัย ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยโดยใช้แผนการจัดการเรียนรู้ โดยใช้วิธีการอ่านแบบร่วมมือ จำนวน 4 แผน แผนละ 3 คาบ (50 นาที) รวมจำนวน 12 คาบ ไม่รวมทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ก่อนเรียนและหลังเรียนในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้การจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการอ่านแบบร่วมมือจำนวน 4 แผน ใช้เวลาในการสอน 12 ชั่วโมง และได้ผ่านการตรวจสอบค่า IOC จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน พบว่า มีค่าอยู่ระหว่าง 0.67-1.00 สามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนกับกลุ่มตัวอย่างได้ 2) แบบทดสอบ

วัดความเข้าใจในการอ่านภาษาอังกฤษ ด้านการแปลความ การตีความ และการขยายความ ด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการอ่านแบบร่วมมือเป็นแบบทดสอบปรนัย ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ ผ่านการตรวจสอบค่า IOC จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน พบว่า มีค่าอยู่ระหว่าง 0.67-1.00 ค่าเฉลี่ยความยากง่าย อยู่ระหว่าง 0.26-0.83 ค่าอำนาจจำแนกอยู่ระหว่าง 0.30-0.79 และค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.82 สามารถนำไปใช้ทดลองกับกลุ่มตัวอย่างได้ และ 3) แบบสอบถามความคิดเห็นของผู้เรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการอ่านแบบร่วมมือเป็นแบบประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับผ่านการตรวจสอบค่า IOC จากผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 3 ท่าน พบว่า มีค่าอยู่ระหว่าง 0.67-1.00 สามารถนำไปใช้ทดลองกับกลุ่มตัวอย่างได้

ขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้ 1) ปฐมนิเทศนักศึกษาในกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการทดลอง เพื่อชี้แจงวัตถุประสงค์แนะนำการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือในการอ่านภาษาอังกฤษ โดยใช้วิธีการอ่านแบบร่วมมือ 2) ผู้วิจัยให้นักศึกษาทำการทดสอบก่อนเรียนในห้องเรียนปกติ ด้วยแบบทดสอบวัดความเข้าใจในการอ่านภาษาอังกฤษก่อนเรียน (Pretest) ซึ่งเป็นแบบทดสอบปรนัย ชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ ที่ผ่านการวิเคราะห์ตรวจสอบหาคุณภาพของแบบทดสอบแล้ว 3) ผู้วิจัยจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยดำเนินการตามแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการอ่านแบบร่วมมือระหว่างการเรียนรู้ในชั้นเรียน และการเรียนผ่านระบบ Google Meet และ Zoom เป็นจำนวน

ทั้งสิ้น 4 แผนใช้ระยะเวลาในการจัดการเรียนการสอนเป็นเวลา 12 คาบ

กิจกรรมการเรียนรู้

1. ผู้สอนแนะนำรวมทั้งฝึกฝนการใช้กลวิธีการอ่านโดยตรง ซึ่งกลวิธีการอ่านที่จะทำการฝึกในการวิจัยในครั้งนี้ประกอบไปด้วย การเชื่อมโยงความรู้เดิมของผู้เรียนจากประสบการณ์ การคาดเดาการอ่านบทอ่านล่วงหน้า การเดาความหมายของคำศัพท์จากบริบท การสรุปใจความสำคัญโดยใช้ภาษาของตนเอง การตั้งคำถามจากบทอ่าน และการทบทวนสรุปเนื้อหาที่ได้เรียนรู้เพื่อเตรียมความพร้อมให้ผู้เรียนได้รู้จักกลวิธีที่จะช่วยให้เกิดความเข้าใจในการอ่าน โดยมีลำดับการสอนดังนี้ ขั้นที่ 1 ผู้สอนตรวจสอบความรู้และประสบการณ์เดิมของผู้เรียนเกี่ยวกับวิธีการอ่านเพื่อให้รู้ถึงพื้นฐานของผู้เรียน ขั้นที่ 2 ผู้สอนอธิบายวิธีการอ่านโดยใช้ภาษาที่ง่ายต่อความเข้าใจ ขั้นที่ 3 ผู้สอนสาธิตการใช้วิธีการอ่านแบบต่างๆ ขั้นที่ 4 ผู้เรียนฝึกปฏิบัติการใช้วิธีการอ่าน โดยมีผู้สอนเป็นโค้ชให้คำแนะนำช่วยเหลือ ขั้นที่ 5 ผู้สอนและผู้เรียนร่วมกันทบทวนสิ่งที่เรียนมาระดมความคิดเห็นร่วมกัน

2. ผู้สอนแบ่งผู้เรียนออกเป็นกลุ่มย่อย ละครความสามารถ กลุ่มละ 5 คน ประกอบด้วยผู้เรียนที่มีความสามารถทางการอ่านสูง ปานกลาง และต่ำ จากนั้นสมาชิกในกลุ่มจะตกลงแบ่งหน้าที่กันตามความเหมาะสม หลังจากแบ่งหน้าที่ภายในกลุ่มแล้ว ผู้เรียนแต่ละคนจะได้รับเอกสารอธิบายบทบาทและหน้าที่ของตนเอง เพื่อสร้างความเข้าใจและความตระหนักในหน้าที่ของตนให้เกิดความรับ

ผิดชอบนั้นๆ

3. การจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการอ่านแบบร่วมมือ ดังขั้นตอนต่อไปนี้ ขั้นที่ 1 ขั้นก่อนการอ่าน 1) การระดมความคิดผู้เรียนจะสำรวจบทอ่านก่อน โดยดูจากชื่อเรื่องหรือรูปภาพประกอบ เพื่อเชื่อมโยงความรู้เดิมประสบการณ์เดิมของผู้เรียนกับเนื้อหาที่กำลังจะอ่าน มีครูเป็นผู้สร้างบริบท โดยการใช้คำถามเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนดึงความรู้เดิมออกมา 2) การคาดเดาล่วงหน้า ผู้เรียนจะใช้ความรู้เดิมในการทำนายหรือคาดเดาเรื่องราวที่จะได้อ่านว่าเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับอะไร มีวิธีการดำเนินเรื่องอย่างไร ผู้สอนเป็นเพียงผู้สนับสนุนช่วยเหลือและเป็นเพียงผู้สังเกตการณ์และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้แสดงความคิดเห็นในมุมมองที่หลากหลายร่วมกัน ขั้นที่ 2 ขั้นระหว่างการอ่าน ดังนี้ 1) การทำความเข้าใจกับเนื้อหาและคำศัพท์ยาก ผู้เรียนจะอ่านบทอ่านคร่าวๆ และจดบันทึกส่วนที่ไม่เข้าใจไว้ จากนั้นจะนำมาอภิปรายกันในกลุ่มเพื่อหาความหมายของคำหรือข้อความนั้นๆ หากยังไม่ได้ข้อสรุปที่แน่ชัดอาจขอคำปรึกษากับกลุ่มใกล้เคียงหรือครูผู้สอน 2) การอ่านเพื่อจับใจความสำคัญ ผู้เรียนจะอ่านบทอ่านอย่างละเอียดเพื่อหาใจความสำคัญของบทอ่าน โดยเขียนด้วยภาษาของตนเองและนำมาอภิปรายในกลุ่ม เพื่อหาใจความสำคัญที่เป็นข้อสรุปของกลุ่ม และขั้นที่ 3 ขั้นหลังการอ่าน ดังนี้ 1) การตั้งคำถามจากเรื่องที่อ่าน ผู้เรียนจะตั้งคำถามที่สามารถตรวจสอบความเข้าใจในหลายระดับจากเรื่องที่อ่าน เพื่อทบทวนเนื้อหาที่ได้เรียนรู้ รวมทั้งฝึกให้ใช้ความคิดสร้างสรรค์ และตอบคำถามเหล่า

นั้นด้วย อาจจะมีการแลกคำถามระหว่างกลุ่มหรือผู้สอนอาจสุ่มคำถามของบางกลุ่มมาถามผู้เรียนทั้งห้อง เป็นต้น 2) การทบทวนสรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้ ผู้เรียนสรุปเนื้อหาที่ได้จากการเรียนรู้ตั้งแต่เริ่มต้นทั้งคำศัพท์ ความรู้ที่ได้จากการแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับเพื่อน หรือความรู้จากบทอ่าน โดยผู้เรียนจะเขียนสรุปในรูปแบบต่างๆ เช่น ผังความสัมพันธ์ หรือความเรียง ขึ้นอยู่กับลักษณะเนื้อหาที่ได้เรียนรู้ในสามขั้นตอนของการอ่านที่ได้กล่าวมานั้น ผู้เรียนจะทำการบันทึกข้อมูลจากการทำกิจกรรมลงไปในตารางบันทึกบทเรียน ซึ่งเป็นตารางที่ Klingner พัฒนามาจากตารางบันทึกแบบเค ดับบลิว แอล (KWL Charts) ตารางนี้จะช่วยให้ผู้สอนสามารถตรวจสอบความเข้าใจของผู้เรียนได้ด้วยตารางดังกล่าวแบ่งออกเป็น 6 ช่อง คือช่องที่ 1 ใช้บันทึกความรู้หรือประสบการณ์เดิมของผู้เรียนที่เกี่ยวข้องกับบทอ่าน ช่องที่ 2 ใช้บันทึกคำคาดเดาหรือคำทำนายเกี่ยวกับเรื่องที่อ่าน ช่องที่ 3 ใช้บันทึกข้อความหรือคำศัพท์ยาก รวมทั้งความหมายที่ได้จากข้อสรุปของกลุ่ม ช่องที่ 4 ใช้บันทึกการสรุปใจความสำคัญของบทอ่าน ช่องที่ 5 ใช้บันทึกคำถามและคำตอบที่ผู้เรียนสร้างขึ้น ช่องที่ 6 ใช้บันทึกสาระสำคัญที่ได้เรียน

ผู้วิจัยให้ผู้เรียนทำการทดสอบหลังเรียนในห้องเรียนปกติด้วยแบบทดสอบวัดความเข้าใจในการอ่านภาษาอังกฤษหลังเรียน (Posttest) ซึ่งเป็นแบบทดสอบปรนัยชนิด 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ ที่ผ่านการวิเคราะห์ตรวจสอบหาคุณภาพของแบบทดสอบแล้ว เพื่อนำมาเปรียบเทียบกับผลแบบทดสอบวัดความเข้าใจในการอ่านภาษาอังกฤษ

ทางการเรียนก่อนเรียน

ผู้วิจัยให้ผู้เรียนทำแบบสอบถามความคิดเห็นที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้วิธีการอ่านแบบร่วมมือ ซึ่งเป็นแบบสอบถามตามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ คือ ระดับดีมาก ดี ปานกลาง พอใช้ และควรปรับปรุง

ผู้วิจัยนำผลที่ได้ไปวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการทดสอบค่าที (t-test)

4. สรุปผลการวิจัย

1. ผลการเปรียบเทียบความเข้าใจในการอ่านภาษาอังกฤษก่อนเรียนและหลังเรียนของนักศึกษาด้วยการจัดการเรียนรู้ โดยใช้วิธีการอ่านแบบร่วมมือ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบความเข้าใจในการอ่านภาษาอังกฤษหลังเรียนด้านการแปลความ ด้านการตีความ และด้านการขยายความของนักศึกษา ด้วยการจัดการเรียนรู้ โดยใช้วิธีการอ่านแบบร่วมมือ

ตารางที่ 1 แสดงคะแนนความเข้าใจในการอ่านภาษาอังกฤษ จำแนกเป็นด้านการแปลความ ตีความ และขยายความของนักศึกษา

ความเข้าใจในการอ่านภาษาอังกฤษ	$\bar{x}$	S.D.
1. ด้านการแปลความ (14 ข้อ)	12.06	1.06
2. ด้านการตีความ (10 ข้อ)	8.11	0.90
3. ด้านการขยายความ (6 ข้อ)	4.80	0.58

จากตารางที่ 1 แสดงการเปรียบเทียบความเข้าใจในการอ่านภาษาอังกฤษ ด้านการแปลความ ตีความ และด้านการขยายความของนักศึกษา พบว่า ด้านการแปลความ

มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดเท่ากับ 12.06 รองลงมาคือ ด้านการตีความ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 8.11 และด้านการขยายความ มีค่าเฉลี่ย 4.80 ตามลำดับ

ตารางที่ 2 ผลคะแนนความเข้าใจในการอ่านภาษาอังกฤษก่อนเรียนและหลังเรียนของนักศึกษา โดยใช้วิธีการอ่านแบบร่วมมือ

การทดสอบ	n	$\bar{x}$	S.D.	t	Sig
ก่อนเรียน	35	12.03	2.93	53.99*	0.00
หลังเรียน		24.97	1.67		

* $p < .05$

จากตารางที่ 2 พบว่า ผลคะแนนความเข้าใจในการอ่านภาษาอังกฤษของนักศึกษาหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน โดยใช้วิธีการอ่านแบบร่วมมือ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2. ผลการประเมินความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการอ่านแบบร่วมมือ ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลด้านความคิดเห็นของนักศึกษาด้วยการจัดการเรียนรู้ โดยใช้วิธีการอ่านแบบร่วมมือ แสดงดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการประเมินความคิดเห็นของนักศึกษาที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ โดยใช้วิธีการอ่านแบบร่วมมือ (Collaborative Reading)

รายการประเมิน		$\bar{x}$	S.D.	ความหมาย
1	การแนะนำช่วยเหลือในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากครูผู้สอน	4.67	0.58	ดีมาก
2	การระดมความคิดเห็นของกลุ่มช่วยเสริมสร้างความเข้าใจในการอ่านมากขึ้น	4.57	0.58	ดีมาก
3	การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างกลุ่มช่วยทำความเข้าใจในการอ่านมากขึ้น	4.71	0.58	ดีมาก
4	ในการอภิปรายแสดงความคิดเห็นร่วมกันผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นร่วม	4.63	0.51	ดีมาก
5	ในระหว่างกิจกรรมมีการสอบถามความคิดเห็นผู้เรียนมีความกระตือรือร้นในการหาคำตอบ	4.60	1.73	ดีมาก
6	กิจกรรมการอ่านแบบร่วมมือช่วยส่งเสริมความเข้าใจในการอ่านได้เป็นอย่างดี	4.57	0.58	ดีมาก
7	เนื้อหาของบทอ่านมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การอ่าน	4.51	0.58	ดีมาก
8	ความถูกต้องชัดเจนของเนื้อหา	4.71	0.58	ดีมาก
9	เนื้อหาเหมาะสมกับระดับของผู้เรียน	4.57	0.58	ดีมาก
10	แบบทดสอบครอบคลุมเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้	4.71	0.58	ดีมาก
ค่าเฉลี่ย		4.63	0.69	ดีมาก

จากตารางที่ 3 พบว่า ผลการประเมินความคิดเห็นของผู้เรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการอ่านแบบร่วมมือ ค่าเฉลี่ยรวมเท่ากับ

4.63 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.69 ซึ่งอยู่ในระดับดีมาก พบว่า รายการอยู่ในระดับดีมาก ทุกรายการประเมิน โดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ย

สูงสุดสามอันแรก ดังนี้ โดยอยู่ในระดับดีมาก มี 6 รายการค่าเฉลี่ย คือ ($\bar{x} = 4.71$) ดังนั้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างกลุ่มช่วยทำความเข้าใจในการอ่านมากขึ้นความถูกต้องชัดเจนของเนื้อหาและแบบทดสอบครอบคลุมเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ของการเรียนรู้ และรองลงมาอยู่ในระดับดีมาก ค่าเฉลี่ยคือ ($\bar{x} = 4.67$) และการแนะนำช่วยเหลือในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้จากครูผู้สอน และอยู่ในระดับดีมาก ค่าเฉลี่ย คือ ($\bar{x} = 4.63$) ในการอภิปรายแสดงความคิดเห็นร่วมกัน ผู้เรียนได้มีส่วนในการแสดงความคิดเห็นร่วมด้วย

5. อภิปรายผลการวิจัย

1. จากผลคะแนนความเข้าใจในการอ่านภาษาอังกฤษก่อนเรียนและหลังเรียนของนักศึกษาโดยใช้วิธีการอ่านแบบร่วมมือ พบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยค่าเฉลี่ยของคะแนนหลังเรียน ($\bar{x} = 24.97$, S.D. = 1.67) สูงกว่าคะแนนเฉลี่ยก่อนเรียน ($\bar{x} = 12.03$, S.D. = 2.93) เป็นตามสมมติฐานการวิจัยที่กำหนดไว้ ทั้งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของชุตินา เตโซ และคณะ (2553) พบว่า การเรียนรู้แบบร่วมมือโดยใช้เทคนิค CIRC ที่ส่งเสริมการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่เรียนหลังเรียนสูงกว่าเกณฑ์ร้อยละ 75 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และสอดคล้องกับงานวิจัยของสุภาภัก อภัยจิตต์ (2550) พบว่า ผลสัมฤทธิ์ของการใช้กลวิธีการอ่านแบบร่วมมือเพื่อเพิ่มพูนความเข้าใจในการอ่านภาษาอังกฤษและความคงทนในการเรียนรู้ของนักเรียนที่เรียนโดยใช้กลวิธี

การอ่านแบบร่วมมือ มีผลสัมฤทธิ์ความเข้าใจในการอ่านภาษาอังกฤษสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01 สอดคล้องกับ Schundler (1992) ที่พบว่า ผลของการเรียนแบบร่วมมือที่มีต่อความเข้าใจในการอ่าน กลุ่มที่เรียนด้วยการสอนแบบแบบร่วมมือ CIRC มีคะแนนความเข้าใจในการอ่านสูงกว่ากลุ่มการสอนปกติ และสอดคล้องกับงานวิจัยของสุพรรณิ อาศักราช (2557) ที่พบว่า ความสามารถทางการอ่านภาษาอังกฤษของผู้เรียนหลังเรียนด้วยกิจกรรมเสริมแบบเน้นภาระงานสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 อาจมาจากการที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาและนำเอาหลักการเรียนการสอนโดยใช้วิธีการอ่านแบบร่วมมือ มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน ซึ่งรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนโดยใช้วิธีการอ่านแบบร่วมมือ งานวิจัยของ McAlpine (2000) พบว่า การนำการเรียนการสอนแบบออนไลน์เข้ามามีใช้ร่วมกับวิธีการร่วมมือกัน พบว่า การเรียนรู้ร่วมกัน ผู้เรียนส่วนใหญ่มีความรู้สึกที่ดีต่อการทำงานร่วมกัน โดยเฉพาะการได้เรียนรู้ข้อมูลจากผู้เรียนอื่นๆ ทำให้เกิดความเข้าใจในการเรียนเพิ่มขึ้นและสอดคล้องกับงานวิจัยของวรภรณ์ พรหมอินทร์ (2561) พบว่า นักเรียนมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนของการจัดการเรียนรู้ นักเรียนได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ช่วยเหลือและให้ความร่วมมือซึ่งกันและกัน และวิธีการอ่านแบบร่วมมือมุ่งเน้นให้นักเรียนใช้กลวิธีการอ่าน คือ การระดมความคิดเพื่อเชื่อมโยงความรู้เดิมกับบทอ่าน การคาดเดาบทอ่านล่วงหน้า การคาดเดาความหมายของคำศัพท์จากบริบท การสรุปใจความสำคัญโดยใช้ภาษาของตนเอง

การตั้งคำถามเกี่ยวกับบทอ่าน การทบทวน และสรุปเนื้อหาที่ได้เรียนรู้ ซึ่งขั้นตอนการจัดกิจกรรมการสอนอ่านภาษาอังกฤษโดยใช้กลวิธีการอ่านแบบร่วมมือ ได้แก่ ขั้นตอนการอ่าน นักเรียนจะทำการระลึกถึงความรู้และประสบการณ์เดิมที่เกี่ยวข้องกับการอ่าน รวมทั้งใช้ความรู้เดิมนั้นในการคาดเดาบทอ่านล่วงหน้า การตั้งโครงสร้างความรู้เดิมมาใช้ในการอ่านนี้ ทำให้นักเรียนเกิดความคุ้นเคยกับบทอ่าน และสามารถนำโครงสร้างความรู้เดิมมาใช้ในการตีความบทอ่านเพื่อให้เกิดความเข้าใจ และกลวิธีการอ่านแบบร่วมมือมีขั้นตอนที่ชัดเจน ที่สามารถช่วยนักเรียนในการพัฒนาความเข้าใจในการอ่านได้ และสอดคล้องกับแนวคิดของวิลสัน และลูอิส (Wilson & Lewis, 1991) พบว่า ผลของการเรียนรู้แบบร่วมมือต่อการอ่านเพื่อความเข้าใจ พบว่า ผลสัมฤทธิ์ของการอ่านเพื่อความเข้าใจของผู้เรียนแตกต่างกันในกลุ่มที่เรียนรู้ด้วยวิธีการเรียนรู้แบบร่วมมือกับกลุ่มที่ไม่ได้เรียนรู้ด้วยวิธีการเรียนรู้แบบร่วมมือ

2. ผลการศึกษาความคิดเห็นของผู้เรียนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการอ่านแบบร่วมมือ จำนวน 35 คน พบว่า ผู้เรียนมีความคิดเห็นต่อการจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการอ่านแบบร่วมมือ โดยรวมอยู่ในระดับดีมาก ($\bar{x} = 4.63$, S.D. = 0.69) ข้อที่มากที่สุดลำดับแรก คือ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างกลุ่มช่วยทำความเข้าใจในการอ่านมากขึ้นสอดคล้องกับวัชรพร สุทธิกรมกล (2559) พบว่า การเรียนรู้แบบร่วมมือจะช่วยส่งเสริมพัฒนาการของผู้เรียน สอดคล้องกับปราณี แพร่อัตน์ และมาเรียม นิลพันธ์ (2553, หน้า 111-

119) ที่กล่าวว่า ผู้เรียนชอบการเรียนรู้แบบร่วมมือ เพราะกับผู้เรียนได้ร่วมกันทำงานด้วยกัน ตลอดจนการสร้างความสัมพันธ์อันดี และ McAlpine (2000, pp. 66-80) พบว่า การเรียนรู้ร่วมกันผู้เรียนส่วนใหญ่มีกความรู้สึกที่ดีต่อการทำงานร่วมกัน โดยเฉพาะการได้เรียนรู้ข้อมูลจากผู้เรียนอื่นๆ ทำให้เกิดความเข้าใจในการเรียนเพิ่มขึ้น

สรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้โดยใช้วิธีการอ่านแบบร่วมมือ ที่มีขั้นตอนกระบวนการที่ส่งเสริมพัฒนาศักยภาพผู้เรียนในการอ่านภาษาอังกฤษ ด้านการแปลความ ด้านการตีความ และด้านการขยายความ ตลอดจนการพัฒนาด้านพุทธิพิสัย ทักษะพิสัย และจิตพิสัย จากการที่ผู้เรียนได้ผ่านการปฏิสัมพันธ์จากการทำงานกลุ่ม มีการเรียนรู้แลกเปลี่ยนระหว่างกัน มีการเสนอแนะสิ่งที่แตกต่างผ่านประสบการณ์ของผู้เรียนเองเพื่อเชื่อมโยงความรู้เดิมกับประสบการณ์ใหม่ที่ได้รับ จนเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน ในการอ่านภาษาอังกฤษ ดังนั้น ผู้วิจัยพบว่า การเรียนโดยใช้วิธีการอ่านแบบร่วมมือ ช่วยส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และส่งเสริมการอ่านภาษาอังกฤษของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี สามารถพัฒนาการด้านการแปลความ ด้านการตีความ ด้านการขยายความของผู้เรียนได้อย่างมีลำดับขั้นและนำไปสู่การสร้างความรู้ด้วยตนเองและระหว่างกลุ่ม อย่างไรก็ตามในด้านของการนำรูปแบบการเรียนรู้แบบร่วมมือ สามารถนำไปปรับใช้กับการเรียนในส่วนอื่นๆ เช่น การฟัง การพูด การเขียน ภาษาอังกฤษได้ ถึงอย่างไรก็ดีการเรียนรู้แบบร่วมมือสามารถบูรณาการด้านการเรียนการสอนกับศาสตร์อื่นๆ ได้เป็นอย่างดีเช่นกัน

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 จากผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าการพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษโดยใช้วิธีการอ่านแบบร่วมมือ สามารถแก้ปัญหาการอ่านของผู้เรียนได้ การจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนควรนำวิธีการอ่านแบบร่วมมือไปใช้ในการจัดการศึกษาที่ส่งเสริมผู้เรียน

1.2 สถานศึกษาควรให้ความสำคัญในการส่งเสริมการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายในการส่งเสริมศักยภาพผู้เรียนตามความเหมาะสมที่สอดคล้องกับสภาพบริบทการเรียนรู้ในปัจจุบัน

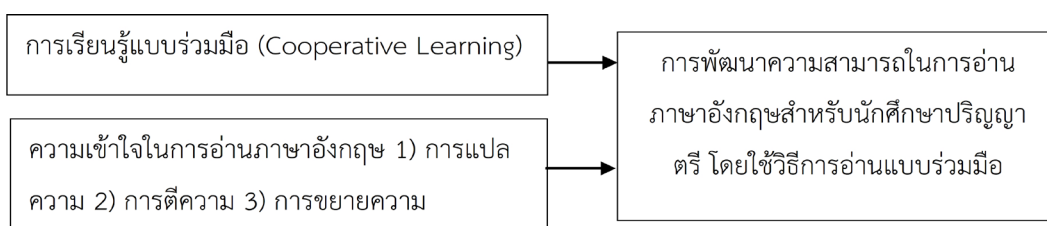
2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรนำหลักการเรียนแบบร่วมมือไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ในทักษะภาษาอังกฤษแบบอื่นๆ เช่น การสื่อสารภาษาอังกฤษ การเขียน การพูด ภาษาอังกฤษ รวมทั้งในรายวิชาอื่นๆ

เพื่อช่วยในการพัฒนาศักยภาพผู้เรียนและเป็นการเรียนรู้ที่เหมาะสมตามบริบทรายวิชา

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการจัดการเรียนรู้การพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษ โดยใช้วิธีการอ่านแบบร่วมมือ สามารถแก้ปัญหาการอ่านของผู้เรียนได้ โดยผู้เรียนมีการเรียนรู้ร่วมกันผ่านกระบวนการร่วมมือเกิดการสร้างความรู้จากการแลกเปลี่ยนประสบการณ์จากมุมมองที่แตกต่างทำให้ผู้เรียนสามารถเกิด ความเข้าใจในการอ่านภาษาอังกฤษ ซึ่งประกอบด้วย การแปลความ การตีความ และการขยายความ ดังนั้น ผู้สอนสามารถนำวิธีการจัดการเรียนรู้นี้ ไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในสอนเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีทักษะในการอ่านภาษาอังกฤษและยังประยุกต์ใช้กับรายวิชาอื่นๆ องค์ความรู้ที่ได้รับสามารถสรุปตามภาพที่ 1 ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

- ชุติมา เตโซ และคณะ. (2553). การพัฒนาชุดกิจกรรมการเรียนรู้แบบร่วมมือ โดยใช้เทคนิค CIRC ที่ส่งเสริมการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจ เรื่อง *Life at home* กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ทัศนีย์ จันตียะ และวิสาข์ จิตวิตร. (2561). การพัฒนารูปแบบการสอนอ่านภาษาอังกฤษที่เน้นภาระงานและแนวทางการเรียนรู้ภาษา เพื่อความรู้ความเข้าใจทางวิชาการ เพื่อส่งเสริมทักษะการอ่านเชิงวิชาการและกลยุทธ์การเรียนรู้สำหรับนักศึกษาระดับปริญญาตรี. *วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย*, 10(1), 160-173.
- ปราณี แพรอตร์ และมาเรียม นิลพันธุ์. (2553). การพัฒนาผลการเรียนรู้เรื่อง การวัดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ที่จัดการเรียนรู้ด้วยเทคนิค STAD โดยประยุกต์ใช้กับกิจกรรมการละเล่นของเด็กไทย. *วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย*, 2(1), 111-119.
- ฟาฏินา วงศ์เลขา. (2553). พัฒนาภาษาอังกฤษ เตรียมเด็กไทยสู่เวทีโลก. เข้าถึงได้จาก <http://social.obec.go.th/node/89>
- วรพร พรหมอินทร์. (2561). การพัฒนาความสามารถในการอ่านภาษาอังกฤษเพื่อความเข้าใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โดยใช้กลวิธีการอ่านแบบร่วมมือ *Collaborative strategic reading*. (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- วัชรพร สุทธิกรมกล. (2559). ผลของการจัดกิจกรรมกลุ่มแบบร่วมมือด้วยเทคนิค STAD เพื่อพัฒนาการอ่านจับใจความภาษาอังกฤษเพื่อธุรกิจการท่องเที่ยวและการโรงแรม. (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- สุพรรณิ อาศัยราช. (2557). การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ด้านการอ่านภาษาอังกฤษ โดยการใช้กิจกรรมเสริมแบบเน้นภาระงาน. (รายงานการวิจัย). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ.
- สุภาภัก อภัยจิตต์. (2550). การศึกษาผลสัมฤทธิ์ของการใช้กลวิธีการอ่านแบบร่วมมือ เพื่อเพิ่มพูนความเข้าใจในการอ่านภาษาอังกฤษและความคงทนในการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). บุรีรัมย์: มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.
- สุมาลี ชัยเจริญ. (2545). ผลของการใช้สื่อบนเครือข่ายร่วมกับการเรียนแบบร่วมมือ วิชา 212501 เทคโนโลยีการสอนของนักศึกษาประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น. (รายงานการวิจัย). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- Klingner, J. & Vaughn, S. (1999). Promoting reading comprehension, content learning, and English acquisition through collaborative strategic reading (CSR). *The reading teacher*, 52(7), 738-747.

- Kreishan, R. A. & Saidat, A. M. (2011). The effect of the religious and cultural schemata on Jordanian students, comprehension of English texts. *International Journal of Academic Research*, 3(4), 338-347.
- McAlpine, I. (2000). Collaborative Learning Online. *Distance Education*, 21(1), 66-80.
- Schundler, E. T. (1992). *The Effect of Cooperative Learning on Comprehension: An Analysis of the Effect of a Modified CIRC Instructional Approach and Cooperative Learning Partnerships on Reading Comprehension*. New Jersey, NJ: Kean College.
- Wilson & Lewis, S. R. (1991). *The effect cooperative learning on reading comprehension*. Retrieved from https://aquila.usm.edu/theses_dissertations/2985/

**การวิเคราะห์องค์ประกอบการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้
ที่เน้นแนวคิดของนักเรียนในการปฏิบัติการสอนที่ใช้การศึกษาชั้นเรียน
และวิธีการแบบเปิด เพื่อเรียนรู้แนวคิดของนักเรียน***

**Analyzing Elements of Designing Lesson Plans that Focuses
on Students' Ideas in Teaching Practice using Lesson Study
and Open Approach to Learn Students' Ideas**

เรณงนา อัมตะวงษ์, เกียรติ แสงอรุณ และสัมพันธ์ ถิ่นเวียงทอง
Rerngnapa Umtawong, Kiat Sangaroon and Sampan Thinwiangthong
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
Khon Kaen University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: r198umtawong@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นแนวคิดของนักเรียนในการปฏิบัติการสอนที่ใช้การศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิด เพื่อเรียนรู้แนวคิดของนักเรียน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพแบบ กรณีศึกษาที่ทำการศึกษาชั้นเรียน จำนวน 4 คน หมายถึง นักศึกษาปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา จำนวน 2 คน และครูผู้สังเกตการณ์ร่วม จำนวน 2 คน ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 โรงเรียนชุมชนบ้านแก่งศรีหนองไผ่ อำเภอแก่งศรี จังหวัดชัยภูมิ ได้มาโดยการพิจารณาการปฏิบัติการสอนโดยใช้การศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิดอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ โดยการศึกษาชั้นเรียนเป็นกระบวนการในการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นแนวคิดของนักเรียนร่วมกันของทีมนักศึกษาชั้นเรียน และวิธีการแบบเปิดเป็นวิธีการการสอนที่เน้นแนวคิดของนักเรียน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย ได้แก่ แบบบันทึกการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ แผนการจัดการเรียนรู้ กล้องถ่ายภาพ เครื่องบันทึกเสียง และกล้องวีดิทัศน์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การบรรยายเชิงวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า ทีมนักศึกษาชั้นเรียนร่วมกันออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นแนวคิดของนักเรียนในการปฏิบัติการสอนที่ใช้การศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิดเพื่อพัฒนาระบบความคิดของ

*ได้รับบทความ: 12 พฤศจิกายน 2564; แก้ไขบทความ: 7 มีนาคม 2565; ตอรับตีพิมพ์: 19 มิถุนายน 2565

Received: November 12, 2021; Revised: March 7, 2022; Accepted: June 19, 2022

นักเรียน ด้วย 4 องค์ประกอบหลัก ได้แก่ 1) คาดการณ์แนวคิดของนักเรียนโดยเน้นการแก้ปัญหาในหนังสือเรียนด้วยตนเองแยกแนวคิดในการแก้ปัญหาระหว่างแนวคิดครูกับแนวคิดนักเรียน และคาดการณ์ความยุ่งยากของนักเรียนที่จะเกิดจากแนวคิดที่นักเรียนนำมาใช้แก้ปัญหา 2) สร้างคำสั่ง ออกแบบสื่อตามแนวคิดของนักเรียนโดยอาศัยแนวคำสั่งในหนังสือเรียนเป็นแนวทางในการสร้างคำสั่ง 3) หาความเชื่อมโยงของแนวคิดของนักเรียนก่อนหน้าที่มาช่วยในการแก้ปัญหาปัจจุบันและ 4) กำหนดตำแหน่งที่จะสังเกตแนวคิดของนักเรียน โดยกำหนดทั้งตำแหน่งและเวลาที่จะสังเกตไว้ในขั้นตอนที่ 2 ของวิธีการแบบเปิด

คำสำคัญ: การออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้; การศึกษาชั้นเรียน; วิธีการแบบเปิด

Abstract

The purpose of this research was to analyze the design elements of lesson plans that emphasized students' ideas in teaching practice using Lesson Study and Open Approach to learn students' ideas. This research is case study that target group is the Lesson Study team at grade 5, that consisted of 4 members, consisting of 2 pre-service teachers and 2 co-observing teachers, semester 2 of the academic year 2020, Chumchon Ban Kaeng Khro Nong Phai School, Kaeng Khro District, Chaiyaphum Province that this was obtained by considering teaching practice using continuous and consistent Lesson Study. The research instruments were files note of lesson plan design, camera, audio recorder and video camera. Data were analyzed using analytical description.

The results showed that: The Lesson Study team together designed a lesson plan that focused on students' ideas in teaching practice that used Lesson Study and Open Approach to learn students' ideas have four elements namely; 1) Anticipate students' ideas by focusing on solving problems in textbooks on their own, distinguish the ideas of problem solving between the teacher's ideas and the student's ideas, and anticipate students' difficulties that will arise from the ideas students use to solve problems; 2) create instruction, design media according to students' ideas by using instruction in textbooks as a guideline for creating instructions; 3) find connections and 4) determine where to observe the student's ideas by determining both the position and the time to be observed in step 2 of the Open Approach.

Keywords: Lesson plans design; Lesson Study; Open Approach

1. บทนำ

แม้ว่าการปฏิบัติการสอน (Teaching practice) จะเป็นปัจจัยสำคัญในการส่งเสริมสนับสนุนการเรียนรู้ของนักเรียนให้ได้รับการพัฒนาอย่างเต็มตามศักยภาพแห่งตน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) แต่การปฏิบัติการสอนที่เน้นกันในโรงเรียนของประเทศไทยส่วนใหญ่ยังเน้นที่ครูเป็นผู้ชี้ขาดให้นักเรียนเป็นผู้รับฟังเพียงอย่างเดียว (Tularam, 2016; Tularam & Machisella, 2018, pp. 129-158) โดยไม่ได้เน้นกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียน แต่กลับไปพยายามให้นักเรียนทำแบบฝึกหัดหลายๆ ข้อในแต่ละคาบเรียน โดยครูเป็นผู้ค้นหาโจทย์หรือแบบฝึกหัดจากหนังสือ คู่มือของสำนักพิมพ์ต่างๆ มาให้นักเรียน ดังนั้น ถ้าจะเปลี่ยนจุดเน้นจากมุมมองการถ่ายทอดโดยตรง (Direct transmission view) ในการเรียนรู้ของนักเรียนที่ครูเป็นผู้สื่อสารความรู้โครงสร้าง โดยการอธิบายวิธีการแก้ปัญหาที่ถูกต้องให้นักเรียนแก้ปัญหาได้อย่างชัดเจน เพื่อให้ชั้นเรียนเกิดความสงบเงียบ (OECD, 2009) มาที่มุมมองคอนสตรัคติวิสต์ที่เน้นกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียน การปฏิบัติการสอนที่เอื้อโอกาสให้นักเรียนพัฒนาวิธีแก้ปัญหาด้วยตนเองในกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นการพัฒนากระบวนการคิด

การปฏิบัติการสอนแบบใหม่ เน้นเปิดโอกาสให้นักเรียนแต่ละคนสามารถคิดได้ด้วยตนเองคือการสอนด้วยวิธีการแบบเปิด (Open Approach) 4 ขั้นตอน (นำเสนอปัญหาปลายเปิด-สังเกตและบันทึกแนวคิดของนักเรียน-อภิปรายและเปรียบเทียบหาเหตุผลในแนวคิดของนักเรียน-

สรุปโดยเชื่อมโยงแนวคิดที่เกิดขึ้นจริงของนักเรียน) (ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์, 2561ข) ทำให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการพัฒนาวิธีการแก้ปัญหาของตนเอง (Nohda, 2000) วิธีการแบบเปิดในประเทศไทยปรับมาจาก “The Open-Ended Approach Method” ของ Becker and Shimada (1997) สำหรับใช้เป็นวิธีการสอนที่บูรณาการร่วมกับการศึกษาชั้นเรียน 3 ขั้นตอน (ออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ร่วมกัน-สังเกตและรวบรวมแนวคิดของนักเรียนร่วมกัน-สะท้อนผลร่วมกัน) (ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์, 2557) ซึ่งการศึกษาชั้นเรียนเป็นขั้นตอนในการปรับปรุงการสอนในชั้นเรียนที่เน้นการเรียนรู้ของนักเรียน การวิจัย และการปฏิบัติการสอนร่วมกันของครู (Stigler & Hiebert, 1999) โดยเน้นการพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนสนับสนุนส่งเสริมพัฒนาการปฏิบัติการสอน โดยเฉพาะการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ (Designing lesson plans) (Fujii, 2016, pp. 411-423) ที่การคิดของนักเรียน (Students’ thinking) มีบทบาทสำคัญในการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้

แม้การคิดของนักเรียนจะมีบทบาทในการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ แต่การออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ของครูส่วนใหญ่ยังเน้นรูปแบบ เนื้อหา จุดประสงค์ และการประเมินผลจากการทดสอบ (นรรีชต์ ผืนเขียว, 2563) ตัวชี้วัดและจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมเป็นสำคัญ (ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์, 2561ข) ถ้าเปลี่ยนจุดเน้นในการออกแบบมาเป็นการคิดของนักเรียน แผนการจัดการเรียนรู้จะสามารถให้ข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับวิธี

ที่ครูคิดและวางแผนการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ได้

การออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ที่การคิดของนักเรียนมีบทบาทสำคัญจะไม่เน้นตัวชี้วัดและจุดประสงค์เชิงพฤติกรรมเป็นสำคัญ แต่จะเน้นที่แนวคิดของนักเรียนที่เชื่อมโยงกับหัวข้อของเนื้อหาที่จะเรียน มีองค์ประกอบในการออกแบบ 4 องค์ประกอบ (คาดการณ์แนวคิดของนักเรียน-สร้างคำสั่ง ออกแบบสื่อ-หาความเชื่อมโยงของแนวคิด-กำหนดตำแหน่งที่จะสังเกตแนวคิด) (ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์, 2561ข) ยิ่งไปกว่านั้น หัวข้อหรือเนื้อหาที่จะเรียน โดยเฉพาะเนื้อหาทางเรขาคณิตที่เป็นสิ่งสำคัญในการพัฒนาทักษะการให้เหตุผลเชิงปริภูมิ (Spatial reasoning) และทักษะการมองภาพ (Visualising skills) การให้เหตุผลแบบนิรนัยการพิสูจน์ (Jones, 2002) และการอ้างเหตุผลของนักเรียน (NCTM, 2000) แม้เนื้อหาทางเรขาคณิตจะมีความสำคัญเพียงใดก็ตาม แต่ก็ยังไม่ค่อยได้รับความสนใจในการศึกษาวิจัยจากนักวิจัยทางการศึกษา (MacDonald et al., 2012)

แนวคิดของนักเรียนถูกสร้างขึ้นจากกระบวนการแก้ปัญหาด้วยตนเองของนักเรียน (Hino, 2007 cited in Huang & Shimizu, 2016, pp. 393-409) เป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ที่ช่วยให้ครูเข้าถึงกระบวนการเรียนรู้ของนักเรียน (ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์, 2557) การเรียนรู้วิชาคณิตศาสตร์ในการปฏิบัติในชั้นเรียน (Classroom practice) จะขึ้นอยู่กับภาระงานที่ในมิติเชิงวัฒนธรรมและเชิงสังคมของการเรียนรู้ (Voigt, 1996)

ดังนั้น การที่จะศึกษาวิจัยให้เห็นว่าการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นแนวคิดของนักเรียนมีองค์ประกอบอย่างไรให้อย่าง่องแท้งการวิจัยครั้งนี้ศึกษาการปฏิบัติการสอนในชั้นเรียนคณิตศาสตร์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ที่ใช้การศึกษาชั้นเรียนเอื้อให้ครูเกิดการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ร่วมกันและวิธีการแบบเปิดเป็นวิธีการสอนที่ทำให้เป็นพื้นที่เรียนรู้แนวคิดของนักเรียนร่วมกันเพื่อให้ครูและนักวิจัยสามารถนำการเรียนรู้ไปใช้ประโยชน์ในการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นแนวคิดของนักเรียนได้อย่างแท้จริง

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบของการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นแนวคิดของนักเรียนในการปฏิบัติการสอนที่ใช้การศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิด เพื่อพัฒนากระบวนการคิดของนักเรียน

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพแบบกรณีศึกษาเชิงพรรณนา (Descriptive) เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบของการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นแนวคิดของนักเรียนในการปฏิบัติการสอนที่ใช้การศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิดเพื่อเรียนรู้แนวคิดของนักเรียน โดยมีรายละเอียดดังนี้

กลุ่มเป้าหมาย (Target Group) ที่มีการศึกษาชั้นเรียน ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวน 4 คน (นักศึกษาปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา

สาขาคณิตศาสตร์ศึกษา ชั้นปีที่ 5 จำนวน 2 คน ครูผู้สังเกตการณ์ร่วม จำนวน 2 คน) ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 โรงเรียนชุมชนบ้านแก้งคร้อหนองไผ่ อำเภอกำแพงศรี จังหวัดชัยภูมิ ได้มาโดยการพิจารณาการปฏิบัติการสอนโดยใช้การศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิดอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัย ได้แก่ แบบบันทึกการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ ปรับมาจากแบบบันทึกกิจกรรมการร่วมกันสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ของกตัญญูตา บางโท (2558) แผนการจัดการเรียนรู้เรื่องพื้นที่ของรูป จำนวนทั้งสิ้น 13 แผน ของนักศึกษาปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา สาขา คณิตศาสตร์ศึกษา ชั้นปีที่ 5 และอุปกรณ์การบันทึกและรวบรวมข้อมูล ได้แก่ กล้องถ่ายภาพ เครื่องบันทึกเสียง และกล้องวิดีโอ

การเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้ 1) ก่อนเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยประชุมชี้แจงวางแผนเกี่ยวกับการดำเนินการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล และการเข้าสังเกตการณ์ร่วมกับทีมการศึกษาชั้นเรียน ตลอดหน่วยการเรียนรู้ที่ 8 เรื่องพื้นที่ของรูป จำนวนทั้งสิ้น 13 แผน 2) ระหว่างการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการสังเกตแบบมีส่วนร่วมตามขั้นตอนการศึกษาชั้นเรียนของไมตรี อินทร์ประสิทธิ์ (2549) ด้วยการบันทึก วิดีทัศน์ ภาพนิ่ง และเสียง ดังขั้นตอนต่อไปนี้ ขั้นตอนที่ 1 การร่วมมือกันวางแผนการสอน ผู้วิจัยเข้าสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมกับทีมการศึกษาชั้นเรียนตลอดขั้นตอนการออกแบบ

แผนการจัดการเรียนรู้ โดยการบันทึกด้วยแบบบันทึกการออกแบบฯ บันทึกวิดีโอ บันทึกภาพนิ่ง และบันทึกเสียงในการร่วมกันออกแบบของ ทีมการศึกษาชั้นเรียน ขั้นตอนที่ 2 การร่วมมือกันสังเกตการสอน ครู 1 คน จากทีมการศึกษาชั้นเรียนเป็นผู้นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ออกแบบไปใช้จริงในชั้นเรียน โดยดำเนินการสอนตามวิธีการแบบเปิด ตามแนวคิดของไมตรี อินทร์ประสิทธิ์ (2549) โดยผู้วิจัยและทีมการศึกษาชั้นเรียนสังเกตการสอน โดยบันทึกในแบบบันทึกแนวคิดของนักเรียน บันทึกวิดีโอ บันทึกภาพนิ่ง และบันทึกเสียงการปฏิบัติการสอนในชั้นเรียนด้วยวิธีการแบบเปิด และขั้นตอนที่ 3 การร่วมมือกันสะท้อนผล ผู้วิจัยเข้าร่วมกับทีมการศึกษาชั้นเรียนในการร่วมกันสะท้อนผลเพื่อปรับปรุงการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ตามองค์ประกอบที่เน้นแนวคิดของนักเรียน โดยบันทึกวิดีโอ บันทึกภาพนิ่งและบันทึกเสียง การสะท้อนผลเกี่ยวกับแนวคิดที่สังเกตและรวบรวมได้ในขั้นที่ 2 ของวิธีการแบบเปิด และ 3) หลังการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยถอดเทป บันทึกเสียงและวิดีโอ จากทั้ง 3 ขั้นตอน ในระหว่างการเก็บรวบรวมข้อมูล ตามแนวคิดของ Schoenfeld (1985)

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูล โดยอาศัยการวิเคราะห์โพโตคอลจากการถอดเทป บันทึกเสียงและวิดีโอ และวิเคราะห์องค์ประกอบของการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้โดยอาศัยแนวคิดของไมตรี อินทร์ประสิทธิ์ (2561) จำนวน 4 องค์ประกอบ ในหน่วยการเรียนรู้ที่ 8

เรื่องพื้นที่ของรูป ทั้งสิ้น 13 แผน โดยวิเคราะห์องค์ประกอบการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ตามกรอบแนวคิดของไมตรี อินทร์ประสิทธิ์ (2561) จำนวน 4 องค์ประกอบ คือ 1) คาคการณ์แนวคิดของนักเรียน 2) สร้างคำสั่ง ออกแบบสื่อ 3) หาความเชื่อมโยงของแนวคิดของนักเรียน 4) กำหนดตำแหน่งที่จะสังเกตแนวคิดของนักเรียน) โดยใช้การบรรยายเชิงวิเคราะห์ (Analytical description) เพื่อแสดงรายละเอียดองค์ประกอบการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นแนวคิดของนักเรียนทำ

4. สรุปผลการวิจัย

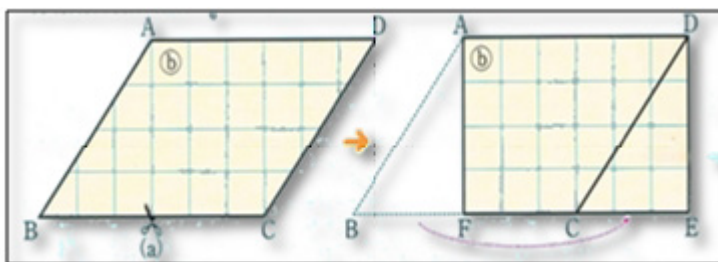
1. คาคการณ์แนวคิดของนักเรียนที่ทำการศึกษาชั้นเรียนคาคการณ์แนวคิดโดยเน้น 3 ประเด็นดังต่อไปนี้

1.1 แก้ปัญหาในหนังสือเรียนคณิตศาสตร์ด้วยตนเอง

ครูผู้สอน: คิดว่าสิ่งที่เขาอยากได้ก็คือ เขาอยากให้มีโยกสามเหลี่ยมตรงนี้ใช้ไหมคะ

ครูผู้สังเกต 1: อ้อ!

ครูผู้สอน: สามเหลี่ยมตรงนี้มีมาใส่ แล้วก็สามเหลี่ยมตรงนี้มีมาใส่ให้กลายเป็นสี่เหลี่ยมผืนผ้า

ภาพที่ 1 การแก้ปัญหาในหนังสือเรียนคณิตศาสตร์ด้วยตนเอง

จากโปรโตคอล แสดงให้เห็นว่าครูแก้ปัญหาการหาพื้นที่ของรูปสี่เหลี่ยมด้านขนานในหนังสือเรียนคณิตศาสตร์ของญี่ปุ่น ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เล่ม 2 ด้วยตนเอง โดยพบว่าแนวคิดของครูคือการทำสี่เหลี่ยมด้านขนานให้เป็นสี่เหลี่ยมผืนผ้า ด้วยการตัดภาพครึ่งส่วนที่เป็นสามเหลี่ยม ABF มาแปะด้าน CD ให้เต็มส่วนกลายเป็นรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า

1.2 แยกแนวคิดในการแก้ปัญหา ระหว่างแนวคิดที่เป็นแนวคิดของครูกับแนวคิด

ของนักเรียนที่ใช้ในการแก้ปัญหา พร้อมอธิบายเหตุผลและหลักฐาน

ครูผู้สังเกต 1: คิดว่าเด็กจะมาอย่างนี้ แต่มันคือแนวคิดของเราไงพี่ว่ามันจะเอามาทีละรูป

ครูผู้สอน: หนูคิดว่าพอมันแปะทีละรูปมันก็จะได้พื้นที่

ครูผู้สังเกต 1: เออ มันก็จะวาด อาศัยการวาดเพิ่มทีละรูปทีละช่องนี่นะ

ภาพที่ 2 การแยกแนวคิดระหว่างแนวคิดของครูกับแนวคิดของนักเรียนที่ใช้ในการแก้ปัญหา
ที่มา: เรียงภา อำทะวงษ์ (2563)

จากโปรโตคอล ทีมการศึกษาชั้นเรียน แยกแนวคิดการย้ายเอาสามเหลี่ยมมาแปะกันให้เป็นสี่เหลี่ยมผืนผ้าของครู กับแนวคิดที่คาดการณ์ว่านักเรียนจะเอาที่ละช่องมาแปะกันให้เต็มช่อง แล้วหาพื้นที่ด้วยการนับจากช่องที่เต็มพอดีของนักเรียน พร้อมอธิบายถึงเหตุผลและหลักฐานว่า “เออ มันก็จะวาด อาศัยการวาดเพิ่มที่ละรูปที่ละช่องนี่ละ”

1.3 คาดการณ์ความยุ่งยากที่จะเกิดขึ้นจากแนวคิดในการแก้ปัญหาจากแนวคิดที่นักเรียนจะนำมาใช้ในการแก้ปัญหา

ครูผู้สังเกต 2: บางคนอาจมองว่า ช่องเล็กๆ นี้ไม่ได้เต็มช่องเลยจะไม่กล้าย้ายมา

จากโปรโตคอลแสดงให้เห็นความยุ่งยากของนักเรียนที่ครูได้คาดการณ์และให้ความสำคัญคือการย้ายมาเติม/มาแปะให้เต็มช่องตารางก่อนหาพื้นที่ซึ่งเป็นตำแหน่งที่มีคุณค่าที่จะทำให้ชั้นเรียนเกิดการแก้ปัญหาร่วมกันของนักเรียนจากแนวคิดการย้ายมาแปะที่ละช่องๆ แล้วเหลือช่องที่ไม่เต็มอยู่ 3

2. สร้างคำสั่ง ออกแบบสื่อ แสดงให้เห็นตัวอย่างการสร้างคำสั่งของทีมการศึกษาชั้นเรียนดังต่อไปนี้

ครูผู้สอน: เขาให้รูปมา 3 รูป แล้วให้หาพื้นที่แต่คำสั่งแรกเขาให้วัดความยาวด้าน

ภาพที่ 3 การสร้างคำสั่งโดยอาศัยแนวคำสั่งจากหนังสือเรียน
ที่มา: Hitotatsumatatsu (2011)

จากโพโตคอล พบว่า ทีมการศึกษาชั้นเรียนอาศัยแนวคำสั่ง “จงวัดความยาวของแต่ละด้านของรูปสี่เหลี่ยม a, b และ c” ในหนังสือเรียนคณิตศาสตร์มาเป็นแนวในการสร้างคำสั่งแรกของการหาพื้นที่ของรูปตาม แนวคิด “การวัดความยาวแต่ละด้านของรูปสี่เหลี่ยม”

ครูผู้สังเกต 1: มีสื่อเสริมแบบสามารถให้มันยับได้แบบมีติดเป็นรูป

ครูผู้สอน: ได้ละคะ

ครูผู้สังเกต 1: เพื่อให้เขามาประกอบให้เห็นได้ชัด

1. ใบกิจกรรม 2. รูปเล็กๆ เหมือนแบบนี้ละ

จากโพโตคอล พบว่า ทีมการศึกษาชั้นเรียนออกแบบโดยนำภาพในหนังสือเรียนมา

ขยายใส่กระดาษแล้วตัดแยกภาพออกเป็นภาพๆ เพื่อให้นักเรียนในแต่ละกลุ่มได้นำไปใช้ตัดแปะภาพให้เป็นสี่เหลี่ยมผืนผ้า และย้ายแต่ละช่องมาปะที่ละช่องๆ ด้วยการโยงด้วยดินสอหรือระบายแล้วนับช่อง

3. หาความเชื่อมโยงของแนวคิดของนักเรียน แสดงให้เห็นตัวอย่างการหาความเชื่อมโยงของแนวคิดของนักเรียน ดังต่อไปนี้

ครูผู้สอน: อันนี้เหมือนๆ จะเชื่อมจากของป.4 คือ เรียนการหาพื้นที่แบบนี้มาแล้วละ

ครูผู้สังเกต 1: มันเหลือไหมละของ ป.4

ครูผู้สอน: เขาเรียนการหาพื้นที่โดยที่นับเป็นช่องตาราง แล้วก็เรียนการหาพื้นที่ของสี่เหลี่ยม

ภาพที่ 4 การหาความเชื่อมโยงของแนวคิดของนักเรียน

ที่มา: Hitotatsumatatsu (2011)

จากโพโตคอล แสดงให้เห็นว่าทีมการศึกษาชั้นเรียนหาความเชื่อมโยงของแนวคิดที่นักเรียนมีมาก่อนหน้าในระดับชั้น ป.4 ว่านักเรียนจะนำแนวคิดใดมาใช้หาพื้นที่ของรูปสี่เหลี่ยมด้านขนานในระดับชั้น ป.5 โดยแนวคิดที่ทีมการศึกษาชั้นเรียนร่วมกันพิจารณา คือ การหาพื้นที่ในระดับชั้น ป.4

4. กำหนดตำแหน่งที่จะสังเกตแนวคิดของนักเรียน พบว่า ทีมการศึกษาชั้นเรียนกำหนดตำแหน่งที่จะสังเกตแนวคิดของนักเรียนไว้ในระหว่างที่นักเรียนแก้ปัญหา ชั้น “การเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียน” ในแผนการจัดการเรียนรู้ โดยมีการกำหนดเวลาในการสังเกตและบันทึกรวบรวมแนวคิดของนักเรียนเป็นขอบเขตเวลา

ให้กับทีมการศึกษาชั้นเรียนอย่างชัดเจน 20 นาที
ในแผนการจัดการเรียนรู้ที่ 1/13 หน่วยการเรียนรู้

ที่ 8 เรื่องการหาพื้นที่ของรูป กิจกรรม “มาหาพื้นที่
กันเถอะ”

2. การเรียนรู้ด้วยตนเองของนักเรียน (20 นาที)

6) ครูเดินแจกใบกิจกรรม สื่อและอุปกรณ์

7) นักเรียนทุกกลุ่มลงมือทำกิจกรรม

8) ครูเดินสังเกตเพื่อดูพฤติกรรมในชั้นเรียนและการทำกิจกรรม และรวบรวมแนวคิดของนักเรียน

ภาพที่ 5 การกำหนดตำแหน่งที่จะสังเกตแนวคิดของนักเรียน

ที่มา: สุกัญญา จตุรนนท์, รวีวรรณ เพี้ยเพ็ง และวิริยา ศรีจันทร์บุญ (2563)

จากการวิเคราะห์การออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นแนวคิดของนักเรียนในการ
ปฏิบัติการสอนที่ใช้การศึกษาชั้นเรียนและวิธีการ
แบบเปิดของทีมการศึกษาชั้นเรียนชั้นประถมศึกษา

ปีที่ 5 หน่วยการเรียนรู้ที่ 8 เรื่องการหาพื้นที่ของรูป
จำนวน 13 แผนการจัดการเรียนรู้ ตามแนวคิดองค์
ประกอบการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้น
แนวคิดของนักเรียน 4 องค์ประกอบ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สรุปผลการวิเคราะห์การออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นแนวคิดของนักเรียนในการปฏิบัติ
การสอนที่ใช้การศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิด

องค์ประกอบ	แผนการจัดการเรียนรู้ที่												
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
1	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
2	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
3	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
4	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓

หมายเหตุ: ✓ หมายถึง พบองค์ประกอบการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นแนวคิดของนักเรียน

จากตารางที่ 1 พบว่า ทีมการศึกษา
ชั้นเรียนมีการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้น
แนวคิดของนักเรียนในการปฏิบัติการสอนที่ใช้
การศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิด โดยในการ
ออกแบบทุกแผนมีการพิจารณาองค์ประกอบการ

ออกแบบแผนที่เน้นแนวคิดของนักเรียนทุก
องค์ประกอบการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้
มีรายละเอียดดังนี้

1. คาดการณ์แนวคิดของนักเรียนเน้นไป
ที่การแก้ปัญหาด้วยตนเอง การแยกแนวคิดในการ

แก้ปัญหาระหว่างแนวคิดของครูกับแนวคิดของนักเรียน และการคาดการณ์ความยุ่งยากของนักเรียนจากแนวคิดที่นักเรียนนำมาใช้ในการแก้ปัญหา กล่าวคือ ทีมการศึกษาชั้นเรียนมีการคาดการณ์แนวคิดของนักเรียน และความยุ่งยากที่เกิดจากแนวคิดเพื่อนำมาเป็นประเด็นให้นักเรียนได้เรียนรู้ร่วมกันในชั้นเรียน

2. สร้างคำสั่ง ออกแบบสื่อเป็นการดำเนินการสร้างตามแนวคิดของนักเรียน โดยอาศัยการตีความจากคำสั่งในหนังสือเรียน เพื่อให้นักเรียนได้บรรลุเป้าหมายของการเรียนรู้และออกแบบสื่อโดยเน้นออกแบบตามแนวคิดที่คาดการณ์ไว้เพื่อเป็นเครื่องมือไปดักจับแนวคิดของนักเรียนที่จะเกิดขึ้นจริงในชั้นเรียนกล่าวคือ ทีมการศึกษาชั้นเรียนให้คุณค่ากับแนวคิดของนักเรียนที่จะเกิดขึ้นทุกแนวคิดเป็นสาระสำคัญในการเรียนรู้ร่วมกันของนักเรียนเป็นอย่างยิ่ง จึงมีการออกแบบสื่อไว้รองรับและขยายแนวคิดให้กับนักเรียน

3. หาความเชื่อมโยงของแนวคิดของนักเรียนคือการอภิปรายเพื่อหาความเชื่อมโยงในแนวคิดของนักเรียนโดยเน้นการเชื่อมโยงแนวคิดที่จะเกิดขึ้นกับแนวคิดที่เกิดขึ้นมาก่อนหน้าว่านักเรียนจะใช้อะไรเข้ามาช่วยในการแก้ปัญหา กล่าวคือ นักเรียนจะสามารถแก้ปัญหาในเนื้อหาสาระการเรียนรู้ปัจจุบันได้ นักเรียนจะต้องมีแนวคิดที่เป็นเครื่องมือการเรียนรู้เกี่ยวประเด็นที่เรียนมาก่อน นักเรียนจึงจะสามารถแก้ปัญหาได้

4. กำหนดตำแหน่งที่จะสังเกตแนวคิดของนักเรียนเป็นการร่วมกันระบุถึงขั้นตอนและตำแหน่งที่จะสังเกตแนวคิดของนักเรียนร่วมกันไว้

ในขณะปฏิบัติการสอนในชั้นเรียนตามขั้นตอนของวิธีการแบบเปิดในขั้นตอนที่ 2 เพื่อช่วยให้ครูได้เข้ามามีบทบาทเป็นผู้สังเกตและค้นหาแนวคิดของนักเรียน โดยทีมการศึกษาชั้นเรียนกำหนดตำแหน่งการสังเกตไว้ในระหว่างที่นักเรียนเรียนรู้จากการเผชิญกับปัญหด้วยตนเองเพื่อจะได้ค้นหาหลักฐานในการเรียนรู้ของนักเรียนจากการแก้ปัญหาของแต่ละคน

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากผลการวิจัย พบว่า องค์ประกอบการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นแนวคิดของนักเรียน พบ 4 องค์ประกอบหลัก

1. คาดการณ์แนวคิดของนักเรียน ทำให้ครูมีกรอบในการประเมินการเรียนรู้ระหว่างเรียนของนักเรียนได้อย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับข้อสรุปเกี่ยวกับการคาดการณ์แนวคิดของ Llinares, Fernández & Sánchez-Matamoros (2016, pp. 2155-2170) การคาดการณ์แนวคิด ชี้ให้เห็นการสร้างจุดอ้างอิงเพื่อคาดการณ์การตอบสนองที่เป็นไปได้ของนักเรียน และแนวคิดเกี่ยวกับการคิดของนักเรียน ของ Zhu, Yu & Cai (2017, pp. 213-224) การคิดของนักเรียนมีผลอย่างมีนัยสำคัญต่อการสอนของครูในการทำความเข้าใจการคิดของนักเรียนในขณะที่นักเรียนกำลังเรียนรู้

2. สร้างคำสั่ง ออกแบบสื่อ เป็นการสร้างเครื่องมือมาช่วยให้นักเรียนสามารถเรียนรู้บรรลุเป้าหมายของการเรียนรู้ สอดคล้องกับแนวคิดเกี่ยวกับสื่อ ของ Kumar (2017) เป็นแหล่งข้อมูลสำคัญที่ครูจะต้องรู้วิธีการการเลือกสื่อการสอนที่ดี

ที่สุด และควรรู้วิธีการทำสื่อเสริมสำหรับชั้นเรียน และวิธีดัดแปลงสื่อ และ Akiba et al. (2018, pp. 352-365) คุณภาพของสื่อการสอน ในการศึกษา ชั้นเรียนมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญกับการ คิดของนักเรียน

3. หาความเชื่อมโยงของแนวคิดของ นักเรียน เป็นการพัฒนาการคิดและการเรียนรู้ของ นักเรียนในชั้นเรียนอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับ แนวคิดเกี่ยวกับการคิดของ Önen (2015, pp. 84-96) การเน้นนักเรียนเป็นสำคัญในการสอน ช่วยให้ครูสามารถค้นหาแนวทางการพัฒนา สนับสนุน และบูรณาการคิดให้นักเรียนได้เกิดการเรียนรู้ได้ อย่างมีประสิทธิภาพผ่านกิจกรรมในชั้นเรียนและ Margolis (2020, pp. 15-26) กล่าวว่า การศึกษา ปฏิสัมพันธ์ที่ซับซ้อนของแนวคิดที่เกิดขึ้นระหว่าง การเรียน (ตามทฤษฎี) แนวคิดหลักของ Vygotsky เป็นการนำแนวคิดที่สำคัญมาใช้ปรับโครงสร้าง แนวคิดของนักเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ อัญชิสา วรรณวัต (2562) การเชื่อมโยงแนวคิดของ นักเรียนจะเกิดขึ้นผ่านลำดับกิจกรรมการสอน (Flow of Lesson) จนกลายเป็นแนวคิดทาง คณิตศาสตร์และ Intaros & Inprasitha (2019, pp. 864-876) แนวคิดของนักเรียนที่เกิดขึ้นผ่าน ลำดับการสอนคือแนวคิดทางทางคณิตศาสตร์ที่ กลายเป็นเครื่องมือในการเรียนรู้ของนักเรียนใน อนาคต

4. กำหนดตำแหน่งที่จะสังเกตแนวคิด ของนักเรียน เป็นการวางตำแหน่งจุดอ้างอิงในการ ค้นหาหลักฐานเชิงประจักษ์สำหรับการประเมินการ เรียนรู้ระหว่างเรียนของนักเรียน เช่นเดียวกับ Norwich & Ylonen (2015, pp. 253-273) กล่าวว่า

วิธีค้นหลักฐานในระหว่างเรียนเป็นวิธีการประเมิน และปรับปรุงคุณภาพกระบวนการเรียนรู้แบบต่อ เนื่องอย่างเป็นระบบเพื่อยกระดับคุณภาพการสอน และความก้าวหน้าในการเรียนรู้ของนักเรียน Hino (2007 cited in Huang & Shimizu, 2016, pp. 393-409) แนวคิดของนักเรียนแต่ละคนจะค่อยๆ ถูกสร้างขึ้นในระหว่างกระบวนการในการแก้ปัญหา สอดคล้องกับ Niedderer et al. (2007) วิวัฒนาการ แนวคิดของนักเรียนที่เกิดขึ้นในระหว่างการเรียนรู้ จะกลายเป็นกระบวนการเรียนรู้

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะทางวิชาการ

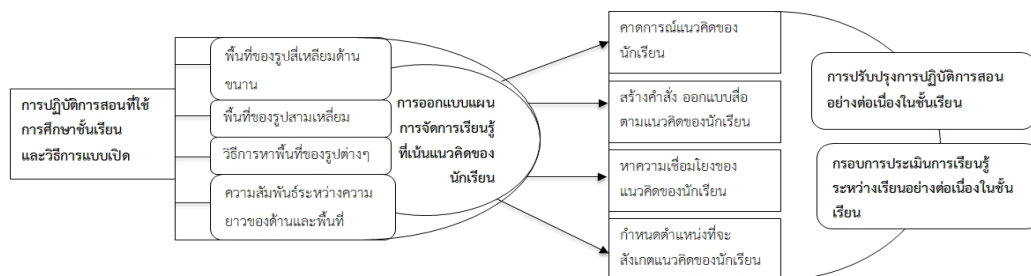
ควรนำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทาง ในการออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อค้นหา และพัฒนาแนวคิดของนักเรียนที่ใช้การศึกษา ชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิดในเนื้อหาวิชาคณิต วิชาอื่นๆ หรือระดับชั้นอื่นๆ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรไปศึกษาวิจัยการออกแบบสื่อ ตามแนวคิดของนักเรียนเพื่อจะได้แนวทางในการ ออกแบบและพัฒนาสื่อตามแนวคิดของนักเรียน

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการศึกษาการวิเคราะห์องค์ประกอบ การออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ที่เน้นแนวคิด ของนักเรียนในการปฏิบัติการสอนที่ใช้การศึกษา ชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิดเพื่อเรียนรู้แนวคิดของ นักเรียน เป็นองค์ประกอบของการออกแบบ แผนการจัดการเรียนรู้ที่นำไปใช้ค้นหา วิจัยเกี่ยวกับ การพัฒนาแนวคิดของนักเรียน

ภาพที่ 6 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- กัตถัญญา บางโท. (2558). *ออกแบบโจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์เพื่อสนับสนุนการคิดวิเคราะห์ของนักเรียน*. (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. เข้าถึงได้จาก <http://www.curriculum2551.com>
- นรรีชต์ ผืนเขียว. (2563). *การออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยวิธี Backward Design*. เข้าถึงได้จาก <https://www.truelookpanya.com/blog/content/79306/-blog-teamet->
- ไมตรี อินทร์ประสิทธิ์. (2557). *กระบวนการแก้ปัญหาในคณิตศาสตร์ระดับโรงเรียน*. ขอนแก่น: เพ็ญพรินตัง.
- _____. (2559). *เอกสารประกอบการอบรมเชิงปฏิบัติการและกิจกรรมเปิดชั้นเรียนระดับชาติ ครั้งที่ 10*. ขอนแก่น: แอนนาออฟเซต.
- _____. (2561ก). *การศึกษาชั้นเรียนด้วยวิธีการแบบเปิด: PLC ภาคปฏิบัติจริงในโรงเรียน*. ขอนแก่น: สถาบันวิจัยและพัฒนาวิชาชีพครูสำหรับอาเซียน.
- _____. (2561ข). *นวัตกรรมการศึกษาชั้นเรียน (Lesson Study) และวิธีการแบบเปิด (Open Approach) เพื่อยกระดับคุณภาพชั้นเรียน*. ขอนแก่น: สถาบันวิจัยและพัฒนาวิชาชีพครูสำหรับอาเซียน.
- _____. (2561ค). *การพัฒนาครูแนวใหม่ ด้วยนวัตกรรมการศึกษาชั้นเรียน (Lesson Study) ให้ตอบ โจทย์ความต้องการครูในศตวรรษที่ 21 สำหรับการสอนคณิตศาสตร์ ระดับชั้นประถมศึกษา*. ขอนแก่น: สถาบันวิจัยและพัฒนาวิชาชีพครูสำหรับอาเซียน.
- เริงนา อำทะวงษ์. (2563). *การออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้ของทีมการศึกษาชั้นเรียน*. จังหวัดชัยภูมิ: โรงเรียนชุมชนบ้านแก่งศรีหนองไผ่

- สฤกัญญา จตุรานนท์, รวีวรรณ เพี้ยเพ็ง และวิริยา ศรีจันทร์บุญ. (2563). *แผนการจัดการเรียนรู้: การหาพื้นที่*. จังหวัดชัยภูมิ: โรงเรียนชุมชนบ้านแก่งศรีทองหนองไผ่.
- อัญชิสา วรรณวดี. (2562). การเชื่อมโยงแนวคิดทางคณิตศาสตร์ของนักเรียนในชั้นเรียนที่ใช้การศึกษาชั้นเรียนและวิธีการแบบเปิด. *การประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยระดับบัณฑิตศึกษาแห่งชาติ ครั้งที่ 20*, หน้า 1863-1872. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- Akiba, M. et al. (2018). Lesson Study design features for supporting collaborative teacher learning. *Teaching and Teacher Education*, 77(1), 352-365.
- Becker, J. & Shimada, S. (1997). *The Open-Ended Approach: A New Proposal for Teaching Mathematics*. Reston, Virginia: National Council of Teachers of Mathematics.
- Fujii, T. (2016). Designing and adapting tasks in lesson planning: a critical process of Lesson Study. *ZDM Mathematics Education*, 48(4), 411-423.
- Hitotatumatatsu, S. (2011). *Mathematics for Elementary Level Grade 5 V. 2 1st print*. Khon Kaen: KKKU Printing.
- Huang, R. & Shimizu, Y. (2016). Improving teaching, developing teachers and teacher developers, and linking theory and practice through lesson study in mathematics: an international perspective. *ZDM Mathematics Education*, 48(4), 393-409.
- Intaros, P. & Inprasitha, M. (2019). How Students' Mathematical Ideas Emerged through Flow of Lesson in Classroom Using Lesson Study and Open Approach. *Psychology*, 10, 864-876.
- Jones, K. (2002). Issues in the teaching and learning of geometry. In: Linda Haggarty (Ed), *Aspects of Teaching Secondary Mathematics: perspectives on practice*. London: Routledge Falmer.
- Kumar, S. (2017). *Teaching Materials and Teaching Aids – I*. Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/318215081_Teaching_materials_and_teaching_aids-1_teaching_material
- Llinares, S., Fernández, C. & Sánchez-Matamoros, G. (2016). Changes in how teachers anticipate secondary students' answers. *Eurasia Journal of Mathematics, Science & Technology Education*, 12(8), 2155-2170.

- MacDonald, A., et al. (2012). Early childhood mathematics education. In B. Perry, T. Lowrie, T. Logan, A. MacDonald, & J. Greenlees (Eds.). *Research in mathematics education in Australasia 2008-2011*, pp. 169-192. Rotterdam: Sense Publishers.
- Margolis, A. (2020). Zone of Proximal Development, Scaffolding and Teaching Practice. *Cultural-Historical Psychology*, 16(3), 15-26.
- NCTM. (2000). *Executive Summary Principles and Standards for School Mathematics*. Retrieved from https://www.nctm.org/uploadedFiles/Standards_and_Positions/PSSM_ExecutiveSummary.pdf
- Niedderer, H. et al. (2007). *Learning process studies*. Retrieved from <https://core.ac.uk/download/pdf/52298697.pdf>
- Nohda, N. (2000). Teaching by Open-Approach Method in Japanese Mathematics Classroom. *Proceeding of the 24th Conference of the International Group for the Psychology of Mathematics Education (PME 24)*, pp. 39-54. Hiroshima, Japan: Hiroshima University.
- Norwich, B. & Ylonen, A. (2015). A design-based trial of Lesson Study for assessment purposes: evaluating a new classroom based dynamic assessment approach. *European Journal of Special Needs Education*, 30(2), 253-273.
- OECD. (2009). *Creating Effective Teaching and Learning Environments: First Results from TALIS*. Retrieved from <https://www.oecd.org/education/school/43023606.pdf>
- Önen, E. (2015). Connections between Modes of Thinking and Learning Approaches: Implications for Education and Research. *Journal of Education and Learning*, 4(1), 84-96.
- Schoenfeld, A. H. (1985). *Mathematical problem solving*. New York: Academic Press.
- Stigler, J. W. and Hiebert, J. (1999). *The teaching gap*. New York: Free Press.
- Tularam, G. A. (2016). Traditional vs Non-traditional Teaching and Learning Strategies-the case of E-learning!. *Proceedings of International Conference on Engineering Education and Research*, pp. 1-11. Australia: University of Western Sydney.
- Tularam, G. A. & Machisella, P. (2018). Traditional vs Non-traditional Teaching and Learning Strategies-the case of E-learning!. *International journal for mathematics teaching and learning*, 19(1), 129-158.

- Voigt, J. (1996). Negotiation of Mathematical Meaning in Classroom Processes: Social Interaction and Learning Mathematics. In Cobb, P., Goldin, G.A., & Greer, B., *Theories of Mathematical Learning*, pp. 21-50. NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Zhu, Y., Yu, W. & Cai, J. (2017). Understanding Students' Mathematical Thinking for Effective Teaching: A Comparison between Expert and Nonexpert Chinese Elementary Mathematics Teachers. *EURASIA Journal of Mathematics, Science and Technology Education*, 14(1), 213-224.

การวิเคราะห์วิชาโหราศาสตร์ที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิต ของประชาชนในจังหวัดขอนแก่น*

Analysis of Astrology Influencing on the Quality of Life of People in Khon Kaen Province

อภิญญา สาริพันธ์, พระครูภาวนาโพธิคุณ และจรัส สักกา
Apinya Sariphan, Prakrubhavanaphodhikun and Jaras Leeka
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand
Corresponding Author, E-mail: hongyeja2014@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาวิชาโหราศาสตร์ 2) ศึกษาวิชาโหราศาสตร์ที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนจังหวัดขอนแก่น 3) วิเคราะห์วิชาโหราศาสตร์ที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในจังหวัดขอนแก่น เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ศึกษาข้อมูลจากเอกสารปฐมภูมิ และทุติยภูมิ มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 35 คน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาตามหลักอุปนัยวิธี

ผลการวิจัยพบว่า

1. วิชาโหราศาสตร์เป็นวิชาที่ว่าด้วยการพยากรณ์โชคชะตาของมนุษย์ และปรากฏการณ์ต่างๆ ของโลก โดยอาศัยตำแหน่งของดวงดาวต่างๆ บนท้องฟ้าเป็นเครื่องชี้แล้วจดบันทึกไว้เป็นสถิติ ซึ่งมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ มีเนื้อหาประกอบด้วย 1) ความเป็นมา 2) ความหมาย 3) วิวัฒนาการ 4) จักรวาลวิทยา 5) องค์ประกอบของโหราศาสตร์ 6) ประเภทของโหราศาสตร์ 7) ข้อห้ามในการพยากรณ์
2. วิชาโหราศาสตร์มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในจังหวัดขอนแก่น 3 ด้าน 1) ด้านความเชื่อ 2) ด้านพิธีกรรม 3) ด้านการดำเนินชีวิต ทั้ง 3 ด้านนี้จะมีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตในแง่ปัจเจกบุคคล และสังคม
3. การวิเคราะห์วิชาโหราศาสตร์ฯ แบ่งเป็น 2 ลักษณะคือ 1) ด้านความเชื่อ พบว่าวิชาโหราศาสตร์มีส่วนสัมพันธ์กับวิถีชีวิตตั้งแต่เกิดจนตายที่ส่งผลต่อคุณภาพชีวิต เช่น การตั้งชื่อ การหาฤกษ์ยาม การประกอบพิธีกรรม และพิธีปฏิบัติต่อคนตาย รวมถึงการดำเนินชีวิต เช่น การปลูกบ้านเรือน

*ได้รับบทความ: 10 กุมภาพันธ์ 2565; แก้ไขบทความ: 19 มิถุนายน 2565; ตอรับตีพิมพ์: 19 มิถุนายน 2565

Received: February 10, 2022; Revised: June 19, 2022; Accepted: June 19, 2022

การแต่งงาน 2) ด้านความรู้ พบว่า (1) กลุ่มเหตุผลนิยม สมรรถนะทางความคิดของมนุษย์ในการได้มาซึ่งความรู้ กลุ่มความเชื่อ และกลุ่มพิธีกรรม เกิดจากเหตุผลที่เป็นส่วนสืบเนื่องมาจากความเชื่อในส่วนปัจเจกบุคคล (2) กลุ่มประสบการณ์นิยม พบว่า กลุ่มคำนวณ กลุ่มพยากรณ์ เป็นกลุ่มที่ได้ความรู้จากประสบการณ์ด้วยการจดบันทึกเป็นสถิติ แล้วนำสถิติมาวิเคราะห์เพื่อการทำนายปรากฏการณ์ในอนาคต

คำสำคัญ: โหราศาสตร์; อิทธิพล; คุณภาพชีวิต

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study astrology; 2) to study astrology influencing the quality of life of people in Khon Kaen Province; 3) to analyze astrology influencing quality of life of people in Khon Kaen Province. This study was qualitative research. The data were studied from primary and secondary documents and 35 key informants before being interpreted by the descriptive analysis based on the inductive method.

The research results were as follows:

1. Astrology is a subject that deals with human fortune-telling and phenomena of the world by determining the positions of stars in the sky as a pointer, recorded as statistic data that influences the way of life of human beings. Its content consists of 1) background, 2) meaning, 3) evolution, 4) cosmology, 5) elements of astrology, 6) types of astrology and 7) prohibition.

2. An astrology influenced the quality of life of people in Khon Kaen province in 3 aspects: 1) beliefs, 2) rituals and 3) lifestyles. These three aspects will influence the quality of life in terms of individuals and society.

3. The analysis of astrology was divided into 2 types: 1) Belief: astrology was related to the way of life from birth to death such as naming, finding auspicious times, performing rituals and rituals for the dead including the way of life such as house construction and marriage; 2) Knowledge: (1) rationalism: the cognitive competence of humans in acquiring knowledge, belief and rituals caused by reason that is a continuation of belief in the individual; (2) experimentalism: computational group and forecast group were the group that gained knowledge from experience by taking statistical records and then analyzed for predicting future phenomena.

Keywords: Astrology; Influences; Quality of life

1. บทนำ

โหราศาสตร์เป็นศาสตร์ที่มนุษย์มีการเรียนการสอนและให้ความสนใจมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันความสำคัญของโหราศาสตร์นั้นได้แพร่กระจายไปยังมนุษย์ทุกชนชั้น จนอาจกล่าวได้ว่าโหราศาสตร์เป็นฐานความคิดสำคัญอย่างหนึ่งของมนุษย์ โดยความรู้ทางโหราศาสตร์นั้นเป็นความรู้สืบเนื่องมาจากการเรียนรู้ระบบการโคจรของดวงดาวที่เรียกว่า ดาราศาสตร์ ส่วนในระบบโหราศาสตร์เรียกว่า “จักราศี” อาจกล่าวได้ว่า การเรียนรู้ดาราศาสตร์เป็นวิทยาศาสตร์ของเส้นทางการโคจรของกลุ่มดวงดาว ส่วนโหราศาสตร์เป็นการเรียนรู้อำนาจของดวงดาว และอำนาจของการโคจรของกลุ่มดาวต่างๆ ดาราศาสตร์จึงมีลักษณะที่เป็นรูปธรรมในขณะที่โหราศาสตร์เป็นเรื่องของนามธรรม (สถิต ภาคมฤค และคณะ, 2560, หน้า 67-74) และถือว่า ความรู้ด้านโหราศาสตร์นั้นได้เป็นพื้นฐานในการดำรงชีวิตของมนุษย์ตลอดมา ความรู้โหราศาสตร์ในยุคอดีตทั้งของอินเดียโบราณ กรีก อียิปต์โบราณ ถือกันว่า การโคจรของดวงอาทิตย์เป็นแนวสำคัญเพื่อกำหนดแบ่งช่วงเวลาองศาในการโคจรและกลุ่มดาวที่ดวงอาทิตย์โคจรผ่านเป็นแนวคิดสำคัญแนวคิดหนึ่งของโลก เรียกว่า “สุริยคติ” ในขณะที่ประเทศจีน และกลุ่มประเทศทางซีกโลกตะวันออกกำหนดนับการโคจรของดวงจันทร์เป็นหลักสำคัญนับตั้งแต่เริ่มเปล่งแสงเต็มดวง สิ้นแสง เป็นวงจรการเดินทางของดวงจันทร์ซึ่งมีอิทธิตต่อพืชพันธุ์ และน้ำในโลก มนุษย์จึงนิยมช่วงเวลา องศาในการโคจร และกลุ่มดวงดาวที่ดวงจันทร์โคจรผ่านเป็นแนวคิดสำคัญเรียกว่า

“จันทรคติ” (ประมวณ วรรณโชติผาเวช, 2551, หน้า 6) ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า วิชาโหราศาสตร์ดังที่ได้นำเสนอมานี้เป็นความรู้ที่สามารถพิสูจน์ความจริงเชิงประจักษ์ได้ด้วยวิธีการคำนวณแบบสุริยคติและจันทรคติ นอกจากนี้โหราศาสตร์ยังเป็นความเชื่อดั้งเดิมที่มนุษย์ได้รับการถ่ายทอดและสืบทอดกันมาแต่ครั้งบรรพกาลจนใช้เป็นพื้นฐานของการดำเนินชีวิตจนถึงปัจจุบัน

จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้นนี้ทำให้เราพบว่า วิชาโหราศาสตร์ได้มีวิวัฒนาการมาอย่างต่อเนื่องโดยเฉพาะวิชาโหราศาสตร์ที่ปรากฏในประเทศไทย ถือได้ว่าได้มีวิวัฒนาการมาจากโหราศาสตร์ของอินเดียโบราณตั้งแต่สมัยครั้งพุทธกาลหรือประมาณสองพันห้าร้อยปีมาแล้ว ซึ่งเริ่มแรกของศาสตร์สาขานี้ได้เริ่มต้นและแพร่หลายในกลุ่มวรรณะพราหมณ์ และแพร่กระจายไปสู่วรรณะอื่นๆ ส่วนในประเทศไทย ได้พบหลักฐานทางโบราณคดีที่สำคัญเกี่ยวกับโหราศาสตร์ที่ได้ขุดพบอารยธรรมบ้านเชียงที่จังหวัดอุดรธานี ซึ่งมีอายุเก่าแก่ประมาณสี่พันถึงห้าพันปี หลักฐานทางโหราศาสตร์สำคัญที่ได้ขุดพบ ได้แก่ สัญลักษณ์เกี่ยวกับจักราศี สัญลักษณ์เครื่องหมายเกี่ยวกับดวงดาวต่างๆ มากมาย ด้วยเหตุนี้ได้มีข้อสันนิษฐานว่าคนไทยได้เริ่มมีการเรียนรู้วิชาโหราศาสตร์มาแล้วประมาณห้าพันปี (พระยาปริรักษเวทการ, 2535, หน้า 3) และนอกจากนี้วิชาโหราศาสตร์ได้มีอิทธิตต่อวิถีชีวิตของมนุษย์รวมถึงเป็นเครื่องมือที่พระมหากษัตริย์ได้ใช้เป็นแนวทางในการบริหารปกครองบ้านเมืองเพื่อความสงบสุขของประชาชน และถือว่าวิชาโหราศาสตร์ยังเป็นความรู้ อย่างหนึ่ง

ที่สังคมยังใช้งาน และยังมีความเชื่อในเรื่องอำนาจของดวงดาวว่ามีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ตั้งแต่แรกเกิดจนกระทั่งตาย โดยได้แบ่งความเชื่อในวิชาโหราศาสตร์ออกเป็น 3 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มการคำนวณและฤกษ์ยาม 2) กลุ่มพยากรณ์ และ 3) กลุ่มพิธีกรรม กลุ่มของโหราศาสตร์ต่างๆ เหล่านี้จะมีการบูรณาการกันในระหว่างกลุ่มอย่างแยกกันไม่ออกเพราะความรู้ทางโหราศาสตร์ที่แบ่งออกเป็นกลุ่มๆ ของโหราศาสตร์ดังกล่าวมานี้จะมีคุณค่าต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์และสะท้อนออกมาเชิงคุณค่าทางวิถีวัฒนธรรม ซึ่งจะช่วยให้เห็นว่าคุณค่าที่มีนั่นคือ คุณค่าที่มีต่อคนและสังคมในลักษณะคุณค่าที่มีต่อคนนั้น อาจกล่าวได้ว่าเป็นคุณค่าต่อการดำรงชีวิต การตัดสินใจ การมีครอบครัว เป็นต้น และแนวคิดดังกล่าวนี้ยังเกี่ยวข้องกับความเป็นมา และวิวัฒนาการของความเชื่อซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับความเชื่อที่ว่าถูกยอมรับว่าเป็นข้อเท็จจริงต่างๆ ที่เชื่อว่าเป็นความจริงเช่น เรื่องเกี่ยวกับลัทธิ และศาสนาตลอดจนเรื่องอื่นๆ ที่คนเรามีความเชื่อเรื่องใด บุคคลใดหรือเหตุการณ์อย่างใดก็จะมีความคิดเห็นไปในทำนองเดียวกันเป็นส่วนมาก (สุชา จันทรเอน, 2524, หน้า 74) และการยอมรับว่าสิ่งใดสิ่งหนึ่งเป็นความจริง หรือมีการดำรงอยู่จริงโดยอาศัยประสบการณ์ตรง การไตร่ตรอง หรือการอนุมานตามด้วย ความมั่นใจไว้วางใจในการนับถือ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2525, หน้า 278)

นอกจากนี้ จากการสืบค้นทางเอกสารได้พบมุมมองในด้านความเชื่อจากนักวิชาการ สรุปได้ว่า ความเชื่อคือการยอมรับที่เกิดอยู่ในจิตสำนึก

ของมนุษย์ต่อพลังอำนาจเหนือธรรมชาติที่เป็นผลดีหรือผลร้ายต่อมนุษย์หรือสังคมนั้นๆ แม้ว่าพลังเหนือธรรมชาติต่างๆ เหล่านั้นไม่สามารถที่จะพิสูจน์ได้ว่าเป็นความจริง แต่มนุษย์ในสังคมหนึ่งยอมรับ และให้ความเคารพ เกรงกลัว สิ่งเหล่านี้เรียกว่า ความเชื่อ ดังนั้นความเชื่อจึงมีขอบเขตกว้างขวางมาก ไม่เพียงแต่จะหมายถึงความเชื่อในดวงวิญญาณทั้งหลาย ภูตผี คาถาอาคม โชคลาภไสยเวทย์ต่างๆ ทั้งนี้ยังรวมถึงปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่มนุษย์ยอมรับนับถือ เช่น ต้นไม้ (ต้นโพธิ์ ต้นไทร) ป่าเขา เป็นต้น (ธวัช ปุณโณทก, 2528, หน้า 350) และนอกจากนี้ ระบบความเชื่อดังกล่าวนี้ได้เกี่ยวข้องกับโหราศาสตร์ในกลุ่มของความเชื่อที่แฝงอยู่ในพิธีกรรมต่างๆ ที่เกิดจากความเชื่อปัจเจกบุคคล และนำไปสู่การสร้างบรรทัดฐานให้แก่สังคม และมีอิทธิพลต่อวิถีชีวิตมนุษย์ในปัจจุบัน เช่น เมื่อเกิดภัยพิบัติต่างๆ มนุษย์จะคิดถึงวิชาโหราศาสตร์เป็นอันดับต้นๆ เสมอ แม้ว่าในปัจจุบันความรู้ทางวิทยาศาสตร์จะได้รับการพัฒนาเพื่อพิสูจน์ความจริงได้เชิงประจักษ์ก็ตามแต่วิทยาศาสตร์ก็มีขีดจำกัดในการตอบปัญหาที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อ วิชาโหราศาสตร์จึงเป็นที่พึ่งแก่มนุษย์ในภาวะที่ซบ เช่น เมื่อเกิดปัญหาเกี่ยวกับ เศรษฐกิจ การศึกษา การงาน การเงิน การเลือกคู่ครอง เป็นต้น ผู้ประสบปัญหาส่วนใหญ่จะเข้าพึ่งหมอดูและโหราจารย์ต่างๆ เพื่อทำนายทายทักในเรื่องดังกล่าว จึงทำให้มีอาชีพหมอดูเกิดขึ้นมากมาย และมีคนจำนวนมากเข้าไปใช้บริการอยู่

จากเหตุผลดังกล่าวมานี้ผู้วิจัยจึงมีความต้องการที่ท้าวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์วิชาโหราศาสตร์

มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในจังหวัดขอนแก่น ดังกล่าวมาว่า วิชาโหราศาสตร์นั้นมีความเป็นมาและเนื้อหาสาระอย่างไร มีส่วนเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของมนุษย์ในมิติของความเชื่อในการดำเนินชีวิต เช่น การเกิด แก่เจ็บ ตาย และอื่นๆ อย่างไรก็ตาม รวมถึงการนำองค์ความรู้ที่ปรากฏในวิชาโหราศาสตร์ไปเป็นแนวทางการเพื่อการประกอบอาชีพให้ประสบความสำเร็จ งานวิจัยนี้เมื่อสำเร็จแล้วจะเป็นประโยชน์แก่ผู้สนใจในวิชาโหราศาสตร์และเป็นสารสนเทศในเชิงวิชาการต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิชาโหราศาสตร์
2. เพื่อศึกษาวิชาโหราศาสตร์ที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในจังหวัดขอนแก่น
3. เพื่อวิเคราะห์วิชาโหราศาสตร์ที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในจังหวัดขอนแก่น

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการเก็บข้อมูลจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสนทนากลุ่ม การสัมภาษณ์เชิงลึก โดยกลุ่มเป้าหมายจำนวน 35 คน ประกอบด้วย 1) นักโหราพยากรณ์ และหมอดูจำนวน 5 คน 2) ประชาชนชาวบ้านจำนวน 5 คน 3) นักวิชาการจำนวน 5 คน 4) ประชาชนผู้เคยได้รับการพยากรณ์หรือดูดวงจำนวน 10 คน และ 5) ผู้ประสบความสำเร็จจากการดำเนินชีวิตด้วยวิชาโหราศาสตร์จำนวน 10 คน การสร้างเครื่องและการหาคุณภาพเครื่องมือการ

วิจัย ประกอบด้วย แบบสังเกต แบบสัมภาษณ์เชิงลึก และแบบสังเกตแบบมีส่วนร่วม อุปกรณ์ที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ กล้องถ่ายรูป สมุดจดบันทึก เครื่องบันทึกเสียง และกล้องถ่ายวิดีโอ ส่วนการสร้างแบบสัมภาษณ์เชิงลึกและการสร้างแบบสังเกตแบบมีส่วนร่วมมีขั้นตอนในการสร้างเครื่อง และการหาคุณภาพเครื่องมือการวิจัย ดังนี้ 1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามชื่อวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดในการวิจัยเกี่ยวกับการวิเคราะห์วิชาโหราพยากรณ์มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของมนุษย์ในจังหวัดขอนแก่น เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์ 2) ข้อมูลที่ได้มาจากขั้นตอนที่ 1 มาเป็นประเด็นคำถามแบบสัมภาษณ์ แล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาและให้ข้อเสนอแนะ 3) ปรับปรุงแบบสัมภาษณ์ตามข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา 4) นำแบบสัมภาษณ์ที่ปรับปรุงแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน พิจารณาความเหมาะสมและความถูกต้องตามเนื้อหา ภาษา และความสอดคล้องเกี่ยวกับประเด็นคำถาม และ 5) เพื่อปรับปรุงแก้ไขแบบสัมภาษณ์ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญแล้วนำไปเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อขอความเห็นชอบก่อนนำไปเก็บข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล มีขั้นตอนดังนี้

- 1) นำหนังสือจากศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ถึงกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญมีผู้นำชุมชน และหน่วยงานราชการ เป็นต้น เพื่อขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยในการสัมภาษณ์ 2) สร้างความสัมพันธ์กับผู้ให้ข้อมูลหลัก และกลุ่มเป้าหมาย พบปะพูดคุย

เพื่อสร้างความคุ้นเคย แจ้งวัตถุประสงค์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล 3) กำหนดนัดหมายวันเวลาที่ดำเนินการสัมภาษณ์ที่แน่นอนเพื่อให้กลุ่มเป้าหมายได้เตรียมตัว และเตรียมเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องในการเก็บรวบรวมข้อมูล และ 4) ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์กับกลุ่มเป้าหมายที่เป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก และบุคคลอื่นๆ โดยใช้วิธีการบันทึกเทป จดบันทึก และการสนทนากับกลุ่มเป้าหมาย

การตรวจสอบข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากสังเกตการสัมภาษณ์ และการสนทนากลุ่ม มาตรวจสอบข้อมูลด้วยวิธีการสามเส้า โดยการนำเอาข้อมูลที่ตรงกันมาการแปลความ การตีความ และนำเสนอข้อมูลโดยการพรรณนาวิเคราะห์

4. สรุปผลการวิจัย

ในการวิจัยเรื่อง วิชาโหราศาสตร์ได้มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในจังหวัดขอนแก่น เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพที่มุ่งศึกษาถึงการวิเคราะห์วิชาโหราศาสตร์ได้มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในจังหวัดขอนแก่น สรุปได้ดังนี้

1. วิชาโหราศาสตร์ เป็นศาสตร์หนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการเป็นไปได้ในการทำนายอนาคตปรากฏการณ์ของโลกหรือโชคชะตาของมนุษย์โดยอาศัยตำแหน่งของดวงดาวต่างๆ บนท้องฟ้าเป็นเครื่องชี้แล้วจดบันทึกไว้เป็นสถิติ ดังนั้นวิชาโหราศาสตร์จึงเป็นวิชาพยากรณ์ชนิดหนึ่งที่อาศัยเวลาและตำแหน่งของดวงดาวในท้องฟ้าเป็นสำคัญ มีได้หมายถึงการพยากรณ์ด้วยวิธีอื่น เช่น

การดูลายมือ การดูไฟ หรือการดูด้วยวิธีนับเลข เป็นต้น อีกประการหนึ่ง โหราศาสตร์เป็นวิชาที่ต่างกับวิทยาศาสตร์ธรรมดาอยู่บ้าง เช่น วิชาคณิตศาสตร์ กิติ วิชาเคมีก็ดี หรือวิชาชีววิทยาก็ดี เหล่านี้เป็นวิชาที่มีกฎเกณฑ์และอาศัยเหตุผลประกอบ นำมาทดลอง พิสูจน์ให้เห็นประจักษ์โดยไม่ยากนัก ส่วนโหราศาสตร์นั้น เป็นวิชาที่ค่อนข้างลึกลับและยากแก่การพิสูจน์และทดลอง โดยวิธีเช่นเดียวกันกับการทดลองทางวิทยาศาสตร์ ด้วยเหตุนี้นักวิทยาศาสตร์ส่วนมากจึงยังไม่รับรองโหราศาสตร์ เช่น วิทยาศาสตร์อื่นๆ อย่างไรก็ดี โหราศาสตร์เป็นวิชาเก่าแก่ที่สุดวิชาหนึ่ง ซึ่งได้ศึกษากันมาแต่โบราณจนถึงปัจจุบันนี้ และยังเป็นวิชาที่อยู่ในความสนใจของชนชาติต่างๆ ทั่วโลก และวิชาโหราศาสตร์ แบ่งออกเป็น 7 ประเภท ดังนี้ 1) โหราศาสตร์ชะตาบุคคล (Natal Astrology) 2) โหราศาสตร์ชาตาบ้านเมือง (Mundane National Astrology) 3) โหราศาสตร์การแพทย์ (Medical Astrology) 4) โหราศาสตร์ธรรมชาติ หรืออุตุนิยม 5) โหราศาสตร์การเกษตร (Agricultural Astrology) 6) โหราศาสตร์การคลัง (Financial Astrology) 7) โหราศาสตร์การให้ฤกษ์ (Electional Astrology) นอกจากนี้ ได้มีข้อห้ามในการพยากรณ์ไว้ 3 ประการ คือ 1) ห้ามพยากรณ์ความเป็นความตาย 2) ห้ามพยากรณ์ความสัมพันธ์ของผู้ที่เป็นสามี ภรรยา หรือผู้ที่จะแต่งงานกัน และ 3) ห้ามพยากรณ์บุตร ธิดา ว่าจะได้หรือไม่ เป็นต้น

2. วิชาโหราศาสตร์ที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในจังหวัดขอนแก่น สรุปได้ว่า

วิชาโหราศาสตร์ เป็นความรู้อย่างหนึ่งที่ประชาชนในจังหวัดขอนแก่นยังใช้งาน และยังมีความเชื่อถือในเรื่องอำนาจของดวงดาวว่ามีผลต่อการดำรงชีวิต นับตั้งแต่แรกเกิดจนตายแบ่งเป็น 3 ด้านคือ อิทธิพลด้านความเชื่อ ด้านพิธีกรรม และด้านการดำเนินชีวิต และวิชาโหราศาสตร์ในจังหวัดขอนแก่น แบ่งเป็น 3 กลุ่มคือ 1) การคำนวณ และฤกษ์ 2) การพยากรณ์ และ 3) พิธีกรรม กลุ่มของโหราศาสตร์เหล่านี้มักมีการบูรณาการระหว่างกลุ่มกันอย่างแยกไม่ออก โดยความรู้โหราศาสตร์ที่จำแนกเป็นกลุ่มข้างต้นนั้นมีคุณค่าต่อการดำรงชีวิตของประชาชนในจังหวัดขอนแก่นเป็นอย่างยิ่งและได้สะท้อนคุณค่าทางวัฒนธรรมที่เกิดต่อคน และคุณค่าต่อสังคม และวิชาโหราศาสตร์ยังมีอิทธิต่อคุณภาพชีวิตในแง่ของความเชื่อต่อขนบธรรมเนียมประเพณีที่ถือปฏิบัติสืบต่อกันมา เรียกว่า การทำบุญตามฮีต และถือว่าเป็นขนบธรรมเนียมประเพณีของคนในจังหวัดขอนแก่นที่ปฏิบัติสืบต่อกันมาจนถึงปัจจุบัน นอกจากนี้วิชาโหราศาสตร์ยังมีอิทธิต่อคุณภาพชีวิตมนุษย์ในชีวิตประจำวัน ตั้งแต่เราเกิดมาจนกระทั่งตายวิชาโหราศาสตร์จะมีส่วนเกี่ยวข้องอยู่กับวิถีชีวิตของเราจนแยกกันไม่ได้เช่น การถือฤกษ์ถือยามหรือการพยากรณ์เหตุการณ์ต่างๆ ของอนาคตว่าจะเป็นอย่างไรกลางดีหรือกลางร้าย โชคหรือเคราะห์กรรมทำอะไรจึงจะมีโชคหรือทำอะไรจึงจะพ้นเคราะห์กรรม เป็นต้น

3. การวิเคราะห์วิชาโหราศาสตร์ได้มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในจังหวัดขอนแก่น สรุปได้ดังนี้

3.1 อิทธิพลด้านความเชื่อ: ความเชื่อด้านโหราศาสตร์อยู่คู่กับสังคมอีสานและจังหวัดขอนแก่นมาอย่างยาวนาน โดยโหราศาสตร์เป็นศาสตร์หนึ่งที่มีอายุยาวนานมาพอๆ กันกับการมีบันทึกว่ามีมนุษย์อยู่ในโลกใบนี้โหราศาสตร์ถือเป็นศาสตร์หนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการเป็นไปได้ในการทำนายอนาคตปรากฏการณ์ของโลกหรือโชคชะตาของมนุษย์โดยอาศัยตำแหน่งของดวงดาวต่างๆ บนท้องฟ้าเป็นเครื่องชี้แล้วจดบันทึกไว้เป็นสถิติประชาชนในจังหวัดขอนแก่นตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันยังคงมีความเชื่อในวิชาโหราศาสตร์ เช่น การดูฤกษ์เพื่อประกอบการมงคล ดูฤกษ์ออกรถยนต์คันใหม่การทำบุญขึ้นบ้านหลังใหม่การเปิดกิจการใหม่ หรือการตัดสินใจปัญหาสำคัญที่มีความทุกข์ภายในใจ เป็นต้น ซึ่งทั้งหมดนี้จะเกี่ยวข้องกับความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์ทั้งสิ้น และยังพบว่าความเชื่อ นั้นแบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ 1) ความเชื่อทั่วไป หรือความเชื่อธรรมดา มักจะเป็นเรื่องที่เกี่ยวพันกับธรรมชาติ และปรากฏการณ์ทางธรรมชาติ ความคุ้นเคยที่ได้รับการบอกเล่าต่อกันมา เช่น การแห่นางแมว เพื่อขอฝน เมื่อชาวนาประสบกับภาวะภัยแล้ง การทำขวัญข้าวเมื่อข้าวตกร่วงเชื่อว่าจะทำให้แม่โพสพไม่พอใจ เมื่อมีการบวงสรวงจะทำให้แม่โพสพพึงพอใจนำความอุดมสมบูรณ์มาสู่ท้องนา รวมถึงความเชื่อเรื่องยากลางบ้านที่ใช้รักษาโรคภัยไข้เจ็บให้หายได้ 2) ความเชื่อในสิ่งเหนือธรรมชาติ เป็นความเชื่อที่แฝงไว้ด้วยความกลัว มนุษย์พยายามหาวิธีการที่จะก่อให้เกิดผลในทางที่ดี และก่อให้เกิดความสุขกับตนเอง และกระทำต่อสิ่งที่มีอำนาจเหนือธรรมชาติ

เหล่านั้น ทำให้เกิดเป็นแนวทางปฏิบัติที่เป็นพิธีกรรม หรือศาสนา เช่น ความเชื่อทางไสยศาสตร์ ความเชื่อในเครื่องรางของขลัง ความเชื่อในเรื่องวิญญาณ เป็นต้น

3.2 อิทธิพลด้านพิธีกรรม สรุปได้ว่าระบบความเชื่อของคนอีสานในวิชาโหราศาสตร์จะมีส่วนสัมพันธ์เกี่ยวข้องอยู่ในวิถีชีวิตตลอดเวลา ตั้งแต่เกิดจนตาย ความเชื่อ จารีตประเพณีหลายอย่าง ล้วนมีที่มาจากแนวคิดในวิชาโหราศาสตร์ทั้งสิ้นตั้งแต่การเกิด โดยมีความเชื่อว่าผู้ที่เกิดในช่วงเวลาของแต่ละวันจะอยู่ภายใต้อิทธิพลของดวงดาวนั้นๆ เมื่อกำหนดรู้ดวงดาวประจำตัวแล้ว ความหมายของดวงดาวในด้านต่างๆ ก็จะมีผลทำให้ผู้ที่เกิดภายใต้อิทธิพลของดวงดาวนั้นมีบุคลิกลักษณะหรือรูปร่างเป็นไปตามความหมายของดวงดาวนั้นๆ บุคคลที่เกิดในวันแต่วันวันจึงต้องอาศัยความเป็นมงคลตามความหมายของดวงดาวประจำตัวเพื่อให้ชีวิตสมบูรณ์ และเจริญก้าวหน้า โหราศาสตร์ที่ส่งผลต่ออิทธิทางด้านความเชื่อของคนอีสานได้แสดงออกมาอย่างต่อเนื่อง และยาวนานโดยเฉพาะในความเชื่อ เช่น 1) พิธีกรรมเกี่ยวกับการเกิด 2) การตั้งชื่อ 3) การเสียเคราะห์ และ 4) การปฏิบัติต่อศพ

3.3 อิทธิพลด้านการดำเนินชีวิต สรุปได้ว่า โหราศาสตร์ต่อวิถีชีวิตของประชาชนในจังหวัดขอนแก่น และเป็นความรู้อย่างหนึ่งที่ยังใช้งาน และยังมีความเชื่อถือในเรื่องอำนาจของดวงดาวว่ามีผลต่อการดำรงชีวิตนับตั้งแต่แรกเกิดจนตาย โดยจำแนกเป็น 3 กลุ่มคือ 1) การคำนวณและฤกษ์ 2) การพยากรณ์ และ 3) พิธีกรรม กลุ่ม

ของโหราศาสตร์เหล่านี้ มักมีการบูรณาการระหว่างกลุ่มกันอย่างแยกไม่ออก โดยความรู้โหราศาสตร์ที่จำแนกเป็นกลุ่มข้างต้นนั้นมีคุณค่าต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์เป็นอย่างยิ่งสะท้อนคุณค่าทางวัฒนธรรมจะช่วยให้เห็นว่าคุณค่าที่มีนั้นคือ คุณค่าต่อคน และคุณค่าต่อสังคม ในลักษณะคุณค่าที่มีต่อคนนั้นอาจกล่าวได้ว่ามีคุณค่าต่อการดำรงอยู่ การตัดสินใจ การมีครอบครัว เป็นต้น

5. อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการวิเคราะห์วิชาโหราศาสตร์ ได้มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในจังหวัดขอนแก่น ผู้วิจัยได้พบประเด็นที่น่าสนใจหลายประเด็น จึงนำประเด็นที่น่าสนใจเหล่านั้นมาทำการอภิปรายผล ดังนี้

1. โหราศาสตร์เป็นศาสตร์ว่าด้วยการพยากรณ์โชคชะตาของมนุษย์ และปรากฏการณ์ต่างๆ ของโลกโดยอาศัยตำแหน่งการโคจรของดวงดาวบนท้องฟ้าเป็นเครื่องชี้และมีการจดบันทึกไว้เป็นสถิติซึ่งมีอิทธิพลต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์ในด้านต่างๆ เช่น ความเชื่อ พิธีกรรม เป็นต้น ซึ่งสอดคล้องกับมานพ นักการเรือน (2555) ที่กล่าวว่า การดำเนินชีวิตของบุคคลหรือเหตุการณ์บ้านเมือง โหราศาสตร์จะนำมาใช้อย่างเข้มงวดกวดขัน โดยแสดงออกในรูปของพิธีกรรม ความเชื่อ และวัฒนธรรมประเพณีตั้งแต่การเกิด การมีคู่ครอง การทำบุญอายุ การตาย การทำศึกสงคราม การวางศิลาฤกษ์ฝังเสาหลักเมือง

2. วิชาโหราศาสตร์มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในจังหวัดขอนแก่น 3 ด้าน

1) ด้านความเชื่อ 2) ด้านพิธีกรรม 3) ด้านการดำเนินชีวิต ทั้ง 3 ด้านนี้จะมีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตในแง่ปัจเจกบุคคล และสังคม ซึ่งสอดคล้องกับยอดธง ทับทิวไม้ (2534, หน้า 58-59) กล่าวว่า สังคมไทยได้ใช้วิชาโหราศาสตร์มาใช้เป็นหลักในการวางพื้นฐานสำหรับการดำเนินยุทธศาสตร์ยุทธวิธีทั้งด้านการเมืองและการสงครามมาตลอดเวลานานที่ประเทศไทยถูกสร้างขึ้น มา โหราศาสตร์ไทยจึงมีอิทธิพลทุกประการในการดำเนินชีวิตของคนไทยตั้งแต่ระดับสูงสุดและต่ำสุด ตั้งแต่ใช้สำหรับการรบทัพจับศึก สร้างบ้านสร้างเมืองลงมาจนกระทั่งถึงกำหนดเวลาตัดผม ตัดเล็บ สำหรับคนทั่วไป อย่างน้อยที่สุดที่คนไทยคุ้นหูกันมากก็คือ “ฤกษ์-ยาม” ซึ่งคนไทยส่วนมากจะต้องให้ความสนใจหรือกระทำตามกฎเกณฑ์ของวิชาโหราศาสตร์ เพราะมีความเชื่อว่ากฎเกณฑ์เหล่านั้นจะก่อให้เกิดผลดีและเป็นมงคลแก่ผู้กระทำนั้นๆ โดยอาศัยวิชาโหราศาสตร์หรือ “การดูหมอ” เป็นทางออก และเป็นความหวังอย่างหนึ่ง อย่างน้อยก็ในแง่ของจิตวิทยา

3. เมื่อวิเคราะห์ถึงอิทธิพลของวิชาโหราศาสตร์ต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในจังหวัดขอนแก่น พบว่า ประชาชนในจังหวัดขอนแก่นยังพึ่งพิงวิชาโหราศาสตร์ในการดำเนินชีวิต การค้าขาย การศึกษา และการทำงาน วิชาโหราศาสตร์มีส่วนในการสนับสนุนในเรื่องต่างๆ ดังกล่าว ซึ่งสอดคล้องกับอุเทณี มนเทียรทอง (2534) ได้ทำวิจัยเรื่อง โหราศาสตร์ไทยกับการวางแผนและควบคุมธุรกิจธนาคาร พบว่า มีการใช้โหราศาสตร์ในการวางแผนและควบคุมกิจการ

ธนาคาร โดยชี้ให้เห็นว่า โหราศาสตร์เข้าไปมีส่วนในระบบเศรษฐกิจของประเทศโดยเฉพาะธุรกิจธนาคารซึ่งเปรียบเสมือนแหล่งเงินของชาติยังให้ความสำคัญกับโหราศาสตร์ทั้งนั้น ซึ่งสอดคล้องกับบุญชัย มาลัยศิริรัตน์ (2533) ได้ทำวิจัยเรื่อง โหราศาสตร์กับนโยบายศาสตร์: ศึกษาการนำโหราศาสตร์เข้ามาช่วยในการตัดสินใจของนักบริหาร พบว่า ไม่เพียงแต่บุคคลธรรมดาทั่วไปเท่านั้นที่ให้ความสำคัญกับโหราศาสตร์ ยังมีผู้บริหารที่มีอำนาจตัดสินใจมีวิสัยทัศน์ และคุณวุฒิได้นำโหราศาสตร์เข้ามาช่วยในการตัดสินใจได้อย่างผสมผสานกลมกลืน ทำให้เกิดความสมบูรณ์ มีหลักวิชาการและเป็นวิทยาศาสตร์มากขึ้น โดยผู้บริหารที่มีอำนาจในการกำหนดนโยบายหรือการตัดสินใจ และใช้โหราศาสตร์ตัดสินใจส่วนใหญ่มีอายุ 40 ปีขึ้นไป มีหน้าที่การงานในลักษณะ Generalist เคยประสบความล้มเหลวและมีประสบการณ์ในการต่อสู้ชีวิตมากมาย เคยพบโทรหรือหมอดูที่มีคุณภาพและคุณธรรม อีกทั้งผู้บริหารเหล่านั้นอยู่ในสภาพแวดล้อมที่จำกัดความคิด ได้รับข้อมูลและอยู่ในสถานการณ์ที่ไม่แน่นอน เกิดความไม่แน่ใจจึงต้องใช้แบบไม่มีแบบแผน

6. ข้อเสนอแนะ

การทำวิจัยเรื่องการวิเคราะห์วิชาโหราศาสตร์ที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในจังหวัดขอนแก่นครั้งนี้ ยังมีเนื้อหาที่น่าสนใจที่ผู้วิจัยต้องการนำเสนอ แต่เพราะมีข้อจำกัดด้านกรอบการวิจัยและกรอบด้านระยะเวลาจึงไม่สามารถนำเสนอเนื้อหาดังกล่าวนั้น

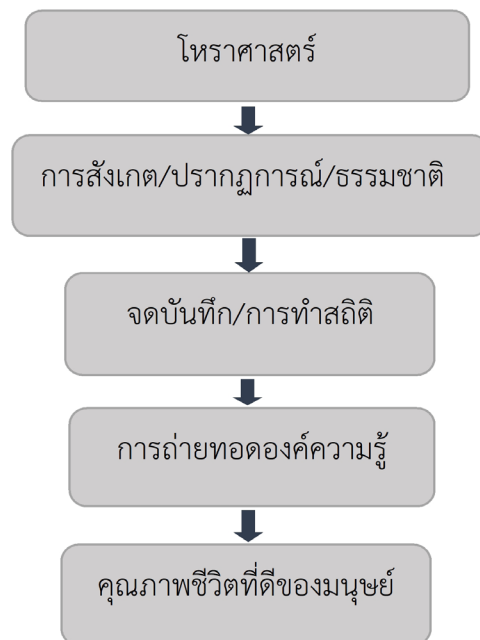
ได้จึงขอแนะนำเป็นข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรทำวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์วิชาโหราศาสตร์ในสังคมที่มีความขัดแย้งกับหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา

2. ควรทำวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์วิชาโหราศาสตร์ในสังคมที่มีความขัดแย้งกับหลักการทางวิทยาศาสตร์

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการวิจัยเรื่องการวิเคราะห์วิชาโหราศาสตร์ที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในจังหวัดขอนแก่น ทำให้ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับความรู้ที่อยู่ในวิชาโหราศาสตร์ ที่เกิดจากการสังสมประสบการณ์จนตกผลึกเป็นองค์ความรู้แล้วนำองค์ความรู้นั้นมาใช้ให้เกิดประโยชน์แก่มนุษย์ ดังแผนภูมิภาพต่อไปนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- ธวัช ปุณโณทก. (2528). ความเชื่อพื้นบ้านอันลุ่มพันกับชีวิตในสังคมอีสานในวัฒนธรรมพื้นบ้าน. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญชัย มัลลย์ศิริรัตน์. (2533). โหราศาสตร์กับนโยบายศาสตร์: ศึกษาการนำโหราศาสตร์เข้ามาช่วยในการตัดสินใจของนักบริหาร. (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ประมวณ วรณโชติผาเวช. (2551). การประเมินความแม่นยำของโหราศาสตร์ไทยในการพยากรณ์ลักษณะส่วนบุคคล และพฤติกรรมในการทำงาน. (การศึกษาค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พระยาบริรักษ์เวชการ. (2535). หลักโหราศาสตร์ทั่วไปมูลฐานของโหราศาสตร์และประโยชน์ของการศึกษาโหราศาสตร์มรดกแห่งไทรสยาม สมาคมโหรแห่งประเทศไทย. กรุงเทพฯ: มิตรสยาม.
- มานพ นักการเรียน. (2555). พระพุทธศาสนากับความเชื่อเรื่องโหราศาสตร์. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- ยอดธง ทับทิวไม้. (2534). โหราศาสตร์ไทย (เรียนด้วยตัวเอง). กรุงเทพฯ: เดลฟี.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2525). พจนานุกรมศัพท์ปรัชญา ฉบับราชบัณฑิตยสถาน. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- สถิต ภาคมฤค และคณะ. (2560). คุณค่าทางวัฒนธรรมของโหราศาสตร์ชาติพันธุ์ในแอ่งสกลนคร. รมยสาร, 15(2), 67-74.
- สุชา จันทรเอม. (2524). จิตวิทยาลังคม. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- อุเทณี มนเทียรทอง. (2534). โหราศาสตร์ไทยกับการวางแผนและควบคุมธุรกิจธนาคาร. (วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ปัจจัยเชิงสาเหตุที่ส่งผลต่อมาตรการป้องกันปัญหาคอร์รัปชัน
ในการจัดซื้อจัดจ้าง ด้วยวิธีประกวดราคาอิเล็กทรอนิกส์
ของหน่วยงานภาครัฐในกรุงเทพมหานคร*

The Causal Model towards Government Defense
Anti-Corruption Measurement of Government Procurement
of Electronic Bidding in Bangkok, Thailand

นันทิตา เลิศสงครามชัย และนักนิชา โชตพิทยานนท์
Nantita Lertsongkramchai and Natnicha Chotpittayanon
มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา
Suan Sunandha Rajabhat University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: nantita.nl@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับของคอร์รัปชันการจัดซื้อจัดจ้างหลักธรรมาภิบาล จิตพอเพียงด้านทุจริต และการป้องกันปัญหาคอร์รัปชันในการจัดซื้อจัดจ้าง ด้วยวิธีประกวดราคาอิเล็กทรอนิกส์ 2) ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการป้องกันปัญหาคอร์รัปชันในการจัดซื้อจัดจ้าง ด้วยวิธีประกวดราคาอิเล็กทรอนิกส์ และ 3) ศึกษาแนวทางเพิ่มประสิทธิภาพการป้องกันปัญหาคอร์รัปชันในการจัดซื้อจัดจ้างด้วยวิธีประกวดราคาอิเล็กทรอนิกส์ เป็นการวิจัยผสมผสาน การวิจัยเชิงปริมาณ มีกลุ่มตัวอย่าง 400 ราย ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือและวิเคราะห์ข้อมูลโดยสมการโครงสร้าง ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 15 ราย ใช้วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจง และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. หลักธรรมาภิบาล จิตพอเพียงด้านทุจริต และการป้องกันปัญหาคอร์รัปชันในการจัดซื้อจัดจ้างด้วยวิธีประกวดราคาอิเล็กทรอนิกส์ อยู่ในระดับมาก ยกเว้นคอร์รัปชันการจัดซื้อจัดจ้าง อยู่ในระดับปานกลาง

*ได้รับบทความ: 30 ตุลาคม 2564; แก้ไขบทความ: 5 เมษายน 2022; ตอรับตีพิมพ์: 19 มิถุนายน 2565

Received: October 30, 2021; Revised: April 5, 2022; Accepted: June 19, 2022

2. แบบจำลองสมการโครงสร้างของปัจจัยที่ส่งผลต่อการป้องกันปัญหาคอร์รัปชันในการจัดซื้อจัดจ้างด้วยวิธีประกวดราคาอิเล็กทรอนิกส์ สอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยพิจารณาจากค่า Chi-square = 253.59, df = 83, p-value = 0.000, GFI = 0.91, และ RMSEA = 0.08 โดยพบว่าตัวแปรปัจจัยที่ส่งผลต่อการป้องกันปัญหาคอร์รัปชันในการจัดซื้อจัดจ้างด้วยวิธีประกวดราคาอิเล็กทรอนิกส์ คือ จิตพอเพียงต้านทุจริต และหลักธรรมาภิบาล โดยค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.65 และ 0.34 ตามลำดับ

3. แนวทางป้องกันปัญหาคอร์รัปชันในการจัดซื้อจัดจ้าง ด้วยวิธีประกวดราคาอิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ เสริมสร้างความโปร่งใสโดยใช้หลักการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐ และการบริหารตามหลักธรรมาภิบาล เสริมสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการติดตามตรวจสอบการจัดซื้อจัดจ้าง การบริหารตามหลักคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ และเพิ่มบทลงโทษผู้กระทำความผิดกฎหมายจัดซื้อจัดจ้าง

คำสำคัญ: คอร์รัปชัน; การจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ; วิธีประกวดราคาอิเล็กทรอนิกส์

Abstract

The objectives of this research are as follows: 1) to study the levels of procurement corruption, good governance, STRONG, and preventing corruption in procurement by electronic bidding method; 2) to study the factors affecting for preventing corruption in procurement by electronic bidding method; and 3) to study the guidelines for preventing corruption in procurement by electronic bidding method. This research utilized a mixed method. In the quantitative research part, the sample consisted 400 people. Data were collected via a questionnaire and analyzed with a Structural Equation Model. In the qualitative research component, in-depth interviews were performed with 15 key informants. They were selected by purposive sampling. Data were then analyzed with content analysis.

The research findings showed that:

1. Good governance, STRONG, and preventing corruption in procurement by electronic bidding method were rated at a high level, except for procurement corruption was at a moderate level.

2. The structural equation model of factors affecting the preventing corruption in procurement by electronic bidding method are in line with empirical data, as shown by the Chi-square = 253.59, df = 83, p-value = 0.000, GFI = 0.91, and RMSEA = 0.08. It is

found that factors affecting the preventing corruption in procurement by electronic bidding method are STRONG with the coefficient of 0.65 and good governance with the coefficient of 0.34 respectively.

3. The guidelines for preventing corruption in procurement by electronic bidding method as follow: enhance transparency by using Open Government Data and good governance principles, enhancing the process of public participation in procurement monitoring, management according to the principles of Public Sector Management Quality Award, and Increase penalties for procurement offenses.

Keywords: Corruption; Government Procurement; Electronic Bidding

1. บทนำ

คอร์รัปชัน มีความหมายตรงกับคำว่า การทุจริตคดโกง ความไม่ซื่อสัตย์สุจริต การฉ้อราษฎร์บังหลวง โดยศาสตราจารย์โรเบิร์ต คลิตการ์ด (Robert Klitgaard) นักเศรษฐศาสตร์ชาวอเมริกัน ได้อธิบายพฤติกรรมคอร์รัปชัน คือ การผูกขาดความบกพร่องในการใช้ดุลยพินิจของผู้มีส่วนได้เสียและกลไกที่รับผิดชอบทางสังคม คอร์รัปชันเป็นระบบผลประโยชน์ที่เกี่ยวกัน ส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจและสังคม เป็นปัญหาที่มีมานานและอยู่ในวิถีชีวิตของคนไทยมาอย่างยาวนานจนเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมเรียกกันว่า ระบบอุปถัมภ์ ซึ่งเป็นระบบที่ก่อตัวมาจากความสัมพันธ์ทางเครือญาติในระบบย่อยของสังคม จนพัฒนาเป็นระบบพวกพ้องในระบบประเทศที่เอื้อประโยชน์ต่อกัน ความสลับซับซ้อนของระบบอุปถัมภ์ที่ซ่อนอยู่อีกหนึ่งชั้นหลังฉาก มีมือที่มองไม่เห็นคอยกำกับงานการเจ้าหน้าที่รัฐในทางพฤตินัย และเจ้าหน้าที่รัฐเองก็ยินยอม ละเว้น และการควบคุมกลไกเพื่อผลประโยชน์ต่างตอบแทน โดยสถาบันทางสังคม

ได้หล่อหลอมพฤติกรรม วิธีคิด และทัศนคติเรื่องคอร์รัปชัน ทำให้พฤติกรรมการทุจริตฝังรากลึกแบบไม่รู้ตัว ด้วยความคุ้นเคยและชินชา ทำให้คนไทยบางส่วนมองว่าคอร์รัปชันเป็นเรื่องปกติ คอร์รัปชันจึงยังอยู่ในสังคมไทย พร้อมทั้งรับมาเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตโดยปริยาย (พลิชฐ์ ไชยวัฒน์, 2560)

ในปี พ.ศ. 2561 องค์กรเพื่อความโปร่งใสนานาชาติ (Transparency International: TI) เผยแพร่ดัชนีภาพลักษณ์คอร์รัปชันทั่วโลก (Corruption Perception Index - CPI) พบว่าประเทศไทยได้คะแนน 36 คะแนน จากคะแนนเต็ม 100 คะแนน นอกจากนี้มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย เผยผลสำรวจดัชนีคอร์รัปชันไทยเดือนธันวาคม พ.ศ. 2560 พบว่า ปัญหาคอร์รัปชันมาจากกระบวนการจัดซื้อจัดจ้าง ประเมินว่าจะรุนแรงมากที่สุดในรอบ 3 ปี จากกรณีที่จะมีโครงการลงทุนขนาดใหญ่ของรัฐบาลต่อเนื่อง ที่หน่วยงานภาครัฐและเอกชนพยายามหาช่องว่างในการจ่ายใต้โต๊ะ เพอร์เซ็นต์การจ่ายเงินเพิ่มพิเศษของเอกชน แก่หน่วยงานรัฐและนักการเมืองเพื่อให้ได้งาน

มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเฉลี่ยอยู่ที่ร้อยละ 5-15 ของมูลค่างบประมาณลงทุน ซึ่งเป็นค่าเฉลี่ยการจ่ายเงินได้โตะเท่ากับก่อนหน้าที่มีการทำรัฐประหาร ในปี พ.ศ. 2557 การเรียกเงินสินบนเฉลี่ยร้อยละ 5-15 อันจะนำมาซึ่งความเสียหายประมาณ 100,000-200,000 ล้านบาท (ไทยรัฐ, 2561)

ปัจจุบัน รัฐบาลได้กำหนดแนวทางตรวจสอบการจัดซื้อจัดจ้างด้วยวิธีการทางอิเล็กทรอนิกส์ (e-market) และวิธีประกวดราคาอิเล็กทรอนิกส์ (e-bidding) เพื่อนำมาช่วยป้องกันคอร์รัปชันในการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ (กองตรวจสอบภาครัฐกรมบัญชีกลาง, 2559) มีการกำหนดเกณฑ์มาตรฐานกลางเพื่อให้หน่วยงานรัฐทุกหน่วยงานนำไปเป็นหลักปฏิบัติ และดำเนินการจัดซื้อจัดจ้างที่คำนึงถึงวัตถุประสงค์การใช้งานเป็นสำคัญ ซึ่งจะก่อให้เกิดความคุ้มค่าในการใช้จ่ายงบประมาณภาครัฐหวังว่าจะทำให้การจัดซื้อจัดจ้างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ต้องการที่จะเปิดเผยข้อมูลต่อสาธารณชนให้มากที่สุด เพื่อให้เกิดความโปร่งใสและเปิดโอกาสให้มีการแข่งขันอย่างเป็นธรรม มีการส่งเสริมให้ภาคประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ ซึ่งเป็นมาตรการหนึ่งเพื่อป้องกันปัญหาการทุจริตและประพฤติมิชอบ และก่อให้เกิดผลดีกับการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐให้เป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป (อานันท์ เกียรติสารพิภพ, 2560) อย่างไรก็ตาม ยังพบถึงปัญหาในการจัดซื้อจัดจ้างที่เกิดจากการใช้อำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ที่ดำเนินการไม่โปร่งใส ประกอบกับหลักเกณฑ์และขั้นตอนการคัดเลือกผู้เข้าแข่งขันได้เปิดโอกาสให้เจ้าหน้าที่ของรัฐใช้อำนาจหน้าที่โดยมิชอบ

ใช้อำนาจในการกำหนดราคากลางที่สูงกว่าความเป็นจริงหรือไม่กำหนดราคาที่ชัดเจน ทำให้มีการเสนอราคากลางสูงกว่าความเป็นจริง หรือมีการกำหนดคุณลักษณะเฉพาะ (Specification) ให้เป็นประโยชน์แก่ผู้แข่งขันรายหนึ่งรายใด ทำให้เอกชนรายนั้นได้เปรียบเอกชนรายอื่น ซึ่งไม่ก่อให้เกิดการแข่งขันที่แท้จริง หรืออาจมีการเปิดเผยข้อมูลของเอกชนรายใดให้เอกชนรายอื่นทราบ อาจทำให้เอกชนที่ถูกเปิดเผยข้อมูลเสียหาย

เนื่องด้วยสถานการณ์ที่มีต่อปัญหาคอร์รัปชันในการจัดซื้อจัดจ้างด้วยวิธีประกวดราคาอิเล็กทรอนิกส์ ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุ ได้แก่ คอร์รัปชันการจัดซื้อจัดจ้างหลักธรรมาภิบาล จิตพอเพียงต้านทุจริต ที่ส่งผลต่อการป้องกันปัญหาคอร์รัปชันในการจัดซื้อจัดจ้างด้วยวิธีประกวดราคาอิเล็กทรอนิกส์เพื่อส่งเสริมให้เกิดองค์ความรู้และเป็นข้อมูลสนับสนุนแก่หน่วยงานภาครัฐ ได้นำไปเป็นนโยบาย แนวทางปฏิบัติ และมาตรการสำหรับการป้องกันปัญหาคอร์รัปชันในการจัดซื้อจัดจ้างด้วยวิธีประกวดราคาอิเล็กทรอนิกส์อย่างมีประสิทธิภาพ

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับของคอร์รัปชันการจัดซื้อจัดจ้าง หลักธรรมาภิบาล จิตพอเพียงต้านทุจริต และการป้องกันปัญหาคอร์รัปชันในการจัดซื้อจัดจ้างด้วยวิธีประกวดราคาอิเล็กทรอนิกส์

2. เพื่อศึกษาปัจจัยด้านคอร์รัปชันการจัดซื้อจัดจ้างหลักธรรมาภิบาล และจิตพอเพียงต้านทุจริตที่ส่งผลต่อการป้องกันปัญหาคอร์รัปชันในการจัดซื้อจัดจ้างด้วยวิธีประกวดราคาอิเล็กทรอนิกส์

3. เพื่อศึกษาแนวทางเพิ่มประสิทธิภาพการป้องกันปัญหาคอร์รัปชันในการจัดซื้อจัดจ้างด้วยวิธีประกวดราคาอิเล็กทรอนิกส์

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีขั้นตอนการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยกำหนดประชากรกลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูลสำคัญคือ 1) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้ประกอบการรับเหมาก่อสร้างที่มีประสบการณ์ประมูลงานจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ ในกรุงเทพมหานคร จำนวน 400 ราย โดยการกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง (Sample size) ด้วยเทคนิควิธีที่ใช้ในการวิเคราะห์สมการโครงสร้างตามหลักเกณฑ์อัตราส่วน 20 เท่าของตัวแปรสังเกต (Grace, 2008, pp. 14-22) และ 2) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ บุคลากรของหน่วยงานภาครัฐที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องในการจัดซื้อจัดจ้าง สมาคมอุตสาหกรรมก่อสร้างไทยหน่วยงานเอกชน และผู้ประกอบการรับเหมาก่อสร้างที่เป็นคู่ค้ากับภาครัฐ จำนวน 15 ราย โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling)

2. ขอบเขตด้านตัวแปร ประกอบด้วยตัวแปรอิสระ (Independent variables) จำนวน 3 ตัวแปร ได้แก่ 1) คอร์รัปชันการจัดซื้อจัดจ้าง 2) หลักธรรมาภิบาล และ 3) จิตพอเพียงด้านทุจริต และตัวแปรตาม (Dependent variables) ได้แก่ การป้องกันปัญหาคอร์รัปชันในการจัดซื้อจัดจ้าง

ด้วยวิธีประกวดราคาอิเล็กทรอนิกส์

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย 1) แบบสอบถามที่กำหนดข้อความให้สอดคล้องกับตัวแปรแต่ละตัว เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Likert Scale) โดยคำนวณหาความเชื่อมั่นได้ค่าสัมประสิทธิ์อัลฟาครอนบาค (cronbach's alpha coefficient) เท่ากับ 0.84 และ 2) แบบสัมภาษณ์ที่กำหนดข้อความสำหรับการสัมภาษณ์เชิงลึกให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ โดยมีการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (content validity)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยแบ่งการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยออกเป็น 2 ระยะคือ ระยะที่ 1 การสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย และระยะที่ 2 การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่าง 400 ราย จนครบ พร้อมทั้งตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถามทุกฉบับ

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำข้อมูลมาหาค่าสถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) จากนั้นวิเคราะห์แบบจำลองสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling, SEM) เพื่อทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝงกับตัวแปรสังเกต และความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ ขณะที่ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ผู้ศึกษาจำแนกข้อมูลเปรียบเทียบข้อมูล และนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ด้วยวิธีการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

4. สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาระดับของคอร์รัปชันการจัดซื้อจัดจ้าง หลักธรรมาภิบาล จิตพอเพียงด้านทุจริต และการป้องกันปัญหาคอร์รัปชันในการจัดซื้อจัดจ้างด้วยวิธีประกวดราคาอิเล็กทรอนิกส์ พบว่า 1) คอร์รัปชันการจัดซื้อจัดจ้าง อยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.37 2) หลักธรรมาภิบาล อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.65 3) จิตพอเพียงด้านทุจริต อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.61 และ 4) การป้องกันปัญหาคอร์รัปชันในการจัดซื้อจัดจ้างด้วยวิธีประกวดราคาอิเล็กทรอนิกส์ อยู่ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 3.76

2. ผลการศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุด้านคอร์รัปชันการจัดซื้อจัดจ้าง หลักธรรมาภิบาล จิตพอเพียงด้านทุจริต ที่ส่งผลต่อการป้องกันปัญหาคอร์รัปชันในการจัดซื้อจัดจ้างด้วยวิธีประกวดราคาอิเล็กทรอนิกส์ พบว่า แบบจำลองสมการโครงสร้างของปัจจัยที่ส่งผลต่อการป้องกันปัญหาคอร์รัปชันในการจัดซื้อจัดจ้างด้วยวิธีประกวดราคาอิเล็กทรอนิกส์ มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยพิจารณาจากค่า Chi-square = 253.59, df = 83, p-value = 0.000, GFI = 0.91, และ RMSEA = 0.08 โดยพบว่า ตัวแปรปัจจัยที่ส่งผลต่อการป้องกันปัญหาคอร์รัปชันในการจัดซื้อจัดจ้างด้วยวิธีประกวดราคาอิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ หลักธรรมาภิบาล และจิตพอเพียงด้านทุจริต มีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.34. และ 0.65 ตามลำดับ และตัวแปรที่ไม่ได้ส่งผล ได้แก่ คอร์รัปชันการจัดซื้อจัดจ้าง

3. แนวทางการป้องกันปัญหาคอร์รัปชันในการจัดซื้อจัดจ้างด้วยวิธีประกวดราคาอิเล็กทรอนิกส์ ประกอบด้วย 1) การเสริมสร้างความโปร่งใสโดยใช้หลักการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐ (Open Government Data) และการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลในองค์กร 2) การเสริมสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการติดตามตรวจสอบการจัดซื้อจัดจ้างเพราะเมื่อภาคประชาสังคมเข้มแข็ง และประชาชนมีส่วนร่วมในการทำงานร่วมกันกับภาครัฐเพื่อเสริมสร้างระบบธรรมาภิบาล จะนำไปสู่การป้องกันและแก้ไขปัญหาคอร์รัปชันได้ 3) การบริหารตามหลักคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ (Public Sector Management Quality Award: PMQA) ต้องนำมาใช้ในการจัดการควบคู่กับนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในหน่วยงานราชการเพื่อส่งเสริมให้เกิดนวัตกรรมและการแก้ไขปัญหาพร้อมกับเครือข่ายประเมินและติดตามผลการดำเนินการของส่วนราชการให้ทราบจุดแข็ง จุดอ่อน รวมถึงโอกาสในการกำหนดวิธีปรับปรุงหน่วยงานให้มีคุณภาพมากขึ้น และ 4) เพิ่มบทลงโทษผู้กระทำความผิดกฎหมายจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากสรุปผลการวิจัยข้างต้น ผู้วิจัยได้เชื่อมโยงแนวคิดและงานวิจัยเพื่ออภิปรายผลนำไปสู่การค้นพบข้อเท็จจริงของการศึกษาตามประเด็น ดังนี้

1. หลักธรรมาภิบาล มีภาพรวมระดับมากและมีอิทธิพลต่อการป้องกันปัญหาคอร์รัปชัน

ในการจัดซื้อจัดจ้างด้วยวิธีประกวดราคาอิเล็กทรอนิกส์ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.34 สอดคล้องกับการศึกษาของพรศักดิ์ โชติพิณิจ (2558, หน้า 99-119) ศึกษาปัจจัยต่อต้านการคอร์รัปชันที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมกรรมการคอร์รัปชันในองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ปัจจัยต่อต้านการคอร์รัปชันทั้งนักการเมืองและข้าราชการ (หรือนายกและปลัด อบต.) ปฏิบัติตามปัจจัยต่อต้านการคอร์รัปชันในภาพรวมในระดับสูง เรียงจากมากไปน้อย ได้แก่ การยึดหลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักถูกตรวจสอบได้ หลักนิติธรรม หลักมีส่วนร่วม หลักความรับผิดชอบ หลักความคุ้มค่า หลักมีเหตุผล หลักความรู้ หลักพึ่งพาตนเอง การลดการผูกขาดอำนาจ การมีภูมิคุ้มกันในตัวเอง และการยึดหลักความพอประมาณ เช่นเดียวกับบอร์น กันพร้อม (2560) ได้ศึกษาประสิทธิผลการป้องกันการทุจริตการสอบเข้าเป็นนักเรียนนายสิบตำรวจของตำรวจภูธรภาค 7 สำนักงานตำรวจแห่งชาติ พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลการป้องกันการทุจริตการสอบเข้าเป็นนักเรียนนายสิบตำรวจ ประกอบด้วย ปัจจัยด้านหลักธรรมาภิบาล ปัจจัยด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ปัจจัยด้านการจัดการเทคโนโลยี และปัจจัยด้านกฎหมายและระเบียบข้อบังคับ

2. จิตพอเพียงต้านทุจริต มีภาพรวมระดับมาก และมีอิทธิพลที่ส่งผลต่อการป้องกันปัญหาการคอร์รัปชันในการจัดซื้อจัดจ้างด้วยวิธีประกวดราคาอิเล็กทรอนิกส์ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลเท่ากับ 0.65 สอดคล้องกับกุศล สมบัติ และจรัญญา ปานเจริญ (2561) ได้ศึกษาหลักปรัชญา

เศรษฐกิจพอเพียงในการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการสำนักกราชเลขาธิการ พบว่า ข้าราชการสำนักกราชเลขาธิการมีการปฏิบัติหน้าที่ภายใต้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 5 ด้าน คือ ด้านการปฏิบัติหน้าที่ราชการของข้าราชการบนพื้นฐานของคุณธรรม ความพอประมาณ ความมีเหตุผล การมีและการสร้างระบบภูมิคุ้มกันในตนที่ดี และความรู้และการแสวงหาความรู้

3. แนวทางการป้องกันปัญหาการคอร์รัปชันในการจัดซื้อจัดจ้างด้วยวิธีประกวดราคาอิเล็กทรอนิกส์ ประกอบด้วย การเสริมสร้างความโปร่งใสโดยใช้หลักการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐ (Open Government Data) และการบริหารตามหลักธรรมาภิบาลในองค์กร การเสริมสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนในการติดตามตรวจสอบการจัดซื้อจัดจ้าง การบริหารตามหลักคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ (PMQA) ซึ่งต้องนำมาใช้ในการจัดการควบคู่กับนำหลักธรรมาภิบาลมาใช้ในหน่วยงานราชการ และการลงโทษผู้กระทำความผิดกฎหมายจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐ สอดคล้องกับกิงเกอร์ (Gingerich, 2006) ได้ศึกษาดุลยภาพคอร์รัปชันของภาคการเมืองและภาคราชการในอเมริกาใต้ พบว่า แนวทางในการควบคุมคอร์รัปชันในวงราชการของประเทศโบลิเวีย บราซิล และชิลี คือ การปลูกฝังแนวคิดระบบอภิบาล โดยยึดหลักนิติธรรม หลักคุณธรรม หลักความโปร่งใส หลักความรับผิดชอบ หลักการตรวจสอบได้ หลักการมีส่วนร่วม หลักความคุ้มค่า

เช่นเดียวกับการศึกษาของปิยะวรรณ ปานโต (2558) มีข้อสรุปว่า การจัดการปัญหาคอร์รัปชันในสังคมไทยสามารถกระทำได้จะต้องอาศัยความร่วมมือในทุกภาคส่วน ภาคประชาสังคม หรือองค์กรภาคประชาชนในทุกสาขาอาชีพจะต้องสร้างจิตสำนึกค่านิยมร่วมกัน ตลอดจนเป็นกำลังสำคัญในการช่วยตรวจสอบสอดส่องดูแลในการให้ข้อมูลและแจ้งเบาะแสของผู้กระทำผิดแก่เจ้าหน้าที่ของรัฐในทุกรูปแบบ และสนับสนุนการทำงานของ ป.ป.ช. หรือ ป.ป.ท. ในฐานะที่เป็นองค์กรซึ่งทำหน้าที่ในด้านการป้องกันและปราบปรามการทุจริตของประเทศ

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ควรใช้มาตรการป้องกันปัญหาคอร์รัปชันในเชิงรุก (pro-active) กำหนดนโยบายและหลักเกณฑ์การจัดซื้อจัดจ้างที่สูงกว่ากฎระเบียบที่ตั้งไว้ รวมถึงมีดัชนีชี้วัดในการตรวจติดตามและประเมินผลความโปร่งใสในการจัดซื้อจัดจ้าง จากการประเมินโดยองค์กรอิสระและผู้ตรวจสอบภายนอก และยกระดับคุณภาพการบริหารการจัดซื้อจัดจ้างให้สอดคล้องกับหลักการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐหรือ PMQA

1.2 ควรเปิดช่องทางรับเรื่องอุทธรณ์ระบบร้องเรียนเกี่ยวกับการจัดซื้อจัดจ้าง ข้อมูลเบาะแสคอร์รัปชัน และมีระบบการปกป้องผู้ร้องเรียน มาตรการคุ้มครองพยานหรือคุ้มครองความปลอดภัยให้แก่ผู้ที่ให้ข้อมูลคอร์รัปชัน

โดยคุ้มครองการถูกฟ้องให้ความผิดอาญาหรือในทางแพ่งฐานหมิ่นประมาท กำหนดให้มีรางวัลนำจับสำหรับผู้ให้ข้อมูล หรือให้มีช่องทางรับข้อมูลหรือหลักฐานการทุจริตโดยไม่จำเป็นต้องเปิดเผยชื่อ

1.3 ควรจัดตั้งองค์กรที่เป็นการรวมตัวของภาคธุรกิจและภาคประชาชน เป็นองค์กรผู้บริโภคและองค์กรเพื่อความโปร่งใส สามารถติดตามตรวจสอบการทำงานทั้งของภาครัฐและเอกชน เพื่อให้เกิดระบบการบริหารที่ดีหรือธรรมาภิบาลที่ดีมีประสิทธิภาพโปร่งใส เป็นธรรม

1.4 ควรประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนสามารถได้รับข้อมูลข่าวสารการจัดซื้อจัดจ้างของภาครัฐผ่านช่องทางดิจิทัล รวมถึงช่องทางต่างๆ เช่น ตู้บริการเอกซเรย์ของรังสีของรัฐ โทรสาร โทรศัพท์ และบริการไปรษณีย์ได้โดยสะดวก รวดเร็ว และเสียค่าใช้จ่ายน้อยที่สุด

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในออกกฎระเบียบในการจัดซื้อจัดจ้างทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อให้สามารถป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชันในการจัดซื้อจัดจ้างด้วยวิธีประกวดราคาอิเล็กทรอนิกส์รอบด้าน

2.2 ควรศึกษาวิจัยกลยุทธ์การเพิ่มประสิทธิภาพให้การป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชันในการจัดซื้อจัดจ้างด้วยวิธีประกวดราคาอิเล็กทรอนิกส์

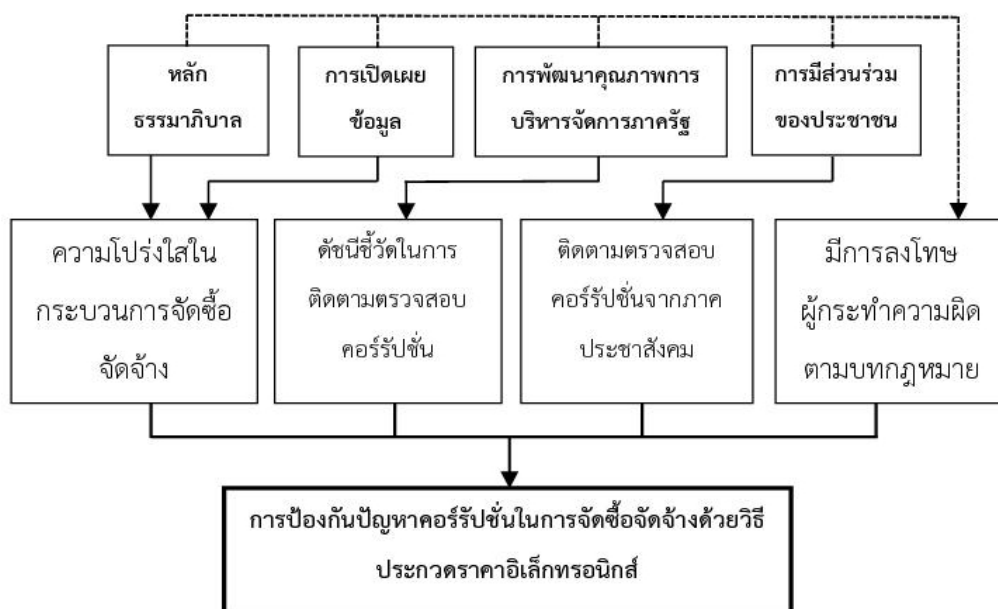
7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการวิจัยครั้งนี้ มีองค์ความรู้อันเป็นแนวทางขับเคลื่อนโดยมีปัจจัยนำเข้า (Input)

ประกอบด้วย หลักธรรมาภิบาลหลักการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐ หลักการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ และหลักการมีส่วนร่วมของประชาชนนำมาเป็นปัจจัยในการกำหนดแนวทางปฏิบัติเพื่อทำให้เกิดเป็นกระบวนการ (Process) ที่สำคัญ ได้แก่ เกิดความโปร่งใสในกระบวนการจัดซื้อจัดจ้างการมีดัชนีชี้วัดในการติดตามตรวจสอบ

สอบคอร์รัปชันมีการติดตามตรวจสอบคอร์รัปชันจากภาคประชาสังคม รวมถึงมีการลงโทษผู้กระทำ ความผิดตามบทกฎหมาย ทั้งนี้ สามารถนำไปสู่ผลลัพธ์เชิงนโยบายและเชิงปฏิบัติ (Output) ของการป้องกันปัญหาคอร์รัปชันในการจัดซื้อจัดจ้างด้วยวิธีประกวดราคาอิเล็กทรอนิกส์ได้อย่างเป็นรูปธรรม

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- กองตรวจสอบภาครัฐ กรมบัญชีกลาง. (2559). *แนวทางการตรวจสอบการจัดซื้อจัดจ้าง ด้วยวิธีประกวดราคาอิเล็กทรอนิกส์ (e-bidding)*. กรุงเทพฯ: กรมบัญชีกลาง.
- กุศล สมบัติ และจรัญญา ปานเจริญ. (2561). *หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการสำนักราชเลขาธิการ*. เข้าถึงได้จาก <http://www.dpu.ac.th/graduate/upload/content/files/.pdf>

- ไทยรัฐ. (2561). ไทยรัฐออนไลน์: บทเรียนการจัดซื้อฯ. เข้าถึงได้จาก <https://www.thairath.co.th/newspaper/page1/1114750>
- ปิยะวรรณ ปานโต. (2558). สังคมไทยกับการแก้ไขปัญหาทุจริตคอร์รัปชัน. เข้าถึงได้จาก https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parliament_parcy/ewt_dl_link.php?nid=28748&filename=house2558_2
- พรศักดิ์ โชติพิณิจ. (2558). ปัจจัยต่อต้านการคอร์รัปชันที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการคอร์รัปชันในองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ: ศึกษาในองค์การบริหารส่วนตำบล. *วารสารรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยกาฬสินธุ์*, (4)2, 99-119.
- พลิชฐ์ ไชยวัฒน์. (2560). ประชาไท: คนไทย หัวใจ-คอร์รัปชัน. เข้าถึงได้จาก <https://prachatai.com/journal/2017/11/73969>
- อรุณ ก้นพร้อม. (2560). ประสิทธิผลการป้องกันการทุจริตการสอบเข้าเป็นนักเรียนนายสิบตำรวจของตำรวจภูธรภาค 7 สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสยาม.
- อานันท์ เกียรติสารพิภพ. (2560). พระราชบัญญัติการจัดซื้อจัดจ้างและการบริหารพัสดุภาครัฐ พ.ศ. 2560. เข้าถึงได้จาก https://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parliament_parcy/ewt_dl_link.php?nid=38658
- Gingerich, D. (2007). *Corruption in general equilibrium: political institutions and bureaucratic performance in South America*. Cambridge, MA: Harvard University.
- Grace, J. B. (2008). Structural equation modeling for observational studies. *Journal of Wildlife Management*, 72 (1), 14-22.

**ภาวะผู้นำแบบผู้ให้บริการของผู้บริหารสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2***
**Servant Leadership of School Administrators under the
Secondary Educational Service Area Office Bangkok 2**

สุวิมล อินทะพัฒน์ และ ปทุมพร เปี้ยกนอม

Suwimon Intaput and Patumphorn Piatanom

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

Ramkhamhaeng University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: 6312470009@rumail.ru.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับภาวะผู้นำแบบผู้ให้บริการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2 และ 2) เปรียบเทียบระดับภาวะผู้นำแบบผู้ให้บริการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2 จำแนกตามระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดของสถานศึกษา เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ กลุ่มตัวอย่างคือ ครูที่ปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ในปีการศึกษา 2564 จำนวน 365 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของโคเฮน โดยใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามความคิดเห็นของครูที่มีต่อระดับภาวะผู้นำแบบผู้ให้บริการของผู้บริหารสถานศึกษา มีค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.982 สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที (t-test) การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบทางเดียว (One-way ANOVA) และการเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffé's Method)

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการศึกษาระดับภาวะผู้นำแบบผู้ให้บริการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

*ได้รับบทความ: 23 ธันวาคม 2564; แก้ไขบทความ: 4 กุมภาพันธ์ 2565; ตอรับตีพิมพ์: 20 เมษายน 2565

Received: December 23, 2021; Revised: February 4, 2022; Accepted: April 20, 2022

2. ผลการเปรียบเทียบระดับภาวะผู้นำแบบผู้ให้บริการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 พบว่า ครูที่ปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาที่มีระดับการศึกษาต่างก็มีความคิดเห็นต่อระดับภาวะผู้นำแบบผู้ให้บริการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้นด้านการมีจิตบริการ ไม่พบความแตกต่าง และครูที่ปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดของสถานศึกษาต่างก็มีความคิดเห็นต่อระดับภาวะผู้นำแบบผู้ให้บริการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำ; ภาวะผู้นำแบบผู้ให้บริการ; ผู้บริหารสถานศึกษา

Abstract

The purpose of this research are: 1) to study the levels of servant leadership of school administrators under the Secondary Educational Service Area Office Bangkok 2, and 2) to compare the levels of servant leadership of school administrators under the Secondary Educational Service Area Office Bangkok 2 classified by the levels of education, work experiences, and school sizes. It's a survey research. The study samples consisted of 365 teachers who worked in schools under the Secondary Educational Service Area Office Bangkok 2 in academic year 2020. The samples were categorized by using the Cohen' random samples which were selected by stratified random sampling. The instrument was a questionnaire querying teachers' opinion about the levels of servant leadership of school administrators. The questionnaire's reliability was 0.982. The statistics used in the data analysis were mean, standard deviation, t-test, One-way ANOVA, and Scheffé's method.

The research result finds that:

1. The results of servant leadership's levels of school administrators under the Secondary Educational Service Area Office Bangkok 2 was at high level, considering each dimension of the opinion, all of them were also at high level.
2. The results of servant leadership comparison's levels of school administrators under the Secondary Educational Service Area Office Bangkok 2, classified by the levels of education, work experiences, and school sizes were summarized as follows: the opinion of servant leadership's levels of school administrators with different levels of education

was found to be different at a significant level of .05, except for the opinion about the stewardship, with no difference. The opinion of servant leadership's levels of school administrators among teachers with different in work experiences and school sizes were found to be different at a significant level of .05, both with the overall opinion and in each dimension.

Keywords: Leadership; Servant Leadership; School Administrators

1. บทนำ

การศึกษาทั้งปวงต้องมุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี ภูมิใจในชาติ มีความสามารถความเชี่ยวชาญได้ตามความถนัดของตน ทั้งมีความรับผิดชอบต่อครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ เป็นการจัดการศึกษาเพื่อให้คนไทยทุกคนได้เรียนรู้ตลอดชีวิตตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ซึ่งเป็นฐานที่มาของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่มุ่งหวังจะยกระดับการศึกษาของชาติให้ได้มาตรฐานและจัดการศึกษาได้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ จึงกำหนดให้มีการปฏิรูปการศึกษาทั้งระบบ คือ การเรียนรู้ ระบบบริหารและการจัดการศึกษา ครู อาจารย์ บุคลากรทางการศึกษา และระบบทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546) อีกทั้งกระทรวงศึกษาธิการได้มีการปฏิรูประบบราชการและปรับโครงสร้างการบริหารจัดการศึกษา โดยมีสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเป็นหน่วยงานในการบริหารจัดการและให้บริการภารกิจต่างๆ เกี่ยวกับการศึกษาขั้นพื้นฐานผ่านการจัดการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานทุกระดับสถานศึกษาในสังกัด

กล่าวได้ว่า การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานผ่านสถานศึกษานั้น ผู้บริหารสถานศึกษาในฐานะผู้นำจำเป็นต้องตระหนักถึงการให้บริการในฐานะผู้นำที่มีภาวะผู้นำ ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้นำทุกคนจำเป็นต้องมีและสร้างให้เกิดขึ้นเพื่อการบริหารงานและนำผู้ใต้บังคับบัญชาให้ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งภาวะผู้นำเป็นความสามารถของผู้นำในการใช้ศิลปะ อิทธิพล อำนาจ หน้าที่และพลังอำนาจที่มีอยู่ เพื่อให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลดำเนินงานที่ได้รับมอบหมายและงานในหน้าที่ให้สำเร็จตามเป้าหมาย (ทศชัย ชัยมาโย, 2562, หน้า 39-49) โดยเฉพาะภาวะผู้นำแบบผู้ให้บริการที่เน้นการให้ความสำคัญกับการให้บริการผู้อื่นเป็นอันดับแรก โดยใช้วิธีการแบบองค์รวมในการทำงานส่งเสริมการสร้างชุมชน และแบ่งปันอำนาจในการตัดสินใจ (Smith, 2005)

ภาวะผู้นำแบบผู้ให้บริการ (Servant Leadership) เป็นรูปแบบพฤติกรรมของผู้นำที่เน้นการให้บริการผู้อื่น การนำทางการศึกษา ผู้นำที่มีความเชื่อในเรื่องของการบริการนั้นจำเป็นต้องสร้างความรู้สึกที่เกิดขึ้นภายในอย่างเป็นธรรมชาติที่นำไปสู่การให้บริการ และต้องมีความเชื่อว่าการให้บริการเป็นความสำคัญอันดับแรก การทดสอบ

ว่าการบริการนั้นมีประสิทธิภาพ คือการพิจารณาว่าการให้บริการนั้นทำให้บุคคลพัฒนาขึ้น คุณสมบัติ 10 ประการที่นำไปสู่การเป็นผู้นำที่มีภาวะผู้นำแบบผู้ให้บริการ ได้แก่ การเป็นผู้ฟังที่ดี การยอมรับ และเห็นอกเห็นใจ การบำรุงรักษาบุคลากร การมีความตระหนักรู้ตนเอง การชักจูงโน้มน้าวใจ การสร้างมโนทัศน์ขององค์กร การมองการณ์ไกล การดูแลรักษา การมุ่งมั่นการพัฒนาบุคลากร และการสร้างสรรค์ชุมชน (Greenleaf, 2002) ซึ่งผู้บริหารสถานศึกษาที่มีภาวะผู้นำแบบผู้ให้บริการ จะมีแนวทางในการบริหารสถานศึกษา โดยให้ความสำคัญและรับรู้ถึงคุณค่าของบุคลากร ให้ความสนใจในการพัฒนาศักยภาพของบุคลากรเป็นพื้นฐานสำคัญ ใช้อำนาจในการกระตุ้นบุคลากรให้เกิดความร่วมมือร่วมใจในการทำงาน มีการรับฟัง อย่างเข้าใจความต้องการของบุคลากร พร้อมทั้งส่งเสริมให้บุคลากรเห็นคุณค่าและพัฒนาความสามารถของตนเอง เพื่อนำไปสู่เป้าหมายร่วมกันขององค์กร

ดังนั้น ภาวะผู้นำแบบผู้ให้บริการของผู้บริหาร จึงมีความสำคัญต่อการบริหารสถานศึกษา เป็นการขับเคลื่อนในการพัฒนาผู้เรียนและสถานศึกษาไปสู่เป้าหมาย ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาที่ดียิ่งขึ้น ด้วยเหตุผลดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำการศึกษาภาวะผู้นำแบบผู้ให้บริการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 เพื่อเป็นแนวทางส่งเสริมและพัฒนาภาวะผู้นำแบบผู้ให้บริการของผู้บริหารสถานศึกษา และใช้ให้เกิดประโยชน์กับการบริหารโรงเรียนสืบต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับภาวะผู้นำแบบผู้ให้บริการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2

2. เพื่อเปรียบเทียบระดับภาวะผู้นำแบบผู้ให้บริการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 จำแนกตามระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และขนาดของสถานศึกษา

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) มุ่งศึกษาภาวะผู้นำแบบผู้ให้บริการของผู้บริหารสถานศึกษา ที่ผู้วิจัยสังเคราะห์จากแนวคิดและงานวิจัยของทิพสุคนธ์ บุญรอด (2564, หน้า 486-500) ศิริทิพย์ เพ็งสง (2563, หน้า 450-465) ชลดา ปิ่นวิเศษ (2563) ทศชัย ชัยมาโย (2562, หน้า 39-49) ธนบดี ศรีโคตร (2562) พิษภา นพรัตน์ (2561) สมศักดิ์ พรหมชาย (2561) ชนิดา คงสำราญ (2561) ชีระศักดิ์ คำดำ (2560, หน้า 48-56) สิริพรรณ จิงสุทธิวงศ์ (2560) ณัฐนันท์ ฐานเจริญ (2560, หน้า 261-272) และกันยาวิร์เมชีวราพันธุ์ (2560, หน้า 161-172)

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูที่ปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 7,447 คน จากสถานศึกษา จำนวน 52 แห่ง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ครูที่ปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 365 คน กำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของโคเฮน (Cohen, Manion & Morrison 2011) ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .05 และใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (อิทธิพัทธ์ สุวทันพรกุล, 2561) จำแนกตามระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดของสถานศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถามระดับภาวะผู้นำแบบผู้ให้บริการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 แบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) จำนวน 39 ข้อ หาค่าความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยให้ผู้เชี่ยวชาญที่เกี่ยวข้องกับการบริหารสถานศึกษา จำนวน 5 คน ประเมินความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับนิยามศัพท์เฉพาะ แล้วหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Item-Objective Congruency: IOC) (Rovinelli & Hambleton, 1977, pp. 49-60) ได้ค่าความสอดคล้อง อยู่ระหว่าง 0.60-1.00 และหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.982

การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยขอหนังสือแนะนำตัวจากบัณฑิตศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง มอบให้แก่ผู้อำนวยการ

สถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยส่งแบบสอบถามไปยังกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 365 คน ดำเนินการขอความอนุเคราะห์จากครูที่ปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาฯ ตอบแบบสอบถามระหว่างวันที่ 28 กันยายน ถึง 10 ตุลาคม 2564 โดยส่งแบบสอบถามด้วยตนเอง จำนวน 365 ฉบับ และรวบรวมแบบสอบถามที่ได้รับคืนทั้งหมด จำนวน 325 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 89.00 ตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้อง ก่อนนำไปวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

การวิเคราะห์ข้อมูลระดับภาวะผู้นำแบบผู้ให้บริการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 จำแนกตามความคิดเห็นของครูที่ปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา โดยหาค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) วิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่ปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา จำแนกตามระดับการศึกษา โดยใช้การทดสอบค่าที (t-test) และวิเคราะห์เปรียบเทียบความคิดเห็นของครูที่ปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา จำแนกตามประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดของสถานศึกษา โดยวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) หากพบความแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 จึงนำค่าคะแนนเฉลี่ยเป็นรายคู่ไปเปรียบเทียบใช้การทดสอบโดยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffé's Method)

4. สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาระดับภาวะผู้นำแบบผู้ให้บริการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 พบว่า ระดับภาวะผู้นำแบบผู้ให้บริการของ

ผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านการมีจิตบริการ รองลงมา คือ ด้านการเป็นผู้ฟังที่ดี ด้านการสร้าง

มนทัศน์ขององค์กร และด้านที่มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด คือ ด้านการยอมรับและเห็นอกเห็นใจ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ผลการศึกษาระดับภาวะผู้นำแบบผู้ให้บริการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2

ภาวะผู้นำแบบผู้ให้บริการของผู้บริหารสถานศึกษา		$\bar{x}$	S.D.	ระดับ
1	ด้านการมีจิตบริการ	4.12	.40	มาก
2	ด้านการเป็นผู้ฟังที่ดี	4.09	.42	มาก
3	ด้านการสร้างมนทัศน์ขององค์กร	4.09	.40	มาก
4	ด้านการยอมรับและเห็นอกเห็นใจ	4.04	.40	มาก
รวม		4.09	.37	มาก

ผลการเปรียบเทียบระดับภาวะผู้นำแบบผู้ให้บริการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 พบว่า ระดับภาวะผู้นำแบบผู้ให้บริการของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามความคิดเห็นของครูที่ปฏิบัติการสอนใน

สถานศึกษา ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อระดับภาวะผู้นำแบบผู้ให้บริการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ยกเว้นด้านการมีจิตบริการ ไม่แตกต่างกัน ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบระดับภาวะผู้นำแบบผู้ให้บริการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 จำแนกตามความคิดเห็นของครูที่ปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาที่มีระดับการศึกษาต่างกัน

ภาวะผู้นำแบบผู้ให้บริการ ของผู้บริหารสถานศึกษา	ระดับการศึกษา				t	p
	ปริญญาตรี		สูงกว่าปริญญาตรี			
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
1. ด้านการเป็นผู้ฟังที่ดี	4.04	.384	4.20	.474	-3.065*	.003
2. ด้านการยอมรับฯ	3.98	.378	4.17	.433	-3.918*	.017

ภาวะผู้นำแบบผู้ให้บริการ ของผู้บริหารสถานศึกษา	ระดับการศึกษา				t	p
	ปริญญาตรี		สูงกว่าปริญญาตรี			
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
3. ด้านการสร้างมโนทัศน์ฯ	4.06	.387	4.17	.420	-2.341*	.020
4. ด้านการมีจิตบริการ	4.10	.391	4.16	.428	-1.331	.185
รวม	4.04	.348	4.17	.411	-2.865*	.005

* ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการเปรียบเทียบระดับภาวะผู้นำแบบผู้ให้บริการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2 พบว่า ระดับภาวะผู้นำแบบผู้ให้บริการของผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามความคิดเห็นของครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อระดับภาวะผู้นำแบบผู้ให้บริการของผู้บริหารสถานศึกษาโดยภาพรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทาง

สถิติที่ระดับ .05 ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffé's Method) พบว่า ครูที่ปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ในการทำงาน 10 ปีขึ้นไป มีความคิดเห็นต่อระดับภาวะผู้นำแบบผู้ให้บริการของผู้บริหารสถานศึกษา สูงกว่าครูที่ปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ในการทำงานน้อยกว่า 5 ปี และ 5-10 ปี ส่วนคู่อื่นๆ ไม่พบความแตกต่าง ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบระดับภาวะผู้นำแบบผู้ให้บริการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 จำแนกตามความคิดเห็นของครูที่ปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน

ภาวะผู้นำแบบผู้ให้บริการ ของผู้บริหารสถานศึกษา	ประสบการณ์การทำงาน						F	p
	น้อยกว่า 5 ปี		5 - 10 ปี		10 ปีขึ้นไป			
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
1. ด้านการเป็นผู้ฟังที่ดี	4.05	.28	3.99	.45	4.35	.51	18.384*	.000
2. ด้านการยอมรับฯ	4.01	.28	3.96	.40	4.25	.55	11.845*	.000
3. ด้านการสร้างมโนทัศน์ฯ	4.10	.28	3.98	.41	4.26	.52	10.590*	.000
4. ด้านการมีจิตบริการ	4.17	.24	3.99	.44	4.23	.54	10.004*	.000
รวม	4.08	.21	3.98	.40	4.27	.51	13.401*	.000

* ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ผลการเปรียบเทียบระดับภาวะผู้นำแบบ
ผู้ให้บริการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร
เขต 2 พบว่า ระดับภาวะผู้นำแบบผู้ให้บริการของ
ผู้บริหารสถานศึกษา จำแนกตามความคิดเห็นของ
ครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกัน
มีความคิดเห็นต่อระดับภาวะผู้นำแบบผู้ให้บริการ
ของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้าน

แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05
ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนเฉลี่ย
เป็นรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ่ (Scheffé's Method)
พบว่า ครูที่ปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาขนาดใหญ่
และขนาดใหญ่พิเศษ มีความคิดเห็นต่อระดับภาวะ
ผู้นำแบบผู้ให้บริการของผู้บริหารสถานศึกษาสูงกว่า
ครูที่ปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาขนาดกลาง
ส่วนคู่อื่นๆ ไม่พบความแตกต่าง ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผลการเปรียบเทียบระดับภาวะผู้นำแบบผู้ให้บริการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 จำแนกตามความคิดเห็นของครูที่ปฏิบัติการสอน
ในสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกัน

ภาวะผู้นำแบบผู้ให้บริการ ของผู้บริหารสถานศึกษา	ขนาดสถานศึกษา						F	p
	ขนาดกลาง		ขนาดกลาง		ขนาดใหญ่พิเศษ			
	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.	$\bar{x}$	S.D.		
1. ด้านการเป็นผู้ฟังที่ดี	3.33	.00	4.15	.39	4.10	.41	5.262*	.006
2. ด้านการยอมรับฯ	3.40	.00	4.01	.46	4.05	.40	3.971*	.020
3. ด้านการสร้างมโนทัศน์ฯ	3.50	.00	4.13	.39	4.10	.40	3.488*	.032
4. ด้านการมีจิตบริการ	3.50	.00	4.20	.35	4.12	.40	4.012*	.019
รวม	3.43	.00	4.12	.36	4.09	.37	4.806*	.009

* ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5. อภิปรายผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาระดับภาวะผู้นำแบบ
ผู้ให้บริการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงาน
เขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร
เขต 2 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก
ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษาแสดง
บทบาทความรับผิดชอบในการบริหารสถานศึกษา

ได้อย่างมีประสิทธิภาพ สามารถตอบสนองความ
ต้องการของบุคลากร พัฒนา สนับสนุน รับฟัง
ยอมรับ เสริมสร้างบุคลากรในการทำงาน และการ
พัฒนาตนเอง มองเห็นอนาคตขององค์กร สามารถ
นำและพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ ความสามารถ
กล้าตัดสินใจ โดยผู้บริหารให้บริการแก่ผู้เรียน
ครู บุคลากรทางการศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน

รวมถึงผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายของสถานศึกษา เป็นที่ประจักษ์ นอกจากนี้ ชินดา คงสำราญ (2561) กล่าวว่า ผู้บริหารสถานศึกษาตระหนักเห็นความสำคัญของภาวะผู้นำแบบผู้ให้บริการ จึงใช้เป็นแนวทางในการบริหารงาน โดยให้การมุ่งมั่นพัฒนาคนตามศักยภาพ และความต้องการเพื่อให้บุคลากรเกิดความเจริญก้าวหน้า มีความเข้าใจ และเห็นคุณค่าของบุคลากร โดยปฏิบัติงานด้วยความเคารพในความแตกต่างระหว่างบุคคล มีความเมตตาต่อบุคลากร มีการกระตุ้น และให้กำลังใจด้วยการให้คำชมและให้ความสนใจ ใช้การรับฟังความคิดเห็นของบุคลากรด้วยใจที่เป็นกลาง มีการตระหนักรู้ต่อตนเองและผู้อื่น รับผิดชอบดูแลด้วยการจัดสรรทรัพยากร ให้ความช่วยเหลือในการปฏิบัติงาน และเป็นผู้มองการณ์ไกลด้วยการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ จึงทำให้ครูที่ปฏิบัติการสอนในสถานศึกษามีความคิดเห็นต่อระดับภาวะผู้นำแบบผู้ให้บริการของผู้บริหารสถานศึกษา อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของทิพสุคนธ์ บุญรอด (2564, หน้า 486-500) ที่ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำมุ่งบริการของผู้บริหารสถานศึกษากับคุณภาพชีวิตการทำงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 พบว่า ภาวะผู้นำมุ่งบริการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของศิรินทิตย พึ่งสง (2563, หน้า 450-465) ที่ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำใฝ่บริการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระถมศึกษา พัทลุง เขต 1 พบว่า ภาวะผู้นำใฝ่บริการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

และสอดคล้องกับงานวิจัยของชินดา คงสำราญ (2561) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำแบบใฝ่บริการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4 พบว่า ภาวะผู้นำแบบใฝ่บริการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับมาก

2. ผลการเปรียบเทียบระดับภาวะผู้นำแบบผู้ให้บริการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2 จำแนกตามความคิดเห็นของครูที่ปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา ที่มีระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดของสถานศึกษาต่างกัน ดังนี้

2.1 ระดับภาวะผู้นำแบบผู้ให้บริการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 ตามความคิดเห็นของครูที่ปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน พบว่า ระดับภาวะผู้นำแบบผู้ให้บริการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้าน ได้แก่ ด้านการเป็นผู้ฟังที่ดี ด้านการยอมรับและเห็นอกเห็นใจ และด้านการสร้างมโนทัศน์ขององค์กร แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของครูที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าปริญญาตรี สูงกว่าครูที่มีระดับการศึกษาปริญญาตรี ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษามีภาวะผู้นำในการรับฟังบุคลากร เพื่อตัดสินใจจากการรับฟัง และส่งเสริมให้บุคลากรแสดงความคิดเห็น โดยมอบหมายให้ปฏิบัติงานตามความสามารถ และความถนัดของแต่ละบุคคลเป็นการเปิดโอกาส

ให้บุคลากรได้ตัดสินใจในการปฏิบัติงาน กิจกรรมหรือโครงการต่างๆ ของสถานศึกษา ส่งผลให้ครูที่มีระดับการศึกษาที่สูงกว่าสามารถแสดงความรู้ความเข้าใจ และเสนอความคิดเห็นในการบริหารสถานศึกษาได้มากกว่า ผู้บริหารจึงมองเห็นทิศทางในอนาคตของสถานศึกษา โดยมอบหมายให้ครูที่มีระดับการศึกษาสูงกว่าปฏิบัติงานในตำแหน่งหัวหน้างานต่างๆ ครูมีการรับรู้ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาต่างกัน จึงทำให้ครูที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นต่อระดับภาวะผู้นำแบบผู้ให้บริการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้าน ได้แก่ ด้านการเป็นผู้ฟังที่ดี ด้านการยอมรับและเห็นอกเห็นใจ และด้านการสร้างมโนทัศน์ขององค์การ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับงานวิจัยของพิชชาภา นพรัตน์ (2561) ที่ได้ศึกษาเรื่องภาวะผู้นำผู้ให้บริการของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 พบว่า ครูที่มีวุฒิการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำผู้ให้บริการของผู้บริหารสถานศึกษา ในด้านการเป็นผู้ฟังที่ดี ด้านการยอมรับและเห็นอกเห็นใจและการมองการณ์ไกล แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับงานวิจัยของอรุณรัตน์ พิกุลทอง (2560) ที่ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานคร พบว่า ครูที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่าง

มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของปฐมาพร หมุนสิงห์ (2564) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การรับรู้ของครูและบุคลากรที่มีต่อภาวะผู้นำสถานศึกษาและภาวะผู้นำแบบดิจิทัลในสถานการณ์ Covid-19 พบว่า ครู และบุคลากรทางการศึกษาที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ยกเว้นด้านการมีจิตบริการ พบว่า ครูที่ปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา ที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นไม่แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารแสดงออกถึงการบริการบุคลากรทุกคน มีความสุภาพอ่อนน้อม ให้เกียรติทุกคนด้วยความจริงใจ ช่วยเหลือบุคลากรทุกคนในการทำงาน และความสำเร็จขององค์การ จึงทำให้ครูที่มีระดับการศึกษาต่างกันมีความคิดเห็นต่อระดับภาวะผู้นำแบบผู้ให้บริการของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการมีจิตบริการ ไม่แตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของพิชชาภา นพรัตน์ (2561) ที่ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำผู้ให้บริการของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3 พบว่า ครูที่มีวุฒิการศึกษาต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำผู้ให้บริการของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการมีจิตบริการ ไม่แตกต่างกัน และสอดคล้องกับงานวิจัยของเลิศดนัย บารมี (2564) ที่ได้ศึกษาเรื่องภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 จังหวัดนครปฐม พบว่า ครูที่มีวุฒิการศึกษาต่างกันมีความ

คิดเห็นต่อภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารสถานศึกษา ด้านการมีจิตบริการ ไม่แตกต่างกัน

2.2 ระดับภาวะผู้นำแบบผู้ให้บริการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 จำแนกตามความคิดเห็นของครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน พบว่า ระดับภาวะผู้นำแบบผู้ให้บริการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษาใช้ภาวะผู้นำในการบริหารจัดการสถานศึกษา ในด้านการจัดวางตำแหน่งบุคลากรในการปฏิบัติงาน ซึ่งครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานมากกว่าย่อมได้รับการรับฟังคำแนะนำ และได้รับการยอมรับจากผู้บริหารมากกว่าครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานน้อยเพราะผู้บริหารมองเห็นว่าครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานมากมีความรู้ความสามารถและความเข้าใจในบริบทของสถานศึกษา ชุมชนนักเรียน โครงสร้างการบริหาร สภาพแวดล้อมทั้งภายในภายนอก และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับสถานศึกษา ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถมองภาพรวมและทิศทางของสถานศึกษา โดยรับฟัง ยอมรับเข้าใจบุคลากร พร้อมทั้งวางจุดหมาย และทิศทางของขององค์กรในอนาคตที่ชัดเจน จากการรับฟังยอมรับคำแนะนำจากครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานมาก และมอบหมายให้ครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานมากรับผิดชอบงานในตำแหน่งหัวหน้างานต่างๆ ตามโครงสร้างของสถานศึกษา จึงทำให้ครูที่มีประสบการณ์ในการทำงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อระดับภาวะผู้นำแบบผู้ให้บริการ

ของผู้บริหารสถานศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับงานวิจัยของปิยะวรรณ คัดโสดา (2561, หน้า 92-102) ที่ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำของผู้บริหารและประสิทธิภาพการบริหารงานโรงเรียน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการภาค 11 พบว่า ครูที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของอรุณรัตน์ พิกุลทอง (2560) ที่ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร พบว่า ครูที่มีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานต่างกัน มีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2.3 ระดับภาวะผู้นำแบบผู้ให้บริการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 จำแนกตามความคิดเห็นของครูที่ปฏิบัติงานในสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกัน พบว่า ระดับภาวะผู้นำแบบผู้ให้บริการของผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมและรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยค่าเฉลี่ยของความคิดเห็นของครูที่ปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาขนาดใหญ่ ขนาดใหญ่พิเศษ สูงกว่าสถานศึกษาขนาดกลาง ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากผู้บริหารสถานศึกษาขนาดใหญ่ และขนาดใหญ่พิเศษ สามารถใช้ภาวะผู้นำในการบริหารจัดการสถานศึกษาได้อย่างเต็มที่ และมีประสิทธิภาพมากกว่าผู้บริหารใน

สถานศึกษาขนาดกลาง เพราะสถานศึกษาขนาดใหญ่และขนาดใหญ่พิเศษ มีความพร้อมด้านทรัพยากร บุคลากร งบประมาณ อาคารสถานที่ และโครงสร้างการบริหารงานที่ชัดเจน ผู้บริหารสถานศึกษาจึงสามารถแสดงบทบาทหน้าที่ และภาวะผู้นำในการบริหารจัดการ ให้บริการ รับฟัง เข้าใจ และยอมรับในบุคลากร พร้อมทั้งแสดงให้เห็นถึงภาพรวมของเป้าหมาย ทิศทาง และวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา ร่วมกันได้มากกว่าสถานศึกษาขนาดกลางที่ยังขาดความพร้อมทั้งเรื่องจำนวนบุคลากร งบประมาณ อาคารสถานที่ และทรัพยากรอื่นๆ จึงทำให้ครูที่ปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกัน มีความคิดเห็นต่อระดับภาวะผู้นำแบบผู้ให้บริการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สอดคล้องกับงานวิจัยของชลดา ปิ่นวิเศษ (2563) ที่ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำผู้ให้บริการของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระถมศึกษานครราชสีมา เขต 2 พบว่า ข้าราชการครูที่มีปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกันมีความคิดเห็นต่อภาวะผู้นำผู้ให้บริการของผู้บริหารสถานศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และสอดคล้องกับงานวิจัยของธีระดา ภิญโญ (2562, หน้า 207-220) ที่ได้ศึกษาเรื่อง ภาวะผู้นำแบบผู้ให้บริการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 3 จังหวัดนนทบุรี พบว่า ข้าราชการครูที่ปฏิบัติหน้าที่ในสถานศึกษาที่มีขนาดต่างกันมีความคิดเห็น

เกี่ยวกับภาวะผู้นำแบบผู้ให้บริการของผู้บริหารสถานศึกษา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากผลการวิจัย

1.1 จากผลการวิจัยด้านการมีจิตบริการ (Stewardship) พบว่า มีค่าเฉลี่ยสูงสุด แสดงว่าผู้บริหารมีความพร้อมในการให้บริการและตอบสนองต่อความต้องการของบุคลากรและผู้อื่น มีความสุภาพอ่อนน้อม ให้เกียรติผู้อื่น อุทิศตนเพื่อตอบสนองความต้องการของบุคลากรและความสำเร็จขององค์กร ผู้บริหารช่วยเหลือสนับสนุนบุคลากรโดยไม่หวังผลตอบแทน มีความจริงใจและเปิดเผยในการทำงาน ใช้วิธีการโน้มน้าวใจมากกว่าการบังคับควบคุม และพร้อมให้การช่วยเหลือเพื่อความสำเร็จของบุคลากรและองค์กร

1.2 จากผลการวิจัยด้านการยอมรับและเห็นอกเห็นใจ (Empathy) พบว่า มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ผู้บริหารจึงควรแสดงออกถึงความพยายามในการทำความเข้าใจความรู้สึกของบุคลากร มีความเข้าใจ เห็นอกเห็นใจและเห็นคุณค่าของบุคลากร เข้าใจความรู้สึกของบุคลากรแม้ไม่ได้อธิบายด้วยคำพูด แสดงความห่วงใยเข้าใจปัญหา และให้กำลังใจในการแก้ไขปัญหาต่างๆ มองทุกคนเท่าเทียมกัน และสามารถพัฒนาศักยภาพได้ พร้อมยอมรับบุคลากรในด้านความรู้ ความสามารถ ประสิทธิภาพ และทักษะต่างๆ ตามศักยภาพของแต่ละบุคคล รวมถึงปฏิบัติต่อบุคลากรด้วยความเคารพในความสามารถและความแตกต่างระหว่างบุคคล มีความ

เมตตา ให้อภัย และยอมรับข้อผิดพลาด พร้อมให้โอกาสแก่บุคลากรในการปรับปรุงตนเอง

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

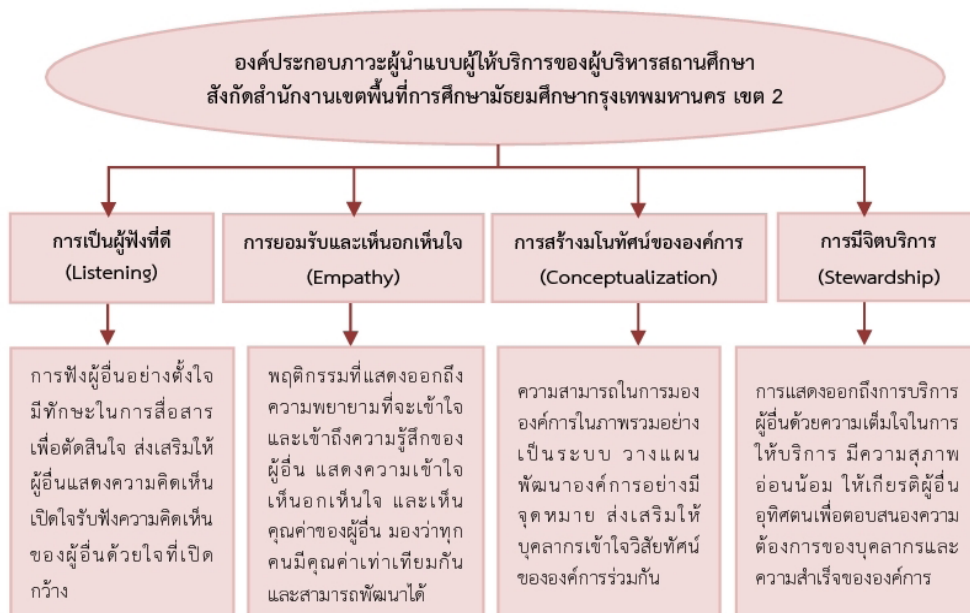
2.1 ควรศึกษาภาวะผู้นำแบบผู้ให้บริการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2 โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ หรือปรับเปลี่ยนตัวแปรอื่นๆ ที่คาดว่าจะส่งผลต่อภาวะผู้นำแบบผู้ให้บริการของผู้บริหารสถานศึกษา

2.2 ควรศึกษาภาวะผู้นำแบบผู้ให้บริการของผู้บริหารสถานศึกษาของประชากรกลุ่มอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา เช่น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา

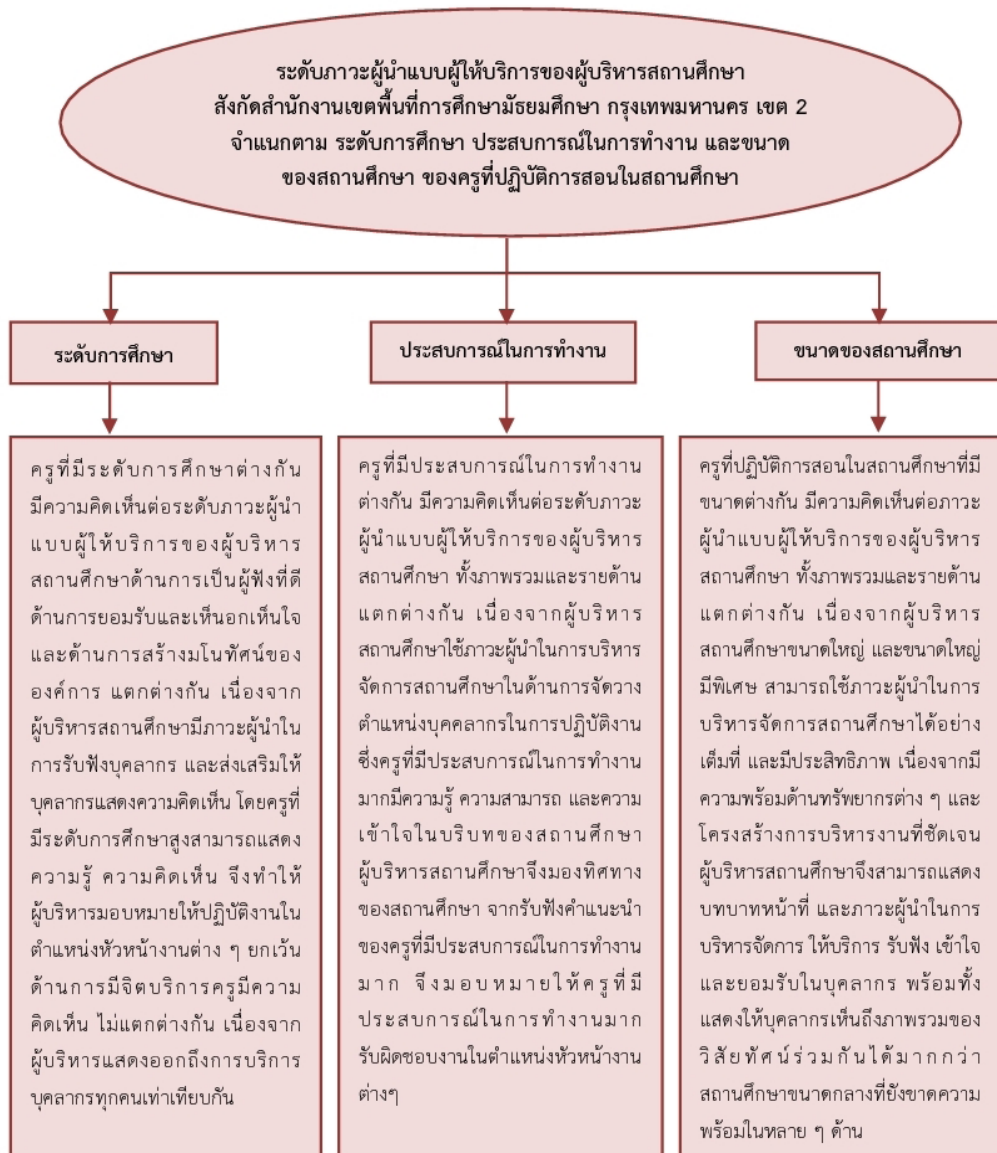
กรุงเทพมหานคร เขต 1 หรือระดับอุดมศึกษา เป็นต้น เพื่อจะได้ทราบสภาพที่แท้จริง เป็นรูปแบบในการพัฒนาผู้บริหารสถานศึกษาต่อไป

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การวิจัยครั้งนี้ได้รับองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาเอกสาร แนวคิดและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และจากผลการวิจัย จึงได้องค์ประกอบภาวะผู้นำแบบผู้ให้บริการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2 จำนวน 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การเป็นผู้ฟังที่ดี 2) การยอมรับและเห็นอกเห็นใจ 3) การสร้างมโนทัศน์ขององค์กร และ 4) การมีจิตบริการ ดังภาพที่ 1 และภาพที่ 2

ภาพที่ 1 องค์ประกอบภาวะผู้นำแบบผู้ให้บริการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2

ภาพที่ 2 ระดับภาวะผู้นำแบบผู้ให้บริการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กรุงเทพมหานคร เขต 2 จำแนกตามระดับการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงาน และขนาดของสถานศึกษาของครูที่ปฏิบัติการสอนในสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2546). *คู่มือการบริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่เป็นนิติบุคคล*. กรุงเทพฯ: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- กันยารวี เมธีวราพันธ์. (2560). แนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ในการบริหารงานของธุรกิจค้าปลีกสมัยใหม่ในจังหวัดนนทบุรี. *วารสารสถาบันวิทยาการจัดการแห่งแปซิฟิก*, 3(1), 161-172.
- ชนิดา คงสำราญ. (2561). การพัฒนารูปแบบภาวะผู้นำแบบเฝ้าบริการของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 4. (คุชฌ์นิพนธ์ปรัชญาคุษฌ์บัณฑิต). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ชลดา ปิ่นวิเศษ. (2563). ภาวะผู้นำเฝ้าบริการของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สังกัดสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครราชสีมา เขต 2. *การประชุมวิชาการระดับชาติวิทยาลัยนครราชสีมา ครั้งที่ 7 นวัตกรรมเพื่อสุขภาพและสังคมในยุคดิจิทัล, 23 พฤษภาคม 2563*, หน้า 781-792. นครราชสีมา: วิทยาลัยนครราชสีมา.
- ณัฐนันท์ ฐานเจริญ. (2560). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำเฝ้าบริการของผู้บริหารสถานศึกษากับแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาประจวบคีรีขันธ์ เขต 2. *วารสารศึกษาศาสตร์ มสธ*, 10(2), 261-272.
- ทศชัย ชัยมาโย. (2562). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเฝ้าบริการของทหารเหล่าการเงินในกองทัพบก สังกัดกองทัพบกที่ 2. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด*, 15(1), 39-49.
- ทิพสุคนธ์ บุญรอด. (2564). ภาวะผู้นำเฝ้าบริการของผู้บริหารสถานศึกษากับคุณภาพชีวิตการทำงานของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9. *วารสารศิลปการจัดการ*, 5(2), 486-500.
- ธนบดี ศรีโคตร. (2562). *สภาพและแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำแบบเฝ้าบริการของผู้บริหารสถานศึกษา เอกชน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพิจิตร เขต 2*. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- ธีระดา ภิญญ. (2562). ภาวะผู้นำแบบเฝ้าบริการของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 3 จังหวัดนนทบุรี. *วารสารปัญญาวิวัฒน์*, 11(1), 207-220.
- ธีระศักดิ์ คำดำ. (2560). ภาวะผู้นำเฝ้าบริการของนักวิชาการที่ส่งผลต่อการบริการที่ดีในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา สังกัดกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์. *วารสารวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์*, 28(3), 48-56.
- ปฐมาพร หมุนสิงห์. (2564). การรับรู้ของครูและบุคลากรที่มีต่อภาวะผู้นำสถานศึกษาและภาวะผู้นำแบบดิจิทัลในสถานการณ์ Covid-19. *การประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ 7 คุณภาพของการบริหารจัดการและนวัตกรรม, 22 พฤษภาคม 2564*, หน้า 537-545. อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยการจัดการและเทคโนโลยีอีสเทิร์น.

- ปิยะวรรณ คิตโสตา. (2561). ภาวะผู้นำของผู้บริหารและประสิทธิผลการบริหารงานโรงเรียน สังกัดสำนักงานศึกษาธิการ ภาค 11. *วารสารการบริหารการศึกษาและภาวะผู้นำ*, 6(24), 92-102.
- พิชชาภา นพรัตน์. (2561). ภาวะผู้นำฝ่ายบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3. *การประชุมมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 9 พลวัตการศึกษายุคเศรษฐกิจและสังคมดิจิทัล, 20 กรกฎาคม 2561*, หน้า 1194-1206. สงขลา: มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- เลิศนัย บารมี. (2564). ภาวะผู้นำเชิงจริยธรรมของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 จังหวัดนครปฐม. *การประชุมวิชาการระดับชาติ วิทยาลัยนครราชสีมา ครั้งที่ 8 ลู่วิถีใหม่ ด้วยงานวิจัยทางสุขภาพและการบริการ, 27 มีนาคม 2564*, หน้า 117-127. นครราชสีมา: วิทยาลัยนครราชสีมา.
- สมศักดิ์ พรหมชาย. (2561). ภาวะผู้นำแบบผู้รับใช้ของผู้บริหารสถานศึกษา ตามความคิดเห็นของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสงขลา เขต 3. *การประชุมมหาดใหญ่วิชาการระดับชาติและนานาชาติ ครั้งที่ 9 พลวัตการศึกษายุคเศรษฐกิจและสังคมดิจิทัล, 20 กรกฎาคม 2561*, หน้า 1396-1405. สงขลา: มหาวิทยาลัยหาดใหญ่.
- สิริพรรณ จิ่งสุทธิวงษ์. (2560). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำฝ่ายบริหารของบุคลากร สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดสกลนคร. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต). สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ศิรินทิพย์ เพ็งสง. (2563). ภาวะผู้นำฝ่ายบริหารของผู้บริหารสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาพัทลุง เขต 1. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยปทุมธานี*, 12(2), 450-465.
- อรุณรัตน์ พิกุลทอง. (2560). ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาตามความคิดเห็นของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร. (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- อิทธิพัทธ์ สุวทันพรกุล. (2561). *การวิจัยทางการศึกษาแนวคิดและการประยุกต์ใช้ Educational Research Concepts and Applications*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Cohen, L., Manion, L. & Morrison, K. (2011). *Research Method in Education*. (7th ed). New York: Morrison.
- Greenleaf, R. K. (2002). *Servant Leadership: A Journey into the Nature of Legitimate Power and Greatness*. NJ: Paulist press.

- Rovinelli, R. J. & Hambleton, R. K. (1977). On the use of content specialists in the assessment of criterion-referenced test item validity. *Dutch Journal of Educational Research*, 2, 49-60.
- Smith, C. (2005). *Servant Leadership: The Leadership Theory of Robert K. Greenleaf*. Retrieved from <http://www.carolsmith.us/downloads/640greenleaf.pdf>

**ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของบุคลากร
สำนักงานเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร***
**Morale and Spirit in the Performance of Personnel
of Nong Khaem District Office, Bangkok**

วิมลรัตน์ ไชยศรี และราเชนทร์ นพณัฐวงศ์
Wimonrat Chaisri and Rachen Noppanatwongsakorn
มหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์
Southeast Asia University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: kindgirl12@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับของขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร 2) เปรียบเทียบขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานเขตหนองแขม โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล และ 3) เสนอแนะแนวทางที่เหมาะสมในการเพิ่มขวัญและกำลังใจสำหรับการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ประชากรในการศึกษาครั้งนี้ คือ บุคลากรที่ปฏิบัติงานในสำนักงานเขตหนองแขม จำนวน 508 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน Standard Deviation) และค่าสถิติใช้ t-test และ F-test One Way ANOVA

ผลการวิจัยพบว่า

1. ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานเขตหนองแขมกรุงเทพมหานคร ทั้ง 4 ด้านในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.11$) เมื่อพิจารณาในแต่ละด้าน ด้านที่มีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมากที่สุด คือ ด้านผลการปฏิบัติงานโดยรวม ($\mu = 4.22$) รองลงมาคือ ด้านความมั่นคงในการทำงาน ($\mu = 4.20$) ด้านลักษณะของงาน ($\mu = 4.4.07$) และด้านค่าตอบแทนและสวัสดิการ ($\mu = 3.97$) ตามลำดับ
2. ผลการเปรียบเทียบขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร พบว่า บุคลากรที่ปฏิบัติงานในสำนักงานเขตหนองแขม โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

*ได้รับบทความ: 5 กุมภาพันธ์ 2565; แก้ไขบทความ: 20 มิถุนายน 2565; ตอรับตีพิมพ์: 23 มิถุนายน 2565

Received: February 5, 2022; Revised: June 20, 2022; Accepted: June 23, 2022

ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพการสมรส รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ตำแหน่งงาน โดยรวมไม่มีผลต่อความแตกต่างกับขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานเขตหนองแขม

3. ข้อเสนอแนะและแนวทางที่เหมาะสมในการเพิ่มขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานเขตหนองแขม ได้แก่ การมอบหมายงาน ผู้บังคับบัญชาควรมีคำสั่งเป็นลายลักษณ์อักษรอย่างชัดเจน ควรมีการเพิ่มสวัสดิการต่างๆ ให้กับบุคลากร รวมทั้งการจัดอบรมสัมมนา เพื่อเพิ่มทักษะและศักยภาพให้กับบุคลากรอย่างทั่วถึง

คำสำคัญ: ขวัญและกำลังใจ; การปฏิบัติงานของบุคลากร; สำนักงานเขตหนองแขม

Abstract

The objectives of this research are 1) to study the level of the morale and spirit in the performance of personnel of Nong Khaem District Office, Bangkok, 2) to compare the morale and spirit in the performance of personnel of Nong Khaem District Office according to personal factors, and (3) to suggest appropriate guidelines for boosting the morale and spirit in the performance of personnel of Nong Khaem District Office. The population of this study was 508 personnel of Nong Khaem District Office. The tool used for data collection was a questionnaire. The statistics used for data collection were frequency, percentage, mean, standard deviation, and statistical values using t-test and F-test One Way ANOVA.

The results showed that:

1. The morale and spirit in the performance of personnel working in Nong Khaem District Office, Bangkok in all four factors were overall at a high level. Considering each factor, a factor indicating the highest average level was overall performance (mean score of 4.22), followed by stability of operation (mean score of 4.20), characteristics of operation (mean score of 4.07), and compensation and benefits (mean score of 3.97), respectively.

2. The results of comparing the morale and spirit in the performance of personnel of Nong Khaem District Office revealed that personnel working in Nong Khaem District Office according to personal factors such as gender, age, educational level, and marital status, average monthly income, and job position, overall did not affect the morale and spirit in the performance of personnel of Nong Khaem District Office.

3. Suggestions and appropriate guidelines for boosting the morale and spirit in the performance of personnel in Nong Khaem District Office were that the superiors must have a clearly written order in assigning work, and various welfares for the personnel, including organizing training and seminars, should be provided in order to enhance the skills and potential of the personnel thoroughly.

Keywords: morale and spirit; personnel performance; Nong Khaem District Office

1. บทนำ

ในสภาวะการณ์ปัจจุบันขณะที่สังคม เศรษฐกิจ และการเมืองมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วทำให้องค์กรต้องมีการปรับตัวให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการพัฒนาในด้านต่างๆ อย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะทรัพยากรมนุษย์ซึ่งถือว่าเป็นทรัพยากรที่มีค่าและสำคัญที่สุด (วิเชียร วิทย์อุดม, 2554) การที่บุคคลจะปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้นจะต้องมีขวัญกำลังใจที่ดีในการรับการตอบสนองของความต้องการอย่างดีเหมาะสม เพราะขวัญและกำลังใจเป็นสิ่งที่เกื้อกูลซึ่งกันและกันต่อการปฏิบัติงาน ขวัญกำลังใจของบุคลากรในหน่วยงานเป็นองค์ประกอบสำคัญประการหนึ่งที่จะช่วยให้การทำงานบรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล การเสริมสร้างขวัญและกำลังใจจะช่วยก่อให้เกิดประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานอย่างมากโดยธรรมชาติทั่วไปของมนุษย์จะมีความแตกต่างกันในแต่ละบุคคล เช่น ความแตกต่างในด้านความรู้ความสามารถในการทำงาน ด้านความคิด ทักษะความชำนาญ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งในองค์ประกอบที่ทำให้งานขององค์กรบรรลุเป้าหมายและประสบความสำเร็จ จึงเป็น

หน้าที่ของผู้บริหารที่จะต้องดูแลให้ความสำคัญแก่บุคลากรทุกระดับให้ได้รับการพัฒนาศักยภาพอย่างเหมาะสมและต่อเนื่อง เพื่อเป็นขวัญและกำลังใจของบุคลากรที่ปฏิบัติงานอยู่ในองค์กร (สุวรรณี แสงมหาชัย, 2556) การบำรุงขวัญกำลังใจของผู้ใต้บังคับบัญชาถือเป็นหน้าที่ของผู้บังคับบัญชาหรือผู้บริหารที่จะต้องสร้างเจตคติที่ดีต่อการปฏิบัติงาน เสริมสร้างขวัญกำลังใจให้บุคลากรทำงานด้วยความกระตือรือร้นและด้วยความสมัครใจหรือมีขวัญและกำลังใจที่ดีในการทำงานเพื่อองค์กร (เรวัฒน์ บรรพต, 2551)

เป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่าขวัญและกำลังใจของบุคลากรเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่จะทำให้งานสำเร็จหรือล้มเหลวมีประสิทธิภาพสูงหรือต่ำ ขวัญและกำลังใจไม่สามารถมองเห็นได้แต่สามารถที่จะสังเกตได้จากการแสดงออกไม่ว่าจะเป็นโดยบุคคลหรือกลุ่มคน หากองค์กรใดมีบุคลากรที่มีขวัญและกำลังใจที่ดีก็จะแสดงออกมาให้เห็นในลักษณะของการปฏิบัติที่มีความตั้งใจกระตือรือร้น เอาใจใส่ต่อหน้าที่ มีความรับผิดชอบและพยายามสร้างผลงานออกมาให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุดให้กับองค์กรอย่างสม่ำเสมอในทำนองเดียวกันหากบุคลากรในองค์กรขาดขวัญ

และกำลังใจที่ดีไม่มีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานก็จะแสดงออกมาในลักษณะของความเหนื่อยหน่ายเฉื่อยชา ขาดความกระตือรือร้น ทำงานล่าช้า ขาดการเอาใจใส่ทำให้เกิดผลเสียต่อองค์กรและนำมาซึ่งความเสื่อมและหย่อนสมรรถภาพในการปฏิบัติหน้าที่ ผู้บังคับบัญชาเป็นส่วนสำคัญในการเสริมสร้างขวัญกำลังใจหรือทำให้ขวัญกำลังใจตกต่ำ (พีระพงษ์ กมลเสถียร, 2551) กล่าวคือ ผู้บังคับบัญชาที่ปกครองผู้ใต้บังคับบัญชาโดยปล่อยปละละเลยขาดการเอาใจใส่ดูแลต่องานและต่อผู้ใต้บังคับบัญชา ปล่อยให้ผู้ใต้บังคับบัญชาต้องรับผิดชอบและตัดสินใจกันเองทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเกิดความรู้สึกเหมือนถูกทอดทิ้งหรือผู้บังคับบัญชาที่ใช้การปกครองแบบอัตตาธิปไตยคือถือตนเองเป็นใหญ่ไม่รับฟังความคิดเห็นของผู้ใต้บังคับบัญชาดูหมิ่นความรู้ความสามารถของผู้ใต้บังคับบัญชาใช้อำนาจในการปกครองโดยขาดเหตุผล (บุญนาคน นามวงศ์, 2545) การที่ผู้บังคับบัญชาปฏิบัติตนเช่นนี้ทำให้ขวัญและกำลังใจของผู้ใต้บังคับบัญชาอยู่ในภาวะที่ตกต่ำอึดอัดเกิดความคับข้องใจ ทำงานด้วยความหวาดระแวง ทำให้บรรยากาศในการทำงานมีแต่ความอึดอัดตึงเครียด ส่วนผู้บังคับบัญชาแบบประชาธิปไตยคือเปิดโอกาสให้ผู้ใต้บังคับบัญชาแสดงความคิดเห็นและรับฟังความคิดเห็นอย่างมีเหตุผล สามารถเป็นที่ปรึกษาและเข้าเป็นส่วนหนึ่งของการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจร่วมกับผู้บังคับบัญชาย่อมถือได้ว่าเป็นผู้บังคับบัญชาหรือผู้บริหารที่มีลักษณะเป็นผู้บังคับบัญชาหรือผู้บริหารที่แท้จริง ผู้ใต้บังคับบัญชาจะมีขวัญและกำลังใจในการทำงานสูง (ตะวัน ศิลป์ประกอบ, 2551)

ขวัญและกำลังใจจึงเป็นหัวใจสำคัญในการบริหารงานบุคคลในทุกองค์การ บุคลากรที่มีขวัญและกำลังใจดีย่อมสามารถสร้างผลงานที่มีคุณภาพให้กับหน่วยงาน ทำให้เกิดความร่วมมือร่วมใจในการทำงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ มีระเบียบวินัย ยอมรับและปฏิบัติตามกติกาขององค์การ มีความคิดริเริ่มที่พัฒนากิจการงานขององค์การให้ดีขึ้นมีความเชื่อมั่นและภักดีต่อองค์การ และจะทำให้องค์การมีความแข็งแกร่งสามารถฝ่าฝืนอุปสรรคในยามคับขันได้ในทางตรงข้ามหากบุคลากรขาดขวัญและกำลังใจที่ดีหรือขวัญกำลังใจตกต่ำแล้วการทำงานจะเกิดความท้อแท้ สิ้นหวังเบื่อหน่ายหมดกำลังใจทำงานด้วยความเฉื่อยชาขาดความรับผิดชอบต่องาน การทำงานหยุดชะงักลงส่งผลทำให้เกิดความเสียหายแก่องค์การ (จิรนนท์ เนื่องนรา, 2556)

กรุงเทพมหานครในฐานะองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2528 ได้กำหนดโครงสร้างการบริหารราชการกรุงเทพมหานครให้มีฐานะเป็นนิติบุคคลและเป็นราชการบริหารส่วนท้องถิ่นรูปแบบพิเศษมีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร (พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2528) โดยแบ่งพื้นที่ในการบริหารราชการออกเป็น 50 เขต สำนักงานเขตหนองแขมกรุงเทพมหานคร เป็นเขตการปกครอง 1 ใน 50 เขตการปกครองของกรุงเทพมหานคร มีหน้าที่บำบัดทุกข์บำรุงสุขและบรรเทาความเดือดร้อนให้แก่ประชาชน บุคลากร

ของสำนักงานเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร มีฐานะเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐมีหน้าที่ในการให้บริการแก่ประชาชนโดยทั่วไปที่มาติดต่อราชการ เพื่อให้ประชาชนได้รับความสะดวก รวดเร็วถูกต้อง และเป็นธรรม โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน ตลอดจนมุ่งมั่นพัฒนา ปรับปรุงการบริการประชาชนเพื่อมุ่งสู่มาตรฐาน การบริการที่ดีเยี่ยม

ดังนั้น ผู้วิจัยในฐานะที่เป็นบุคลากรของ สำนักงานเขตหนองแขมจึง จึงมีความสนใจที่จะ ศึกษาเกี่ยวกับขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน ของบุคลากร สำนักงานเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ทั้งนี้เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้ไปใช้เป็นแนวทางในการ พัฒนาแก้ไขปรับปรุงและใช้ในการวางแผนเพื่อกำหนดกลยุทธ์ในการเสริมสร้างขวัญและกำลังใจให้กับบุคลากรที่ปฏิบัติงาน ให้มีขวัญและกำลังใจที่ดีในการปฏิบัติงานซึ่งจะส่งผลถึงประสิทธิภาพและ ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานที่ดีเพื่อสนองตอบ ความต้องการของประชาชนได้อย่างถูกต้องด้วย ความรู้ความสามารถเพื่อให้องค์กรมีความเจริญก้าวหน้ามั่นคงยิ่งขึ้นต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับของขวัญและกำลังใจ ในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานเขต หนองแขม กรุงเทพมหานคร

2. เพื่อเปรียบเทียบขวัญและกำลังใจ ในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานเขต หนองแขม กรุงเทพมหานคร โดยจำแนกตามปัจจัย ส่วนบุคคล

3. เพื่อเสนอแนะแนวทางที่เหมาะสม ในการเพิ่มขวัญและกำลังใจสำหรับการปฏิบัติงาน ของบุคลากร สำนักงานเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูลจาก บุคลากรที่ปฏิบัติงานในสำนักงานเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ประกอบด้วยข้าราชการและ ลูกจ้างประจำ จำนวน 508 คน (สำนักงานเขต หนองแขม, 2564) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้รับ ทั้งหมดมาตรวจสอบความสมบูรณ์ คิดเป็นร้อยละ 100% ตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของ ข้อมูลแล้วจัดลำดับข้อมูล ในการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อศึกษานัยสำคัญของความแตกต่างระหว่าง กลุ่มผู้วิจัยได้นำข้อมูลแบบสอบถามที่รวบรวม ได้มาทำการวิเคราะห์ประมวลผลด้วยเครื่อง คอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อการวิจัยทาง สังคมศาสตร์ ซึ่งมีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

1. วิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพทั่วไป ของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบ มีคำตอบให้เลือก โดยใช้ค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) สำหรับวิเคราะห์ ปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพการสมรส รายได้เฉลี่ยต่อเดือนและ ตำแหน่งงาน

2. ค่าเฉลี่ย (μ) และส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (σ) ใช้ในการวัดระดับขวัญและกำลังใจ ในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานเขต หนองแขม กรุงเทพมหานคร

3. เปรียบเทียบความแตกต่างด้านปัจจัยส่วนบุคคลของบุคลากรสำนักงานเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร โดยใช้สถิติในการทดสอบสมมติฐาน โดยใช้ Independent Sample t-test ใช้ในการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของตัวแปรอิสระที่จำแนกเป็น 2 กลุ่ม และค่าสถิติ F-test (One-way Analysis of Variance ANOVA) ใช้ในการทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของตัวแปรอิสระ ที่มีตั้งแต่ 2 กลุ่มขึ้นไป เมื่อทดสอบด้วยสถิติแล้วปรากฏว่ามีนัยสำคัญทางสถิติจะทำการทดสอบเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธี LSD (Least significant difference) โดยกำหนดที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ ไว้ที่ระดับ 0.05

4. สรุปผลการวิจัย

1. ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม จำนวน 508 คน พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง จำนวน 273 คน คิดเป็นร้อยละ 53.7 ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 41-50 ปี จำนวน 165 คน คิดเป็นร้อยละ 32.5 จบการศึกษาระดับปริญญาตรี/สูงกว่าปริญญาตรี 231 คน คิดเป็นร้อยละ 45.5 มีสถานภาพสมรส จำนวน 228 คิดเป็นร้อยละ 44.9 มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือน มากกว่า 20,000 บาท จำนวน 189 คน คิดเป็นร้อยละ 37.2 มีตำแหน่งงานเป็นลูกจ้างประจำ จำนวน 271 คน คิดเป็นร้อยละ 53.3

2. ระดับขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร โดยรวมทั้ง 4 ด้านพบว่ามีความ

และกำลังใจในการปฏิบัติงาน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.11$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด โดยเรียงลำดับค่าจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1) ด้านผลการปฏิบัติงานโดยรวม ($\mu = 4.22$) รองลงมาคือ ด้านความมั่นคงในการทำงาน ($\mu = 4.20$) ด้านลักษณะของงาน ($\mu = 4.07$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือด้านค่าตอบแทนและสวัสดิการ ($\mu = 3.97$) ตามลำดับ

2.1 บุคลากรที่ปฏิบัติงานในสำนักงานเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร มีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน ด้านลักษณะของงานอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.07$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 1 ข้อ ได้แก่ ความสำคัญของงานที่ปฏิบัติงานก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม ($\mu = 4.30$) อยู่ในระดับมาก 4 ข้อ โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1) ได้รับมอบหมายงานที่ปฏิบัติท้าทายความรู้ความสามารถ 2) ($\mu = 4.11$) งานที่ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติมีความชัดเจนและมีปริมาณงานที่เหมาะสม 3) ($\mu = 4.11$) งานที่รับผิดชอบเป็นงานที่มีโอกาสได้ใช้ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ($\mu = 3.99$) และ 4) งานที่ปฏิบัติอยู่มีโอกาสก้าวหน้ามากกว่างานอื่น ($\mu = 3.87$)

2.2 บุคลากรที่ปฏิบัติงานในสำนักงานเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร มีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน ด้านความมั่นคงในการทำงานอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.20$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 4 ข้อ โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1) รู้สึกมั่นใจว่าจะปฏิบัติงานอยู่ในองค์กรนี้ได้นานเท่าที่ต้องการ 2) ($\mu = 4.33$) ตำแหน่งงานที่ปฏิบัติหน้าที่อยู่ใน

ปัจจุบันมีความมั่นคง 3) ($\mu = 4.32$) ความมั่นคงในการทำงานสามารถส่งเสริมคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้นได้ ($\mu = 4.23$) และ 4) เพื่อนร่วมงานได้รับความร่วมมือจากเพื่อนร่วมงานเป็นอย่างดีในการปฏิบัติงาน ($\mu = 4.21$) อยู่ในระดับมาก 1 ข้อ ได้แก่ การเลื่อนระดับและตำแหน่งที่สูงขึ้นมีความเสมอภาคเท่าเทียมกัน ($\mu = 3.91$)

2.3 บุคลากรที่ปฏิบัติงานในสำนักงานเขตหนองแขม กรุงเทพมหานครมีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน ด้านค่าตอบแทนและสวัสดิการอยู่ในระดับมาก ($\mu = 3.97$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 1 ข้อ ได้แก่ มีความพอใจการให้สิทธิในหยุดประจำปี การหยุดตามประเพณี ($\mu = 4.23$) อยู่ในระดับมาก 4 ข้อ โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1) ได้รับความสะดวกรวดเร็วในการเบิกจ่ายเกี่ยวกับเงินสวัสดิการต่างๆ เช่น ค่าเล่าเรียนบุตร ค่ารักษาพยาบาล 2) ($\mu = 4.07$) สวัสดิการและสิ่งอำนวยความสะดวกที่องค์กรจัดให้เพียงพอเหมาะสม 3) ($\mu = 3.94$) เงินเดือนที่ได้รับจริงจากการปฏิบัติหน้าที่เหมาะสมกับปริมาณงานและความสามารถ ($\mu = 3.88$) และ 4) เงินเดือนที่ได้รับจากการปฏิบัติหน้าที่เพียงพอต่อการดำรงชีพในสภาวะการณ์ปัจจุบันได้อย่างมีความสุข ($\mu = 3.70$)

2.4 บุคลากรที่ปฏิบัติงานในสำนักงานเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน ด้านผลการปฏิบัติงานโดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\mu = 4.22$) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า อยู่ในระดับมากที่สุด 4 ข้อ

โดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ 1) สามารถปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ขององค์กร 2) ($\mu = 4.29$) ผลสำเร็จของงานที่ปฏิบัติด้านคุณภาพ เช่น ความถูกต้องตรงตามมาตรฐานและเวลาเป็นที่ยอมรับ 3) ($\mu = 4.27$) สามารถปฏิบัติงานตามแผนและนโยบายขององค์กรที่วางไว้ ($\mu = 4.26$) และ 4) บุคลากรในส่วนอื่นๆ ให้ความร่วมมือกันจนทำให้ผลงานบรรลุตามเป้าหมาย ($\mu = 4.22$) อยู่ในระดับมาก 1 ข้อ ได้แก่ เมื่อเกิดข้อผิดพลาดจากการทำงานได้รับขวัญและกำลังใจจากผู้บังคับบัญชาและเพื่อนร่วมงานมีค่าเฉลี่ย ($\mu = 4.06$)

3. ผลการเปรียบเทียบขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร พบว่าบุคลากรที่ปฏิบัติงานในสำนักงานเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพการสมรส รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ตำแหน่งงาน โดยรวมไม่มีผลต่อความแตกต่างกับขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานเขตหนองแขม

5. อภิปรายผลการวิจัย

1. จากการศึกษาระดับของขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร โดยรวมทั้ง 4 ด้านอยู่ในระดับมาก ผู้ตอบแบบสอบถามมีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับขวัญและกำลังใจโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.11$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านที่มีระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับขวัญและ

กำลังใจสูงสุด ได้แก่ ด้านผลการปฏิบัติงาน โดยรวม ($\mu = 4.22$) ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ ธนธรณ์ จีปิ่น (2550) ได้ทำการวิจัยเรื่องขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรสังกัดสถานบริการสาธารณะสุขเครือข่ายอำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน พบว่า ข้าราชการ ลูกจ้างประจำ และลูกจ้างชั่วคราวที่ปฏิบัติงานในสถานที่บริการสาธารณะสุขเครือข่ายอำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน มีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ด้านการยอมรับนับถือ และด้านความรับผิดชอบ สามารถปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายได้อย่างสมบูรณ์

โดยรวมมีค่าแปรผลอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.20$) อภิปรายได้ว่า บุคลากรมีความพึงพอใจกับตำแหน่งที่ปฏิบัติหน้าที่อยู่ในปัจจุบันมีความมั่นคง อาจจะเป็นผลมาจากสำนักงานเขตหนองแขมใช้คนตรงกับงาน บุคลากรจึงมีทัศนคติที่ดีต่อสำนักงานและตำแหน่งหน้าที่ของตนเองจึงรู้สึกมั่นใจว่าจะปฏิบัติงานอยู่ในองค์กรนี้ได้ยาวนานเท่าที่ต้องการ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของตะวัน ศิลป์ประกอบ (2551) ได้วิจัยเรื่อง ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของพนักงานส่วนตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี พบว่า พนักงานส่วนตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี มีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานในด้านต่างๆอยู่ในระดับสูง โดยด้านความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนร่วมงานมีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานมากที่สุด รองลงมาคือ ด้านความมั่นคงในการทำงาน

ด้านลักษณะของงาน โดยรวมมีค่าแปรผลอยู่ในระดับมาก ($\mu = 4.07$) อภิปรายผลได้ว่างานที่ทำมีโอกาสก้าวหน้า มีความสำคัญก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม และงานที่ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติมีความชัดเจนและมีปริมาณงานที่เหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกฤตกร ชลวิสุทธิ (2544) ได้ศึกษาเรื่องขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูการบินโรงเรียนการบินกองทัพอากาศและวิลาสินี สุวรรณภาพ (2548) ที่ศึกษาเรื่องขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการ กรมกิจการพลเรือนทหารเรือ พบว่าการปฏิบัติงานของครูการบินโรงเรียนการบิน กองทัพอากาศ และการปฏิบัติงานของข้าราชการ กรมกิจการพลเรือนทหารเรือ มีระดับขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับสูง

ด้านค่าตอบแทนและสวัสดิการ โดยรวมมีค่าแปรผลอยู่ในระดับมากที่ค่าเฉลี่ย ($\mu = 3.97$) อภิปรายได้ว่าบุคลากรที่ปฏิบัติงานในสำนักงานเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร มีระดับเงินเดือนที่ได้รับเพียงพอกับค่าครองชีพ ระบบสวัสดิการส่งผลถึงครอบครัว เช่น กรณีค่ารักษาพยาบาล มีการเบิกจ่ายตรงทำให้ง่ายขึ้นไม่ต้องสำรองจ่าย อย่างเช่นในอดีต จึงทำให้บุคลากรมีขวัญและกำลังใจในการทำงานดี สอดคล้องกับงานวิจัยของสราพร แสงไพฑูรย์ (2554) ได้ทำการวิจัยเรื่องขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการตำรวจสังกัดตำรวจภูธรจังหวัดเลย พบว่า ข้าราชการตำรวจมีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่โดยรวมทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับมากเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านโดยเรียงลำดับตามค่าเฉลี่ยจากมากไป

หาน้อย พบว่า ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ด้านเงินเดือนสวัสดิการและค่าตอบแทน

2. จากการศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลมีผลต่อระดับขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรในสำนักงานเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ลักษณะข้อมูลส่วนบุคคล ได้แก่ เพศ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ตำแหน่งงานของบุคลากรสำนักงานเขตหนองแขม จากการศึกษาพบว่า เพศ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ตำแหน่งงาน ไม่มีผลต่อความแตกต่างต่อขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานเขตหนองแขม และอธิบายตามสมมติฐานได้ว่า เพศ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ตำแหน่งงาน ที่แตกต่างกันไม่มีผลต่อระดับขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานเขตหนองแขม คือ ไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของกฤตินี ตีบปะละ (2558) ได้ศึกษา ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจในการทำงานของพนักงานสถานีโทรทัศน์ และสถานีวิทยุแห่งหนึ่งในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล พบว่า เพศ ระดับการศึกษา รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ตำแหน่งงานที่แตกต่างกัน พนักงานมีความเห็นต่อความพึงพอใจในการทำงานไม่แตกต่างกัน

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ด้านลักษณะของงาน ควรเสริมสร้างให้บุคลากรมีโอกาสได้รับความก้าวหน้า ส่งเสริมให้ได้รับความรู้ได้รับการศึกษาเพิ่มเติม เพื่อให้การปฏิบัติงานได้ผลสัมฤทธิ์ที่สุด ให้มีโอกาส

ได้ศึกษาดูงานทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อเปิดโลกทัศน์แก่บุคลากรให้ได้ค้นพบสิ่งใหม่ๆ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ใหม่ๆ เพื่อมาปรับปรุงพัฒนาในการทำงานให้มีศักยภาพ และควรเปิดโอกาสให้บุคลากรได้รับผิดชอบงานที่มีความสำคัญ เพื่อเป็นการกระตุ้นให้บุคลากรได้ใช้ความสามารถในการทำงานที่ได้รับมอบหมายท้าทายความสามารถนั้นเองเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพให้กับบุคลากรในการทำงาน

1.2 ด้านความมั่นคงในการทำงาน ควรพัฒนาศักยภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากร โดยการหาหลักประกันความมั่นคงในการทำงานของบุคลากรที่เป็นลูกจ้างประเภทต่างๆ ด้วยการกำหนดคุณสมบัติของผู้ที่จะได้รับการบรรจุเป็นลูกจ้างประจำการไว้ให้บุคลากรที่เป็นลูกจ้างได้ตื่นตัวและพัฒนาตัวเองให้มากขึ้นเรื่อยๆ สร้างความมั่นคงและความเชื่อมั่นในตำแหน่งหน้าที่การงานที่ทำอยู่ในปัจจุบัน ส่งเสริมคุณภาพชีวิตของบุคลากรให้ดีขึ้นโดยการจัดหาสวัสดิการที่เหมาะสมกับการดำรงชีพและควรให้ได้รับเท่าเทียมกันสิ่งนี้จะทำให้บุคลากรมีความเชื่อมั่น ควรส่งเสริมโดยการเปิดโอกาสให้บุคลากรเข้ามามีส่วนรับรู้การวางแผนการปฏิบัติงานขององค์กร และในการประเมินผลงานเพื่อเลื่อนขั้นเงินเดือนหรือเลื่อนตำแหน่งที่สูงขึ้น ควรพิจารณาผลงานจากการปฏิบัติงานความสามารถในการทำงาน ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ความมีสัมพันธภาพกับบุคคลอื่น และควรพิจารณาด้วยความเที่ยงตรงเป็นธรรม

1.3 ด้านค่าตอบแทนและสวัสดิการ ควรมีนโยบายในการเพิ่มสวัสดิการต่างๆ ให้สอดคล้อง

กับสภาวะการณ์ปัจจุบันที่เปลี่ยนไป โดยการจัดสวัสดิการที่มีความจำเป็นต่อการดำรงชีพในแต่ละวัน ลดสิ่งใดที่เห็นว่าจะไม่จำเป็นต่อการเลี้ยงชีพแล้วนำมาชดเชยในสิ่งที่จำเป็นที่ไม่เพียงพอ เช่น เพิ่มค่าตอบแทนให้เหมาะสมกับปริมาณงานหรืออาจจะเป็นการเพิ่มค่าทำทานนอกเวลา หรือสิทธิประโยชน์อย่างอื่นที่จำเป็นกับการดำรงชีพ หรือมีสวัสดิการในเรื่องของที่พักอาศัยที่มีราคาไม่สูงสามารถที่จะผ่อนชำระได้ ควรลดขั้นตอนและความซับซ้อนในการเบิกจ่ายเงินสวัสดิการต่างๆ และค่าตอบแทนให้มีความสะดวกรวดเร็วขึ้นซึ่งจะเป็นแรงจูงใจให้บุคลากรได้ทำงานอย่างทุ่มเท

1.4 ด้านผลการปฏิบัติงานโดยรวม ควรมีการส่งเสริมด้านกิจกรรมจัดให้มีการสัมมนาข้าราชการและลูกจ้างเพื่อให้เกิดความสมานฉันท์ เกิดความรักสามัคคี ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่ทุกองค์การจะต้องทำให้บุคลากรมีความร่วมมือร่วมใจมีความรักสามัคคีร่วมแรงร่วมใจในการทำงานทำให้เกิดความสามัคคีในหน่วยงาน สนับสนุนส่งเสริมให้ช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันรู้จักกอภัย รู้จักขอโทษ รู้จักขอบคุณ สร้างบรรยากาศแห่งความปรองดองความเป็นมิตร มีการจัดสรรหน้าที่ในการปฏิบัติงานให้บุคลากร

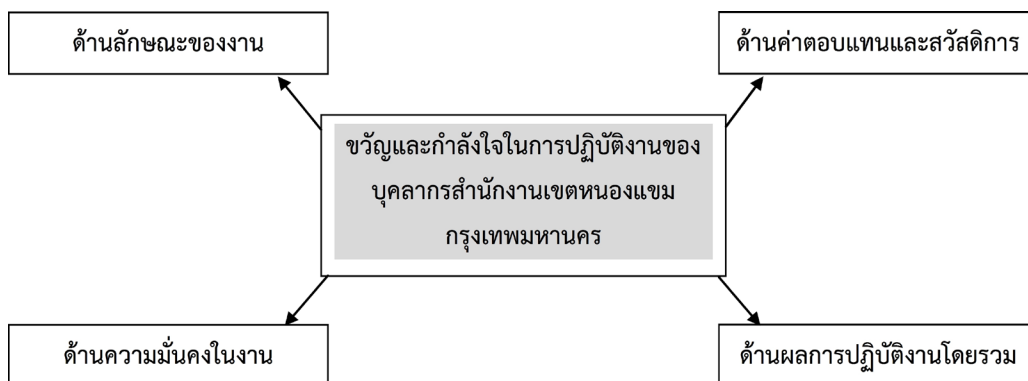
2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยในครั้งต่อไป

2.1 ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติงาน ค่าตอบแทนและสวัสดิการบุคลากรสำนักงานเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร

2.2 ปัจจัยที่ส่งผลต่อแรงจูงใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการกรุงเทพมหานคร

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การศึกษาเรื่องขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร พบว่า ระดับขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร โดยรวมทั้ง 4 ด้านอยู่ในระดับมาก ได้แก่ 1) ด้านผลการปฏิบัติงาน 2) ด้านความมั่นคงในการทำงาน 3) ด้านลักษณะของงาน 4) ด้านค่าตอบแทนและสวัสดิการ แต่ละด้านมีส่วนสำคัญในการเพิ่มขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารในการวางนโยบายการบริหารงานบุคคลเพื่อเป็นการพัฒนาและเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของบุคลากรสำนักงานเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- กฤตกร ชลวิสุทธิ, ร.อ. (2544). *ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครูการบินโรงเรียนการบินกองทัพอากาศ*. (การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองโครงการบัณฑิตศึกษา). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- กฤตินี ตีบะละ. (2558). *ปัจจัยที่มีผลต่อความพึงพอใจในการทำงานของพนักงานสถานีโทรทัศน์และสถานีวิทยุแห่งหนึ่งในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล*. (การค้นคว้าอิสระบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยกรุงเทพ.
- จิรนนท์ เนื่องนรา. (2556). *ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในเขตอำเภอพะโต๊ะ จังหวัดชุมพร*. (ปัญหาพิเศษหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ตะวัน ศิลป์ประกอบ. (2551). *ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของพนักงานส่วนตำบลขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี*. (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ธนธรณ์ จีปิ่น. (2250). *ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของบุคลากร สังกัดสถานบริการสาธารณสุขเครือข่ายอำเภอทุ่งช้าง จังหวัดน่าน*. (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). อุตรดิตถ์: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุตรดิตถ์.
- บุญนาคนามวงศ์. (2545). *ขวัญในการปฏิบัติงานของข้าราชการกรุงเทพมหานครสามัญ สังกัดสำนักงานเขตมีนบุรี*. (ปัญหาพิเศษรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.

- พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการกรุงเทพมหานคร พ.ศ. 2528 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2542. (26 ตุลาคม 2542). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 116 ตอนที่ 104 ก, หน้า 22-24.
- พระพงษ์ กมลเสถียร. (2551). *ขวัญและกำลังใจของพนักงานเทศบาลตำบลชัยสมอทอด อำเภอบึงสามพัน จังหวัดเพชรบูรณ์*. (การศึกษาค้นคว้าอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- เรวัจน์ บรรพต. (2551). *ความสัมพันธ์ของขวัญและกำลังใจในการการปฏิบัติงานของพนักงานที่มีผลต่อประสิทธิ ภาพของพนักงานเทศบาลในเขตเทศบาล อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี*. (การศึกษาค้นคว้าอิสระรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- วิเชียร วิทยอดม. (2554). *ทฤษฎีองค์การและการจัดการ*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ธนัช.
- วิลาสินี สุวรรณภาพ. (2548). *ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของข้าราชการ กรมกิจการพลเรือนทหารเรือ*. (การศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองบัณฑิตศึกษา). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สถาพร แสงไพฑูรย์. (2554). *ขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการตำรวจ สังกัดตำรวจภูธรจังหวัดเลย*. (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). นครปฐม: มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย.
- สำนักงานเขตหนองแขม. (2564). *ฝ่ายทะเบียน: สถิติบุคลากร*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเขตหนองแขม.
- สุวรรณณี แสงมหาชัย. (2556). *องค์การและการจัดการ*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

**ปูจ่าน: บทบาทการส่งเสริมพระพุทธศาสนาของชุมชน
กรณีศึกษา ตำบลดงมะดะ อำเภอแม่ลาว จังหวัดเชียงราย^{*1}**
**The Role of “Pu Chan” to Support Buddhism in the
Community, Dong Mada Sub-district, Mae Lao District,
Chiang Rai Province**

ชาญชัย ฤทธิร่วม และโกมินทร์ วังอ่อน

Chanchai Rittiruum and Gomin Wang-on

มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย

Chiang Rai Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: chanchai.rit@crju.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาคุณลักษณะและบทบาทการส่งเสริมพระพุทธศาสนาของปูจ่านในชุมชน ตำบลดงมะดะ อำเภอแม่ลาว จังหวัดเชียงราย เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยทำการสัมภาษณ์เชิงลึกกับปูจ่านประจำวัดเพื่อทำความเข้าใจคุณลักษณะสำคัญของปูจ่านในบริบททางสังคมล้านนา จำนวน 15 คน และจัดประชุม กลุ่มย่อยเพื่อศึกษากิจกรรมทางสังคมที่เป็นบทบาทสำคัญของปูจ่านต่อการส่งเสริมพระพุทธศาสนาของชุมชน ทำการวิเคราะห์เนื้อหาและสร้างข้อสรุปตามประเด็นศึกษา

ผลการวิจัยพบว่า ปูจ่านในชุมชนล้านนาภาคเหนือตำบลดงมะดะ อำเภอแม่ลาว จังหวัดเชียงราย ส่วนใหญ่เป็นชายผู้มีอายุ มีภูมิธรรมความรู้ทางพระพุทธศาสนา และทำหน้าที่เป็นผู้นำทำพิธีกรรมทางศาสนาตามแบบล้านนาที่สืบทอดกันมา บทบาทสำคัญ คือ การสร้างศาสนทายาทของชมรมอาจารย์วัด บทบาทในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาด้วยการสนับสนุนปัจจัย การจุดใจไปฟังธรรมะและการสนทนาธรรม บทบาทในการสังคมสงเคราะห์ช่วยเหลือผู้ยากไร้ และบทบาทด้านศาสนพิธีกรรมพุทธศาสนา และพิธีตามความเชื่อเรื่องอำนาจเหนือธรรมชาติด้วยการส่งเคราะห์ สะเดาะเคราะห์เพื่อการบำบัดทางจิตใจ

คำสำคัญ: ปูจ่าน/มัคนายก; บทบาททางสังคม; การส่งเสริมพระพุทธศาสนา

^{*}ได้รับบทความ: 14 กุมภาพันธ์ 2565; แก้ไขบทความ: 23 มิถุนายน 2565; ตอรับตีพิมพ์: 23 มิถุนายน 2565

Received: February 14, 2022; Revised: June 23, 2022; Accepted: June 23, 2022

¹ บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาศักยภาพของปูจารย์ในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนา ตำบลดงมะดะ อำเภอแม่ลาว จังหวัดเชียงราย

Abstract

The objective of this research was to study the characteristic and role of “Pu Chan” to support Buddhism in the community, Dong Mada sub-district, Mae Lao district, Chiang Rai province. It was a qualitative research and the researcher had in-depth interview with 15 Pu Chan/temple warden, in order to classify their important characters in Lanna society contexts and had focus group to study social activities that were the important roles of Pu Chan to support Buddhism in communities to analyze the content and to summarize studied issues.

The research found that: Most of Pu Chan in Northern Lanna community, Dong Mada sub-district, Mae Lao district, Chiang Rai province were elderly men with Buddhism knowledge and being the leaders in transferred religious ceremonies for Lanna style. Their important role was creating religious heirs for temple donor club and their role for spreading Buddhism was giving four necessities of life, persuading people to listen to Buddha’s teaching and discussing the doctrines. Their role for social work was helping the poor. Furthermore; their roles for Buddhism religious ceremonies and ceremonies for supernatural believes were to chant prayers as well as follow the Buddha’s teaching, to avert a catastrophe by magic power to heal people’s minds.

Keywords: Pu Chan/Temple Wardens; Social Role; Supporting Buddhism

1. บทนำ

พระพุทธศาสนามีบทบาทในการดำเนินชีวิตของคนไทยมาเป็นเวลาช้านาน ทำให้ประชาชนส่วนใหญ่ยกย่องนับถือเป็นสรณะแห่งชีวิตสืบต่อกันมาจึงปรากฏให้เห็นขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปวัฒนธรรม ตลอดจนศาสนพิธีและพิธีกรรมต่างๆ ล้วนมีพื้นฐานมาจากความเชื่อในทางพระพุทธศาสนาที่แนบแน่นในสังคมมาโดยตลอด ในด้านวัฒนธรรมวิถีชีวิตของคนได้ผูกพันประสานกลมกลืนกับหลักความเชื่อ และหลักปฏิบัติใน

พระพุทธศาสนาตลอดระยะเวลายาวนาน จนทำให้เกิดการปรับตัวเข้าหากันและสนองความต้องการของกันและกัน ตลอดจนผสมคลุกเคล้ากับความเชื่อและข้อปฏิบัติสายอื่นทำให้เกิดระบบระเบียบความเชื่อและความประพฤติปฏิบัติที่เป็นแบบแผนของคนไทย (จิรศักดิ์ ปันลำ, 2560, หน้า 1) โดยเฉพาะภาคเหนือของประเทศไทย ซึ่งมีพิธีกรรมและความเชื่อคล้ายคลึงกันคือเพื่อที่จะทำให้ชุมชนสามารถดำรงอยู่ได้ท่ามกลางความอุดมสมบูรณ์ของดิน น้ำ ป่า ดังนั้น ชุมชนจำนวนมากจึงมีพิธีกรรมและความเชื่อ

ของตนเอง เช่น ไหว้ผีปู่ย่า ไหว้ผีป่า เลี้ยงผีฝ่ายแม่บางชุมชนความเชื่อเดิมๆ อาจจะหายไปตามกาลเวลา แต่ก็มีกรรือฟื้นขึ้นอยู่ใหม่เรื่อยมา (สมรสังขะสร, 2545, หน้า 7-8)

พิธีกรรมเกิดจากความต้องการพบปะกันของมนุษย์ และเกิดจากความต้องการปลุกปลอบขวัญกำลังใจในยามวิกฤตของชีวิต จึงนับว่ามีความสำคัญต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์เป็นอย่างมาก ซึ่งตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันจะเป็นเรื่องของกรรมผสมผสานระหว่างศาสนาและไสยศาสตร์อย่างแยกไม่ออก การแสดงออกในด้านความเชื่อ ทั้งการอ้อนวอนขอร้องสิ่งเหนือธรรมชาติ หรือเป็นการใช้อำนาจนอกเหนือธรรมชาติให้เกิดประโยชน์แก่ตนเองและสังคม ความเชื่อที่มีอำนาจที่จะคลั่งคลั่งให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ตามมา ที่มีความสัมพันธ์กับชีวิตโดยเฉพาะความเชื่อเรื่องผีมีอำนาจหรือบทบาทความคุมและกระตุ้นให้อยู่ร่วมกันอย่างมีแบบแผนจนเกิดเป็นจารีตประเพณีสืบต่อกันมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน (ศุภลักษณ์ใจวัง, 2558, หน้า 1) เช่นกันพิธีกรรมทางศาสนาแบบล้านนา การร่วมแรงร่วมใจและบำรุงพิธีกรรมทางศาสนาที่เป็นสมบัติส่วนรวม การสร้างจารีตประเพณีในการประกอบศาสนกิจและบทลงโทษแก่ผู้ละเมิด อุดมคติความเชื่อเกี่ยวกับธาตุและขวัญที่นำไปสู่วิธีการบำบัดกายและใจด้วยภูมิปัญญาพื้นบ้านและพิธีกรรม เช่น พิธีขึ้นทำทั้งสี่ พิธีสังเคราะห์สะเดาะเคราะห์ (จิรศักดิ์ ปันลา, 2560, หน้า 147) และศาสนพิธีหรือพิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาตามระเบียบแบบแผนท้องถิ่นล้านนาภาคเหนือ ได้แก่ กุศลพิธี บุญพิธีทานพิธี และปณิณกะพิธี

พิธีกรรมดังกล่าวจะมีคนกลางที่เชื่อมประสานระหว่างชาวบ้านกับวัด ชาวบ้านกับอำนาจเหนือธรรมชาติ โดยทั่วไปจะเรียกว่า “ปู่จ่าน”

ปู่จ่าน เป็น ฆราวาส หมายถึง บุคคลผู้ครองเรือน ซึ่งเคยบวชเป็นพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนามาก่อน ได้เรียนรู้หลักธรรม การประกอบศาสนพิธีระเบียบขั้นตอนปฏิบัติที่เหมาะสมตามจารีตประเพณีท้องถิ่น ซึ่งหมายรวมถึงพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับชีวิตความเชื่อของคนในท้องถิ่นด้วย วัดและสำนักสงฆ์ในชุมชน ตำบลดงมะเดะ อำเภอแม่ลาว จังหวัดเชียงราย หนึ่งในจังหวัดสำคัญในบริบทล้านนาภาคเหนือของประเทศไทย ซึ่งมีปู่จ่านประจำวัดและสำนักสงฆ์อย่างน้อยหนึ่งคนส่วนใหญ่ปฏิบัติหน้าที่มาเป็นเวลานาน เชี่ยวชาญการประกอบศาสนพิธีกรรมทั้งในงานมงคลอวมงคล รวมถึงพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับชีวิตและความเชื่อของคนในท้องถิ่นด้วย จึงมีความสำคัญในการศึกษากรณีนี้ถึงคุณลักษณะของปู่จ่านในบริบทล้านนาภาคเหนือจังหวัดเชียงราย ซึ่งสนับสนุนการแสดงบทบาททางศาสนา สังคมวัฒนธรรมที่สนองตอบต่อหน้าที่ เป็นผลดีแก่ประชาชน ชุมชน อันเป็นการส่งเสริมและเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้มั่นคงได้ในฐานะปราชญ์ผู้รู้ผู้นำทำกิจกรรมระหว่างชาวบ้านกับวัดกับศาสนพิธีกรรม

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาคุณลักษณะและบทบาทการส่งเสริมพระพุทธศาสนาของปู่จ่านในชุมชน ตำบลดงมะเดะ อำเภอแม่ลาว จังหวัดเชียงราย

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ได้กำหนดขอบเขตการศึกษาไว้ดังนี้

ขอบเขตด้านประชากรที่ศึกษา คือ ปู่จ่าน ประจาวัดและสำนักสงฆ์ ที่ได้รับการแต่งตั้งเป็น มัคคนายกหรือไวยาวัจกรประจำวัด ปฏิบัติหน้าที่ มาเป็นเวลานานพอสมควร และมีความเชี่ยวชาญ การประกอบศาสนพิธีกรรมทั้งในงานมงคล อวมงคล รวมถึงพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับชีวิตและความเชื่อ ของคนในท้องถิ่นด้วย เลือกโดยวิธีเจาะจง ตามเงื่อนไขวัดละ 1 คน รวมจำนวน 15 คน

ขอบเขตด้านเนื้อหา มุ่งศึกษาคุณลักษณะ ของปู่จ่านในพื้นที่ตำบลดงมะตะ อำเภอมะลาว จังหวัดเชียงราย ที่เป็นชุมชนล้านนาภาคเหนือ จังหวัดเชียงราย และบทบาทหน้าที่แสดงออก ในกิจกรรมทางศาสนา สังคมวัฒนธรรม จำนวน 4 บทบาท ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างศาสนทายาท การเผยแผ่พระพุทธศาสนา การสังคมสงเคราะห์ และด้านศาสนพิธีที่สนองตอบต่อหน้าที่ เป็นผลดี แก่ประชาชน ชุมชน สนับสนุนการส่งเสริมและ เผยแผ่พระพุทธศาสนาของชุมชน

ขอบเขตด้านพื้นที่ ศึกษาเฉพาะวัดและ สำนักสงฆ์ในตำบลดงมะตะ อำเภอมะลาว จังหวัด เชียงราย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. การสัมภาษณ์เชิงลึกแบบไม่มีโครงสร้าง เกี่ยวกับคุณลักษณะของปู่จ่านในชุมชนวัดและ สำนักสงฆ์ในตำบลดงมะตะ อำเภอมะลาว จังหวัด เชียงราย ว่าด้วยความหมายตัวตนคนนำพิธีกรรม และกระทำอันเป็นเหตุแห่งความเชื่อในบริบท

ล้านนาภาคเหนือของประเทศไทย

2. การสนทนากลุ่มย่อย โดยเลือกจาก กลุ่มประชากรที่ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 10 คน เพื่อศึกษาบทบาทหน้าที่ที่แสดงออกในกิจกรรม ทางศาสนา สังคมวัฒนธรรม จำนวน 4 บทบาท ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างศาสนทายาท การเผยแผ่ พระพุทธศาสนา การสังคมสงเคราะห์ และด้าน ศาสนพิธีที่สนองตอบต่อหน้าที่ เป็นผลดีแก่ ประชาชน ชุมชน สนับสนุนการส่งเสริมและเผยแผ่ พระพุทธศาสนาของชุมชนในฐานะผู้นำที่ได้รับการ ยกย่องและยอมรับของสังคมให้ทำหน้าที่ผู้นำทำ พิธีกรรม คนกลางประสานระหว่างชาวบ้านกับวัด กับศาสนพิธีกรรม และผู้ช่วยเหลือและเผยแผ่ พระพุทธศาสนา รองจากพระสงฆ์

3. การสังเกตอย่างมีส่วนร่วมในศาสน พิธีกรรมที่เกิดขึ้นระหว่างการศึกษาในชุมชน ได้แก่ การทำบุญในวัดสร้างน้ำพระประธาน การสังเคราะห์ สะเดาะเคราะห์ และการแสดงคตินิยมในงาน สำคัญของปู่จ่าน

การรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยลงพื้นที่ภาค สนามสัมภาษณ์เชิงลึกแบบไม่มีโครงสร้างเป็นราย บุคคลกับปู่จ่านในแต่ละวัด และภายหลังได้จัดกลุ่ม ย่อยสนทนาตามความสมัครใจเพื่อรวบรวมข้อมูล เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่และกิจกรรมต่างๆ ที่ ปู่จ่าน ได้ทำเป็นกิจวัตรและกิจกรรมเกี่ยวเนื่องในชุมชน และส่งเสริมการเผยแผ่พระพุทธศาสนา และผู้วิจัย ยังได้มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาและศาสน พิธีที่เกิดขึ้นในชุมชนระหว่างการศึกษา

เมื่อได้ข้อมูลมาแล้วทำการเรียบเรียงตาม ประเด็นที่ศึกษา หาความสัมพันธ์ในโครงสร้าง

เนื้อหาที่ประเด็นที่ตั้งคำถาม ตรวจสอบความเชื่อถือของข้อมูล ความครบถ้วนของข้อมูลแบบสามเส้า การตรวจสอบเอกสารที่มีการบันทึกไว้และการถามหลายๆ ตัวอย่างหลายๆ ครั้ง จนเชื่อถือได้ว่าข้อมูลนั้นมีความถูกต้องแล้วจึงยุติการตรวจสอบ ทั้งนี้มีการบันทึกข้อมูลและทำดัชนีข้อมูล การถอดเทปและนำมาวิเคราะห์เนื้อหา จัดทำดัชนีและวิเคราะห์หาความเชื่อมโยง ดีความและนำมาสร้างบทสรุปในการทำงานเดียวกัน การทำข้อสรุปชั่วคราวและการลดทอนข้อมูล และการสร้างบทสรุปและการพิสูจน์บทสรุป โดยมุ่งตอบประเด็นที่ศึกษาในแต่ละขั้นตอนให้สมเหตุสมผล

4. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเสนอผลการศึกษา 2 ประเด็นหลัก ได้แก่ คุณลักษณะของปูจ่านในชุมชนล้านนาภาคเหนือ จังหวัดเชียงรายและบทบาทการส่งเสริมพระพุทธศาสนาของปูจ่านจำนวน 4 ด้าน คือ การสร้างศาสนทายาท ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ด้านการสังคมสงเคราะห์และด้านศาสนพิธี ในชุมชนตำบลดงมะดะ อำเภอมะลาว จังหวัดเชียงราย ดังนี้

1. คุณลักษณะของปูจ่านในชุมชนล้านนาภาคเหนือ กรณีวัดและสำนักสงฆ์ในชุมชนตำบลดงมะดะ อำเภอมะลาว จังหวัดเชียงราย

“ปูจ่าน” คือผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นมัคนายก หรือไวยาวัจกรประจำวัด เป็นผู้ดำเนินการประกอบศาสนพิธีและพิธีกรรมต่างๆ ของชุมชน เป็นทั้งผู้ประสานติดต่อระหว่างวัด กับชาวบ้านในกิจการต่างๆ และผู้เป็นหัวหน้านำการ

ประกอบศาสนพิธีกรรมทั้งในงานมงคล อวมงคล รวมถึงพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับชีวิตและความเชื่อของคนในท้องถิ่น การนำอาราธนาศีล อาราธนาธรรม อาราธนาพระปริตร กล่าวนำถวายทาน เป็นต้น ตลอดจนจัดแจงดูแล ศาสนพิธีให้ถูกต้องเรียบร้อย ตามปกติทำหน้าที่ประจำอยู่ ณ วัดใดวัดหนึ่ง

พ่อหนานตาล จักรล่อม (หนาน คือผู้ที่เคยบวชเป็นพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนาเมื่อลาสิกขามาเป็นฆราวาสแล้วชาวบ้านจะเรียกว่าเป็นหนาน) ปูจ่านประจำวัดแห่งหนึ่งในตำบลดงมะดะกล่าวว่า “ปูจ่านเป็นค้ายกย่องที่ได้มาโดยบทบาทหน้าที่ ในฐานะหัวหน้านำชุมชนฝ่ายคฤหัสถ์ในศาสนพิธีทางบุญกุศล เสมือนผู้นำทาง ผู้ชี้ทางบุญและผู้สอน โดยหลักของภาษาจะใช้คำว่า “ปูจารย์” โดยแยกคำศัพท์ออกมาได้แก่ ปู + จารย์ คำว่า “ปู” เป็นคำเชิดชูชายชราที่มีอายุ ส่วนคำว่า “จารย์” หมายถึง ผู้กล่าวสอน ซึ่งการออกเสียงสำเนียงทางภาคเหนือฟังเสียงกับคำว่า “จ่าน” จึงเป็นที่มาของคำเรียกว่า “ปูจ่าน” หรือผู้นำประกอบพิธีกรรมทางศาสนาตามประเพณีล้านนาภาคเหนือ

ปูจ่านส่วนใหญ่เป็นชายผู้มีอายุทรงไว้ซึ่งองค์ความรู้ที่ได้ศึกษาเล่าเรียนมาจากการบวชเป็นพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา ได้แก่ หลักธรรม คำสอนและแนวปฏิบัติในทางพระพุทธศาสนา ความรอบรู้เกี่ยวกับพุทธศาสนสุภาษิตที่สามารถหยิบยกมาอธิบายขยายความให้ผู้อื่นได้ฟังแล้วเข้าใจได้ดี หลักการปฏิบัติและระเบียบพิธีการที่เกี่ยวข้องกับศาสนาและความเชื่อในท้องถิ่น องค์ความรู้ธรรมศึกษาในชั้นธรรมตรี โท หรือเอก

และบางคนมีชั้นยศเปรียญธรรมแผนกบาลี หรือที่เรียกว่ามหาเปรียญธรรม และอาจรวมไปถึงความรู้ คติความเชื่อเกี่ยวกับโหราศาสตร์ ฤกษ์ยาม ความมี วาทศิลป์ และท่วงทำนองนำสวดในพิธีการต่างๆ ที่ได้ฝึกฝนเรียนรู้มาระหว่างการบวชเป็นพระสงฆ์ เมื่อลาสิกขามาแล้วจะได้รับการขนานนามว่า “หนาน” และเมื่อมีโอกาสดำเนินการแต่งตั้งเป็น

มัคนายก ไวยาวัจกร ประจำวัด โดยได้รับใบตราตั้ง ประกาศเกียรติคุณ จากเจ้าอาวาสและความเห็นชอบจากศรัทธาประชาชนในชุมชนวัดนั้นๆ แล้วจะมีบทบาทหน้าที่ในการเป็นผู้นำประกอบพิธีกรรมต่างๆ ทั้งในงานมงคล และอวมงคลให้เป็นไปตามขั้นตอน และความถูกต้องตามจารีตประเพณี ความเหมาะสมของงานนั้นๆ

ภาพที่ 1 ปู่จ่าน: ผู้นำประกอบพิธีกรรมทางศาสนาตามประเพณีล้านนาภาคเหนือ

นอกจากนั้น ยังสามารถประกอบพิธีกรรมทางศาสนาแบบล้านนาได้ เพราะปู่จ่านเหมือนหนึ่งผู้นำทางจิตวิญญาณ ด้วยความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องอำนาจเหนือธรรมชาติ เช่น ธาตุขวัญ ผี เทวดา ภูมิเจ้าที่ ซึ่งเกี่ยวข้องกับวิธีการบำบัดกายและใจ

บ้างนำภูมิปัญญาพื้นบ้านมาใช้ในการปรับธาตุในร่างกายด้วยสมุนไพร การงดอาหารแสลงเพื่อป้องกันอาการธาตุกำเริบอันเป็นการฟื้นฟูร่างกายหลังจากทำพิธีกรรมจากปู่จ่าน ส่วนพิธีกรรมจะเกี่ยวข้องกับจิตใจ (ขวัญ) เช่น พิธีการเรียกขวัญ

(ฮ้องขวัญ) การส่งเคราะห์ การขึ้นศาลพระพรหม การรดน้ำมนต์คนป่วย และการเลี้ยงหอเจ้าบ้าน บางแห่งเรียกเสื้อบ้าน หรือใจบ้าน มีลักษณะคล้าย ศาลาหรือบ้านหลังเล็กๆ ใช้สำหรับประกอบ พิธีกรรมตามความเชื่อเพื่อเป็นสิริมงคลมีความ ศักดิ์สิทธิ์ และคนในชุมชนมีความเชื่อว่าในหอเจ้า บ้านจะมีสิ่งศักดิ์สิทธิ์สถิตอยู่ เช่น เทวดา ภูมิเจ้าที่ ที่คอยปกป้องรักษาให้ประชาชนอยู่เย็นเป็นสุข เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจแก่ผู้ที่ต้องเดินทางไกลหรือ ต้องจากบ้านไปในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งอาจจะเพื่อ ไปทำงาน หรือเรียนต่างจังหวัด แม้กระทั่งการปลูก บ้านใหม่ การแต่งงาน การประกอบธุรกิจ ก็ยังต้อง มาบนบานสานกล่าวให้สิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่สถิตอยู่ใน หอเจ้าบ้านคอยช่วยเหลือและปกป้องคุ้มครองให้ อยู่รอดปลอดภัย หลังจากได้บนบานสานกล่าวแล้ว ผู้ที่มาประกอบพิธีกรรมจะเกิดความสุขสบาย ใจ คลายความกังวลเรื่องความปลอดภัยไปได้ระดับหนึ่ง โดยในช่วงเดือนเมษายนของทุกๆ ปีจะมีการบวงสรวง หอเจ้าบ้าน ทุกคนในหมู่บ้านต่างให้ความสำคัญกับ พิธีกรรมนี้ กิจกรรมทางศาสนาและพิธีกรรมความ เชื่อดังกล่าวได้แสดงถึงคุณลักษณะสำคัญของ ปู่จ๋านในชุมชนภาคเหนือล้านนาตามแบบแผน ความเชื่อที่สืบทอดต่อกันมา ทั้งนี้สอดคล้องกับ พระพุทธศาสนาและความเชื่อพื้นฐานในการดำรง ชีพและอำนาจสิ่งเหนือธรรมชาติของชาวล้านนา

สรุปได้ว่า คุณลักษณะสำคัญของปู่จ๋าน ในชุมชนล้านนาภาคเหนือ ส่วนใหญ่เป็นชายผู้มีอายุ เคยบวชเป็นพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา เมื่อลาสิกขาแล้วมีนามเรียกว่า “หนาน” ได้รับการแต่งตั้ง ให้เป็นหมั่นยากไวยาวัจกร ประจำวัดเป็นผู้นำประกอบ

ศาสนาพิธีกรรมต่างๆ ทั้งในงานมงคล และอวมงคล เป็นผู้นำทางจิตวิญญาณและสามารถประกอบ พิธีกรรมทางศาสนาแบบล้านนาที่เกี่ยวข้องกับความ เชื่อเกี่ยวกับเรื่องอำนาจเหนือธรรมชาติ เช่น พิธีการ เรียกวขวัญ (ฮ้องขวัญ) การส่งเคราะห์ การขึ้นศาล พระพรหม การรดน้ำมนต์คนป่วย การเลี้ยงหอเจ้าบ้าน

2. บทบาทการส่งเสริมพระพุทธศาสนา ของปู่จ๋านในชุมชนตำบลดงมะดะ อำเภอแม่ลาว จังหวัดเชียงราย การส่งเสริมพระพุทธศาสนาของปู่จ๋าน ในชุมชนเป็นกิจกรรมทางศาสนา สังคมวัฒนธรรม แสดงให้เห็นถึงการเป็นบุคคลที่เสียสละอุทิศตนให้ กับวัดและชุมชน มีจิตสาธารณะ มีปฏิปทาประพฤติ ปฏิบัติตัวเป็นแบบอย่างที่ดี สามารถนำหลักการ ทางศาสนาและความรู้ภูมิธรรมที่ได้ศึกษามา ถ่ายทอดได้อย่างเหมาะสม จำแนกการศึกษา บทบาทที่สำคัญ 4 ประการ ได้แก่ บทบาทการสร้าง ศาสนทายาท บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนา บทบาทด้านสังคมสงเคราะห์บทบาทด้านศาสนพิธี

2.1 บทบาทการสร้างศาสนทายาท ปู่จ๋านในชุมชนตำบลดงมะดะ เป็นสมาชิกชมรม อาจารย์วัด อำเภอแม่ลาว จังหวัดเชียงราย จัดอบรม พบปะกันทุกๆ ปี และได้เชิญหนาน คือ ผู้ที่เคยบวช เป็นพระสงฆ์มาก่อนเข้าร่วมสัมมนาเรียนรู้สืบทอด ตามเจตนารมณ์ของชมรม เพื่อการส่งเสริมกุลบุตร กุลธิดา ให้มีคุณธรรม จริยธรรม รู้จักบาป บุญ คุณโทษ อย่าหลงลืมหลักปฏิบัติหลักธรรมทาง ศาสนา แนะนำการประพฤติปฏิบัติตนให้ถูกต้อง ตามจารีตประเพณีของชุมชน และยังสามารถ ให้ปฏิบัติหน้าที่แทนปู่จ๋านได้ ถือว่าเป็นการสร้าง ศาสนทายาทที่เห็นได้อย่างชัดเจน

ภาพที่ 2 ชมรมอาจารย์วัด อำเภอมะลาว จังหวัดเชียงราย

2.2 บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ในมหาปริณิพพานสูตร ตอนหนึ่ง กล่าวว่า “พระอานนท์เถระเข้าไปกราบทูลถามพระพุทธเจ้าว่า ข้าแต่พระองค์ผู้เจริญถ้าพระองค์ปรินิพพานไปแล้ว จะมีใครเป็นศาสดาของพุทธบริษัทแทนพระองค์ พระเจ้าข้า” พระพุทธเจ้าตรัสว่า “ดูก่อนอานนท์ เราตถาคตปรินิพพานไปแล้ว สิ่งที่เป็นศาสดาของพุทธบริษัทแทนเราตถาคต คือ พระธรรมคำสอนของเราตถาคตเอง ผู้ที่เห็นพระธรรมคำสอนของเราตถาคต คือ ผู้เห็นเราตถาคต ผู้ที่จะรักษาไว้ซึ่งพระธรรมคำสอนของเราตถาคต คือ พุทธบริษัทสี่ ได้แก่ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสกอุบาสิกา” (ที.ม. (ไทย) 10/67-162) ดังที่

กล่าวมาจะเห็นได้ว่า “ปูจ่าน” เป็นบุคคลคนหนึ่ง ในพุทธบริษัท คือ อุบาสกที่สามารถรักษาไว้ซึ่งพระธรรมคำสอน และนำไปเผยแผ่ตามที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสไว้ในมหาปริณิพพานสูตรได้ ด้วยการส่งเสริมอำนวยความสะดวกปัจจัยต่างๆ ที่ตนเองสามารถกระทำได้ ถือว่าได้ทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาแล้ว โดยการสนับสนุนปัจจัยในการเผยแผ่ธรรม การชักจูงไปฟังธรรม และการสนทนาธรรม อันเป็นหลักการสำคัญของการเป็นปูจ่านที่พ่อหนานอินจันทร์ กาวิชัย กล่าวไว้ว่า “คนที่จะเป็นปูจ่านได้นั้น จะต้องหนักแน่นในหลักปฏิบัติและหลักธรรมมีอุดมการณ์เป็นงานสืบสานพระศาสนา เสียสละ นำพาชุมชนสามัคคี”

ภาพที่ 3 พ่อหนานอินจันทร์ กาวิชัย ปู่จ่านประจำวัดแห่งหนึ่งในตำบลงมะตะ อำเภอแม่ลาว จังหวัดเชียงราย

การสนับสนุนด้านปัจจัยในการเผยแผ่ธรรมปู่จ่านจะแสดงออกถึงการสนับสนุนด้านปัจจัย ทั้งกำลังทรัพย์และกำลังสติปัญญาที่เกิดขึ้น ได้แก่ การแนะนำส่งเสริมผู้คนเข้าสู่พิธีกรรม การกล่าวสวดแทรกคำสอนทางพระพุทธศาสนา ผสมผสานไปกับกิจกรรมในพิธีกรรม การถวายปัจจัยสี่แก่พระสงฆ์ การปวารณาตนเป็นเจ้าภาพสร้างโรงทานในกิจกรรมสำคัญของวัด

การชักจูงไปฟังธรรม ปู่จ่านเสมือนเป็นตัวแทนพระสงฆ์ประชาสัมพันธ์แจ้งข่าวเชิญชวนให้ผู้คนเข้าวัด และบางโอกาสเป็นผู้แสดงความรู้ภูมิธรรมยกคติธรรมคำกล่าวที่สอดคล้องกับ

ชีวิตมาอธิบายเล่าความในโอกาสที่เหมาะสม เช่น ทำหน้าที่เป็นโฆษกในงานสรงน้ำพระพุทธรูปในวัด ได้กล่าวสำนวนโวหารสอนแก่ผู้มาในงานความว่า “จงทำแต่ดี อย่าดีแต่ทำ, จงพูดแต่ดี อย่าดีแต่พูด, จงคิดแต่ดี อย่าดีแต่คิด” ซึ่งให้ความหมายในแง่คติธรรมคำสอนชีวิตแก่ผู้ร่วมงานได้เป็นอย่างดี พ่อหนานทองเลื่อม ช่อจำปี กล่าวไว้

การสนทนาธรรมตามกาล เช่น วันพระในเทศกาลเข้าพรรษาระหว่าง 3 เดือนนั้น ขรवासผู้เฒ่าในธรรมจะนุ่งขาวห่มขาว ถือบิณฑุโบสถ (ศีล 8) ร่วมสวดมนต์ไหว้พระที่พระอุโบสถ หรือ ศาลาการเปรียญ และบ้างจะพักแรมคืน (นอนวัด)

หลังจากสวดมนต์เสร็จจะมีการสนทนาธรรมเล่าเรื่องราวต่างๆ ทางพระพุทธศาสนาและประวัติศาสตร์ชุมชนที่เกี่ยวข้อง

2.3 บทบาทด้านสังคมสงเคราะห์
ปูจ่านจะเป็นผู้ส่งเสริมแนะนำการถวายสังฆทานแด่พระสงฆ์ ตรีเตรียมจัดการเพื่อความสะดวกแก่ผู้ทำกุศลงานพิธีบุญมงคลและอวมงคลตามประเพณี การหาฤกษ์ ดุยามให้ผู้คนที่สร้างบ้านเรือน การตั้งชื่อให้เด็กเกิดใหม่ รวมไปถึงการจัดการพิธีศพให้คนไร้ญาติ การระดมความคิดและหาแนวทางการช่วยเหลือ ผู้ประสบภัยพิบัติ คนยากไร้ผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนในการครองชีพ ชุมรมปูจ่านจะมีการประชุมทบทวนการทำงานและประสานช่วยระดมทุนช่วยเหลือตามกำลังแก่ประชาชนและสมาชิกในชมรม อันเป็นการแสดงถึงความเสียสละ จิตอาสา อุทิศตนเป็นแบบอย่างที่ดี

2.4 บทบาทด้านศาสนพิธีในชุมชน
ตำบลดงมะดะ อำเภอมะลาว จังหวัดเชียงราย มีศาสนพิธีหลักสำคัญอยู่ 2 พิธี คือ พิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา หรือศาสนพิธี และพิธีกรรมตามความเชื่อท้องถิ่น ดังนี้

พิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา หรือศาสนพิธี ตามหลักทั่วไปมีอยู่ จำนวน 4 หมวด ได้แก่ 1) กุศลพิธี เป็นพิธีที่ต้งามเกี่ยวกับการอบรมความดีงาม เช่นการแสดงตนเป็นพุทธมามกะ การเวียนเทียนในวันสำคัญทางศาสนา การรักษาศีลอุโบสถ 2) บุญพิธี เป็นพิธีว่าด้วยการทำบุญมงคล เนื่องในโอกาสต่างๆ และทำบุญอวมงคล คือการทำบุญหน้าศพ 3) ทานพิธี เป็นพิธีกรรมการ

ถวายทานต่างๆ และ 4) ปกิณกะพิธี เป็นพิธีเริ่มต้น ได้แก่ การอาราธนาศีล การประเคนของพระ ชุมชนจะปฏิบัติตามพิธีกรรมเหล่านี้ในการทำบุญทุกครั้งจะถือคติหลักใหญ่ๆ 3 ประการคือ การให้ทาน การรักษาศีล และการเจริญภาวนา โดยมีผู้นำศาสนพิธี คือ ปูจ่านเป็นผู้เชื่อมประสานให้พิธีกรรมนั้นๆ เป็นไปตามระเบียบแบบแผนสำเร็จลงด้วยดีทุกๆ ประการ

พิธีกรรมตามความเชื่อท้องถิ่นล้านนาภาคเหนือ ที่ปรากฏเป็นพิธีนิยมสำคัญ ได้แก่ พิธีขึ้นท้าวทั้งสี่ พิธียกเสาเอก พิธีสืบชะตาป่า พิธีสืบชะตาน้ำ และตัวอย่างเช่น พิธีส่งเคราะห์ สะเดาะเคราะห์ เป็นพิธีตามความเชื่อของชุมชนมาแต่โบราณถือเป็นเรื่องที่ดี ไม่เกิดโทษ หรือความเสื่อมเสียต่อชุมชน เช่น เมื่อชาวบ้านไม่สบายโดยไม่รู้สาเหตุจะไปหาหมอทรงเจ้าพื้นบ้าน หากมีการกล่าวทักว่าบุคคลนั้นได้ไปกระทำผิดต่อภูมิเจ้าที่ในที่แห่งใดแห่งหนึ่งทำให้เกิดตกใจสะดุ้งจิตไม่สบายจึงเกิดให้เจ็บป่วยเป็นเหตุแห่งความเชื่อไม่สบายกายและสภาพจิตใจแย่ ควรให้ปูจ่านทำพิธีส่งเคราะห์ สะเดาะเคราะห์ ดังนั้น ปูจ่านในฐานะผู้นำจิตวิญญาณ เจ้าแห่งพิธีกรรมท้องถิ่นจะให้ทำสะดวง (ส่งข้าวให้ผี) ในพิธีส่งเคราะห์ สะเดาะเคราะห์ สะดวงที่ทำด้วยต้นกล้วยสี่เหลี่ยมใส่ของเช่นไห้ว เช่น หมาก พลุ บุหรี่ เมี่ยง ข้าวต้มขนม เนื้อสุก และตามที่หมอถูกกล่าวทักไว้ พิธีกรรมนี้นิยมทำที่บ้านคนป่วย ปูจ่านจะมีบทสวดบริกรรมคาถาเป็นเริ่มต้น หลังจากนั้นผูกข้อมือและทำพิธีปิดเคราะห์ให้แก่ผู้ป่วย โดยให้พิธีแบมือทั้งสองข้างออกมาแล้วปูจ่านจะใช้ด้ายสายสิญจน์ปิดเป่าที่

ฝ่ามือออกไปนอกตัว และกล่าวบทสวดบริกรรม
คาถาอีกครั้งเป็นอันเสร็จพิธี” พ่อหนานอินจันทร์
กล่าว อันนี้คืออีกหนึ่งพิธีกรรมความเชื่อของชาว
ล้านนาที่นิยมทำกันเมื่อประสบเหตุแห่งความเชื่อ

5. อภิปรายผลการวิจัย

กิจกรรมทางศาสนา พิธีกรรม ความเชื่อ
ได้แสดงถึงคุณลักษณะสำคัญของปูจ๋านตาม
แบบแผนความเชื่อที่สืบทอดต่อกันมา ซึ่งสอดคล้อง
กับหลักการพระพุทธศาสนาและความเชื่อพื้นฐาน
ในการดำรงชีพและอำนาจสิ่งเหนือธรรมชาติของ
ชาวล้านนา ดังผลการวิจัยพบว่าปูจ๋านในชุมชน
ล้านนาภาคเหนือ หรือที่เรียกว่า “ม้านายก” นั้น
ได้มาโดยการแต่งตั้งและเป็นค่ายก่อกองที่ได้มาโดย
บทบาทหน้าที่ในฐานะหัวหน้านำชุมชนฝ่ายคฤหัสถ์
ในศาสนพิธีทางบุญกุศล เสมือนผู้นำทาง ผู้ชี้ทาง
บุญ และผู้กล่าวสอน เป็นผู้ที่ยึดโยงไว้ซึ่งองค์ความรู้
ที่ได้ศึกษาเล่าเรียน และการฝึกฝนมาจากการบวช
สามารถประกอบพิธีกรรมทางศาสนาตามประเพณี
วัฒนธรรมสืบทอดกันมาในท้องถิ่นได้ ทำให้ผู้ที่มา
ประกอบพิธีกรรมจะเกิดความสบายใจ คลายความ
กังวลใจเรื่องความปลอดภัยไปได้ระดับหนึ่ง
ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของจิรศักดิ์ ปันลา
(2561, หน้า 204) ซึ่งใช้คำว่า “ปูจารย์” ในทำนอง
เดียวกันถึงบุคคลที่มีความรู้ทางด้านพุทธศาสนา
และพุทธศาสนพิธี เป็นผู้นำในการไหว้พระ รับศีล
เวนทาน หรือการประกอบพิธีการต่างๆ ทั้งการ
ประกอบพิธีในวัดและในบ้าน

การส่งเสริมและเผยแผ่พระพุทธศาสนา
ของปูจ๋าน หรือม้านายก เป็นบทบาทของอุบาสก

ผู้ทำหน้าที่ช่วยเหลือและเผยแผ่รองจากพระสงฆ์
ในรูปแบบต่างๆ ระหว่างวัดกับสังคม ชุมชน (จิรศักดิ์
ปันลา, 2561, หน้า 3-4) ข้อค้นพบการแสดง
บทบาททางศาสนา สังคมวัฒนธรรมที่สนองตอบ
ต่อหน้าที่ เป็นผลดีแก่ประชาชน ชุมชนและ
เป็นการส่งเสริมพระพุทธศาสนาและวัฒนธรรม
ท้องถิ่นให้เจริญรุ่งเรือง อันได้แก่ การสร้างศาสน
ทายาท โดยการขับเคลื่อนกิจกรรมของชมรม
อาจารย์วัด อำเภอแม่ลาว จังหวัดเชียงรายเพื่อ
ส่งเสริมผู้ที่เคยบวชเรียนมาให้สามารถปฏิบัติหน้าที่
แทนปูจ๋านได้ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยเป็น
อุบาสกที่จะสามารถรักษาไว้ซึ่งพระธรรมคำสอน
และนำไปเผยแผ่ได้ตามที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ใน
มหาปริณิพพานสูตร ด้วยการสนับสนุนปัจจัยในการ
เผยแผ่ธรรม การชักจูงไปฟังธรรม และการสนทนา
ธรรม การสังคัมสังเคราะห์ เป็นผู้แนะนำ ส่งเสริม
กิจการต่างๆ ระหว่างวัดกับชุมชน ช่วยเหลืองาน
ด้วยจิตอาสาในงานพิธีบุญมงคลและอวมงคลตาม
ประเพณี และด้านศาสนพิธี กระทั่งการส่งเคราะห์
สะเดาะเคราะห์ตามความเชื่อและพิธีกรรมสืบทอด
มาของชุมชนล้านนาภาคเหนือเพื่อตอรองให้
หายจากความเจ็บป่วย ภายใต้กฎเกณฑ์ชุมชน
ความเชื่อสิ่งเหนือธรรมชาติส่วนบุคคลและชุมชน
(สามารถ ใจเตี้ย, 2563, หน้า 219-229) ซึ่งเป็น
บทบาทตามประเพณีและพิธีกรรมต่อบุคคล
เพื่อให้เกิดสิ่งที่ดีงามต่อตนเองและครอบครัว
โดยผู้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องพิธีกรรมดีแล้ว
ย่อมเป็นผู้ฉลาดในการจัดทำพิธีกรรมต่างๆ ในทาง
ศาสนา เป็นผู้สามารถในการประกอบพิธีกรรมนั้นๆ
ได้ถูกต้องตามแบบแผนที่นิยมกันทั่วไป และ

นอกจากนั้น ยังเชื่อได้ว่าช่วยสืบต่ออายุพระศาสนา โดยปริยาย ด้วยเพราะแบบอย่างหรือธรรมเนียมที่ดีงามมีเหตุมีผลเป็นพิธีกรรมนั้นๆ เมื่อยังรักษากันไว้ได้เพียงใด ศาสนาก็ยังเชื่อว่าจะได้รับการรักษาอยู่เพียงนั้น เหมือนเปลือกกระพี้ของต้นไม้ยังคงสดอยู่ตราบไต่ต้นไม้ นั่นก็จะมีชีวิตอยู่ตราบนั่น (สุริยา สมุทรคุปต์, 2540, หน้า 10) ศาสนาจึงเป็นที่พึ่งทางใจของมนุษย์ การปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนาในความเชื่อศรัทธาในกิจกรรมหรือพิธีกรรมต่างๆ เป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตแสดงถึงความสามัคคี ความกลมเกลียวเป็นอันหนึ่งอันเดียวของคนในชุมชนให้มั่นคงสืบไป (นัชพล คงพันธ์, พระครูอุทิศปริยัติสุนทร และพระครูอุทิศธรรมคุณ, 2564, หน้า 207-219)

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเพื่อนำไปปรับใช้

1.1 องค์รกรปกครองคณะสงฆ์ควรให้การยกย่องเชิดชูให้คุณค่าแก่ปูจวนในฐานะเจ้าพิธีกรรมที่ขับเคลื่อนงานพระศาสนา ระหว่างชาวบ้านกับวัด และยังเป็นนักเผยแผ่รองจากพระสงฆ์

1.2 องค์รกรปกครองส่วนท้องถิ่นควรให้การสนับสนุนบทบาทของปูจวนในกิจการทางศาสนาและพิธีกรรมเพื่อส่งเสริมพระพุทธศาสนาของชุมชนให้เหมาะสมตามจารีตประเพณีท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับชีวิต

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 การสร้างเครือข่ายและขยายฐานการสร้างศาสนทายาทเพื่อสืบทอดประเพณี

วัฒนธรรมท้องถิ่นและการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

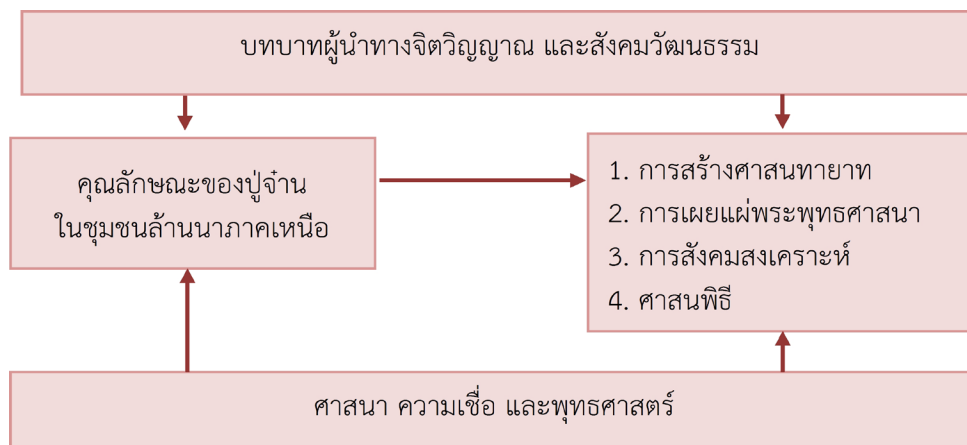
2.2 การศึกษาพลังและอำนาจของพิธีกรรมที่ซ้อนทับระหว่างชุดความคิดของพระพุทธศาสนาและโลกทัศน์ของชาวล้านนา ดั้งเดิมต่อการสืบทอดประเพณีและศาสนา

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

ปูจวนในชุมชนล้านนาภาคเหนือของประเทศไทยเป็นกลุ่มบุคคลที่ชี้ให้เห็นชัดถึงการเป็นผู้นำทางศาสนา สังคมและวัฒนธรรมและสืบทอดทางคติชนวิทยา ศาสนา ความเชื่อและพระพุทธศาสนา ซึ่งผสมผสานเป็นประเพณีวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาในท้องถิ่นได้อย่างชัดเจน ปูจวนได้ศึกษาเรียนรู้ศิลปวิทยาจากองค์กรพระพุทธศาสนาโดยตรง แล้วนำเอาองค์ความรู้ที่ได้มาสร้างความสุขให้แก่คนในชุมชน การสร้างขวัญกำลังใจช่วยชี้แนะให้เกิดความเข้าใจตามความเชื่อที่ตนเองนับถือ การส่งเสริมพระพุทธศาสนาในชุมชนที่เป็นกำลังช่วยจรรโลงพระพุทธศาสนา ดังในมหาปริณิพพานสูตรตอนหนึ่งที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ว่า “ดูก่อนภิกษุทั้งหลาย บุคคลที่จะช่วยจรรโลงพระพุทธศาสนาของเราตถาคตได้นั้นคือ พุทธบริษัท 4 ได้แก่ ภิกษุ ภิกษุณี อุบาสก อุบาสิกา” จากพระพุทธวจนะตรงนี้ชี้ให้เห็นว่า “ปูจวน” ท่านก็เป็นอีกส่วนหนึ่งของพุทธบริษัท 4 นั่นคือ อุบาสก ซึ่งสามารถช่วยส่งเสริมพระพุทธศาสนาตามบทบาทที่พึงกระทำได้อย่างเด่นชัด 4 ด้าน คือ 1) การสร้างศาสนทายาท 2) การเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยการสนับสนุนการเผยแผ่ธรรม การชักจูงคนไปฟังธรรม และการสนทนาธรรม

แก้ไขปัญหาวีร 3) บทบาทการสังคมสงเคราะห์ ศาสนา และตามความเชื่อของท้องถิ่นเพื่อการ และ 4) บทบาทด้านศาสนาพิธีสำคัญทางพระพุทธ ส่งเสริมพระพุทธศาสนาในชุมชน

ภาพที่ 4 บทบาทของปู่อานในการส่งเสริมพระพุทธศาสนาของชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- จิรศักดิ์ ปันลำ. (2560). รูปแบบและกระบวนการสร้างเครือข่ายมัคทายอกในการส่งเสริมการเรียนรู้พระพุทธศาสนาในล้านนา. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ชาญชัย ฤทธิร่วม. (2560). การศึกษาแนวทางการพัฒนาศักยภาพของปู่อานในการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาของตำบลดงมะดะ อำเภอมะลาว จังหวัดเชียงราย. เชียงราย: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย.
- นัชพล คงพันธ์, พระครูอุทิศปริยัติสุนทร และพระครูอุทิศธรรมคุณ. (2564). พิธีกรรมทางศาสนากับการปฏิบัติตนนิสิตสังคมศึกษายุคโลกาภิวัตน์. วารสาร มจร การพัฒนาสังคม, 6(2), 207-219.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ศุภลักษณ์ ใจวัง. (2558). การศึกษาโครงสร้างบทบาทหน้าที่และคุณค่าในพิธีกรรมของชาวไทยเขินสันป่าตอง เชียงใหม่. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- สมร สังฆะสร. (2545). คนอยู่ป่า. เชียงใหม่: ธารเหนือ.

- สามารถ ใจเตี้ย. (2563). พิธีกรรมพื้นบ้านล้านนามิติการสร้างเสริมสุขภาพจิต. *วารสารควบคุมโรค*, 46(3), 219-229.
- สุริยา สมุทรคุปต์. (2540). พิธีกรรม “ช่วงผีฟ้อน” ของ “ลาวข้าวเจ้า” จังหวัดนครราชสีมา. นครราชสีมา: สำนักวิชาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีสุรนารี.

การจัดการศึกษาระดับท้องถิ่น: กรณีศึกษาโรงเรียนเทศบาลท่าพระ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น*

Providing Education at the Local Level: A Case Study of Tha Phra Municipal School, Mueang District, Khon Kaen Province

วีณา มะปะเต และกริชawat ไล่วัชรินทร์

Weena Mapate and Grichawat Lowatcharin

วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น

College of Local Administration, Khon Kaen University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: grichawat@kku.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาพัฒนาการ เงื่อนไขความสำเร็จ และปัญหาและอุปสรรคของการบริหาร และ 2) เสนอแนะแนวทางในการจัดการศึกษาของโรงเรียนเทศบาลท่าพระ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ผู้วิจัยใช้วิธีการศึกษาแบบกรณีศึกษากรณีเดียวแบบองค์รวม โดยมีผู้ให้ข้อมูลหลักที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาของโรงเรียน จำนวน 17 คน

ผลการวิจัยพบว่า

1. การพัฒนาการจัดตั้งโรงเรียนเทศบาล เกิดจากความต้องการและการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น เงื่อนไขความสำเร็จในการจัดการศึกษา ได้แก่ ผู้บริหารท้องถิ่นที่เห็นความสำคัญของการศึกษา และมีวิสัยทัศน์ในการพัฒนาการศึกษาท้องถิ่นให้มีคุณภาพ บุคลากรมีการพัฒนาความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนการสอน งบประมาณสนับสนุนจากส่วนกลางและจากเทศบาล และสถานที่ตั้งที่อยู่ในเขตชุมชน ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการศึกษา ได้แก่ ปัญหาในการยกระดับคุณภาพทางวิชาการ ปัญหาในการจัดการงบประมาณ และปัญหาเรื่องประสิทธิภาพในการบริหารงานทั่วไป

2. แนวทางในการพัฒนาโรงเรียนเทศบาลท่าพระ ได้แก่ การเพิ่มพูนความรู้ความสามารถของบุคลากร ทั้งในด้านวิชาการ และการบริหารงานทั่วไป

คำสำคัญ: การจัดการศึกษาท้องถิ่น; องค์การปกครองท้องถิ่น; โรงเรียนเทศบาล

*ได้รับบทความ: 2 ตุลาคม 2561; แก้ไขบทความ: 25 มิถุนายน 2565; ตอรับตีพิมพ์: 26 มิถุนายน 2565

Received: October 2, 2018; Revised: June 25, 2022; Accepted: June 26, 2022

Abstract

The current study aimed 1) to examine development, success conditions, and problems in the management of Tha Phra Municipal School in Mueang District, Khon Kaen Province, 2) It also aimed to provide a guideline for improving education quality of the school. A single-holistic case study design was employed with interviews of 17 key informants.

Findings reveal that:

1. The school was established because of the need and participation of local residents. Conditions conducive to its success include: local administrators who recognize the importance of education and want to provide quality education at the locality; faculty members who are encouraged to improve their knowledge and skills; financial support from the national and municipal governments; and prime location. The school, however, has confronted with several problems and obstructions in terms of academic excellence, financial planning and management, and general administration.
2. For better quality of education provision, the school should encourage and provide opportunities faculty members, as well as supporting staff members, to improve their related knowledge and skills.

Keywords: local education management; local government; municipal school

1. บทนำ

การศึกษาเป็นเสริมสร้างศักยภาพของประชาชน ทั้งในด้านความรู้ ความสามารถและคุณธรรม ซึ่งเป็นกลไกสำคัญของการพัฒนาประเทศในการไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนนั้น และมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ที่จะต้องมีกระบวนการในการเสริมสร้างศักยภาพของคนภายในประเทศ ดังนั้น รัฐบาลไทยจึงได้กำหนดแนวนโยบายในการปฏิรูประบบการศึกษาของชาติ มาตรา 41 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ระบุว่า องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) มีสิทธิ

จัดการศึกษาในระดับใดระดับหนึ่งหรือทุกระดับ ตามความพร้อมความเหมาะสมและความต้องการภายในท้องถิ่น และมาตรา 42 กำหนดให้กระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการประเมินความพร้อมในการจัดการศึกษาของ อปท. และมีหน้าที่ในการประสานและส่งเสริม อปท. ให้สามารถจัดการศึกษาสอดคล้องกับนโยบาย ได้มาตรฐานรวมทั้งการเสนอแนะการจัดสรรงบประมาณอุดหนุนการจัดการศึกษาของ อปท. ด้วย

บทบัญญัติดังกล่าวสอดคล้องกับหลักการกระจายอำนาจ อันเป็นระบบการบริหาร

ประเทศที่เปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นมีอำนาจ ในการจัดการดูแลกิจการของตนเอง ไม่ใช่ปล่อยให้รัฐบาลกลางรวมศูนย์อำนาจในการจัดการแทบทุกอย่างกิจการ ที่ท้องถิ่นมีสิทธิจัดการดูแล ได้แก่ ระบบสาธารณสุข โภคการศึกษาและศิลปวัฒนธรรม การดูแลชีวิตและทรัพย์สิน และการดูแลรักษาสิ่งแวดล้อมส่วนกิจกรรมใหญ่ๆ สองอย่าง ที่รัฐบาลกลางควบคุมไว้เด็ดขาดคือ การทหารและการต่างประเทศ ทั้งนี้กระทรวงศึกษาธิการมีแผนในการถ่ายโอนอำนาจในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้แก่ อบต. ที่มีศักยภาพ และมีความพร้อมในการรองรับการกระจายอำนาจในการจัดการศึกษา และมีเงื่อนไขสำคัญที่ว่า หากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใดยังขาดความพร้อม ให้หน่วยงานภาครัฐดำเนินการจัดการศึกษาแทนไปก่อน

ในปัจจุบันประเทศไทย มี อบต. จำนวน 7,852 แห่ง ประกอบด้วยองค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) 76 แห่ง องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) 5,333 แห่ง เทศบาล 2,441 กรุงเทพมหานคร 1 แห่ง และเมืองพัทยา 1 แห่ง (กรมการปกครองท้องถิ่น, 2560) อบต. มีบทบาทในการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาของรัฐในด้านต่างๆ เช่น ด้านงบประมาณและทรัพย์สินด้านการพัฒนาหลักสูตร และกระบวนการเรียนการสอน ด้านการระดมผู้รู้ในชุมชนให้มีส่วนร่วม ในการจัดการเรียนการสอน

ผลการศึกษาวิจัยที่ผ่านมาพบว่า มี อบต. เป็นจำนวนไม่น้อย ที่สามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ และสอดคล้องกับวิถีชีวิตของชุมชนท้องถิ่น จนเป็นที่ยอมรับปัจจัยความสำเร็จที่สำคัญ

คือ ผู้บริหารของ อบต. เป็นผู้วิสัยทัศน์ และเห็นความสำคัญของการศึกษามีการบริหารงานอย่างต่อเนื่อง และมีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถทางการศึกษา อย่างไรก็ตามยังพบว่า อบต. ส่วนหนึ่งยังมีปัญหาการบริหารจัดการศึกษา เช่น ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ขาดความรู้ความเข้าใจด้านการศึกษาไม่เห็น นับจากมีการใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เป็นต้นมา ในทุกๆ จังหวัดของประเทศองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเฉพาะในส่วนของเทศบาล ได้มีการจัดตั้งโรงเรียนที่สังกัดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเอง เพื่อดำเนินการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้วที่ทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรับโอนมาจะเป็นโรงเรียน ในเขตพื้นที่รอบนอกที่ค่อนข้างจะขาดแคลน และมีความพร้อมในการจัดการศึกษาน้อยกว่าโรงเรียนในเขตเมือง แต่เมื่อระยะเวลาผ่านไปในช่วง 3-4 ปี งบประมาณโรงเรียนที่ทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรับโอนมาและการจัดตั้งเองกลับมีความพร้อมในการจัดการเรียนการสอน และสามารถจัดการเรียนการสอนคุณภาพมากขึ้น ทั้งในด้านอาคารสถานที่ วัสดุครุภัณฑ์ ทางด้านการศึกษาคู่มือครู ทางด้านการศึกษาโดยเฉพาะครูอาจารย์ ทั้งนี้ เนื่องจากการสนับสนุนงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้แก่สถานศึกษาในสังกัด อย่างต่อเนื่องจนทำให้เกิดสัมฤทธิ์ผลทางการศึกษาของโรงเรียน ในสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพิ่มขึ้นโดยจะเห็นได้จากตัวเลขการสอบเข้าศึกษาต่อในระดับต่างๆ ของนักเรียนจากโรงเรียนสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เพิ่มสูงขึ้น

ผู้วิจัยจึงเล็งเห็นว่าการศึกษาเพื่อการวิจัย เรื่อง การจัดการศึกษาท้องถิ่นของโรงเรียนเทศบาลท่าพระอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น โดยมีการศึกษาโรงเรียนที่อยู่ภายใต้การกำกับของเทศบาลที่อยู่ในเขตบริการของโรงเรียนดูแลครอบคลุมทั้ง 10 ชุมชน ในการทราบถึงผลของการจัดการศึกษาของเทศบาลตำบลท่าพระตลอดถึงปัญหาข้อเสนอแนะทางออกของปัญหาที่ดีเพื่อนำผลที่ได้จากการศึกษาวิจัยไปบูรณาการกับองค์กรต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาพัฒนาการ เงื่อนไขความสำเร็จ และปัญหาและอุปสรรคของการบริหารและการจัดการศึกษาของโรงเรียนเทศบาลตำบลท่าพระ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น

2. เพื่อแนวทางในการปรับปรุงการบริหารและพัฒนาการคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนเทศบาลตำบลท่าพระ

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research methodology) โดยใช้การออกแบบวิจัย (Research design) แบบกรณีศึกษากรณีเดียวแบบองค์รวม (Holistic single case study) โดยรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวนทั้งสิ้น 17 คน คือ นายกเทศมนตรีเทศบาลท่าพระ ปลัดเทศบาลท่าพระ ผู้อำนวยการกองการศึกษา ผู้อำนวยการโรงเรียนเทศบาลท่าพระ นักวิชาการศึกษา คณะครูบุคลากรทางการศึกษาโรงเรียนเทศบาลท่าพระและ

ผู้อำนวยการโรงเรียนการศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกระทรวงศึกษาธิการที่อยู่ในเขตเทศบาลท่าพระ

สถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสัมภาษณ์ จำแนกตามเพศ อายุระดับการศึกษา ตำแหน่ง และประสบการณ์การทำงาน โดยจำแนกเป็นเพศชาย จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 35 เพศหญิง จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 65 ระดับการศึกษาในระดับปริญญาตรี จำนวน 11 คน คิดเป็นร้อยละ 65 ระดับศึกษาปริญญาโทจำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 29 สูงกว่าปริญญาโท จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 6 ประสบการณ์การทำงาน ระยะเวลา 0-5 ปี จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 6 ระยะเวลา 6-10 ปี จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 94

4. สรุปผลการวิจัย

1. พัฒนาการของโรงเรียนเทศบาลท่าพระ พบว่า การก่อตั้ง โรงเรียนเทศบาลท่าพระ เกิดจากปัญหา และความต้องการของประชาชน ที่ต้องการให้เทศบาลจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ เพื่อแก้ไขปัญหาการส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนตัวอำเภอเมืองขอนแก่น เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองได้มีทางเลือกในการส่งบุตรหลานเข้าเรียน เป็นการลดภาระค่าใช้จ่ายให้กับผู้ปกครอง ประกอบกับจากบัญญัติของพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจ ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 และพระราชการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ที่เปิดโอกาสให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีศักยภาพสามารถที่จะจัดการศึกษา ดังนั้นผู้บริหารเทศบาลจึงเปลี่ยนแนวทางในการจัดการศึกษา โดยการจัด

ตั้งโรงเรียนขึ้นเอง เพื่อเป็นทางเลือกด้านคุณภาพ การศึกษาและลดค่าใช้จ่ายของผู้ปกครองในการ ส่งบุตรหลานเข้าไปเรียนในโรงเรียนในตัวเมือง อำเภอ มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ประหยัดเวลาในการเดินทางส่งผลให้สุขภาพของ นักเรียนมีสุขภาพดีทั้งทางร่างกายและจิตใจ การ จัดการศึกษาโรงเรียนเน้นการพัฒนาคุณภาพของ บุตรหลานให้พร้อมสำหรับพัฒนาและการแข่งขัน ในด้านวิชาการในอนาคต โดยมีเงื่อนไขของความ สำเร็จของโรงเรียนที่สามารถก้าวผ่านจุดของการ ที่นักเรียนมีจำนวนลดลงทุกปีดังเช่น โรงเรียนที่ สังกัดกระทรวงศึกษา

2. เงื่อนไขความสำเร็จของการจัดการ ศึกษาท้องถิ่น เงื่อนไขที่ทำการจัดการศึกษาของ โรงเรียนเทศบาลท่าพระเกิดความสำเร็จในการ จัดการศึกษา มีดังต่อไปนี้

2.1 การสนับสนุนเชิงนโยบายโรงเรียน เทศบาลท่าพระ จัดการศึกษาโดยเน้นการกระจาย อำนาจ มีการพัฒนาด้านศึกษาที่รากฐานในการ พัฒนาความเจริญก้าวหน้าในด้านๆ ซึ่งสามารถ ตอบสนองต่อความต้องการของแต่ละท้องถิ่นได้ อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะเกิดจากการพัฒนาการ ศึกษา โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น และการมีจิตสำนึกหวงแหนในท้องถิ่น ดังตัวอย่าง ของเทศบาลท่าพระที่ได้รับการสนับสนุนจากกรม ส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น และได้รับงบประมาณ สนับสนุนเพิ่มเติมจากเทศบาลในการเสนอ เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนของโรงเรียน อาทิเช่น การปรับปรุงสภาพแวดล้อม การจัดบรรยากาศให้ น่าเรียน การจัดให้ห้องเรียนพิเศษด้านทักษะทาง

ภาษา โดยในขณะที่โรงเรียนสังกัดกระทรวง ศึกษาธิการในพื้นที่ ที่อยู่เขตเทศบาลไม่มีเด็กจาก ในเขตเทศบาล เข้าเรียนเพียงเด็กจากนอกเทศบาล เท่านั้น และมีจำนวนไม่มาก จึงทำให้ภาพรวมเกิด การสูญเสียงบประมาณจำนวนมาก โดยเน้นการ บริหารจัดการศึกษา ให้มีการจัดการศึกษาอย่างมี คุณภาพ และทั่วถึงมุ่งสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ ตลอดชีวิต และเตรียมคนเข้าสู่ประชาคมอาเซียน โดยให้โรงเรียนเป็นศูนย์กลาง การให้บริการชุมชน ทั้งในด้านวิชาการ และกิจกรรมต่างๆ จัดการศึกษา สนองความต้องการของท้องถิ่น ด้วยการระดม ทรัพยากรด้านต่างๆ เช่น หน่วยงานองค์กรภาค เอกชน ห้างร้าน บุคคล ภูมิปัญญาท้องถิ่น ให้มีส่วน ร่วมในการจัดการศึกษา พัฒนาครู และบุคลากร ทางการศึกษา ให้มีวิสัยทัศน์ มีความรอบรู้ก้าวหน้า เทคโนโลยี และการปฏิรูปการศึกษา การแสดงถึง ศักยภาพในการจัดการศึกษาของเทศบาล ส่งเสริม โดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ ในการ พัฒนาการจัดการศึกษา ในระดับการศึกษาขั้นพื้น ฐาน ดังเช่นบทสัมภาษณ์ของครูในโรงเรียนเทศบาล ท่าพระ “ การบูรณาการประชาชนในท้องถิ่นที่มี ความรู้ในแต่ละด้าน มาให้ความรู้กับนักเรียนในการ จัดการเรียนสอนชั่วโมงปราชญ์ชาวบ้าน ”

2.2 บุคลากร ด้านการบริหารงาน บุคลากรทางการศึกษาของโรงเรียนทางด้านการสอน และฝ่ายสนับสนุนด้านการสอน เจ้าหน้าที่ ธุรการ เจ้าหน้าที่การเงินและบัญชี บุคลากรด้าน ครูผู้สอนได้รับการพัฒนาตนเองด้านการศึกษา ยกกระดับเข้ารับการศึกษาต่อในระดับปริญญาตรี หลักสูตรด้านการศึกษา เพื่อให้การจัดการเรียน

การสอนมีประสิทธิภาพมากขึ้นด้วยรวมทั้งผู้บริหารโรงเรียน ได้ใช้หลักการบริหารการนำโรงเรียนเป็นฐานในการพัฒนาท้องถิ่น ดังเช่นบทสัมภาษณ์ของบุคลากรสายการสอน

2.3 งบประมาณได้รับการจัดสรรงบประมาณด้านการศึกษา งบประมาณรายหัวและงบด้านบุคลากร สรุปรจากการศึกษานั้น โดยงบประมาณที่ได้รับการจัดสรรจากกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย ตั้งแต่ปี 2557-2560 มีจำนวนเพิ่มขึ้นทุกปี โดยคิดจากงบประมาณรายหัว ค่าอาหารกลางวัน ค่าอาหารเสริม (นม) ค่าวัสดุอุปกรณ์การเรียน ค่าเสื้อผ้า เครื่องแต่งกาย จากจำนวนนักเรียนที่มีปริมาณจำนวนนักเรียนเพิ่มขึ้นทุกชั้นเรียน และงบประมาณจัดสรรจากเทศบาลในพัฒนาการศึกษาอีกด้วย (Tha Phra Municipal School, 2016) ผู้บริหารเทศบาลตำบลท่าพระกล่าวว่า “งบประมาณส่วนใหญ่ได้รับการจัดสรรจากส่วนกลาง (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นประเภทเงินอุดหนุนค่าอาหารกลางวัน อาหารเสริมนม ค่าวัสดุอุปกรณ์การเรียน ค่าเสื้อผ้า) และเทศบาลที่เป็นฝ่ายสนับสนุนในด้านการพัฒนาการศึกษาในส่วนของกิจกรรมหรือโครงการท้องถิ่น”

2.4 สถานที่ ปัจจัยแห่งความสำเร็จอีกประการหนึ่ง คือ สถานที่ตั้ง โรงเรียนเทศบาลท่าพระตั้งอยู่อยู่ในชุมชน ทำให้ช่วยในการประหยัดค่าใช้จ่ายสำหรับผู้ปกครอง ในส่งบุตรหลานเข้าเรียนในตัวเมือง และความปลอดภัยในการเดินทางมาโรงเรียนของนักเรียนผู้ปกครองที่มารับส่งอีกด้วย

2.5 ปัญหาและอุปสรรค

1) ด้านการบริหารงานวิชาการในการบริหารงานโรงเรียนปัญหาด้านการบริหารงานวิชาการคือบุคลากรทางการศึกษาที่มีความชำนาญของโรงเรียนในสังกัดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโรงเรียนเทศบาลท่าพระ ยังไม่เพียงพอกับปริมาณงานในการพัฒนาด้านการบริหารงานวิชาการ

2) ด้านการบริหารงานงบประมาณ โรงเรียนเทศบาลท่าพระประสบปัญหาด้านการบริหารงานงบประมาณ คือ การวางแผนงานด้านงบประมาณ บางครั้งไม่สามารถดำเนินการได้ตามแผนที่วางไว้เนื่องจากนโยบายของผู้บริหารมีการเปลี่ยนแปลง ประกอบกับการบริหารจัดการตามความต้องการที่ต้องเป็นไปตามระเบียบข้อบังคับหรือกฎหมายต่างๆ

3) ด้านการบริหารงานทั่วไปโรงเรียนเทศบาลท่าพระประสบปัญหาด้านการบริหารงานทั่วไป คือ การบริหารโรงเรียนยังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ระบบของงานการทำงานซ้ำซ้อนผิดพลาด การสั่งงานของผู้บริหารไม่ชัดเจนและขาดวิสัยทัศน์ร่วมในการทำงาน

5. อภิปรายผลการวิจัย

การจัดการศึกษาโรงเรียนเทศบาลท่าพระเริ่มต้นจากการจัดตั้งโรงเรียนอนุบาลขึ้นใหม่และได้รับความไว้วางใจจากผู้ปกครองในการส่งบุตรหลานเข้ามาเรียน จนเกินเป้าหมายที่ตั้งไว้ตั้งแต่ปี 2557 โดยมีจำนวนนักเรียนเพิ่มขึ้นทุกปี โดยในปีแรกและปีต่อๆ มา รวมทั้งเด็กในเขตเทศบาลมีเข้ามาเรียน

ตั้งแต่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลท่าพระเข้ามาเรียนถึงร้อยละ 100 เกิดจากนโยบายการจัดการศึกษา ที่มีที่มาจากความต้องการของประชาชน โดยแท้จริง เพื่อแก้ไขปัญหาสังคมด้านคุณภาพการศึกษาของบุตรหลานซึ่งเป็นอนาคตของเทศบาล และเพื่อลดรายจ่าย ซึ่งเป็นความต้องการพื้นฐานของประชาชนในเขตเทศบาล และในการดำเนินงานนั้นประชาชนได้เข้าไปมีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มคิดคือกระบวนการจัดทำแผนพัฒนา 3 ปี และในระหว่างการดำเนินการเทศบาลนั้นได้ให้ประชาชนได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารความก้าวหน้าของโครงการในการจัดตั้งโรงเรียนเป็นระยะ โดยการแจ้งประชาชนสัมพันธ์ให้ทราบถึงความก้าวหน้าในการดำเนินการหรือการประชุมประชาคมในการขอพื้นที่เพื่อดำเนินการก่อสร้างอาคารเรียนเพิ่ม เพื่อรองรับการจำนวนนักเรียนที่เพิ่มจำนวนขึ้นทุกปี

สิ่งเหล่านี้ทำให้เรื่องราวของโรงเรียนเทศบาลอยู่ในความคิดและความทรงจำของประชาชนอยู่เสมอและประชาชนยังรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของในโรงเรียนแห่งนี้สอดคล้องกับงานวิจัยของมณีรัตน์ ราญมีชัย และพา อักษรเสือ (2552, หน้า 71-89) เรื่อง การจัดตั้งโรงเรียนของเทศบาลหนองแก เป็นความต้องการของประชาชนโดยแท้จริง การจัดตั้งโรงเรียนเทศบาลได้ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในทุกกระบวนการเงื่อนไขของการสำเร็จด้านนโยบายการจัดการศึกษา ด้านสถานที่ตั้ง ด้านวิชาการผลสัมฤทธิ์ด้านการเรียนที่มีการเพิ่มขึ้นและด้านงบประมาณ สอดคล้องกับงานวิจัยของเกศนภา ลือดารา (2556, หน้า 145-158) เรื่อง สถานที่ด้านศักยภาพในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของ

โรงเรียนในสังกัดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานี ด้านการบริหารงานวิชาการการบริหารงานงบประมาณการบริหารงานบุคคลและการบริหารงานทั่วไปในภาพรวม กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดเห็นว่ามีประสิทธิภาพรวมทั้งปัญหาและอุปสรรคในการบริหารงานโรงเรียนที่ได้รับการถ่ายโอนการจัดการศึกษาในภาพรวมกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดเห็นว่าด้านการบริหารงานงบประมาณมีปัญหาเรื่องการจัดสรรงบประมาณและกฎระเบียบเกี่ยวกับงบประมาณที่มีความไม่เท่าเทียมกันด้านการบริหารงานทั่วไปมีปัญหาเรื่องการนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อพัฒนาในระบบฐานข้อมูลส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนและเรื่องของการจัดการศึกษาที่ให้ท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาโดยมีสอดคล้องกับงานการศึกษาวิจัยของพระครูปลัดอาทิตย วิสุทธิญาณเมธี (มุงฝอยกลาง) (2557) เรื่อง การบริหารจัดการศึกษาขององค์กรบริหารส่วนตำบลตาจั่นอำเภอคง จังหวัดนครราชสีมา พบว่า นโยบายด้านการจัดการศึกษาขององค์กรบริหารส่วนตำบลตาจั่น อำเภอคง จังหวัดนครราชสีมา คือ 1) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการจัดการศึกษา 2) สนับสนุนให้มีการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเพิ่ม 3) ส่งเสริมสนับสนุนการศึกษาโดยประสานความร่วมมือกับสถานศึกษา 4) สนับสนุนอาหารกลางวันและนมให้กับเด็กนักเรียนอย่างทั่วถึง และมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของสำนักเลขาธิการสภาการศึกษา (2550) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการวิจัยเพื่อพัฒนานโยบายส่งเสริมการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สภาพปัญหา พบว่า องค์กร

ปกครองส่วนท้องถิ่น ยังมีปัญหาด้านการขาดแคลนหลักสูตร เอกสารประกอบหลักสูตร การผลิตสื่อ การจัดการเรียนการสอน ขาดบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจด้านวิชาการขาดแคลนงบประมาณการจัดสรรยังมีความล่าช้า ไม่เป็นธรรมและไม่ตรงกับความต้องการ

ในการจัดการศึกษาท้องถิ่นโรงเรียนเทศบาลท่าพระได้นำหลักการบริหารเอากลยุทธ์สร้างความแตกต่าง (Porter, 1980) เข้ามาใช้ อาทิ นโยบายเรียนฟรีที่ให้มากกว่า ด้านอาคารสถานที่ ด้านวิชาการที่อิงสถาบันการศึกษาที่มีชื่อเสียง ด้านบุคลากรที่มีคุณวุฒิ รวมถึงความได้เปรียบทางด้านแหล่งข้อมูลและภารกิจสนับสนุนอื่นๆ กลยุทธ์เช่นนี้ทำให้ภาพลักษณ์ของโรงเรียนเทศบาลท่าพระโดดเด่น และมีความแตกต่างที่เหนือกว่าโรงเรียนสังกัดกระทรวงศึกษาธิการที่อยู่ในเขตเทศบาลและพื้นที่ใกล้เคียง ผู้ปกครองจึงเกิดความเชื่อมั่นว่าโรงเรียนเทศบาลน่าจะมีคุณภาพที่ดีกว่า บุตรหลานน่าจะได้รับความรู้และพัฒนาการที่ดีกว่าและยังมีค่าใช้จ่ายที่ต่ำมากกว่า จึงตัดสินใจนำบุตรหลานเข้าสมัครเรียนในโรงเรียนเทศบาลตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาการจัดการศึกษาโรงเรียนในสังกัด อบท. ควรเสนอกรอบแนวคิดแผนงานและมาตรการเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในกลุ่มเป้าหมายหลัก

ส่งเสริมการรวมตัวเป็นกลุ่มองค์กรหรือเครือข่าย รวมทั้งให้การสนับสนุนทางเทคนิควิชาการเพื่อการพัฒนาการศึกษาอย่างยั่งยืน

1.2 นโยบายการกระจายอำนาจด้านการศึกษาสู่ท้องถิ่นของประเทศไทยโดยการถ่ายโอนสถานศึกษาขั้นพื้นฐานลงสู่ อบท. ที่ผ่านมามีปัญหาขึ้นมากมาย อันเนื่องมาจากไม่มีการเตรียมความพร้อมให้แก่ อบท. ที่จะรับโอนและไม่ได้มีการทำความเข้าใจแก่บุคลากรทางการศึกษาที่จะเป็นฝ่ายโอนปัจจุบันนโยบายการกระจายอำนาจด้านการศึกษาสู่ท้องถิ่นของประเทศไทยจึงยังไม่มี ความก้าวหน้าเท่าที่ควร กรมส่งเสริมปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย ควรเตรียมความพร้อมในการจัดการศึกษาของ อบท. ทั้งทางด้านวิชาการ ด้านโครงสร้างและอัตรากำลังและด้านการสนับสนุนงบประมาณ

1.3 กระทรวงศึกษาธิการควรกำหนดทิศทาง นโยบายและขั้นตอนการถ่ายโอนภารกิจด้านการศึกษาสู่ อบท. ทั้งด้านงบประมาณสถานที่ บุคลากรรวมทั้งสิทธิประโยชน์ต่างๆ ของบุคลากรให้ชัดเจน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาวิจัยการศักยภาพของเทศบาลตำบลในการพัฒนาท้องถิ่นแบบบูรณาการเพื่อแก้ปัญหา การบริหารจัดการศึกษาควรได้รับการแก้ไขที่เป็นรูปธรรม และสามารถตอบสนองถึงการใช้ทรัพยากรที่มีในท้องถิ่นได้

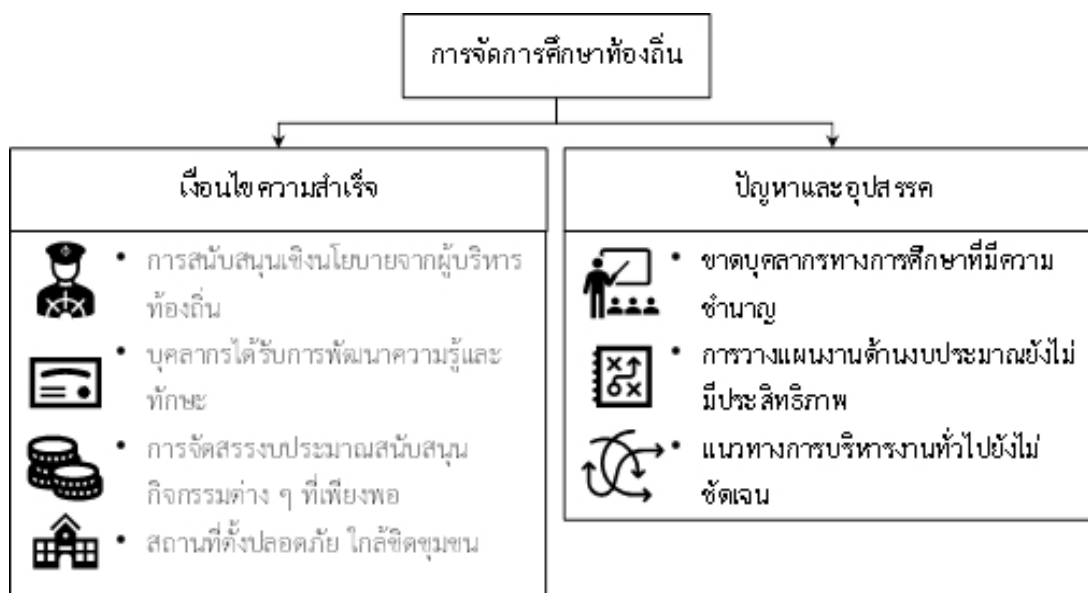
2.2 ควรศึกษาวิจัยปัจจัยที่มีปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของโครงการแก้ไขบริหารจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการวิจัยเรื่อง การจัดการศึกษา ระดับท้องถิ่น: กรณีศึกษาโรงเรียนเทศบาลท่าพระ อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ทำให้ได้รับองค์ความรู้เกี่ยวกับสภาพการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในระยะ

ที่ผ่านมา โดยพบว่าโรงเรียนของเทศบาล จะดำเนินการไปได้ด้วยดีหากได้รับการสนับสนุน เงินนโยบาย และงบประมาณจากผู้บริหารท้องถิ่น แต่ในขณะเดียวกันโรงเรียนของเทศบาลก็ต้องเผชิญปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ดังแสดงในภาพต่อไป

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- กรมการปกครองท้องถิ่น. (2560). จำนวนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย. เข้าถึงได้จาก <http://www.dla.go.th/work/abt/summarize.jsp>
- เกศนภา ลือดารา. (2556). ศักยภาพในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดปทุมธานี. วารสารบริหารธุรกิจ ราชชมงคลธัญบุรี, 8(1), 145-158.
- พระครูปลัดอาทิตยวงษ์ วิสุทธิญาณเมธี (มุงฝอยกลาง). (2557). การบริหารจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- มณีรัตน์ ราญมีชัย และพา อักษรเสื่อ. (2552.) การจัดการศึกษาของเทศบาลตำบลหนองแก. *วารสารบริหารท้องถิ่น*, 2(2), 71-89.
- สำนักเลขาธิการสภาการศึกษา. (2550). *การวิจัยเพื่อพัฒนานโยบายส่งเสริมการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น*. (รายงานการวิจัย) กรุงเทพฯ: สภาการศึกษา.
- Porter, M. E. (1980). *Competitive strategy: Techniques for analyzing industries and competitors*. New York: Free Press.

การพัฒนาพฤติกรรมการใช้เงินตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาทของ นักเรียนมัธยมปลาย โรงเรียนโคกสีพิทยาสรรพ์ จังหวัดขอนแก่น*

Development of Spending Behavior in accordance with Theravada Buddhist Philosophy of High-School Students in Koksipitayason-School, Khon Kaen Province

ชาณินี ยศพันธ์, สุวิน ทองปั้น, จรัส ลีका¹ และประสิทธิ์ วงศ์ศรีเทพ²

Chaninee Yospan, Suwin Thongpan, Jaras Leeka and Prasit Wongsrithep

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น¹

นักวิชาการอิสระ²

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand

Independent Scholar, Thailand

Corresponding Author, E-mail: assamza@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวคิดทฤษฎีพฤติกรรมการใช้เงินตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท 2) ศึกษาสภาพปัญหาพฤติกรรมการใช้เงินของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนโคกสีพิทยาสรรพ์ จังหวัดขอนแก่น และ 3) พัฒนาพฤติกรรมการใช้เงินตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาทสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนโคกสีพิทยาสรรพ์ จังหวัดขอนแก่น เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 65 คน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนาตามหลักอุปนัยวิธี

ผลการวิจัยพบว่า

1. พุทธปรัชญาเป็นแนวคิดและหลักการในการใช้เงินเพื่อการดำเนินชีวิตด้วยปัจจัยสี่ คือ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค และในการใช้จ่ายเงินแต่ละครั้งต้องพิจารณาถึงคุณค่าแท้ของสิ่งที่จะซื้อก่อนแล้วจึงใช้จ่าย สำหรับหลักธรรมที่จะนำพิจารณาในการใช้จ่ายเงิน ได้แก่ หลักโภควิภาค หลักทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์ มรรคมืองค์แปด

2. นักเรียนมีการใช้เงินอย่างฟุ่มเฟือยในด้านอาหาร เครื่องแต่งกาย เครื่องประดับ โทรศัพท์มือถือ การเที่ยวเตร่ เป็นต้น ซึ่งมีผลมาจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และเทคโนโลยี

*ได้รับบทความ: 7 กุมภาพันธ์ 2561; แก้ไขบทความ: 31 พฤษภาคม 2565; ตอปรับตีพิมพ์: 26 มิถุนายน 2565

Received: February 7, 2018; Revised: May 31, 2022; Accepted: June 26, 2022

อย่างรวดเร็ว ซึ่งเป็นยุคที่มีความเจริญก้าวหน้าทางด้านวัตถุมาก มีการแข่งขันกันทางด้านวัตถุสูง คนในสังคมจึงให้ค่านิยมทางด้านวัตถุมากกว่าด้านจิตใจ จนส่งผลให้นักเรียนตกอยู่ในกระแสบริโภคนิยมไปได้อย่างหลีกเลี่ยงมิได้

3. การพัฒนาพฤติกรรมการใช้เงินตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาทให้นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนโคกสีพิทยาสรรพ์ จังหวัดขอนแก่น ด้วยวิธีการอบรมเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้เงินด่วน การจัดอบรมให้นักเรียนรู้คุณค่าของการใช้เงิน คุณค่าของการใช้เงินคือการใช้จ่ายเงินแต่ละครั้งต้องพิจารณาถึงคุณค่าที่แท้จริงของสิ่งที่จะซื้อแต่ละครั้ง ซึ่งทางพระพุทธศาสนาเรียกว่าการบริโภคที่คุณค่าแท้

คำสำคัญ: พุทธปรัชญา; พฤติกรรมการใช้เงิน; วินัย; ชีวิตที่ดีงาม

Abstract

This research aims to 1) to study the concepts and theories in relations to spending behavior according to Buddhist Theravada philosophy; 2) to study the state of problems in spending money of high school students of Khok Si Pitayason school; 3) to develop the behaviors of spending money according to Buddhist Theravada philosophy for the high school students. This research is a qualitative research. There were 65 key informants using descriptive data analysis based on inductive method.

The research results were as follows:

1. Buddhist Theravada philosophy are the principles and concepts of spending money in living on the four requisites: food, cloth or decoration, housing and medicines. Each expense requires worthiness consideration before making a decision. The dhammas used in money expense are the fourfold division of money (bhogavibhāga), the virtues conducive to benefits in the present or virtues leading to temporal welfare (Ditṭhadhammikāttha-samvattanika-dhamma) and the eightfold paths (ariyamagga).

2. The students are spendthrift in food, cloth, decoration, cellphone and unnecessary tours etc. This was resulted from the rapid social, economic, cultural and technological changes in the era of the material advance, high competition and materialism emphasis more than the mind, causing the students to inescapably be in the stream of consumerism.

3. The development of the behaviors in spending money according to the Buddhist Theravada philosophy of the students can be done by organizing the training for behavioral change in their expense so that they realize the values of their spending money in each time. This in Buddhism is called ‘true consumption’.

Keywords: Buddhist Philosophy; Spending Behavior; Discipline; Good Life

1. บทนำ

ในสังคมปัจจุบันเงินถือเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการดำรงชีวิตของมนุษย์ เพราะมนุษย์ต้องใช้เงินเพื่อให้ได้มาซึ่งปัจจัยสี่ คือ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค หรือสินค้าและบริการ เพื่อสนองความต้องการทางด้านร่างกายและจิตใจ ดังนั้นแท้จริงแล้วเงินไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของชีวิตเท่านั้น แต่เป็นชีวิตประจำวันของมนุษย์เลยทีเดียว ด้วยเหตุนี้หากการใช้เงินเป็นไปเพื่อแสวงหาความเพลิดเพลินในความเฮอร์ดอรรอยในผัสสะทั้งปวง ขาดอินทริยสังวรและสติปัญญา ทำให้ดูเหมือนว่ามนุษย์ได้ตกเป็นทาสของเงิน ย่อมเป็นบ่อเกิดของปัญหามากมายทั้งน้อยและใหญ่ ทั้งหนักและเบา และประการที่สำคัญสถาบันครอบครัวและทางโรงเรียนมีการเตรียมพร้อมให้บุตรหลานอันเป็นเยาวชนของชาติให้มีความรู้ ความชำนาญในเรื่องเงินน้อยมาก นอกจากนี้พฤติกรรมการใช้เงินยังบดบังแนวคิดปรัชญา และพฤติกรรมทางเศรษฐศาสตร์เชิงพุทธที่เน้นเศรษฐศาสตร์แบบพอเพียงสนองคุณค่าแท้และอรรถประโยชน์ตามแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์มากกว่าสนองคุณค่าเทียมเป็นไปเพื่อการส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ไม่เบียดเบียนตนเอง และสิ่งแวดล้อม ซึ่งเรียกว่า “เศรษฐศาสตร์แบบมัชฌิมา”

(พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), 2541, หน้า 52-64) แนวคิดดังกล่าวนี้ ได้สอดคล้องกับนิคัาโพลที่ได้ชี้ให้เห็นว่าประชาชนส่วนใหญ่ ร้อยละ 73.42 มีค่าใช้จ่ายเพิ่มสูงขึ้น โดยให้เหตุผลว่าการที่รัฐบาลมีนโยบายปรับขึ้นค่าแรงขั้นต่ำเป็นวันละ 300 บาท และเพิ่มฐานเงินเดือนให้กับผู้ที่จบปริญญาตรีนั้น ส่งผลให้ราคาสินค้าปรับตัวสูงขึ้น ทำให้ค่าครองชีพสูงขึ้นตามกลไกทางการตลาด และร้อยละ 23.58 บอกว่าค่าใช้จ่ายยังคงเท่าเดิม เพราะเลือกใช้สินค้าที่ราคาถูกและตัดค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็นออก ส่วนวิธีการชำระค่าใช้จ่ายโดยปกติ ประชาชนส่วนใหญ่ ร้อยละ 95.33 ใช้เงินสดในการใช้จ่ายใช้สอย และอีกร้อยละ 4.67 เลือกที่จะใช้บัตรเครดิต แทนเงินสดด้านภาระหนี้สินของประชาชนที่จะต้องชำระอยู่ในช่วงนี้ พบว่า ประชาชนร้อยละ 27.83 ต้องชำระหนี้ให้กับธนาคารมากที่สุด รองลงมาคือสหกรณ์ร้อยละ 8.83 และบัตรเครดิตจากสถาบันการเงินต่างๆ ร้อยละ 8.53 ท้ายสุดประชาชนร้อยละ 85.01 ฝากให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ว่า อยากให้มีมาตรการควบคุมราคาสินค้าให้อยู่ในเกณฑ์เดียวกัน เพื่อแก้ไขปัญหาค่าครองชีพที่ปรับตัวสูงขึ้น ซึ่งส่งผลกระทบต่อราคาสินค้าประเภทอื่นปรับตัวสูงขึ้นตามไปด้วย (วิลาสนิชัย, 2556)

จากผลของนิดาโพลที่นำเสนอมานี้ยังพบอีกว่า ในกลุ่มนักศึกษาซึ่งเป็นกลุ่มที่ยังไม่มีรายได้เป็นของตัวเอง แต่ความต้องการมีมากกว่ากลุ่มผู้มีรายได้ประจำ เนื่องจากตกอยู่บริโศคนิยมและค่านิยมเรื่องวัตถุนิยมที่เข้ามาในประเทศ ที่ให้คุณค่ากับค่านิยมนี้ใครเป็นผู้ที่ได้ครอบครองวัตถุหลายๆ ก็จะทำให้เป็นที่นิยมชมชอบแก่คนรอบข้าง เป็นที่ยอมรับ แก่คนในแวดวง วัยรุ่นเป็นวัยที่มีความอยากรู้ อยากรอง เป็นวัยที่แข่งขันกันในเรื่องต่างๆ เพื่อที่จะเกิดการยอมรับของสังคม ค่านิยมก็มีส่วนในการใช้จ่าย เพราะคิดว่า มีของใช้ของประดับที่เป็นของหรูๆ ฟุ่มเฟือยของต่างประเทศของที่มีราคาสูง มียี่ห้อ ก็จะทำให้เป็นที่ยอมรับจากกลุ่มเพื่อน หรือไม่ก็จะทำให้ตัวนั้นดูเด่นกว่าเพื่อนฝูงในกลุ่ม ทำให้เจ้าตัวรู้สึกภาคภูมิใจในตนเองมาก ซึ่งสามารถเห็นได้ในกลุ่มนักศึกษาถือว่าเป็นค่านิยมที่ผิด ซึ่งเป็นการใช้จ่ายที่ฟุ่มเฟือย และไม่มีการคิดวางแผนการใช้จ่ายเงินล่วงหน้าว่า รายจ่ายพอกับรายรับหรือไม่ การใช้จ่ายในรูปแบบดังกล่าวจะส่งผลให้เกิดปัญหาทางการเงินตามมา เมื่อรายจ่ายมีมากกว่ารายรับอาจจะต้องขอผู้ปกครองเป็นพิเศษทำให้ผู้ปกครองมีเงินในการใช้จ่ายน้อยลง หรือมีการยืมเงินจากคนรู้จักแต่พอเดือนต่อไปรายได้ที่ได้มาก็ต้องลดลงเพราะต้องไปใช้แทนในส่วนที่ยืมมา ซึ่งทำให้การใช้จ่ายเงินไม่เป็นระบบหากยังมีการใช้จ่ายแบบฟุ่มเฟือย ไม่ตระหนักถึงการออมเงินเพื่อใช้ยามจำเป็น (วิลาสินี ชัยธิ, 2556)

จากปัญหาการใช้จ่ายเงินที่ไม่สอดคล้องกับรายได้ดังกล่าวมานี้ทำให้พบว่า ปัญหาการใช้จ่ายเงินนั้นเป็นไปเพื่อสนองความต้องการ 5 ระดับ

ตามแนวคิดปรัชญาเมธีตะวันตก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง อับราฮัม มาสโลว์ ที่ให้แนวคิดเกี่ยวกับความต้องการ 5 ระดับ คือ กิน กลัว กาม เกียรติ และกุ ยิ่งเพิ่มความต้องการก็ยิ่งเพิ่มความเห็นแก่ตัวเป็นทวีคูณไม่รู้จักพอดี อกอวิชา ตัณหา และอุปาทาน เข้าครอบงำหรือชักนำจิตใจแล้วก่อให้เกิดสารพันปัญหาทั้งทางกายและใจ แต่ในทางกลับกัน ผกผัน (ปฏิโลม নয়) กล่าวคือ ยิ่งลดทอนความต้องการดังกล่าวก็จะยิ่งลดความเห็นแก่ตัว (ลดตัณหาของกุ) รู้จักประมาณในการใช้เงิน เน้นคุณค่าแท้หรืออรรถประโยชน์ (Utility) มากกว่าคุณค่าเทียม ทั้งนี้เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีและสุขภาวะ (Well-being) แห่งชีวิต การใช้จ่ายตามนัยแรกสะท้อนพฤติกรรมแบบบริโศคนิยมของคนไทย ซึ่งภาษาพระท่านเรียกว่า “เสพตามอำนาจตัณหาชั้นนำ” ในขณะที่การใช้จ่ายตามนัยหลังสะท้อนพฤติกรรมบริโศคนิยม โภชนมัตตัญญูตา (รู้จักประมาณในการบริโภค) รู้คือปัญญาอันเกิดจากกระบวนการในการศึกษาซึ่งภาษาพระท่านเรียกว่า “สิกขา” ใช้สติปัญญาที่อบรมพัฒนา (ภาวิตะ) พิจารณาแล้วจึงบริโภคปัจจัยสี่ (พุทธทาสภิกขุ, 2548, หน้า 201)

จากปัญหาเรื่องการใช้จ่ายดังกล่าวมานี้ก่อให้เกิดปัญหามากมายและส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของคนในสังคมจึงเห็นควรนำปัญหาดังกล่าวนี้นักศึกษาวิจัยเพื่อสืบค้นหาสาเหตุที่แท้จริงและจะได้หาแนวทางในการวางแผนการใช้จ่ายและพัฒนาพฤติกรรมการใช้เงิน หากไม่หาแนวทางพัฒนาพฤติกรรมการใช้เงินเพื่อแก้ปัญหาดังกล่าวจะก่อให้เกิดผลเสียแก่สังคมทั้งในปัจจุบัน และอนาคต ซึ่งจะเกิดเป็นวิกฤตการเงินส่วนบุคคลนำ

ไปสู่การกู้เงินทั้งในระบบและนอกระบบตามมา ด้วยเหตุนี้จึงควรมีการศึกษาวิจัยเพื่อศึกษาพฤติกรรม การใช้เงินของนักเรียนระดับมัธยมปลายจึงเป็นจุด เริ่มต้นเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพล ต่อพฤติกรรมการใช้เงิน ว่าปัจจัยใดที่มีผลกระทบต่อน การใช้เงินเกินความจำเป็น เพื่อนำไปสู่การพัฒนา พฤติกรรมการใช้เงิน และเป็นการหาคำตอบให้กับ ปัญหาดังกล่าวมานี้ด้วยกระบวนการวิจัย

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำวิจัย เรื่อง การพัฒนาพฤติกรรมการใช้เงินตามหลักพุทธ ปรัชญาเถรวาทของนักเรียนมัธยมปลาย โรงเรียน โคกสีพิทยาสรรพ์ จังหวัดขอนแก่น เพื่อเป็นสร้าง แนวทางในการใช้ทรัพย์ของนักเรียนให้เกิด ประโยชน์ต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับ พฤติกรรมการใช้เงิน ตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท
2. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาพฤติกรรมการใช้เงินของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียน โคกสีพิทยาสรรพ์ จังหวัดขอนแก่น
3. เพื่อพัฒนาพฤติกรรมการใช้เงินตาม หลักพุทธปรัชญาเถรวาท สำหรับนักเรียนมัธยม ศึกษาตอนปลาย โรงเรียนโคกสีพิทยาสรรพ์ จังหวัด ขอนแก่น

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการเก็บข้อมูลจาก การสังเกตแบบมีส่วนร่วม การสนทนากลุ่ม และการสัมภาษณ์เชิงลึก

กลุ่มเป้าหมายผู้ให้ผลสำคัญ มีจำนวน 65 คน ประกอบด้วย นักเรียนชั้น ม.4 จำนวน 10 คน ม.5 จำนวน 10 คน, ม.6 จำนวน 10 คน ผู้ปกครอง ของนักเรียน จำนวน 30 คน ผู้บริหาร และครูผู้สอน จำนวน 5 คน

การสร้างเครื่องมือ และการหาคุณภาพ เครื่องมือการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ แบบสังเกตแบบมี ส่วนร่วม แบบสนทนากลุ่ม และแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ส่วนอุปกรณ์ที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ กล้องถ่ายรูป สมุดจดบันทึก เครื่องบันทึกเสียง และ กล้องถ่ายวิดีโอ

สำหรับการหาคุณภาพเครื่องมือการวิจัย โดยมีขั้นตอนดังนี้ 1) ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี เอกสาร ตำรา งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทาง ในการสร้างแบบสัมภาษณ์ 2) ข้อมูลที่ได้มาจาก ขั้นตอนที่ 1 มาเป็นประเด็นคำถามแบบสัมภาษณ์ แล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาและให้ ข้อเสนอแนะ 3) ปรับปรุงแบบสัมภาษณ์ตาม ข้อเสนอแนะของอาจารย์ที่ปรึกษา 4) นำแบบ สัมภาษณ์ที่ปรับปรุงแล้วให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน พิจารณาความเหมาะสมและความถูกต้อง ตามเนื้อหา ภาษา และวิจัย 5) ปรับปรุงแก้ไขแบบ สัมภาษณ์ตามคำแนะนำของผู้เชี่ยวชาญแล้วนำไป เสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อขอความเห็นชอบก่อน นำไปเก็บข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูล มีดังนี้ 1) นำหนังสือ จากศูนย์บัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลง กรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่นถึงกลุ่มผู้ให้ ข้อมูลสำคัญ เพื่อขออนุญาต เก็บรวบรวมข้อมูล การวิจัยในการสัมภาษณ์เชิงลึก 2) สร้างความ

สัมพันธ์กับผู้ให้ข้อมูลหลัก และกลุ่มเป้าหมาย พบปะพูดคุยเพื่อสร้างความคุ้นเคยและแจ้งวัตถุประสงค์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล 3) กำหนดนัดหมายวันเวลาที่ จะดำเนินการสัมภาษณ์ที่แน่นอนเพื่อให้กลุ่มเป้าหมายได้เตรียมตัว และเตรียมเอกสารอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องในการเก็บรวบรวมข้อมูล 4) ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลหลัก และ 5) การตรวจสอบข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยตรวจสอบข้อมูลด้วยวิธีการสามเส้า และวิเคราะห์เชิงพรรณนาตามหลักอุปนัยวิธี

4. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาพฤติกรรมการใช้เงินตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาทของนักเรียนมัธยมปลาย โรงเรียนโคกสีพิทยาสรรพ์ จังหวัดขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรม การใช้เงินตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาท สรุปได้ว่าเงิน เป็นปัจจัยเครื่องอุดหนุนการดำเนินชีวิตให้มีความสุขกาย และใจ แต่ทั้งนี้เงินไม่ใช่เป้าหมายสูงสุดของชีวิตมนุษย์ เป็นแต่เพียงเครื่องช่วยให้มนุษย์ มีความสะดวกมากขึ้น และมีความพร้อมที่จะกระทำความดีงาม สังสมบุญกุศลแก่ตนเองและให้แก่สังคมมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการที่มนุษย์จะดำเนินชีวิตอย่างประเสริฐ บริบูรณ์และทำกิจการงานที่ดีงามได้นั้น มีความจำเป็นที่จะต้องอาศัยปัจจัย (เงิน) เป็นตัวกลางอุดหนุนให้มนุษย์ทั้งหลายสามารถดำเนินชีวิตที่ประเสริฐ พร้อมทั้งจะทำการที่ดีงามได้มากยิ่งขึ้น และเงินยังแบ่งความ

หมายออกเป็น 2 ความหมาย คือ 1) เงินในความหมายของสมมติสัจจะ เป็นสิ่งที่มนุษย์สมมติขึ้น และมีข้อตกลงร่วมกันทางสังคมให้มีมูลค่า และใช้เป็นสื่อกลางในการซื้อขาย แลกเปลี่ยน สินค้าและบริการ ระหว่างกันตอบสนองความต้องการของคนในสังคม รวมไปถึงใช้เงินเพื่อการชำระหนี้ตามกฎหมาย อาจอยู่รูปแบบในรูปแบบหนึ่งเช่น เงินเหรียญ ธนบัตร หรือบัตรเครดิตอย่างใดอย่างหนึ่ง 2) เงินในความหมายของปรมัตถสัจจะ เป็นสิ่งที่ปราศจากการยึดติดกับสมมุติบัญญัติใดๆ เงินแข็งที่เป็นเหรียญ จึงเป็นเพียงโลหะชนิดหนึ่งเท่านั้น ส่วนเงินอ่อนที่เป็นธนบัตรราคาต่างๆ ก็เป็นเพียงกระดาษที่ทำมาจากวัสดุจากธรรมชาติร่วมกับสารเคมีบางชนิดให้มีความสมบัติเรืองแสงหรือมีลวดลายขึ้นมาเท่านั้น ไม่ใช่สิ่งที่ควรไปยึดมั่นถือมั่น อยากรักก็ตามในสังคมมนุษย์ที่ยังต้องเกี่ยวข้องกับสมมุติบัญญัติมากมายในโลก เพื่อการดำรงอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข พุทธปรัชญากว้างใจให้มนุษย์สามารถถือครองเงินได้ เพื่อตอบสนองความต้องการด้านปัจจัยสี่อย่างมีปัญญาให้รู้ถึงคุณและโทษ สุขและทุกข์ กุศลและอกุศล อันเกิดจากการใช้เงินเพื่อบ่มงูสู่การมีชีวิตที่ประเสริฐ

2. สภาพปัญหาพฤติกรรมการใช้เงินของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนโคกสีพิทยาสรรพ์ จังหวัดขอนแก่น สรุปได้ดังนี้

2.1 ในแง่พฤติกรรมในการใช้เงินเพื่อการบริโภค เป็นปัญหาของนักเรียนมัธยมปลายโรงเรียนโคกสีพิทยาสรรพ์ที่จะต้องได้รับการสร้างสัมมาทิฐิและปลูกฝังการวางแผนทางการเงินตามแนวพุทธปรัชญา เพื่อเป็นการลดความเสี่ยงที่

จะมาเผชิญปัญหาทางการเงินในอนาคต ซึ่งเป็นการ รากเหง้าของปัญหาอื่นๆ ที่จะติดตามมาได้ เช่น ปัญหาการลักทรัพย์ ปัญหายาเสพติด ปัญหาหนี้สิน เป็นต้น รวมถึงปัญหาการเที่ยวเตร่ตั้งวงสังสรรค์ใช้ เงินเพื่อเสพบริโภค เนื่องด้วยนักเรียนมัธยมศึกษา ตอนปลายยังไม่มีรายได้เป็นของตัวเอง จึงต้องแก้ ปัญหาด้วยการสร้างสัมมาทิฐิให้มีความเข้าใจหรือ ทักษะคติที่ถูกต้อง ดึงตาม แนวทางแห่งอริยสัจ 4 รวมทั้งชี้ให้เห็นคุณและโทษของการดื่มเครื่องดื่ม ที่มีแอลกอฮอล์ สร้างสัมมาสังกัปปะ สัมมาวาจา และสัมมาอาชีวะ เพื่อเป็นเป้าหมายสำคัญคือ ความสงบจากกิเลส รวมทั้งใช้หลักสัปปุริสธรรม เพื่อพัฒนาให้เป็นคนดี มีคุณธรรมพร้อมกันไปด้วย

2.2 ในแง่พฤติกรรมในการใช้เงิน เพื่อการอุปโภคปัญหาการใช้เสื้อผ้าฟุ่มเฟือย มีความจำเป็นที่นักเรียนมัธยมปลาย โรงเรียน โครสพิทยาสรรพ์ จะต้องได้รับปลูกฝังการวางแผน ทางการเงิน ตามแนวทางของพุทธปรัชญาเพื่อ เป็นการลดความเสี่ยงที่จะมาเผชิญปัญหาทางการเงิน ในอนาคตได้ ซึ่งเป็นปัญหาทางการเงินถือการ รากเหง้าของปัญหาอื่นๆ ที่จะติดตามมาได้ โดยใช้ หลักโศกวิภาค และหลักทฤษฎีธัมมิกัตถะ มาใช้แก้ ปัญหา เพื่อให้ นักเรียนได้ตระหนักถึงคุณค่าของเงิน และใช้เงินเพื่อซื้อเสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่มตามคุณค่าแท้ ไม่ใช่ตามแรงชักพาแห่งอำนาจของกิเลส และ ปัญหาการใช้เครื่องมือสื่อสารเกินความจำเป็น อย่างขาดมารยาทอันดีงามและไม่ถูกกาลเทศะ ของนักเรียนมัธยมปลาย ได้สร้างปัญหาทั้งต่อ ตนเองและบุคคลรอบข้าง แก้โดยสร้างสัมมาทิฐิ ชี้ให้เห็นคุณและโทษของการใช้โทรศัพท์มือถือ

สร้างสัมมาสังกัปปะ สัมมาอาชีวะ และสัมมา วายามะ ทั้งนี้ก็เพื่อให้ นักเรียนมีวินัย ที่ต้องสามารถ ควบคุมตนเองและปฏิบัติตนตามกฎระเบียบ กติกา ของสังคม รวมทั้งใช้หลักอหิสิกขาเพื่อให้เกิดการปรับ เปลี่ยนพฤติกรรมการใช้มือถือเป็นไปอย่างมั่นคง และเต็มใจ ซึ่งในท้ายที่สุดก็ส่งผลให้เกิดการพัฒนา พฤติกรรมการใช้เงิน

3. การพัฒนาพฤติกรรมการใช้เงินตาม หลักพุทธปรัชญาเถรวาท สำหรับนักเรียน มัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนโครสพิทยาสรรพ์ จังหวัดขอนแก่น สรุปได้ดังนี้

3.1 การนำหลักทฤษฎีธัมมิกัตถะประโยชน์ เพื่อการพัฒนาพฤติกรรมการใช้เงิน มี 4 ข้อ ดังนี้

- 1) การนำหลักอุฏฐานสัมปทา มาแก้ปัญหาการ ขาดความขยันในการหมั่นหาทรัพย์ หรือความ เกียจคร้านในการศึกษาฝึกหัดความรู้ เพื่อหลีกเลี่ยง จากปัญหาวิกฤตการเงินนานาประการ สิ่งสำคัญ ก็คือการสำรวมรักษากาย วาจา ใจ แม้กระทั่งชีวิต ของเราเป็นพื้นฐาน ไม่ให้หลงไปตามกระแสบริโภค นิยม เช่นเดียวกับความเกียจคร้านเมื่อเกิดขึ้นแล้ว จะต้องหาทางแก้ไขปัญหานี้ให้ได้ ทางแก้ไขนั้นแบ่ง ออกเป็นหลักการและวิธีการ นอกจากนั้นก่อนจะ แก้ไขจำต้องเข้าใจถึงบริบทแวดล้อมและลักษณะ นิสัยส่วนบุคคลของนักเรียนมัธยมปลายโรงเรียน โครสพิทยาสรรพ์ด้วย ซึ่งมีอิทธิพลต่อพฤติกรรม การใช้เงินของพวกเขา ที่จะเอื้อให้ชีวิตรู้จักการต่อสู้ อดทนต่อความยากลำบาก ทำให้ชีวิตแข็งแกร่งต่อโลก อีกทั้งได้สร้างแรงจูงใจในการขยันหาทรัพย์ ซึ่งใน ความเป็นจริง นักเรียนมัธยมปลาย โรงเรียนโครส พิทยาสรรพ์ ต่างมีจุดหมายแห่งความสำเร็จที่ต้อง

แสวงหาให้มาก่อน พอสรุปได้ดังนี้ (1) ความมั่นคงทางการเงิน ถือว่าเป็นความสำเร็จอย่างหนึ่งอันเป็นพื้นฐานและความจำเป็นของชีวิตวัยเรียน (2) การเป็นที่ยอมรับและรักใคร่ของบุคคลรอบข้าง สาเหตุหนึ่งที่สำคัญคือ การเป็นผู้ไม่มีปัญหาทางการเงิน จนต้องไปเที่ยวหยอเย้าจากผู้อื่น ทั้งนี้ทั้งนั้นเกิดจากการเอาชนะตัวเองได้จนกระทั่งมีพลังอำนาจทางจิตที่สมบูรณ์ (3) ความเป็นกุลบุตร กุลธิดา ที่ได้นำชื่อเสียงมีสู่วงศ์ตระกูล ซึ่งอาจเกิดจากการทำความดี มีคุณธรรม และความเป็นเลิศทางวิชาการ (4) ความสุข ด้วยการมีทั้งความสุขทางกายที่เกิดขึ้นจากการมีความมั่นคงทางการเงิน แล้วยังมีความสุขทางจิตใจที่เกิดจากความพึงพอใจในความสงบของจิตใจ และการมีวินัยทางการเงิน และ (5) ความรู้หรือการค้นพบประสบการณ์ใหม่ที่ให้กับตนเอง ที่ช่วยพัฒนาพฤติกรรมทางการเงิน อันถือเป็นการบรรลุธรรมอย่างหนึ่ง

3.2 การนำหลักอารักขสัมปทามาแก้ ปัญหาของการไม่รู้จักรักษาทรัพย์ อารักขสัมปทา คือ การรู้จักใช้สอยและรักษาสິงของตามหลักธรรมะ คนรู้จักทำมาหาเลี้ยงชีพ (ชีวิตที่เป็นหลักฐาน) นักเรียนมัธยมปลายโรงเรียนโคกสีพิทยาสรรพ์ ผู้ที่จะเรียกได้ว่า รู้จักหา รู้จักใช้ทรัพย์ หรือหาเงินเป็น ใช้เงินเป็น มีความมั่นคงทางการเงิน และใช้ทรัพย์สมบัติให้เกิดประโยชน์สูงสุด ก็เพราะปฏิบัติตามหลักธรรมต่อไปนี้ (1) ขันหาและรักษาสมบัติ ปฏิบัติตามหลักธรรมที่เป็นไปเพื่อนประโยชน์ปัจจุบัน เป็นการอำนวยการประโยชน์สุขขั้นต้น ที่เรียกว่า ทิฐฐมมิกัตถสังสัดตนิกธรรม 4 ประการ (2) ขันแจงจัดสรรทรัพย์ เมื่อหาทรัพย์มาได้แล้ว รู้จัก

จัดสรรทรัพย์นั้น โดยถือหลักการแบ่งทรัพย์เป็น 4 ส่วนที่เรียกว่า โภควิภาค 4 (3) ขันจับจ่ายกินใช้ พึงเข้าใจและคำนึงไว้เสมอว่า การที่เพียรพยายามแสวงหา รักษา และครอบครองโภคทรัพย์ไว้นั้น ก็เพื่อจะใช้ให้เป็นประโยชน์ทั้งแก่ตนและคนอื่น ถ้าไม่ใช้ทรัพย์สมบัติให้เกิดคุณประโยชน์แล้ว การหาและการมีทรัพย์สมบัติก็ปราศจากคุณค่า หาความหมายใดๆ มิได้ ดังนั้น พุทธปรัชญาจึงได้มุ่งแจกแจงรายการที่พึงจ่าย ให้รู้ว่าควรใช้ทรัพย์ทำอะไรบ้าง มิใช่หมายความว่าให้แบ่งส่วนเท่ากันไปทุกข้อ นอกจากนั้นยังมุ่งกล่าวเฉพาะรายการที่พึงจ่ายเป็นประจำสำหรับคนทั่วไป แต่ถ้าผู้ใดสามารถ ก็ควรบำเพ็ญประโยชน์ให้มากขึ้นไปอีกก็ได้

3.3 การนำหลักกัลยาณมิตตมาแก้ ปัญหาการคบคนพาล หรือปาปมิตร ที่จะชักนำให้เพื่อนนักเรียนมัธยมปลายไปในทางเสื่อม ด้วยการใช้จ่ายที่ไม่ประหยัด ฟุ่มเฟือย สรุ่ยสุร่าย อันเป็นการใช้จ่ายที่มุ่งเน้นความเป็นวัตถุนิยมตามกระแส ดังนั้น จึงต้องมีกัลยาณมิตร คือ มีผู้แนะนำสั่งสอนที่ปรึกษาเพื่อนที่คบหาและบุคคลผู้แวดล้อมที่ดี ความรู้จักเลือกเสวนาบุคคล หรือเข้าร่วมหมู่กับท่านผู้ทรงคุณทรงปัญญาที่มีความสามารถซึ่งจะช่วยแวดล้อม สนับสนุนชักจูง ชี้ช่องทาง เป็นแบบอย่าง ตลอดจนเป็นเครื่องอุดหนุนเกื้อกูลแก่กัน ให้ดำเนินก้าวหน้าไปด้วยดีในการศึกษาอบรม การครองชีวิต ในวัยเรียน การประกอบการงานหารายได้เสริม และธรรมปฏิบัติ สิ่งแวดล้อมทางสังคมที่ดี

3.4 การนำหลักสมชีวิตามาแก้ ปัญหา การใช้จ่ายทรัพย์เพื่อการบริโภคที่เกินวัย คือ การใช้เงินอย่างพอเพียงตามความจำเป็นของนักเรียน

มัธยมปลาย นักเรียนเองจะมีชีวิตที่ราบรื่นเป็นปกติสุขได้ก็ต้องรู้จักใช้เงินทองอย่างประหยัด ใช้แต่ในสิ่งที่จำเป็นแก่การครองชีพของเราพยายามใช้จ่ายให้พอเหมาะกับการรับของนักเรียนเอง เพราะว่าคนที่ใช้จ่ายสุรุ่ยสุร่าย ใช้จ่ายเกินฐานะของตัวเองนั้นย่อมได้รับความเดือดร้อนทำให้ผู้ปกครองและครอบครัวได้รับความลำบาก ฉะนั้นจะต้องพยายามใช้จ่ายเงินแต่ในสิ่งที่จำเป็นเท่านั้น จึงจะมีความสุขได้ตามควรแก่สภาพของตัวเองและครอบครัว

3.5 การนำหลักโภควิภาคเพื่อการพัฒนาพฤติกรรมการใช้เงิน คือหลักการของโภควิภาค ได้มีส่วนสำคัญในการพัฒนาพฤติกรรมทางการเงิน ด้วยการจัดสรรเงินที่มีอยู่อย่างเป็นระบบ รายรับของนักเรียนมัธยมปลาย โรงเรียนโคกสีพิทยาสรรพ์ มีแหล่งที่มาจากการได้รับเงินที่ผู้ปกครองที่ให้มาโรงเรียนในแต่ละวัน บวกกับรายได้จากการทำอาชีพเสริม หลักโภควิภาค ก่อให้เกิดการบริหารจัดการเงินตามหลักพุทธปรัชญา ด้วยการจัดสรรทรัพย์ออกเป็นสี่ส่วน ดังนั้น เงินที่จะนำมาใช้กับหลักโภควิภาคจึงเป็นเงินของนักเรียนที่เหลือ จากการใช้จ่ายที่โรงเรียนในแต่ละวัน การประยุกต์ใช้การบริหารจัดการทรัพย์ที่หามาได้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดตามหลักโภควิภาค จะนำไปสู่การมีวินัยทางการเงินอันจะเป็นการแก้ไขปัญหาการเงินอย่างเบ็ดเสร็จในตัว ด้วยหลักโภควิภาค 4 นี้จึงสามารถควบคุมพฤติกรรมที่อาจสร้างความเสียหายต่อทรัพย์จากการใช้สอยในส่วนที่ 1 แม้ทรัพย์ในส่วนที่ 2 และ 3 เพื่อการลงทุนประกอบอาชีพก็สามารถประมาณการณความคุ้มค่าในการลงทุนได้ และเห็นความจำเป็นของการเก็บออม

ทรัพย์ในส่วนที่ 4 ไว้ใช้ยามฉุกเฉินให้เพิ่มขึ้นอย่างเหมาะสมอยู่เสมอ

5. อภิปรายผลการวิจัย

1. เงินตามหลักของพุทธปรัชญาถือว่าเงินเป็นสิ่งที่มนุษย์สะสมตึขึ้น และให้ค่าที่จะอำนวยความสะดวกในการซื้อขายแลกเปลี่ยน ความสำคัญของเงินที่ไม่เพียงอยู่ในฐานะเป็นปัจจัยพื้นฐานเบื้องต้นเพื่อความถึงพร้อม ซึ่งปัจจัยสี่แล้วยังเกื้อหนุนให้บุคคลเข้าถึงความปรารถนาในระดับที่สูงๆ ขึ้นไปจนถึงระดับสูงสุดของชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต) (2538, หน้า 16) ได้กล่าวไว้หนังสือ เศรษฐศาสตร์ตามแนวพุทธศาสตร์ สรุปความได้ว่า พุทธศาสตร์เป็นจริยธรรมที่มีความสัมพันธ์และความสำคัญต่อเศรษฐกิจ เพราะเป็นคุณค่าทางจิตใจ คุณธรรมที่จะดำเนินกิจกรรมทางการผลิตให้เรามีความขยันซื้อสัตย์รักงาน ตรงต่อเวลา เพื่อให้มีคุณภาพในการผลิตและดำรงชีวิตอย่างผาสุก ลักษณะสำคัญของเศรษฐศาสตร์แนวพุทธ คือมีลักษณะเป็นสายกลาง อาจเรียกว่า เศรษฐศาสตร์สายกลางหรือเศรษฐศาสตร์มัชฌิมาปฏิปทาเป็นต้น

2. นักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนโคกสีพิทยาสรรพ์ จังหวัดขอนแก่น ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่มีความเจริญก้าวหน้าทางด้านวัตถุอย่างรวดเร็ว ตามความเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจและการมีเทคโนโลยีที่ทันสมัยในทุกด้านส่งผลให้นักเรียนตกอยู่ในกระแสบริโภคนิยมตามมาด้วยการมีค่านิยมที่ไม่เหมาะสมในการใช้เงินเพื่อบริโภคและอุปโภค

ซึ่งส่งผลทางตรงที่ทำให้เกิดปัญหาพฤติกรรมการใช้เงิน ซึ่งสอดคล้องกับขุฎิ สมรภูมิ (2554) ได้ทำวิจัยเรื่อง ปัจจัยเชิงสาเหตุและแนวทางป้องกันพฤติกรรมการดื่มแอลกอฮอล์ของนักเรียนวัยรุ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า นักเรียนวัยรุ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือส่วนใหญ่ มีพฤติกรรม การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์แบบเสี่ยงต่ำ ร้อยละ 55.42 ปัจจัยที่มีอิทธิพลทางตรงต่อพฤติกรรม การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มี 4 ปัจจัย ได้แก่ ทักษะคติ ต่อการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีขนาดอิทธิพล เท่ากับ 3.89 การอบรมเลี้ยงดูจากครอบครัว มีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 1.17 การไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบของโรงเรียนมีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 1.15 และตัวแบบการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 0.85 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ .013 ปัจจัยที่มีอิทธิพลทางอ้อมต่อพฤติกรรม การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มี 5 ปัจจัย ได้แก่ การตลาด เครื่องดื่มแอลกอฮอล์ มีอิทธิพลทางอ้อมผ่าน ทักษะคติต่อการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์มีขนาดอิทธิพลเท่ากับ 1.46 เป็นต้น

3. โรงเรียนโคกสีพิทยาสรรพ์ จังหวัดขอนแก่น ได้ประยุกต์ใช้หลักธรรมในการแก้ปัญหาพฤติกรรมการใช้เงินของนักเรียน ตลอดจนมีการส่งเสริมปลูกฝังให้นักเรียนมีคุณธรรม จริยธรรม มีหลักธรรมเป็นที่ยึดถือปฏิบัติ และนำมาปรับใช้ในชีวิตประจำวัน ทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับพระมหาจุฬาลงกรณ วชิรเมธี (2553, หน้า 20) ที่ได้กล่าวไว้ในหนังสือธรรมะกับการลงทุนสู่เศรษฐกิจฐานสุข สรุปความได้ว่า การบริหารจัดการเงินให้ทำได้ดังต่อไปนี้คือ เก็บไว้

เป็นเงินคงคลังเพื่อความมั่นคงของชีวิตเมื่อได้เงินมาต้องแบ่งเงินเอาไว้เป็นเงินสำรองคงคลังเพื่อความมั่นคงของชีวิต เพราะคนมีเงินจึงสุขภาพจิตดี และส่วนหนึ่งต้องนำมาเลี้ยงชีพเลี้ยงชีวิตตัวเอง ญาติพี่น้อง บริษัท บริวาร กินอั้นนอนหลับ และเอาเงินไปต่อยอดด้วยการทำธุรกิจ นอกจากนี้จะต้องเสียภาษีให้รัฐ และสิ่งสำคัญคือจะต้องนำทรัพย์บำรุงบิดามารดา และพระศาสนา เป็นต้น

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 สถานศึกษาควรนำผลการวิจัยนี้ไปเป็นแนวทางเพื่อการพัฒนาพฤติกรรมนักเรียนในทุกกระดับเพื่อสร้างจิตสำนึกในการใช้จ่ายของนักเรียน

1.2 การใช้จ่ายทรัพย์สินหน่วยงานสถานศึกษาทั้งภาครัฐและเอกชนควรกำหนดเป็นเชิงนโยบายให้สถานศึกษานำไปเป็นแนวทางปฏิบัติเพื่อพัฒนาพฤติกรรมนักเรียน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำวิจัยเรื่องการสร้างเครือข่ายในการพัฒนาพฤติกรรมนักเรียนเกี่ยวกับการอดออมทรัพย์ วิธีใช้ทรัพย์อย่างถูกต้องเหมาะสม

2.2 ควรทำวิจัยเรื่องการประยุกต์หลักพุทธจริยศาสตร์ในการใช้จ่ายทรัพย์สินที่สอดคล้องกับบริบทของสังคมที่เปลี่ยนแปลง

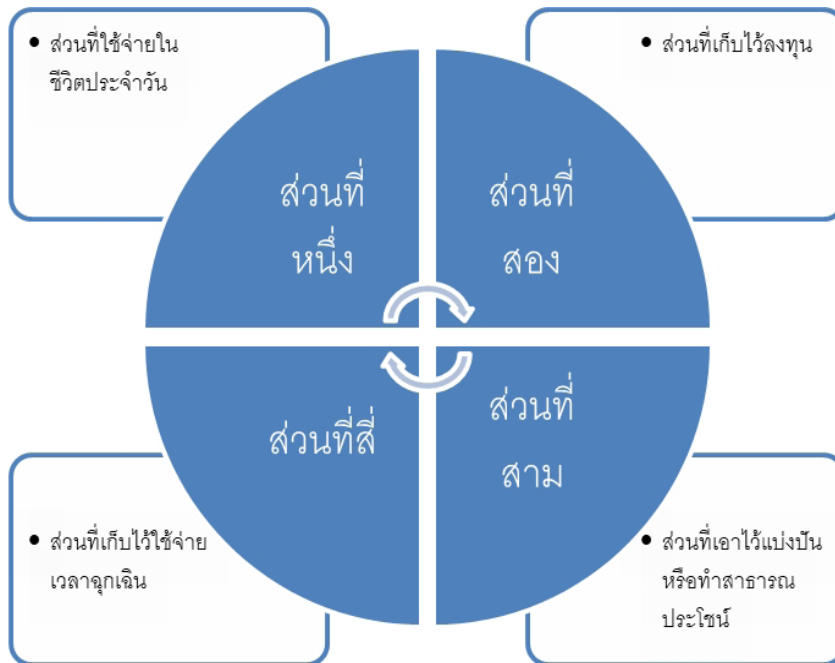
7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การวิจัยเรื่อง การพัฒนาพฤติกรรม การใช้เงินตามหลักพุทธปรัชญาเถรวาทสำหรับนักเรียน

มัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนโคกสีพิทยาสรรพ์ จังหวัดขอนแก่น ทำให้ได้องค์ความรู้จากการวิจัย คือ เมื่อเราหาทรัพย์มาได้แล้ว ต้องรู้จักใช้ทรัพย์ให้เป็น หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่ารู้จักการบริหารจัดการ ทรัพย์อย่างถูกต้องจึงจะทำให้ผู้ใช้จ่ายทรัพย์เกิดความสุขจากการใช้ทรัพย์ ใช้จ่ายทรัพย์ในทัศนะ พุทธปรัชญาเถรวาทเมื่อได้ทรัพย์มาแล้วต้องแบ่ง

ทรัพย์ ออกเป็น 4 ส่วนคือ 1) ส่วนที่หนึ่งเอาไว้ใช้ในชีวิตรประจำวัน 2) ส่วนที่สองเก็บไว้ลงทุนหรือเอาไว้เป็นต้นทุนในการทำธุรกิจต่อไป 3) ส่วนที่สามเก็บไว้ทำสาธารณประโยชน์หรือส่วนที่เอาไว้ทำบุญ หรือส่วนที่เอาไว้แบ่งปัน 4) ส่วนที่สี่เก็บไว้ใช้จ่ายในเวลาฉุกเฉิน ซึ่งสามารถเขียนออกมาเป็นรูปแบบได้ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

ชฎิล สมภูมิ. (2554). ปัจจัยเชิงสาเหตุและแนวทางป้องกันพฤติกรรมการดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ของนักเรียนวัยรุ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. (ดุชนินพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2541). *เศรษฐศาสตร์แนวพุทธ*. กรุงเทพฯ: สหธรรมิก.

_____. (2538). *เศรษฐศาสตร์ตามแนวพุทธศาสตร์*. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

- พระมหาอุทัย วชิรเมธี. (2553). *ธรรมะกับการลงทุนสู่เศรษฐกิจฐานสุข*. กรุงเทพฯ: ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย.
- พุทธทาสภิกขุ. (2548). *คู่มือมนุษย์ ฉบับสมบูรณ์*. กรุงเทพฯ: สุขภาพใจ.
- วิลาสินี ชัยธิ. (2556). *การศึกษาพฤติกรรมการใช้จ่ายของนักศึกษาคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่*. เชียงใหม่: คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

การพัฒนายุทธศาสตร์ส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ในจังหวัดเลย*

Strategy Development to Promote Small and Medium Enterprises in Loei Province

เดช วัฒนาวิตยานุกูล, ปานฤทัย พุทธทองศรี, สุภาวดี สำราญ และชัยพฤกษ์ หงษ์สัดดาพร
Dech Wattanawittayanukul, Panruethai Putthongsri, Supawadee Sumran
and Chaiyapruerk Hongladdaporn
มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย
Loei Rajabhat University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: dech2332@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพปัญหา และความต้องการในการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในจังหวัดเลย 2) พัฒนายุทธศาสตร์การส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม จังหวัดเลย 3) นำนโยบายการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม จังหวัดเลยสู่การปฏิบัติ และประเมินผลการใช้ยุทธศาสตร์กลุ่มเป้าหมายประกอบด้วย ผู้แทนจากวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ผู้แทนหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องในจังหวัดเลย โดยเป็นการวิจัยและพัฒนา ใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสานเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบสนทนากลุ่ม การประชุมระดมความคิดเห็น และการลงมือปฏิบัติจริง การวิเคราะห์ข้อมูลมีสองส่วน ประกอบด้วย การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้สถิติความถี่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน จำนวนผู้ประกอบการ SMEs ใน จ.เลย จำนวน 1,440 ราย สภาพปัญหาที่พบ คือ ขาดช่องทางการตลาด ขาดเงินทุนหมุนเวียน เข้าถึงแหล่งเงินทุนยาก ขาดองค์ความรู้ และการบริหารจัดการ ผู้ประกอบการ SMEs มีความต้องการการส่งเสริมด้านการตลาด การเข้าถึงแหล่งเงินทุนโดยเฉพาะแหล่งเงินทุนดอกเบี้ยต่ำ และการส่งเสริมด้านองค์ความรู้การบริหารจัดการ

*ได้รับบทความ: 1 มีนาคม 2565; แก้ไขบทความ: 9 พฤษภาคม 2565; ตอรับตีพิมพ์: 27 มิถุนายน 2565

Received: March 1, 2022; Revised: May 9, 2022; Accepted: June 27, 2022

2. ผลการพัฒนายุทธศาสตร์ส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมจังหวัดเลย โดยผ่านกระบวนการทำประชาคมและผ่านการวิพากษ์ในเวทีวิพากษ์ยุทธศาสตร์ ได้วิสัยทัศน์ (Vision) คือ “SMEs จังหวัดเลย เป็นผู้นำการพัฒนาศักยภาพในการแข่งขัน ประสานงาน ส่งเสริม สนับสนุนต่อยอดภูมิปัญญา และเชื่อมโยงเครือข่ายผู้ประกอบการให้มั่นคง ก้าวหน้าสู่สากล” ประกอบด้วย 4 ยุทธศาสตร์ 4 พันธกิจ 4 เป้าประสงค์ 5 กลยุทธ์ 45 โครงการ และ 50 ตัวชี้วัด

3. ผลการนำยุทธศาสตร์ส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมจังหวัดเลยสู่การปฏิบัติ และประเมินผลการใช้ยุทธศาสตร์ จำนวน 4 โครงการ มีความพึงพอใจมากที่สุดในทุกด้าน ทุกโครงการ

คำสำคัญ: ยุทธศาสตร์ส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม; การพัฒนายุทธศาสตร์; วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม

Abstract

This research is intended to 1) study current conditions, problems, and the wishes and needs for the promotion of small and medium enterprises in Loei Province. 2) develop strategies to promote small and medium enterprises in Loei Province, and 3) implement the strategy for promoting small and medium enterprises in Loei Province and evaluate the results of the implementation of the strategy. Participants of this research included representatives of SMEs, and associated agencies in Loei Province. The research method which I utilized was the Participatory Action Research method (PAR). The research instruments used include in-depth interviews, group discussions, brainstorming meetings, and collaborative action. The analysis of the data gathered included two parts consisting of the analysis of the number data, frequency, mean, and standard deviation as well as that of the qualitative data intended for the analysis of the content.

The results revealed that:

1. Current conditions show that there are 1,440 SME entrepreneurs in Loei Province. The problems that they are facing are the lack of accessibility to the marketing channel, the lack of working capital, the difficulty in accessing sources of capital, and the lack of knowledge in management. The SME entrepreneurs wish for the promotion of the market, accessibility to sources of capital especially those which provide low-interest capital, and the promotion of education in management.

2. Results of the development of the strategy to promote SMEs in Loei Province, which were analysed by and received contributions from the civil society forum, consist of the vision "Loei Province SMEs are leaders in the development of business competition, coordination, and promotion of education as well as linking up entrepreneurs so that they can achieve success and step forward into the world market", 4 strategies, 4 missions, 4 goals, 5 tactics, 45 projects, and 50 indicators.

3. Results of the implementation of the strategic development to promote SMEs in Loei Province and the evaluation of the implementation of the strategy, which includes 4 projects, were satisfactory in every single instance.

Keywords: Strategy for promoting small and medium enterprises; Development of strategy; Small and medium enterprises

1. บทนำ

วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (Small and Medium Enterprise: SMEs) มีความสำคัญในการช่วยพัฒนาด้านเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทย เนื่องจากก่อให้เกิดการกระจายรายได้จากกลุ่มผู้ประกอบการไปสู่กลุ่มคนต่างๆ ก่อให้เกิดการจ้างงาน ทำให้ประชาชนมีรายได้ ส่งผลให้โครงสร้างของเศรษฐกิจและสังคมดีขึ้น

ปัจจุบันประเทศไทยมีกฎหมายเฉพาะสำหรับธุรกิจขนาดกลางและย่อม ประกาศใช้อย่างเป็นทางการ เรียกว่า พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม พ.ศ. 2543 โดยวิสาหกิจขนาดกลาง ได้แก่ 1) กิจการผลิตสินค้าที่มีการจ้างงานจำนวนเกินกว่า 50 คน แต่ไม่เกิน 200 คน หรือมีรายได้ต่อปีเกินกว่า 100 ล้านบาท แต่ไม่เกิน 500 ล้านบาท 2) กิจการค้าปลีก กิจการค้าส่ง กิจการการให้บริการ ที่มีการจ้างงานจำนวนเกินกว่า 30 คน แต่ไม่เกิน 100 คน หรือมีรายได้

ต่อปีเกินกว่า 50 ล้านบาท แต่ไม่เกิน 300 ล้านบาท วิสาหกิจขนาดย่อม ได้แก่ 1) กิจการผลิตสินค้าที่มีการจ้างงานจำนวนไม่เกิน 50 คน หรือมีรายได้ต่อปีไม่เกิน 100 ล้านบาท 2) กิจการค้าปลีก กิจการการค้าส่ง กิจการการบริการ ที่มีการจ้างงานจำนวนไม่เกิน 30 คน หรือมีรายได้ต่อปีไม่เกิน 50 ล้านบาท (พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม พ.ศ. 2543, 2563) ปัญหาหลักของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในประเทศไทย มี 3 ด้านคือ 1) ด้านการตลาด โดยการสร้างมูลค่าเพิ่มของผลิตภัณฑ์ด้วยการรับรองระบบคุณภาพ การพัฒนาบรรจุภัณฑ์ การสร้างช่องทางการจัดจำหน่ายแบบออฟไลน์ และแบบออนไลน์ 2) ด้านการเข้าถึงแหล่งเงินทุน และ 3) ด้านการให้องค์ความรู้ (ไชยวัฒน์ หาญสมวงศ์, 2561)

จังหวัดเลย มีผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่ได้จดทะเบียนแล้ว จำนวน 1,440 ราย โดยเป็นสมาชิกหอการค้า จำนวน 251 ราย

(สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดเลย, 2563) จากการลงพื้นที่โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในจังหวัดเลยจำนวน 22 ราย ได้ทราบความต้องการในการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมว่าควรสร้างยุทธศาสตร์ส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ผู้วิจัยจึงได้ร่วมกับภาคีที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย ผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ผู้แทนหอการค้าจังหวัดเลย ผู้แทนสมาคมพ่อค้าจังหวัดเลย ผู้แทนพาณิชย์จังหวัดเลย ผู้แทนอุตสาหกรรมจังหวัดเลย ผู้แทนสภาการท่องเที่ยวจังหวัดเลย ธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทย สาขาจังหวัดเลย (SME D Bank) ร่วมกันพัฒนายุทธศาสตร์ส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมจังหวัดเลยเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการแก้ไขปัญหาและส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในจังหวัดเลย นำไปสู่การสร้างการแข่งขันของเศรษฐกิจในจังหวัดเลยต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพปัญหา และความต้องการในการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในจังหวัดเลย
2. เพื่อพัฒนายุทธศาสตร์การส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมจังหวัดเลย
3. เพื่อนำยุทธศาสตร์การส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมจังหวัดเลยสู่การปฏิบัติ และประเมินผลการใช้ยุทธศาสตร์

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R & D) ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสาน เชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก (In-depth interview) การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) และการประชุมระดมความคิดเห็น (Brainstorming) รวมทั้งการลงมือปฏิบัติ (Action learning) มีรายละเอียดดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างโดยมีกลุ่มเป้าหมายตามวิธีการวิจัย ได้แก่ กลุ่มเป้าหมายสัมภาษณ์เชิงลึก ประกอบด้วย ผู้แทนผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ผู้แทนหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนในจังหวัดเลยเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและปัญหาการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในจังหวัดเลยจำนวน 22 คน กลุ่มเป้าหมายสนทนากลุ่ม ได้แก่ ผู้แทนผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เกี่ยวกับความต้องการในการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในจังหวัดเลยจำนวน 8 คน กลุ่มเป้าหมายประชุมระดมความคิดเห็นประกอบด้วย ผู้แทนผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมเพื่อประชุมการพัฒนายุทธศาสตร์ส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในจังหวัดเลย จำนวน 35 คน กลุ่มเป้าหมายการนำยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติประกอบด้วย ผู้แทนผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการผลิต ด้านการค้าปลีก ด้านการค้าส่งและด้านการบริการในพื้นที่จังหวัดเลย

จำนวน 40 ราย และกลุ่มเป้าหมายประเมินยุทธศาสตร์ประกอบด้วย ผู้แทนผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม 4 ด้าน ได้แก่ ด้านการผลิต ด้านการค้าปลีก ด้านการค้าส่ง ด้านการบริการ และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม จำนวน 40 ราย

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา ได้แก่ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพปัญหา และความต้องการในการส่งเสริมของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในจังหวัดเลย 2) พัฒนายุทธศาสตร์ส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมจังหวัดเลย โดยกำหนดเนื้อหาให้ครอบคลุม 4 ด้าน ดังนี้ ด้านการผลิตสินค้า ด้านการค้าปลีก ด้านการค้าส่ง ด้านการบริการ 3) นำยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติ โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน 4) ประเมินผลการใช้ยุทธศาสตร์โดยประเมิน ผลผลิต (Output) และความสำเร็จของโครงการ (Outcome)

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึกเกี่ยวกับสภาพปัจจุบันและสภาพปัญหาการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในจังหวัดเลย แบบสนทนากลุ่มเกี่ยวกับความต้องการในการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในจังหวัดเลย การประชุมระดมความคิดเห็นเพื่อการพัฒนายุทธศาสตร์ส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในจังหวัดเลย การนำยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติและการประเมินการใช้ยุทธศาสตร์

4. การดำเนินการวิจัย ดำเนินการอย่างต่อเนื่องแบ่งเป็น 3 ขั้นตอนดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 ทำการสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มเป้าหมายเพื่อทราบ

สภาพปัจจุบัน สภาพปัญหาของ SMEs ในจังหวัดเลย จัดการสนทนากลุ่ม เพื่อทราบความต้องการในการส่งเสริม SMEs ในจังหวัดเลย ขั้นตอนที่ 2 จัดการประชุมระดมความคิดเห็น โดยวิเคราะห์ศักยภาพของ SMEs ในจังหวัดเลย ด้วยเทคนิค SWOT วิเคราะห์ปัจจัยภายใน ปัจจัยภายนอก ด้วยเทคนิค 4Ms Man, Money, Material, Management และเทคนิค STEP Social, Technology, Economic, Political ตามลำดับ แล้วจึงนำผลการวิเคราะห์ศักยภาพ SMEs ในจังหวัดเลย มากำหนดวิสัยทัศน์ (Vision) และพันธกิจ (Mission) กำหนดประเด็นยุทธศาสตร์ตัวชี้วัด กลยุทธ์และโครงการ จากนั้นจึงจัดทำยุทธศาสตร์ฉบับร่าง จัดเวทีวิพากษ์ยุทธศาสตร์แล้วทำการตรวจสอบยุทธศาสตร์ ขั้นตอนที่ 3 ดำเนินการแต่งตั้งคณะกรรมการในการนำยุทธศาสตร์ส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมจังหวัดเลยสู่การปฏิบัติเพื่อคัดเลือกโครงการนำไปปฏิบัติจริงแล้วดำเนินโครงการที่ผ่านการคัดเลือกของคณะกรรมการในการนำยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติในแต่ละประเด็นยุทธศาสตร์เป็นเวลารวม 1 ไตรมาส ทำการประเมินผลการใช้ยุทธศาสตร์ และจัดทำยุทธศาสตร์ส่งเสริมการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมจังหวัดเลยเพื่อเผยแพร่ต่อไป

5. การตรวจสอบข้อมูลเชิงคุณภาพเพื่อให้ตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) โดยผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์ในเบื้องต้นไปพร้อมๆ กับการเก็บข้อมูล ในแต่ละครั้งที่ทำการเก็บข้อมูล บันทึกข้อมูลอย่างละเอียดแล้วนำมาจัดเป็นหมวดหมู่ แยกประเภท

และตรวจสอบอีกครั้งหนึ่งเพื่อให้ได้คำตอบที่ถูกต้องครบถ้วนสามารถตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์ (Content analysis) อธิบาย ตีความ สรุปแล้วจึงนำเสนอรายงานผลการวิจัยแบบบรรยาย ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้สถิติความถี่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4. สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย มีดังนี้

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพปัญหา และความต้องการจังหวัดเลยมีผู้ประกอบการที่ได้ขึ้นทะเบียนแล้วจำนวน 1,440 ราย (สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดเลย, 2563) กลุ่มธุรกิจมีความหลากหลายทั้งในด้านขนาดและประเภทของธุรกิจ ในจำนวนนี้ได้เป็นสมาชิกหอการค้าจังหวัดเลย 251 ราย เป็นผู้ประกอบการขนาดกลาง จำนวน 64 ราย และขนาดย่อมจำนวน 187 ราย ผลการศึกษาสภาพปัญหา SMEs ขาดความสามารถทักษะและความรู้ด้านการตลาด ขาดช่องทางการตลาด จึงทำให้การตลาดทำได้ยาก มีค่าใช้จ่ายสูง ขาดเงินทุนหมุนเวียน ทั้งนี้เนื่องจากไม่มีการทำบัญชีอย่างเป็นระบบ และขาดหลักทรัพย์ค้ำประกันเงินกู้ ส่วนด้านการบริหารจัดการ SMEs ส่วนมากจุดเริ่มต้นมาจากธุรกิจครอบครัว เรียนรู้จากประสบการณ์ตรงโดยการลองผิดลองดี จึงมักจะขาดความรู้วิชาการในด้านการบริหารงาน หรือการจัดการที่มีระบบ ผลการศึกษาความต้องการ SMEs ต้องการให้มีการส่งเสริมพัฒนาองค์ความรู้

ที่จำเป็นต่อการประกอบธุรกิจของ SMEs จากองค์ภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง เพื่อเพิ่มศักยภาพให้กับผู้ประกอบการ SMEs ในการยกระดับสินค้าและบริการ เพิ่มโอกาสทางการตลาด ส่งเสริมให้มีการเข้าถึงแหล่งเงินทุนดอกเบี้ยต่ำ ให้มีการค้ำประกันสินเชื่อให้ SMEs การจัดทำบัญชีที่ได้มาตรฐานการลดขั้นตอนการขอสินเชื่อให้มีการปรึกษาและเตรียมความพร้อมแก่ SMEs

2. ผลการพัฒนายุทธศาสตร์ จากผลการวิจัยการพัฒนายุทธศาสตร์ส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมจังหวัดเลย ผ่านกระบวนการทำประชาคมและผ่านการวิพากษ์ในเวทีวิพากษ์ยุทธศาสตร์ ได้วิสัยทัศน์ (Vision) คือ “SMEs จังหวัดเลย เป็นผู้นำการพัฒนาศักยภาพในการแข่งขัน ประสานงาน ส่งเสริม สนับสนุนต่อยอดภูมิปัญญา และเชื่อมโยงเครือข่ายผู้ประกอบการให้มั่งคั่ง ก้าวหน้าสู่สากล” มี 4 ประเด็นยุทธศาสตร์ 4 พันธกิจ 4 เป้าประสงค์ 5 กลยุทธ์ 45 โครงการ และ 50 ตัวชี้วัด ประกอบด้วยประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 พัฒนาศักยภาพในการแข่งขันแก่ผู้ประกอบการรายใหม่ รายเก่า รายย่อย รายใหญ่ มี 2 กลยุทธ์ 14 โครงการ ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 ส่งเสริมสนับสนุนต่อยอดภูมิปัญญา สู่อุตสาหกรรมและบริการ มี 1 กลยุทธ์ 12 โครงการ ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 ประสานงานและเชื่อมโยงเครือข่ายผู้ประกอบการให้มั่งคั่ง มี 1 กลยุทธ์ 10 โครงการ ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4 พัฒนา SMEs จังหวัดเลย สู่สากล มี 1 กลยุทธ์ 9 โครงการ

3. ผลการนำยุทธศาสตร์ส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมจังหวัดเลยสู่การปฏิบัติ

และประเมินผลการใช้ยุทธศาสตร์ พบว่า โครงการสร้างช่องทางการจำหน่ายสินค้าและบริการผ่านระบบออนไลน์ มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจอยู่ระหว่าง 4.29-4.94 โดยมีความพึงพอใจด้านวิทยากรมากที่สุด ที่ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.94 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.12 โครงการส่งเสริมการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรเป็นผลิตภัณฑ์ (สินค้า) มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจอยู่ระหว่าง 4.89-4.97 โดยมีความพึงพอใจด้านวิทยากรและด้านความสามารถในการนำความรู้ไปเผยแพร่ต่อมากที่สุดที่ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.97 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.17 โครงการเชื่อมโยงการเข้าสู่แหล่งเงินทุนของผู้ประกอบการกับสถาบันการเงิน มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจอยู่ระหว่าง 4.88-4.96 โดยมีความพึงพอใจด้านวิทยากรมากที่สุดที่ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.96 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.20 โครงการพัฒนาบรรจุภัณฑ์เพื่อยกระดับสินค้าสู่สากล มีค่าเฉลี่ยความพึงพอใจอยู่ระหว่าง 4.89-4.97 โดยมีความพึงพอใจด้านวิทยากรมากที่สุดที่ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 4.97 มีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.17

5. อภิปรายผลการวิจัย

จังหวัดเลย มีผู้ประกอบการรวมกว่า 11,000 ราย และได้ขึ้นทะเบียนแล้วจำนวน 1,440 ราย (สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดเลย, 2563) กลุ่มธุรกิจมีความหลากหลายทั้งในด้านขนาด และประเภทของธุรกิจ ในจำนวนนี้ได้เป็นสมาชิกหอการค้าจังหวัดเลย 251 ราย โดยผู้ประกอบการทั้งด้านการผลิต ค้าปลีก ค้าส่ง และบริการ มักใช้เทคโนโลยีที่ไม่ซับซ้อนเนื่องจากการลงทุนไม่สูงนัก

และใช้ความรู้ประสบการณ์ของตน ในการดำเนินการทั้งสินค้าและบริการ สอดคล้องกับงานวิจัยของสถาบันพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เครือข่ายมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (2559) ซึ่งพบว่าผู้ประกอบการมักไม่ใช้เทคโนโลยีที่ซับซ้อนรวมถึงการติดต่อสื่อสารกับลูกค้าและผู้ที่เกี่ยวข้องในธุรกิจ จะอาศัยความชำนาญเฉพาะด้านในการดำเนินกิจการ

การศึกษาสภาพปัญหา SMEs ขาดความสามารถทักษะและความรู้ด้านการตลาด ขาดช่องทางการตลาด จึงทำให้การตลาดทำได้ยาก มีค่าใช้จ่ายสูง ขาดเงินทุนหมุนเวียน ทั้งนี้เนื่องจากไม่มีการทำบัญชีอย่างเป็นระบบ และขาดหลักทรัพย์ค้ำประกันเงินกู้ ทำให้บางส่วนต้องพึ่งพาเงินกู้ที่ไม่อยู่ในระบบ และต้องจ่ายดอกเบี้ยสูงกว่าอัตราที่กฎหมายกำหนด ส่วนด้านการบริหารจัดการ SMEs ส่วนมากจุดเริ่มต้นมาจากธุรกิจครอบครัว เรียนรู้จากประสบการณ์ตรงโดยการลองถูกลองผิด จึงมักจะขาดความรู้วิชาการ ในด้านการบริหารงานหรือการจัดการที่มีระบบ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของสถาบันพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เครือข่ายมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (2559) ได้ศึกษาปัญหาของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในด้านต่างๆ ซึ่งพบว่าปัญหาของวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมมีหลายด้าน ได้แก่ ปัญหาด้านการตลาด ปัญหาด้านขาดแคลนเงินทุน ปัญหาข้อจำกัดด้านองค์ความรู้ในการบริหารจัดการ

การศึกษาสภาพความต้องการ SMEs ต้องการให้มีการส่งเสริมพัฒนาองค์ความรู้ในด้านต่างๆ ที่จำเป็นต่อการประกอบธุรกิจของ SMEs

จากองค์กรภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง เพื่อเพิ่มศักยภาพให้กับผู้ประกอบการ SMEs ในการยกระดับสินค้าและบริการ เช่น ส่งเสริมสนับสนุนช่องทางและให้ความรู้ด้านการตลาด จัดหาวิธีการหรือแหล่งกระจายสินค้าหรือบริการที่มีศักยภาพ เพื่อเพิ่มโอกาสทางการตลาดให้กับ SMEs ส่งเสริมให้มีการเข้าถึงแหล่งเงินทุนดอกเบี้ยต่ำ ให้มีการค้าประกันสินเชื่อให้ SMEs การจัดทำบัญชีที่ได้มาตรฐานการลดขั้นตอนการขอสินเชื่อ ให้มีที่ปรึกษาและเตรียมความพร้อมแก่ SMEs จำเป็นต้องสร้างยุทธศาสตร์ส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในจังหวัดเลยขึ้นมา ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาด้านยุทธศาสตร์ของเตชิต ตรีชัย (2559) ได้สรุปไว้ว่ายุทธศาสตร์ คือ แผนกระบวนนโยบาย ทิศทางที่องค์กรตัดสินใจเลือกเพื่อนำพาองค์กรไปสู่อนาคตภายใต้การบริหารจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างเหมาะสม

การพัฒนายุทธศาสตร์ส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมจังหวัดเลย โดยผ่านกระบวนการทำประชาคมและผ่านการวิพากษ์ในเวทีวิพากษ์ยุทธศาสตร์ ได้วิสัยทัศน์ (Vision) คือ “SMEs จังหวัดเลย เป็นผู้นำการพัฒนาศักยภาพในการแข่งขัน ประสานงาน ส่งเสริม สนับสนุน ต่อยอดภูมิปัญญา เชื่อมโยงเครือข่ายผู้ประกอบการให้มั่งคั่ง ก้าวหน้าสู่สากล” ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 พัฒนาศักยภาพในการแข่งขันแก่ผู้ประกอบการรายใหม่ รายเก่า รายย่อย รายใหญ่ มี 2 กลยุทธ์ 14 โครงการ ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 ส่งเสริมสนับสนุนต่อยอดภูมิปัญญา ผู้สินค้าและบริการมี 1 กลยุทธ์ 12 โครงการ ประเด็น

ยุทธศาสตร์ที่ 3 ประสานงานและเชื่อมโยงเครือข่ายผู้ประกอบการให้มั่งคั่ง มี 1 กลยุทธ์ 10 โครงการ ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4 พัฒนา SMEs จังหวัดเลยสู่สากล มี 1 กลยุทธ์ 9 โครงการ สอดคล้องกันกับแผนส่งเสริม SMEs พ.ศ. 2560-2564 ซึ่งมีวิสัยทัศน์ว่า “SMEs ไทยเติบโต แข็งแรงได้ในระดับสากล เพื่อเป็นพลังสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ” ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 “ยกระดับขีดความสามารถในการประกอบการธุรกิจของ SMEs ให้มีประสิทธิภาพพร้อมเข้าสู่การแข่งขันอย่างมืออาชีพ” เป็นการให้ความช่วยเหลือ สนับสนุน SMEs ในด้านการศึกษา ค่าปรึกษาแนะนำ การสนับสนุนเงินทุนเพื่อสร้างและพัฒนา SMEs ให้มีความรู้ที่เพียงพอในการประกอบธุรกิจ มีทักษะการบริหารจัดการธุรกิจที่ดี รู้จักการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน มีความรู้และเข้าใจการทฤษฎีที่ทันสมัยสถานการณ์ เพื่อสามารถแข่งขันได้ในบริบทที่ระบบเศรษฐกิจมีความเชื่อมโยงและแข่งขันกันมากขึ้น

การนำยุทธศาสตร์ส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมจังหวัดเลย สู่การปฏิบัติ และประเมินผลการใช้ยุทธศาสตร์ ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 พัฒนาศักยภาพในการแข่งขันแก่ผู้ประกอบการรายใหม่ รายเก่า รายย่อย รายใหญ่ ได้นำยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติจำนวน 1 โครงการ คือ “โครงการสร้างช่องทางการจำหน่ายสินค้าและบริการผ่านระบบออนไลน์” สอดคล้องกันกับแนวทางการศึกษาของธนา สวัสดิ์ (2561) ที่กล่าวถึงทฤษฎีส่วนประสมการตลาด 4P ได้แก่ ผลิตภัณฑ์ (Product) ราคา (Price) สถานที่ (Place) และการ

ส่งเสริมการตลาด (Promotion) ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 ส่งเสริมสนับสนุนต่อยอดภูมิปัญญาสู่สินค้าและบริการ ได้นำยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติจำนวน 1 โครงการ คือ “โครงการส่งเสริมการแปรรูปผลผลิตทางการเกษตรเป็นผลิตภัณฑ์ (สินค้า)” สอดคล้องกับแก่น ชูวงศ์ (2559) ได้ศึกษาเรื่องการดำเนินธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่สร้างคุณค่าเพิ่ม มีปัจจัยสู่ความสำเร็จ 6 ปัจจัย ได้แก่ 1) ความมุ่งมั่นในการดำเนินธุรกิจ การแสวงหาสารสนเทศและความรู้ 2) สร้างเครือข่ายกับผู้จัดจำหน่ายวัตถุดิบและผู้ประกอบการด้วยกัน 3) การเข้าใจความต้องการ แนวโน้มและรสนิยมของลูกค้า 4) การพัฒนาและเผยแพร่ตราสินค้า 5) การพัฒนาตลาดใหม่ๆ 6) การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการดำเนินธุรกิจประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 ประสานงานและเชื่อมโยงเครือข่ายผู้ประกอบการให้มั่งคั่งได้นำยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติจำนวน 1 โครงการ คือ “โครงการเชื่อมโยงการเข้าสู่แหล่งเงินทุนของผู้ประกอบการกับสถาบันการเงิน” สอดคล้องกับปฐมพร ทรงสุโรจน์ (2559) ได้ศึกษาเรื่องพฤติกรรมการกู้เงินของผู้ประกอบการวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม พบว่าปัญหาในการดำเนินธุรกิจส่วนมากเกิดจากหาเรื่องสภาพคล่องของเงินทุนหมุนเวียน ซึ่งมาตรการรัฐบาลในการให้ความช่วยเหลือเรื่องอัตราดอกเบี้ยเงินกู้และวงเงินค้ำประกัน สามารถช่วยเหลือธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในการลดภาระด้านวงเงินค้ำประกันได้ แต่ไม่เพียงพอต่อความต้องการของผู้ประกอบการที่มีอย่างต่อเนื่องประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4 พัฒนา SMEs จังหวัดเลย

สู่สากล ได้นำยุทธศาสตร์สู่การปฏิบัติจำนวน 1 โครงการ คือ “โครงการพัฒนาบรรจุภัณฑ์เพื่อการยกระดับสินค้าสู่สากล” สอดคล้องกับบุญชัย ณะสิทธิชัย (2556) ได้ศึกษาเรื่องโครงการพัฒนาผู้ประกอบการธุรกิจอุตสาหกรรมกับการนำไปใช้ในการประกอบธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม พบว่าความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรมโครงการพัฒนาผู้ประกอบการธุรกิจอุตสาหกรรม (คพอ.) มีการนำความรู้ที่ได้รับจากการฝึกอบรมมาประยุกต์ใช้กับการประกอบวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม โดยรวมอยู่ในระดับมาก

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะด้านนโยบาย

ข้อค้นพบจากการวิจัยในครั้งนี้ พบว่ายุทธศาสตร์ที่ได้สามารถส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมจังหวัดเลยได้จริง ควรนำยุทธศาสตร์วิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมจังหวัดเลย ใช้กำหนดเป็นนโยบาย แนวทางการปฏิบัติในการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมจังหวัดเลย และใช้ในการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมในจังหวัดอื่นๆ ด้วย

2. ข้อเสนอแนะด้านวิชาการ

ผลการศึกษาจากการวิจัยในครั้งนี้ พบว่า ในการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมจังหวัดเลย มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องใช้ยุทธศาสตร์เป็นเครื่องมือในการกำหนดทิศทาง นโยบาย มีแผนงานการดำเนินการภายใต้ยุทธศาสตร์อย่างจริงจังและมีการติดตามผลอย่าง

ต่อเนื่องเป็นรูปธรรม

3. ข้อเสนอแนะด้านการปฏิบัติ

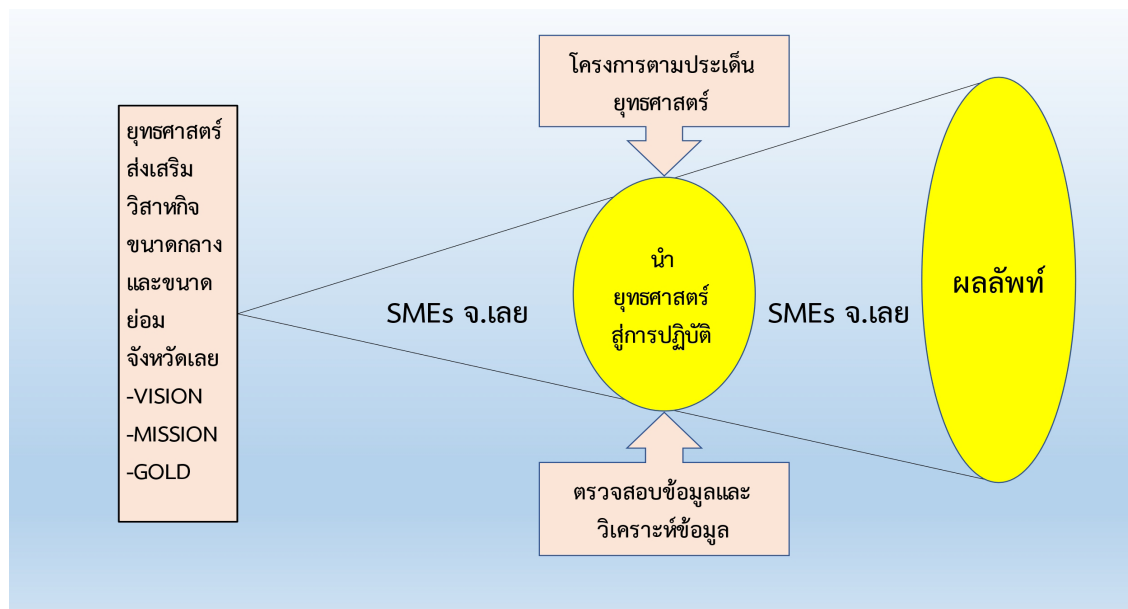
ผลการศึกษาจากการวิจัยในครั้งนี้ ได้ยุทธศาสตร์ส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมจังหวัดเลย ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในจังหวัดอื่นๆ ได้

4. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรนำยุทธศาสตร์ส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมจังหวัดเลยไปพัฒนาต่อยอดเพื่อใช้ในจังหวัดอื่นๆ ต่อไป

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การนำยุทธศาสตร์ส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมสู่การปฏิบัติโดยการดำเนินโครงการตามประเด็นยุทธศาสตร์แล้ววิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการอธิบาย ที่ความ สรุปลแล้ว จึงนำเสนอรายงานผลการวิจัยแบบบรรยาย ในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้สถิติความถี่ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เป็นการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์อย่างมีประสิทธิภาพให้สามารถขับเคลื่อนจนได้ผลลัพธ์ที่บรรลุวัตถุประสงค์

ภาพที่ 1 โมเดลการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมจังหวัดเลย

เอกสารอ้างอิง

- แก่น ขวรงค์. (2559). การศึกษาการดำเนินธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่สร้างคุณค่าเพิ่ม. เข้าถึงได้จาก <http://www.ejournals.swu.ac.th>
- ไชยวัฒน์ หาญสมวงศ์. (2561). สภาเอสเอ็มอี เตรียมตั้ง SMEs Smart province เป้าพัฒนาแบรนด์ 1 ล้านราย ใน 10 ปี. เข้าถึงได้จาก <https://mgronline.com/smes/detail/9610000119100>

- เตจิต ตรีชัย. (2559). *ยุทธศาสตร์คืออะไร*. เข้าถึงได้จาก <http://oknation.nationtv.tv/blog/nakamonTH/2016/09/25/entry-1>
- ธนา สวัสดิ์. (2561). *ส่วนประสมทางการตลาดกับการตัดสินใจซื้อรถยนต์มือสองของประชาชนในจังหวัดสมุทรปราการ*. (ปริญญาานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกริก.
- บุญชัย ณะสิทธิชัย. (2556). *โครงการพัฒนาผู้ประกอบการธุรกิจอุตสาหกรรมกับการนำไปใช้ในการประกอบธุรกิจวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (SMEs)*. เข้าถึงได้จาก <http://www.thapra.lib.su.ac.th>
- ปฐมพร ทรงสุโรจน์. (2559). *การศึกษาพฤติกรรมการกู้เงินของผู้ประกอบการ SMEs*. เข้าถึงได้จาก <http://www.ethesisarchive.library.tu.ac.th>
- พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม พ.ศ. 2543. (2563, 7 มกราคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 137 ตอนที่ 1 ก, หน้า 1-2.
- สถาบันพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เครือข่ายมหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์. (2559). *การศึกษาศักยภาพในการปรับตัวของผู้ประกอบการธุรกิจ (SMEs) เพื่อรองรับการเปิดเสรีทางการค้ากรณีศึกษา: จังหวัดสงขลา*. เข้าถึงได้จาก <http://www.sme.go.th>
- สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม. (2560). *แผนการส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2560-2564)*. กรุงเทพฯ : สำนักงานส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม.
- สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดเลย. (2563). *แผนพัฒนาจังหวัดเลย 4 ปี*. เข้าถึงได้จาก <https://www.industry.go.th>

ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมท้องถิ่นกับการเลือกตั้งท้องถิ่น*

The Relationship between the Local Culture and the Local Electoral

wsinw โขยิตวรวุฒิ

Phorntep Kosiworawut

มหาวิทยาลัยการจัดการและเทคโนโลยีอีสเทิร์น

The Eastern University of Management and Technology, Thailand

E-mail: Pontepkosit@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับวัฒนธรรมท้องถิ่น และการเลือกตั้งท้องถิ่น 2) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมท้องถิ่นกับการเลือกตั้งท้องถิ่น 3) ศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีอิทธิพลกับการเลือกตั้งท้องถิ่น และ 4) ศึกษาแนวทางในการนำเอาวัฒนธรรมท้องถิ่นเสนอต่อผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้องนำไปใช้เพื่อการพัฒนาการเลือกตั้งท้องถิ่น เป็นแบบผสมวิธีทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยการศึกษากลุ่มตัวอย่าง 400 คน จากประชาชนที่มีสิทธิเลือกตั้งในเขตอำเภอเมืองขอนแก่น โดยใช้สูตรของ Taro Yamane และจากการสัมภาษณ์ปลัดองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น โดยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และทดสอบสมมติฐานด้วยการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ และการถดถอยพหุคูณ สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ ได้แก่ การสรุปประเด็น

ผลการวิจัยพบว่า

1. วัฒนธรรมท้องถิ่น โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านสิทธิและเสรีภาพของบุคคล มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ หลักความเสมอภาค และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ หลักเสียงส่วนใหญ่
2. การเลือกตั้งท้องถิ่น โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดรองลงมาคือ การลงคะแนนเลือกตั้ง และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ระยะเวลากการตัดสินใจเลือกตั้ง

*ได้รับบทความ: 3 มิถุนายน 2565; แก้ไขบทความ: 25 มิถุนายน 2565; ตอรับตีพิมพ์: 28 มิถุนายน 2565

3. วัฒนธรรมท้องถิ่นมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการเลือกตั้งท้องถิ่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ผลทดสอบ $F = 4.640$ $p \text{ value } .001$ ผลจากการวิเคราะห์สมการถดถอย พบว่า สิทธิและเสรีภาพของบุคคล หลักความเสมอภาค หลักความยินยอม หลักอำนาจอธิปไตย และหลักเสียงส่วนใหญ่ มีอิทธิพลต่อการเลือกตั้งท้องถิ่น ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐาน

คำสำคัญ: ความสัมพันธ์; วัฒนธรรมท้องถิ่น; การเลือกตั้งท้องถิ่น

Abstract

The purpose of this study 1) to study the level of the relationship between local culture and local electoral vote 2) to study the relationship between the local culture and the local electoral vote 3) to study the local culture that effect to the local electoral vote 4) to find out the suggestions in which local culture for presented to the executives and related parties for the local elections development. This research approaches of mixed methods research was applied by combining the quantitative and qualitative methods. The quantitative method was conducted by studying 400samples, from the permanent secretary of the local administrative organization and voters of Mueang Khon Kaen District, this sample derived from Taro Yamane. For the qualitative method was conducted by interviewing from 18 the secretary of the local administrative organization, selected by purposive sampling. The tool used to collect data was questionnaire. The statistics used to analyze data included percentage, mean, standard deviation, and the hypothesis test by the correlation analyzing and multiple regressions. The qualitative method was conducted by interview form, from 18 the secretaries of the local administrative organization. The data were analyzed by using content analysis.

The research results were show as follows:

1. The local culture was at the highest level. The aspect with the highest mean was the rights and liberties of individuals, followed by the principle of equality and the least was the majority votes.
2. The overall local electoral vote was at the highest level. The aspect with the highest mean was go to the polls, followed by cast a ballot, and the least was the timing of voting decisions in election.

3. The local culture were a positive correlation with the local electoral vote, $r = 0.679$ was statistically significant at the .01 level, the regression analysis found that the rights and liberties of individuals, the principle of equality, the principle of consent, the principles of sovereignty and the principles of majority that influenced to the local electoral vote. As consistent with hypothesis.

Keywords: The Relationship; The Local Culture; The Local Electoral Vote

1. บทนำ

การส่งเสริมคุณค่าให้กับประชาธิปไตย ช่วยเปิดมุมมองให้เข้าใจชาวบ้าน การเลือกตั้งและพลวัตของประชาธิปไตยไทยในแบบอื่นๆ ผ่านการศึกษาระบบคุณค่าในวัฒนธรรมการเลือกตั้งท้องถิ่น (หัชชากร วงศ์สายัณห์, 2560, หน้า 62-74) Almon & Verba (1963, p. 163) เสนอมุมมองไว้ว่า วัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชนจะมีผลต่อพฤติกรรมทางการเมืองของประชาชนได้ อันเป็นความโน้มเอียงในทางการเมือง ได้แก่ ทักษะที่มีต่อระบบการเมืองและองค์ประกอบต่างๆ ของระบบการเมือง และทัศนคติที่มีต่อบทบาทของตนเองในระบบการเมือง ที่เน้นอธิบายทัศนคติที่บุคคลมีต่อระบบการเมืองและสถาบันทางการเมืองของตนเองเท่านั้น โดยระบุไว้ว่า “วัฒนธรรมทางการเมืองของประเทศใดประเทศหนึ่งนั้น คือ การกระจายตัวของรูปแบบความโน้มเอียงของประชาชนในประเทศนั้น ที่มีต่อวิถีทางการเมือง” ในขณะที่พฤติกรรมและการแสดงออกของบุคคลในทางการเมืองนั้น เป็นผลมาจากทัศนคติที่บุคคลมีต่อสิ่งอื่นๆ รอบตัว นอกเหนือไปจากสถาบันทางการเมืองด้วยเช่นกัน และการมีส่วนร่วมทางการเมืองยังเป็นปรากฏการณ์

ที่ควรถูกวิเคราะห์ในระดับจุลภาคด้วย ทั้งนี้ ทินพันธุ์ นาคะตะ (2556, หน้า 41) ได้ตั้งข้อสังเกต วัฒนธรรมทางการเมืองของคนไทยไว้ว่ามีลักษณะเป็นสังคมอำนาจนิยม มีการจัดลำดับฐานะระหว่างบุคคล ยึดมั่นในตัวบุคคลมากกว่าหลักการ มีความเป็นอิสระนิยม ไม่ชอบถูกบังคับ เป็นคนที่ชอบประนีประนอม และมีความเฉื่อยชาต่อการเมืองคุณค่าในวัฒนธรรมการเลือกตั้งท้องถิ่น จึงทำหน้าที่เสมือน “บรรทัดฐานแห่งท้องถิ่น” (หัชชากร วงศ์สายัณห์, 2560, หน้า 62-74) สายสัมพันธ์เชิงจารีตที่กลายมาเป็นกรอบกำหนดแบบแผนในการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ในรูปของ “วัฒนธรรมการเลือกตั้งท้องถิ่น”

การเสนอสิ่งตอบแทนในรูปผลประโยชน์หรือทรัพย์สินต่างๆ หรืออาจเป็นการสัญญาว่าจะให้ทรัพย์สินสิ่งตอบแทนแก่ผู้มีสิทธิเลือกตั้ง เพื่อให้ลงคะแนนหรืองดเว้นการลงคะแนนแก่ผู้สมัครรับเลือกตั้งคนใดหรือพรรคการเมืองใดในเขตเลือกตั้งนั้น เรียกว่า การซื้อเสียง อันแสดงให้เห็นซึ่งเกี่ยวพันกับการดูแลผู้มีสิทธิเลือกตั้งที่เป็นคนจนและคนชนบท (ประจักษ์ ก้องกีรติ, 2555, หน้า 18) ซึ่ง Callahan (2005, pp. 169-511) เสนอว่า การแก้ปัญหาค่าซื้อเสียงอันแนบเนียนใน

การต่อต้านประชาธิปไตย และบิดเบือนเรื่องเล่าเหล่านี้ด้วยการนิยามอัตลักษณ์ทางการเมืองของไทยในทางลบ ในส่วน Walker (2008, pp. 84-105) ได้ทำการศึกษาเรื่อง The Rural Constitution and Everyday Politics of Elections in Northern Thailand มุ่งเน้นให้ความสำคัญกับสายสัมพันธ์เชิงจารีตที่กลายมาเป็นกรอบกำหนดแบบแผนในการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง ในรูปของ “วัฒนธรรมการเลือกตั้งท้องถิ่น” คุณค่าและวิถีปฏิบัติท้องถิ่นในลักษณะนี้ จะช่วยทำให้เกิดความเข้าใจในโลกทัศน์และพฤติกรรมทางการเมืองอันสลับซับซ้อนของชาวบ้านที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับกระบวนการเลือกตั้ง

การให้ความหมายของการเลือกตั้ง และปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นของคนในชุมชนกับการเมืองในชีวิตประจำวัน สะท้อนผ่านการมีส่วนร่วมทางการเมืองและการกำหนดแบบแผนการตัดสินใจในการเลือกตั้งท้องถิ่น ที่ปราศจากการจัดตั้งหรือการเจือปนด้วยผลประโยชน์ในรูปลักษณะของคนนอกพื้นที่ (หัชชากร วงศ์สายัณห์, 2560, หน้า 62-74)

ด้วยเหตุผลที่กล่าวมาแล้วในข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ที่จะศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมท้องถิ่นและการเลือกตั้งท้องถิ่นเพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมทางการเมืองภายใต้การปกครองในระบอบประชาธิปไตย และการพัฒนาของประเทศอย่างยั่งยืนตามลำดับ

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับวัฒนธรรมท้องถิ่นและการเลือกตั้งท้องถิ่น

2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมท้องถิ่นกับการเลือกตั้งท้องถิ่น

3. เพื่อศึกษาวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีอิทธิพลกับการเลือกตั้งท้องถิ่น

4. เพื่อศึกษาแนวทางในการนำเอาวัฒนธรรมท้องถิ่นเสนอต่อผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้องนำไปใช้เพื่อการพัฒนาการเลือกตั้งท้องถิ่น

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงผสมผสานวิธีทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้ 1) ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ปลัดองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นจำนวน 18 คน ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น และประชาชนที่มีสิทธิเลือกตั้งในเขตอำเภอเมืองขอนแก่น จำนวน 18 ตำบล จำนวน 327,360 คน และกลุ่มตัวอย่าง แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ดังนี้ 1) ปลัดองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น โดยใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง จำนวน 18 คน และประชาชนที่มีสิทธิเลือกตั้งในเขตอำเภอเมืองขอนแก่น 18 ตำบล จำนวน 400 คน โดยใช้สูตรคำนวณของ Taro Yamane รวมทั้งสิ้น 418 คน

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่ได้จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่น ได้แก่ 1) สิทธิและเสรีภาพของบุคคล 2) หลักความเสมอภาค 3) หลักความยินยอม 4) หลักอำนาจอธิปไตย 5) หลักนโยบายสาธารณะ 6) หลักเสียง

ส่วนใหญ่ และ 7) หลักเหตุผลและการเลือกตั้ง
ท้องถิ่น ได้แก่ 1) การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง 2) การลง
คะแนนเลือกตั้ง 3) ระยะเวลาการตัดสินใจเลือกตั้ง
3. ขอบเขตด้านพื้นที่จังหวัดขอนแก่น
จำนวน 18 ตำบล

4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้ 1)
แบบสอบถาม (Questionnaire) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น
เพื่อใช้ในการสอบถามความสัมพันธ์ระหว่าง
วัฒนธรรมท้องถิ่น และการเลือกตั้งท้องถิ่น
โดยแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ตอน ประกอบ
ด้วยตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป ข้อคำถามเป็นแบบสำรวจ
รายการ ตอนที่ 2 วัฒนธรรมท้องถิ่น ลักษณะของ
ข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating
Scale) โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนตามแนวคิดของ
Likert5 ระดับและตอนที่ 3 การเลือกตั้งท้องถิ่น
ลักษณะของข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วน
ประมาณค่า (Rating Scale) โดยมีเกณฑ์การให้
คะแนนตามแนวคิดของ Likert5 และ ระดับ 2)
แบบสัมภาษณ์กึ่งมีโครงสร้าง (Semi-Structured
Interview)

5. การหาคุณภาพเครื่องมือ ดังนี้ 1)
นำร่างแบบสอบถาม (Draft) ที่สร้างขึ้นเสนอ
ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อพิจารณาความ
สอดคล้องและความเหมาะสมของข้อคำถามราย
ข้อกับนิยามเชิงปฏิบัติการ (IOC) รวมทั้งข้อเสนอ
แนะเพื่อการปรับปรุงข้อคำถาม โดยการพิจารณา
ค่า IOC ตั้งแต่ 0.60 ขึ้นไป ได้ค่าความสอดคล้อง
และความเหมาะสมของข้อคำถามทั้งฉบับ 0.89
2) นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปทดลองใช้
(try-out) ประชาชนที่มีสิทธิเลือกตั้ง ที่ไม่ใช่กลุ่ม

ตัวอย่าง จำนวน 150 คน แล้วนำข้อมูลที่เก็บ
รวบรวมได้ไปหาค่าความตรงเชิงโครงสร้าง (KMO)
ผลการทดสอบปรากฏว่าวัฒนธรรมท้องถิ่นมีค่า
เท่ากับ 0.653 และการเลือกตั้งท้องถิ่น มีค่าเท่ากับ
0.643 แสดงว่าแบบสอบถามมีความตรงเชิง
โครงสร้าง 3) การวิเคราะห์ความเชื่อมั่นของ
แบบสอบถาม โดยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา
ของครอนบาค (Cronbach's alpha coefficient)
ผลการวิเคราะห์ปรากฏผลว่าค่าความเชื่อมั่น
ทั้งฉบับมีค่าเท่ากับ 0.8715 โดยพบว่าค่าความเชื่อ
มั่นของวัฒนธรรมท้องถิ่น เท่ากับ 0.8997 และค่า
ความเชื่อมั่นของการเลือกตั้งท้องถิ่น เท่ากับ
0.8479 แสดงว่าแบบสอบถามมีความเชื่อมั่น 4)
การหาคุณภาพของแบบสัมภาษณ์ (Interview
firm) ผู้วิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์ไปให้ผู้เชี่ยวชาญ
จำนวน 5 คน เป็นผู้ตรวจสอบคุณภาพเพื่อหาค่า
ความเที่ยงตรง (Validity) แล้วนำข้อเสนอแนะของ
ผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไขแบบสัมภาษณ์และนำ
ไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพต่อไป

6. การรวบรวมข้อมูล ดังนี้ 1) ผู้วิจัย
ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีหนังสือจากทาง
มหาวิทยาลัยเพื่อขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูล
ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการตอบแบบสอบถาม 2)
ผู้วิจัยส่งแบบสอบถามพร้อมหนังสือขอความ
อนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามโดยทาง
ไปรษณีย์จำนวน 400 ฉบับ และขอความอนุเคราะห์
ให้ตอบกลับภายใน 2 สัปดาห์ 3) ดำเนินการติดตาม
เก็บแบบสอบถามคืน และนำแบบสอบถามที่ได้รับ
กลับคืนมาครั้งแรกมาตรวจสอบความถูกต้อง
สมบูรณ์ของคำตอบเพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป

4) การเก็บรวบรวมข้อมูลของการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ขอให้บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยการจัดการและเทคโนโลยีอีสเทิร์น ออกหนังสือเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากนั้นผู้วิจัยได้เดินทางไปพบผู้ให้ข้อมูลหลัก ผู้วิจัยจะเชิญผู้ให้สัมภาษณ์เข้าร่วมสัมภาษณ์ด้วยตนเอง

7. การวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้ 1) ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถาม ผู้วิจัยสถิติเพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลตอนที่ 1 ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ ระดับ

การศึกษา และรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ผู้วิจัยใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ตอนที่ 2 เกี่ยวกับคุณลักษณะของนักการเมืองท้องถิ่นยุคใหม่ และตอนที่ 3 เกี่ยวกับพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกผู้นำท้องถิ่น ผู้วิจัยใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐานด้วยการวิเคราะห์ค่าความสัมพันธ์ การพยากรณ์ถดถอยพหุคูณ และ 2) การวิจัยเชิงคุณภาพที่ได้จากการแบบสัมภาษณ์ (Interview) นักวิชาการหรือผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 18 คน ผู้วิจัยใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล โดยการสรุปประเด็น

4. สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง ความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมท้องถิ่นกับการเลือกตั้งท้องถิ่น โดยผู้วิจัย

สรุปตามวัตถุประสงค์ที่ 1 ศึกษาระดับวัฒนธรรมท้องถิ่นกับการเลือกตั้งท้องถิ่น สรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ยวัฒนธรรมท้องถิ่น

ตัวแปรที่ศึกษา (Variable)	ตัวแปรรายด้าน (Sub Variable)	$\bar{x}$	S.D.	ความหมาย
วัฒนธรรมท้องถิ่น	1. สิทธิและเสรีภาพของบุคคล	4.57	0.64	มากที่สุด
	2. หลักความเสมอภาค	4.55	0.62	มากที่สุด
	3. หลักความยินยอม	4.42	0.57	มาก
	4. หลักอำนาจอธิปไตย	4.41	0.60	มาก
	5. หลักนโยบายสาธารณะ	4.44	0.62	มาก
	6. หลักเสียงส่วนใหญ่	4.36	0.83	มาก
	7. หลักเหตุผล	4.41	0.72	มาก
รวม		4.45	0.66	มาก

จากตารางที่ 1 วัฒนธรรมท้องถิ่นโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.45$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านสิทธิและเสรีภาพของบุคคล มีค่าเฉลี่ยมาก

ที่สุด ($\bar{x} = 4.57$) รองลงมาคือ หลักความเสมอภาค ($\bar{x} = 4.55$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ หลักเสียงส่วนใหญ่ ($\bar{x} = 4.36$)

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยการเลือกตั้งท้องถิ่น

ตัวแปรที่ศึกษา (Variable)	ตัวแปรรายด้าน (Sub Variable)	$\bar{x}$	S.D.	ความหมาย
การเลือกตั้งท้องถิ่น	1. การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง	3.75	0.42	มาก
	2. การลงคะแนนเลือกตั้ง	3.64	0.41	มาก
	3. ระยะเวลาการตัดสินใจเลือกตั้ง	3.62	0.47	มาก
รวม		3.67	0.43	มาก

จากตารางที่ 2 การเลือกตั้งท้องถิ่น โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.67$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า การไปใช้สิทธิเลือกตั้ง มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ($\bar{x} = 3.75$) รองลงมาคือ การลงคะแนนเลือกตั้ง ($\bar{x} = 3.64$) และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ ระยะเวลาการตัดสินใจเลือกตั้ง ($\bar{x} = 3.62$)

2. วัตถุประสงค์ที่ 2 ความสัมพันธ์

ระหว่างวัฒนธรรมท้องถิ่นกับการเลือกตั้งท้องถิ่น

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรวิจัย

ตัวแปร	วัฒนธรรมท้องถิ่น	การเลือกตั้งท้องถิ่น
วัฒนธรรมท้องถิ่น	-	.637**
การเลือกตั้งท้องถิ่น	.637**	-

** มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 (2-tailed)

จากตารางที่ 3 พบว่า วัฒนธรรมท้องถิ่น ($r = .637$) มีความสัมพันธ์ทางบวกกับการเลือกตั้งท้องถิ่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อศึกษาวัฒนธรรม

ท้องถิ่นที่มีอิทธิพลต่อการเลือกตั้งท้องถิ่น

ตารางที่ 4 วัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีอิทธิพลต่อการเลือกตั้งท้องถิ่น

ตัวแปรพยากรณ์ (Predict Variable)	คะแนนดิบ (B)	ความคาดเคลื่อนมาตรฐาน (St_e)	คะแนนมาตรฐาน (β)	ผลทดสอบ (t)	นัยสำคัญ (p value)
ค่าคงที่ (Constant)	3.074	.463		6.320	.000
สิทธิและเสรีภาพของบุคคล	0.322 (3)	0.045	0.537	1.7147	0.048*
หลักความเสมอภาค	0.465 (1)	0.056	0.750	1.8171	0.042*

ตัวแปรพยากรณ์ (Predict Variable)	คะแนนดิบ (B)	ความคาดเคลื่อน มาตรฐาน (St_e)	คะแนน มาตรฐาน (β)	ผล ทดสอบ (t)	นัยสำคัญ (p value)
หลักความยินยอม	0.215(5)	0.040	0.316	1.5339	0.035*
หลักอำนาจอธิปไตย	0.422 (2)	0.035	0.551	1.2033	0.023*
หลักนโยบายสาธารณะ	0.582	0.036	0.418	1.5902	0.110
หลักเสียงส่วนใหญ่	0.288 (4)	0.044	0.390	1.6438	0.022*
หลักเหตุผล	0.392	0.044	0.420	1.2093	0.830
$R = .417 \quad R^2 = .646 \quad R^2_{Adj} = .804 \quad F = 4.640 \quad p \text{ value } .001$					

$P < .05$ ตัวแปรตาม คือ การเลือกตั้งท้องถิ่น

จากตารางที่ 4 มีผลทดสอบ $F = 4.640$ $p \text{ value } .001$ แสดงว่าตัวแปรอิสระอย่างน้อย 1 ตัวที่มีอิทธิพลต่อตัวแปรตาม เมื่ออ่านผลจากการวิเคราะห์สมการถดถอย จึงพบว่า สิทธิและเสรีภาพของบุคคล หลักความเสมอภาค หลักความยินยอม หลักอำนาจอธิปไตย และหลักเสียงส่วนใหญ่มีอิทธิพลต่อการเลือกตั้งท้องถิ่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐาน

ผลจากการทดสอบสมมติฐาน สามารถเขียนเป็นสมการพยากรณ์ในรูปของสมการคะแนนดิบและสมการคะแนนมาตรฐานได้ ดังนี้

สมการคะแนนดิบ

ประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่ = $3.074 + .465$ (หลักความเสมอภาค) + $.422$ (หลักอำนาจอธิปไตย) + $.322$ (สิทธิและเสรีภาพของบุคคล) + $.288$ (หลักเสียงส่วนใหญ่) + $.215$ (หลักความยินยอม)

สมการคะแนนมาตรฐาน

ประสิทธิภาพการปฏิบัติหน้าที่ = $.750$ (หลักความเสมอภาค) + $.551$ (หลักอำนาจ

อธิปไตย) + $.537$ (สิทธิและเสรีภาพของบุคคล) + $.390$ (หลักเสียงส่วนใหญ่) + $.316$ (หลักความยินยอม)

4. เพื่อศึกษาแนวทางในการนำเอาวัฒนธรรมท้องถิ่นเสนอต่อผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้องนำไปใช้เพื่อการพัฒนาการเลือกตั้งท้องถิ่นผลการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยสรุปได้ดังนี้

4.1 ด้านสิทธิเสรีภาพของปัจเจกชนพบว่าประชาชนย่อมมีสิทธิเสรีภาพทั้งในการเมือง เศรษฐกิจและสังคมที่มีการกำหนดขอบเขตและวิธีการที่ชัดเจนเพื่อสนับสนุนการใช้และป้องกันไม่ให้เกิดการละเมิดกัน

4.2 ด้านความยินยอมพบว่า การที่ผู้มีอำนาจปกครองได้รับความยินยอมจากประชาชนอย่างสมัครใจในเมื่อประชาชนจะถูกปกครองซึ่งแสดงว่าประชาชนจะไม่ปกครองหรือใช้อำนาจด้วยตนเองโดยตรงแต่จะให้อำนาจแก่ผู้อื่นมาทำหน้าที่ปกครองแทนตนผ่านวิธีการอย่างใดอย่างหนึ่ง

4.3 อำนาจอธิปไตยพบว่า อำนาจที่

ใช้ในการปกครองต้องสามารถยึดโยงหรือสัมพันธ์กับประชาชนในฐานะที่ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจในการปกครองซึ่งเป็นการให้ความสำคัญกับความเป็นมนุษย์ ซึ่งมีสติปัญญาและมีเหตุผลมีศักดิ์ศรี ไม่มีใครมีสิทธิมีอำนาจเหนือใครในการปกครองจนกว่าจะได้มีการตกลงยินยอมจึงจะเป็นการปกครองที่มีความชอบธรรม

4.4 เสียงส่วนใหญ่พบว่าการตัดสินใจในการดำเนินการสิ่งที่จะเป็นไปเพื่อประโยชน์สาธารณะหรือมีผลกระทบต่องานจะมีการนำวิธีการตัดสินใจด้วยการนับคะแนนเสียงโดยใช้เกณฑ์เสียงส่วนใหญ่เป็นตัวกำหนดแต่ก็ต้องมีการเคารพหรือคุ้มครองเสียงข้างน้อยด้วย

4.5 ความเสมอภาค พบว่า โดยธรรมชาติแล้วมนุษย์เกิดมามีความเท่าเทียมกันในเรื่องโอกาสในการพัฒนาคุณภาพและความรู้ความสามารถเพื่อให้สามารถปกป้องประโยชน์ของตนได้โดยเฉพาะการเมืองเศรษฐกิจสังคมและการศึกษา

4.6 นโยบายสาธารณะพบว่า การทำงานเพื่อประชาชนของผู้มีอำนาจเพื่อให้เกิดประโยชน์ และความพอใจสูงสุดสามารถใช้นโยบายเป็นหนทางที่ดีที่สุดในการแก้ปัญหาสำคัญของสาธารณชนคือให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการพิจารณาศึกษาและมีข้อตกลงใจในเรื่องนั้นด้วยเห็นว่าคนหมู่มากถ้าได้ร่วมใจกันแล้วน่าจะคิดและปฏิบัติได้ดีกว่าคนหมู่น้อยการที่ให้ประชาชนแต่ละคนได้มีส่วนในการปฏิบัติงานหรือใช้ความคิดก็เท่ากับเป็นการส่งเสริมให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมในการใช้ความสามารถ คุณธรรมร่วมกัน

4.7 หลักเหตุผลพบว่าการมีสมมติฐานร่วมกันว่ามนุษย์เป็นสัตว์โลกที่มีเหตุมีผลกระทงสามารถใช้เหตุผลที่ตนมีอยู่แก้ปัญหาต่างๆ ที่ตนเผชิญอยู่รวมทั้งการปรับปรุงพัฒนาความเป็นอยู่ของตนให้มีความเจริญก้าวหน้าขึ้นไปเรื่อยๆ ยึดถือประโยชน์ของประชาชนเป็นที่ตั้งภายใต้หลักความยุติธรรมแห่งกฎธรรมชาติที่สะท้อนถึงความต้องการที่แท้จริงของประชาชน

5. อภิปรายผลการวิจัย

1. วัฒนธรรมท้องถิ่น โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านสิทธิและเสรีภาพของบุคคล มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือ หลักความเสมอภาค และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ หลักเสียงส่วนใหญ่ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะวัฒนธรรมท้องถิ่น หมายถึง วิถีชีวิตของคนในสังคมเป็นแบบแผนประเพณีปฏิบัติและแสดงออกซึ่งความรู้สึกนึกคิดในสถานการณ์ต่างๆ ที่สมาชิกในสังคมเดียวกันสามารถเข้าใจ ชาบซึ้ง ยอมรับและนำไปใช้ปฏิบัติร่วมกัน อันจะนำไปสู่การพัฒนาระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับสังคม และมนุษย์กับธรรมชาติ วัฒนธรรมมีทั้งสาระและรูปแบบที่เป็นทั้งระบบความคิด วิธีการ โครงสร้างทางสังคม สถาบัน ตลอดจนแบบแผน และทุกสิ่งทุกอย่างที่มนุษย์สร้างขึ้นวัฒนธรรมท้องถิ่นที่นำมาใช้ในการศึกษาให้ความสำคัญกับความกลมเกลียวสามัคคีเป็นคุณลักษณะเด่นของความเป็นท้องถิ่นเป็นวัฒนธรรมที่จะได้รับการยกย่องว่ามีคุณค่าสูงซึ่งสามารถถักทอเป็นเครือข่ายได้เข้มแข็งในการพัฒนาต่างๆ ได้เป็นสิ่งถูกรักษาไว้ด้วยการรู้

สำนึกและมีตัวตนของสมาชิกในท้องถิ่นและมีกระบวนการชักชวนของตนเองอย่างอิสระและเกี่ยวข้องกับผลกระทบภายนอกสอดคล้องกับสมเกียรติ วันทะนะ (2557, หน้า 65-66) ซึ่งได้สังเคราะห์ความเป็นประชาธิปไตยของวิธีท้องถิ่นตามองค์ประกอบดังนี้ 1) หลักแห่งสิทธิและเสรีภาพ 2) หลักความเสมอภาค 3) หลักความยินยอม 4) หลักอำนาจอธิปไตย 5) หลักเสียงส่วนใหญ่ 6) หลักนโยบายสาธารณะและ 7) หลักการแห่งเหตุผลและยังสอดคล้องกับงานวิจัยของกัมลัท เยาวะนิจ (2562, หน้า 23-33) ที่กล่าวว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยอาศัยเฉพาะแนวคิด ทฤษฎีวัฒนธรรมทางการเมืองนั้นยังไม่เพียงพอต่อการทำความเข้าใจการมีส่วนร่วมทางการเมือง จึงได้เสนอกรอบแนวคิดสำหรับการวิจัยว่า วัฒนธรรมของสังคมนั้นควรถูกผนวกเข้ามามีส่วนในการอธิบายการมีส่วนร่วมทางการเมือง และในส่วนสรุปได้นำเสนอกรอบแนวคิดซึ่งประกอบไปด้วยปัจจัยด้านวัฒนธรรม และปัจจัยอื่นๆ ซึ่งมีผลการวิจัยอื่นๆ ก่อนหน้านี้ระบุไว้ว่า สามารถส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่นได้ โดยมุ่งหวังว่ากรอบแนวคิดดังกล่าวจะสามารถอธิบายการมีส่วนร่วมของประชาชนในการเมืองระดับท้องถิ่นได้

2. การเลือกตั้งท้องถิ่นโดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า การใช้สิทธิเลือกตั้ง มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด รองลงมาคือการลงคะแนนเลือกตั้ง และด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุด คือ ระยะเวลาการตัดสินใจเลือกตั้ง ทั้งนี้เป็นเพราะว่า การเลือกตั้งท้องถิ่น หมายถึง การเลือก

ตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือบริหารท้องถิ่น เข้าไปบริหารงานในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือรัฐบาลท้องถิ่น (Local Government) โดยมีผู้มีสิทธิเลือกตั้งดังกล่าว จะเป็นพลเมืองซึ่งอาศัยอยู่ในเขตปกครองท้องถิ่น ตั้งแต่ในระดับเมืองหรือจังหวัดต่ำลงมาสอดคล้องกับพระอริการวรวิสุเมโธ (มีธรรม) (2564, หน้า 103-115) ที่กล่าวไว้ว่าประชาชนมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการเลือกตั้งโดยการไปใช้สิทธิเลือกตั้งนั้นเป็นการรักษาสิทธิทางการเมือง และต้องการผู้แทนเข้าไปทำหน้าที่แทนตนในสภาผู้แทนราษฎรแต่การเลือกตั้งครั้งที่ผ่านมาประชาชนแทบไม่รู้จักผู้สมัครหรือพรรคการเมืองอื่นๆ และไม่เกี่ยวกับนโยบายในการหาเสียงเพื่อรับเลือกตั้งเข้ามาทำหน้าที่บริหารประเทศ และที่สำคัญประชาชนได้เว้นวรรคการเลือกตั้งมานาน เพราะเหตุการณ์ทางการเมือง การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2562 ที่ผ่านมาจึงเป็นการกระตุ้นให้ประชาชนได้ใช้สิทธิของตนเองในการเลือกตั้ง เพื่อต้องการระบอบประชาธิปไตยเข้ามาแทนระบอบการปกครองที่มาจากพรรคการเมือง

2.1 ด้านการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง โดยภาพรวม พบว่า อยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า ประชาชนให้ความสนใจเกี่ยวกับการเลือกตั้งเพราะประเทศไทยได้ว่างเว้นจากการเลือกตั้งมาหลายปี จึงมีความมุ่งมั่นที่จะเข้าร่วมการเลือกตั้งเพื่อเลือกตัวแทนเข้าไปทำงานในการพัฒนาสังคมและประเทศชาติซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของลัดดา งามโสภา (2553, หน้า 36) พบว่า พฤติกรรมของประชาชนในการเลือกตั้ง อยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนุชภาดา

ธนาโรตม (2557, หน้า 82) พบว่า ความคิดเห็นของประชาชนที่มีพฤติกรรมการเลือกตั้งของผู้สิทธิเลือกตั้งในเขตเทศบาลนครนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ โดยรวมอยู่ในระดับมาก และขัดแย้งกับงานวิจัยของยงยุทธ พงษ์ศรี (2562, หน้า 87) พบว่าพฤติกรรมกาเปิดรับสื่อของประชาชนชาวจังหวัดปทุมธานี ภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง

2.2 ด้านการลงคะแนนเลือกตั้ง พบว่า อยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า ประเทศไทยได้มีการทำรัฐประหารในปี พ.ศ. 2557 ปกครองโดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) และว่างเว้นจากการเลือกตั้งมาหลายปีที่ผ่านมา ประชาชนถูกจำกัดสิทธิในการแสดงออกผ่านสื่อออนไลน์และสื่อต่างๆ เมื่อมีการลงคะแนนเลือกตั้งประชาชนจึงพร้อมใจกันลงคะแนนเลือกตั้งเพื่อหวังให้มีการเปลี่ยนแปลงให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น สอดคล้องกับงานวิจัยของกาญจนา พันธุ์เยี่ยม และคณะ (2556, หน้า 86) พบว่า การลงคะแนนเลือกตั้งของประชาชนอยู่ในระดับมากซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวิรัช เพียรชอบ (2552, หน้า 71) พบว่า พฤติกรรมการใช้สิทธิทางการเมืองของผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตพื้นที่ องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งควายกิน อำเภอแกลง จังหวัดระยอง ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

2.3 ด้านระยะเวลาการตัดสินใจเลือกตั้ง พบว่า อยู่ในระดับมาก ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะว่า ผู้รับสมัครเลือกตั้งนั้นได้ทำการหาเสียงด้วยวิธีที่หลากหลาย ผ่านช่องทางต่างๆ ที่มี เช่น สื่อออนไลน์ ป้ายประชาสัมพันธ์ แผ่นพับและการลงพื้นที่ด้วยตนเองอย่างทั่วถึง ซึ่งมีผลต่อการ

เลือกตัดสินใจในการเลือกตั้งของประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเฉลิมพล นุชอุดม (2562, หน้า 32-44) พบว่า ระยะเวลาการตัดสินใจเลือกตั้งของประชาชนอยู่ในระดับมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของพันธุ์ทิพา อัครธีรน้อย (2559, หน้า 62) พบว่า ระยะเวลาการตัดสินใจเลือกตั้งของประชาชนอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับงานวิจัยของเกียรติกร พากเพียรศิลป์ และคณะ (2552, หน้า 77) ทำวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร: กรณีศึกษา การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดปราจีนบุรี พบว่า ปัจจัยด้านตัวผู้สมัครที่มีผลต่อการตัดสินใจลงคะแนนเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรโดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก

3. วัฒนธรรมท้องถิ่นมีความสัมพันธ์ทางบวกกับการเลือกตั้งท้องถิ่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ($r=.637$) มีผลทดสอบ $F = 4.640$ p value .001 แสดงว่าตัวแปรอิสระอย่างน้อย 1 ตัวที่มีอิทธิพลต่อตัวแปรตาม เมื่ออ่านผลจากการวิเคราะห์สมการถดถอย จึงพบว่า สิทธิและเสรีภาพของบุคคล หลักความเสมอภาค หลักความยินยอมหลักอำนาจอธิปไตย และหลักเสียงส่วนใหญ่ มีอิทธิพลต่อการเลือกตั้งท้องถิ่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งสอดคล้องกับสมมติฐานทั้งนี้เนื่องจากวัฒนธรรมท้องถิ่น คือ วิถีชีวิตของคนในสังคม เป็นแบบแผนประเพณีปฏิบัติและแสดงออกซึ่งความรู้สึกนึกคิดในสถานการณ์ต่างๆ ที่สมาชิกในสังคมเดียวกันสามารถเข้าใจ ชาบซึ่ง ยอมรับและนำไปใช้ปฏิบัติร่วมกัน อันจะนำไปสู่การพัฒนาาระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับสังคม และมนุษย์กับ

ธรรมชาติ วัฒนธรรมมีทั้งสาระและรูปแบบที่เป็นทั้งระบบความคิด วิธีการ โครงสร้างทางสังคม สถาบัน ตลอดจนแบบแผน และทุกสิ่งทุกอย่างที่มนุษย์สร้างขึ้นวัฒนธรรมท้องถิ่นที่นำมาใช้ในการศึกษาให้ความสำคัญกับความกลมเกลียวสามัคคีเป็นคุณลักษณะเด่นของความเป็นท้องถิ่นเป็นวัฒนธรรมที่จะได้รับการยกย่องว่ามีคุณค่าสูงซึ่งสามารถถือได้เป็นเครือข่ายได้เข้มแข็งในการพัฒนาต่างๆ ได้เป็นสิ่งถูกรักษาไว้ด้วยการรู้สำนึกและมีตัวตนของสมาชิกในท้องถิ่นและมีกระบวนการถักทอของตนเองอย่างอิสระและเกี่ยวข้องกับผลกระทบภายนอกสอดคล้องกับจิตลัคน์ (2560, หน้า 75) ที่กล่าวว่า ในระบบการปกครองระบบประชาธิปไตยถือว่าการเลือกตั้งเป็นกลไกและกระบวนการทางการเมืองที่สำคัญในการที่จะกำหนดว่าใครคือผู้ที่เหมาะสมที่จะปกครองโดยชอบด้วยนั้นเพื่อให้สังคมการเมืองไทยเป็นสังคมการเมืองแบบประชาธิปไตยที่มีประสิทธิภาพและเสถียรภาพเป็นระบอบปกครองแบบประชาธิปไตยโดยประชาชนและเพื่อประชาชนโดยแท้คนไทยทุกคนจึงร่วมกันสร้างสรรค์เสริมสร้างและปรับแต่งให้วัฒนธรรมทางการเมืองของไทยมีลักษณะสอดคล้องรองรับและสนับสนุนต่อระบอบขบวนการทางการเมืองแบบประชาธิปไตยการเสริมสร้างให้การเมืองไทยมีการปกครองระบอบประชาธิปไตยจึงเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งประการหนึ่งที่จะทำให้สังคมการเมืองไทยมีการปกครองระบบประชาธิปไตยของประชาชนโดยประชาชนและเพื่อประชาชนในที่สุดระบอบประชาธิปไตยแบบรัฐสภาโดยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขที่มีประสิทธิภาพ

และเสถียรภาพก็จะสัมฤทธิ์ผลการเสริมสร้างวัฒนธรรมทางการเมืองไทยให้สอดคล้องกับระบบประชาธิปไตยจึงเป็นเครื่องชี้วัด (Indicators) ของความเป็นประชาธิปไตยในสังคมไทยการเลือกตั้งยังเป็นการให้เสรีภาพทางการเมืองกับประชาชนกล่าวคือ การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองโดยผ่านทางตัวแทนนั่นเอง สอดคล้องกับฐานิตา เฉลิมช่วง (2559, หน้า 82-90) พบว่า การใช้สิทธิเลือกตั้งของประชาชนเป็นหน้าที่ตามกฎหมายอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ปัจจัยด้านสิ่งรื้อทางการเมืองพบว่า ข้อมูลข่าวสารจากเทศบาลและผู้นำท้องถิ่นส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมาคือ ปัจจัยด้านการพัฒนาความสัมพันธ์ทางสังคมพบว่า ค่านิยมเก่า เรื่องทำตามคำสั่ง ยึดระเบียบ เคารพอาวุโส มีความจงรักภักดี ถูกต้องอยู่แล้วไม่ควรเปลี่ยนแปลง อยู่ในระดับมากที่สุด และปัจจัยสุดท้าย คือ ปัจจัยด้านบุคคล พบว่า บุคคลรอบข้างมีอิทธิพลต่อความสนใจเกี่ยวกับการเมืองท้องถิ่นของผู้ตอบแบบสอบถามอยู่ในระดับมากที่สุด

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้การส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมท้องถิ่นกับการเลือกตั้งท้องถิ่น

1.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้การส่งเสริมความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมท้องถิ่นกับการเลือกตั้งท้องถิ่นอย่างต่อเนื่องและโดยรอบด้าน

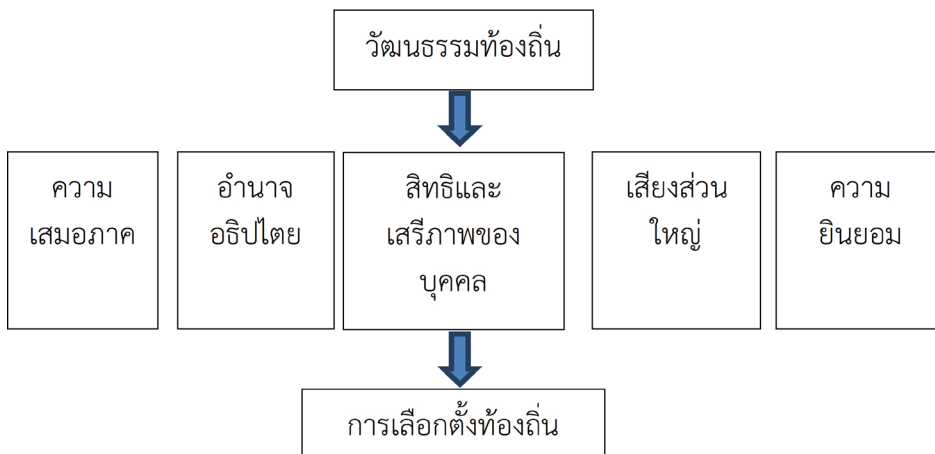
2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาวิจัยในเชิงคุณภาพเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมท้องถิ่นกับการเลือกตั้งท้องถิ่น ในพื้นที่อื่นๆ ที่มีจุดเด่นด้วย

2.2 ควรศึกษาวิจัยความสัมพันธ์ระหว่างวัฒนธรรมท้องถิ่นกับการเลือกตั้งท้องถิ่นในด้านอื่นๆ ด้วย

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

ในการเลือกตั้งท้องถิ่น วัฒนธรรมด้านความเสมอภาคหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมและสนับสนุน เพราะผู้ที่จะเป็นตัวแทนของประชาชนจะต้องมีผู้นำความเสมอภาคในการทำงานในทุกฝ่าย มีวิสัยทัศน์ที่กว้างไกล สามารถนำพาท้องถิ่นให้บรรลุกับจุดมุ่งหมายที่ต้องการได้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- กัมลาศ เยาวะนิจ. (2562). วัฒนธรรมไทยกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองในระดับท้องถิ่น. *วารสารวิจัยและพัฒนาวิจัยลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์*, 10(2), 23-33.
- กาญจนา พันธุ์เยี่ยม และคณะ. (2556). *ทัศนคติและพฤติกรรมการใช้สิทธิการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของผู้นำชุมชน เทศบาลเมืองหัวหิน จังหวัดประจวบคีรีขันธ์*. (รายงานการวิจัย). นครปฐม: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลรัตนโกสินทร์.
- เกียรติกร พากเพียรศิลป์ และคณะ. (2552). *ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร: กรณีศึกษาการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดปราจีนบุรี*. (สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยเกริก

- จิตติล คุ่มครอง. (2560). พฤติกรรมการเลือกตั้งของประชาชนในกรอบรัฐธรรมนูญพุทธศักราช 2560: ศึกษากรณีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เขต 2 จังหวัดชลบุรี. (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- เฉลิมพล นุษุอดม. (2562). เกณฑ์ในการตัดสินใจเลือกผู้แทนระดับท้องถิ่น ในเขตกรุงเทพมหานคร. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยปทุมธานี*, 11(2), 32-44.
- ฐานิตา เฉลิมช่วง (2559). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในระดับเทศบาล จังหวัดฉะเชิงเทรา. *วารสารชุมชนวิจัย*, 10(1), 82-90.
- ทินพันธุ์ นาคะตะ. (2556). *วิถีชีวิตไทย: วัฒนธรรมทางการเมืองของคนรุ่นใหม่*. กรุงเทพฯ: สหายบล็อก.
- นุชปภาดา ธนวิโรตม. (2557). พฤติกรรมการเลือกตั้งของผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเทศบาลนครสวรรค์. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ประจักษ์ ก้องกีรติ. (2555). *การเมืองว่าด้วยการเลือกตั้ง: วาทกรรม อำนาจ และพลวัตชนบทไทย*. นนทบุรี: ฟาเดียวัน.
- พระอธิการวรวิฑูลี สุเมโธ (มีธรรม). (2564). พฤติกรรมของประชาชนในการเลือกตั้งสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. 2562 ในจังหวัดนครราชสีมา เขตเลือกตั้งที่ 5. *วารสารวิชาการ มจร. บุรีรัมย์*, 6(2), 103-115.
- พันธุ์ทิพา อัครธีรณัย. (2559). ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดนครนายก: ศึกษาในช่วงเวลา พ.ศ. 2559. (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกริก.
- ยงยุทธ พงษ์ศรี. (2562). ปัจจัยที่มีผลต่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในจังหวัดปทุมธานี: ศึกษาในช่วงเวลาปี พ.ศ. 2562. (วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกริก.
- ลัดดา งามโสภา. (2553). *แนวทางการพัฒนาพฤติกรรมการเลือกตั้งของผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตอำเภอชาณุวรลักษบุรี จังหวัดกำแพงเพชร*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต) กำแพงเพชร: มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร.
- วิรัช เพียรชอบ. (2552). *พฤติกรรมการใช้สิทธิทางการเมืองของผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลทุ่งควายกิน อำเภอแกลง จังหวัดระยอง*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). จันทบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- สมเกียรติ วันทะนะ. (2557). *ระบบประชาธิปไตยเปรียบเทียบ*. กรุงเทพฯ: สมาคมรัฐศาสตร์แห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- หัชชากร วงศ์สายัณห์. (2560). ระบบคุณค่าในวัฒนธรรมการเลือกตั้งท้องถิ่น. *วารสารรัฐศาสตร์ปริทรรศน์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์*, 4(2), 62-74.

- Almond, G. & Verba, S. (1963). *Comparative political today*. Boston: Little Brown and Company.
- Callahan, W. A. (2005). Vote Buying and Village Outrage in an Election in Northern Thailand: Recent Legal Reforms in Historical Context. *The Journal of Asia Studies*, 67(3), 169-511.
- Walker, A. (2008). The rural constitution and the everyday politics of elections in Northern Thailand. *Journal of contemporary Asia*, 38(1), 84-105.

โมเดลเชิงเหตุและผลของความเหนื่อยหน่ายในงานของครู*

A Casual Model of Teacher's Burnout

กัญจน์ ศรีโสภา, มานพ ชูนิล และปิ่นกนก วงศ์ปิ่นเพ็ชร

Kanchanee Srisopha, Manop Chunin and Pinkanok Wongpinphet

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ

King Mongkut's University of Technology North Bangkok, Thailand

Corresponding Author, E-mail: kanchaneesrisopha@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบความตรงของโมเดลเชิงเหตุและผลของความเหนื่อยหน่ายในงานของครูกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง คือ ครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษา ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 1 และ 2 จำนวน 556 คน โดยใช้วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอนเครื่องมือ คือ แบบสอบถามใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล 5 ตัวแปร ได้แก่ การปฏิบัติงาน ความเครียดในงาน การคิดเชิงบวก ความเหนื่อยหน่ายในงาน และความพึงพอใจในงาน โดยใช้การวิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง

ผลการวิจัยพบว่า โมเดลเชิงเหตุและผลของความเหนื่อยหน่ายในงานของครู มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ทั้งนี้การปฏิบัติงานความเครียดในงาน และความคิดเชิงบวกอธิบายความแปรปรวนในความเหนื่อยหน่ายในงาน ได้ร้อยละ 40.60 โดยความเครียดในงานมีอิทธิพลทางตรงต่อความเหนื่อยหน่ายงานมากที่สุด นอกจากนี้ ความเหนื่อยหน่ายในงานยังมีบทบาทเป็นตัวแปรส่งผ่านระหว่างอิทธิพลของความเครียดในงานกับความพึงพอใจในงาน

คำสำคัญ: โมเดล; ความเหนื่อยหน่ายในงาน

Abstract

The purpose of this research was to develop and investigate the validity of causal relationship model of teacher's burnout with empirical study. For the qualitative method, the samples of this study were 556 teachers in the secondary schools under

*ได้รับบทความ: 6 มิถุนายน 2565; แก้ไขบทความ: 25 มิถุนายน 2565; ตอรับตีพิมพ์: 28 มิถุนายน 2565

Received: June 6, 2022; Revised: June 25, 2022; Accepted: June 28, 2022

the secondary educational service area office 1 And 2. In this study, questionnaires were used to collect data about five variables as follows: work aholic, job stress, positive thinking, job burnout, and job satisfaction. Structural equation modeling (SEM) was used to analyze data.

Results indicated that: the structural model was consistent with empirical data as demonstrated by the following indices: 40.60 % of the variance in associated with job burnout was explained by three predictors. Specifically, job stress had the strongest direct effect on job burnout. This finding added to the debate regarding job burnout as a mediator between job stress and job satisfaction.

Keywords: Model; Job burnout

1. บทนำ

ความเหนื่อยหน่ายในงานบางแห่งให้คำนิยามว่าเป็น ภาวะการเปื่องาน ความท้อแท้ในการทำงาน หรือภาวะหมดไฟที่ได้ขยายตัวและระบาดไปยังสถานที่ต่างๆ ทั่วทุกมุมโลกอย่างรวดเร็ว และได้กลายเป็นปัญหาใหญ่ในศตวรรษที่ 21 จากข้อมูลสายด่วนสุขภาพจิต 1323 ในเดือนมกราคม 2565 พบแรงงานขอรับบริการเรื่องความเครียด วิตกกังวล ไม่มีความสุขในการทำงาน 392 ราย ของสายทั้งหมด 5,978 สาย สอดคล้องกับข้อมูลการลาออกของแรงงานในประเทศไทยที่มีการขึ้นทะเบียนตนเป็นผู้ว่างงานตามระเบียบของสำนักงานประกันสังคมของประเทศไทย โดยกองบริหารข้อมูลตลาดแรงงาน กรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงาน เมื่อเดือนมกราคม 2565 พบว่า มีผู้ขึ้นทะเบียนว่างงาน 88,119 คน สาเหตุเกิดจากการลาออกด้วยตัวเองจากภาวะหมดไฟ ไม่มีความสุขในการทำงานถึง 77,143 คน หรือร้อยละ 87.54 สะท้อนได้ถึงการจัดการชีวิตจัดการกับ

ปัญหาสุขภาพจิตของวัยแรงงาน (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2565)

ความเหนื่อยหน่ายในงานเริ่มมีการค้นคว้าช่วงกลางทศวรรษ 1970 เพื่ออธิบายความรู้สึกหมดหวังและหมดแรงจูงใจ เชื่อมโยงกับความเครียดอย่างต่อเนื่อง และไม่ได้รับการบำบัดเยียวยา มักพบในอาชีพที่ให้บริการที่ต้องทำงานกับผู้คนเป็นเวลานาน และงานที่ต้องมีการเกี่ยวข้องกับอารมณ์ของผู้รับบริการโดยตรง (Emotion work) ดังเช่น แพทย์ พยาบาล นักจิตวิทยา ครู อาจารย์ นักสังคมสงเคราะห์ ที่ต้องมีการแสดงออกอย่างเหมาะสมกับบทบาทที่สังคมคาดหวังไว้ (กิตติพงษ์ เชี่ยวรุ่งโรจน์, 2548) จึงเกิดความรู้สึกอ่อนล้าทางอารมณ์ ความรู้สึกไม่เห็นคุณค่าของความเป็นคน และความรู้สึกประสบความสำเร็จในการทำงานลดลง (Maslach & Leiter, 1997) นอกจากผลกระทบในระดับบุคคลแล้ว ความเหนื่อยหน่ายในงานยังส่งผลกระทบต่อองค์กรได้เช่นเดียวกัน โดยบุคลากรที่มีความเหนื่อยหน่ายในงานมีแนวโน้ม

ที่จะเกิดความไม่พึงพอใจในงาน มีความตั้งใจที่จะลาออกจากงาน และท้ายที่สุดคือมีพฤติกรรมการลาออกจากงาน (Maslach & Leiter, 2008, pp. 498-512)

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาโมเดลเชิงเหตุและผลของความเหนื่อยหน่ายในงาน โดยมุ่งศึกษากับครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 และ 2 ซึ่งอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร เนื่องจากเป็นศูนย์กลางทางการศึกษา รวมถึงความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ความหลากหลายของประชากร อาชีพการงาน สภาพแวดล้อม และการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจสังคม และการเมือง (ภูเมธ แก้วเขียว, 2554, หน้า 60-76) ที่อาจส่งผลต่อความเหนื่อยหน่ายในงานของครู นอกจากนี้ครูที่ทำการสอนในโรงเรียนมัธยมศึกษาต้องจัดการเรียนการสอนให้กับนักเรียนที่อยู่ในช่วงของวัยเปลี่ยนผ่านจากวัยเด็กสู่วัยผู้ใหญ่ ซึ่งเป็นวัยที่มีปัญหาพฤติกรรมมากที่สุดและปัญหาพฤติกรรมของนักเรียน เป็นปัญหาสำคัญที่ทำให้ครูเกิดความเครียดและความเหนื่อยหน่าย ในงาน (Bermejo, Hernández and Prieto-Ursúa, 2013, pp. 1321-1325) เพื่อเป็นข้อมูลให้กับครูและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการลดปัจจัยเสี่ยงต่อการเกิดความเหนื่อยหน่ายในงาน รวมทั้งการหาแนวทางในการลดความเหนื่อยหน่ายในงาน และเพิ่มความพึงพอใจในงานให้กับครู อันเป็นประโยชน์ต่อตัวครูและโรงเรียนในระยะยาวได้นอกจากนี้ยังเป็นการป้องกันปัญหาที่มีผลกระทบกับนักเรียนด้วย ซึ่งก่อให้เกิดประโยชน์ในการ

พัฒนาระบบการจัดการวางแผนนโยบายเพื่อป้องกันเหตุที่ก่อให้เกิดความเหนื่อยหน่ายในงานของครูต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อตรวจสอบความตรงของโมเดลเชิงเหตุและผลของความเหนื่อยหน่ายในงานของครูกับข้อมูลเชิงประจักษ์

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Methodology) ซึ่งมีการดำเนินการวิจัย โดยมีรายละเอียด ดังนี้

ประชากร/กลุ่มตัวอย่างคือ ครูในโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 และ 2 ปีการศึกษา 2562 จำนวนทั้งหมด 14,516 คน (ที่มา ข้อมูล ณ เดือนกันยายน 2562 ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา กลุ่มสารสนเทศ สำนักนโยบายและแผนการศึกษาขั้นพื้นฐาน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน) โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างเท่ากับ 15 เท่าของจำนวนพารามิเตอร์ที่ต้องการประมาณค่า (30 พารามิเตอร์) ดังนั้นในการศึกษาครั้งนี้จะต้องใช้กลุ่มตัวอย่างไม่น้อยกว่า 450 คน จึงเพิ่มจำนวนตัวอย่างเพื่อป้องกันการสูญหายของข้อมูลเป็นจำนวน 600 คน และใช้การสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้น (Stratified Random Sampling) ทั้งนี้สามารถนำข้อมูลที่ได้มาใช้ในการวิเคราะห์ จำนวน 556 คน

ตัวแปรที่ศึกษา ประกอบด้วย ตัวแปรแฝง ภายนอก ได้แก่ การปฏิบัติงาน ความเครียดในงาน และการคิดเชิงบวก และตัวแปรแฝงภายใน ได้แก่ ความเหนื่อยหน่ายในงาน และความพึงพอใจในงาน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถาม ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย แบบสอบถามข้อมูลส่วนบุคคล แบบสอบถามการปฏิบัติงาน แบบสอบถามความเครียดในงาน แบบสอบถามการคิดเชิงบวก แบบสอบถามความเหนื่อยหน่ายในงาน และแบบสอบถามความพึงพอใจในงาน โดยมีการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ ดังนี้

การตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ด้วยการหาค่าดัชนี ความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) จากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน โดยคัดเลือกข้อคำถามที่มีค่าดัชนีความสอดคล้องมากกว่าหรือเท่ากับ 0.050 ไว้ (ชูศรี วงศ์รัตนะ, 2553) หลังจากนั้นได้ตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามทั้งฉบับ โดยหาจากค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของ Cronbach (Cronbach's Alpha Coefficient) โดยค่าความเชื่อมั่นที่ใช้ได้น้อยไม่ควรต่ำกว่า 0.700 (บุญใจ ศรีสถิตนรากร, 2555) จากการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือในแต่ละตัวแปรพบว่า แบบวัดความเหนื่อยหน่ายในงานมีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .882 แบบวัดการปฏิบัติงาน มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .870 แบบวัดความเครียดในงาน มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .932 แบบวัดความคิดเชิงบวก มีค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .959 และแบบวัดความพึงพอใจ

ในงาน ค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับเท่ากับ .967 ซึ่งการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามทั้ง 5 ฉบับนั้น พบว่า มีค่ามากกว่า 0.70 และมีค่าเข้าใกล้ 1.00 แสดงว่าแบบสอบถามมีความเหมาะสม รวมถึงการตรวจสอบความตรงเชิงโครงสร้าง (Construct Validity) ด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis: CFA) พบว่า โมเดลการวัดทั้ง 5 ตัวแปร มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์และสามารถนำไปใช้ในการศึกษาต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบประเมินตนเอง (Self-report Survey) ในช่วงเดือนพฤศจิกายน 2562 ถึง กุมภาพันธ์ 2563

การวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติพื้นฐาน วิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS วิเคราะห์โมเดลสมการโครงสร้าง (Structural Equation Modeling: SEM) เพื่อตรวจสอบความตรงของโมเดลเชิงเหตุและผลของความเหนื่อยหน่ายในงานของครูกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป LIS-REL Version 8.54

4. สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า เมื่อพิจารณาความสอดคล้องกลมกลืนของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ตามเกณฑ์ของ Hair et al., (2010) คือ ค่าไค-สแควร์ (χ^2) ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($p > 0.05$) ค่ารากกำลังสองเฉลี่ยของค่าความแตกต่างโดยประมาณ (RMSEA) น้อยกว่า 0.07

และค่าดัชนีวัดระดับความสอดคล้องเปรียบเทียบ (CFI) มากกว่า 0.970 หากจำนวนตัวอย่างมากกว่า หรือเท่ากับ 250 คน และตัวแปรสังเกตได้น้อยกว่า หรือเท่ากับ 12 ตัวแปร ทั้งนี้ได้มีการตรวจสอบ ข้อมูลก่อนการวิเคราะห์ คือ 1) การตรวจสอบข้อมูล ขาดหาย (Missing Data) 2) การตรวจสอบค่าสุดโต่ง (Outliers) และ 3) การตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้น ของการวิเคราะห์ ได้แก่ (1) การแจกแจงแบบปกติ (Normal Distribution) (2) ความแปรปรวนของความคลาดเคลื่อนมีค่าคงที่ (Homoscedasticity) (3) ความสัมพันธ์แบบเส้นตรงระหว่างตัวแปร (Linearity) และ (4) ตัวแปรมีความสัมพันธ์กันไม่ มากเกินไป ($r > 0.90$) (Multicollinearity) โดยค่า สัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรสังเกตได้ จำนวน 9 ตัว ทั้งหมด 36 คู่ มีค่าอยู่ระหว่าง 0.006 ถึง 0.682 มีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติที่ระดับ .01 โดยผลการตรวจสอบข้อตกลง เบื้องต้น พบว่า ข้อมูลเป็นไปตามข้อตกลงเบื้องต้น ทั้งหมด

ผลการตรวจสอบความตรงของโมเดล เชิงสาเหตุของความเหนื่อยหน่ายในงานของของครู พบว่า ค่าไค-สแควร์ต่อระดับความเป็นอิสระ (Chi-Square/df) เท่ากับ 2.31 ค่าดัชนีรากกำลังสอง เฉลี่ยของค่าความแตกต่างโดยประมาณ (RMSEA) เท่ากับ 0.05 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI) เท่ากับ 0.994 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ ปรับแก้แล้ว (AGFI) เท่ากับ 0.907 และค่า CN (Critical N) เท่ากับ 909.278 ค่าดัชนีวัดระดับ ความสอดคล้องเปรียบเทียบ (CFI) เท่ากับ 0.998 และค่าดัชนีรากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของส่วนที่

เหลือมาตรฐาน (SRMR) เท่ากับ 0.014 แสดงว่า โมเดลมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิง ประจักษ์ ตัวแปรการปฏิบัติงาน ความเครียดในงาน ความคิดเชิงบวกและความแปรเหนื่อยหน่ายงาน ในโมเดลทั้ง 4 ตัว อธิบายความแปรปรวนในตัวแปร ความพึงพอใจในงานได้ร้อยละ 55.90 ส่วนตัวแปร การปฏิบัติงานความเครียดในงาน และความคิด เชิงบวกสามารถอธิบายความแปรปรวนในตัว ความแปรเหนื่อยหน่ายในงานได้ร้อยละ 40.60 ตามรายละเอียดในตารางที่ 1 เมื่อพิจารณาค่า มาตรฐานของผลรวมอิทธิพลของตัวแปรแฝงแต่ละ ตัวในตารางที่ 1 พบว่า ผลรวมอิทธิพลของตัวแปร แฝงแต่ละตัวแบ่งออกเป็นอิทธิพลทางตรงกับ อิทธิพลทางอ้อม สามารถอธิบายได้ดังนี้

อิทธิพลจากตัวแปรการปฏิบัติงานไปยัง ตัวแปรความเหนื่อยหน่ายในงานมีค่าอิทธิพลทาง ตรงเชิงลบเท่ากับ 0.09 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 และมีค่าอิทธิพลทางตรงไปยังตัวแปร ความพึงพอใจในงานเท่ากับ 0.06 อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนอิทธิพลจากตัวแปรการ ปฏิบัติงานไปยังตัวแปรความพึงพอใจในงานมีค่า อิทธิพลทางอ้อมเท่ากับ 0.012 อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .01 โดยส่งอิทธิพลผ่านตัวแปร ความเหนื่อยหน่ายในงาน

อิทธิพลจากตัวแปรความเครียดในงานไป ยังตัวแปรความเหนื่อยหน่ายในงานมีค่าอิทธิพล ทางตรงเท่ากับ 0.583 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ .05 ส่วนอิทธิพลจากตัวแปรความเครียดใน งานไปยังตัวแปรความพึงพอใจในงานมีค่าอิทธิพล ทางอ้อมเชิงลบเท่ากับ 0.080 อย่างมีนัยสำคัญทาง

สถิติที่ระดับ .05 โดยส่งอิทธิพลผ่านตัวแปรความเหนื่อยหน่ายในงาน

อิทธิพลจากตัวแปรความคิดเชิงบวกไปยังตัวแปรความเหนื่อยหน่ายในงานมีค่าอิทธิพลทางตรงเชิงลบเท่ากับ 0.304 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และมีค่าอิทธิพลทางตรงไปยังตัวแปรความพึงพอใจในงานเท่ากับ 0.667 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนอิทธิพลจากตัวแปร

ความคิดเชิงบวกในงานไปยังตัวแปรความพึงพอใจในงานมีค่าอิทธิพลทางอ้อมเท่ากับ 0.042 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยส่งอิทธิพลผ่านตัวแปรความเหนื่อยหน่ายในงาน

อิทธิพลจากตัวแปรความเหนื่อยหน่ายในงานไปยังตัวแปรความพึงพอใจในงาน มีค่าอิทธิพลทางตรงเชิงลบเท่ากับ 0.137 อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 1 ค่าอิทธิพลทางตรง (DE) อิทธิพลทางอ้อม (IE) อิทธิพลรวม (TE) ของโมเดล

ตัวแปรตาม	R ²	อิทธิพล	ตัวแปรต้น			
			การดำเนินงาน	ความเครียด ในงาน	การคิด เชิงบวก	ความเหนื่อยหน่าย ในงาน
ความเหนื่อยหน่าย ในงาน	0.406	DE	-0.090 [*]	0.583 [*]	-0.304 [*]	-
		IE	-	-	-	-
		TE	-0.091 [*]	0.583 [*]	-0.304 [*]	-
ความพึงพอใจ ในงาน	0.559	DE	0.060 [*]	-	0.667 ^{**}	-0.137 [*]
		IE	0.012 ^{**}	-0.080 [*]	0.042 [*]	-
		TE	0.070 [*]	-0.080 [*]	0.709 ^{**}	-0.137 [*]
χ ² /df = 2.310 RMSEA =0.05 GFI = 0.994 AGFI=0.907 CN= 909.278						

หมายเหตุ: *p < .05; ** p < .01 : TE = ผลรวมอิทธิพลในรูปคะแนนมาตรฐาน (Standardized Total Effect); IE = อิทธิพลทางอ้อมในรูปคะแนนมาตรฐาน (Standardized Indirect Effect); DE = อิทธิพลทางตรงในรูปคะแนนมาตรฐาน (Standardized Direct Effect)

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาโมเดลเชิงเหตุและผลของความเหนื่อยหน่ายในงานของครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 1 และ 2 สามารถอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

ความเหนื่อยหน่ายในงานมีอิทธิพลทางตรงเชิงลบต่อความพึงพอใจในงานของครู เนื่องจากครูมีภาระงานที่มากเกินไปไม่ว่าจะเป็นด้านการสอน รวมไปถึงการปฏิบัติงานหน้าที่อื่นๆ ที่ได้รับมอบหมาย นอกเหนือจากการสอน ทำให้ครูสูญเสียแรงกาย

แรงใจในการทำงาน กลัวที่จะทำงานในวันถัดไป และความสามารถในการทำงานลดลง ส่งผลให้ครูรู้สึกไม่พอใจในงานที่ทำ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Piko (2006, pp. 311-318) พบว่า ครูที่มีความเหนื่อยหน่ายงานสูงจะมีความพึงพอใจในงานต่ำ

ความเครียดในงานมีอิทธิพลทางอ้อมเชิงลบต่อความพึงพอใจในงานของครู โดยผ่านความเหนื่อยหน่ายในงาน โดยเมื่อครูเกิดความเครียดในงานก็จะเกิดการตอบสนองทางด้านร่างกายและจิตใจ เช่น เกิดความวิตกกังวล เกิดความเหนื่อยหน่ายท้อแท้ ซึ่งจะแสดงออกในรูปของความไม่พึงพอใจในการทำงาน เช่น รู้สึกไม่อยากทำงาน เฉื่อยชา ขาดงานบ่อย หลีกหนีความรับผิดชอบ ความสนใจงานลดลง ละทิ้งงาน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Faragher et al. (2005, pp. 105-112) ที่พบว่า เมื่อพนักงานต้องเผชิญกับปัญหาและปัจจัยต่างๆ ที่ทำให้งานไม่เป็นไปตามที่คาดหวัง ทำให้เกิดความเครียดในงานเมื่อความเครียดสะสมจะทำให้เกิดความเหนื่อยหน่ายในงาน และทำให้มีความพึงพอใจในงานต่ำ

การคิดเชิงบวกมีอิทธิพลทางตรงต่อความพึงพอใจในงานของครู เนื่องจากครู ที่มองโลกในแง่ดีจะสามารถจัดสรรเวลางานและส่วนตัวได้อย่างสมดุล สอดคล้องกับแนวคิดของนิภา แก้วศรีงาม (2547, หน้า 76-78) ที่ให้ความสำคัญของความคิดเชิงบวกไว้ว่า ช่วยเพิ่มความสุข ในชีวิตมีสุขภาพจิตที่ดี สามารถปรับตัวและเผชิญความจริงได้อย่างมีเหตุผล มีความพึงพอใจในการดำรงชีวิต ก่อให้เกิดความพึงพอใจต่อตนเอง ครอบครัว งานและสังคม

ที่ตนเกี่ยวข้อง มีความสามารถในการควบคุมปัญหาและอุปสรรคได้เป็นอย่างดี

การคิดเชิงบวกมีอิทธิพลทางอ้อมต่อความพึงพอใจในงานของครู ผ่าน ความเหนื่อยหน่ายในงานถึงแม้ว่าครูจะมีภาระงานมากเกินไป นอกจากงานการสอนแล้ว ยังต้องทำงานอื่นๆ ที่ได้รับมอบหมาย แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อครูได้ตระหนักถึงประโยชน์ ที่นักเรียนจะได้รับ ทำให้ครูรู้สึกมีกำลังใจในการทำงาน รวมทั้งรู้สึกภูมิใจในอาชีพครู สอดคล้องกับการศึกษาของ Otero - López et al. (2010, pp. 107-123) ที่พบว่า การคิดเชิงบวกเป็นตัวทำนายความเหนื่อยหน่ายและความไม่พอใจในงานของครู ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่า ครูที่มีการคิด เชิงบวกสูง จะเป็นบุคคลที่มองโลกในแง่ดี ทำให้มีความเหนื่อยหน่ายในงานต่ำ ซึ่งส่งผล ให้เกิดความพึงพอใจในงานสูงได้

การติดงานมีอิทธิพลทางตรงเชิงบวกและทางอ้อมเชิงบวกต่อความพึงพอใจในงานโดยผ่านความเหนื่อยหน่ายในงาน เนื่องจากการศึกษาคั้งนี้ พบว่า ครูส่วนใหญ่มีอายุอยู่ในช่วง 25-35 ปี ซึ่งเป็นช่วงวัยที่ยังสนุกกับการทำงาน มีความกระตือรือร้นในการทำงานและรับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมายในด้านต่างๆ ได้เป็นอย่างดี โดยไม่รู้จักเหน็ดเหนื่อย สอดคล้องกับแนวคิดของสมยศ นาวิการ (2544) ที่กล่าวว่า โดยปกติบุคคลต้องการงานที่ทำหาย งานที่มีความหลากหลายพอประมาณจะสร้างความพึงพอใจในงานได้สูงที่สุด ส่วนงานที่มีความหลากหลายน้อยเกินไป จะทำให้เกิดความเบื่อหน่าย

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 จากการศึกษาในครั้งนี้พบว่า ความเครียดในงานมีอิทธิพลทางตรงต่อ ความเหนื่อยหน่ายในงาน และมีอิทธิพลทางอ้อมเชิงลบ ต่อความพึงพอใจในงาน โดยผ่านความเหนื่อยหน่ายในงานมากที่สุด ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษา รวมทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำป้องกันหรือ ช่วยลดปัจจัยที่ทำให้เกิดความเครียดในการทำงาน ของครู อาทิ เชิญผู้เชี่ยวชาญ เช่น นักจิตวิทยา ฯลฯ เพื่อทำการให้ความรู้เรื่องความเครียดและเทคนิค การจัดการความเครียด การประเมินความเครียด ด้วยวิธีต่างๆ รวมทั้งจัดบริการให้คำปรึกษากับครู ที่มีความเครียดทั้งแบบกลุ่มหรือรายบุคคลที่ ต้องการรับจัดบริการให้คำปรึกษา เป็นต้น

1.2 นอกจากนี้ การศึกษาในครั้งนี้ ยังพบว่าความคิดเชิงบวก มีอิทธิพลทางตรง เชิงลบ ต่อความเหนื่อยหน่ายในงาน และมีอิทธิพลทาง อ้อมเชิงบวกต่อความพึงพอใจในงาน ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาหรือผู้ที่เกี่ยวข้องจึงควรส่งเสริม หรือสนับสนุนให้ครูมีความคิด เชิงบวกเพิ่มขึ้น เช่น การเชิญผู้เชี่ยวชาญมาจัดกิจกรรมฝึกอบรมเพื่อ เสริมสร้างทัศนคติทางบวก ฝึกการมองโลกในแง่ดี รวมทั้งพัฒนาความฉลาดทางอารมณ์ เป็นต้น

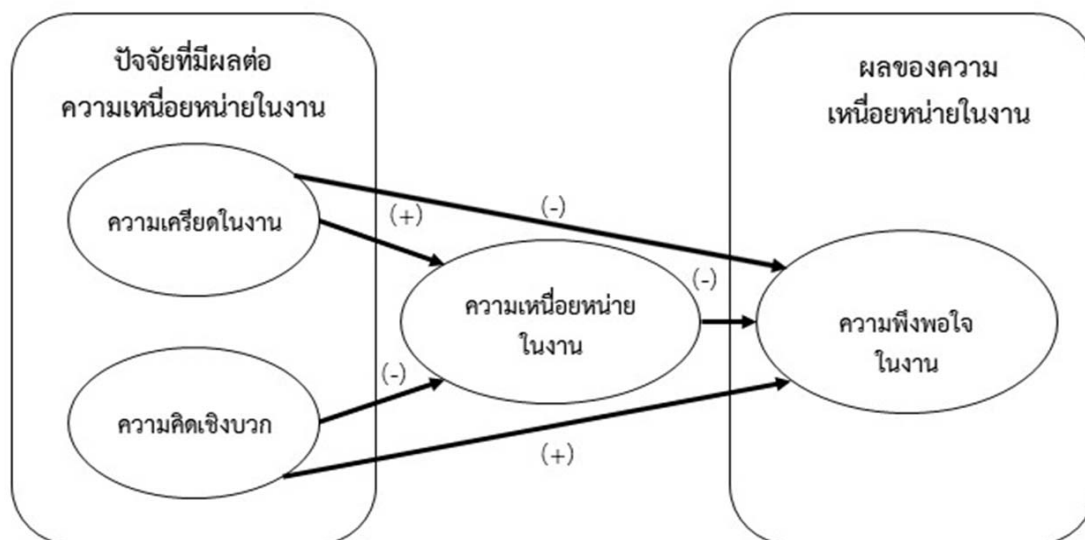
2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการขยายการพัฒนา เครื่องมือวัดในกลุ่มตัวอย่างอื่นๆ ตัวอย่าง เช่น ครู ในสังกัดโรงเรียนเอกชน ครูผู้สอนในระดับอนุบาล ประถมศึกษา ทั้งในกรุงเทพมหานครและต่าง จังหวัด เพื่อให้สามารถใช้ประโยชน์ได้อย่างกว้างขวาง

2.2 ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับ ปัจจัยอื่น ๆ ที่เป็นสาเหตุและผลของ ความเหนื่อยหน่ายในงานทั้งที่เป็นปัจจัยระดับบุคคล ตัวอย่าง เช่น บุคลิกภาพ ฯลฯ ปัจจัยระดับกลุ่ม ตัวอย่างเช่น การรับรู้บรรยากาศองค์การ ฯลฯ หรือปัจจัยระดับ องค์การ ตัวอย่างเช่น วัฒนธรรมองค์การ ฯลฯ เพื่อให้สามารถอธิบายพฤติกรรมได้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

ผลที่ได้จากการวิจัย ทำให้ทราบว่า ความเครียดในงาน และการคิดเชิงบวก มีอิทธิพล ต่อความเหนื่อยหน่ายในงาน และความพึงพอใจ ในงาน ตามลำดับ โดยพบว่า หากครูมีความเครียด ในงานสูง จะส่งผลให้มีความเหนื่อยหน่ายในงานสูง และจะมีผลทำให้มีความพึงพอใจในงานต่ำ ในขณะที่ หากครูมีการคิดเชิงบวกสูง จะส่งผลทำให้มีความ เหนื่อยหน่ายในงานต่ำ และส่งผลทำให้มีความพึงพอใจในงานสูง นอกจากนี้ ความเหนื่อยหน่าย ในงานยังมีอิทธิพลทางตรงเชิงลบต่อความพึงพอใจ ในงานของครู โดยพบว่า ครูที่มีความเหนื่อยหน่าย งานสูงจะมีความพึงพอใจในงานต่ำ ซึ่งผลที่ได้จาก การวิจัยดังกล่าว จะช่วยให้หน่วยงานได้ทราบถึง สาเหตุและปัจจัยที่ทำให้ครูเกิดความเหนื่อยหน่าย ในการทำงาน เพื่อเป็นข้อมูลให้กับครูและผู้มีส่วน เกี่ยวข้องในการลดปัจจัยเสี่ยงต่อการเกิดความ เหนื่อยหน่ายในงาน และหาแนวทางในการลด ความเหนื่อยหน่ายในงาน รวมทั้งเพื่อเป็นการเพิ่มความ พึงพอใจในงานให้กับครู อันจะเป็นประโยชน์ ต่อตัวครูและโรงเรียนในระยะยาวต่อไป

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- กิตติพงษ์ เชี่ยวรุ่งโรจน์. (2548). ความสุข และปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับความเครียดจากการทำงานและภาวะ เบื่องานในพนักงานต้อนรับบนเครื่องบิน บริษัทการบินไทยจำกัด (มหาชน). (วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชูศรี วงศ์รัตน์. (2553). เทคนิคการใช้สถิติเพื่อการวิจัย. (พิมพ์ครั้งที่ 12). กรุงเทพฯ: คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- นิภา แก้วศรีงาม. (2547). ความคิดเชิงบวก (Positive Thinking) พึงคิดว่าทุกปัญหามีทางออก ไม่ใช่ทุก ทางออกเป็นปัญหา. วารสารวงการครู, 12(1), 76-78.
- บุญใจ ศรีสถิตนรากร. (2555). การพัฒนาและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัย: คุณสมบัติการวัด เชิงจิตวิทยา = Development and validation of research instruments: psychometric properties. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภูเมธ แก้วเขียว. (2544). การศึกษาระดับความเครียดและประสิทธิภาพการทำงานของครูการศึกษาพิเศษ ในเขตกรุงเทพมหานคร. วารสารวิจัย มสธ. สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, 10(1), 60-76.
- สมยศ นาวิการ. (2544). การพัฒนาองค์กรและการจูงใจ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ดวงกมล.

- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2565). สสส. – สธ. ชู โปรแกรมอบรม “สร้างสุขด้วยสติในองค์กร MIO” รูปแบบ e-Learning ภายใต้วัฒนธรรมแนวคิด Happy Workplace. เข้าถึงได้จาก <https://www.dmh.go.th/news-dmh/view.asp?id=31841&msclkid=b28479acd09b11ec96b77a3450aa8081>
- Bermejo, L., Hernández-Franco, V., & Prieto-Ursúa, M. (2013). Teacher Well-being: personal and job resources and demands. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 84, 1321-1325.
- Farager, E. B. Cass, M., & Cooper, C. L. (2005). The relationship between job satisfaction and health: A meta-analysis. *Journal of Occupational and Environmental Medicine*, 62(2), 105-112.
- Hair, J. F., Jr., Black, W. C., Babin, B. J., & Anderson, R. E. (2010). *Multivariate data analysis: A global perspective*. (7th ed.). Upper Saddle River, NJ: Pearson Education.
- Maslach, C., & Leiter, M. P. (1997). *The truth about burnout*. San Francisco: Jossey-Bass.
- _____. (2008). Early predictors of job burnout and engagement. *Journal of Applied Psychology*, 93(3), 498-512.
- Otero-Lopez, J. M. et al., (2010). Exploring Stress, Burnout, and Job Dissatisfaction in Secondary School Teachers. *International Journal of Psychology and Psychological Therapy*, 10(1), 107-123.
- Piko, BF. (2006). Burnout, role conflict, job satisfaction, and psychosocial health among Hungarian health care staff: A questionnaire survey. *International Journal of Nursing Studies*, 43(3), 311-318.

การศึกษาความพึงพอใจของนิสิตระดับปริญญาตรีในการเรียนการสอน
ผ่านระบบออนไลน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตขอนแก่น*

Satisfaction of Undergraduate Students Towards Online
Teaching, Mahachulalongkornrajavidyalaya University
Khon Kaen Campus

พระมหาดาวสยาม วชิรปัญญา (กล้าสด), อมรรัตน์ เตชะนอก,
พระมหาสุกฤษ จิตตปัญญา (ปูนอก) และพระสุกฤษฏ์ ภักุณเมธี (มาระศรี)
Phramaha Daosaya Vajirapaṇi (Klalsod), Amonrat Techanok,
Phramaha Suttidon Cittapaṇi (Poonok) and Phra Sukrit Bhaddaramedhi (Marasri)
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand
Corresponding Author, E-mail: Suttidon.poo@mcu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาระดับความพึงพอใจของนิสิตระดับปริญญาตรีในการเรียนการสอนผ่านระบบออนไลน์ 2) เปรียบเทียบความพึงพอใจของนิสิตระดับปริญญาตรีในการเรียนการสอนผ่านระบบออนไลน์ 3) ศึกษาแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอนผ่านระบบออนไลน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยคือ นิสิตระดับปริญญาตรีที่กำลังศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น จำนวน 262 รูป/คน และผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 8 คน เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน โดยการทดสอบค่าที (t-test) และการทดสอบค่าเอฟ (F-test)

ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับความพึงพอใจของนิสิตระดับปริญญาตรีในการเรียนการสอนผ่านระบบออนไลน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณา

*ได้รับบทความ: 22 กันยายน 2564; แก้ไขบทความ: 25 มิถุนายน 2565; ตอรับตีพิมพ์: 28 มิถุนายน 2565

Received: September 22, 2021; Revised: June 25, 2022; Accepted: June 28, 2022

เป็นรายด้าน พบว่า ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนด้านอาจารย์ผู้สอน ด้านการประเมินผลการเรียนการสอน และด้านปัจจัยสภาพการเรียนรู้ อยู่ในระดับมาก

2. นิสิตที่มี เพศ อายุ ชั้นปี ต่างกัน มีความพึงพอใจในการเรียนการสอนผ่านระบบออนไลน์ โดยรวมไม่แตกต่างกัน ส่วนนิสิตที่มี สาขาวิชา ต่างกัน มีความพึงพอใจในการเรียนการสอนผ่านระบบออนไลน์แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. แนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอนผ่านระบบออนไลน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น พบว่า ควรสร้างบรรยากาศความเป็นกันเองให้นิสิตกล้าแสดงออก ควรหากิจกรรมที่จะกระตุ้นให้นิสิตเกิดความกระตือรือร้นในการแสวงหาคำตอบ ควรกำหนดกิจกรรมในการเรียนให้สอดคล้องกับแผนการสอน ควรเลือกใช้สื่อที่เหมาะสมและมีการประเมินผลภายหลังการเรียนการสอน

คำสำคัญ: ความพึงพอใจ; การเรียนการสอนผ่านระบบออนไลน์

Abstract

This study aimed to examine satisfaction of undergraduate students towards online teaching to compare student satisfaction of the online teaching approach and study the guideline in development of online learning at Mahachulalongkornrajavidyalaya University Khon Kaen Campus. This study was carried out by means of the mixed method research to collect the data from 262 undergraduate students at Mahachulalongkornrajavidyalaya University Khon Kaen Campus, and eight key informants. The tools used in this study were survey form and interview form. Statistics used in this study were frequency, percentage, mean, and standard deviation. T-test and F-test were also used.

The study found that:

1. The undergraduate students' overall satisfaction with the online teaching at Mahachulalongkornrajavidyalaya University Khon Kaen Campus was high, with learning activities being rated the highest, while the teacher, learning assessment and learning factors were rated high.

2. Students with different age, gender and year did not have different level of satisfaction. On the other hand, students with different programs had different online learning satisfaction level with statistical significance of 0.05.

3. The guideline for development of online teaching at MahachulalongKorn rajavidyalaya University Khon Kaen Campus was that the atmosphere should be relaxed enough that the students were encouraged to express their minds. There should be activities that stimulated the students to find answers. The learning activities should follow the teaching plan. Appropriate media should be used in class, and there should be assessment after the class.

Keywords: Satisfaction; Towards Online Teaching

1. บทนำ

การระบาดของเชื้อไวรัส โควิด-19 ส่งผลต่อระบบการศึกษาเป็นอย่างมาก ตั้งแต่เชื้อไวรัสเริ่มระบาดในประเทศจีนปลายปีที่แล้วจนถึงปัจจุบัน UNESCO รายงานว่ารัฐบาล 191 ประเทศทั่วโลก ประกาศ ปิดสถานศึกษาทั่วประเทศ มีผู้เรียนได้รับผลกระทบกว่า 1.5 พันล้านคน (มากกว่าร้อยละ 90 ของผู้เรียน ทั้งหมด) สำหรับประเทศไทยสถานการณ์การระบาดเกิดขึ้นในช่วงสถานศึกษาชั้นพื้นฐานปิดภาคเรียน โดยในช่วงต้นเดือนเมษายน คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบให้เลื่อนวันเปิดเทอมภาคเรียนที่ 1 ไปเป็นวันที่ 1 กรกฎาคม 2563 ประเทศไทยจึงมีโอกาสหบพหวนบทเรียนจากต่างประเทศเพื่อเตรียมตัวให้พร้อมในการ จัดการเรียนการสอนรูปแบบใหม่ที่สอดคล้องกับมาตรการป้องกันการระบาด พร้อมกับเตรียมมาตรการต่างๆ เพื่อป้องกันไม่ให้ผู้เรียนได้รับผลกระทบจากรูปแบบการเรียนที่เปลี่ยนไป (เฉลิมชัย เลียงสกุล, 2563, หน้า 1) ทางกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ได้ออกประกาศ มาตรการและการเฝ้าระวังการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) ฉบับที่ 11

กำหนดมาตรการและแนวทางการปฏิบัติเพื่อให้สถาบันอุดมศึกษาและให้หน่วยงานภายในกระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม พิจารณาให้สอดคล้องกับสถานการณ์ ดังนี้ 1) ให้สถาบันอุดมศึกษาจัดการเรียนการสอนในสถานที่ รวมทั้งการสอบ การฝึกอบรมหรือกิจกรรมใดๆ ที่มีผู้เข้าร่วมกิจกรรมเป็นจำนวนมาก ทำให้เสี่ยงต่อการแพร่โรค โดยให้จัดการเรียนการสอนเป็นแบบออนไลน์ และจัดวิธีการวัดประเมินผลให้สอดคล้องกับสถานการณ์ เพื่อให้การจัดการศึกษามีความต่อเนื่องและมีให้เกิดผลกระทบต่ออนิสิตนักศึกษา (กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม, 2564)

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ได้เปิดการเรียนการสอนโดยการจัดการเรียนการสอนในรูปแบบออนไลน์ โดยทางวิทยาลัยสงฆ์ได้ประกาศในทางปฏิบัติ ดังนี้ 1) ให้อาจารย์ผู้สอนประจำรายวิชาทุกระดับตั้งแต่ระดับประกาศนียบัตร, ระดับปริญญาตรีและระดับบัณฑิตศึกษา จัดการเรียนการสอนออนไลน์ (Online) ตามตารางเรียนที่วิทยาลัยสงฆ์กำหนด 2) ให้อาจารย์ผู้สอนประจำรายวิชารายงานการ

สอนแบบออนไลน์ของอาจารย์ ตามแบบฟอร์ม วิทยาลัยสงฆ์กำหนด (ประกาศวิทยาลัยสงฆ์ ขอนแก่น, 2564) จากสถานการณ์แพร่ระบาดของ โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-2019) ทำให้การจัดการเรียนการสอนของมหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น เป็นไปในรูปแบบออนไลน์ ตามประกาศของทาง วิทยาลัยสงฆ์แล้วนั้น ทางอาจารย์และนิสิตต้องมีการปรับตัวเพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ของ โรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-2019) ซึ่งทำให้คณะวิจัยสนใจในการศึกษาประเด็น การศึกษาความพึงพอใจของนิสิตระดับปริญญาตรีใน การเรียนการสอนผ่านระบบออนไลน์มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาและเตรียมความ พร้อมในการเรียนการสอนผ่านระบบออนไลน์ที่ดี ต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับความพึงพอใจของ นิสิตระดับปริญญาตรีในการเรียนการสอนผ่าน ระบบออนไลน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
2. เพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจของ นิสิตระดับปริญญาตรีในการเรียนการสอนผ่าน ระบบออนไลน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น จำแนกตามเพศ อายุ ชั้นปี และสาขาวิชา
3. เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาการ เรียนการสอนผ่านระบบออนไลน์ มหาวิทยาลัย

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) มีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และผู้ให้ข้อมูล สำคัญ ได้แก่ นิสิตระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น จำนวน 757 รูป/คน (ฝ่ายทะเบียนและวัดผล สำนักวิชาการ วิทยาเขตขอนแก่น) โดยใช้สูตรของ ทาโร่ ยามาเน่ (Taro Yamane) (1967, p. 398) ได้ขนาดของกลุ่มตัวอย่าง 262 รูป/คน ผู้ให้ข้อมูล สำคัญ ได้แก่ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับนิสิตในการเรียน การสอนผ่านระบบออนไลน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ด้วยวิธี เลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) จำนวน 8 รูป/คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบ สอบถาม (Questionnaire) และแบบสัมภาษณ์ (Interview) แบบสอบถามเกี่ยวกับปัจจัยส่วน บุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ ชั้นปี สาขาวิชา โดยเป็นลักษณะของ แบบสอบถาม เป็นแบบปลายปิดที่มีตัวเลือกให้ เลือกตอบ (Check list) จำนวน 4 ข้อแบบสอบถาม ระดับความพึงพอใจของนิสิตระดับปริญญาตรีใน การเรียนการสอนผ่านระบบออนไลน์ มหาวิทยาลัย มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น และข้อคำถามเป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง

น้อย และน้อยที่สุด แบ่งออกเป็น 4 ด้าน คือ 1) ด้านอาจารย์ผู้สอน 2) ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน 3) ด้านการประเมินผลการเรียนการสอน และ 4) ด้านปัจจัยสภาพการเรียนรู้

3. คณะวิจัยได้นำแบบสอบถามไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน เพื่อตรวจสอบความถูกต้อง (Validity) ความเหมาะสมทั่วไป รวมทั้งตรวจสอบถูกต้องของภาษาที่ใช้ เนื้อหาปรับปรุงแก้ไข นำผลการประเมินของผู้เชี่ยวชาญมาวิเคราะห์หาค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ตั้งแต 0.6 ขึ้นไป ตรวจสอบกับผู้เชี่ยวชาญแล้วนำไปทำการทดลอง (Try Out) กับกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย แต่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวน 30 คน ใช้วิธีการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาช (Cronbach's alpha coefficient) ได้ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) เท่ากับ 0.947

4. การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติพรรณนา (Descriptive Statistics) สำหรับอธิบายลักษณะสำคัญทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างและพรรณนาปัจจัยส่วนบุคคล สถิติที่ใช้ คือ ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) และอธิบายถึงระดับความพึงพอใจของนิสิตระดับปริญญาตรีในการเรียนการสอนผ่านระบบออนไลน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น คือ ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และสถิติอนุมาน (Inferential Statistics) ใช้สำหรับทดสอบสมมติฐาน เพื่อเปรียบเทียบความพึงพอใจของนิสิตระดับปริญญาตรีในการเรียนการสอนผ่านระบบออนไลน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น โดย

ลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น โดยจำแนกเป็นปัจจัยส่วนบุคคล สถิติที่ใช้ คือ การทดสอบค่าที (T-test) ในกรณีตัวแปรต้นสองกลุ่ม และทดสอบค่าเอฟ (F-test) ด้วยวิธีการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One Way ANOVA) ในกรณีตัวแปรต้นสามกลุ่มขึ้นไป เมื่อพบว่ามีความแตกต่างจะทำการเปรียบเทียบความแตกต่างค่าเฉลี่ยเป็นรายคู่ด้วยวิธีผลต่างเป็นสำคัญน้อยที่สุด (Least Significant Difference : LSD) การวิเคราะห์ค่าให้สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญตามวัตถุประสงค์การวิจัย โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis Technique) ประกอบบริบทสังเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์การวิจัยและนำเสนอต่อไป

4. สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง ศึกษาความพึงพอใจของนิสิตระดับปริญญาตรีในการเรียนการสอนผ่านระบบออนไลน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ผลการวิจัยพบว่า

1. ระดับความพึงพอใจของนิสิตระดับปริญญาตรีในการเรียนการสอนผ่านระบบออนไลน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น โดยรวมภาพอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.46$) เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยพบว่า ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.85$) รองลงมาคือ ด้านอาจารย์ผู้สอน อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.41$) รองลงมาด้านด้านการประเมินผลการเรียนการสอน ($\bar{x} = 4.30$) และด้านปัจจัยสภาพการ

เรียนรู้อยู่ในระดับ ($\bar{x} = 4.30$) ตามลำดับ สามารถ สรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 1 ระดับความพึงพอใจของนิสิตระดับปริญญาตรีในการเรียนการสอนผ่านระบบออนไลน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

ข้อที่	ระดับความพึงพอใจ	ระดับความคิดเห็น		
		$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1	ด้านอาจารย์ผู้สอน	4.41	0.64	มาก
2	ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน	4.85	0.74	มากที่สุด
3	ด้านการประเมินผลการเรียนการสอน	4.30	0.74	มาก
4	ด้านปัจจัยสภาพการเรียนรู้	4.30	0.77	มาก
รวม		4.46	0.67	มาก

2. นิสิตที่มีเพศ อายุ ชั้นปี ต่างกันมีความพึงพอใจในการเรียนการสอนผ่านระบบออนไลน์ โดยรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ส่วนนิสิตที่มีสาขาวิชาต่างกัน มีความพึงพอใจในการเรียนการสอนผ่านระบบออนไลน์แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ สามารถสรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 2 ระดับความพึงพอใจของนิสิตระดับปริญญาตรีในการเรียนการสอนผ่านระบบออนไลน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น จำแนกตามเพศ อายุ และชั้นปี

ตัวแปรต้น	t	F	Sig	ผลการทดสอบ	
				ยอมรับ	ปฏิเสธ
เพศ	0.28	-	0.78		/
อายุ	-	1.60	0.19		/
ชั้นปี	-	0.96	0.43		/
สาขาวิชา	-	2.74	0.01*	/	

* มีอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

3. แนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอนผ่านระบบออนไลน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น พบว่า ควรสร้างบรรยากาศความเป็นกันเองให้นิสิตกล้าแสดงออก ควรหากิจกรรมที่จะกระตุ้นให้นิสิตเกิดความกระตือรือร้นในการแสวงหาคำตอบ

ควรกำหนดกิจกรรมในการเรียนให้สอดคล้องกับแผนการสอน ควรเลือกใช้สื่อที่เหมาะสมและมีการประเมินผลภายหลังการเรียนการสอนเพื่อสะท้อนพัฒนาการเรียนรู้นักเรียน

5. อภิปรายผลการวิจัย

การอภิปรายผลการวิจัยนี้ คณะวิจัยกล่าวถึงประเด็นที่สำคัญ และประเด็นที่น่าสนใจ แล้วนำมาอภิปรายผลได้ดังนี้

1. ระดับความพึงพอใจของนิสิตระดับปริญญาตรีในการเรียนการสอนผ่านระบบออนไลน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยวิทยาเขตขอนแก่น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่า การเตรียมตัวสอนล่วงหน้า ผู้สอนมีความเป็นกันเอง ให้คำแนะนำและรับฟังความคิดเห็น ผู้สอนมีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ ช่วยให้เกิดการเรียนรู้ในเนื้อหาวิชาที่มีกิจกรรมการเรียนการสอนส่งเสริมการค้นคว้าและแสวงหาความรู้อย่างต่อเนื่อง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความรู้และทักษะในการนำไปปฏิบัติจริง การใช้สื่อและเทคโนโลยีหรือนวัตกรรมในการสอนส่งเสริมการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนอย่างเหมาะสมการประเมินผลการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับกิจกรรมการเรียนรู้ที่จัดให้ผู้เรียนและอิงพัฒนาการของผู้เรียน การวัดและประเมินผลการเรียนมีความชัดเจนและยุติธรรมการให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อนำไปสู่การพัฒนาของนิสิตการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ (Online Learning) บนฐานวิถีชีวิตใหม่ การสอนแบบออนไลน์ช่วยให้นิสิตสามารถเข้าถึงข้อมูลได้

ทุกที่ทุกเวลา การสอนแบบออนไลน์ มีเนื้อหาสาระการเรียนรู้ครบถ้วน นิสิตได้รับความรู้เพิ่มขึ้นจากการเรียนแบบออนไลน์ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของอรรณ ฐาน (2562) ได้ทำการศึกษาเรื่องความพึงพอใจของนิสิตต่อการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรการศึกษาด้านจิต สาขาวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ พบว่า ระดับความพึงพอใจของนิสิตต่อการจัดการเรียนการสอนภาพรวมอยู่ในระดับมาก และสอดคล้องกับอภิตินันท์ศุภวัฒน์ และเรมวอล นันท์ศุภวัฒน์ (2556, หน้า 47-60) ได้ทำการวิจัยเรื่องความพึงพอใจในและผลลัพธ์ของการจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสานในกระบวนวิชาภาวะผู้นำและการจัดการทางการแพทย์ พบว่า นักศึกษาส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อการจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสานในกระบวนวิชาภาวะผู้นำและการจัดการทางการแพทย์ทุกด้านอยู่ในระดับมากและสอดคล้องกับอรรณวิทย์ ชังคมานนท์ และก่องกาญจน์ ดุลยไชย (2560, หน้า 44) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาแบบทางเลือกสำหรับอีเลิร์นนิ่งในยุคสังคมออนไลน์ พบว่า ค่าความพึงพอใจของระบบการจัดการเรียนการสอนโดยอาศัยเทคโนโลยีเครือข่ายสังคมออนไลน์ในด้านการมีส่วนร่วมช่วยในการสื่อสารระหว่างผู้สอนและผู้เรียนได้ในระดับมากและไม่สอดคล้องกับอนันต์ศักดิ์ พวงอก (2560, หน้า 43-62) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาความพึงพอใจของอาจารย์และนักศึกษาคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษต่อการเรียนการสอนผ่านระบบ e-learning พบว่า นักศึกษามีความพึงพอใจในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง

2. การเปรียบเทียบความพึงพอใจของ นิสิตระดับปริญญาตรีในการเรียนการสอนผ่าน ระบบออนไลน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่นจำแนกตามปัจจัย ส่วนบุคคล พบว่า

2.1 นิสิตระดับปริญญาตรี ที่มีเพศ ต่างกัน มีความพึงพอใจในการเรียนการสอนผ่าน ระบบออนไลน์ โดยรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไป ตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า นิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ที่มีเพศต่างกัน มีความ พึงพอใจในการเรียนการสอนผ่านระบบออนไลน์ ด้านอาจารย์ผู้สอน และด้านปัจจัยสภาพการเรียน รู้ แตกต่างกัน นอกนั้นไม่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้อง กับงานวิจัยของนันทวิช เหล่าวิชา (2559, หน้า 47-54) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ความคาดหวังและความ พึงพอใจนักศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครและ ปริมณฑล: กรณีศึกษาการเรียนการสอนแบบ ดั้งเดิมและการเรียนการสอนแบบออนไลน์ พบว่า เพศที่แตกต่างของนักศึกษาในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล ไม่มีผลต่อความคาดหวังกับระบบ การเรียนการสอนแบบดั้งเดิมและระบบการเรียน การการสอนแบบออนไลน์

2.2 นิสิตระดับปริญญาตรี ที่มีอายุ ต่างกัน มีความพึงพอใจในการเรียนการสอนผ่าน ระบบออนไลน์ โดยรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไป ตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า นิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ที่มีอายุต่างกันมีความ พึงพอใจในการเรียนการสอนผ่านระบบออนไลน์

โดยรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตามสมมติฐาน ที่ตั้ง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของนันทวิช เหล่าวิชา (2559, หน้า 47-54) ได้ทำการวิจัยเรื่องความ คาดหวังและความพึงพอใจนักศึกษาในเขต กรุงเทพมหานครและปริมณฑล: กรณีศึกษาการเรียนการสอนแบบดั้งเดิมและการเรียนการสอน แบบออนไลน์ พบว่า อายุ ที่แตกต่างของนักศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ไม่มีผลต่อ ความคาดหวังกับระบบการเรียนการสอนแบบ ดั้งเดิมและระบบการเรียนการสอนแบบ ออนไลน์

2.3 นิสิตระดับปริญญาตรี ที่มีชั้นปี ต่างกัน มีความพึงพอใจในการเรียนการสอนผ่าน ระบบออนไลน์ โดยรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไป ตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า นิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ที่มีชั้นปีต่างกัน มีความพึงพอใจในการเรียนการสอนผ่านระบบ ออนไลน์ โดยรวมไม่แตกต่างกัน ซึ่งไม่เป็นไปตาม สมมติฐานที่ตั้ง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ อรรณพ ธนุสร (2562) ได้ทำการวิจัยเรื่องความ พึงพอใจของนิสิตต่อการจัดการเรียนการสอน หลักสูตรการศึกษาศาสตรบัณฑิต สาขาวิทยาศาสตร์และ คณิตศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ พบว่า นิสิตที่มี ชั้นปีที่แตกต่างกัน มีระดับความพึงพอใจภาพรวม และรายด้านไม่แตกต่างกัน

2.4 นิสิตระดับปริญญาตรี ที่มีสาขา วิชา ต่างกัน มีความพึงพอใจในการเรียนการสอน ผ่านระบบออนไลน์แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าในการเรียน

การสอนของมีการเรียนรายวิชาที่แตกต่างกัน โดยแต่ละสาขาวิชาจะมีวิชาที่เรียนเฉพาะของแต่ละสาขาวิชาหรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าวิชาเฉพาะสาขาวิชาที่ทำการเรียนการสอน ซึ่งแตกต่างกัน สอดคล้องกับงานวิจัยของอรรณ ฐาน (2562) ได้ทำการวิจัยเรื่องความพึงพอใจของนิสิตต่อการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรการศึกษาด้านจิตวิทยาวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ พบว่า นิสิตที่มีสาขาวิชาต่างกัน มีระดับความพึงพอใจต่อการเรียนการสอน โดยรวมแตกต่างกัน

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะการวิจัย

1.1 ควรสร้างบรรยากาศความเป็นกันเอง สร้างความสนิทสนมคุ้นเคยกับนิสิต เพื่อให้ นิสิตกล้าแสดงออกยอมรับและไม่อายที่จะทำอะไรผิดพลาด

1.2 ควรกำหนดกิจกรรมในการเรียนให้สอดคล้องกับแผนการสอน

1.3 ควรมีการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในการทดสอบแบบออนไลน์ เพื่อป้องกันการทุจริตในระหว่างการสอบ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

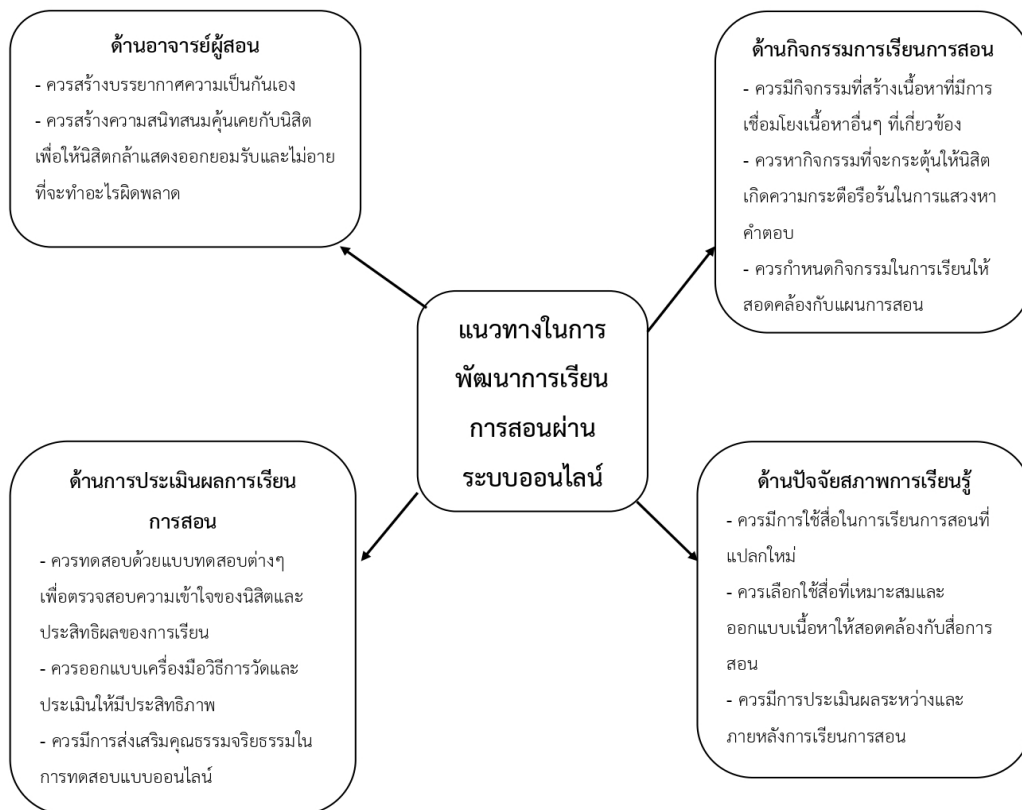
2.1 ควรทำการศึกษาวิจัยเปรียบเทียบความพึงพอใจในการเรียนการสอนผ่านระบบออนไลน์ในระดับปริญญาโทและปริญญาเอก

2.2 ควรทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวปัจจัยที่ส่งผลต่อความพึงพอใจของนิสิตในการเรียนการสอน

สอนผ่านระบบออนไลน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่นและสถาบันการศึกษาอื่นด้วย

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การวิจัยครั้งนี้ ทำให้ได้แนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอนผ่านระบบออนไลน์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น พบว่า ด้านผู้สอน ควรสร้างบรรยากาศความเป็นกันเอง สร้างความสนิทสนมคุ้นเคยกับนิสิต เพื่อให้ นิสิตกล้าแสดงออกยอมรับและไม่อายที่จะทำอะไรผิดพลาด ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ควรมีกิจกรรมที่สร้างเนื้อหาที่มีการเชื่อมโยงไปยังเนื้อหารายละเอียดอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง ควรหากิจกรรมที่จะกระตุ้นให้นิสิตเกิดความกระตือรือร้นในการแสวงหาคำตอบ ควรกำหนดกิจกรรมในการเรียนให้สอดคล้องกับแผนการสอน ด้านการประเมินผลการเรียนการสอน ควรทดสอบด้วยแบบทดสอบต่างๆ เพื่อตรวจสอบความเข้าใจของนิสิตและประสิทธิผลของการเรียน เพื่อสะท้อนพัฒนาการเรียนรู้นิสิต ควรออกแบบเครื่องมือวิธีการวัดและประเมินให้มีประสิทธิภาพ ควรมีการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมในการทดสอบแบบออนไลน์ เพื่อป้องกันการทุจริตในระหว่างการสอบ และด้านปัจจัยสภาพการเรียนรู้ ควรมีการใช้สื่อในการเรียนการสอนที่แปลกใหม่ ที่ดึงดูดความสนใจของผู้เรียน ควรเลือกใช้สื่อที่เหมาะสมและออกแบบเนื้อหาให้สอดคล้องกับสื่อการสอนและมีการประเมินผลระหว่างและภายหลังการเรียนการสอน

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการอุดมศึกษา วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม. (2564). *มาตรการและการเฝ้าระวังการระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019*. เข้าถึงได้จาก https://www.mhesi.go.th/images/Pu-sit2021/pdfs/CCF_000006.pdf
- เฉลิมชัย เลียงสกุล. (2563). *การศึกษาในยุค COVID-19*. กรุงเทพฯ: วิทยาลัยเสนาธิการทหาร.
- นันทวิช เหล่าวิชยา. (2559). ความคาดหวังและความพึงพอใจนักศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล : กรณีศึกษาการเรียนการสอนแบบดั้งเดิมและการเรียนการสอนแบบออนไลน์. *ว.มรм. (มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)*, 10(1), 47-54.

- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น. (2564). *ประกาศวิทยาลัยสงฆ์ขอนแก่น เรื่องปรับเปลี่ยนรูปแบบการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับสถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-2019)*. เข้าถึงได้จาก <https://www.facebook.com/groups/985601488146712>
- ฝ่ายทะเบียนและวัดผล สำนักวิชาการ วิทยาเขตขอนแก่น. (2564). *สถิตินิสิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ปีการศึกษา 2564*. ขอนแก่น: สำนักวิชาการ วิทยาเขตขอนแก่น
- อนันศักดิ์ พวงอก. (2560). การศึกษาความพึงพอใจของอาจารย์และนักศึกษาคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษต่อการเรียนการสอนผ่านระบบการเรียนรู้อิเล็กทรอนิกส์ (E-Learning). *วารสารวิชาการมนุษย์และสังคม มหาวิทยาลัยราชภัฏศรีสะเกษ*, 1(1), 43-62.
- อภิรดี นันท์ศุภวัฒน์ และเรมวล นันท์ศุภวัฒน์. (2556). ความพึงพอใจและผลลัพธ์ของการจัดการเรียนการสอนแบบผสมผสานในกระบวนวิชาภาวะผู้นำและการจัดการทางกายภาพ. *พยาบาลสารมหาวิทยาลัยเชียงใหม่*, 40(ฉบับพิเศษ), 47-60.
- อรรถวิท ชังคมานนท์ และก้องกาญจน์ ดุลยไชยม. (2560). การพัฒนารูปแบบทางเลือกสำหรับอีเลิร์นนิ่งในยุคสังคมออนไลน์. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น*, 11(ฉบับพิเศษ), 44.
- อรรธรณ อนุสร. (2562). *ความพึงพอใจของนิสิตต่อการจัดการเรียนการสอนหลักสูตรการศึกษาด้านจิตวิทยาวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ*. (รายงานวิจัย). พัทลุง: คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- Yamane, T. (1967). *Elementary Sampling Theory*. New Jersey: Prentice-Hall, Inc.

แนวทางการแก้ไขปัญหาพฤติกรรมทางการเมืองไทยในทัศนะของเพลโต*

The Solution to Thai Political Behavior in Plato's View

ชูชาติ สงกลาง, สุวิน ทองปิ่น, จรัส ลีกา และประสิทธิ์ วงศ์ศรีเทพ
Chuchat Songklang, Suwin Thongpan, Jaras Leeka and Prasit Wongsrithep
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น
Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Khon Kaen Campus, Thailand
Corresponding Author, E-mail: dr.chuchat@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวคิดปรัชญาการเมืองตามทัศนะของเพลโต 2) ศึกษาพฤติกรรมทางการเมืองไทยในปัจจุบัน 3) วิเคราะห์แนวทางแก้ปัญหาพฤติกรรมทางการเมืองไทยในทัศนะของเพลโต เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสังเกตแบบมีส่วนร่วม แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 30 คน ได้แก่ คณะกรรมการการเลือกตั้ง จำนวน 10 คน นักการเมืองจำนวน 10 คน และประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง จำนวน 10 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนาวิเคราะห์ตามหลักอุปนัยวิธี

ผลการวิจัยพบว่า

1. แนวคิดปรัชญาการเมืองตามทัศนะของเพลโต คือ การเมืองการปกครองที่ขึ้นขึ้นอยู่กับผู้ปกครองและปัญญาของผู้ปกครองต้องเป็นผู้ที่มีคุณธรรม และผู้ทรงปัญญา มีความสามารถซึ่งถึงความจริงของการปกครอง ซึ่งเรียกว่า ราชาปราชญ์ คือ ผู้ที่ประกอบด้วยคุณธรรม 4 ประการ คือปัญญา ความกล้าหาญ การรู้จักประมาณและความยุติธรรม
2. พฤติกรรมทางการเมืองไทยในปัจจุบันที่พบ คือ ปัญหาจริยธรรมของนักการเมืองไทยปัจจุบันประกอบด้วย 1) การทุจริตคอร์รัปชัน 2) ปัญหาการใช้อำนาจและปฏิบัติหน้าที่ 3) ปัญหาที่เกิดจากการไร้คุณธรรม และจริยธรรมของนักการเมือง
3. แนวทางการแก้ปัญหาพฤติกรรมทางการเมืองไทยในทัศนะของเพลตานั้นต้องให้การศึกษาหรืออบรมแก่นักการเมืองให้หนักการเมืองมีคุณธรรม คือ 1) ความฉลาด 2) ความกล้าหาญ 3) ความยุติธรรม 4) ความรู้จักประมาณ การฝึกฝน และส่งเสริมให้พลเมืองบรรลุถึงสิ่งที่ดีพื้นฐาน 3 ประการ คือ 1) มีความ

*ได้รับบทความ: 22 มีนาคม 2561; แก้ไขบทความ: 31 พฤษภาคม 2565; ตอรับตีพิมพ์: 28 มิถุนายน 2565

ชื่อสัตย์สุจริต 2) มีคุณธรรมที่เกี่ยวกับความดี 3) มีการอยู่ดีกินดี การที่ประชาชนจะต้องปฏิบัติตามและเชื่อฟังกฎหมายของรัฐ โดยความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ของปัจเจกชนด้วยองค์ประกอบของคุณธรรมทั้ง 3 ประเภท ได้แก่ 1) การศึกษา 2) กฎหมาย 3) ศีลธรรม

คำสำคัญ: แนวทางการแก้ปัญหา; พฤติกรรมการเมือง; เพลโต

Abstract

The aims of this research were: 1) to study the concepts of political philosophy according to Plato's view; 2) to study the political behaviors in Thailand; 3) to present the solution of Thai political behaviors according to Plato's view. The tools of this qualitative research were the participatory observation form, and an in-depth interview form used to collect the data from 30 key informants including 10 national election committee members, 10 politicians and 10 voters. The obtained data were analyzed by the descriptive analysis based on the deductive method.

The research results were as follows:

1. Politics is an art of governance all the governors must know about; good governance is based on the wisdom of virtuous rulers and the wise who are capable of knowing the truth of the governance. It is called 'the king of philosophers', endowed with four virtues: intelligence, braveness, justice and knowing one's won ability.

2. Ethical issues of Thai politicians today include: 1) corruption; 2) problems of using power and work based on their duties; 3) problems caused by a lack of political morality and ethics.

3. The educational ability is a key criterion in dividing the human class. The solution to the problem of political exploitation can be made by adhering in moral principles and solving the problems of ethical behaviors of politicians. The morality of the state is the same as the virtue of the individual person: 1) intelligence, 2) braveness, 3) knowing one's won ability and 4) justice. The training and promotion of the citizens to have 3 basic principles: 1) honesty 2) good morals 3) good eating can be organized to have people obey the laws of the state and have responsibility for the role of each individual with three types of morality: 1) education, 2) law and 3) moral.

Keywords: solution; political behaviors; Plato

1. บทนำ

ปัญหาทางการเมืองไทยที่เกิดขึ้นได้ มีนักวิชาการ และนักคิดจำนวนมากที่มุ่งพยายาม และแสวงหาวิธีในการสลایปัญหาทางการเมือง โดยเฉพาะแนวคิดทางปรัชญา ซึ่งในมิติปรัชญา เกี่ยวกับปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองไว้ว่า ไม่ว่าเราจะมีทฤษฎีว่า ด้วยธรรมชาติของมนุษย์ที่ พยายามขจัดความขัดแย้งทางทฤษฎีออกไปได้ อย่างไรก็ตาม แต่ในทางสามัญสำนึก มนุษย์ดูเหมือนจะรู้สึกตัวมาตลอดเวลาว่า ความขัดแย้ง ในชีวิต ในตัวตน ในความเป็นคนของเขามีได้หายไปไหน ตรงกันข้ามความขัดแย้งนั้นยังคงดำรงอยู่ เจ็บๆ อย่างมีพลังภายในความเป็นคนของเรา ทุกคน และดูเหมือนมันจะดำรงอยู่ต่อไปอีกนาน เท้านานหรือไม่ก็อาจจะชั่วนิรันดร์ มันอาจจะ ผังแน่นจนกลายเป็นธรรมชาติของเรา เป็นเนื้อหนัง เป็นตัวตนที่หลอมละลายกลายเป็นหนึ่งเดียวที่ไม่ อาจแยกออกจากความเป็นเราแล้วก็ได้ (สมภาร พรหมทา, 2548, หน้า 181) การนำแนวคิดทาง ปรัชญามาใช้ในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพทางสังคมของประเทศนั้นๆ อันเป็นแนวคิดปรัชญาทางการเมือง ที่ศึกษาเกี่ยวกับการเมือง การปกครองและรัฐ เช่น ธรรมชาติและ จุดมุ่งหมายของรัฐ สิทธิอันชอบธรรมที่จะปกครอง สัมพันธภาพระหว่างเสรีภาพของปัจเจกบุคคลกับ อำนาจอธิปไตย (ราชบัณฑิตยสถาน, 2548, หน้า 79)

ปรัชญาการเมืองเกี่ยวข้องทางการเมือง ในลักษณะที่มุ่งหวังจะให้ความหมายต่อชีวิตทางการเมือง เนื้อหาของปรัชญาการเมือง คือ เป้าหมายสูงสุดของกิจกรรมทางการเมืองที่มุ่ง

ศึกษาเพื่อสร้างระบบที่ใช้ในการปกครองสิทธิหน้าที่ และกำหนดทิศทางในการดำเนินชีวิตของ ประชาชนในสังคมนั้นๆ วิธีการขอบเขตการศึกษา ปรัชญาการเมือง มีการเจาะลึกเนื้อหา และภาระ ของกิจกรรมของการศึกษาปรัชญาการเมืองนั้น ด้วย และเพื่อให้เข้าใจในสาขาวิชาปรัชญาการเมือง มากขึ้น ได้แก่ ความคิดทางการเมือง อุดมการณ์ทางการเมือง ทฤษฎีทางการเมือง และลัทธิทางการเมือง (เจษฎา ทองรุ่งโรจน์, 2547, หน้า 22)

จากการศึกษาปัญหาที่เกิดขึ้นทางการเมืองไทยเป็นเรื่องที่ยากต่อการแก้ไข ซึ่งจะต้อง อาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่าย เพื่อให้เกิดรักและ ความสามัคคีกันในสังคมไทยทั้งนี้ปรัชญาการเมือง เป็นเพียงเฉพาะแนวคิด ทฤษฎีและอุดมการณ์ ที่มุ่งไปสู่การขจัดความขัดแย้งหรือปัญหาที่เกิดขึ้น แต่เพื่อให้เกิดความเจริญและมั่นคงในสังคมอย่าง แท้จริง ควรนำหลักจริยศาสตร์มาใช้ในการแก้ ปัญหาทางการเมืองที่ถือว่าเป็นสาขาหนึ่งใน ปรัชญา เป็นหลักในการนำไปประพฤติปฏิบัติของ คนในสังคมไทย ทั้งนี้การนำจริยศาสตร์มาแก้ ปัญหาที่เกิดขึ้นทางการเมืองไทย จึงเป็นอีกรูปแบบ หนึ่งที่สามารถช่วยให้เกิดความสงบสุขได้เป็นอย่างดี เพื่อให้เกิดรัฐที่ดี ที่เกิดขึ้นในอุดมการณ์ของทุก คนในประเทศ โดยเฉพาะแนวคิดของเพลโต ที่เรียกว่า “แนวคิดอุดมรัฐ” (ปรีชา ช่างขวัญยืน, 2540, หน้า 8) หลักอุดมรัฐของเพลโตเกิดขึ้นมาจากแนว ความคิดที่ไม่พอใจต่อสภาพสังคมที่ถูกกดขี่ข่มเหง จากชนชั้นปกครอง ทำให้ประชาชนทุกข์ยากและ ขาดระเบียบวินัย ซึ่งเพลโตได้เสนอแนวความคิด ทางการเมืองการปกครองต่อสังคมในสมัยนั้นถือ

เป็นปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อแนวความคิดทางปรัชญาทางการเมืองการปกครองของเพลโตนั้นก็คือ ผลอันเนื่องมาจากสภาพความปั่นป่วนในนครเอเธนส์ ซึ่งเกิดมีการสงครามกลางเมือง และการพ่ายแพ้สงครามเป็นเหตุให้แนวความคิดของคนในสังคมทั่วไปในยุคนั้น ได้ตั้งเป็นข้อสงสัยหยาบมาเป็นปัญหาสนใจเกี่ยวกับธรรมชาติของคนในสังคม และการเมืองการปกครอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการคิดค้นทางการเมืองการปกครองในนครเอเธนส์นั้น ได้รับแรงกระตุ้นจากแนวคิดการเปรียบเทียบระบบแห่งการปกครองกับนครรัฐต่างๆ ซึ่งการปราศรัยของนครเอเธนส์ที่มีระบอบการปกครองในรูปแบบประชาธิปไตยต่อพวกสปาร์ตาที่มีการปกครองแบบคณาธิปไตยในสงคราม (พิน ดอกบัว, 2532, หน้า 127)

จากสภาพบริบทความปั่นป่วนทางการเมืองในนครเอเธนส์นี้เองทำให้เพลโตสนใจปรัชญาทางการเมือง เพราะเกิดจากสภาพความปั่นป่วนในนครเอเธนส์ ซึ่งเป็นเหตุให้โสกราตีสผู้เป็นอาจารย์ถูกประหารเพราะวิพากษ์วิจารณ์สังคมการเมืองเมื่อนครเอเธนส์อยู่ภายใต้การปกครองของสปาร์ตา หลังจากนั้นเพลโตได้ตั้งสำนักอคาเดมีเพื่อใช้เป็นศูนย์กลางถ่ายทอดความรู้ทางการศึกษาและการเมืองแก่สังคม โดยเสนอแนวคิดที่ว่า ราชาปราชญ์ที่พูดถึงลักษณะผู้นำทางการเมืองที่ดีจะต้องมีร่างกายแข็งแรงและจิตใจแจ่มใส ผู้ปกครองต้องมีความรู้ และต้องให้การศึกษาแก่ประชาชนรูปแบบการปกครองที่ดีของเพลโตก็คือ อภินาธิปไตย (ประภาส แก้วเกตุพงษ์, 2564, หน้า 183-200) นอกจากนี้ เพลโตจึงเสนอแนวคิดเรื่องธรรมชาติของมนุษย์ว่า ประกอบด้วยจิต หรือวิญญาณที่

แตกต่างกัน จึงเป็นตัวสำคัญผลักดันให้มนุษย์แสดงพฤติกรรมออกมาไม่เหมือนกัน โดยแบ่งตามสภาพจิตใจของแต่ละบุคคลออกเป็น 3 ระดับ เพื่อจะเป็นตัวกำหนดหน้าที่บทบาทของชนชั้นในบริบทการเมืองและรูปการปกครองในอุดมคติ อันได้แก่ 1) ชนชั้นพลเมือง เป็นบุคคลที่มีจิตใจอยู่ในภาคต้นหาครอบงำ มีความละโมภที่เกิดขึ้นฐานมาจากความอยาก จึงมีหน้าที่ในการผลิต และสร้างเสริมความมั่นคงทางเศรษฐกิจให้กับรัฐ ถือว่าชนชั้นพลเมืองมีมากที่สุดในครรัฐ 2) ชนชั้นพิทักษ์ เป็นบุคคลที่มีจิตวิญญาณมีน้ำใจครอบครองสังคม เป็นพวกรักเกียรติยศชื่อเสียง มากกว่าทรัพย์สมบัติ มีน้ำใจสูง รู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่ประชาชน มีความว่องไว กำลังกายดี เหมาะแก่การเป็นผู้นำต่อต้านศัตรูภายนอกมากกว่า และให้ความคุ้มครองประชาชนภายในรัฐ 3) ชนชั้นปกครอง เป็นบุคคลที่มีจิตวิญญาณประกอบด้วยเหตุผล ให้ความคุ้มครองประชาชน มีความฉลาด มีปัญญามาก รับรู้อะไรได้รวดเร็ว หมั่นแสวงหาแนวทางการศึกษาเล่าเรียน เป็นผู้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการพิทักษ์ผลประโยชน์ของรัฐเป็นที่ตั้งบุคคลประเภทนี้มีจิตวิญญาณสูงส่ง (สุขุม นวลสกุล, 2539, หน้า 37 - 40)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำวิจัยเรื่องแนวทางการแก้ไขปัญหาพฤติกรรมการเมืองไทยในทัศนะของเพลโต ด้วยวิธีการนำแนวคิดเรื่องอุดมรัฐ และราชาปราชญ์ มาเป็นแนวในการทางแก้ไขปัญหาพฤติกรรมการเมืองไทย ในเรื่องการทุจริตคอร์รัปชัน ปัญหาการใช้อำนาจในปฏิบัติหน้าที่ และปัญหาที่เกิดจากการไร้คุณธรรมและจริยธรรมของนักการเมือง เมื่อนำแนวคิดทางการเมือง

เมืองของเพลโตที่ประกอบด้วย 1) ปัญญา 2) ความกล้าหาญ 3) ความยุติธรรม 4) ความรู้จักประมาณ มาประยุกต์ใช้เพื่อสร้างแนวทางการพัฒนาการเมือง และนักการเมืองไทยให้เป็นไปในทิศทางที่พึงประสงค์ และงานวิจัยนี้เมื่อเสร็จสมบูรณ์แล้วจะเป็นข้อมูลสารสนเทศสำหรับผู้สนใจต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดปรัชญาการเมืองตามทัศนะของเพลโต
2. เพื่อศึกษาพฤติกรรมทางการเมืองไทยในปัจจุบัน
3. เพื่อศึกษาวิเคราะห์แนวทางการแก้ปัญหาพฤติกรรมทางการเมืองไทยในทัศนะของเพลโต

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลโดยการสนทนากลุ่ม (Focus Group) และการสัมภาษณ์เชิงลึกจากผู้ให้ข้อมูลหลัก (In-depth Interview) ผู้ให้ข้อมูลหลักการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ผู้วิจัยได้เลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญในพื้นที่จังหวัดขอนแก่น และจังหวัดเลย รวม 30 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview)

การสร้างและการหาคุณภาพเครื่องมือการวิจัยผู้วิจัยได้มีขั้นตอนดังนี้ 1) ศึกษาแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้วนำมาสร้างเป็นคำถามในการสนทนากลุ่ม (Focus group) และสร้างแบบ

สัมภาษณ์เชิงลึก 2) นำแบบคำถามในการสนทนากลุ่มแบบสัมภาษณ์เชิงลึกที่สร้างขึ้นไปปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อขอคำแนะนำ 3) ปรับปรุงแบบคำถามในการสนทนากลุ่มแบบสัมภาษณ์เชิงลึกตามข้อเสนอแนะของปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษาแล้วนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่านในการตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา 4) นำแบบคำถามในการสนทนากลุ่มแบบสัมภาษณ์เชิงลึก จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่านที่ให้ข้อเสนอแนะไปพบอาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อขอคำแนะนำ 5) ปรับปรุงแบบคำถามในการสนทนากลุ่มแบบสัมภาษณ์เชิงลึกตามคำแนะนำของปรึกษาอาจารย์ที่ปรึกษา 6) พิมพ์เครื่องมือวิจัยฉบับสมบูรณ์แล้วนำไปใช้ในการเก็บข้อมูล

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย มีขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยไว้ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 ศึกษาแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้วนำข้อมูลที่ได้อาวิเคราะห์สังเคราะห์จนได้องค์ความรู้ ขั้นตอนที่ 2 ขอบหนังสือจากมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น ถึงหน่วยงานเพื่อการสัมภาษณ์เชิงลึกจากนั้นจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อสร้างแบบสัมภาษณ์เชิงลึก ขั้นตอนที่ 3 นัดหมายผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อการสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึก การสังเกตการณ์ การสนทนากลุ่ม การจดบันทึก โดยการเสนอข้อเท็จจริงเชิงประจักษ์ การตีความ การแปรความ จัดหมวดหมู่ตามวัตถุประสงค์แล้ววิเคราะห์ข้อมูล และการเสนอข้อเท็จจริงที่ได้ด้วยการพรรณนา

เชิงวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) ตามหลัก
การของอุปนัยวิธี (Inductive Method)

4. สรุปผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูลในการทำวิจัยเรื่อง
วิเคราะห์แนวทางการแก้ปัญหาพฤติกรรมทางการ
เมืองไทยในทัศนะของเพลโต สรุปผลการวิจัยได้
ดังนี้

1. แนวคิดปรัชญาการเมืองตามทัศนะ
ของเพลโต สรุปได้ว่า เพลโตได้ตั้งสำนักอคาเดมี
เพื่อใช้เป็นศูนย์กลางถ่ายทอดความรู้ทางการศึกษา
และการเมืองแก่สังคม ได้นำเสนอถึงลักษณะผู้นำ
ทางการเมืองที่ดีจะต้องมีร่างกายแข็งแรงและจิตใจ
แจ่มใส ราชาปราชญ์ที่เป็นผู้ปกครองจะต้องมีความรู้
ลักษณะการเมืองที่ดีต้องให้การศึกษาแก่ประชาชน
รูปแบบการปกครองที่ดีของเพลโตก็คือ อภิชนาธิปไตย
อิทธิพลของศาสนาที่มีต่อแนวความคิดทางการเมือง
ของเพลโตเชิงอภิปรัชญาอยู่ในโลกของแบบ
จุดเด่น การพัฒนาทางการเมืองนั้นต้องเคร่งครัดใน
กฎระเบียบ และจุดอ่อนทางการเมืองอยู่ที่
ประชาชนขาดการศึกษา ส่วนแนวความคิดทาง
สังคมการเมืองของเพลโตอยู่ที่การแบ่งงานกันทำ
ปัญหาสังคมการเมืองมาจากความคิดจินตนาการ
เกินความจริง ความเข้มแข็งทางการเมือง อยู่ที่การ
จัดตั้งองค์กรแบบมีส่วนร่วม อิทธิพลของมนุษย์ที่มี
ต่อการสรรค์สร้างสังคมการเมืองก็คือการพัฒนาจิต
การศึกษาที่เป็นเครื่องมือพัฒนาสังคมก็คือ
เลขคณิต เลขาคณิต และดาราศาสตร์

2. พฤติกรรมทางการเมืองไทยใน
ปัจจุบัน สรุปได้ว่า นักการเมืองจะต้องวางตนอยู่ใน

ความเป็นปกติชน และมีสำนึกในศีลธรรมจรรยา
อันดีงาม เพราะนักการเมืองเป็นบุคคลสาธารณะ
จะต้องปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์ และรับผิดชอบ
ต่อประชาชน หลีกเลี่ยงที่จะหาประโยชน์ส่วนตน
หลีกเลี่ยงที่จะมีพฤติกรรมที่ใช้อำนาจหน้าที่เพื่อ
ประโยชน์ต่อตนเอง และผู้ใกล้ชิดตน นอกจากนี้
พฤติกรรมทางการเมืองไทยในปัจจุบัน ยังพบว่า
นักการเมืองมีความเกี่ยวข้องในเรื่องทุจริต
คอร์รัปชัน 3 ประเภท คือ 1) คอร์รัปชันจากการ
จัดซื้อจัดหา 2) คอร์รัปชันจากการให้สัมปทานและ
สิทธิพิเศษ 3) คอร์รัปชันในการบริหารราชการ
แผ่นดิน นอกจากนี้ยังมีปัญหาที่เกิดจากการขาด
คุณธรรมและจริยธรรมของนักการเมืองซึ่งเห็นได้
จากการใช้อำนาจทางการเมืองในปัจจุบัน จึงทำให้
เกิดปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศ
ในด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านศาสนา และด้าน
ศิลปวัฒนธรรม

3. แนวทางการแก้ปัญหาพฤติกรรม
ทางการเมืองไทยในทัศนะของเพลโต สรุปได้ว่า
เพลโตได้ให้ความสำคัญ และยกย่องผู้ปกครอง
ที่ฉลาด และยุติธรรมจะสามารถนำเอาความดีมาสู่
สังคมที่เรียกว่า ราชาปราชญ์ โดยมีแนวคิดสำคัญที่
ว่า ผู้ปกครองมีความสุขก็ต่อเมื่อประชาชนมีความสุข
ที่ผ่านกระบวนการเรียนรู้ในด้านวิชาการต่างๆ และ
การอบรมทางด้านคุณธรรมจริยธรรม เพลโต
ได้แบ่งจิตของมนุษย์ออกเป็น 3 ภาค 1) จิตภาค
ต้นหา เป็นตัวกำเนิดความอยากและอารมณ์ต่างๆ
ความทะเยอทะยาน ความอิจฉา ความโลภ
ความโอ้อวด ความหยิ่งผยอง 2) จิตภาคน้ำใจ จิต
ภาคนี้แสดงออกซึ่งความกล้าหาญความเข้มแข็ง

คุณ 3) จิตภาคคณา จิตภาคนี้ทำหน้าที่ให้เหตุผลมีคุณสมบัติ เรียกว่า ญาณ เห็นความงาม ความดีในสิ่งทั้งหลายอันเป็น แนวทางการแก้ปัญหาพฤติกรรมทางการเมืองไทยในทัศนะของเพลโตจะต้องพัฒนาในประเด็นดังต่อไปนี้

3.1 ปัญญา นักการเมืองที่ดีจะต้องมีคุณธรรมเพราะผู้ที่มีคุณธรรมจะกระทำการกิจกรรมทางการเมืองทุกอย่างด้วยเหตุผลเสมอ ปัญญาจึงเป็นคุณธรรมที่รวมเอาคุณธรรมอื่นๆ ไว้ และเป็นรากฐานของคุณธรรมทั้งหมด เมื่อขาดปัญญาแล้วคุณธรรมอื่นๆ ก็ไม่มี ผู้มีปัญญาจะเป็นผู้มีการกระทำที่เหมาะสมกับสถานการณ์ตามเวลาและสถานที่

3.2 ความกล้าหาญ นักการเมืองที่ดีจะต้องมีคุณธรรมในการดำรงชีวิต เพราะคุณธรรมที่จะเป็นการป้องกันชีวิตจะทำให้เรามีความกล้าหาญ ซึ่งความกล้าหาญนี้จะหมายถึงความอดทนเข้าไว้ด้วยกันความกล้าหาญเป็นคุณลักษณะภายนอก และความอดทนเป็นคุณลักษณะภายในของความกล้าหาญเพราะความกล้าหาญนี้เองบุคคล เราจึงบรรลุจุดหมายได้โดยไม่มีอุปสรรคดังนั้นความกล้าหาญจึงเป็นคุณสมบัติของสังคมที่ทุกคนยอมรับ

3.3 ความรู้จักประมาณ นักการเมืองที่ดีจะต้องเป็นผู้มีความรู้จักประมาณด้วยการรู้จักควบคุมตัวเองโดยอาศัยเหตุผลที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความพอดี ปัญหาเรื่องทุจริตคอร์รัปชันต่างๆ เช่น คอร์รัปชันจากการจัดซื้อจัดหา คอร์รัปชันจากการให้สัมปทานและสิทธิพิเศษ และคอร์รัปชันในการบริหารราชการแผ่นดิน ก็จะไม่เกิดในสังคม

3.4 ความยุติธรรม นักการเมืองที่ดีจะต้องเป็นผู้มีความยุติธรรมเพราะความยุติธรรมเป็นคุณธรรมทางสังคมที่รวมเอาคุณธรรมทางสังคมเข้าไว้ด้วยกันโดยแท้จริง เช่นความรักความกล้าหาญความรื่นเริงความซื่อสัตย์ความจริงรักภักดี การทำหน้าที่ และการรักษาสัญญาเป็นต้นบุคคลผู้มีความยุติธรรมควรเป็นผู้ที่มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อบุคคลอื่นด้วย เพราะเป็นเงื่อนไขที่จำเป็นและในการแสดงออกซึ่งความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่นั้น จะต้องประกอบด้วยคุณธรรม 4 ประการดังกล่าวมาแล้ว และเพลโตได้ยกย่องความยุติธรรมเป็นคุณธรรมสูงสุดในอุดมรัฐ เพราะว่าความยุติธรรมได้รวบรวมเอาคุณธรรมทั้งหมดเข้าไว้ด้วยกัน เป็นที่ยอมรับกันว่า ผู้ยึดในอุดมคติที่ว่า คุณค่าที่สำคัญที่สุดของมนุษย์ คือ สัจจะ ความรู้ ความยุติธรรม คุณธรรม และความงาม เมื่อผู้ปกครองมีความฉลาด ผู้พิทักษ์ก็ต่อสู้อย่างกล้าหาญคนงานก็ทำงานอย่างขยันขันแข็ง ทุกคนมีความเชื่อต่อเหตุผลที่ปกครองตน ความยุติธรรมจึงเป็นการแบ่งปันแรงงานที่สมบูรณ์

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากการทำวิจัยเรื่อง แนวทางการแก้ไข ปัญหาพฤติกรรมทางการเมืองไทยในทัศนะของเพลโต ผู้วิจัยได้พบประเด็นที่น่าสนใจหลายประเด็นจึงนำประเด็นเหล่านั้นมาเพื่ออภิปรายผลดังนี้

1. การเมืองการปกครองที่ดีในทัศนะของเพลโตนั้นผู้ปกครองจะต้องเป็นผู้ที่มีคุณธรรม และเป็นผู้ทรงปัญญา มีความสามารถรู้ถึงความจริงของการปกครอง ในฐานะเป็นราชาปราชญ์ที่ประกอบด้วยคุณธรรม 4 ประการ คือปัญญา

ความกล้าหาญ การรู้จักประมาณ และความยุติธรรม ซึ่งสอดคล้องกับประภาส แก้วเกตพงษ์ (2564, หน้า 183-200) ที่ได้ทำวิจัยเรื่อง ศึกษาแนวคิดปรัชญาทางการเมืองของเพลโต พบว่า เพลโต ยกย่องความยุติธรรมเป็นคุณธรรมสูงสุดในอุดมรัฐ เพราะว่าความยุติธรรมได้รวบรวมเอาคุณธรรมทั้งหมดเข้าไว้ด้วยกัน เป็นที่ยอมรับกันว่า “ผู้ยึดในอุดมคติที่ว่าคุณค่าที่สำคัญที่สุดของมนุษย์อยู่ที่ สัจจะ ความรู้ ความยุติธรรม คุณธรรมและความงาม” เมื่อผู้ปกครองมีความฉลาด ผู้พิทักษ์ก็ต่อสู้อย่างกล้าหาญคนงานก็ทำงานอย่างขยันขันแข็ง ทุกคนมีความเชื่อต่อเหตุผลที่ปกครองตน เมื่อมองจากทัศนะภายนอกแล้ว ความยุติธรรมก็คือ การแบ่งปันแรงงานที่สมบูรณ์

2. พฤติกรรมทางการเมืองไทยในปัจจุบันที่พบเป็นปัญหาจริยธรรมของนักการเมืองไทยปัจจุบันประกอบด้วย 1) การทุจริตคอร์รัปชัน 2) ปัญหาการใช้อำนาจและปฏิบัติหน้าที่ 3) ปัญหาที่เกิดจากการไร้คุณธรรมจริยธรรมของนักการเมือง ซึ่งสอดคล้องกับปรีชา ช้างขวัญยืน (2540, หน้า 8) ที่กล่าวไว้ในหนังสือ นครรัฐ สรุปลความได้ว่า ปัญหาที่เกิดขึ้นทางการเมืองไทยเป็นเรื่องที่ยากต่อการแก้ไข ซึ่งจะต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่าย เพื่อให้เกิดรักและความสามัคคีกันในสังคมไทย ทั้งนี้ปรัชญาการเมืองเป็นเพียงเฉพาะแนวคิด ทฤษฎีและอุดมการณ์ที่มุ่งไปสู่การจัดความขัดแย้งหรือปัญหาที่เกิดขึ้น แต่เพื่อให้เกิดความเจริญและมั่นคงในสังคมอย่างแท้จริงควรนำหลักจริยศาสตร์มาใช้ในการแก้ปัญหาทางการเมืองเพื่อเป็นหลักในการนำไปปฏิบัติของคนในสังคมไทย

ตามแนวคิดอุดมรัฐของเพลโต

3. แนวทางการแก้ปัญหาพฤติกรรมทางการเมืองไทยจะต้องส่งเสริมให้การศึกษาผ่านวิธีการอบรมแก่นักการเมืองเพื่อสร้างจิตสำนึกแก่นักการเมืองให้มีคุณธรรมเกี่ยวกับ 1) ความฉลาด 2) ความกล้าหาญ 3) ความยุติธรรม 4) ความรู้จักประมาณ และส่งเสริมให้พลเมืองให้มี 1) มีความซื่อสัตย์สุจริต 2) มีคุณธรรมที่เกี่ยวกับความดี 3) มีการอยู่ดีกินดี สอดคล้องกับประภาส แก้วเกตพงษ์ (2564, หน้า 183-200) ที่ได้ทำวิจัยเรื่อง ศึกษาแนวคิดปรัชญาทางการเมืองของเพลโต พบว่า แนวทางการแก้ปัญหาพฤติกรรมทางการเมืองไทยในทัศนะของเพลโตจะต้องพัฒนาในประเด็นดังต่อไปนี้ 1) ปัญญา นักการเมืองที่ดีจะต้องมีคุณธรรมเพราะผู้ที่มีคุณธรรมจะกระทำกิจกรรมทางการเมืองทุกอย่างด้วยเหตุผลเสมอ ปัญญาจึงเป็นคุณธรรมที่รวมเอาคุณธรรมอื่นๆ ไว้ 2) ความกล้าหาญ นักการเมืองที่ดีจะต้องมีคุณธรรมในการดำรงชีวิต เพราะคุณธรรมที่จะเป็นการป้องกันชีวิตจะทำให้เรามีความกล้าหาญ ซึ่งความกล้าหาญนี้จะหมายถึงความอดทนเข้าไว้ด้วยกันความกล้าหาญเป็นคุณลักษณะภายนอกและความอดทนเป็นคุณลักษณะภายในของความกล้าหาญเพราะความกล้าหาญนี้เองบุคคลเราจึงบรรลุจุดมุ่งหมายได้โดยไม่มีอุปสรรค ดังนั้นความกล้าหาญจึงเป็นคุณสมบัติของสังคมที่ทุกคนยอมรับ 3) ความรู้จักประมาณ นักการเมืองที่ดีจะต้องเป็นผู้มีความรู้จักประมาณด้วยการการรู้จักควบคุมตัวเองโดยอาศัยเหตุผลที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความพอดี ปัญหาเรื่องทุจริตคอร์รัปชันต่างๆ

จะไม่เกิดในสังคม 4) ความยุติธรรม นักการเมืองที่ดีจะต้องเป็นผู้มีความยุติธรรมเพราะความยุติธรรมเป็นคุณธรรมทางสังคมที่รวมเอาคุณธรรมทางสังคมเข้าไว้ด้วยกันโดยแท้จริง

6. ข้อเสนอแนะ

จากการทำวิจัยเรื่อง แนวทางการแก้ไขปัญหาพฤติกรรมการเมืองไทยในทัศนะของพลโต ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะไว้ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 สถาบันทางการเมืองควรนำผลจากการวิจัยครั้งนี้ไปประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาพฤติกรรมของนักการเมืองไทยให้เป็นนักการเมืองที่ได้ทำหน้าที่ของตนได้อย่างสมบูรณ์ เป็นผู้ทำหน้าที่แทนประชาชนที่ได้เลือกเขาให้ไปเป็นตัวแทนของประชาชนอย่างภาคภูมิใจ

1.2 ภาครัฐควรมีการจัดตั้งโรงเรียนสำหรับนักการเมืองโดยเฉพาะเพื่อเป็นการให้ความรู้และฝึกอบรมคุณธรรมให้รู้จักความความสำนึกที่ดีในการปฏิบัติหน้าที่แทนประชาชน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรทำวิจัยเกี่ยวกับการศึกษา

เปรียบเทียบแนวคิดการแก้ปัญหาทางการเมืองของพลโตกับพุทธปรัชญา

2.2 ควรทำวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาแนวคิดทางจริยศาสตร์ของพลโตสำหรับการครองเรือน

2.3 ควรทำวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาหลักการดำเนินชีวิตตามแนวคิดที่ปรากฏในอุดมรัฐของพลโต

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การทำวิจัยเรื่อง แนวทางการแก้ไขปัญหาพฤติกรรมการเมืองไทยในทัศนะของพลโต ทำให้ได้องค์ความรู้จากการวิจัย คือคุณสมบัติของเมืองที่ดีในอุดมคติของพลโตที่จะมา แก้ไขปัญหาพฤติกรรมการเมืองไทยจะต้องมีคุณสมบัติ 4 ประการ คือ 1) ต้องเป็นผู้ที่มีปัญญาซึ่งหมายถึงนักการเมืองไทยต้องมีคุณธรรม 2) นักการเมืองไทยต้องมีความกล้าหาญ ซึ่งหมายถึงเป็นผู้ที่กล้าคิดกล้าทำในสิ่งที่ถูกต้อง 3) นักการเมืองไทยต้องเป็นคนที่รู้จักประมาณในตนเองและในการบริหารบ้านเมือง 4) นักการเมืองไทยต้องมีความยุติธรรมสามารถเขียนออกมาเป็นรูปแบบของนักการเมืองไทยในอุดมคติของพลโตดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- เจษฎา ทองรุ่งโรจน์. (2547). *พจนานุกรมศัพท์ปรัชญา อังกฤษ-ไทย*. กรุงเทพฯ: โบแดง.
- ประภาส แก้วเกตุพงษ์. (2564). ศึกษาแนวคิดปรัชญาทางการเมืองของเพลโต. *วารสารวิชาการวิทยาลัยบริหารศาสตร์*, 4(2), 183-200.
- ปรีชา ช้างขวัญยืน. (2540). *ปรัชญาแห่งอุดมการณ์ทางการเมือง*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิน ดอกบัว. (2532). *ปวงปรัชญากรีก*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2548). *พจนานุกรมศัพท์ปรัชญา อังกฤษ-ไทย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน*. กรุงเทพฯ: ราชบัณฑิตยสถาน.
- สมภาร พรหมทา. (2548). *พุทธปรัชญา มนุษย์สังคมและจริยธรรม*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ศยาม.
- สุขุม นวลสกุล และโกศล โรจนพันธ์. (2539). *ทฤษฎีการเมืองสมัยโบราณและสมัยกลาง*. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

การบูรณาหลักธรรมและกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา
เพื่อเสริมสร้างสุขภาพและป้องกันโรคซึมเศร้าของผู้สูงอายุ
ในจังหวัดเชียงใหม่*

Integrating Buddhist Principles and Activities to Promote
Health and disease Prevention Depression of the Elderly
in Chiang Mai Province

พระมหาบุญนา ฐานวิโร, พระมหาฉัตรชัย สุธตตชโย, พระอธิวัฒน์ รตนวนโก,
ประดิษฐ์ คำมุงคุณ และวันดี บุญล้อม
Phramaha Boonna Thanaveero, Phramaha Chatchai Suchattajayo,
Phra Athiwat Rattavanno, Pradit Kammungkun and Wande Boonlom
มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
Mahamakut Buddhist University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: boonna.pra09@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพหลักธรรมและกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อเสริมสุขภาพและป้องกันโรคซึมเศร้าของผู้สูงอายุในจังหวัดเชียงใหม่ 2) บูรณาการหลักธรรมและ กิจกรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อเสริมสุขภาพและป้องกันโรคซึมเศร้าของผู้สูงอายุในจังหวัดเชียงใหม่ เป็นการ วิจัยแบบผสมวิธี ทั้งวิจัยเชิงปริมาณและวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างการวิจัย โดยวิธีการสุ่มตัวอย่างแบบ เจาะจงคือ พระสงฆ์ปกครองตำบลแม่สา เจ้าอาวาสวัดแม่สาหลวง และพระสงฆ์นักเทศน์ประจำโรงเรียน ผู้สูงอายุ ตำบลแม่สา อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ โดยใช้แบบสัมภาษณ์ ประกอบกับการสนทนากลุ่ม เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ในส่วนของข้อมูลเชิงปริมาณนั้นทำการเก็บแบบสอบถามจำนวน 85 ชุด และข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก ทั้งนี้ข้อมูลเชิงปริมาณใช้การวิเคราะห์ด้วยวิธีทางสถิติ ด้วยคอมพิวเตอร์หาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และข้อมูลเชิงคุณภาพใช้วิธีการ วิเคราะห์เชิงพรรณนา

*ได้รับบทความ: 17 พฤษภาคม 2565; แก้ไขบทความ: 25 มิถุนายน 2565; ตอรับตีพิมพ์: 29 มิถุนายน 2565
Received: May 17, 2022; Revised: June 25, 2022; Accepted: June 29, 2022

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการบูรณาการหลักธรรมฯ ผู้สูงอายุในชุมชนส่วนใหญ่ไม่มีสภาวะซึมเศร้า โรงเรียนผู้สูงอายุได้รับการส่งเสริมจากภาคีเครือข่ายร่วมกัน ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบล คณะสงฆ์ และโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลร่วมกัน และกิจกรรมฝึกการปฏิบัติศาสนพิธีเบื้องต้นสำหรับผู้สูงอายุช่วยเสริมสุขภาพและป้องกันโรคซึมเศร้าของผู้สูงอายุ

2. การบูรณาการหลักธรรมฯ พบว่า หลักธรรม สันโดษพอใจในสิ่งที่ตนมี ไม่หลงกระแสวัตถุนิยมตามยุคโลกาภิวัตน์ และสามารถบรรเทาโรคซึมเศร้าด้วยกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา คือ กรรมฐาน ได้แก่ สมถกรรมฐาน โดยการฝึกสมาธิเพื่อระงับกิเลสและความรู้สึกเศร้าหมองทั้งปวง และวิปัสสนากรรมฐานผ่านอริยาบถ ยืน เดิน นั่ง นอน ที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ ข้อเสนอแนะจากการวิจัย ผู้บริหารคณะสงฆ์ควรให้ความสำคัญการส่งเสริมพัฒนาผู้สูงอายุให้มากขึ้น และชุมชนควรร่วมกันทำแผนด้านการพัฒนาผู้สูงอายุในชุมชน เพื่อการดูแลผู้สูงอายุแบบต่อเนื่องโดยใช้หลักธรรมและกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อเสริมสร้างสุขภาพ และป้องกันโรคซึมเศร้าของผู้สูงอายุ

คำสำคัญ: การบูรณาการหลักธรรม; กิจกรรมทางพระพุทธศาสนา; เสริมสร้างสุขภาพ; โรคซึมเศร้าของผู้สูงอายุ

Abstract

The purposes of this research were: 1) to examine condition of dharma principles and Buddhist activities. To promote health and prevent depression of the elderly in Chiang Mai, 2) to examine condition integrate Buddhist principles and activities for health promotion and prevention of depression in the elderly in Chiang Mai It is a mixed research method. Both quantitative research and qualitative research the samples used in the research by specific sampling method by choosing a specific study is. Sangha governing Mae Sa sub-district Abbot of Mae Saluang Temple and monks, preachers of the School for the Elderly, Mae Sa Sub-district, Mae Rim District, Chiang Mai Province by using the interview form together with group conversations It is a tool for collecting information. As for the quantitative data, 85 questionnaires were collected and qualitative data were collected to coordinate for in-depth interview appointments. In the quantitative data, computer statistical analysis was used to find the percentage, mean and standard deviation and qualitative data using descriptive analysis methods.

The results revealed that:

1. Most of the elderly people in the community did not have depression. Schools for the elderly were promoted by joint network partners, namely the Sub-District Administrative Organization, the Sangha and the Tambon Health Promoting Hospital and preliminary ordinance training activities for the elderly it helps to improve health and prevent depressive symptoms of the elderly in.

2. Integrating Dharma principles. They do not fall in love with materialism in the era of globalization and can alleviate depression through Buddhist activities, namely meditation, which is Samatha meditation by practicing meditation to suppress all defilements and feelings and introspection through ariyas, standing, walking, sitting and lying, suitable for the elderly Research Recommendations Sangha administrators should pay more attention to the promotion and development of the elderly. And the community should work together to develop a plan for the development of the elderly in the community. for continuous care for the elderly by using dharma principles and Buddhist activities to enhance health and prevent depression in the elderly.

Keywords: Integrating Buddhist; principles and activities; Promote health depressive; Elderly Depression

1. บทนำ

สังคมไทยในปัจจุบันได้ก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ โดยมีแนวโน้มที่จำนวน และสัดส่วนของผู้สูงอายุที่มีอายุตั้งแต่ 60 ปีขึ้นไป มีจำนวนเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ และจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางอายุของประชากรนั้น เกิดจากสัดส่วนของประชากรในวัยต่างๆ เมื่อจำแนกประชากรออกเป็นกลุ่มอายุ 3 กลุ่มใหญ่ๆ คือ ประชากรวัยเด็ก (อายุน้อยกว่า 15 ปี) วัยแรงงาน (อายุ 15-59 ปี) และวัยสูงอายุ (อายุ 60 ปีขึ้นไป) พบว่า ในระหว่างปี พ.ศ. 2543-พ.ศ. 2553 สัดส่วนของประชากรวัยเด็กและวัยแรงงานมีแนวโน้มลดลง ในขณะที่สัดส่วนของ

ประชากรสูงอายุ มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง (มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย, 2556) สำหรับปัญหาสุขภาพจิตโดยรวมของประเทศไทยนั้นเมื่อประเมินข้อมูลจากการสำรวจของกรมสุขภาพจิตในช่วงปี พ.ศ. 2546-2550 ที่ผ่านมา จะพบได้ว่า เขตประชากรที่มีปัญหาสุขภาพจิตค่อนข้างสูง คือ เขตประชากรภาคเหนือ โดยเฉพาะเขตภาคเหนือตอนบน ซึ่งมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นอย่างมากจาก 1,889.34 ต่อประชากรแสนคนในปี พ.ศ. 2546 เป็น 3,323.95 ต่อประชากรแสนคนในปี พ.ศ. 2550 โดยเชียงใหม่เป็นจังหวัดที่มีอัตราผู้ป่วยทางสุขภาพจิตต่อแสนประชากรสูงเป็นจังหวัดที่ 2

นอกจากนี้ เขตจังหวัดทางภาคเหนือยังเป็นเขตจังหวัดที่มีรายงานการเสียชีวิตจากการฆ่าตัวตายสูงที่สุดในประเทศและจังหวัดที่มีรายงานการพบจำนวนผู้เสียชีวิตจากการฆ่าตัวตายมากที่สุดคือจังหวัดเชียงใหม่เมื่อพิจารณาถึงช่วงอายุของการเสียชีวิตจากการฆ่าตัวตายโดยรวมแล้วจะพบว่าช่วงอายุที่มีอัตราการฆ่าตัวตายมากที่สุด คือ ช่วงอายุ 25-29 ปี หลังจากนั้นอัตราการฆ่าตัวตายจะลดลงตามช่วงอายุที่มากขึ้น แต่กลับพบว่ามีอัตราเพิ่มขึ้นอีกครั้งเป็นช่วงที่สองในกลุ่มช่วงอายุ 60-74 ปีซึ่งปัจจัยเสี่ยงที่สำคัญอย่างหนึ่งของการฆ่าตัวตายคือโรคซึมเศร้าโดยเฉพาะอย่างยิ่งการฆ่าตัวตายในกลุ่มผู้สูงอายุเมื่อเทียบกับกลุ่มที่มีอายุน้อยกว่า สถานการณ์อัตราการฆ่าตัวตายสำเร็จของจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ในปี 2560 มีสถิติการฆ่าตัวตายสำเร็จ จำนวน 161 คน เพศชาย 125 คน เพศหญิง 36 คน โดยส่วนใหญ่อยู่ในช่วงอายุ 26-60 ปี สาเหตุของการฆ่าตัวตาย 3 อันดับแรก คือ ผู้ที่อยู่ในกลุ่มสุรยาเสพติด ผู้ป่วยเรื้อรังและผู้ที่ขัดแย้งกับคนใกล้ชิดติดตามท้องคการอนามัยโลก คาดการณ์ว่าในปี 2020 หรือปี พ.ศ. 2563 โรคซึมเศร้าจะเป็นสาเหตุการสูญเสียสุขภาพสูงเป็นอันดับ 2 รองจากโรคหัวใจหลอดเลือดจากปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคม ประเทศไทยถือเป็นปัญหาที่ต้องเฝ้าจับตามอง เป็นเรื่องที่สังคมต้องให้ความสำคัญ เพราะมีผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคมอย่างมาก เนื่องจากผู้ป่วยโรคนี้หากมีอาการรุนแรงจะเสี่ยงต่อการฆ่าตัวตาย หรือมีชีวิตคล้ายคนพิการทางสมอง ไม่สามารถทำงานได้ (กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข, 2560)

ดังนั้น จากสถานการณ์และความสำคัญของผู้สูงอายุจึงเกิดโครงการการบูรณาการหลักธรรมและกิจกรรมทางพุทธศาสนาเพื่อเสริมสุขภาพและป้องกันโรคซึมเศร้าของผู้สูงอายุในจังหวัดเชียงใหม่ขึ้น ภายใต้แผนงานพัฒนานวัตกรรมและกลไกการพัฒนาศักยภาพสุขภาพของผู้สูงอายุชุมชนศาสนา และภูมิปัญญาล้านนาเป็นฐานในจังหวัดเชียงใหม่ต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพหลักธรรมและกิจกรรมทางพุทธศาสนาเพื่อเสริมสุขภาพและป้องกันโรคซึมเศร้าของผู้สูงอายุในจังหวัดเชียงใหม่
2. เพื่อบูรณาการหลักธรรมและกิจกรรมทางพุทธศาสนาเพื่อเสริมสุขภาพและป้องกันโรคซึมเศร้าของผู้สูงอายุในจังหวัดเชียงใหม่

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) ระหว่าง 1) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การวิเคราะห์ สัมภาษณ์เนื้อหาจากเอกสารและงานวิจัย การสัมภาษณ์เชิงลึก การฝึกอบรมการสนทนากลุ่ม นำเสนอข้อมูลแบบบรรยายเชิงพรรณนา 2) การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้แบบสอบถามและวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป เพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลทางสังคมศาสตร์

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้ 1) วิจัยเชิงคุณภาพประชากรและ

กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ประชาชนตำบลแม่สา อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ โดยวิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงจากผู้ที่เกี่ยวข้องในตำบลแม่สา อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ 2) วิจัยเชิงปริมาณ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ โรงเรียนผู้สูงอายุ วัดแม่สาหลวง ตำบลแม่สา อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ มีทั้งสิ้น จำนวน 85 คน (องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สา, 2563) ผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุวัดแม่สาหลวง ตำบลแม่สา อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่จำนวน คน 85 โดยวิธีการเลือกเฉพาะแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1. วิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการวิจัย คือแบบสัมภาษณ์ประกอบกับการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ระดับความคิดร่วมกัน โดยมีกล้องถ่ายรูป สมุดจดและเครื่องบันทึกอัดเสียง ใช้บันทึกข้อมูลที่ผู้วิจัยได้จากการสัมภาษณ์ ประเด็นข้อคิดเห็นต่างๆ ที่ได้จากผู้ให้ข้อมูล รวมทั้งบันทึกข้อสังเกตและการวิเคราะห์ข้อมูลของผู้วิจัยเองในแต่ละช่วงของการลงพื้นที่เก็บข้อมูลครั้งนี้แบบสัมภาษณ์ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์ตอนที่ 2 ข้อคำถามศึกษาสภาพหลักธรรมและกิจกรรมทางพุทธศาสนาเพื่อเสริมสุขภาพและป้องกันโรคซึมเศร้าของผู้สูงอายุในจังหวัดเชียงใหม่และบูรณาการหลักธรรมและกิจกรรมทางพุทธศาสนาเพื่อเสริมสุขภาพและป้องกันโรคซึมเศร้าของผู้สูงอายุในจังหวัด และตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา

2. วิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยใช้เครื่องมือในการวิจัย คือ แบบสอบถาม (Questionnaire)

สำหรับศึกษาการวิจัยการบูรณาการหลักธรรมและกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อเสริมสุขภาพและป้องกันโรคซึมเศร้าของผู้สูงอายุในจังหวัดเชียงใหม่ ในโรงเรียนผู้สูงอายุ ตำบลแม่สา อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 85 คน ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้สูงอายุ ตอนที่ 2 ข้อมูลการประเมินระดับภาวะซึมเศร้าในขั้นต้นของผู้สูงอายุ และตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะต่อการเสริมสุขภาพและป้องกันโรคซึมเศร้าของผู้สูงอายุในจังหวัดเชียงใหม่

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการดังนี้ 1) ข้อมูลเชิงปริมาณ การเก็บรวบรวมข้อมูลนั้น นักวิจัยลงพื้นที่ภาคสนาม และเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ได้แก่ ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลด้วยตนเองตลอดจนใช้นักศึกษาระดับมหาบัณฑิตของคณะศาสนาและปรัชญา จำนวน 5 ท่าน ในการแจกแบบสอบถาม 85 ชุด โดยมีหนังสือขออนุญาตเก็บข้อมูลจากผู้บริหารมหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา และ 2) ข้อมูลเชิงคุณภาพการวิจัยภาคสนาม (Field Research) ผู้วิจัยลงภาคสนามเก็บรวบรวมข้อมูล โดยมีการจัดทำหนังสือขออนุญาตจากผู้บริหารโครงการวิจัยลงเก็บข้อมูลติดต่อประสานขอความร่วมมือนัดสัมภาษณ์เชิงลึกกับเจ้าอาวาสวัดแม่สาหลวง หมู่ที่ 3 ตำบลแม่สา อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่/ประธานหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลแม่สา (อปต.) เจ้าคณะตำบลแม่สา อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่/คณะทำงานโรงเรียนผู้สูงอายุ ตำบลแม่สา อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่/เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลแม่สา (รพสต.) และพระสงฆ์นักเทศน์ประจำโรงเรียน

ผู้สูงอายุ ตำบลแม่สา อำเภอแม่ริมโดยการนัดพบ ประชุม และทำการเก็บข้อมูลด้วยการบันทึกเสียง และการจดบันทึกข้อมูล

4. สรุปผลการวิจัย

1. สภาพการบูรณาการหลักธรรมและ กิจกรรมทางพุทธศาสนาเพื่อเสริมสุขภาพและ ป้องกันโรคซึมเศร้าของผู้สูงอายุในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ผู้สูงอายุในชุมชนส่วนใหญ่ไม่มีสภาวะซึมเศร้า โรงเรียนผู้สูงอายุอาศัยกระบวนการเข้ามามีส่วนร่วม ส่งเสริมจากภาคีเครือข่ายร่วมกัน อาทิ องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สา คณะสงฆ์ตำบลแม่สา และ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลแม่สา ร่วมกัน ตลอดจนการบูรณาการหลักธรรมและ กิจกรรมทางพุทธศาสนาเพื่อเสริมสุขภาพและ ป้องกันโรคซึมเศร้าของผู้สูงอายุ ดำเนินการผ่าน กิจกรรมฝึกการปฏิบัติศาสนพิธีเบื้องต้นสำหรับผู้สูงอายุ ช่วยเสริมสุขภาพและป้องกันโรคซึมเศร้า ของผู้สูงอายุในระหว่างการเรียนการสอนของ โรงเรียนผู้สูงอายุ

2. การบูรณาการหลักธรรมและกิจกรรม ทางพุทธศาสนาเพื่อเสริมสุขภาพและป้องกัน โรคซึมเศร้าของผู้สูงอายุในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า หลักธรรม คือ สันโดษพอใจในสิ่งที่ตนมี ไม่หลง กระแสวัตถุนิยมตามยุคโลกาภิวัตน์ และการบูรณา การหลักธรรมและกิจกรรมทางพุทธศาสนาเพื่อ เสริมสุขภาพและป้องกันโรคซึมเศร้าของผู้สูงอายุ ในจังหวัดเชียงใหม่สามารถบรรเทาโรคซึมเศร้า ด้วยกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา คือ กรรมฐาน อันได้แก่ สมถกรรมฐาน โดยการฝึกสมาธิเพื่อระงับ

จากกิเลสและความรู้สึกเศร้าหมองทั้งปวง การหยุด ความคิดหรือจิตที่กำลังฟุ้งซ่าน ทำให้จิตใจสงบนิ่ง และวิปัสสนากรรมฐาน ผ่านอริยาบถ ยืน เดิน นั่ง นอน ที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุ เป็นต้น

5. อภิปรายผลการวิจัย

1. การวิจัยเรื่องการบูรณาการหลักธรรมและ กิจกรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อเสริมสร้างสุขภาพ และป้องกันโรคซึมเศร้าของผู้สูงอายุในจังหวัด เชียงใหม่ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน โดยมี วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการบูรณาการหลัก ธรรมและกิจกรรมทางพุทธศาสนาเพื่อเสริม สุขภาพและป้องกันโรคซึมเศร้าของผู้สูงอายุ ในจังหวัดเชียงใหม่ซึ่งผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาใน 2 ส่วนคือ ส่วนข้อมูลเชิงปริมาณ ในประเด็นของ ผลที่เกิดจากการบูรณาการหลักธรรมและกิจกรรม ทางพุทธศาสนา เพื่อเสริมสุขภาพและป้องกัน โรคซึมเศร้าของผู้สูงอายุในจังหวัดเชียงใหม่ เป็นการให้ระดับความถี่ในแบบสอบถามและข้อ เสนอแนะอื่นๆ ที่เป็นประโยชน์และส่วนข้อมูล เชิงคุณภาพ เป็นการศึกษาสภาพหลักธรรมและ กิจกรรมทางพุทธศาสนาเพื่อเสริมสร้างสุขภาพ และป้องกันโรคซึมเศร้าของผู้สูงอายุในจังหวัด เชียงใหม่ข้อมูลเชิงปริมาณ ในประเด็นของผลที่เกิด จากการบูรณาการหลักธรรมและกิจกรรมทาง พุทธศาสนา เพื่อเสริมสุขภาพและป้องกันโรค ซึมเศร้าของผู้สูงอายุในจังหวัดเชียงใหม่ แบ่งเป็น 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับ ผู้สูงอายุที่ตอบแบบสอบถาม ตอนที่ 2 วิเคราะห์ ข้อมูลของผู้สูงอายุที่ตอบแบบสอบถามโดยใช้

เครื่องมือแบบประเมินภาวะซึมเศร้า 9 คำถาม (9Q) ซึ่งเป็นการประเมินระดับภาวะซึมเศร้าในขั้นต้นภายใต้โครงการวิจัยการบูรณาการหลักธรรมและกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อเสริมสุขภาพและป้องกันโรคซึมเศร้าของผู้สูงอายุในจังหวัดเชียงใหม่เพื่อนำผลจากการประเมินระดับภาวะซึมเศร้าในขั้นต้นไปสู่การบูรณาการหลักธรรมและกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อเสริมสุขภาพและป้องกันโรคซึมเศร้าของผู้สูงอายุในจังหวัดเชียงใหม่ ทั้งนี้โดยมีเกณฑ์คือ < 7 ไม่มีภาวะซึมเศร้า, 7-12 มีภาวะซึมเศร้าระดับน้อย, 13-18 มีภาวะซึมเศร้าระดับปานกลาง และ ≥ 19 มีภาวะซึมเศร้าระดับรุนแรง และตอนที่ 3 วิเคราะห์ข้อเสนอแนะต่อการเสริมสร้างและป้องกันโรคซึมเศร้าของผู้สูงอายุในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 54 คน คิดเป็นร้อยละ 63.5 เพศหญิง จำนวน 31 คน คิดเป็นร้อยละ 36.5 ส่วนใหญ่มีอายุมากที่สุดอยู่ในช่วงอายุ 61-65 ปี จำนวน 35 คน คิดเป็นร้อยละ 41.2 รองลงมาคือ อายุ 66-70 ปี จำนวน 19 คน คิดเป็นร้อยละ 22.4 อายุ 71-75 ปี จำนวน 18 คนคิดเป็นร้อยละ 21.2 อายุ 76-80 ปี จำนวน 8 คนคิดเป็นร้อยละ 9.4 และน้อยที่สุดคืออายุ 81-85 จำนวน 5 คน คิดเป็นร้อยละ 5.9 ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาจำนวน 51 คน คิดเป็นร้อยละ 60 รองลงมาคือ อาชีวฯ/อนุปริญญา จำนวน 22 คน คิดเป็นร้อยละ 29.4 และน้อยที่สุดคือปริญญาตรีจำนวน 12 คน คิดเป็นร้อยละ 14.1 ผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีอาชีพทำการเกษตรมากที่สุด จำนวน 42 คน คิดเป็นร้อยละ 49.4 รองลงมาคืออาชีพรับจ้างทั่วไป

จำนวน 30 คน คิดเป็นร้อยละ 35.3 อาชีพธุรกิจส่วนตัว จำนวน 9 คน คิดเป็นร้อยละ 10.6 และน้อยที่สุดคืออาชีพรับราชการ จำนวน 3 คน คิดเป็นร้อยละ 4.7 และพบอีกว่าผู้สูงอายุส่วนใหญ่มีโรคความดันโลหิตมากที่สุดอยู่ที่บ้าน จำนวน 52 คน คิดเป็นร้อยละ 61.2 รองลงมาคือ โรคหัวใจ จำนวน 16 คน คิดเป็นร้อยละ 18.8 และน้อยที่สุดคือ โรคเบาหวาน จำนวน 17 คน คิดเป็นร้อยละ 20 ทั้งนี้ในตอน ที่ 2 ของผู้สูงอายุที่ตอบแบบประเมินสภาพหลักธรรมและกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อเสริมสุขภาพและป้องกันโรคซึมเศร้าผู้สูงอายุในจังหวัดเชียงใหม่โดยใช้แบบประเมินภาวะซึมเศร้า 9 คำถาม (9Q) เมื่อวิเคราะห์ผลและเทียบกับเกณฑ์ คำถาม 9Q พบว่า ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ให้ระดับอาการในสภาวะซึมเศร้าอยู่ที่ 0 หมายถึง ไม่มีเลย จำนวน 79 คน คิดเป็นร้อยละ 92.5 และให้ระดับอยู่ที่ 1 หมายถึง เป็นบางวัน 1-7 วัน จำนวน 6 คน คิดเป็นร้อยละ 7.5 โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 0.38 และมีส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.043 สอดคล้องกับงานวิจัยของสุนันทา เอ้าเจริญ และคณะ (2560, หน้า 89-102) ด้านการวิจัยผลของโปรแกรมการลดภาวะซึมเศร้าในผู้ป่วย และคล้ายงานวิจัยของสมจิตร เสริมทองทิพย์ และคณะ (2560, หน้า 66-75) ได้นำโปรแกรมการบำบัดทางปัญญาบนพื้นฐานของสติ ต่อภาวะซึมเศร้ามาประยุกต์ใช้ และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของสุพากรณ์ กันยะต๊ะ (2560) ในหลักพุทธธรรมกับการสร้างเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุเพราะเชื่อมั่นว่าความดีแห่งวิถีพุทธธรรมจะนำตนไปสู่ชีวิตที่ดีงามทั้งสุขภาพทางด้านร่างกายและจิตใจในบั้นปลายแห่งชีวิต

ด้านการประยุกต์ใช้หลักภavana 4 คล้ายกับงานวิจัยของพระภุชิสสะ ปญญาปโชโต (2562, หน้า 49-63) การเสริมสร้างสุขภาวะตามหลักภavana 4 ของผู้สูงอายุ

ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพการศึกษาสภาพหลักธรรมและกิจกรรมทางพุทธศาสนาเพื่อเสริมสร้างสุขภาพและป้องกันโรคซึมเศร้าของผู้สูงอายุ ในจังหวัดเชียงใหม่โรงเรียนผู้สูงอายุแห่งนี้มีการดำเนินงาน โดยชุมชนริเริ่มเข้าไปมีส่วนร่วมกับองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นประจำตำบล โดยมีหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อปต.) ซึ่งได้มีส่วนร่วมในการปรึกษาหารือกับชมรมผู้สูงอายุของตำบลแม่สา สภาวัฒนธรรมได้ปรึกษาหารือกันว่า จะทำอย่างไรที่จะทำให้ผู้สูงอายุเป็นผู้ที่ไม่เหงา มีการที่จะดำเนินชีวิตที่ไม่เหงามีเพื่อนคอยแลกเปลี่ยนพูดคุยกัน จึงได้จัดทำโรงเรียนผู้สูงอายุซึ่งเป้าหมายคือเพื่อให้คนเฒ่าคนแก่ภายในตำบลได้มาทำกิจกรรมสนทนาพูดคุยกันและเพื่อพัฒนาทักษะความรู้ในด้านต่างๆ แก่ผู้สูงอายุให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข สอดคล้องกับงานวิจัยของอุเทน ลาพิงค์ (2561, หน้า 233-243) ที่นำหลักธรรมการพัฒนาสุขภาวะทางสังคมของผู้สูงอายุโดยใช้หลักสังคหวัตถุ 4 มาเชื่อมโยงพัฒนาผู้สูงอายุทั้งนี้ผลการวิจัยมีการนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้คือสันโดษพอใจในสิ่งที่ตนมี ไม่หลงกระแสนิยมตามยุคโลกาภิวัตน์ และการบูรณาการหลักธรรมและกิจกรรมทางพุทธศาสนาเพื่อเสริมสุขภาพและป้องกันโรคซึมเศร้าของผู้สูงอายุ ในจังหวัดเชียงใหม่สามารถบรรเทาโรคซึมเศร้าด้วยกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา คือ กรรมฐาน

อันได้แก่ สมถกรรมฐาน โดยการฝึกสมาธิเพื่อระงับจากกิเลสและความรู้สึกเศร้าหมองทั้งปวง การหยุดความคิดหรือจิตที่กำลังฟุ้งซ่าน ทำให้จิตใจสงบนิ่ง และวิปัสสนากรรมฐานผ่านอริยาบถ ยืน เดิน นั่ง นอน ที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุอีกทั้งได้สอดคล้องกับงานวิจัยของประภัสสร กิมสุวรรณวงศ์ (2555, หน้า 19-42) ในการดูแลสุขภาพองค์รวมของผู้สูงอายุตามแนวคิดทางพระพุทธศาสนา มาสรุปเป็นแนวทางในการศึกษา เพื่อให้เห็นรูปแบบการประยุกต์หลักพุทธธรรมในการสร้างเสริมสุขภาพผู้สูงอายุด้วยหลักไตรสิกขา อันประกอบด้วยศีล สมาธิและปัญญา และการนำแนวทางหลักกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาในเรื่องของการไหว้พระ การทำวัดผ่านกิจกรรมฝึกการปฏิบัติศาสนพิธีเบื้องต้นสำหรับผู้สูงอายุ สอดคล้องกับภิรมย์ เจริญผล (2553) ในประเด็นช่วยเสริมสุขภาพและป้องกันโรคซึมเศร้าของผู้สูงอายุในระหว่างการเรียนการสอนของโรงเรียนผู้สูงอายุโดยผลวิจัยดังกล่าวยังมีความสอดคล้องกับงานวิจัยของพระราชนทร์ วิจารณ์ (2560) ในประเด็นการบูรณาการพุทธธรรมกับระบบการดูแลสุขภาพระยะยาวสำหรับผู้สูงอายุโดยมีภาคีเครือข่ายจากองค์การบริหารส่วนตำบลแม่สา ชมรมผู้สูงอายุ โรงพยาบาลบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลแม่สา ตำรวจ วัดแม่สาและพระสงฆ์วัดต่างๆ ของอำเภอแมริมจังหวัดเชียงใหม่เป็นเครือข่ายในงานผู้สูงอายุดังกล่าวในด้านเครือข่ายมีบทบาทต่อกิจกรรมของผู้สูงอายุ โดยให้การสนับสนุน เช่น องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สาจะให้การสนับสนุนในเรื่องของระบบและงบประมาณในการสนับสนุนกิจกรรมของโรงเรียน

ผู้สูงอายุ ชมรมผู้สูงอายุเป็นแรงในการขับเคลื่อนให้เกิดโรงเรียนและเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาโรงเรียนผู้สูงอายุ โรงพยาบาลบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลแม่สาจะให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องสุขภาพ การดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุและมีวิทยากรในการจัดกิจกรรมให้แก่ผู้สูงอายุ ดำรงเป็นวิทยากรให้ความรู้แก่ผู้สูงอายุในเรื่องของกฎกติกาต่างๆ วัดแม่สา และพระสงฆ์วัดต่างๆ ของอำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ เป็นวิทยากรในการบรรยายหลักธรรมเพื่อใช้ในการชีวิตประจำวันของผู้สูงอายุ

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 ผู้บริหารองค์กรกิจการคณะสงฆ์ควรให้ความสำคัญต่อการส่งเสริมพัฒนากลุ่มวัยผู้สูงอายุให้มากยิ่งขึ้น

1.2 ควรมีกระบวนการวิเคราะห์ SWOT ชุมชนก่อนการนำไปสู่การจัดทำแผนพัฒนาผู้สูงอายุหรือแผนพัฒนาในชุมชนท้องถิ่น

1.3 ชุมชนควรร่วมกันจัดทำแผนด้านการพัฒนาผู้สูงอายุให้เป็นวาระสำคัญในชุมชน เพื่อที่จะเป็นชุมชนแห่งการดูแลผู้สูงอายุแบบต่อเนื่องจะเป็นตัวอย่างในการพัฒนาด้านผู้สูงอายุโดยใช้หลักธรรมและกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อเสริมสร้างสุขภาพ และป้องกันโรคซึมเศร้าของผู้สูงอายุ

2. ข้อเสนอแนะการวิจัย

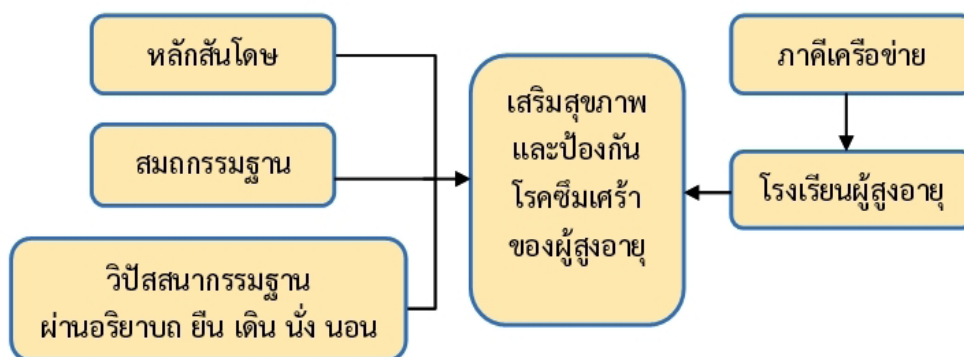
2.1 หากมีการทำวิจัยควรเริ่มด้วย

การศึกษากระบวนการพัฒนาปัจจัยพื้นฐานของผู้สูงอายุในชุมชน เพื่อเป็นการป้องกันดูแลผู้สูงอายุที่อยู่ในสภาวะเสี่ยงจากโรคซึมเศร้า

2.2 ควรมีการเปรียบเทียบระหว่างข้อมูลก่อนและหลังกระบวนการส่งเสริมและจัดการงานด้านผู้สูงอายุเพื่อจะได้มีข้อมูลที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

องค์ความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นจากการวิจัยการบูรณาหลักธรรมและกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อเสริมสร้างสุขภาพและป้องกันโรคซึมเศร้าของผู้สูงอายุในจังหวัดเชียงใหม่ ได้แก่ 1) โรงเรียนผู้สูงอายุได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมศักยภาพจากภาคีเครือข่าย อาทิ องค์การบริหารส่วนตำบล ชุมชน คณะสงฆ์ สถานีตำรวจและโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบลร่วมกัน 2) การบูรณาการหลักธรรมและกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อเสริมสุขภาพและป้องกันโรคซึมเศร้าของผู้สูงอายุ ได้แก่ สันโดษพอใจในสิ่งที่ตนมี ไม่หลงกระแสวัตถุนิยมตามยุคโลกาภิวัตน์ และสามารถบรรเทาโรคซึมเศร้าด้วยกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา คือ กรรมฐาน ได้แก่ สมถกรรมฐาน โดยการฝึกสมาธิเพื่อระงับกิเลสและความรู้สึกเศร้าหมองทั้งปวงและวิปัสสนากรรมฐานผ่านอริยาบถ ยืน เดิน นั่ง นอน ที่เหมาะสมสำหรับผู้สูงอายุซึ่งสามารถสรุปเป็นองค์ความรู้ได้ดังแผนภาพ

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. (2560). *สุขภาพจิตไทย พ.ศ.2546-2550*. กรุงเทพฯ: องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์.
- ประภัศร กิมสุวรรณวงศ์. (2555). การดูแลสุขภาพแบบองค์รวมของผู้สูงอายุตามแนวคิดทางพระพุทธศาสนา. *วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์*, 8(3), 19-42.
- มูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย. (2556). *รายงานประจำปี สถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. 2555*. นนทบุรี: เอสเอส พลัส มีเดีย.
- ภิรมย์ เจริญผล. (2553). *ศึกษาวิเคราะห์หลักพุทธธรรมที่ใช้ในการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุ: กรณีศึกษาผู้สูงอายุในสถานสงเคราะห์ จังหวัดนครปฐม*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระภุชิสสะ ปญญาปโชโต. (2562). การเสริมสร้างสุขภาวะตามหลักภavana 4 ของผู้สูงอายุในตำบลยางฮอม อำเภออนตาล จังหวัดเชียงราย. *วารสาร มจร การพัฒนาลังคม*, 4(1), 49-63.
- พระราชนันท์ วิสารโท. (2560). บูรณาการพุทธธรรมกับระบบการดูแลสุขภาพพระยาวัยสำหรับผู้สูงอายุของอำเภอศรีวิไล จังหวัดบึงกาฬ. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏบึงกาฬ*, 4(2), 76-91.
- สมจิตร เสริมทองทิพย์ และคณะ. (2560). ผลของโปรแกรมการบำบัดทางปัญญาบนพื้นฐานของสติต่อภาวะซึมเศร้าในผู้เป็นเบาหวาน. *วารสารคณะพยาบาลศาสตร์มหาวิทยาลัยบูรพา*, 25(3), 66-75.
- สุนันทา เอ้าเจริญ และคณะ. (2560). ผลของโปรแกรมการลดภาวะซึมเศร้าในผู้ป่วยโรคติดต่อไม่เรื้อรังด้วยพุทธบูรณาการ. *วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์*, 5(1), 89-102.

- สุพาภรณ์ กันยะตีบ. (2560). *หลักพุทธธรรมกับการสร้างเสริมสุขภาพของผู้สูงอายุ: กรณีศึกษาสถานปฏิบัติธรรมแห่งหนึ่ง*. (วิทยานิพนธ์สาธารณสุขศาสตร์มหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สา. (2563). *สถิติผู้สูงอายุตำบลแม่สาประจำปี 2563*. เชียงใหม่: กองการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม องค์การบริหารส่วนตำบลแม่สา.
- อุเทน ลาพิงค์. (2561). การพัฒนาสุขภาวะทางสังคมของผู้สูงอายุโดยใช้หลักสังคหวัตถุ 4 ในภาคเหนือ. *วารสารวิชาการธรรมทรรศน์*, 18(2), 233-243.

กระบวนการเปลี่ยนแปลงเพศวิถีจากชายสู่ชายรักชาย: กรณีศึกษา
ละครชุดชายรักชายทางไลน์ทีวีช่วงปี 2558-2563^{*1}

The Sexuality Transition Processes from Male to Homosexual
Male of Main Characters: A Case Study of Thai Series
from LINE TV between 2015 and 2020

รณยุทธ เอื้อไตรรัตน์ และอรทัย เพ็ญยุระ

Ronnayut Ueatrirat and Orathai Piayura

มหาวิทยาลัยขอนแก่น

Khon Kaen University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: ronnayut@g.swu.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษากลวิธีการเล่าเรื่องการเปลี่ยนแปลงเพศวิถีจากชายสู่ชายรักชายของตัวละครเอก กรณีศึกษาละครชุดชายรักชายทางไลน์ทีวีช่วงปี 2558-2563 จำนวน 15 เรื่อง ศึกษาจากการวิเคราะห์ตัวบท และนำเสนอข้อมูลในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัยพบว่า ละครกลุ่มตัวอย่างมีกลวิธีการเล่าเรื่องการเปลี่ยนแปลงเพศวิถีจากชายสู่ชายรักชายของตัวละครเอก ผ่านกระบวนการ 4 ขั้นตอนที่คล้ายคลึงกัน ดังนี้ ขั้นที่ 1 ตัวละครอ้างความเป็นชายในขั้นตอนตัวละครจะเป็นผู้ปฏิบัติตนสอดคล้องกับเพศกำเนิดตามบรรทัดฐานที่สังคมคาดหวัง โดยเฉพาะการแสดงออกว่าชอบ รัก หรือมีความปรารถนาทางเพศกับเพศหญิง (Heterosexuality) การปฏิเสธต่อสังคมอย่างหนักแน่นว่าตนไม่ใช่ชายรักชาย ขั้นที่ 2 ตัวละครเผชิญกับเหตุการณ์ที่สั่นคลอนความเป็นชาย ขั้นตอนนี้ละครได้ประกอบสร้างให้ตัวละครเอกเผชิญกับเหตุการณ์รูปแบบต่างๆ ที่เข้ามาสั่นคลอนความเป็นชายในระยะเวลาที่แตกต่างกัน ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นที่ตัวละครจะได้เรียนรู้ และล้มรสเพศวิถีแบบชายรักชาย ก่อเกิดเป็นจุดเริ่มต้นของความสุข ความทุกข์ ความสับสนขึ้นในจิตใจว่าแท้จริงแล้วตนปรารถนาที่มีเพศ

^{*}ได้รับบทความ: 29 ตุลาคม 2564; แก้ไขบทความ: 7 ธันวาคม 2564; ตอรับตีพิมพ์: 29 มิถุนายน 2565

Received: October 29, 2021; Revised: December 7, 2021; Accepted: June 29, 2022

¹บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง การประกอบสร้างเพศวิถีของชายรักชายในละครชุดทางไลน์ทีวีช่วงปี 2558-2563

วิถีแบบชาย หรือแบบชายรักชาย ขั้นที่ 3 ตัวละครต่อสู้ ต่อรอง การค้นหาคำตอบกับความสับสน เพื่อให้ตนหลุดพ้นความทุกข์ ความสับสน สามารถเลือกเพศวิถีที่ตนปรารถนา ขั้นตอนนี้พบว่าตัวละครจะแสวงหาทางหลุดพ้นจากความสับสนด้วยวิธีการต่างๆ ที่แตกต่างกันออกไป สามารถจัดกลุ่มได้สามประเภท ได้แก่ การต่อสู้ ต่อรอง และการค้นหาคำตอบกับความสับสน ขั้นที่ 4 ตัวละครยอมรับเพศวิถีแบบชายรักชาย ในช่วงต้นตัวละครจะเริ่มแสดงการยอมรับว่าตนมีเพศวิถีแบบชายรักชายผ่านอวัจนภาษามากกว่าการเปิดเผยด้วยวาจาเมื่อมีความมั่นใจมากขึ้นจึงจะกล้าเปิดเผยตัวตนผ่านวัจนภาษาเป็นลำดับต่อไป

คำสำคัญ: ละครชุดชายรักชาย; เพศวิถีชายรักชาย; โฉนที่วี

Abstract

The aim of this study was to investigate the narrative technique of a transitioning process of sexuality from male to homosexual male main characters in Thai TV series. This study involved a case study of homosexual male characters on LINE TV series broadcast between 2015 and 2020, a total of 15 series. Data were analyzed using textual analysis and presented using descriptive analysis.

The findings of this study revealed that: The Thai TV series tended to gradually construct the narrative technique of a transitioning process for the main male characters, in which the sexuality of the main characters changed from heterosexual males to homosexual males. This transitioning process typically follows four similar steps, as follows: Step 1: The characters maintained traditional masculine values. In this step, the characters were still committed to their assigned sex and the social expectations embedded within their assigned sex, especially the preference for heterosexuality. The characters refuse to display homosexual tendencies in public. Step 2: The characters faced a masculinity breakdown. Typically, in such a series, the main characters face a variety of incidents that lead to the breaking down of their masculinity at different points in time. This step represents the start of the main characters' realizing that denying their homosexuality has caused them misery and accepting it could bring them happiness. The main characters are confused about whether they have a greater desire toward heterosexuality or homosexuality. Step 3: The characters fought, negotiated, and clarified any confusion they had about their sexuality in order to realize their true sexual orientation. In this step, the main characters

try to free themselves from confusion about their sexuality through a variety of ways, including fighting, negotiating, and finding the clarity to overcome their confusion. Step 4: The characters accepted their homosexuality. At this stage, the main characters finally start to accept their homosexuality and begin to display it through non-verbal language rather than verbal language. Later, when the main characters feel more confident about their homosexuality, they reveal themselves through verbal language too.

Keywords: Homosexual male series; male homosexuality; LINE TV

1. บทนำ

ปี 2558 เป็นยุคที่ประเทศไทยเปลี่ยนผ่านระบบส่งสัญญาณโทรทัศน์จากโครงข่าย แอนะล็อกเข้าสู่โครงข่ายดิจิทัลอย่างเต็มรูปแบบ ส่งผลให้ช่องทีวีดิจิทัลต่างแข่งขันกันผลิตรายการรวมถึงละครชุดที่หลากหลาย โดยนำเสนอผ่านทั้งในช่องหลักและผ่านแพลตฟอร์มต่างๆ ที่เป็นสื่อใหม่ เช่น เฟซบุ๊ก ยูทูบ เว็บไซต์ ไลน์ทีวี เพื่อตอบสนองวิถีชีวิตของ ผู้รับชมในยุคปัจจุบัน ทั้งยังเป็นการสร้างรายได้จากการขายโฆษณาอีกทางหนึ่ง

ในช่วงปี 2558-2564 ช่องดิจิทัลต่างๆ เช่น สถานีวิทยุโทรทัศน์ไทยทีวีสีช่อง 3 ช่อง 9 ช่อง 8 พีพีทีวี เอ็มคอตเอชดี ช่องวัน 31 ช่องเวิร์คพอยท์ ต่างเลือกเป็นพันธมิตรกับแพลตฟอร์มไลน์ทีวี (Line TV) เนื่องจากเป็นแพลตฟอร์มที่จุดแข็ง กล่าวคือ สามารถอัปโหลดไฟล์ของช่องทีวีดิจิทัลที่เป็นพันธมิตรขึ้นระบบได้ภายใน 2 ชั่วโมงหลังจากออกอากาศทางโทรทัศน์ (Exclusive Rerun) ซึ่งรวดเร็วกว่าทุกแพลตฟอร์ม อีกทั้งไลน์ทีวียังมีรายการที่ผลิตขึ้นเอง และฉายผ่านไลน์ทีวีเท่านั้น (Line TV Original) หนึ่งในรายการที่ได้รับความนิยมจากผู้ชมอย่างมาก คือหมวดหมู่ของละครชุด

ชายรักชาย (พรชัย ฉันทวิเศษลักษณ์, 2561, หน้า 223-243)

จากการศึกษาละครชุดชายรักชายที่นำเสนอผ่านไลน์ทีวี ช่วงปี 2558-2563 ในประเด็นการประกอบสร้างเพศวิถีของตัวละครชายรักชาย ปรากฏพบว่าละครได้ใช้กลวิธีการผสมผสานทั้งโลกแห่งจินตนาการ และบางเศษเสี้ยวของโลกแห่งความเป็นจริงเข้าไว้ได้ด้วยกัน เพศวิถีของตัวละครชายรักชายที่ละครนำเสนอจึงปรากฏทั้งที่สอด้รับและบิดเบี่ยงจากความเป็นจริงของสังคม

ประเด็นทางเพศวิถีประการหนึ่งที่ละครชุดชายรักชายหลายเรื่อง เช่น แพลรักฉันด้วยใจเธอ ออกหักมารักกับผม บังเอิญรัก มักกล่าวถึงและนิยมนำมาสร้างเป็นปมความขัดแย้งที่สำคัญของเรื่อง คือ ประเด็นความสับสนในเพศวิถีของตัวละครเอกว่าตนเป็นผู้ชาย หรือตนเป็นชายรักชาย ซึ่งอาจจะเกิดขึ้นกับพระเอก หรือนายเอก ปมปัญหาดังกล่าวนอกจากจะทำให้ละครมีความซับซ้อนชวนติดตาม ยังทำให้เห็นผู้รับชมให้เห็นถึงพัฒนาการทางเพศวิถีของตัวละครเอกที่สับสนทางเพศ

จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่างานวิจัยที่พยายามอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างการสร้าง

และการแสดงอัตลักษณ์ทางเพศผ่านสื่อ ยังคงยังไม่ปรากฏพบการกล่าวถึงพัฒนาการทางเพศวิถีของตัวละครเอกที่สับสนทางเพศ จึงเป็นสิ่งที่น่าตั้งคำถามและค้นหาคำตอบว่า ละครชุดชายรักชายที่นำเสนอผ่านไลน์ทีวี ช่วงปี 2558-2563 มีกลวิธีการเล่าเรื่องกระบวนการเปลี่ยนแปลงเพศวิถีจากชายสู่ชายรักชายของตัวละครเอกอย่างไร ในกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางเพศวิถีตัวละครจะต้องเผชิญกับอะไรบ้าง รวมถึงอุดมการณ์เรื่องเพศในสังคมไทยที่ชุกช่อนไวในแต่ละขั้นตอน โดยผู้วิจัยจะได้ทำการวิเคราะห์เนื้อเรื่อง บทสนทนา และทำการสรุปผล

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาวิธีการเล่าเรื่องกระบวนการเปลี่ยนแปลงเพศวิถีจากชายสู่ชายรักชายของตัวละครเอก

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ประเด็นที่ศึกษาคือ กลวิธีการเล่าเรื่องกระบวนการเปลี่ยนแปลงเพศวิถีจากชายสู่ชายรักชายของตัวละครเอกศึกษาด้วยการวิเคราะห์ตัวบท (Textual Analysis) นำเสนอข้อมูลในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) มีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

ขั้นตอนแรกศึกษาทฤษฎีและแนวคิดที่จะนำมาใช้ในการวิจัยผู้วิจัยศึกษา แนวคิดและทฤษฎีต่างๆ ได้แก่ แนวคิดเพศวิถี แนวคิดการประกอบสร้างทางสังคม แนวคิดควีร์ และแนวคิดการพัฒนาอัตลักษณ์ของชายรักชาย รวมถึงทบทวน

เอกสารที่เกี่ยวข้องจากวิทยานิพนธ์ หนังสือและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทำให้ผู้วิจัยเกิดมุมมองที่กว้างขวาง ลุ่มลึกมากยิ่งขึ้น

ขั้นตอนที่สอง สืบค้น และคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างสำหรับข้อมูลละครชุดชายรักชายที่นำเสนอผ่านไลน์ทีวีออกอากาศในช่วงปี 2558-2563 ทั้ง 2 ประเภท ได้แก่ ละครชุดชายรักชายที่ฉายซ้ำผ่านแพลตฟอร์มที่ไลน์ทีวี (Exclusive Rerun) และละครชุดชายรักชายที่ผลิตเพื่อฉายผ่านแพลตฟอร์มไลน์ทีวีเท่านั้น

จากนั้นกำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่าง ดังนี้ 1) ต้องเป็นละครชุดที่มีจากยอดรับชมสูงสุด 5 อันดับแรกในแต่ละปี (สรุปตัวเลขยอดผู้รับชมของเมื่อวันที่ 1 มกราคม 2564) ได้ละครชุดที่ตรงตามเกณฑ์ข้อที่หนึ่ง 30 เรื่อง 2) จากนั้นละครทั้ง 30 เรื่องมาคัดเลือกเฉพาะละครชุดที่มีการกล่าวถึงความสับสนในเพศวิถีของของตัวละครเอกว่าตนเป็นผู้ชาย หรือตนเป็นชายรักชาย ปรากฏพบละครชุดที่ตรงตามเกณฑ์จำนวน 15 เรื่อง ดังนี้

ปี 2558 1) Love Sick The Series SS2 (รักวุ่น วัยรุ่นแสบ) 2) Club Friday The Series 5 (ความลับของหัวใจที่ไม่มีจริง) ปี 2559 3) Club Friday The Series 8 (รักแท้...หรือแค่สับสน) 4) Make It Right (รักออกเดิน) ปี 2560 5) 2 Moon The Series (เดือนเกี่ยวเดือน) 6) Together With Me (อกหักมารักกับผม) 7) Present Perfect (แค่นี้ก็ดีแล้ว) ปี 2561 8) Love By Chance Series (บังเอิญรัก) 9) My Dream The Series (นายในฝัน) 10) อาตี๋ของผม ปี 2562 11) Tharn-type The Series (เกลียดนักมาเป็นที่รักกันซะดีๆ) 12)

Theory of Love (ทฤษฎีจีบเธอ) 13) 2 gether The Series (เพราะเรารักกัน) ปี 2563 14) Why R U The Series (เพราะรักไข่เปล่า) 15) I Told Sunset about You (แปลรักฉันด้วยใจเธอ)

ขั้นตอนที่สามการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัย เลือกลวิเคราะห์ตัวบท (Textual Analysis) จาก เนื้อหาละครชุดกลุ่มตัวอย่างด้วยวิธีการถอดความ หมายของภาษาทั้งที่ปรากฏชัด และแอบแฝงเพื่อ ทำความเข้าใจ กลวิธีการเล่าเรื่องกระบวนการ เปลี่ยนแปลงเพศวิถีจากชายสู่ชายรักชาย ของตัว ละครเอกที่สับสนทางเพศวิถี วิเคราะห์กลุ่ม ตัวอย่างครบทุกเรื่องกระทั่งข้อมูลลึ้มตัว เกิดความ เข้าเป็นแบบแผนกลวิธีการเล่าเรื่องที่แน่นอนเพื่อ ตอบวัตถุประสงค์การศึกษา

ขั้นตอนสุดท้ายสรุปผลการวิเคราะห์และ การนำเสนอข้อมูลผู้วิจัยสรุปผลการวิจัยตาม จุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ นำเสนอข้อมูลงานวิจัย ด้วยวิธีการพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

4. สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยพบว่า ละครชุดกลุ่มตัวอย่างมี กลวิธีการเล่าเรื่องการเปลี่ยนแปลงเพศวิถีของตัว ละครเอกที่อ้างความเป็นชายสู่การมีเพศวิถีแบบ ชายรักชาย ผ่านกระบวนการ 4 ขั้นตอนที่คล้ายกัน ได้แก่ ขั้นที่ 1 ตัวละครอ้างความเป็นชาย ขั้นที่ 2 ตัวละครเผชิญกับเหตุการณ์ที่สั่นคลอนความเป็นชาย ขั้นที่ 3 ตัวละครต่อสู้ ต่อรอง และการ ค้นหาคำตอบกับความสับสน และขั้นที่ 4 ตัวละคร ยอมรับเพศวิถีแบบชายรักชาย มีรายละเอียดดังนี้

1. ขั้นที่ 1 ตัวละครอ้างความเป็นชาย
ขั้นที่ 1 มักปรากฏพบตอนต้นเรื่องละครกลุ่ม ตัวอย่างทั้ง 15 เรื่องได้ปูพื้นให้ผู้รับชมรับรู้ข้อมูล เกี่ยวกับตัวละครในมิติต่างๆ รวมถึงเพศวิถีของตัว ละครเอกทั้งสองตัวที่มีความแตกต่างกัน กล่าวคือ ตัวละครเอกตัวที่หนึ่งซึ่งอาจจะเป็นพระเอกหรือนายเอกจะเป็นบุคคลที่มีเพศวิถีแบบชายรักชาย ตัวละครเอกอีกตัวจะอ้างเพศวิถีแบบผู้ชาย ในขั้น ตอนนี้ตัวละครเอกที่อ้างความเป็นชายจะปฏิบัติ สอดคล้องกับเพศกำเนิดตามบรรทัดฐานที่สังคม คาดหวัง (Social Expectations) ได้แก่ ชอบ รัก และปรารถนาทางเพศกับเพศหญิง และการปฏิเสธ ว่าตนไม่ใช่ชายรักชาย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ละครชุด Club Friday The Series 8 ตอนรักแท้หรือแค่สับสน ละครได้สร้างให้เม้ง ตัวละครเอกของเรื่องเป็นผู้อ้างเพศวิถีแบบผู้ชาย สังเกตได้จากรูปแบบการดำเนินชีวิต ดังเหตุการณ์ ที่เม้งพยายามจีบผู้หญิงรุ่นน้องที่เข้ามาทำงาน บริษัทเดียวกับตน ด้วยวิธีการต่างๆ เช่นการขอช่อง ทางในการติดต่อสื่อสารกับนุช และเมื่อมีจังหวะที่ เหมาะสมเม้งได้ขออนุชเป็นแฟนด้วยการมอบดอกไม้ ให้พร้อมเขียนข้อความแนบไปว่า

เม้ง: เป็นแฟนกันนะเด็กหญิงชมพูนุช

ถ้าตกลงก็หันมาบอกด้วยนะ

เม้ง: ตกลงยังไงอะ เป็นไหม

นุช: พักหน้าตอบรับ

EP.1 [2/5]นาทีที่ 06.40

จากข้อความในจดหมายที่เม้งส่งไปให้นุช ปรากฏคำว่า “เด็กหญิง” ในบทสนทนาซึ่งเป็นคำ คู่ตรงกันข้ามกับ “เด็กชาย” สะท้อนให้เห็นว่าใน

ขั้นตอนนี้ละครประกอบสร้างให้เม้งเป็นบุคคลที่ปฏิบัติตามบรรทัดฐานของสังคม ที่มีความพึงพอใจกับความรักแบบรักต่างเพศ (Heterosexuality) กล่าวคือ พึงพอใจต่อบุคคลที่มีอัตลักษณ์หรือการแสดงออกทางเพศที่ตรงข้ามกับตนเอง และมีความสัมพันธ์ทางเพศเป็นไปเพื่อการสืบพันธุ์ (ชีราทองกระจ่าง, 2561)

อำนาจของแนวคิดความรักแบบรักต่างเพศ ยังสะท้อนผ่านพฤติกรรมของเม้งหลังจากที่เม้งได้นุชมาครอบครอง กล่าวคือเม้งได้แสดงออกถึงความเป็นผู้นำ เช่น ขับรถไปรับส่ง มีเพศสัมพันธ์กับนุชดูแลเอาใจใส่เป็นอย่างดี ซึ่งได้สอดคล้องกับเพศสภาพ จวบจนเม้งได้พบ และใกล้ชิดติดสนิทผู้ชายชื่อว่าต๊อดที่เข้ามาสั่นคลอนเพศวิถีแบบรักต่างเพศ ทำให้เม้งจึงเริ่มเกิดความสับสนว่าแท้จริงแล้วตนปรารถนาที่จะมีเพศวิถีเช่นไร

2. ขั้นที่ 2 ตัวละครเผชิญกับเหตุการณ์ที่สั่นคลอนความเป็นชาย ขั้นที่ 2 ละครชุดกลุ่มตัวอย่างทั้ง 15 ได้ประกอบสร้างให้ตัวละครที่อ้างความเป็นชาย ต้องพบเจอกับเหตุการณ์ที่เข้ามาสั่นคลอนความเป็นชาย ในเวลา และรูปแบบที่แตกต่างกันออกไปตั้งแต่เหตุการณ์เล็กๆ ไปถึงเหตุการณ์สร้างความวิกฤตแก่ชีวิต เช่น การใกล้ชิดกับชายรักชายอย่างยาวนาน การมีชายรักชายคอยอยู่เคียงข้างในวันที่ชีวิตประสบความยากลำบาก ชายรักชายตามจีบและบอกรัก การมีเพศสัมพันธ์กับชายรักชาย รวมถึงการถูกคุกคามทางเพศ ในที่นี้จะขอยกตัวอย่างเหตุการณ์การคุกคามทางเพศที่เข้ามาสั่นคลอนความเป็นชาย ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ละครเรื่อง รักออกเดินทาง ตัวละครประกอบสร้างให้พิวส์เด็กชายมัธยมตอนปลายเป็นตัวละครที่อ้างความเป็นชายกล่าวคือมีคนรักและปรารถนาทางเพศกับผู้หญิง เหตุการณ์ที่เข้ามาสั่นคลอนความเป็นชายของพิวส์เกิดขึ้นในคืนที่ “พิวส์” เมาไม่ได้สติเพื่อนที่ชื่อว่า “ธีร์” ได้นำพิวส์กลับมาที่บ้านของตน เมื่อนอนอยู่บนเตียงพิวส์ได้ถามธีร์ด้วยอาการเมาว่า “มึงเคยมีอะไรกับผู้ชายไหม” ธีร์ตอบไปว่า “ไม่เคย” พร้อมถามกลับว่า “มึงอยากลองมีหรือ” ด้วยความที่เมาไม่ได้สติพิวส์จึงตอบไปว่า “อืม” ธีร์กับพิวส์จึงมีเพศสัมพันธ์กันเมื่อพิวส์ตื่นรู้สึกผิดหวงกับการกระทำของธีร์มากดังข้อความที่ว่า

พิวส์: นี่บ้านมึงหรือกูมาอยู่ที่นี่ได้ยังไงเนี่ย

ธีร์: นี่มึงจำไม่ได้จริงๆ หรือวะ ...

พิวส์: เออใช้มึงพากูขึ้นห้องนี่หว่าแล้วยังไงต่อวะ

ธีร์: แล้วเราก็มีอะไรกัน

พิวส์: ไอ้เหี้ย อย่ามาหลอกกูเล่น มึงทำอะไรกับกู

ธีร์: มาโทษกูได้อย่างไรมึงเป็นคนชวนกูแท้ ...มึงโกรธกูหรือวะ

พิวส์: ก็เออดิ

ธีร์: หรือกูคงผิดเองมั้งก็น่าจะรู้ว่ามึงเมา มึงคงไม่เต็มใจหรือ

EP.2 [1/5] นาฬิกาที่ 3.00

จากข้อความที่พิวส์กล่าวว่า “กูมาอยู่ที่นี่ได้ยังไงเนี่ย” หรือข้อความที่ธีร์ถามพิวส์ว่า “นี่มึงจำไม่ได้จริงๆ” สะท้อนให้เห็นว่าในขั้นตอนนี้ละครได้ประกอบสร้างให้พิวส์ ได้พบเจอกับการคุกคาม

ทางเพศซึ่งเป็นเหตุการณ์รูปแบบหนึ่งที่เข้ามาสั่นคลอนอัตลักษณ์เพศของตัวละครที่อ้างความเป็นชาย เหตุการณ์นี้ยังเป็นจุดเริ่มต้นที่พิวส์ได้ลิ้มรสเพศวิถีแบบชายรักชาย ก่อเกิดอารมณ์ที่หลากหลายขึ้นในจิตใจทั้งความสุข ความทุกข์ที่รู้สึกว่าคุณมีพฤติกรรมบางประการที่แตกต่างจากผู้ชายทั่วไปในสังคม ก่อเกิดเป็นจุดเริ่มต้นของความสับสนในจิตใจว่าแท้จริงแล้วตนปรารถนาที่จะมีเพศวิถีแบบเป็นชายหรือเป็นชายรักชาย

จากบทสนทนาดังกล่าวยังปรากฏการแบ่งบทบาททางเพศของตัวละคร ผ่านแนวคิดบรรทัดฐานรักต่างเพศ ดังจะเห็นได้จากธีร์เป็นผู้สวมบทบาททางเพศแบบรุกซึ่งเป็นตัวแทนของเพศชาย และพิวส์สวมบทบาททางเพศแบบรับซึ่งเป็นตัวแทนของเพศหญิง ซึ่งการแบ่งบทบาททางเพศเช่นนี้ ไร้ซึ่งความสิ้นไหล และหลากหลาย (นฤพนธ์ ดั้ววิเศษ และคณะ, 2560) แต่หากมองปรากฏการณ์ดังกล่าวผ่านแนวคิดด้านสื่อสารมวลชน การนำแนวคิดบรรทัดฐานรักต่างเพศมาแบ่งบทบาททางเพศของตัวละครเช่นนี้เป็นการช่วยลดซับซ้อนให้แก่ผู้รับชมให้สามารถเข้าใจและเข้าถึงเนื้อหาของละครได้ง่ายขึ้น

3. ขั้นที่ 3 ตัวละครต่อสู้ ต่อรอง และการค้นหาคำตอบกับความสับสน ขั้นตอนที่ 3 เป็นเหตุการณ์ที่ต่อเนื่องจากขั้นตอนที่ 2 ในขั้นตอนนี้ละครประกอบสร้างการเล่าเรื่องให้ตัวละครจะต้องเจอกับความสุข ความทุกข์ และความสับสนที่จะต้องเลือกว่าจะปรารถนาที่จะมีเพศวิถีเช่นไร ตัวละครจึงแสวงหาทางหลุดพ้นด้วยวิธีการต่างๆ ที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งสามารถจัดกลุ่มได้สาม

ประเภท ได้แก่ การต่อสู้ ต่อรอง และการค้นหาคำตอบกับความสับสน สอดคล้องกับที่จารุวรรณ คงยศ (2560) กล่าวว่า เพศวิถีเป็นปริณทลที่มักจะปรากฏการจ้านน ต่อสู้ ต่อต้าน ต่อรองของผู้คนในสังคม ในที่นี้ผู้วิจัยจะยกตัวอย่างกระบวนการต่อสู้ ดังนี้

หลังจากตัวละครพบกับเหตุการณ์ที่เข้ามาความสั่นคลอนความเป็นชาย การต่อสู้กับเพศวิถีแบบชายรักชายเป็นทางเลือกประเภทหนึ่งที่ตัวละครเลือกใช้ เพื่อให้ตนเองหลุดพ้นจากความสับสนและกลับมาอ้างความเป็นชายเช่นเดิมรูปแบบการต่อสู้ เช่น ต่อสู้ด้วยการปฏิเสธด้วยความหนักแน่น การต่อสู้ด้วยการใช้ความรุนแรง ดังต่อไปนี้

ละครชุดเรื่อง Club Friday the Series 5 ตอนรักแท้หรือแค่สับสน ละครประกอบสร้างให้แก่นตัวละครที่อ้างความเป็นชาย พบเจอกับเหตุการณ์การมีเพศสัมพันธ์กับชายรักชายที่ชื่อว่าต๊อด เม้นเริ่มรู้สึกดีกับวิถีทางเพศแบบใหม่ที่ตนได้สัมผัส แต่ภายในจิตใจก็เกิดความสับสนเพราะตนมีคู่รักเป็นผู้หญิง และคู่รักของตนกำลังตั้งครรภ์ ดังนั้นเพื่อให้หลุดพ้นจากความสับสนภายในจิตใจ เม้นจึงเลือกที่จะต่อสู้ด้วยการปฏิเสธว่าตนไม่ใช่ชายรักชายต่อหน้าต๊อดที่ ดังข้อความต่อไปนี้

เม้น: ภู่ว่าเราอย่าทำแบบนี้กันอีกเลยทางที่ดีที่สุดอย่าเจอกันอีกเลย ภูกำลังจะมีครอบครัวแล้ว

ต๊อด: แต่เม้นเป็นเกย์นะเว้ย

เม้น: ภูไม่ได้เป็น

ต๊อด: ไฉ่หาไม่ได้เป็นอย่างไรวะที่ผ่านมาก็เห็นๆ กันอยู่

EP.4 [4/5] นาที่ที่4.02

จากบทสนทนาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นในขั้นตอนนี้นั้นแม้กับเผชิญกับรู้สึกผิดหวัง และสับสนที่ตนแสดงเพศวิถีไม่สอดคล้องกับเพศสรีระ เพื่อที่จะได้หลุดพ้นจากความสับสน และความรู้สึกผิดแม้จึงพยายามต่อสู้ด้วยการปฏิเสธออกไปว่าตนไม่ได้เป็นเกย์ และหวังว่าการต่อสู้ด้วยวิธีการนี้จะช่วยหยุดความปรารถนาทางเพศที่ตนมีต่อผู้ชายได้ และกลับไปมีเพศสัมพันธ์ที่ถูกต้องตามแบบบรรทัดฐานรักต่างเพศที่มีเพศสัมพันธ์เพื่อการสืบพันธุ์

ท้ายสุดกระบวนการต่อสู้ที่เมื่อกำลังกระทำก็ไม่สามารถทำให้หลุดพ้นจากความสับสนทางเพศได้ง่ายๆ เพราะเพศวิถีของมนุษย์มีความซับซ้อน และบ่อยครั้งที่การแสดงบทบาทตามเพศสรีระ กับสิ่งที่ตนปรารถนามักจะเป็นสิ่งที่ไม่สัมพันธ์กัน (นฤพนธ์ ดั่งวิเศษ, 2563, หน้า 312-336) ซึ่งสอดคล้องกับเหตุการณ์ของเมื่อกำลังเผชิญอยู่ตอนนี้

สำหรับตัวละครบางเรื่องหากกระบวนการต่อสู้ไม่อาจจะทำให้หลุดพ้นจากความสับสนทางเพศได้ ตัวละครจะเปลี่ยนมาทำการต่อรองกับเพศวิถีแบบชายรักชายบางเรื่องจะผสมผสานทั้งการต่อสู้ ต่อรองและค้นหาคำตอบควบคู่กันไป เพื่อเรียนรู้และทำความเข้าใจกับวิถีทางเพศแบบชายรักชายให้มากที่สุด

4. ขั้นที่ 4 ตัวละครยอมรับเพศวิถีแบบชายรักชาย ในขั้นตอนนี้จะละครจะนำเสนอให้เห็นถึงกระบวนการยอมรับเพศวิถีแบบชายรักชาย ซึ่งเป็นกระบวนการสุดท้ายที่เกิดขึ้นกับตัวละครที่สับสนในเพศวิถีของตน ขั้นตอนนี้นั้นมักจะเป็น

เหตุการณ์ที่ปรากฏพบในตอนท้ายของเรื่องกล่าวคือหลังจากที่ตัวละครพยายาม ต่อสู้ ต่อรอง รวมถึงการค้นหาตอบ ตัวละครจะเริ่มตกผลึกทางความคิดและสามารถเลือกเพศวิถีที่ตนปรารถนาได้ โดยตัวละครที่ยอมรับว่าตนมีเพศวิถีแบบชายรักชาย จะเริ่มแสดงออกให้สังคมรับรู้ผ่านอวัจนภาษา และเมื่อมีความมั่นใจมากขึ้นจึงจะกล้าเปิดเผยตัวตนผ่าน วัจนภาษาเป็นลำดับต่อไป

ในที่นี้ผู้วิจัยจะขอยกตัวอย่างการยอมรับว่าเป็นชายรักชายผ่านอวัจนภาษา โดยตัวละครมักจะเริ่มแสดงออกผ่าน การจูบผู้ชายรักชาย มีเพศสัมพันธ์ ใช้ชีวิตด้วยกันกับชายรักชาย ละครบางเรื่องก็เลือกที่จะประกอบสร้างให้ตัวละครแสดงออกผ่านอวัจนภาษาเท่านั้น โดยไม่ได้มีการกล่าวหรือยอมรับว่าตนเป็นชายรักชายผ่านวัจนภาษาแต่อย่างใดดังตัวอย่างต่อไปนี้

ละครเรื่อง Present Perfect เต๋ยตัวละครที่ดำรงเพศวิถีแบบชายมาตลอดมีแฟนเป็นผู้หญิง เมื่อเสียตัวให้กับอดีตตัวละครชายรักชายในเรื่อง เต๋ยรู้สึกผิดหวังกับการกระทำของอดีตมาก และเริ่มเกิดความสับสนว่าตนเป็นชายหรือชายรักชาย กระทั่งได้ปรึกษาเพื่อนผู้หญิงในประเด็นเรื่องการมีเพศสัมพันธ์กับเพศเดียวกัน เต๋ยจึงเริ่มเข้าใจ และพร้อมที่จะเรียนรู้รักกับความรักแบบชายรักชาย มากยิ่งขึ้นจึงได้กลับไปอดีตอีกครั้ง และทดลองใช้ชีวิตร่วมกันเช่น ไปเที่ยวด้วยกัน อาบน้ำด้วยกัน ดูแลกัน จูบกัน ตลอดทั้งเรื่องเต๋ยก็ไม่เคยพูดผ่านวาทะแม้ว่าตนเองเป็นเกย์

การยอมรับว่าตนเองเป็นชายรักชายได้แสดงออกอย่างชัดเจนอีกครั้ง เมื่อสองคนทะเลาะ

กันแล้วไอ้किनกลับไทยโดยที่ไม่ได้รำลึาทั้งเพียงแค่ผ้าพันคอและข้อความที่ว่า “อย่าลืมใช้นะเดี๋ยวมจะไม่สบายอีก” เตี้ยได้ร้องไห้ต่อหน้าเพื่อนผู้หญิงด้วยความเสียใจที่ไอ้किनจากไปโดยไม่รำลึา การกล้ำที่จะร้องไห้ต่อหน้าเพื่อนผู้หญิงเพราะเสียใจที่ผู้ชายจากไป ก็เป็นการยอมรับว่าตนเองเป็นชายรักชายผ่านการแสดงออกทางอวัจนภาษาเช่นกัน

จากตัวอย่างดังกล่าวจะเห็นว่าแม้เตี้ยจะไม่เคยยอมรับผ่านวาจาว่าตนเป็นชายรักชาย แต่อวัจนภาษาที่เตี้ยแสดงออก ไม่ว่าจะกลับมาหาที่ไอ้किनตัวละครชายรักชายอีกครั้ง ดูแลเอาใจใส่ที่ไอ้किन จูบกััน การอาบน้ำด้วยกัน นอนด้วยกัน รวมถึงการร้องไห้เมื่อตัวละครที่เป็นชายรักชายจากไป อวัจนภาษาเหล่านี้เป็นเครื่องมือยืนยันได้เป็นอย่างดีว่าเตี้ยเริ่มชอบและยอมรับว่าตนเป็นชายรักชาย การกระทำของเตี้ยสอดคล้องกับแนวคิดของกาญจรัตน์ อินทรรัตน์ (2551) ที่กล่าวว่าบุคคลที่มีพฤติกรรมเบี่ยงเบนมักจะเปิดเผยตัวตนด้วยวิธีการสื่อสารผ่านอวัจนภาษา มากกว่าการเปิดเผยด้วยวาจา เพราะบุคคลมีสัญชาตญาณของการรู้จักรักษาเอาตัวรอด

5. อภิปรายผลการวิจัย

ละครประกอบสร้างประกอบสร้างกลวิธี การเล่าเรื่องกระบวนการเปลี่ยนแปลงเพศวิถีจากชายสู่ชายรักชายของ ผ่านลำดับขั้นตอน 4 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นที่ 1 ตัวละครอ้างความเป็นชาย ขั้นที่ 2 ตัวละครเผชิญกับเหตุการณ์ที่สั่นคลอนความเป็นชาย ขั้นที่ 3 ตัวละครต่อสู้ ต่อรอง และการค้นหาคำตอบกับความสับสน และขั้นที่ 4 ตัวละคร

ยอมรับเพศวิถีแบบชายรักชาย สามารถอภิปรายผลกระบวนการทั้ง 4 ขั้นตอนได้ดังนี้

ขั้นที่ 1 ละครอ้างความเป็นชาย ขั้นตอนนี้มักปรากฏพบในการเริ่มเรื่อง (Exposition) ในขั้นตอนนี้ละครจะได้แนะนำให้ผู้ชมเห็นถึงลักษณะทางกายภาพภายนอกของตัวละครเอกทั้งสองตัวมีความเป็นชาย แต่มีอัตลักษณ์ทางเพศที่แตกต่าง กล่าวคือ ตัวละครเอกตัวที่หนึ่งมีอัตลักษณ์ทางเพศแบบคนรักเพศเดียวกัน และตัวละครเอกตัวที่สอง มีอัตลักษณ์ทางเพศแบบรักต่างเพศ ส่งผลต่อการแสดงออกทางพฤติกรรมที่แตกต่างกันออกไป โดยเฉพาะความปรารถนาทางเพศ ในขั้นตอนนี้ตัวละครที่อ้างความเป็นชายจะแสดงวิถีทางเพศตามบรรทัดฐานรักต่างเพศที่สังคมกำหนด กล่าวคือ มีความปรารถนาทางเพศกับผู้หญิง มีคู่รักเป็นผู้หญิง มีความแข็งแกร่งทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ คนรอบตัวรับรู้และเข้าใจว่าเป็นผู้ชาย ตัวละครบางตัวรู้สึกเกลียดชังชายรักชาย และปฏิเสธต่อสังคมอย่างหนักแน่นว่าตนไม่ใช่ชายรักชาย

ขั้นที่ 2 ตัวละครเผชิญกับเหตุการณ์สั่นคลอนความเป็นชาย ละครได้พัฒนาเหตุการณ์ให้ตัวละครที่อ้างความเป็นชายต้องพบเจอกับเหตุการณ์ที่เข้ามาสั่นคลอนความเป็นชาย ซึ่งมีหลากหลายรูปแบบแตกต่างกันออกไปในแต่ละเรื่อง ในขั้นตอนนี้ตัวละครจะได้สัมผัสเพศวิถีแบบชายรักชาย ก่อเกิดเป็นประสบการณ์และชุดความรู้ทางเพศแบบใหม่ที่ขัดแย้งกับกรอบแนวคิดทางเพศแบบคู่ตรงกันข้ามที่ตนยึดถือมาอย่างยาวนาน ทำให้ตัวละครเริ่มรู้สึกสับสนในจิตใจว่า

แท้จริงแล้วตนปรารถนาที่จะมีเพศวิถีแบบใด ดังที่ Cass (1979, pp. 219-235) กล่าวว่า การเกิดความสับสนในอัตลักษณ์ (Identity Confusion) ของตนเป็นจุดเริ่มต้นของการที่จะเปลี่ยนแปลงจากรักต่างเพศไปสู่การรักเพศเดียวกัน เหตุการณ์ของการเข้ามาสั่นคลอนความเป็นชายจะปรากฏพบตลอดทั้งเรื่องจะสิ้นสุดลงก็ต่อเมื่อมีความชัดเจนในเพศวิถีของตน

ขั้นที่ 3 ตัวละครต่อสู้ ต่อรอง และการค้นหาคำตอบ หลังจากที่ตัวละครเริ่มเผชิญกับความสับสนในขั้นที่สอง ในขั้นตอนนี้ความสับสนในจิตใจของตัวละครจะทวีความรุนแรงมากเพราะสิ่งที่ตัวละครกำลังเผชิญไม่ใช่ว่าการต่อสู้กับจิตใจของตนเองเท่านั้น แต่ยังเป็น การต่อสู้กับกรอบบรรทัดเรื่องเพศฐานจากสังคม โดยเฉพาะหากสิ่งที่จะเลือกเป็นวิถีทางเพศแบบชายรักชาย ดังที่ชิวัวร์ ฟาดิชฐี (2552, หน้า 81-101) กล่าวว่า การยอมรับในอัตลักษณ์ความเป็นชายรักชายของตนเองนั้นไม่เกิดขึ้นได้ง่าย เพราะการยอมรับอัตลักษณ์ของชายชอบเข้ามาย่อมจะต้องทุกข์ทรมานกับอำนาจความรุนแรงที่กดทับ บีบอัดอยู่ตลอดเวลา ในขั้นตอนนี้จึงพบว่าตัวละครพยายามดิ้นรนด้วยการเลือกวิธีการใดวิธีการหนึ่งซึ่งอาจจะเป็นการต่อสู้ต่อรอง และปรึกษาค้นหาคำตอบจากผู้อื่น หรือทำสามวิธีการควบคู่กันไป

หากนำปรากฏการณ์ที่ปรากฏพบในขั้นตอนที่ 3 วิเคราะห์ผ่านแนวคิดพัฒนาการอัตลักษณ์ของชายรักชาย พบว่าจะมีลักษณะที่คล้ายคลึงกับขั้นตอน “อาจจะ” ของปุนิทร์ นาคสิงห์ (2547) กล่าวคือในขั้นตอนนี้บุคคลจะเริ่มสับสนในจิตใจ

ที่จะต้องถ้อยคั่งอัตลักษณ์แบบรักต่างเพศไว้ แต่ก็ยังไม่กล้าที่จะนิยามว่าตนเป็นกลุ่มรักร่วมเพศ บุคคลจะเริ่มที่แสวงหาทำความเข้าใจเพศวิถีแบบชายรักชายด้วยวิธีต่างๆ เพื่อเสริมสร้างความมั่นใจและหลุดพ้นจากความสับสนก่อนที่จะเปลี่ยนผ่านไปสู่วัยตนใหม่

ขั้นที่ 4 ตัวละครยอมรับว่าตนเป็นชายรักชาย ละครมักประกอบสร้างให้ขั้นตอนนี้ปรากฏในช่วงท้ายเรื่องเป็นภาวะคลี่คลาย ที่ตัวละครสามารถค้นหาคำตอบ และยอมรับตนเองว่าตนเป็นชายรักชายโดยจะเปิดเผยหรือไม่เปิดเผยอัตลักษณ์ทางเพศแบบใหม่ของตนก็ได้ แต่ตัวละครจะเริ่มนำเอานิยามความเป็นเกย์มาใช้กับอัตลักษณ์ทางเพศของตน จึงส่งผลให้เกิดการแสดงออกทางเพศวิถีบางประการเปลี่ยนแปลงไป เช่น เลิกคบ ไม่รู้สึกไม่สนใจผู้หญิง หรือไม่ได้มีอารมณ์ทางเพศกับผู้หญิง แต่เริ่มนำเอาวิถีทางเพศแบบชายรักชายมาเป็นส่วนหนึ่งของแบบแผนชีวิต พัฒนอัตลักษณ์ทางเพศแบบใหม่ของตนให้มีความมั่นคงต่อไปดังที่ปุนิทร์ นาคสิงห์ (2547) กล่าวว่า การยอมรับว่าตนเองชายรักชายเป็นขั้นตอนที่บุคคลจะเริ่มนำเอานิยามความเป็นเกย์มาใช้กับอัตลักษณ์ทางเพศของตน เพื่อพัฒนาอัตลักษณ์ทางเพศแบบใหม่ของตนให้มีความมั่นคง

หากนำกลวิธีการเล่าเรื่องทั้งสี่ขั้นตอนที่กล่าวไปข้างต้น เป็นวิธีที่ทำให้ผู้รับชมสามารถเข้าใจ และเข้าถึงสิ่งที่ละครนำเสนอได้ง่าย ดังที่กาญจนา แก้วเทพ (2557) ได้แสดงทัศนะในประเด็นนี้ว่าการนำเสนอเรื่องเพศในงานสื่อสารมวลชนนั้นเป็นการทำงานในเวลาจำกัด ดังนั้น

จึงต้องใช้การ “ประหยัดความพยายาม” ทั้งฝ่ายผู้ผลิตและฝ่ายผู้รับสารต้องใช้เวลาในการตีความไม่มากเพื่อการสร้างความเข้าใจรวดเร็ว แต่หากนำกลวิธีการเล่าเรื่องดังกล่าวมาวิเคราะห์ผ่านแนวคิดเพศวินก็จะพบว่าสิ่งที่ละครนำเสนอเป็นเพียงบางเศษเสี้ยวของความเป็นจริงเท่านั้น เพราะแท้จริงแล้วพัฒนาการทางเพศวินจากชายสู่ชายรักชายอาจไม่ได้การเปลี่ยนแปลงแนวเส้นตรง จากหนึ่งไปสองตามที่สิ่งละครนำเสนอ

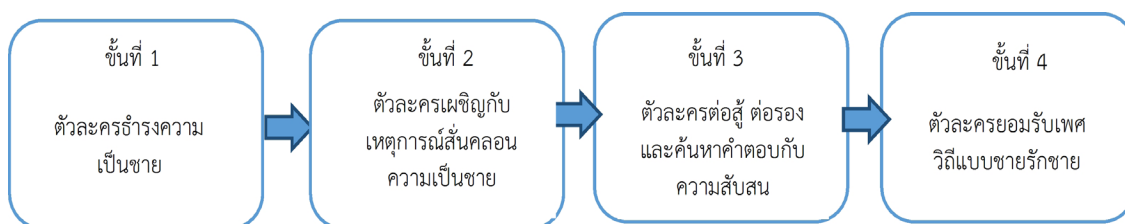
6. ข้อเสนอแนะ

1. ละครชุดชายรักชายควรนำเสนอกระบวนการเปลี่ยนแปลงเพศวินจากชายสู่ชายรักชายในมิติที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น เพื่อไม่ให้เกิดการผลิตซ้ำภาพตายตัวที่อาจจะผิดเพี้ยนจากความเป็นจริง
2. ผู้สนใจสามารถนำกลวิธีการเล่าเรื่องกระบวนการเปลี่ยนแปลงเพศวินจากชายสู่ชายรัก

ชายของตัวละครเอก ทั้ง 4 ขั้นตอนไปใช้เป็นกรอบแนววิเคราะห์เปรียบเทียบตัวละครกลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศกลุ่มอื่นได้

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

ละครชุดชายรักชายทางไลน์ทีวีช่วงปี 2558-2563 ประกอบสร้าง กลวิธีการเล่าเรื่องการเปลี่ยนแปลงเพศวินจากชายสู่ชายรักชายของตัวละครเอก ผ่านกระบวนการ 4 ขั้นตอนที่คล้ายคลึงกัน ได้แก่ ขั้นที่ 1 ตัวละครอ้างความเป็นชาย ขั้นที่ 2 ตัวละครเผชิญกับเหตุการณ์ที่สั่นคลอนความเป็นชาย ขั้นที่ 3 ตัวละครต่อสู้ ต่อรองและการค้นหาคำตอบกับความสับสน ขั้นที่ 4 ตัวละครยอมรับเพศวิถีแบบชายรักชาย ทำให้เห็นว่าเพศวินของตัวละครที่ปรากฏในละครชุดกลุ่มตัวอย่างเป็นสิ่งลื่นไหลไม่หยุดนิ่ง เปลี่ยนแปลงไปตามบริบทของสังคม และประสบการณ์ที่ตัวละครพบเจอตั้งแต่ต้นถึงตอนจบ สรุปได้ตามแผนภาพดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- กาญจรัตน์ อินทร์รัตน์. (2551). การเปิดเผยตนเองต่อครอบครัวของบุคคลที่รักเพศเดียวกัน. (วิทยานิพนธ์ วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- กาญจนา แก้วเทพ. (2557). ศาสตร์แห่งสื่อและวัฒนธรรมศึกษา. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.

- จิณฺหวร ฟาดิษฐี. (2552). เว็บไซต์เกย์: พื้นที่สาธารณะสำหรับคนชายขอบ. *วารสารดำรงวิชาการ*, 8(1), 81-101.
- จารุวรรณ คงยศ. (2560). *เพศภาวะ เพศวิถี ประสบการณ์ชีวิตของกะเทยในคุก*. (วิทยานิพนธ์สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยมหิดล). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ชีรา ทองกระจาย. (2561). *เอกสารการสอนชุดวิชาการพัฒนามนุษย์ในบริบทโลก หน่วยที่ 8*. นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- นฤพนธ์ ด้วงวิเศษ และคณะ. (2560). *เมื่อร่างกลายเป็นเพศอำนาจเสรีนิยมใหม่ของเพศวิถีในสังคมไทย*. กรุงเทพฯ: ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.
- นฤพนธ์ ด้วงวิเศษ. (2563). แนวคิดเรื่อง ความหลากหลายทางเพศ ในกระบวนทัศน์วิทยาศาสตร์และสังคมศาสตร์. *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา*, 28(3), 312-336.
- ปรีนทร์ นาคสิงห์. (2547). *เกย์: กระบวนการพัฒนาเอกลักษณ์และวิถีชีวิตทางเพศ*. (วิทยานิพนธ์สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- พรชัย ฉันทวิเศษลักษณ์. (2561). นวัตกรรมสื่อใหม่ในยุคสื่อสังคมออนไลน์เพื่อมุ่งกับการปรับตัวของสื่อโทรทัศน์. *วารสารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์*, 11(1), 223-243.
- Cass, V. (1979). Homosexual identity formation: A theoretical model. *Journal of Homosexuality*, 4(3), 219-235.
- Line TV. (2559). *Club Friday The Series 8 ตอน รักแท้หรือแค่สับสน*. เข้าถึงได้จาก <https://tv.line.me/cfts8>
- _____. (2561). *Love By Chance บังเอิญรัก*. เข้าถึงได้จาก <https://tv.line.me/lovebychance-series>
- _____. (2560). *Present Perfect*. เข้าถึงได้จาก <https://tv.line.me/presentperfect>

ความสัมพันธ์ทางเพศในวรรณกรรมแนววาย*

Intimate relationship in LGBT Literature

อนันตศักดิ์ วาแก้วเกษ¹ และอรทัย เพ็ญยุระ²

Anantasak Phonkaewkate and Orathai Piayura

มหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด¹

มหาวิทยาลัยขอนแก่น²

Roi-et Rajabhat University, Thailand

Khon Kaen University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: anantasak00@hotmail.co.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ทางเพศของตัวละครในวรรณกรรมแนววาย เป็นการวิจัยเอกสารเชิงคุณภาพ โดยนำเสนอข้อมูลในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

ผลการวิจัยพบว่า ความสัมพันธ์ทางเพศของตัวละครในวรรณกรรมแนววายชายรักชาย แบ่งออกเป็น 5 ลักษณะ ได้แก่ 1) รสนิยมทางเพศ พบว่า ตัวละครมีรสนิยมชอบทั้งผู้หญิงและผู้ชาย ตัวละครประเภทนี้ส่วนใหญ่จะเป็นลักษณะชอบผู้หญิงมาก่อน ต่อมาจึงค้นพบรสนิยมที่แท้จริงของตนคือชอบผู้ชาย และตัวละครที่ชอบผู้ชายอย่างเดียว 2) ความต้องการทางเพศของบุคคล พบว่า ตัวละครมีความต้องการทางเพศต่างกัน กล่าวคือ บางกลุ่มมีความต้องการทางเพศสูงจนถึงขั้นหมกมุ่นเกี่ยวกับเพศสัมพันธ์ 3) ปฏิบัติการทางเพศ พบว่า มีความหลากหลาย เช่น การผลัดกันใช้อวัยวะเพศสอดใส่ทางปาก การใช้มือช่วยกันสำเร็จความใคร่ นอกจากนี้ คนที่เป็นฝ่ายรุกจะเป็นรุกตลอด และฝ่ายรับจะรับไปตลอด 4) วาทกรรมที่สร้างโอกาสให้เกิดการมีเพศสัมพันธ์ พบว่า มีการใช้วาทกรรมในเชิงทำลาย วาทกรรมสารภาพรัก และวาทกรรมเชิงข่มขู่ 5) ทศนคติทางเพศ แบ่งออกเป็น 2 ทศนะ ได้แก่ ทศนคติทางเพศแบบอนุรักษ์นิยม และทศนคติทางเพศแบบสมัยใหม่เพศวิถีหรือความสัมพันธ์ทางเพศของตัวละครในวรรณกรรมแนววายชายรักชาย มีความหลากหลาย เนื่องจากเพศภาวะไม่ได้กำหนดเพศวิถี

คำสำคัญ: ความสัมพันธ์ทางเพศ; เพศวิถี; วรรณกรรมแนววาย; ชายรักชาย

*ได้รับบทความ: 17 กุมภาพันธ์ 2565; แก้ไขบทความ: 29 มิถุนายน 2565; ตอรับตีพิมพ์: 29 มิถุนายน 2565

Received: February 17, 2022; Revised: June 29, 2022; Accepted: June 29, 2022

Abstract

The purpose of the study was to criticize the intimate relationship in LGT literature. The qualitative research was used for collecting data which shown the data through the descriptive analysis.

The results shown that: there were 5 characteristics of the intimate relationship in GBT literature as follow; 1. Sexual orientation: There was a romantic attraction, sexual attraction, or sexual behavior toward both males and females which meant that firstly, he would have a relationship with females but he finally found himself that he like males. 2. Sexual desire: Each character have their own sexual desire differently which meant that some of them obsessed with sex. 3. Sexual behavior: There were various ways of gay sexual practice, for example, oral sex, fingering, sexual offences, and sexual defenses. 4. There were some types of discourses that can cause having relationship; challenging discourse, romantic discourse, and intimidate discourse. 5. Sexual attitudes: There were 2 types of sexual attitudes; conservative and extramarital sexuality or there was a relationship between men and men which meant the gender could not define sexual behaviors. Men love men was from the connection between being a female and being a male, which lead to have various sexual behavior.

Keywords: Sexual Relationship; Sex Behaviors; LGBT Literature; Men Love Men

1. บทนำ

วรรณกรรมแนววายปัจจุบันได้รับความนิยมแพร่หลายในสังคมไทย โดยเฉพาะกลุ่มวัยรุ่น ผู้หญิง วรรณกรรมแนววายได้รับอิทธิพลมาจากการ์ตูนญี่ปุ่น จึงมีคำศัพท์เฉพาะใช้ในวรรณกรรมดังกล่าว เช่น คำว่า YAOI เป็นตัวย่อมาจาก YAmashi, Ochi nashi, Imi nashi (No Climax, No Punchline, No Meaning หรือ No Build-Up, No Foreclosure, No Meaning โดยมีความหมายว่า เรื่องราวที่ไม่มีสาระ ส่วนความหมายเดิมของคำว่า

YAOI นั้น หมายถึง หนังสือทำมือหรือโดจินชิ (Dojinshi) ที่นำตัวละครชายมาจับคู่จากนั้นจึงเกิดมีความสัมพันธ์ทางเพศแบบชายรักชาย การ์ตูนญี่ปุ่นที่นำเสนอความสัมพันธ์ระหว่างผู้ชายและผู้ชาย ซึ่งมีผู้ผลิตและผู้บริโภคส่วนใหญ่เป็นผู้หญิงที่เรียกว่า ยะโอะอิ: YAOI ในรูปแบบคำทับศัพท์แทนเนื่องจากคำดังกล่าวสอดคล้องกับการเรียกชื่อการ์ตูนญี่ปุ่นที่นำเสนอความสัมพันธ์ระหว่างผู้หญิงและผู้หญิงว่า ยูริ: YURI ซึ่งโฆซึเกะ ทิพย์เทียมพงษ์ ได้อธิบายในคอลัมน์ญี่ปุ่นมุสลิก จาก Tokyo

University of Foreign Studies ไว้ว่า ยูริ: YURI เป็นนวนิยายที่ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย และถือว่าเป็นแปลกใหม่สำหรับวงการวรรณกรรมไทย คำว่า “วาย” ที่เป็นชื่อเรียกของ “วรรณกรรมแนวยาย” ได้รับอิทธิพลมาจากประเทศญี่ปุ่น เนื่องจากคำว่า “ยะโอะอิ” (yaoi) ในภาษาญี่ปุ่นใช้กล่าวถึงตัวละครที่เป็นคู่ชายรักชาย ส่วนคู่หญิงรักหญิง ใช้คำว่า “ยูริ” (yuri) จะเห็นได้ว่า ทั้งสองคำนี้ต่างขึ้นต้นด้วยอักษรตัว “ย” จึงเป็นเหตุให้กลุ่มผู้อ่านในประเทศไทยเรียกวรรณกรรมประเภทนี้ว่า “วรรณกรรมแนวยาย” และใช้ในการเรียกกลุ่มผู้อ่าน หรือกลุ่มผู้ชมวรรณกรรมประเภทนี้ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นกลุ่มวัยรุ่นหญิงว่า “สาววาย” สำหรับประเทศไทยได้มีการเปลี่ยนนิยายวายของญี่ปุ่นมาไม่ต่ำกว่า 5 ปี และมีแนวโน้มที่จะได้รับความนิยมเพิ่มสูงขึ้นเรื่อยๆ จึงเป็นแรงสนับสนุนให้คนไทยบางกลุ่มได้ประพันธ์วรรณกรรมแนวยายขึ้น (พรเทพ เสง, 2563)

ปัจจุบันทั่วโลกได้ตระหนักถึงความสำคัญของเพศวิถีที่หลากหลาย จึงส่งผลต่อการนำเสนอภาพของตัวละครในวรรณกรรมแบบสมัยนิยม มีการแสดงออกตามเพศวิถีของตนได้อย่างเปิดเผยมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะวรรณกรรมแนวยาย ดังที่ Jackson และ Scott (1996 อ้างถึงใน อรรถชัย เพียร 2561, หน้า 41) กล่าวว่า เพศวิถี หมายถึง รสนิยมทางเพศ (sexual orientation) หรืออัตลักษณ์ทางเพศ (identity) ความต้องการทางเพศ (erotic significance) ของบุคคล รวมถึงการใช้วาจาหรือการเตรียมในการสร้างโอกาสให้เกิดการมีเพศสัมพันธ์ในแต่ละโอกาส

อย่างไรก็ตาม ปัจเจกบุคคลไม่จำเป็นต้องเคยมีประสบการณ์ หรือแสดงออกในทกมิตเกี่ยวกับเพศวิถีดังที่กล่าวมาข้างต้น เนื่องจากเพศวิถีได้รับอิทธิพลมาจากด้านร่างกาย จิตใจ สังคม เศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม จรรยาบรรณ กฎหมาย ประวัติศาสตร์ ศาสนา และองค์ประกอบของวิญญาน ซึ่งสอดคล้องกับกายัญญา แก้วเทพ และ พริศรา แซ่ก้วย (2547, หน้า 14) ได้ให้ความหมายของเพศวิถีว่าเป็นวิถีปฏิบัติที่เกี่ยวกับความปรารถนาทางเพศ หรือที่กฎหมายล้านนาดั้งเดิมเรียกว่า “ตันทาอาลัย” โดยในแต่ละระบบสังคมนั้น ความปรารถนาทางเพศของปัจเจกบุคคลเป็นมากกว่าพฤติกรรมตามธรรมชาติ ว่าใครมีเพศสัมพันธ์กับใคร ที่ไหน อย่างไร แต่หมายรวมถึงความปรารถนาที่ดี ที่เหมาะสม การเกี้ยวพาราสี มโนทัศน์เกี่ยวกับคู่นอนอุดมคติ ฯลฯ จึงเป็นทั้งเรื่อง การสร้างความหมายทางสังคม เป็นเป้าหมายของการควบคุมทางสังคม การเมือง รวมถึงเป็นพื้นที่ของการยอมจำนน และการต่อสู้ในระดับปัจเจกชน ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่า เพศวิถี หมายถึง มุมมอง ค่านิยม และบรรทัดฐานของมนุษย์ในเรื่องเพศ ตลอดจนวิถีปฏิบัติ และการแสดงออกทางเพศ ซึ่งไม่ได้เกี่ยวข้องกับลักษณะทางกายภาพ แต่เป็นความหมายในมิติทางสังคมวิทยา เช่น การเมือง เศรษฐกิจ สังคม ประวัติศาสตร์ กฎหมาย และวัฒนธรรม เป็นต้น ล้วนเกิดจากสภาวะความสัมพันธ์ของจิตใจ และร่างกายของมนุษย์ที่ถูกใช้เป็นตัวกำหนด =และสร้างความหมายเรื่องเพศในหลากหลายแง่มุม

รูปแบบความสัมพันธ์ทางเพศของวรรณกรรมแนวยายชายรักชาย มีความหลากหลาย

ตามสถานการณ์ และขึ้นอยู่กับภูมิหลังของตัวละคร ดังที่นันทยา พงศ์ผกาย(2554, หน้า 159-162) กล่าวว่า ความสัมพันธ์ระหว่างเพศที่ปรากฏในการตื้น ญ่ปุ่่นจากการตื้นเรื่อง สิ่งหนักบิต สาวนักโบก เรียว พลัสวัน มาร์มาเลตสุดที่รัก อเล็กซานโดรท์ และถนนสายนี้เปรี้ยว ประกอบด้วยรูปแบบความสัมพันธ์ที่หลากหลายตามสถานการณ์ภูมิหลัง ของตัวละคร เปรียบเสมือนบุคคลหนึ่งคนที่มี ปฏิสัมพันธ์กัน ที่มีกระบวนการวางตัว ตอบสนอง ความเอื้ออาทร ความไว้วางใจ ความรักใคร่เสนหาและ ความสัมพันธ์ทางเพศ

ญาณธร เจียรรัตนกุล (2550, หน้า 56) กล่าวว่าความสัมพันธ์ทางเพศระหว่างผู้ชายและ ผู้ชายเป็นรูปแบบความสัมพันธ์ที่คนนิยามว่า แตกต่างจากความสัมพันธ์อื่นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความสัมพันธ์ทางเพศระหว่างผู้ชายและผู้หญิง มีจุดหมายเพื่อการสืบพันธุ์เท่านั้น ตลอดจนรูปแบบ ความสัมพันธ์ทางเพศระหว่างผู้ชายและผู้ชาย อาจจะไม่จำเป็นต้องมีเพศสัมพันธ์เข้ามาเกี่ยวข้อง จึงมีความบริสุทธิ์มากกว่า ซึ่งประเด็นนี้อาจจะมี ส่วนเชื่อมโยงกับรูปแบบของ YAOI ที่ติดตามด้วย เช่นกัน ขณะเดียวกันรูปแบบความสัมพันธ์ทางเพศ จึงมีความจำกัดอยู่เพียง 2 มิติ กล่าวคือ มีเพศ สัมพันธ์เพื่อการสืบพันธุ์และไม่มีเพศสัมพันธ์ แต่มี ความผูกพันทางด้านจิตใจ ทำให้มิติอื่นๆ เช่น เพื่อความหลุดพ้นจากความสำคัญลงไป แต่อย่างไร ก็ตามรูปแบบความสัมพันธ์นั้น จะมีลักษณะ ผัวเดียวเมียเดียวมากกว่าการมีคู่มากกว่า 1 คน การศึกษาข้างต้นเป็นกล่าวถึงความสัมพันธ์ทางเพศ ของตัวละครในวรรณกรรมแนววาย ซึ่งเป็น

วรรณกรรมที่ได้รับความนิยมจากกลุ่มวัยรุ่นในยุค ปัจจุบัน

ความสัมพันธ์ทางเพศในบทความนี้ หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างเพศชายกับเพศชาย ที่สะท้อนเพศวิถีอันเกี่ยวกับพฤติกรรมทางเพศ รสนิยมทางเพศ ความต้องการทางเพศ การปฏิบัติ กิจกรรมทางเพศ วาทกรรมที่สร้างโอกาสให้เกิด การมีเพศสัมพันธ์ และทัศนคติ ทางเพศ ที่ปรากฏ ในวรรณกรรมแนววายประเภทชายรักชาย ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่าความสัมพันธ์ทางเพศของตัวละคร แนววาย จึงมีความน่าสนใจควรแก่การศึกษา เพราะเป็นวรรณกรรมที่กำลังได้รับความนิยม ในสังคมปัจจุบัน ซึ่งสอดคล้องกับสังคมในปัจจุบัน มีการเปิดรับความหลากหลายทางเพศ ทั้งนี้การ ศึกษาความสัมพันธ์ทางเพศของตัวละครใน วรรณกรรมแนววาย ผู้วิจัยใช้กรอบแนวคิดเพศวิถี (sexuality) ของ Jackson and Scott (1996 อ้างถึงใน อรทัย เพียยุระ 2561) นำเสนอข้อมูล ในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) โดยละเอียดต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์ความสัมพันธ์ทางเพศของ ตัวละครในวรรณกรรมแนววาย

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) กล่าวคือ วิเคราะห์ วรรณกรรมแนววาย ประเภทชายรักชายที่เป็น รูปแบบเอกสาร

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ วรณกรรมแนววย ประเภทชายรักชาย ตั้งแต่ พ.ศ. 2556-2563 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ วรณกรรมแนววย ประเภทชายรักชายที่มียอดขายสูงเป็นอันดับที่ 1 ของสำนักพิมพ์ ever Y (เอเวอร์วาย) สำนักพิมพ์ SENSE BOOK (เซ็นส์) สำนักพิมพ์บ้านวายุบุ๊กสำนักพิมพ์ Mee-Ds สำนักพิมพ์ Bongkoch และสำนักพิมพ์ Deep ตั้งแต่ พ.ศ. 2556-2563

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ความสัมพันธ์ระหว่างเพศชายกับเพศชาย ที่สะท้อนเพศวิถีอันเกี่ยวกับพฤติกรรมทางเพศ รสนิยมทางเพศ ความต้องการทางเพศ การปฏิบัติกิจกรรมทางเพศ วาทกรรมที่สร้างโอกาสให้เกิดการมีเพศสัมพันธ์ และทัศนคติทางเพศ ที่ปรากฏในวรรณกรรมแนววยประเภทชายรักชาย

การเก็บรวบรวมข้อมูล ตัวบทวรรณกรรมแนววย ประเภทชายรักชายที่มียอดขายสูงเป็นอันดับที่ 1 ของสำนักพิมพ์ ever Y (เอเวอร์วาย) สำนักพิมพ์ SENSE BOOK (เซ็นส์) สำนักพิมพ์บ้านวายุบุ๊กสำนักพิมพ์ Mee-Ds สำนักพิมพ์ Bongkoch และสำนักพิมพ์ Deep ตั้งแต่ พ.ศ. 2556-2563 รวมทั้งสิ้นจำนวน 21 เล่ม 18 เรื่อง แบ่งออกเป็น พ.ศ. 2556 จำนวน 2 เล่ม 2 เรื่อง พ.ศ. 2557 จำนวน 1 เล่ม 1 เรื่อง พ.ศ. 2558 จำนวน 1 เล่ม 1 เรื่อง พ.ศ. 2559 จำนวน 5 เล่ม 3 เรื่อง พ.ศ. 2560 จำนวน 5 เล่ม 4 เรื่อง พ.ศ. 2561 จำนวน 4 เล่ม 4 เรื่อง พ.ศ. 2563 จำนวน 2 เล่ม 2 เรื่อง สาเหตุที่เลือกข้อมูลช่วงนี้ เนื่องจากเป็นช่วงแรกที่มีการตีพิมพ์เป็นรูปเล่มวรรณกรรม

แนววยออกจำหน่ายอย่างเป็นทางการ ผ่านร้านขายหนังสือชั้นนำของไทย กล่าวคือ ซีเอ็ดบุ๊คเซ็นเตอร์และนายอิน ทั้งนี้ผู้วิจัยคัดเลือกวิเคราะห์เฉพาะวรรณกรรมแนววย ประเภทชายรักชาย ที่มีเนื้อหาแสดงถึงความสัมพันธ์ทางเพศที่หลากหลายมีมิติน่าสนใจ

วิธีวิเคราะห์ข้อมูล วิเคราะห์เฉพาะความสัมพันธ์ทางเพศของตัวละครในวรรณกรรมแนววยชายรักชาย โดยใช้กรอบแนวคิดเพศวิถี (sexuality) ของ Jackson and Scott (1996 อ้างถึงใน ורתัย เพียรุระ 2561) ดังนี้ รสนิยมทางเพศ ความต้องการทางเพศ การปฏิบัติกิจกรรมทางเพศ วาทกรรมที่สร้างโอกาสให้เกิดการมีเพศสัมพันธ์ และทัศนคติทางเพศ นำเสนอข้อมูลด้วยรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive analysis)

4. สรุปผลการวิจัย

ความสัมพันธ์ทางเพศในวรรณกรรมแนววยในครั้งนี้ คือการศึกษาเพศวิถีที่เกี่ยวกับพฤติกรรมทางเพศ กล่าวคือ รสนิยมทางเพศ ความต้องการทางเพศ ปฏิบัติการทางเพศ วาทกรรมที่สร้างโอกาสให้เกิดการมีเพศสัมพันธ์ และทัศนคติทางเพศ ที่ปรากฏในวรรณกรรมแนววยประเภทชายรักชาย ดังนี้

1. รสนิยมทางเพศ หมายถึง รูปแบบพื้นฐานของอารมณ์ ความใคร่ และความสนใจทางเพศต่อชาย หญิง หรือไม่ใช่ทั้งสองเพศ จากข้อมูลของสมาคมจิตวิทยาอเมริกัน รสนิยมทางเพศ คือ ความมีอยู่ และอาจหมายถึง ความรู้สึกของบุคคลเรื่องลักษณะเฉพาะตัวและอัตลักษณ์ทางเพศ

(อรรถย เพียรุระล 2561, หน้า 41) รสนิยมทางเพศที่ปรากฏในวรรณกรรมแนววาย มีลักษณะที่หลากหลาย ดังตัวอย่าง

“เพื่อนผมเปลี่ยนเรื่องได้ว่องไวมาก เมื่อเห็นสาวๆ กำลังเดินเข้ามาใต้ตึก ผมเห็นพวกมันมองตามกันตาละห้อยเพราะเธอคนนี้เด็ดจริงอะไรจริง ทั้งเลื้อยนิลิตที่รัดทรงโดไว้วอกกับกระโปรงที่ไม่รู้ยาวถึงคิปปรีเปลา่ นอกจากพวกมันจะตาละห้อยแล้วยังน้ำลายไหลกันอีกด้วย ผมมองผ่านๆ ไม่ได้สนใจอะไร ของแบบนี้มีให้ผมสัมผัสมาแล้วนักต่อนัก จะว่าไปผมก็ผ่านมายะเยอะครึบ กับผู้ชายที่เคย กับผู้หญิงนะบอย แต่บอกไว้ ณ ตรงนี้เลยว่า ผมไม่เคยรับให้ใครหน้าไหนทั้งนั้น” (Chiffon_cake, 2560, หน้า 108)

“วันนี้กูเสร็จไปหนึ่งน้ำ หา! เป็นอันต้องร้องเสียงหลงเมื่อไอ้บีมโพล่งอะไรบางอย่างออกมา มึงพูดว่า.. เสร็จกับมิลค์...หนึ่งน้ำ” (Chiffon_cake, 2560, หน้า 112)

จากตัวบทข้างต้น เป็นการกล่าวถึงรสนิยมทางเพศของตัวละครในวรรณกรรมแนววายชายรักชาย ซึ่งมีความหลากหลายทางอารมณ์ความรู้สึก สัมพันธ์ได้ทั้งเพศหญิงและเพศชาย จากตัวบทข้างต้นกล่าวถึงโพธิ์ทและบีมเป็นคนที่มึรสนิยมทางเพศทั้งสองเพศ เมื่อมีเพศสัมพันธ์กับผู้ชาย โพธิ์ทจะเป็นฝ่ายกระทำ (ฝ่ายรุก) ส่วนบีมเป็นฝ่ายถูกกระทำ (ฝ่ายรับ)

2. ความต้องการทางเพศของบุคคล กล่าวคือ ความรู้สึกของบุคคลที่เป็นผลจากสิ่งเร้าภายใน หรือสิ่งเร้าภายนอกที่เป็นปัจจัยมากระตุ้น

ให้เกิดความรู้สึกทางเพศ โดยจะมีระดับมากหรือน้อยต่างกัน ขึ้นอยู่กับความสามารถในการควบคุมอารมณ์ และพื้นฐานด้านบุคลิกภาพของแต่ละบุคคล เช่น เกียร์ตัวละครเอก (พระเอก) ในเรื่องน้องไอโล่ฟสด เป็นคนที่มีความต้องการเพศสูงมาก เนื่องจากเกียร์กับแบงค์ได้สมัครเข้ากลุ่มสายหื่นที่มีชื่อว่า “น้องไอโล่ฟสด” ซึ่งเป็นกลุ่มชายโห่เรื่อนร่างเพื่อสมาชิกได้สำเร็จความใคร่ และทุกครั้งที่เกียร์และอินอยู่ด้วยกันสองต่อสองเกียร์จะแสดงความต้องการทางเพศ ผ่านคำพูด และกิริยาอาการเสมอ ดังตัวอย่าง

“อาบนํ้าด้วยกันเลยนี้แหละ ก็มันต่างคนต่างเลอะไปแล้ว ผมน่าจะต้องใช้ความพยายามมากเลยนะที่จะไม่จับสะโพกขาวนั้นมากระแทกให้หน้าใจ ระหว่างที่เรากำลังอาบนํ้าอยู่ เสื้อผ้าของอินทร์เดียวที่จะเอาไปซักให้ “พี่เกียร์มัวแต่เห็นใส่อินอยู่นั่นแหละ” (Ssisioo, 2563, หน้า 109)

“ไม่ถึงกับเห็นครึ่งหน้าหรอกแค่เห็นปลายจมูกนิดหน่อย ที่เน้นจริงๆ คงเป็นเรียวลิ้นสี่สดที่กำลังแลบเลียไอศกรีมแท่งรสวานิลลาที่กำลังละลาย จนคราบไอศกรีมสีขาวเลอะมาตามข้อมือรวมทั้งปลายคางของเจ้าตัว ผมรู้สึกว่ามันมันร้อนขึ้นมาทะนันทัน แถมยังเสียววูดที่หน้าท้องน้อยก็เลยรีบกดออกจากหน้าแอฟไปก่อน “ไอ้เกียร์เสียอาการนะมึงอะ” ไอ้แบงค์รีบล้อผม” (Ssisioo, 2563, หน้า 167-168)

จากตัวบทข้างต้นเป็นแสดงให้เห็นถึงความต้องการทางเพศของแบงค์และเกียร์ ขณะที่ดูกลุ่มน้องไอโล่ฟสดได้ส่งรูปวาบหวิวของน้องไอ ขณะเดียวกันเกียร์ยังแสดงพฤติกรรมที่สื่อให้เห็นถึงการ

มีความต้องการทางเพศเมื่อเข้าไปอาบน้ำร่วมกับคนรัก นอกจากนี้ตัวละครวรรณกรรมวายในเรื่องอื่นๆ ส่วนใหญ่ค่อนข้างมีความต้องการทางเพศสูง โดยเฉพาะกับเพศเดียวกัน เนื่องจากเกือบทุกเรื่องฉากที่ตัวละครมีเพศสัมพันธ์กันจะบ่อยมาก และทุกเรื่องที่กำลังกล่าวถึงฉากการมีเพศสัมพันธ์จะบรรยายถึงความต้องการทางเพศ และขั้นตอนในการมีเพศสัมพันธ์อย่างละเอียดโดยเปิดเผยชัดเจน แต่จะแสดงออกมากหรือน้อยต่างกันตามความต้องการและบุคลิกของแต่ละคน สอดคล้องกับสูตรมรรณวศ์วิทย์ (2548, หน้า 131) กล่าวว่า ตัวละครที่เป็นเกย์มีพฤติกรรมที่แสดงออกว่าชอบผู้ชาย และปรากฏว่ามีความสัมพันธ์ทางเพศ และมีความต้องการทางเพศสูง

3. ปฏิบัติการทางเพศ กล่าวคือ ลักษณะการดำเนินกิจกรรมทางเพศของบุคคล ซึ่งแต่ละบุคคลมีการดำเนินกิจกรรมทางเพศที่แตกต่างกัน ในวรรณกรรมแนววายชายรักชายมีปรากฏดังตัวอย่างนี้

“ขณะเดียวกันปฏิบัติการทางเพศระหว่างซันและหมอกครั้งนี้เป็นครั้งแรก เป็นปฏิบัติการทางเพศที่ทั้งสองแสดงความรักและสารภาพรักต่อกัน ทั้งนี้เป็นการเปิดใจยอมรับความรู้สึกทางเพศของกันและกัน เพราะทั้งสองไม่ได้แสดงออกทางเพศต่อกันมาก่อน

ตัวอย่าง

“ทั้งสองคนจูมพิตกันและกันอย่างดูดดื่ม ตอนนี้งำแวงในใจของพวกเขาถูกทำลายจนย่อยยับไปหมดแล้ว” (Hideko_Sunshins, ม.ป.ป., หน้า 262)

“ถ้าอย่างนั้น....พี่รักก็แล้วกัน.....จบประโยชน์นั้นซันก็ก้มลงจูบหมอกต่อ ริมฝีปากเขาเลื่อนลงจากแก้มนอกกว้าง ชันพามอกเข้าสู่วงกตปรารถนา ค้นหาความเร้าร้อนและความสุขที่ซ่อนอยู่ในนั้น ก่อนจะพากลับอกมาแล้วโน้มนำให้กลับเข้าไปใหม่ รวากับไม่รู้จักเบื่อหน่าย และไม่รู้เลยว่าคืนนี้ทั้งสองคนจะลื่นสุดลงที่ตรงไหน บางทีอาจจะจนกว่าหมอกจะหมดแรง แล้วกลับไปในอ้อมกอดของเขาก็ได้” (Hideko_Sunshins, ม.ป.ป., หน้า 266-267)

จากตัวบทปฏิบัติการทางเพศระหว่างซันและหมอก โดยซันเป็นฝ่ายเริ่มกระตุ้นตลอดจนไปถึงการกระทำ ส่วนหมอกฝ่ายรับการกระทำทุกอย่างของปฏิบัติการครั้งนี้ และที่สำคัญคือซันเป็นฝ่ายกระทำ (ฝ่ายรุก) ส่วนหมอกเป็นฝ่ายถูกกระทำ (ฝ่ายรับ) ปฏิบัติการทางเพศของตัวละครในวรรณกรรมแนวยายนี้นี้มีลักษณะที่หลากหลาย เช่น การใช้ปากกับอวัยวะเพศ กล่าวคือ มีลักษณะผลัดกันดูดหรือต่างคนต่างดูดให้กันและกันไปพร้อมๆ กัน บางครั้งต่างคนต่างใช้มือช่วยกันสำเร็จความใคร่ โดยไม่มีการสอดใส่อวัยวะเพศทางใดทางหนึ่ง คนที่เป็นฝ่ายรุกจะเป็นรุกตลอดและฝ่ายรับก็จะรับไปตลอด

4. วาทกรรมที่สร้างโอกาสให้เกิดการมีเพศสัมพันธ์ กล่าวคือ ลักษณะการพูดที่เปิดโอกาสให้เกิดการมีเพศสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในวรรณกรรมแนวยายมีลักษณะการใช้วาทกรรมที่เปิดโอกาสให้เกิดการมีเพศสัมพันธ์ ดังตัวอย่าง

“ตรงนี้ไม่ได้หรอกนะ” ผมบอกเขา “ทำไมจะไม่ได้แค่จูบเอง” “พี่ว่าพี่จะไม่หยุดแค่จูบ

นะลี” “งั้นพี่ก็รักก็ไม่ต้องหยุดดี” (Ssisioo, 2563, หน้า 284-285)

“เลิกวิ่งหนีความรู้สึกของตนเองได้แล้ว ชันตะล่อมขณะจับมือหมอกไปกดลงบนโซฟา เพื่อไม่ให้อีกฝ่ายผลัดใส่เขา เพราะต่อให้นายวิ่งหนีไปไกลแค่ไหน พี่ก็จะวิ่งตามนายไปอยู่ดี”

“พี่รักนาย” “เขาสารภาพด้วยน้ำเสียงทุ้มทุ้มๆ และพี่จะไม่ยอมเสียนายไปแน่ๆ”

“ทำขนาดนี้แล้วจะมาไม่ยอมรับอีกหรือ ถ้าผมไม่ยอม.....พี่โดนเตะกระเด็นไปโน่นแล้ว ที! เป็นการสารภาพรักที่โหดดีเหมือนกันนะ” (Hideko_Sunshins, ม.ป.ป., หน้า 260-262)

“คงเป็นเรื่องอะไรสักอย่างที่ทำให้ความรู้สึกดีแล้วก็ไม่เคยทำมาก่อนมั้ง แล้วพี่อยากลองทำใหม่ครับ ทำอะไร ก็เช็กใจครับ” ันตอบหน้าตาเฉยราวกับกำลังคุยเรื่องสภาพอากาศประจำวันนี้อยู่” (Iarza, ม.ป.ป., หน้า 232)

จากตัวบทข้างต้นเห็นได้ว่าตัวละครในวรรณกรรมแนววายชายรักชาย ใช้วาทกรรมในการสร้างโอกาสให้เกิดเพศสัมพันธ์ หลากหลายลักษณะร่วมกับกิริยาท่าทาง เช่น อินใช้การแสดงกิริยาอาการในการยั่ววนปลุกปั่นอารมณ์ทางเพศของเกียร์ และใช้วาทกรรมในเชิงท้าทายเกียร์ด้วยคำกล่าวว่า “งั้นถ้าอินไม่ว่าละ พี่เกียร์จะเอาเปรียบอินยังงี้....” เป็นวาทกรรมที่ยั่วให้เกียร์เกิดอารมณ์ทางเพศ และเป็นสาเหตุเกิดการปฏิบัติการทางเพศในเวลาต่อมา นอกจากนี้ยังปรากฏวาทกรรมสารภาพรัก เช่น “พี่รักนาย ทำขนาดนี้แล้วจะมาไม่ยอมรับอีกหรือ ถ้าผมไม่ยอม.....พี่โดนเตะกระเด็นไปโน่นแล้ว” วาทกรรมเชิงตั้งคำถามเพื่อ

เปิดโอกาสในการเกิดความสัมพันธ์ทางเพศ เช่น “คงเป็นเรื่องอะไรสักอย่างที่ทำให้ความรู้สึกดีแล้วก็ไม่เคยทำมาก่อนมั้ง แล้วพี่อยากลองทำใหม่ครับ ทำอะไร ก็เช็กใจครับ” วาทกรรมเชิงข่มขู่ เช่น “เลิกวิ่งหนีความรู้สึกของตนเองได้แล้ว เพราะต่อให้นายวิ่งหนีไปไกลแค่ไหน พี่ก็จะวิ่งตามนายไปอยู่ดี” จะเห็นได้ว่าการใช้วาทกรรมดังกล่าวเกิดขึ้นก่อนจะมีเพศสัมพันธ์และขณะเริ่มจะมีเพศสัมพันธ์ จึงสามารถสรุปได้ว่า วาทกรรมข้างต้นเป็นวาทกรรมที่เปิดโอกาสในการมีความสัมพันธ์ทางเพศของตัวละครชายรักชาย

5. ทศนคติทางเพศ กล่าวคือ ทศนคติหรือเจตคติเรื่องเพศ ความรู้สึกนึกคิด ความเชื่อ การให้คุณค่าในเรื่องเพศของแต่ละบุคคล ซึ่งมีความแตกต่างกัน ปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลต่อทศนคติเรื่องเพศ ได้แก่ ครอบครัว เพื่อน สื่อ สังคมและวัฒนธรรมการเรียนรู้ จากศึกษาทศนคติทางเพศที่ปรากฏในวรรณกรรมแนววาย แบ่งออกเป็น 2 ทศนะ ได้แก่ ทศนคติทางเพศแบบอนุรักษ์นิยมและทศนคติทางเพศแบบสมัยใหม่ ดังนี้

5.1 ทศนคติทางเพศแบบอนุรักษ์นิยม หมายถึง ค่านิยมทางเพศแบบดั้งเดิมของสังคม กล่าวคือ ผู้ชายต้องแต่งงานกับผู้หญิงเท่านั้น ในวรรณกรรมแนววายชายรักชายมีลักษณะดังตัวอย่างนี้

“ตอนนั้นพวกเราถึงได้รู้ว่าการที่เราไม่ชอบเพศตรงข้าม มันไม่ใช่เรื่องผิดปกตินะ มันเกิดกับผมและหว่า และเราก็เข้าใจครอบครัวเราดีว่าไม่มีทางยอมรับความจริงข้อนี้” “เพราะพวกผมสุดจะทนกับครอบครัวแล้วนะลี” ดวงตากลมโตขึ้นขึ้น

มองด้วยต้องการคำอธิบายอย่างมากกว่านั้น และนั่นก็ทำให้สายลมยอมบอกแต่โดยดี แม่ผมกับแม่หมาเป็นเพื่อนกัน และนิสัยเหมือนกัน พวกท่านพยายามเข้ามายุ่งวุ่นวายกับชีวิตพวกเรามากเกินไป ผมไม่มีอิสระที่จะทำอะไรเลยแม้จะอ้างว่าไปหาหยาดตอนที่ยออกไปเที่ยวเตร่ แต่แกก็พยายามชักใช้ถาม ส่วนหว่าที่บ้านก็เอาแต่ถามว่าทำไมถึงตัวติดกันกับเพื่อนสนิท แทนที่จะเป็นผม” (Mame, 2559, หน้า 146)

จากตัวบทครอบครัวของสายลมและยี่หาว มีทัศนคติทางเพศแบบอนุรักษนิยม กล่าวคือ มีมุมมองว่าผู้ชายต้องแต่งงานกับผู้หญิงเท่านั้น นอกเหนือจากสองเพศนี้คือความผิดปกติทางเพศ นอกจากนี้ยังปรากฏลักษณะตัวละครที่ไม่เห็นด้วยกับความรักแบบเพศเดียวกัน โดยเฉพาะความรักแบบชายรักชาย ซึ่งบุคคลกลุ่มนี้ยังมีความเชื่อแบบเดิมอยู่ โดยไม่เปิดรับความหลากหลายทางเพศ ส่วนใหญ่จะเป็นสมาชิกในครอบครัว เช่น พ่อ แม่ ฯลฯ ฉะนั้นเป็นอุปสรรคทางความรักของตัวละครวายบางคู่ แต่สุดท้ายทุกคู่ก็สามารถฝ่าฟันอุปสรรคดังกล่าวได้ และสามารถทำให้ทุกคนยอมรับความหลากหลายทางเพศได้

5.2 ทัศนคติทางเพศแบบสมัยใหม่ หมายถึง ค่านิยมทางเพศแบบสมัยใหม่ กล่าวคือ การมีมุมมองทางเพศแบบหลากหลาย ไม่ได้มีเฉพาะเพศชายและเพศหญิงเท่านั้น ในวรรณกรรมแนววายชายรักชายมีลักษณะ ดังตัวอย่างนี้

“พ่อเพจชอบผู้ชายแหละ.....” นี่ไม่ใช่เรื่องโจกล้อเล่นก่อนมื้ออาหารนะครับ เพจพูดจริงๆ ทุกคนที่กำลังจะเริ่มกินข้าวด้วยกันบนโต๊ะ

อาหารถึงกับชะงัก ช้อนที่จะเข้าปากบรรดาพี่น้องและแม่ของเพจได้แต่มองหน้ากันไปมาด้วยความกระอักกระอ่วน ด้วยตัวพวกเธอนั้นเพจได้มาตะล่อมแอบบอกลักฟักแล้ว เว้นแต่พ่อแค้นคนเดียวที่ยังไม่ทราบเรื่องนี้”

“เป็นเด็กดีคนหนึ่งใช่ไหม” “เด็กคนนั้นของเราละ” มุมปากที่ฉายความกังวลค่อยๆ คลี่ขยายออกน้อยๆ เมื่อจับได้ว่าความนัยที่แฝงมากับคำถามที่เหมือนไม่มีอะไรนั่นคืออะไร “ครับ เป็นเด็กดีมากเลย” “อืม วันหลังพามาที่บ้านบ้างแล้วกัน” แล้วจากนั้นไม่กี่วันคิงก็ถูกเขาพา (น่าจะลากมากกว่า) เข้ามายังบ้านของเขา และกลายเป็นส่วนหนึ่งในที่สุด

“คิง มาตั้งแต่เมื่อไหร่ลูก” สวัสดิ์ครับ มาเมื่อครูเอง คุณน่าจะครับ แม่ของเพจค่อนข้างมองไม่จริงจิงนัก “เรียกน้ำอีกแล้วฟังดูแกล้ง” “นั่นคุณพี่?” “อันนี้ก็สาวไปจ๊ะ! เรียกแม่ให้ชินปากได้แล้วมั้ง” (Navy, ม.ป.ป., หน้า 227-228)

จากตัวบทข้างต้น แสดงให้เห็นว่าครอบครัวของเพจไม่ได้ให้ความสำคัญของเพศที่เพจชอบแต่ให้ความสำคัญกับการเป็นคนดี ไม่สร้างความเดือดร้อนให้ครอบครัวและสังคม ลักษณะการแสดงออกของครอบครัวเพจ เป็นทัศนคติทางเพศที่ก้าวไปกับยุคสมัย กล่าวคือ ความเท่าเทียมทางเพศ ไม่ว่าเพศหญิงหรือเพศชาย ถ้าใช้ชีวิตร่วมกันแล้วมีความสุขทุกคนก็เห็นด้วยและพร้อมที่จะให้เป็นหนึ่งสมาชิกของครอบครัว ในวรรณกรรมแนววายชายรักชายนั้น ปรากฏทัศนคติทางเพศแบบสมัยใหม่มากกว่า ทัศนคติทางเพศแบบอนุรักษนิยม อาจเป็นเพราะว่าผู้แต่งต้องการสร้างสัญลักษณ์ความเท่าเทียมทางเพศต่อสังคม

5. อภิปรายผลการวิจัย

เพศวิถีของตัวละครในวรรณกรรมแนววายชายรักชาย มีความหลากหลายทางเพศ เนื่องจากเพศภาวะไม่ได้กำหนดเพศวิถี ตัวละครชายรักชายเกิดจากการผสมผสานของเพศภาวะ กล่าวคือ การผสมผสานระหว่างความเป็นหญิงและความเป็นชายในตัวละคร จึงทำให้เพศวิถีของตัวละครวายเกิดความเลื่อนไหลทางเพศ สอดคล้องกับ จิรยุทธ์ สินธุพันธุ์ (2552, หน้า 239-240) ศึกษาการสื่อสารความหลากหลายทางเพศวิถี: วาทกรรมชายรักชายในละครเวทีไทยร่วมสมัย กล่าวว่า เพศวิถีกับการค้นพบตัวเองของตัวละครชายรักชายในแต่ละเรื่องมีความเลื่อนไหลซับซ้อนแตกต่างกัน แต่เพศวิถีของตัวละครนั้นสามารถคาดเดาได้จากการแสดงออกเป็นเบื้องต้น

เพศวิถีในวรรณกรรมแนววายชายรักชายเป็นความรักที่ไม่มีเพศหรือไม่จำกัดเพศ กล่าวคือ พระเอกรักใคร่คนใดคนหนึ่ง บุคคลนั้นจะเป็นใครก็ได้ เพศใดก็ได้ไม่จำกัด ขอให้เป็นผู้คนนั้นพระเอกก็จะรักพร้อมที่จะใช้ชีวิตร่วมกัน และมีความสัมพันธ์ทางเพศกับบุคคลนั้น สอดคล้องกับชลิดาภาณส่งสัมพันธ์ (2548: 240) ศึกษาอำนาจและการขัดขืน: ชายรักชายในสังคมที่ความสัมพันธ์ต่างเพศเป็นใหญ่ กล่าวว่า เพศวิถีของชายรักชายมีความหลากหลาย ไม่สามารถกล่าวได้ถึงรูปแบบหรือฐานะของตัวตนที่มีความเป็นกลุ่มก้อนได้ชัดเจน

รสนิยมทางเพศ พบว่า ตัวละครมีรสนิยมที่หลากหลาย เช่น ชอบทั้งผู้หญิงและผู้ชาย วรรณกรรมแนววายหลายเรื่องพยายามสร้างตัวตน

ของพระเอกให้มีความหลากหลาย กล่าวคือ ตัวละครที่แสดงเป็นพระเอกให้มีลักษณะชอบผู้หญิงมาก่อน ต่อมาจึงได้ค้นพบรสนิยมที่แท้จริงของตนในภายหลังว่าตนชอบผู้ชาย

ปฏิบัติการทางเพศ พบว่า มีความหลากหลาย เช่น การผลัดกันใช้วัยวะเพศสอดใส่ทางปาก การผลัดกันใช้มือชกที่อวัยวะเพศเพื่อสำเร็จความใคร่ นอกจากนี้คนที่เป๋นฝ่ายรุกจะเป็นรุกตลอดและฝ่ายรับจะรับไปตลอด แต่ไม่ปรากฏปฏิบัติการทางเพศในลักษณะผลัดกันรุกผลัดกันรับ

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

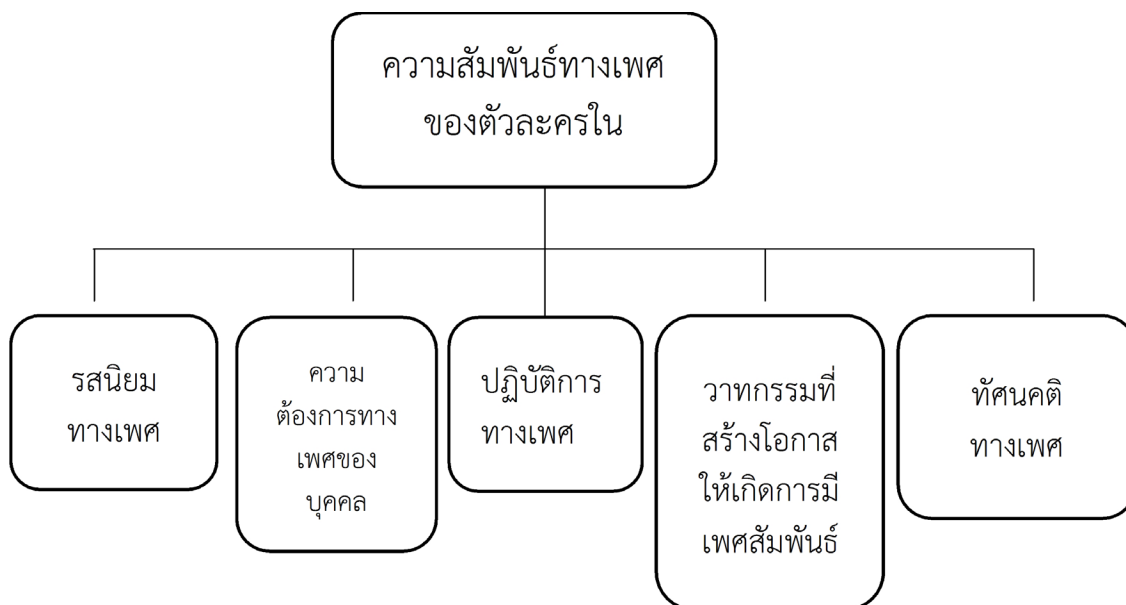
ข้อค้นพบจากการวิจัยที่สำคัญพบว่า ความสัมพันธ์ทางเพศของตัวละครในวรรณกรรมแนววาย แบ่งออกเป็น 5 ลักษณะ ได้แก่ 1) รสนิยมทางเพศ 2) ความต้องการทางเพศของบุคคล 3) ปฏิบัติการทางเพศ 4) วาทกรรมที่สร้างโอกาสให้เกิดการมีเพศสัมพันธ์ และ 5) ทศนคติทางเพศ

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาความสัมพันธ์ทางเพศในวรรณกรรมแนววายท้องถิ่น

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การวิจัยครั้งนี้ ทำให้ได้องค์ความรู้เกี่ยวกับความสัมพันธ์ทางเพศของตัวละครในวรรณกรรมแนววาย แบ่งออกเป็น 5 ลักษณะ ได้แก่ 1) รสนิยมทางเพศ 2) ความต้องการทางเพศของบุคคล 3) ปฏิบัติการทางเพศ 4) วาทกรรมที่สร้างโอกาสให้เกิดการมีเพศสัมพันธ์ และ 5) ทศนคติทางเพศ

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- กาญจนา แก้วเทพ และพริศรา แซ่ก้วย. (2547). เพศวิถี: วันวาน วันนี้ และวันพรุ่งนี้ ที่จะไม่เหมือนเดิม. กรุงเทพฯ: ศูนย์สตรีศึกษา.
- จิรยุทธ์ สินธุพันธุ์. (2552). การสื่อสารความหลากหลายทางเพศวิถี: วาทกรรมชายรักชายในละครเวทีไทยร่วมสมัย. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ญาณธร เจียรรัตน์กุล. (2550). YAOI: การ์ตูนเกย์โดยผู้หญิงเพื่อผู้หญิง. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นันทยา พงศ์ผกาย. (2554). การสื่อสารเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างเพศในการ์ตูนญี่ปุ่น. (วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พรเทพ เสง. (2563). นิยายวายไทย. เข้าถึงได้จาก <https://www.posttoday.com>
- สุธรรม ธรรมวงศ์วิทย์. (2548). อำนาจและการขัดขืน: ชายรักชายในสังคมที่ความสัมพันธ์ต่างเพศเป็นใหญ่. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อรทัย เพียยุระ. (2561). วรรณกรรมกับเพศภาวะ. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- Chiffon_cake. (2560). เดือนเกี้ยวเดือน เล่ม 2. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: เอเวอร์ไว.
- _____. (2560). เดือนเกี้ยวเดือน เล่ม 2. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: เอเวอร์ไว.
- _____. (2561). เดือนเกี้ยวเดือน เล่ม 3. (พิมพ์ครั้งที่ 10). กรุงเทพฯ: เอเวอร์ไว.

Hideko_Sunshins. (ม.ป.ป.). เพื่อนแท้เหงา. กรุงเทพฯ: เอเวอร์ไว.ย.

_____. (ม.ป.ป.). รักไม่ระบุสถานะ. กรุงเทพฯ: เอเวอร์ไว.ย.

Iarza. (ม.ป.ป.). เขามาเซงเม้งที่ข้างๆ หลุมผมครับ. กรุงเทพฯ: เอเวอร์ไว.ย.

Mame. (2559). แผนการ (รัก) ร้ายของนายเจ้าบ่าว. กรุงเทพฯ: บงกช พับลิชชิ่ง.

Navy. (ม.ป.ป.). กฎของคนแอบรัก. กรุงเทพฯ: เอเวอร์ไว.ย.

Ssisioo. (2563). น่องไอไลฟ์สด. กรุงเทพฯ: Deep พับลิชชิ่ง.

คุณลักษณะของนักการเมืองท้องถิ่นยุคใหม่กับพฤติกรรมการตัดสินใจ เลือกผู้นำท้องถิ่นของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง*

Attributes of the Modern Local Politician and the Local Electoral Behavior of Voters

สพิพร ธงทอง

Rapeeporn Thongtong

มหาวิทยาลัยการจัดการและเทคโนโลยีอีสเทิร์น

The Eastern University of Management and Technology, Thailand

E-mail: rapeeporn.t@umt.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาว่าคุณลักษณะของนักการเมืองท้องถิ่นและพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกผู้นำท้องถิ่นของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง 2) ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของนักการเมืองท้องถิ่นยุคใหม่กับพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกผู้นำท้องถิ่นของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง 3) ศึกษาคุณลักษณะของนักการเมืองท้องถิ่นที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกผู้นำท้องถิ่นของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง 4) ศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับคุณลักษณะของนักการเมืองท้องถิ่นยุคใหม่ที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกผู้นำท้องถิ่นของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง เป็นการวิจัยแบบผสมวิธีทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ จากกลุ่มตัวอย่าง 400 คน ตามเกณฑ์ของ Gay & Airasian ได้แก่ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง 3 เขตเลือกตั้ง โดยเลือกแบบแบ่งชั้น เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสอบถาม สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าร้อยละ และทดสอบสมมติฐาน ด้วยการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ และการถดถอยพหุคูณ สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 9 คน โดยเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ คือ แบบสัมภาษณ์ (Interview) นักวิชาการหรือผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับการเลือกตั้งผู้นำท้องถิ่น สถิติที่ใช้ได้แก่ การสรุปประเด็น

ผลการวิจัยพบว่า

1. คุณลักษณะของนักการเมืองท้องถิ่น อยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ผู้นำการเปลี่ยนแปลง รองลงมา คือ ผู้นำที่คิดค้นนวัตกรรม และน้อยที่สุด คือ ผู้มีวิสัยทัศน์

*ได้รับบทความ: 3 มิถุนายน 2565; แก้ไขบทความ: 29 มิถุนายน 2565; ตอรับตีพิมพ์: 29 มิถุนายน 2565

Received: June 3, 2022; Revised: June 29, 2022; Accepted: June 29, 2022

2. พฤติกรรมการตัดสินใจเลือกผู้นำท้องถิ่น อยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ภาพลักษณ์ส่วนตัวของผู้สมัคร รองลงมา คือ ตระกูล / เครือญาติ / เครือข่าย และน้อยที่สุด คือ ปัจจัยแวดล้อม

3. คุณลักษณะของนักการเมืองท้องถิ่น มีความสัมพันธ์ในทิศทางบวกกับพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกผู้นำท้องถิ่น

4. คุณลักษณะของนักการเมืองท้องถิ่นที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกผู้นำท้องถิ่น ได้แก่ ผู้นำการเปลี่ยนแปลง ผู้นำที่คิดค้นนวัตกรรม ผู้รับใช้ และผู้ประสานงานที่หลากหลายวัฒนธรรม

คำสำคัญ: คุณลักษณะของนักการเมืองท้องถิ่นยุคใหม่; พฤติกรรมการตัดสินใจ; ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

Abstract

The purpose of this study 1) to study the level of the attributes of modern local politicians and decision-making local electoral of voters 2) to study the relationship between the attributes of modern local politicians and decision-making local electoral of voters 3) to study the attributes of modern local politicians that effect to decision-making local electoral of voters and 4) to find out the suggestions for the attributes of modern local politicians that relationship to decision making on local electoral of voters. This research approach of mixed methods research was applied by combining the quantitative and qualitative methods. The quantitative method was conducted by studying 400 samples, this sample derived from the Gay and Airasian and the samples were selected by Stratified Random Sampling. The tools used to collect data was five level rating scale questionnaire. The statistics used to analyze data included percentage, mean, standard deviation, and Multiple Regression Analysis. The qualitative method was conducted by interviewing from the target group of 9, selected purposively from the local electoral experts. The data were analyzed by using content analysis.

The research results were show as follows:

1. The attributes of modern local politicians were at the highest level. The aspect with the highest mean was transformational leadership, followed by innovation leaders and the least was the visionary.

2. The overall decision-making local electoral of voters were at the highest level. The aspect with the highest mean was the applicant's personal image, followed by family/kinship/network, and the least was environmental factors.

3. The attributes of modern local politicians and there were a positive correlation with decision-making local electoral of voters, at the moderate level, $r = 0.679$ was statistically significant at the .01 level.

4. The influence test of the attributes of modern local politicians revealed that was four variables that influenced the decision-making local electoral. At the statistical significance level of 0.05, in order of transformational leaders. Innovative Leader, Servant and Multicultural Coordinator.

Keywords: Attribute of the Modern Local politician; The Local Electoral; The Voters

1. บทนำ

ในยุคโลกาภิวัตน์ประชาชนมีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารและมีความตื่นตัวทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมสูงกว่าในอดีตส่งผลให้มีความคาดหวังและความต้องการต่อผู้บริหารท้องถิ่นมากขึ้นด้วย ยิ่งไปกว่านั้นลักษณะความคาดหวังและความต้องการของประชาชนมีความหลากหลายตามทัศนคติ ค่านิยม และความเชื่อของแต่ละกลุ่มยังมีความเป็นเมืองมากเท่าไรความคาดหวังและความต้องการยังมีความหลากหลายมากขึ้น (ชัยวุฒิวรพันธุ์, 2557, หน้า 86-96) การใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง เป็นวิธีการหนึ่งที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองในระบบประชาธิปไตย “ที่ง่ายและชัดเจนที่สุด” ถือเป็นการแสดงออกถึงเจตจำนงของประชาชนในการคัดเลือกบุคคลที่จะเข้าไปทำหน้าที่และใช้อำนาจอธิปไตยแทนประชาชนทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ

รวมทั้งเป็นการกำหนดทิศทางและสัญญาประชาคมสำหรับการบริหารประเทศ ซึ่งมีความสำคัญต่อกระบวนการทางการเมืองในระบบประชาธิปไตย ดังนั้น การใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งของประชาชนอย่างมีจิตสำนึกเท่านั้น จึงจะทำให้ได้บุคคลที่เหมาะสมเข้ามาเป็นตัวแทนในการใช้อำนาจอธิปไตย (กลุ่มงานสารนิเทศ, 2555, หน้า 1; เฉลิมพล นุชอุดม, 2562, หน้า 32-44)

โดยการเป็นผู้นำยุคใหม่ควรมีการกระตุ้นความสามารถขององค์กรในการจัดระเบียบตนเองเพื่อสามารถปรับตัวภายใต้เงื่อนไขสถานการณ์โลก (โชติกา ใจทิพย์ และกฤษฎา เขียววัฒนสุข, 2561, หน้า 1-14) เพิ่มพลังอำนาจภายในตนเอง โดยการปรับตัว การซึมซับ การใช้ประสบการณ์ในอดีต การเปิดกว้างทางด้านข้อมูลข่าวสารหรือการคิดค้นสิ่งใหม่ๆ อย่างมีเป้าหมาย โดยใช้หลักการกระจายอำนาจ การจูงใจเพื่อกระตุ้นให้เกิดความร่วมมือ

เกิดการยอมรับเป้าหมายร่วมกัน (ศิริรักษ์ บุญพร้อมรักษา, คมสันต์ ธีระพีช และวิชุดา จันทรเวโรจน์, 2564, หน้า 258-266) ในขณะเดียวกัน Marquardt (2000, pp. 233-240) ได้ให้ทรรศนะว่า ผู้นำยุคใหม่จะต้องเป็นผู้นำที่มีความสามารถเพิ่มเติมจากการเป็นผู้นำแบบเดิมในอีกหลายด้าน นั่นคือ 1) ผู้นำจะต้องเป็นนักคิดเชิงระบบ (System thinker) 2) ผู้นำการเปลี่ยนแปลง (Change agent) 3) ผู้นำที่คิดค้นนวัตกรรมใหม่ (Innovator) 4) ผู้รับใช้ (Servant) 5) ผู้ประสานงานที่หลากหลายวัฒนธรรม (Polychromic coordinator) และ 6) ผู้ที่มีวิสัยทัศน์ (Visionary) ซึ่งเป็นเครื่องมือที่มีประสิทธิภาพและมีอิทธิพลต่อการพัฒนาตัวผู้นำให้มีความสามารถในด้านต่างๆ เป็นอย่างดี (ศิริรักษ์ บุญพร้อมรักษา, คมสันต์ ธีระพีช และ วิชุดา จันทรเวโรจน์, 2564, หน้า 258-266)

เมื่อพิจารณาสถานการณ์ทางการเมืองของประเทศไทย พบว่า มีการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงอย่างมากในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา มีสิ่งแวดล้อมทางการเมืองที่แตกต่างจากอดีต การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนมีมากขึ้น การแบ่งแยกแบ่งขั้วปรากฏชัดขึ้น และมีผลต่อการเลือกตั้งในที่สุด การเลือกตั้งในระดับท้องถิ่นคือการเลือกตั้งสมาชิกและผู้บริหาร ได้แก่ สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกสภาเทศบาล สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด สมาชิกสภาเมืองพัทยา สมาชิกสภากรุงเทพมหานคร และผู้บริหารส่วนท้องถิ่น ได้แก่ นายกองค์การบริหารส่วนตำบล นายกเทศมนตรี นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด

นายกเมืองพัทยา และผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร เป็นต้น (ศิริรักษ์ บุญพร้อมรักษา, คมสันต์ ธีระพีช และวิชุดา จันทรเวโรจน์, 2564, หน้า 258-266)

จากสถานการณ์ข้างต้นทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจเรื่องคุณลักษณะของนักการเมืองท้องถิ่นยุคใหม่กับพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกผู้นำท้องถิ่นของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง เพื่อให้ได้ซึ่งข้อสนเทศในการปรับตัวของว่าที่ผู้สมัครรับเลือกตั้ง รวมถึงการการสร้างกลยุทธ์เพื่อการแข่งขันของผู้สมัครฯ ในสนามการเลือกตั้ง ขณะที่ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งกับบรรดาเป้าหมายในการได้มาซึ่งผู้นำในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงหลายๆ ด้าน

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาระดับคุณลักษณะของนักการเมืองท้องถิ่นยุคใหม่และพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกผู้นำท้องถิ่นของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะของนักการเมืองท้องถิ่นยุคใหม่กับพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกผู้นำท้องถิ่นของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

3. เพื่อศึกษาคุณลักษณะของนักการเมืองท้องถิ่นยุคใหม่ที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกผู้นำท้องถิ่นของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

4. เพื่อศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับคุณลักษณะของนักการเมืองท้องถิ่นยุคใหม่ที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกผู้นำท้องถิ่นของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพโดยประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนด ประชากรและกลุ่มตัวอย่างได้แก่ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง จำนวน 3 เขตเลือกตั้ง รวมทั้งสิ้น 1,329,944 คน (ที่มา: สถิติคะแนนของผู้สมัครและพรรคการเมือง และวิธีคำนวณหาจำนวน ส.ส. การเลือกตั้ง ส.ส. (ไทยพับลิก้า, 2562) ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มตัวอย่างตามเกณฑ์ของ Gay & Airasian (2003, p. 162) ได้กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 400 คน สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพโดยใช้การสัมภาษณ์ (Interview) ได้แก่ นักวิชาการหรือผู้ทรงคุณวุฒิ เกี่ยวกับการเลือกตั้งผู้นำท้องถิ่น จำนวน 9 คน โดยวิธีเลือกแบบเจาะจง

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม ปลายปิด (Close-ended) และเป็นแบบสอบถาม ปลายเปิด (open-ended) โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 4 ตอน คือตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับ ปัจจัยส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถามได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา และรายได้เฉลี่ย ต่อเดือนตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับ คุณลักษณะของนักการเมืองท้องถิ่นยุคใหม่ ลักษณะคำถามแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนตาม แนวคิดของลิเคิร์ต (Likert) 5 ระดับตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับพฤติกรรมการตัดสินใจ เลือกผู้นำท้องถิ่น ลักษณะคำถามแบบมาตราส่วน ประมาณค่า (Rating Scale) โดยมีเกณฑ์การให้ คะแนนตามแนวคิดของลิเคิร์ต (Likert) 5 ระดับ

ตอนที่ 4 เป็นแบบสอบถามปลายเปิด (open-ended questions) เพื่อให้ผู้ตอบแบบ สอบถามได้ ตอบตามความคิดเห็นของตนเองได้อย่างอิสระ

การหาคุณภาพเครื่องมือ

1. นำร่างแบบสอบถาม (Draft) ที่สร้างขึ้นเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบ ความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) โดยให้ ผู้เชี่ยวชาญพิจารณาความสอดคล้องและความ เหมาะสมของข้อคำถามรายข้อกับนิยามเชิง ปฏิบัติการ (item-objective congruence: IOC) รวมทั้งข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงข้อคำถาม โดยการพิจารณาค่า IOC ตั้งแต่ 0.60 ขึ้นไป เพื่อตัดสินว่าข้อคำถามมีความสอดคล้องเหมาะสม กับนิยามเชิงปฏิบัติการ ได้ค่าความสอดคล้องและ ความเหมาะสมของข้อคำถามทั้งฉบับ 0.89 โดยมี ค่าอยู่ในช่วง 0.6-1.0 หลังจากนั้นได้ปรับปรุงข้อ คำถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญก่อนนำไป ทดลองใช้ต่อไป

2. นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปทดลอง ใช้ (try-out) กับประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง จำนวน 3 เขตเลือกตั้งที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 150 คน แล้วนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้ไปหาคุณภาพของ เครื่องมือ

2.1 การหาค่าความตรงเชิงโครงสร้าง (Construct Validity) ของตัวแปรสังเกตที่วัดค่า ของตัวแปรแฝงที่ใช้ในการศึกษานั้น ผู้วิจัยใช้การ วิเคราะห์องค์ประกอบสำรวจ (Exploratory Factor Analysis: EFA) เพื่อระบุองค์ประกอบ ร่วมที่สามารถอธิบายความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร โดยพิจารณาระดับนัยสำคัญทางสถิติของค่า KMO

อันเป็นการทดสอบความสัมพันธ์ของตัวแปรที่นำมาใช้ในแต่ละข้อคำถาม รวมถึงพิจารณาน้ำหนัก

ตารางที่ 1 ผลการทดสอบความตรงเชิงโครงสร้าง

Concept	KMO	Extraction	Variance	Interpret
1. ลักษณะของนักการเมืองท้องถิ่น	.787	0.652-0.988	55.666	มาก
2. พฤติกรรมการตัดสินใจเลือกผู้นำท้องถิ่น	.773	0.551-0.957	55.706	มาก

จากตารางที่ 1 พบว่า แบบสอบถามนี้มีความตรงมาก โดยค่า KMO ของลักษณะของนักการเมืองท้องถิ่น เท่ากับ .787 และ KMO ของพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกผู้นำท้องถิ่น เท่ากับ .773

2.2 การตรวจสอบความเชื่อมั่น (Reliability Assessment) โดยใช้วิธีการทดสอบ

ตารางที่ 2 ผลพิสูจน์ความเชื่อมั่น (Reliability)

Concept	Item	Alpha	Corrected Item	Results
1. ลักษณะของนักการเมืองท้องถิ่น	30	0.91	0.35-0.68	เชื่อมั่นมากที่สุด
2. พฤติกรรมการตัดสินใจเลือกผู้นำท้องถิ่น	20	0.80	0.35-0.65	เชื่อมั่นมาก
รวมทั้งฉบับ	50	0.96	0.30-0.68	เชื่อมั่นมากที่สุด

จากตารางที่ 2 พบว่า แบบสอบถาม มีค่า Alpha ทั้งฉบับ เท่ากับ 0.96 มีค่าความสัมพันธ์รายข้อกับทั้งชุดคำถามสูงกว่า 0.30 โดยมีค่า Corrected Item ระหว่าง 0.30-0.68 ซึ่งเป็นคะแนนตามเกณฑ์ที่กำหนดขึ้นไป ถือว่าแบบสอบถามนี้มีความเชื่อมั่นเพียงพอสำหรับนำไปรวบรวมข้อมูล

2.3 การหาคุณภาพของแบบสัมภาษณ์ (Interview firm) หาค่าความเที่ยงตรง (Validity) ได้โดยการให้ผู้เชี่ยวชาญดูในภาพรวมด้านเนื้อหา

องค์ประกอบที่มีค่ามากกว่า .60 ขึ้นไป ซึ่งผลการทดสอบความเที่ยงตรงของข้อมูลดังตารางที่ 1

ความเชื่อมั่นตามวิธีของ Cronbach's Alpha ในการวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ภายในระหว่างข้อคำถามแต่ละชุดเพื่อพิสูจน์ความคงเส้นคงวาของแบบสอบถามนี้ (Internal Consistence) ทั้งนี้ใช้เกณฑ์การพิสูจน์ความเชื่อมั่นต่อไปนี้ (Hair et al., 1998, p. 142) ผลการตรวจสอบดังตารางที่ 2

ภาษาและความครอบคลุม ในการสร้างแบบสัมภาษณ์ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำแบบสัมภาษณ์ไปให้ผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คนเป็นผู้ตรวจสอบคุณภาพเพื่อหาค่าความเที่ยงตรง (Validity) แล้วนำข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไขแบบสัมภาษณ์และนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพต่อไป

การรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยมีหนังสือจากทางมหาวิทยาลัย

เพื่อขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการตอบแบบสอบถาม โดยส่งแบบสอบถามพร้อมหนังสือขอความอนุเคราะห์ในการตอบแบบสอบถามโดยทางไปรษณีย์จำนวน 400 ฉบับ และขอความอนุเคราะห์ให้ตอบกลับภายใน 2 สัปดาห์ เมื่อผู้ตอบแบบสอบถามตอบเรียบร้อยแล้ว ให้ส่งแบบสอบถามมายังผู้วิจัยโดยตรงตามที่อยู่ที่แจ้งไปพร้อมกับแบบสอบถามดำเนินการติดตามเก็บแบบสอบถามคืน และนำแบบสอบถามที่ได้รับกลับคืนมาครั้งแรกมาตรวจสอบความถูกต้องสมบูรณ์ของคำตอบเพื่อนำไปวิเคราะห์ข้อมูลต่อไป ในการเก็บรวบรวมข้อมูลของการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ขอให้บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยการจัดการและเทคโนโลยีอีสเทิร์นออกหนังสือเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล จากนั้นผู้วิจัยได้เดินทางไปพบผู้ให้ข้อมูลหลัก ผู้วิจัยจะเชิญผู้ให้สัมภาษณ์เข้าร่วมสัมภาษณ์ด้วยตนเองเพื่อที่จะอภิปรายพูดคุยถึงกระบวนการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยไม่กดดันผู้ให้ข้อมูลหลักโดยพยายามสัมภาษณ์อย่างผ่อนคลายการสัมภาษณ์เป็นรูปแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างการสัมภาษณ์เป็นการสัมภาษณ์แบบเผชิญหน้า (face-to-face Interview) ผู้ให้ข้อมูลสามารถแสดงความเห็นโดยอิสระผู้วิจัยจะบอกวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์และแจ้งให้ผู้เข้าร่วมทราบว่ามีการบันทึกและถอดเทปการสัมภาษณ์

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม ผู้วิจัยใช้สถิติเพื่อการวิเคราะห์

ข้อมูลดังนี้ ตอนที่ 1 บัณฑิตส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ ระดับการศึกษา และรายได้เฉลี่ยต่อเดือนผู้วิจัยใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ยส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานตอนที่ 2 เกี่ยวกับคุณลักษณะของนักการเมืองท้องถิ่นยุคใหม่และตอนที่ 3 เกี่ยวกับพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกผู้นำท้องถิ่น ผู้วิจัยใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบสมมติฐานด้วยการวิเคราะห์ค่าความสัมพันธ์ การพยากรณ์ถดถอยพหุคูณ

สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพที่ได้จากการแบบสัมภาษณ์ (Interview) นักวิชาการหรือผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับการเลือกตั้งผู้นำท้องถิ่นจำนวน 9 คน ผู้วิจัยใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการสรุปประเด็นรวมถึงการวิเคราะห์ข้อมูลในแบบสอบถามในตอนี่ 4

สถิติที่ใช้ในการวิจัยในการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระ และตัวแปรตาม โดยพิจารณาจากปัจจัยตัวแปรอิสระ และน้ำหนักของแต่ละตัวแปรอิสระที่ส่งผลต่อตัวแปรตามโดยใช้การวิเคราะห์ค่าความสัมพันธ์ และสมการถดถอยพหุคูณ ส่วนการวิเคราะห์เพื่อให้ได้ซึ่งข้อเสนอแนะเกี่ยวกับคุณลักษณะของนักการเมืองท้องถิ่นยุคใหม่ที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกผู้นำท้องถิ่นของประชาชนผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งที่ได้จากการแบบสัมภาษณ์ (Interview) และข้อมูลแบบสอบถามในตอนี่ 4 ผู้วิจัยใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการสรุปประเด็น

4. สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัย คุณลักษณะของนักการเมืองท้องถิ่นยุคใหม่กับพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกผู้นำท้องถิ่นของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง สรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 3 ระดับค่าเฉลี่ยคุณลักษณะของนักการเมืองท้องถิ่น

คุณลักษณะของนักการเมืองท้องถิ่น	$\bar{x}$	S.D.	ความหมาย
1. ผู้นำจะต้องเป็นนักคิดเชิงระบบ	4.49	0.50	มาก
2. ผู้นำการเปลี่ยนแปลง	4.76	0.42	มากที่สุด
3. ผู้นำที่คิดค้นนวัตกรรม	4.71	0.44	มากที่สุด
4. ผู้รับใช้	4.69	0.46	มากที่สุด
5. ผู้ประสานงานที่หลากหลายวัฒนธรรม	4.70	0.45	มากที่สุด
6. ผู้มีวิสัยทัศน์	4.44	0.49	มาก
รวม	4.63	0.46	มากที่สุด

จากตารางที่ 3 คุณลักษณะของนักการเมืองท้องถิ่น โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.63$) ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ผู้นำการ

ตารางที่ 4 ระดับค่าเฉลี่ยพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกผู้นำท้องถิ่น

พฤติกรรมการตัดสินใจเลือกผู้นำท้องถิ่น	$\bar{x}$	S.D.	ความหมาย
1. ภาพลักษณ์ส่วนตัวของผู้สมัคร	4.79	0.40	มากที่สุด
2. ตระกูล / เครือญาติ / เครือข่าย	4.51	0.49	มากที่สุด
3. ปฏิบัติการทางการเมืองของผู้สมัคร	4.49	0.49	มาก
4. ปัจจัยแวดล้อม	4.46	0.45	มาก
รวม	4.56	0.46	มากที่สุด

จากตารางที่ 4 พฤติกรรมการตัดสินใจเลือกผู้นำท้องถิ่น โดยภาพรวม อยู่ในระดับมาก

1. วัตถุประสงค์ที่ 1 ศึกษาระดับ

คุณลักษณะของนักการเมืองท้องถิ่นและพฤติกรรม การตัดสินใจเลือกผู้นำท้องถิ่นของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

เปลี่ยนแปลง ($\bar{x} = 4.76$) รองลงมา คือ ผู้นำที่คิดค้น นวัตกรรม ($\bar{x} = 4.71$) และน้อยที่สุด คือ ผู้มี วิสัยทัศน์ ($\bar{x} = 4.44$)

ที่สุด ($\bar{x} = 4.56$) โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ภาพลักษณ์ส่วนตัวของผู้สมัคร ($\bar{x} = 4.79$) รองลงมา

คือ ตระกูล/ เครือญาติ/ เครือข่าย ($\bar{x} = 4.51$) ระหว่างคุณลักษณะของนักการเมืองท้องถิ่นยุคใหม่ และน้อยที่สุด คือ ปัจจัยแวดล้อม ($\bar{x} = 4.46$) กับพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกผู้นำท้องถิ่นของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

2. วัตถุประสงค์ที่ 2 ศึกษาความสัมพันธ์

ตารางที่ 5 การวิเคราะห์คุณลักษณะของนักการเมืองท้องถิ่นมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกผู้นำท้องถิ่นของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

คุณลักษณะของนักการเมืองท้องถิ่น	พฤติกรรมการตัดสินใจเลือกผู้นำท้องถิ่น			
	Pearson Correlation	Sig. (2-tailed)	ทิศทาง	ระดับความสัมพันธ์
ผู้นำจะต้องเป็นนักคิดเชิงระบบ	0.714	0.000	บวก	สูง
ผู้นำการเปลี่ยนแปลง	0.786	0.000	บวก	สูง
ผู้นำที่คิดค้นนวัตกรรม	0.621	0.000	บวก	ปานกลาง
ผู้รับใช้	0.643	0.000	บวก	ปานกลาง
ผู้ประสานงานที่หลากหลายวัฒนธรรม	0.631	0.000	บวก	ปานกลาง
ผู้มีวิสัยทัศน์	0.679	0.000	บวก	ปานกลาง
รวม	0.679	0.000	บวก	ปานกลาง

จากตารางที่ 5 คุณลักษณะของนักการเมืองท้องถิ่น มีความสัมพันธ์ในทิศทางบวกกับพฤติกรรม การตัดสินใจเลือกผู้นำท้องถิ่น ในระดับปานกลาง $r = 0.679$ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3. วัตถุประสงค์ที่ 3 ศึกษาคุณลักษณะ

ของนักการเมืองท้องถิ่นที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรม การตัดสินใจเลือกผู้นำท้องถิ่นของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

ตารางที่ 6 ผลการทดสอบลักษณะของนักการเมืองท้องถิ่นที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกผู้นำท้องถิ่นของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง

ตัวแปรพยากรณ์ (Predict Variable)	คะแนนดิบ (B)	ความคาดเคลื่อนมาตรฐาน (St_e)	คะแนนมาตรฐาน (β)	ผลทดสอบ (t)	นัยสำคัญ (p value)
ค่าคงที่ (Constant)	3.828	.166		4.986	.000
ผู้นำจะต้องเป็นนักคิดเชิงระบบ	.010	.106	.020	.093	.926

ตัวแปรพยากรณ์ (Predict Variable)	คะแนนดิบ (B)	ความคาดเคลื่อน มาตรฐาน (St _e)	คะแนน มาตรฐาน (β)	ผล ทดสอบ (t)	นัยสำคัญ (p value)
ผู้นำการเปลี่ยนแปลง	.495 (1)	.148	.693	1.981	.022*
ผู้นำที่คิดค้นนวัตกรรม	.299 (2)	.067	.461	4.475	.000*
ผู้รับใช้	.134 (3)	.025	.282	5.256	.000*
ผู้ประสานงานที่หลากหลายวัฒนธรรม	.059 (4)	.024	.139	2.463	.017*
ผู้มีวิสัยทัศน์	.044	.053	-.078	-.832	.409
R = .972 R ² = .994 R ² _{Adj} = .934 F = 99.432 Sig. 000					

P < .05 ตัวแปรตาม คือ พฤติกรรมการตัดสินใจเลือกผู้นำท้องถิ่น

จากตารางที่ 6 พบว่าผลการทดสอบอิทธิพลของคุณลักษณะนักรการเมืองท้องถิ่นพบว่า มี 4 ตัวแปร ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจเลือกผู้นำท้องถิ่น ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 เรียงลำดับอิทธิพลพยากรณ์ ประกอบด้วย ผู้นำการเปลี่ยนแปลง ผู้นำที่คิดค้นนวัตกรรม ผู้รับใช้และผู้ประสานงานที่หลากหลายวัฒนธรรม

ผลจากการทดสอบสมมติฐาน สามารถเขียนเป็นสมการพยากรณ์ในรูปของสมการคะแนนดิบและสมการคะแนนมาตรฐานได้ ดังนี้

สมการคะแนนดิบ พฤติกรรมการตัดสินใจเลือกผู้นำท้องถิ่น = $3.828 + .495$ (ผู้นำที่เปลี่ยนแปลง) + $.299$ (ผู้นำที่คิดค้นนวัตกรรม) + $.134$ (ผู้รับใช้) + $.059$ (ผู้ประสานงานที่หลากหลายวัฒนธรรม)

สมการคะแนนมาตรฐาน พฤติกรรมการตัดสินใจเลือกผู้นำท้องถิ่น = $.693$ (ผู้นำการ

เปลี่ยนแปลง) + $.461$ (ผู้นำที่คิดค้นนวัตกรรม) + $.282$ (ผู้รับใช้) + $.139$ (ผู้ประสานงานที่หลากหลายวัฒนธรรม)

4. ศึกษาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับคุณลักษณะของนักรการเมืองท้องถิ่นยุคใหม่ที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกผู้นำท้องถิ่นของประชาชนผู้มีสิทธิ์เลือกตั้ง ผลการวิจัยสรุปได้ว่า นักรการเมืองท้องถิ่นต้องมีภาวะเบียบ มีการกำกับโดยตรง เป็นคนที่มีความเชื่อมั่นทำงานหนักและเป็นผู้มีระเบียบวินัยในตนเอง รองลงมาคือนักรการเมืองท้องถิ่นต้องมีความสงสัย รู้จักโลกกว้าง มีจิตสำนึกและประสบการณ์ชีวิตที่กว้างลึก และมีความซื่อสัตย์ เป็นผู้มีความรู้และความถนัดน้อยที่สุด คือ นักรการเมืองท้องถิ่นต้องชอบท่องเที่ยว มีการแสดงออก ชอบออกงานสังคม มีการชักชวน มีพลัง ทำกิจกรรมสาธารณะ ชอบสนทนา ชอบทำกิจกรรม มีอารมณ์เชิงบวก และมีความกระตือรือร้น

5. อภิปรายผลการวิจัย

1. คุณลักษณะของนักการเมืองท้องถิ่น โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ผู้นำการเปลี่ยนแปลง รองลงมา คือ ผู้นำที่คิดค้นนวัตกรรม และน้อยที่สุด คือ ผู้มีวิสัยทัศน์ ทั้งนี้เนื่องมาจากประชาชนต้องการนักการเมืองท้องถิ่นที่มีคุณลักษณะครบทุกด้าน ซึ่งมีความสำคัญต่อนักบริหารหรือนักปกครอง สอดคล้องกับสุกรี หริมหนก (2554, หน้า 68) ที่ได้ศึกษาเรื่อง คุณลักษณะของนายกเทศมนตรีที่พึงประสงค์ของประชาชนในเทศบาลตำบลชะรัด อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง พบว่า คุณลักษณะของนายกเทศมนตรีที่พึงประสงค์ของประชาชนในเทศบาลตำบลชะรัด อำเภอกงหราจังหวัดพัทลุง ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านส่วนบุคคลด้านทางสังคม อยู่ในระดับมากที่สุด และด้านที่เกี่ยวข้องกับการบริหารงาน อยู่ในระดับมาก

2. พฤติกรรมการตัดสินใจเลือกผู้นำท้องถิ่น โดยภาพรวม อยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ ภาพลักษณ์ส่วนตัวของผู้สมัคร รองลงมาคือ ตระกูล/ เครือญาติ/ เครือข่าย และน้อยที่สุด คือ ปัจจัยแวดล้อม ทั้งนี้เนื่องจากประชาชนมองว่าบุคคลที่จะเป็นผู้บริหารท้องถิ่น หรือผู้นำนั้นจำเป็นต้องมีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ต่อการเป็นผู้บริหารท้องถิ่น เพราะผู้นำหรือผู้บริหารนั้นเป็นบุคคลที่ได้รับแต่งตั้งขึ้นมา หรือได้รับการยกย่องขึ้นให้เป็นหัวหน้า ผู้ตัดสินใจ และมีความสามารถในการปกครองบังคับบัญชา และจะนำผู้ตามหรือผู้ใต้บังคับบัญชาหรือหมู่ชน

ไปในทางที่ดีหรือชั่วได้โดยใช้อิทธิพลในความสัมพันธ์ที่มีอยู่ในสถานการณ์ต่างๆ เพื่อปฏิบัติการและอำนาจการใช้กระบวนการติดต่อซึ่งกันและกันในอันที่จะบรรลุเป้าหมาย และความสามารที่จะชักจูงผู้อื่นให้ความร่วมมือร่วมใจกับตนดำเนินการไปสู่จุดมุ่งหมายของตนได้ ซึ่งข้อค้นพบนี้สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ นันธิกานต์ อุดม (2553, หน้า 72) พบว่า ปัจจัยด้านคุณลักษณะประจำตัวผู้สมัครมีผลต่อการตัดสินใจของประชาชนในระดับมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเด็นที่ประชาชนให้ความสำคัญมากที่สุด คือ ผู้สมัครที่ขอบข่ายเหลือทำประโยชน์ให้แก่ส่วนรวม มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี และต้องมีความรู้ความสามารถที่จะทำหน้าที่เป็นนายกเทศมนตรี และยังสอดคล้องกับเฉลิมพล นุษอุดม (2562, หน้า 32-44) พบว่า 1) ปัจจัยที่มีผลต่อเกณฑ์ในการตัดสินใจเลือกผู้แทนระดับท้องถิ่นของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยมากไปน้อย คือ ปัจจัยด้านสิ่งรื้อทางการเมือง ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมทางการเมือง ปัจจัยส่วนบุคคล 2) ความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างที่เกี่ยวข้องกับเกณฑ์ในการตัดสินใจเลือกผู้แทนระดับท้องถิ่นในเขตกรุงเทพมหานคร ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ โดยเรียงลำดับค่าเฉลี่ยมากไปน้อย คือ ภาพลักษณ์ส่วนตัวของผู้สมัคร ตระกูล/เครือญาติ/เครือข่าย ปฏิบัติการทางการเมืองของผู้สมัคร และปัจจัยแวดล้อมผลการทดสอบสมมติฐาน ปรากฏว่า ปัจจัยที่มีผลต่อเกณฑ์ในการตัดสินใจเลือกผู้แทนระดับท้องถิ่นของ

ประชาชน ในเขตกรุงเทพมหานคร ได้แก่ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจและสังคม ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านสิ่งเร้า ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมทางการเมือง

3. คุณลักษณะของนักการเมืองท้องถิ่นมีความสัมพันธ์ในทิศทางบวกกับพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกผู้นำท้องถิ่น ในระดับปานกลาง $r = 0.679$ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทั้งนี้เนื่องจากนักการเมืองถ้าตัวแทนที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชน เพื่อทำหน้าที่แทนประชาชนในภาพของผ่านบริหารหรือผ่านนิติปฏิบัติ การเมืองท้องถิ่นไม่แตกต่างจากการเมืองระดับประเทศ เพราะเป็นการเสนอตัวเข้ามาแสวงหาอำนาจและประโยชน์ของตนเองหรือกลุ่มบุคคลรวมถึงเพื่อประโยชน์สาธารณะ โดยสร้างอันนี้หน้าที่ทางการเมืองท้องถิ่นจึงเป็นลักษณะผูกขาดอำนาจทางการเมือง โดยชนชั้นนั้นในท้องถิ่นที่ไม่มีการแข่งขันในการเลือกตั้ง อย่างไรก็ตามโครงสร้างอำนาจของนักการเมืองท้องถิ่นขึ้นอยู่กับลักษณะขององค์กรสอดคล้องกับ Duduciuc (2012, pp. 54-68) ได้วิจัยและพบว่า ลักษณะของนักการเมืองมีอิทธิพลต่อการทำงานและการแสดงออกทางการเมืองของนักการเมือง ซึ่งการที่สังคมจะยอมรับลักษณะของนักการเมืองขึ้นอยู่กับคุณธรรมและสมรรถนะของนักการเมือง ทั้งสองอย่างนี้จะมีผลต่อพฤติกรรมการเลือกตั้ง และยังสอดคล้องกับ Resch & Bella (2010, pp. 132-148) ได้ศึกษาเกี่ยวกับบุคลิกภาพของนักการเมือง และผลงานทางการเมือง แล้วพบว่ารูปแบบของการเรียนรู้ของนักการเมืองมีผลต่อความสามารถของนักการเมืองที่จะแสดงผลงาน เช่น วิธีการพูด การสัมภาษณ์

ข้อมูลส่วนตัว ออกจากนี้ Duduciuc (2012, pp. 54-68) ได้วิจัยและพบว่า ลักษณะบุคลิกภาพมีอิทธิพลต่อการทำงานและการแสดงออกทางการเมืองของนักการเมือง ซึ่งการที่สังคมจะยอมรับบุคลิกภาพทางการเมืองของนักการเมืองขึ้นอยู่กับคุณธรรมและสมรรถนะของนักการเมือง ทั้งสองอย่างนี้จะมีผลต่อพฤติกรรมการเลือกตั้ง (อย่างไรก็ตาม Duduciuc (2012b, pp. 54-68) ยังได้ใช้แนวคิดทางการเรียนรู้ เพื่ออธิบายว่า การปรากฏตัวครั้งแรกของผู้สมัครรับเลือกตั้งมีผลกระทบต่อพฤติกรรมการเลือกตั้งของผู้มีสิทธิ์ออกเสียงเลือกตั้ง

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้การส่งเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับคุณลักษณะของนักการเมืองท้องถิ่นยุคใหม่

1.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้สนับสนุนคุณลักษณะของนักการเมืองท้องถิ่นยุคใหม่ตามพฤติกรรมทางการตัดสินใจเลือกผู้นำท้องถิ่นของประชาชนอย่างต่อเนื่องและโดยรอบด้าน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาวิจัยในเชิงคุณภาพเกี่ยวกับคุณลักษณะของนักการเมืองท้องถิ่นยุคใหม่กับพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกผู้นำท้องถิ่นของประชาชนในพื้นที่อื่นๆ ที่มีจุดเด่นด้วย

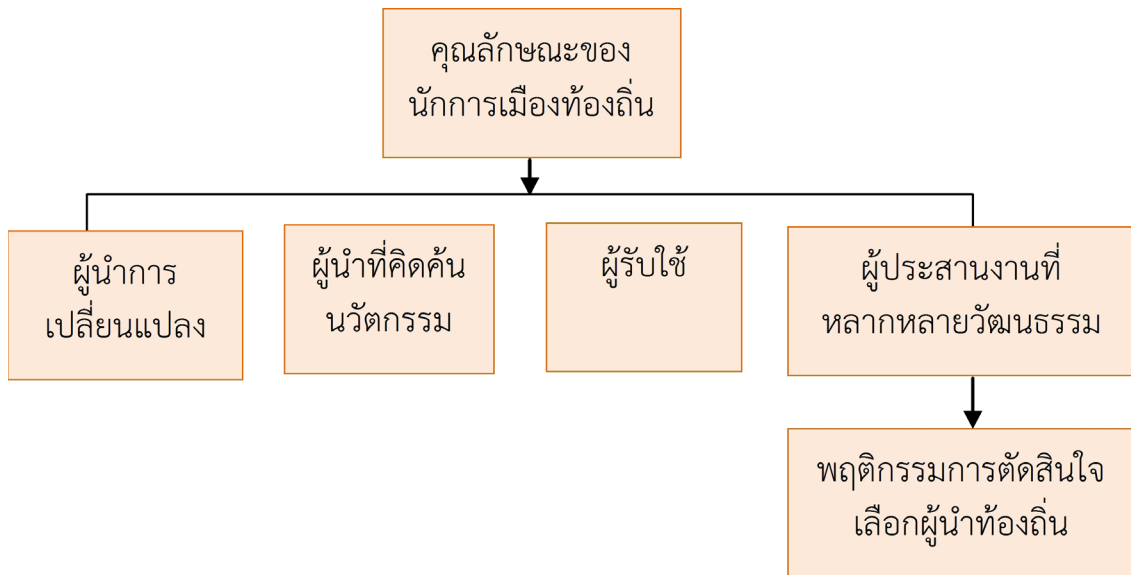
2.2 ควรศึกษาวิจัยคุณลักษณะของนักการเมืองท้องถิ่นยุคใหม่กับพฤติกรรมการตัดสินใจเลือกผู้นำท้องถิ่นของประชาชนโดยใช้ตัวแปรอื่นๆ ด้วย

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

นักการเมืองท้องถิ่นที่มีสิทธิ์เลือกตั้งจะเลือกเป็นผู้นำนั้นต้องมีคุณลักษณะของการเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง มีการคิดค้นวิธีการทำงานและนำนวัตกรรมใหม่ๆ มาใช้เพื่อเพิ่มขีดความ

สามารถในการทำงานบนพื้นฐานของความหลากหลาย โดยเริ่มต้นจากการปรับเปลี่ยนทัศนคติเพื่อให้มีการคิดอย่างสร้างสรรค์ในเชิงบวก เพื่อการสร้างบรรยากาศให้เกิดการคิดเชิงนวัตกรรมที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการของผู้นำ

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- กลุ่มงานสารนิเทศ. (2555). *การใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้ง*. กรุงเทพฯ: สำนักประชาสัมพันธ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- เฉลิมพล นุษุขุดม. (2562). เกณฑ์ในการตัดสินใจเลือกผู้แทนระดับท้องถิ่นในเขตกรุงเทพมหานคร. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยปทุมธานี*, 11(2), 32-44.
- ชัยวุฒิ วรพินิจ. (2557). คุณลักษณะภาวะผู้นำยุคใหม่กับสมรรถนะการบริหารงานแบบมีอาชีพของปลัดเทศบาลในภาคกลาง. *วารสารสมาคมนักวิจัย*, 19(1), 86-96.
- โชติกา ใจทิพย์ และกฤษฎา เขียววัฒนสุข. (2561). ศักยภาพของผู้นำองค์กรธุรกิจในฐานะการมีโลกที่มีความผันผวนความไม่แน่นอน ความซับซ้อน และความคลุมเครือ. *วารสารการจัดการธุรกิจ*, 7(1), 1-14.

- ไทยพับลิก้า. (2562). บันทึกปรากฏการณ์: สิ้นทางการเมือง กับเลือกตั้ง 24 มีนาคม 2562. เข้าถึงได้จาก <https://thaipublica.org/2019/03/thailand-election-2562-53/>
- นันธิกานต์ อดม. (2553). ปัจจัยที่ส่งผลต่อการไปใช้สิทธิเลือกตั้งนายกนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลกระโสม อำเภอดงหลวง จังหวัดพิจิตร. (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต.
- ศิริรักษ์ บุญพร้อมรักษา, คมสันต์ ชีระพีช และวิชุดา จันทรวโรจน์. (2564). บทบาทของผู้นำยุคใหม่ที่มีต่อการจัดการองค์การบนฐานวิถีชีวิตใหม่. *วารสารวิทยาการจัดการปริทัศน์*, 23(2), 258-266.
- สุกรี หริมหนก. (2554). คุณลักษณะของนายกเทศมนตรีที่พึงประสงค์ของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลชะรัด อำเภอกงหรา จังหวัดพัทลุง. (วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- Duduciuc, A. (2012b). Morality versus competence in social perception of political candidates. *Sfera Politicii*, 20(5), 54-68.
- Gay, L. R. & Airasian, P. (2003). *Educational research: Competencies for analysis and applications*. (7th ed.). Upper Saddle River, NJ: Pearson Education.
- Hair et al. (1998). *Multivariate Data Analysis*. (5th ed.). New York: Pearson.
- Marquardt, M. J. (2000). Action learning and leadership. *The Learning organization*, 16(2), 233-240.
- Resch & Bella. (2010). Electoral politics: commercialization exclusion”. In *Political change in Thailand: Democracy and participation*, pp. 132-148. Edited by Kevin Hewison London: Routledge.

รูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนอย่างยั่งยืนบนฐานวิถีชีวิตใหม่: กรณีศึกษาจังหวัดเลย*

Sustainable Community Solid Waste Management Model Bases on A New Normal: Case study in Loei Province

โสภณ สุวรรณรัตน์ และเกรียงศักดิ์ สร้อยสุวรรณ

Sophon Suwannarat and Kriangsak Soisuwan

มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย

Loei Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: p_nine44@hotmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน รวมถึงเพื่อพัฒนาและประเมินรูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนอย่างยั่งยืนบนฐานวิถีชีวิตใหม่: กรณีศึกษาจังหวัดเลย กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการวิจัย เป็นผู้มีส่วนได้เสียในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนระดับจังหวัด อำเภอ และท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีความรู้และความเชี่ยวชาญ จำนวน 47 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์สภาพและปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน และแบบประเมินรูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยอย่างยั่งยืนบนฐานวิถีชีวิตใหม่ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการดำเนินการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน พบว่า จังหวัดเลยซึ่งเป็นหน่วยบริหารและมอบหมายให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยดำเนินงาน ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย แบ่งการจัดการเป็นระดับต้นทาง กลางทาง และปลายทาง จากการวิจัยได้การดำเนินงานของจังหวัดเลยมีปัญหา ด้านนโยบาย การจัดการขยะมูลฝอยชุมชนที่ระดับต้นทาง กลางทาง และปลายทาง ตลอดจนด้านการกำกับติดตาม
2. การพัฒนารูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนอย่างยั่งยืนบนฐานวิถีชีวิตใหม่:กรณีศึกษาจังหวัดเลย ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์สภาพและปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนของจังหวัดเลย

*ได้รับบทความ: 3 มีนาคม 2565; แก้ไขบทความ: 16 พฤษภาคม 2565; ตอรับตีพิมพ์: 29 มิถุนายน 2565

Received: March 3, 2022; Revised: May 16, 2022; Accepted: June 29, 2022

โดยนำข้อมูลที่ได้ประชุมเชิงปฏิบัติการในการระดมความคิดเห็นและความเห็นชอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ ประกอบด้วยขั้นตอน กระบวนการ องค์ประกอบ กลไกและมาตรการในการขับเคลื่อน ด้านนโยบาย ด้านการจัดการ 3 ระดับ คือ ระดับต้นทาง ด้วยหลักการ $9R_s + 3New$ ระดับกลาง ด้วยหลักการ $8R_s + 1New$ ระดับปลายทางด้วยหลักการ $1R+1New$ และด้านการกำกับติดตาม

3. การประเมินรูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนอย่างยั่งยืนบนฐานวิถีชีวิตใหม่: กรณีศึกษา จังหวัดเลย พบว่า รูปแบบโดยรวมมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.81$) โดยด้านการจัดการ ($\bar{x} = 4.89$) รองลงมาคือ ด้านนโยบาย และด้านการกำกับติดตาม ($\bar{x} = 4.78$) ตามลำดับ

คำสำคัญ: รูปแบบ; การจัดการขยะมูลฝอยชุมชนอย่างยั่งยืน; วิถีชีวิตใหม่

Abstract

The objectives of this research were to study the condition and problems of community solid waste management as well as to develop and assess a sustainable community solid waste management model based on a new normal. Case study in Loei Province The target groups used in the research were stakeholders in community solid waste management at the provincial, district, local level 47 government agencies involved and qualified persons with knowledge and expertise. Research tools are: An interview form for the condition and problems of community solid waste management and an assessment form for sustainable waste management based on a new normal. Case study in Loei Province Analyze data with content analysis.

The research found that:

1. The conditions and problems for community solid waste management were: Loei Province operates as an administrative unit and is assigned to a local administrative organization as an operating unit which has the powers and duties under the law The management is divided into source, middle and destination levels. From the research, the operation of Loei Province has policy problems. Community solid waste management at the source level mid way and destination as well as in the field of supervision

2. Developing a sustainable community solid waste management model based on a new normal Case study in Loei Province. The researcher analyzed the condition and problems of community solid waste management in Loei Province. By using the information

obtained in the workshop for brainstorming opinions and approval from experts, consisting of steps. Processes, components, mechanisms and measures to drive policy and management in 3 levels: Entry level with 9 R_s + 3New principle. Mid-level with the principle of 8R_s + 1New Destination level with 1R+1New principles and monitoring aspects.

3. Assessment of sustainable community solid waste management model based on new way of life Case study in Loei Province. It was found that the overall pattern was appropriate at the highest level ($\bar{x} = 4.81$). In terms of management, it is the most appropriate number one ($\bar{x} = 4.89$). In terms of policy and governance, the second most appropriate was followed ($\bar{x} = 4.78$).

Keywords: model; sustainable community solid waste management; new normal

1. บทนำ

ปัญหาวิกฤตของขยะมูลฝอยชุมชนเป็นปัญหาที่ส่งผลกระทบต่อสังคม เศรษฐกิจ และเป็นสาเหตุลำดับต้นๆ ของปัญหาเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของสิ่งมีชีวิตและสังคมของมนุษยชาติเป็นอย่างยิ่ง แต่ละปีมีขยะมูลฝอยชุมชน (Municipal Solid Waste) เกิดขึ้นปีละมากกว่า 2.1 พันล้านตัน แต่มีประมาณ 323 ล้านตันเท่านั้น ที่จะถูกนำไปเข้าสู่กระบวนการรีไซเคิล และอีกกว่า 950 ล้านตันยังถูกกำจัดทิ้งอย่างไม่ยั่งยืนในปี พ.ศ. 2561 ประเทศไทยมีปริมาณขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นจากแหล่งกำเนิดขยะมูลฝอยต่างๆ ประมาณ 27.93 ล้านตัน หรือประมาณ 76,529 ตันต่อวัน ในการนี้ได้ขะดังกล่าวถูกนำไปกำจัดอย่างถูกต้องประมาณ 10.85 ล้านตัน ถูกนำไปใช้ประโยชน์ 9.76 ล้านตัน และที่เหลืออีก 7.32 ล้านตัน ยังนำไปจัดการอย่างไม่ถูกต้อง (กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2561)

การจัดการขยะมูลฝอยชุมชนจึงเป็นหน้าที่ของทุกหน่วยงาน ทุกองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน ตลอดจนทั้งประชาชนทุกคนที่จะต้องช่วยกันในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนและค้นหารูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนให้มีความยั่งยืนตามความในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 258 บัญญัติให้รัฐดำเนินการปฏิรูปประเทศอย่างน้อยในด้านต่างๆ ให้เกิดผลดังมาตรา 258 ข.(3) จัดให้มีระบบจัดการและกำจัดขยะมูลฝอยที่มีประสิทธิภาพ เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ด้านอื่นๆ ได้ (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, 2560)

จังหวัดเลยได้ดำเนินการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ขับเคลื่อนแผนแม่บทการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของประเทศ (พ.ศ. 2559-2564) ของกระทรวงมหาดไทยที่ให้ความสำคัญและตระหนักในปัญหาดังกล่าว ผ่านทางแผนปฏิบัติการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน “จังหวัดสะอาด” ตาม

แนวทางพระราชรัฐ ประจำปี พ.ศ. 2561 มุ่งเน้นการจัดการขยะมูลฝอย ณ ต้นทางโดยการมีส่วนร่วมของภาครัฐและประชาชน (สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดเลย, 2562) จนทำให้ในปี 2561 และ 2562 จังหวัดเลยได้รับรางวัลชนะเลิศของกลุ่มจังหวัดขนาดกลาง ตามโครงการจังหวัดสะอาด แต่อย่างไรก็ตามจังหวัดเลยยังพบปัญหาในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนที่ยังต้องได้รับการแก้ไขอย่างชัดเจน ในเรื่องของความยั่งยืน รวมถึงเมื่อโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 เริ่มแพร่เข้าสู่ประเทศไทยตั้งแต่เดือนมกราคม พ.ศ. 2563 วิธีการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนในสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 หรือบนฐานวิถีชีวิตใหม่ ได้ส่งผลให้ปริมาณขยะมูลฝอยชุมชนเพิ่มขึ้นจำนวนมาก กล่าวคือมีการใช้หน้ากากอนามัยเพิ่มมากขึ้นทั่วประเทศประมาณ 1.5-2 ล้านชิ้นต่อวัน จนกลายเป็นขยะพิษหรือขยะติดเชื้อ ซึ่งมีทั้งหน้ากากอนามัยที่ทิ้งอย่างถูกวิธี ผ่านการคัดแยกแล้ว แต่ยังมีหน้ากากอนามัยที่ทิ้งไม่ถูกวิธีปะปนมากับขยะมูลฝอยชุมชนด้วย นอกจากนี้ยังมีขยะพลาสติกเพิ่มมากขึ้นจากที่ผ่านมาถึง ร้อยละ 15 อันเนื่องมาจากรูปแบบการบริโภคและการผลิตที่เปลี่ยนแปลงไปตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนไปของสังคม (กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2561)

จากความสำคัญและปัญหาดังกล่าวเพื่อให้การจัดการขยะมูลฝอยชุมชนเป็นไปอย่างยั่งยืนและมีประสิทธิภาพภายใต้สถานการณ์แพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ผู้วิจัยจึงได้ทำการพัฒนารูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนอย่าง

ยั่งยืนบนฐานวิถีชีวิตใหม่: กรณีศึกษาจังหวัดเลยขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนดังกล่าว

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน
2. เพื่อพัฒนารูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนอย่างยั่งยืนบนฐานวิถีชีวิตใหม่: กรณีศึกษาจังหวัดเลย
3. เพื่อประเมินรูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนอย่างยั่งยืนบนฐานวิถีชีวิตใหม่: กรณีศึกษาจังหวัดเลย

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ที่เน้นการวิเคราะห์ปรากฏการณ์ทางสังคม

ขอบเขตด้านเนื้อหาการวิจัยการวิจัยครั้งนี้มุ่งพัฒนารูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนอย่างยั่งยืนบนฐานวิถีชีวิตใหม่เกี่ยวกับด้านนโยบายด้านการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนตั้งแต่ต้นทาง กลางทาง ปลายทาง และด้านการกำกับติดตามที่สอดคล้องกับการดำเนินชีวิตในรูปแบบวิถีชีวิตใหม่ทั้งวิถีคิด วิถีเรียนรู้ วิธีการสื่อสาร วิถีปฏิบัติ และการจัดการ โดยการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม เน้นความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคมส่วนรวมตามแนวทางการปฏิบัติทางวิชาการที่ถูกต้อง

ขอบเขตด้านพื้นที่ใช้จังหวัดเลย ซึ่งเป็นจังหวัดที่ได้รับรางวัลจังหวัดสะอาด ปี 2561 และ

2562 ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ประสบความสำเร็จในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนในระดับหนึ่ง จากการติดตามยังพบว่าจังหวัดเลยยังมีปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนที่ยั่งยืน เป็นรูปธรรมและสอดคล้องกับสถานการณ์ปัญหาการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Covid-19)

ขอบเขตของกลุ่มเป้าหมายการวิจัย ผู้วิจัยได้เลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจง ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน มี 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) ผู้บริหารระดับจังหวัดและอำเภอ จำนวน 19 คน 2) ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบ จำนวน 19 คน 3) ผู้ทรงคุณวุฒิที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน จำนวน 9 คน รวมทั้งสิ้น 47 คน

ขอบเขตด้านระยะเวลา ปี 2562-2564

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลสภาพและปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน โดยใช้ประเด็นการสนทนากลุ่ม (Focus Group) และแบบสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง (Unstructured Interview) ที่มีคำสำคัญ (Key words) ประกอบไปด้วยประเด็น

สภาพการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน กระบวนการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน ปัญหาในการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน โดยใช้แบบสอบถามเพื่อประเมินรูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนอย่างยั่งยืนบนฐานวิถีชีวิตใหม่: กรณีศึกษาจังหวัดเลย ที่มุ่งประเมินระดับความเหมาะสมของรูปแบบประเด็นด้านนโยบาย ด้านการจัดการในระดับต้นทาง ระดับกลางทาง ระดับปลายทาง และประเด็นด้านการกำกับติดตาม ที่ผ่านการวิเคราะห์ค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of item objective congruence: IOC) (วิชิต อุ๋อัน, 2550) ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 1.0 ตรวจสอบค่าความเชื่อมั่น (reliability) โดยใช้สูตรหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (alpha coefficient method) ตามวิธีการของครอนบาค (Cronbach, 1951) ค่าเฉลี่ยเท่ากับ .894 วิเคราะห์ข้อมูลจากความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน กำหนดระดับคะแนนและการแปลความหมายคะแนนจากคะแนนเฉลี่ย โดยใช้สูตรคำนวณความกว้างของอันตรภาคชั้น (Interval Scale) (ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ, 2549, หน้า 129) ได้ค่าความกว้างที่ 0.80

ตารางที่ 1 การแปลความหมายการประเมินรูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนอย่างยั่งยืนบนฐานวิถีชีวิตใหม่: กรณีศึกษาจังหวัดเลย

ระดับคะแนน	ระดับความเหมาะสม	ระดับคะแนนเฉลี่ย	ระดับความเหมาะสม
5	มากที่สุด	4.21 – 5.00	มากที่สุด
4	มาก	3.41 – 4.20	มาก
3	ปานกลาง	2.61 – 3.40	ปานกลาง
2	น้อย	1.81 – 2.60	น้อย
1	น้อยที่สุด	1.00 – 1.80	น้อยที่สุด

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการตามขั้นตอน 3 ระยะได้แก่ ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัญหาและปัจจัยความสำเร็จในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ระยะที่ 2 พัฒนารูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนอย่างยั่งยืนบนฐานวิถีชีวิตใหม่: กรณีศึกษาจังหวัดเลย และระยะที่ 3 ประเมินรูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนอย่างยั่งยืนบนฐานวิถีชีวิตใหม่: กรณีศึกษาจังหวัดเลย

การวิเคราะห์และการตรวจสอบข้อมูล ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลแนวคิดที่ได้จากการทบทวนงานวิจัย หนังสือ เอกสาร ข้อมูลจากการสัมภาษณ์และบันทึกจากการสนทนากลุ่ม นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) โดยการจัดกลุ่มข้อมูล (Categories) เนื้อหาที่ได้รับจากการสัมภาษณ์ ทำการเชื่อมโยงเนื้อหาแต่ละส่วนเข้าด้วยกันเพื่อหาข้อสรุป (Conclusion) ทั้งในภาพรวมและส่วนย่อยของข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้น โดยสรุปประเด็นสำคัญหลังจากได้ข้อสรุปแล้ว นำข้อมูลสรุปนั้นกลับไปให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญอ่าน เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลสำคัญยืนยันความถูกต้องหรือปรับข้อมูลให้ถูกต้องตรงตามสภาพการณ์จริง ก่อนสร้างข้อสรุปในครั้งสุดท้าย

4. สรุปผลการวิจัย

1. จากผลการศึกษาสภาพการดำเนินงานของจังหวัดเลยพบว่ามีการดำเนินงานโดยมีจังหวัดเป็นหน่วยกำกับด้านนโยบาย มอบหมายให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายด้วยกรอบแนวคิดในการจัดการขยะภายใต้ Road map การจัดการ

ขยะมูลฝอยและของเสียอันตราย ที่คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) เป็นแนวทางการปฏิบัติ และมีการกำหนดกรอบการติดตามประเมินผลและตัวชี้วัดที่เป็นระบบตามที่ระบุไว้ในแผนปฏิบัติการ มีการจัดกลุ่มพื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสำหรับการกำจัดมูลฝอย (Clusters) เป็น 5 กลุ่ม เน้นกระบวนการจัดการโดยใช้หลัก 3R : Reduce (ใช้น้อย) Reuse (ใช้ซ้ำ) Recycle (นำกลับมาใช้ใหม่) เป็นวิธีการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือน แบ่งการดำเนินการออกเป็นมิติคือ มิติด้านทาง ลดปริมาณ และคัดแยกขยะมูลฝอยที่แหล่งกำเนิด มิติด้านทาง เพิ่มประสิทธิภาพการเก็บขนขยะมูลฝอยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และมิติปลายทาง มีการกำกับติดตามการดำเนินการจัดการขยะชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม โดยมีการกำหนดตัวชี้วัดที่ครอบคลุมการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ภายใต้แผนปฏิบัติการการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนจังหวัดสะอาด

แต่อย่างไรก็ตามแม้การดำเนินการของจังหวัดเลยจะได้รับรางวัล “จังหวัดสะอาด” 2 ปี ต่อเนื่อง แต่จากปริมาณขยะสะสมของจังหวัดยังสะท้อนให้เห็นถึงความไม่ยั่งยืนในการบริหารจัดการ (สำนักงานส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดเลย, 2563) จากการวิจัยถึงพบว่าจังหวัดเลยมีปัญหาในการดำเนินการดังนี้

ด้านนโยบาย ที่เกิดจากความไม่ต่อเนื่อง และการขับเคลื่อนของผู้บริหารระดับสูง ปัญหาด้านข้อกฎหมายและการมอบอำนาจในการบริหารจัดการพื้นที่กำจัดขยะ รวมไปถึงการไม่กำหนดมาตรการเชิงนโยบายในการปลูกฝังจิตสำนึกให้กับ

เด็กและเยาวชน งบประมาณที่ไม่สอดคล้องกับพื้นที่ และจำนวนขยะที่ต้องจัดการ การมีส่วนร่วมภาคประชาชน ผู้ประกอบการ ภาคเอกชน หน่วยงานต่างๆ

ด้านการจัดการการ พบว่า ระดับต้นทาง ประชาชนยังมีปัญหาเกี่ยวกับทัศนคติ ความเชื่อ ความรับผิดชอบ ความตระหนัก ยังขาดความรู้ ต่อการจัดการขยะในครัวเรือน รวมถึงขาดแรงกระตุ้น ที่เป็นแรงจูงใจของประชาชนการมีส่วนร่วมของ ภาคประชาชนยังไม่มีมากเท่าที่ควร การไม่ปฏิบัติตามหลักการ 3Rs ไม่คัดแยกขยะอินทรีย์หรือขยะ เปียกอย่างจริงจัง ไม่ปฏิบัติตามกฎหมายต่างๆ ของ ประชาชน ในระดับกลางพบว่าเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องมีปัญหาในเรื่องของทัศนคติ ความคิด ความเชื่อ ความตระหนัก ความรู้และความรับผิดชอบ ในการจัดการหรือปฏิบัติหน้าที่ในการจัดการ ขยะมูลฝอยด้วยเช่นกัน ปัญหางบประมาณและ บุคลากรไม่สอดคล้องกับการเก็บขนและการกำจัด ขยะจำนวนมาก การไม่บังคับกฎหมายอย่าง เคร่งครัดของเจ้าหน้าที่ และในระดับปลายทาง พบปัญหาที่เรื่องการขอใช้สถานที่ในการจัดการ ขยะมูลฝอยชุมชนที่ติดขัดกฎหมายของหน่วยงาน เจ้าของพื้นที่ ส่งผลให้สถานที่กำจัดขยะไม่เพียงพอ จึงทำให้มีปริมาณขยะสะสมจำนวนมาก ทั้งนี้ภาย ใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัส โควิด-19 (Covid-19) ส่งผลกระทบต่อชีวิต ความเป็นอยู่ของประชาชนโดยตรง จากรายงาน ข้อมูลของสำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น จังหวัดเลย (2562) ยังชี้ให้เห็นถึงปริมาณขยะติด เชื้อจำนวนมากที่ไม่ได้รับการจัดการอย่างถูกต้อง ตามหลักวิชาการ ในภาพรวมของการจัดการขยะ

มูลฝอยชุมชนของจังหวัดเลยพบว่าการกำกับ ติดตามผลการปฏิบัติงานของฝ่ายนโยบายยังไม่ ครอบคลุมกระบวนการในการบริหารจัดการทั้ง ระบบ ตัวชี้วัดไม่มีความครอบคลุม และวิธีการ ติดตามยังเป็นการติดตามที่ไม่ครอบคลุมถึงระดับ ปฏิบัติการ ดังผู้ให้ข้อมูลสำคัญบางรายดังนี้

“ยังไม่มีการสั่งการที่ชัดเจน โยกย้ายบ่อย ทำให้การขับเคลื่อนขาดการต่อเนื่อง” (สนทนากลุ่มย่อย, เดือนเมษายน 2564)

“อบต.บางแห่งออกข้อบัญญัติ แต่ไม่สามารถบังคับใช้ได้อย่างเป็นรูปธรรมกับชาวบ้าน ได้ ทำให้ไม่ถูกใจก็กลัวว่าเลือกตั้งสมัยหน้า ประชาชน จะไม่เลือก มันกระทบต่อฐานเสียงในการเลือกตั้ง ถ้าออกก็เป็นข้อบัญญัติที่ไม่ได้กำหนดให้การคัด แยกขยะเป็นหน้าที่ของประชาชนทุกคน” (สนทนากลุ่มย่อย, เดือนเมษายน 2564)

“ปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนใน ระดับต้นทางส่วนใหญ่ เกิดมาจากการไม่เข้าใจของ คนในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นความไม่เข้าใจในประเภท ของขยะ วิธีการจัดการ หรือแม้แต่ทำไมต้องให้ คนในชุมชนจัดการ ทำไมถึงไม่ใช่หน้าที่ของ องค์การภาครัฐเป็นผู้ดำเนินการให้” (สนทนากลุ่มย่อย, เดือนเมษายน 2564)

“ขาดความร่วมมืออย่างจริงจังในระดับ ครัวเรือน ประชาสัมพันธ์อย่างไรก็ได้แต่เพียงรับรู้ ไม่ปฏิบัติ ไม่ร่วมมืออะไรทั้งสิ้น ประชาชนยังไม่ สนใจคัดแยกขยะ บอกว่าไม่จำเป็นอย่างไรก็ต้องนำไปทำลาย” (สนทนากลุ่มย่อย, เดือนเมษายน 2564)

“ของเป็นขยะแล้ว จะเอากลับมาใช้ได้ อย่างไม่ เสียเวลาล้าง ไม่มีที่เก็บ จะให้เอาขยะมา

สะสมทำไม่ ตอนลงไปบอกประชาชนเขาก็ตอบกลับมาแบบนี้” (สนทนากลุ่มย่อย, เดือนเมษายน 2564)

2. การพัฒนารูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนอย่างยั่งยืนบนฐานวิถีชีวิตใหม่: กรณีศึกษาจังหวัดเลย ประกอบด้วย องค์ประกอบนโยบายการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนอย่างยั่งยืนบนฐานวิถีชีวิตใหม่ ได้แก่ การกำหนดนโยบายจังหวัดที่ชัดเจน เป็นไปในทิศทางเดียวกันและมีความต่อเนื่องในประเด็นสำคัญๆ ได้แก่ 1) การเอาจริงเอาจังของผู้บริหารระดับสูงของจังหวัด โดยกำหนดให้เป็น “วาระจังหวัด” 2) การกำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นออกข้อบัญญัติเทศบัญญัติ ที่เกี่ยวข้องการบังคับใช้ให้จริงจังและเกิดผลเป็นรูปธรรม 3) บูรณาการงบประมาณจากทุกภาคส่วนมาเพื่อขับเคลื่อนวาระจังหวัด 4) การเปิดโอกาสให้ประชาชน ผู้ประกอบการภาคเอกชน ส่วนราชการ หน่วยงาน ภาคีเครือข่าย เข้ามามีส่วนร่วมอย่างจริงจัง ต่อเนื่อง 5) กำหนดกิจกรรมหรือกลยุทธ์ที่เป็นแรงจูงใจให้กับประชาชน ชุมชน อำเภอ หน่วยงานภาครัฐ และเอกชน 6) การกำหนดแนวทางการจัดหาพื้นที่เพื่อใช้ในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนที่ชัดเจน 7) กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นปลูกฝังจิตสำนึกในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนอย่างยั่งยืนบนฐานวิถีชีวิตใหม่ ให้แก่เด็ก และเยาวชน 8) กำหนดกิจกรรมหรือกลยุทธ์ที่เป็นแรงจูงใจ เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนอย่างยั่งยืนบนฐานวิถีชีวิตใหม่

การจัดการขยะมูลฝอยชุมชนอย่างยั่งยืนบนฐานวิถีชีวิตใหม่ ประกอบด้วย ขั้นตอน

กระบวนการ องค์ประกอบ กลไก หลักการและมาตรการในการขับเคลื่อนด้านการจัดการ 3 ระดับ คือ ระดับต้นทางด้วยหลักการ $9R_s + 3New$ ระดับกลาง ด้วยหลักการ $8R_s + 1New$ ระดับปลายทาง ด้วยหลักการ $1R + 1New$ ดังนี้

การจัดการขยะมูลฝอยชุมชนอย่างยั่งยืนบนฐานวิถีชีวิตใหม่ระดับต้นทาง ตามหลัก $9R_s + 3New$ ดังนี้ R_1 (Rethink) การปรับวิธีคิด จิตสำนึก ทักษะคติ เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน, R_2 (Responsibility) ความรับผิดชอบ, R_3 (Regulator) การตราระเบียบ ข้อบัญญัติ และเทศบัญญัติ และการบังคับใช้กฎหมาย, R_4 (Reduce) การลดการใช้, R_5 (Reuse) การใช้ซ้ำ, R_6 (Recycle) การปรับปรุงกลับมาใช้ใหม่, R_7 (Return wet Waste) การจัดการขยะอินทรีย์หรือขยะเปียก, R_8 (Rapid Moving Unit) หน่วยเคลื่อนที่เร็วจัดเก็บขยะมูลฝอยชุมชน, R_9 (Reward) รางวัล หรือ แรงจูงใจ, New_1 (New Value Added) การสร้างมูลค่าเพิ่มจากขยะมูลฝอยชุมชน New_2 (New Welfare the Waste Fund) สวัสดิการใหม่จากกองทุนหรือธนาคารขยะมูลฝอยชุมชน และ New_3 (New Normal) การจัดการขยะมูลฝอยชุมชนบนฐานวิถีชีวิตใหม่ ต้นทาง

การจัดการขยะมูลฝอยชุมชนอย่างยั่งยืนบนฐานวิถีชีวิตใหม่ระดับกลางทาง มีกลไกในการจัดการประกอบด้วย องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งหมดในจังหวัด ยกเว้นองค์การบริหารส่วนจังหวัด ซึ่งมอบหมายให้รับผิดชอบจัดการเฉพาะขยะมูลฝอยอันตรายทั่วจังหวัด การจัดการ ได้แก่ การเก็บ การคัดแยกรอบที่สอง การรวบรวมและ

ขนส่งไปสู่ปลายทาง ซึ่งดำเนินการโดยเจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ด้วยหลักการ $8R_5 + 1New$ ดังนี้ R_1 (Rethink) ปรับวิธีคิดจิตสำนึก ทศนคติเกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน, R_2 (Responsibility) ความรับผิดชอบ, R_3 (Regulator) การปรับปรุงพัฒนาและการบังคับใช้กฎหมาย ข้อบัญญัติ เทศบัญญัติ และระเบียบที่เกี่ยวข้อง, R_4 (Reuse) การใช้ซ้ำ, R_5 (Recycle) การปรับปรุงกลับมาใช้ใหม่, R_6 (Return wet waste) การจัดการขยะอินทรีย์หรือขยะเปียก, R_7 (Rapid Moving Unit) หน่วยเคลื่อนที่เร็วจัดเก็บขยะมูลฝอยชุมชน, R_8 (Reward) รางวัลหรือแรงจูงใจ และ New_1 (New Normal) การจัดการขยะมูลฝอยชุมชนบนฐานวิถีชีวิตใหม่กลางทาง

การจัดการขยะมูลฝอยชุมชนอย่างยั่งยืนบนฐานวิถีชีวิตใหม่ระดับปลายทาง ดำเนินการโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีหลักการ $1R + 1New$ R_1 (Regulator) มีกฎหมายและอนุบัญญัติรองรับการจัดการและ New_1 (New Normal) การกำจัดขยะมูลฝอยชุมชนบนฐานวิถีชีวิตใหม่ปลายทาง

การกำกับติดตามการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนอย่างยั่งยืนบนฐานวิถีชีวิตใหม่กลไกการ

กำกับติดตาม ประกอบด้วย 1) คณะกรรมการจัดการสิ่งปฏิกูลมูลฝอยจังหวัด 2) คณะทำงานโครงการ “จังหวัดสะอาด” 3) ผู้บริหารระดับจังหวัด 4) ผู้บริหารระดับอำเภอ 5) ผู้บริหารระดับท้องถิ่น และ 6) คณะกรรมการประจำคุ้มบ้าน/ชุมชน ประเด็นที่กำกับติดตาม ประกอบด้วย 1) การดำเนินการตามนโยบายของรัฐบาลและนโยบายของจังหวัด 2) ตัวชี้วัดในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน 3) ทรัพยากรที่ใช้ในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชน 4) การจัดการขยะมูลฝอยชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตั้งแต่ต้นทาง กลางทาง และปลายทาง 5) กำหนดระยะเวลา/ความถี่ในการกำกับติดตามของกลไกที่มีความเหมาะสม และ 6) ปัญหา อุปสรรคในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน

การรายงานผลการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ได้แก่ 1) การรายงานระบบ E-Report 2) รายงานผ่านระบบสารสนเทศกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (ม.ผ.2) และ 3) กลุ่มไลน์

3. การประเมินรูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนอย่างยั่งยืนบนฐานวิถีชีวิตใหม่: กรณีศึกษาจังหวัดเลย

ตารางที่ 2 ผลการประเมินรูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนอย่างยั่งยืนบนฐานวิถีชีวิตใหม่: กรณีศึกษาจังหวัดเลย ($n = 9$)

ประเด็นความเหมาะสม	ระดับความเหมาะสม		
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
1. ด้านนโยบายการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนอย่างยั่งยืนบนฐานวิถีชีวิตใหม่	4.78	.441	เหมาะสมมากที่สุด

ประเด็นความเหมาะสม	ระดับความเหมาะสม		
	$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
2. ด้านการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนอย่างยั่งยืนบนฐานวิถีชีวิตใหม่	4.89	.333	เหมาะสมมากที่สุด
3. ด้านการกำกับติดตามการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนอย่างยั่งยืนบนฐานวิถีชีวิตใหม่	4.78	.441	เหมาะสมมากที่สุด
รวม	4.81	.242	เหมาะสมมากที่สุด

จากตาราง พบว่าผู้ทรงคุณวุฒิทั้ง 9 ท่าน เห็นว่ารูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนอย่างยั่งยืนบนฐานวิถีชีวิตใหม่: กรณีศึกษาจังหวัดเลย มีความเหมาะสมโดยรวมมากที่สุด ($\bar{x} = 4.81$) โดยเห็นว่รูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนอย่างยั่งยืนบนฐานวิถีชีวิตใหม่ด้านการจัดการ มีความเหมาะสมมากที่สุด ($\bar{x} = 4.89$) รองลงมาคือ ด้านนโยบาย และด้านการกำกับติดตาม ($\bar{x} = 4.78$) ตามลำดับ

5. อภิปรายผลการวิจัย

สภาพและปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน มีการดำเนินงานโดยมีจังหวัดเป็นหน่วยกำกับด้านนโยบาย มอบหมายให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหน่วยดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายด้วยกรอบแนวคิดในการจัดการขยะภายใต้ Road map การจัดการขยะมูลฝอยและของเสียอันตราย ที่คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) กำหนดเป็นแนวทางการปฏิบัติ และมีการกำหนดกรอบการติดตามประเมินผลและตัวชี้วัดที่เป็นระบบตามที่ระบุไว้ในแผนปฏิบัติการ มีการจัดกลุ่มพื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสำหรับ

การกำจัดมูลฝอย (Clusters) เป็น 5 กลุ่ม เน้นกระบวนการจัดการโดยใช้หลัก 3R_s: Reduce (ใช้น้อย) Reuse (ใช้ซ้ำ) Recycle (นำกลับมาใช้ใหม่) เป็นวิธีการจัดการขยะมูลฝอยในครัวเรือน แบ่งการดำเนินการออกเป็นมิติคือ มิติด้านทางลดปริมาณและคัดแยกขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิด มิติกลางทาง เพิ่มประสิทธิภาพการเก็บขนขยะมูลฝอยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และมิติปลายทาง มีการกำกับติดตามการดำเนินการจัดการขยะชุมชนอย่างเป็นรูปธรรม โดยมีการกำหนดตัวชี้วัดที่ครอบคลุมการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ที่เป็นไปตามกรอบแผนปฏิบัติการการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน “จังหวัดสะอาด” สอดคล้องกับสำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น จังหวัดลำพูน (2560) ที่ใช้แนวทางเดียวกันในการบริหารจัดการ โดยให้จังหวัดเป็นผู้กำหนดนโยบาย รูปแบบแนวทางในการบริหารจัดการให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนำไปปฏิบัติ ด้วยวิธีการแบ่งกลุ่มเขตรับผิดชอบ (Clusters) ในลักษณะเดียวกัน มีการบริหารจัดการในระดับต้นทาง กลางทางและปลายทาง เน้นวิธีปฏิบัติที่ลดปริมาณขยะจากต้นทางตามหลักการ 3R_s ในการบริหารจัดการขยะ

มูลฝอยชุมชน ทำให้เป็นจังหวัดที่ได้รับรางวัลด้านการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน รางวัลจังหวัดสะอาด อันดับ 1 ติดต่อกันต่อเนื่อง 3 ปี

แต่อย่างไรก็ตามแม้การดำเนินการของจังหวัดเลยจะได้รับรางวัล “จังหวัดสะอาด” 2 ปีต่อเนื่อง แต่จากจำนวนปริมาณขยะสะสมของจังหวัดยังสะท้อนให้เห็นถึงความไม่ยั่งยืนในการบริหารจัดการ (สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดเลย, 2563) จากการวิจัยพบว่า จังหวัดเลยมีปัญหาในการดำเนินการด้านนโยบายที่เกิดจากความไม่ต่อเนื่องและการขับเคลื่อนของผู้บริหารระดับสูง ปัญหาด้านข้อกฎหมายและการมอบอำนาจในการบริหารจัดการพื้นที่กำจัดขยะรวมถึงการไม่กำหนดมาตรการเชิงนโยบายในการปลูกฝังจิตสำนึกให้กับเด็กและเยาวชน งบประมาณที่ไม่สอดคล้องกับพื้นที่ และจำนวนขยะที่ต้องจัดการการมีส่วนร่วมภาคประชาชน ผู้ประกอบการภาคเอกชน และหน่วยงานต่างๆ สอดคล้องกับชัยวิชิต พลหลา (2560) ที่พบว่านโยบายไม่มีความชัดเจน และไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน เป็นปัญหาสำคัญในการบริหารจัดการขยะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ประสบความสำเร็จ

ด้านการจัดการการพบว่า ระดับต้นทางประชาชนยังมีปัญหาเกี่ยวกับทัศนคติ ความเชื่อ ความรับผิดชอบ ความตระหนัก ยังขาดความรู้ต่อการจัดการขยะในครัวเรือน รวมถึงขาดแรงกระตุ้นที่เป็นแรงจูงใจของประชาชนการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนยังมีไม่มากเท่าที่ควร การไม่ปฏิบัติตามหลักการ 3Rs ไม่คัดแยกขยะอินทรีย์หรือขยะเปียกอย่างจริงจัง ไม่ปฏิบัติตามกฎหมายระเบียบ

ต่างๆ ของประชาชน ในระดับกลางพบว่าเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องก็มีปัญหาในเรื่องของทัศนคติ ความคิด ความเชื่อ ความตระหนัก ความรู้และความรับผิดชอบ ในการจัดการหรือปฏิบัติหน้าที่ในการจัดการขยะมูลฝอยด้วยเช่นกัน ปัญหางบประมาณและบุคลากรไม่สอดคล้องกับการเก็บขนและการกำจัดขยะจำนวนมาก การไม่บังคับกฎหมายอย่างเคร่งครัดของเจ้าหน้าที่ และในระดับปลายทางพบปัญหาที่เรื่องการขอใช้สถานที่ในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนที่ติดขัดกฎหมายของหน่วยงานเจ้าของพื้นที่ ส่งผลให้สถานที่กำจัดขยะไม่เพียงพอจึงทำให้มีปริมาณขยะสะสมจำนวนมาก สอดคล้องกับสำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดลำพูน (2560) ที่พบการดำเนินการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนภายในจังหวัดเจ้าหน้าที่ต้องทำงานอย่างหนักในการแก้ไขปัญหา เพราะประชาชนยังมองว่าการจัดการขยะเป็นบทบาทหน้าที่ของภาครัฐเพียงอย่างเดียว ไม่ใช่ความรับผิดชอบของประชาชน รวมทั้งปัญหาที่เจ้าหน้าที่เองยังมีการอนุโลมในการบังคับใช้กฎหมายให้กับประชาชนประชาชนจึงไม่มีความเกรงกลัวต่อบทกฎหมายแสดงให้เห็นว่าประชาชนยังขาดทัศนคติและความเชื่อ ในการจัดการขยะมูลฝอยของครัวเรือนที่ถูกต้อง ทั้งนี้ภายใต้สถานการณ์การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Covid-19) ส่งผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนโดยตรงจากรายงานข้อมูลของสำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดเลย (2562) ยังชี้ให้เห็นถึงปริมาณขยะติดเชื้อจำนวนมากที่ไม่ได้รับการจัดการอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการ ทั้งนี้ในภาพ

รวมของการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนของจังหวัดเลยพบว่าการกำกับติดตามผลการปฏิบัติงานของฝ่ายนโยบายยังไม่ครอบคลุมกระบวนการในการบริหารจัดการทั้งระบบ ตัวชี้วัดไม่มีความครอบคลุมการติดตามที่ไม่ครอบคลุมถึงระดับปฏิบัติการ

รูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนบนฐานวิถีชีวิตใหม่: กรณีศึกษาจังหวัดเลย หลังจากที่ได้มีการวิเคราะห์สภาพและปัญหาของการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนของจังหวัดเลยแล้ว ผู้วิจัยได้นำองค์ประกอบและแนวคิดที่ได้จากการศึกษามาพัฒนาเป็นรูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนบนฐานวิถีชีวิตใหม่: กรณีศึกษาจังหวัดเลย ได้ดังนี้

ด้านนโยบาย ได้พัฒนาแนวทางในการกำหนดนโยบายของจังหวัดต้องมีความชัดเจนเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ผู้บริหารเอาจริงเอาจัง โดยกำหนดให้เป็น “วาระจังหวัด” กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นออกข้อบัญญัติเทศบัญญัติ ที่เกี่ยวข้องและบังคับใช้ให้เข้มงวดบูรณาการงบประมาณจากทุกภาคส่วน เปิดโอกาสให้ประชาชน ผู้ประกอบการ ภาคเอกชน ส่วนราชการ หน่วยงาน และภาคีเครือข่าย เข้ามามีส่วนร่วมกำหนดกิจกรรมหรือกลยุทธ์ที่เป็นแรงจูงใจให้กับประชาชน ชุมชน อำเภอ หน่วยงานภาครัฐ และเอกชน กำหนดแนวทางการจัดหาพื้นที่เพื่อใช้ในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนที่ชัดเจน กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นปลูกฝังจิตสำนึกให้แก่เด็กและเยาวชน จึงเป็นสิ่งที่สามารถแก้ไขปัญหาดังกล่าวข้างต้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ชัยวิจิต พลหลา (2560) ได้วิจัยแนวทางการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

พบว่า นโยบายแนวทางการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชนมีความชัดเจน และเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

การจัดการขยะมูลฝอยชุมชนอย่างยั่งยืนบนฐานวิถีชีวิตใหม่ ระดับต้นทาง ด้วยหลักการ $9R_5 + 3New$ ระดับกลางทาง ด้วยหลักการ $8R_5 + 1New$ และระดับปลายทางด้วยหลักการ $1R + 1New$ และ (3) การกำกับติดตามการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนอย่างยั่งยืนบนฐานวิถีชีวิตใหม่

(R-Rethink) การสร้างปรับวิธีคิด จิตสำนึกทัศนคติ ให้ประชาชนและเจ้าหน้าที่มีทัศนคติและวิธีคิดที่ดี ที่จะมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องสอดคล้องกับสำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดลำพูน (2560) ที่ ทำให้ประชาชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง มีจิตสำนึกต่อภารกิจหน้าที่มีพฤติกรรมเชิงบวก ทำให้การจัดการขยะมูลฝอยชุมชนของจังหวัดลำพูนประสบความสำเร็จจนได้รับรางวัลระดับประเทศติดต่อมาหลายปี, R-Responsibility ความรับผิดชอบ เป็นความตระหนักพื้นฐานที่ประชาชนและเจ้าหน้าที่ต้องมี ซึ่งถ้าเกิดขึ้นแล้วจะทำให้เกิดความตระหนักที่จะทำสิ่งนั้นได้อย่างเต็มที่ สอดคล้องกับกระทรวงศึกษาธิการ (2558) ที่ได้มีแนวคิดในการพัฒนาคนให้มีความรับผิดชอบ เพื่อเป็นสิ่งที่กระตุ้นให้เกิดการมีความมุ่งมั่นตั้งใจปฏิบัติหน้าที่การงานให้บรรลุความสำเร็จตามความมุ่งหมายยอมรับผลการกระทำนั้น, R-Regulator การตราระเบียบ ข้อบัญญัติและเทศบัญญัติ และการบังคับใช้กฎหมาย เป็นเครื่องมือหนึ่งที่จะใช้ในการกำกับให้ทั้งประชาชนและเจ้าหน้าที่ให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อย

สอดคล้องกับ ทฤษฎีระบบสังคม (Social System Theory) Herbert Spencer (อ้างถึงในดิเรก ฤกษ์ห่วย, 2558) ที่กล่าวว่ากฎหมายเป็นกระบวนการที่ควบคุมสังคมหรือการขัดเกลาทางสังคมที่ทำให้เกิดดุลยภาพ, 3R₃ (R-Reduce) หลักการลดการใช้ (R-Reuse), การใช้ซ้ำ (R-Recycle) การปรับปรุงกลับมาใช้ใหม่ เป็นหลักการที่ภาครัฐส่งเสริมให้ประชาชนใช้เป็นวิธีในการลดปริมาณขยะมูลฝอยในครัวเรือน สอดคล้องกับสำนักวิชาการสภาผู้แทนราษฎร (2562) ได้จัดทำแผนแม่บทการจัดการขยะมูลฝอยของประเทศ (พ.ศ. 2559-2564) มุ่งเน้นการลดการเกิดขยะมูลฝอย ณ แหล่งกำเนิดด้วยการใช้หลัก 3RS เป็นกระบวนการหลักในการจัดการ, (R - Return wet Waste) การจัดการขยะอินทรีย์หรือขยะเปียก คือการจัดทำปุ๋ยหมัก การทำถังขยะเปียก เป็นวิธีการที่สอดคล้องกับนโยบาย แจ่มพงษ์ (2555, หน้า 3-13) ที่กล่าวถึงการให้ประโยชน์และการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนว่าขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นในครัวเรือนสามารถนำมาเพิ่มมูลค่าและประโยชน์ด้วยการทำเป็นปุ๋ยหมัก, (R - Rapid Moving Unit) หน่วยเคลื่อนที่เร็วจัดเก็บขยะมูลฝอยชุมชน เป็นหน่วยเคลื่อนที่เร็วในการจัดเก็บขยะมูลฝอยชุมชน เมื่อได้รับแจ้งจากเจ้าหน้าที่ จะทำให้การเข้าถึงขยะที่อยู่ในบริเวณที่ไม่เหมาะสมได้รับการจัดการอย่างรวดเร็ว, (R - Reward) รางวัล หรือ แรงจูงใจ เป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน ที่จะส่งผลให้เกิดความยั่งยืนในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน สอดคล้องกับ Domjan (1996, p. 199) อธิบายว่า

การจูงใจเป็นภาวะในการเพิ่มพฤติกรรมกระทำกิจกรรมของบุคคลโดยบุคคลจูงใจกระทำพฤติกรรมนั้นเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการ, (New - New Value Added) การสร้างมูลค่าเพิ่มจากขยะมูลฝอยชุมชน เป็นการนำขยะมูลฝอยชุมชน หรือ ทรัพยากรเหลือใช้มาสู่กระบวนการสร้างมูลค่าเพิ่ม โดยการสร้างองค์ความรู้และสร้างแรงจูงใจให้กับประชาชนและชุมชน, (New - New Welfare the Waste Fund) สวัสดิการใหม่จากกองทุนหรือธนาคารขยะมูลฝอยชุมชน เป็นทรัพยากรเหลือใช้ที่ยังมีคุณค่าและมีประโยชน์ประชาชน และชุมชนที่มีการคัดแยกขยะมูลฝอยชุมชนสามารถนำขยะมูลฝอยชุมชนที่คัดแยกแล้วไปจำหน่าย สร้างรายได้แก่ประชาชนและชุมชน สามารถลดปริมาณขยะมูลฝอยชุมชนที่จะนำไปสู่กลางทางและปลายทางได้ และ การจัดการขยะมูลฝอยชุมชนบนฐานวิถีชีวิตใหม่ (New - New Normal) เป็นการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนภายใต้สถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Covid-19) ที่สอดคล้องกับกรมควบคุมโรค (2563) ที่ได้กำหนดมาตรการจัดการขยะติดเชื้อตามหลักวิชาการไว้ เพื่อดำเนินการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพผู้วิจัยจึงได้วางแนวทางและองค์ประกอบในการกำกับติดตามไว้ดังนี้ 1) กลไกการกำกับติดตาม ประกอบด้วย คณะกรรมการจัดการสิ่งปฏิกูลมูลฝอยจังหวัด คณะทำงานโครงการ “จังหวัดสะอาด” ผู้บริหารระดับจังหวัด อำเภอ ท้องถิ่น และชุมชน 2) ประเด็นที่กำกับติดตาม ทั้งนโยบายของรัฐบาลและจังหวัด ตัวชี้วัด ทรัพยากรที่ใช้ การดำเนินการ

จัดการขยะมูลฝอยชุมชน ระยะเวลา ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชน 3) การรายงานผล ผ่านระบบ E-Report ระบบสารสนเทศกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (ม.ผ.2) กลุ่มไลน์ สอดคล้องกับสำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดลำพูน (2560) ที่ได้วางองค์ประกอบในการกำกับติดตามที่ครอบคลุมทั้งการติดตามตั้งแต่ระดับนโยบาย จนถึงระดับปฏิบัติการ

การประเมินรูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนอย่างยั่งยืนบนฐานวิถีชีวิตใหม่: กรณีศึกษาจังหวัดเลย มีขั้นตอน กระบวนการ องค์ประกอบ กลไกและมาตรการในการขับเคลื่อน ด้านนโยบาย ด้านการจัดการ และด้านการกำกับติดตามมีความเหมาะสม สามารถนำไปใช้ในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ภายใต้สถานการณ์การระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (Covid-19)

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 จังหวัดมีการบูรณาการหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนเพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนที่มีประสิทธิภาพ ทั้งหน่วยงานภาครัฐ เอกชน และภาคประชาชน และกำหนดเป็นนโยบายสำคัญเป็น วาระจังหวัด กำหนดตัวชี้วัดเดียวกันให้ทุกหน่วยงานถือปฏิบัติ อย่างจริงจัง และเคร่งครัด

1.2 ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ลงพื้นที่เอาใจจริงเอาใจ ดำเนินการเชิงรุก เพื่อสร้างให้ประชาชนตระหนัก เข้าใจ และยึดถือเป็นหน้าที่

รับผิดชอบที่จะต้องบริหารจัดการขยะในครัวเรือนให้เกิดขยะน้อยที่สุด

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) ในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยให้นำรูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนอย่างยั่งยืนบนฐานวิถีชีวิตใหม่: กรณีศึกษาจังหวัดเลย ไปใช้ในการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนที่มีปัญหา หรือยังไม่มีรูปแบบในการจัดการที่ดี เพื่อเป็นต้นแบบภายในจังหวัด และขยายผลไปยังชุมชนอื่นๆ

2.2 ควรศึกษาวิจัยเชิงประเมิน (evaluation research) ในการนำรูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนอย่างยั่งยืนบนฐานวิถีชีวิตใหม่: กรณีศึกษาจังหวัดเลย เพื่อศึกษาประสิทธิภาพ ข้อบกพร่องของรูปแบบแล้วนำมาปรับปรุงให้รูปแบบมีประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหามากขึ้น

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

องค์ความรู้ทั้ง 3 ด้าน ที่นำมาสร้างเป็นรูปแบบการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนอย่างยั่งยืนบนฐานวิถีชีวิตใหม่ เป็นสิ่งที่ทำให้การบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชนประสบความสำเร็จและแก้ไขปัญหาขยะของพื้นที่ ทั้งในระดับจังหวัด อำเภอ ท้องถิ่น ชุมชนและครัวเรือนได้อย่างมีประสิทธิภาพเพราะเป็นองค์ประกอบที่ครอบคลุมการดำเนินการตั้งแต่ระดับนโยบายจนถึงระดับปฏิบัติ โดยเฉพาะองค์ประกอบในด้านการจัดการ $9R_5 + 3New$, $8R_5 + 1New$ และ $1R + 1New$

ที่เป็นหลักการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนที่จะสร้าง
ความยั่งยืนในการบริหารจัดการ ตามหลักวิชาการ

ภายใต้การแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา
2019 (COVID-19)

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- กรมควบคุมโรค. (2563). รายงานสถานการณ์โรคติดเชื้อไวรัส โควิด-19 2019. เข้าถึงได้จาก <http://ddc.moph.go.th>
- กรมควบคุมมลพิษ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. (2561). รายงานสถานการณ์สถานที่กำจัดขยะมูลฝอยชุมชนของประเทศไทย ปี พ.ศ. 2561. เข้าถึงได้จาก <https://www.pcd.go.th/>
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2558). การพัฒนาสังคม. เข้าถึงได้จาก http://dnfe5.nfe.go.th/ilp/so02_5html
- ชัยวิชิต พลหลา. (2559). แนวทางการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. (การค้นคว้าอิสระรัฐศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ไพบูลย์ แจ่มพงษ์. (2554). พฤติกรรมการจัดการขยะและน้ำเสียในครัวเรือนของประชาชน. *วารสารวิจัยและพัฒนา*, 3, 3-13.
- ดิเรก ฤกษ์หรรษา. (2558). สังคมไทยกับการบริหารการส่งเสริมและพัฒนาการเกษตร: หน่วยที่ 2 ทฤษฎีและแนวทางการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. เข้าถึงได้จาก www.agri.stou.ac.th
- วิจิต อุ๋อัน. (2550). การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ. (พิมพ์ครั้งที่ 9). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศิริวรรณ เสรีรัตน์ และคณะ. (2549). การวิจัยการตลาด. กรุงเทพฯ: ธรรมสาร.
- สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. (2562). การจัดการขยะมูลฝอยในประเทศไทย. เอกสารวิชาการ. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- สำนักงานส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นจังหวัดลำพูน. (2560). แผนปฏิบัติการ “ประเทศไทยไร้ขยะ” จังหวัดลำพูน. เข้าถึงได้จาก <http://www.dla.go.th/servletTemplateServlet?province=lpn>
- สำนักงานส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจังหวัดเลย. (2562). การจัดการขยะมูลฝอยจังหวัดเลยประจำปี 2562. เข้าถึงได้จาก <https://loeilocal.go.th/public/>
- _____. (2563). การถอดบทเรียนการบริหารจัดการขยะมูลฝอยชุมชนจังหวัดเลย ประจำปี พ.ศ. 2563. เข้าถึงได้จาก <https://loeilocal.go.th/public/>
- Domjan, M. (1996). *The Principles of Learning and Behavior Belmont*. California: Thomson Wadsworth.

**รูปแบบการจัดการความรับผิดชอบต่อสังคมของเหมืองแร่หิน
อุตสาหกรรมชนิดหินปูน เพื่อการก่อสร้างของประเทศไทย
ในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2563-2572)***

**The Corporate Social Responsibility (CSR) Management
Model for Thailand Stone Mining in the Next Decade
(2020-2030)**

ออปอ แท้ศิลปสาริต และเชเนตตี พิพัฒนางกูร

Aupal Taesillapasathit and Chanettee Piphatanangkun

มหาวิทยาลัยเกริก

Kirk University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: aupal.sathit@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการณ์ปัจจุบัน ปัญหา และอุปสรรคของ
ความรับผิดชอบต่อสังคมของเหมืองแร่หินปูนเพื่อการก่อสร้างในประเทศไทย 2) ศึกษาแนวทางการจัดการ
ความรับผิดชอบต่อสังคมของเหมืองแร่หินอุตสาหกรรมชนิดหินปูนเพื่อการก่อสร้าง และ 3) นำเสนอ
รูปแบบการจัดการความรับผิดชอบต่อสังคมของเหมืองแร่หินอุตสาหกรรมชนิดหินปูนเพื่อการก่อสร้าง
ในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2563-2572) การออกแบบการวิจัยเป็นแบบผสมผสาน โดยการวิจัยเชิงคุณภาพ
ได้ทำการสัมภาษณ์เชิงลึก จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 10 คน นำผลที่ได้ทำการประชุมระดมสมอง
จากผู้นำชุมชน จำนวน 16 คน เพื่อพิจารณาแนวทางการจัดการความรับผิดชอบต่อสังคม และร่างรูปแบบ
จากนั้นดำเนินการวิจัยเชิงปริมาณเพื่อตรวจสอบความคิดเห็นและลำดับความสำคัญของรูปแบบด้วย
แบบสอบถาม จำนวน 369 ตัวอย่าง โดยทำการเก็บข้อมูลจากโครงการเหมืองแร่หินปูนเพื่อการก่อสร้าง
อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการณ์ปัจจุบัน ปัญหา และอุปสรรคของความรับผิดชอบต่อสังคมของเหมืองแร่หินปูน
พบว่า การดูแลความปลอดภัยเรื่องสุขภาพอนามัยของชุมชน การสร้างพื้นที่สีเขียวและการเสริมความ

*ได้รับบทความ: 31 พฤษภาคม 2565; แก้ไขบทความ: 30 มิถุนายน 2565; ตอรับตีพิมพ์: 30 มิถุนายน 2565

Received: May 31, 2022; Revised: June 30, 2022; Accepted: June 30, 2022

เข้มแข็งของชุมชน จะต้องชัดเจน เผยแพร่และตรวจสอบได้ เป็นปัญหา อุปสรรค เกิดขึ้นเป็นวัฏจักรตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

2. แนวทางการจัดการความรับผิดชอบต่อสังคมของเหมืองแร่หินปูนเพื่อการก่อสร้างจะต้องคำนึงถึงความรับผิดชอบต่อด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านเศรษฐกิจ ด้านกฎหมาย ด้านจริยธรรม และด้านสาธารณะประโยชน์เป็นหลักสำคัญ

3. รูปแบบการจัดการความรับผิดชอบต่อสังคมของเหมืองแร่หินปูนเพื่อการก่อสร้างในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2563-2572) ชื่อว่า “โฮมแลนด์ซีเอสอาร์โมเดล” ประกอบด้วย การสร้างสัมพันธ์ภาพระหว่างองค์กร การปลูกจิตสำนึกพัฒนาจิตใจ การสร้างสมดุลทางเศรษฐกิจ การพัฒนาคุณภาพชีวิต การฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนการพัฒนา บ้าน วัด โรงเรียน และอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม มีการสร้างงาน ตลอดจนการมีส่วนร่วมดูแลทุกข์สุขแก่ชุมชนและให้ความร่วมมือปฏิบัติตามมาตรการของรัฐ

คำสำคัญ: เหมืองแร่หินอุตสาหกรรมชนิดหินปูน; การจัดการ; ความรับผิดชอบต่อสังคม

Abstract

The objectives of this study are 1) to study the overall circumstances of stone quarries in Thailand, 2) to study the CSR management guidelines for Thailand's stone quarries, and 3) to present the Corporate Social Responsibility (CSR) management model for Thailand stone mining in the next decade (2020-2030). A mixed-methods study was used to evaluate Thailand's stone mining CSR model. First, qualitative in-depth interviews with ten key informants who were significantly involved in the activities of Thailand stone mining were conducted. Then, a brainstorming session with 16 key stakeholders was organized using in-depth interviews to conduct Thailand stone quarries' CSR directions and management format. Finally, for the quantitative method, CSR directions and management format were confirmed by questionnaires with 369 samples collected from a limestone quarry in Pak Chong, Nakhon Ratchasima, for creating the Thailand stone mining CSR model.

As a result, shows that:

1. The main problem of social responsibility in limestone mining from past to present is a problem with the health care of people in the surrounding areas. Entrepreneurs and the government sector must take seriously consistent and always open for investigation.

2. Guidelines for managing the social responsibility of limestone mining for construction must be responsible for natural resources, the environment economic, legal, ethical, and public interest.

3. The Social Responsibility Management Model of Limestone Mining for Construction in the Next Decade (2020-2029), named "Homeland CSR Model" consists of building relationships between organizations and cultivating consciousness, developing the mind's economic balance improving the quality of life. Restoration of natural resources and the environment as well as the development of houses, temples, schools, and conservation of arts and culture. Jobs need to be available as well as the development of the community's happiness and cooperating with the measures of the public sector.

Keywords: Limestone Quarry; Management; Corporate Social Responsibility (CSR)

1. บทนำ

พุทธศักราช 2562 เป็นปีสำคัญในด้านการพัฒนาทางเศรษฐกิจของประเทศไทย เนื่องจากการลงทุนโครงการขนาดใหญ่ของภาครัฐ อาทิ โครงการรถไฟทางคู่ห้าสายและโครงสร้างพื้นฐานของระเบียงเศรษฐกิจพิเศษภาคตะวันออก (Eastern Economic Corridor: EEC) โดยการลงทุนโครงการขนาดใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับการก่อสร้างเป็นรูปธรรมมากขึ้น การมีนโยบายส่งเสริมการลงทุนให้ประเทศไทยสามารถช่วงชิงความได้เปรียบในการเป็นฐานการผลิตในภาคอุตสาหกรรมได้ เมื่อเทียบกับประเทศตัวเล็กรอื่นๆ ในภูมิภาค (วรมน บุญศาสตร์ และบุหงา ชัยสุวรรณ, 2559, หน้า 1-18)

อุตสาหกรรมก่อสร้างเปรียบเสมือนอุตสาหกรรมพื้นฐานที่จัดหาวัตถุดิบให้แก่ภาคการผลิต การประกอบธุรกิจเหมืองแร่หินอุตสาหกรรมชนิดหินปูนเพื่อการก่อสร้าง เป็นหนึ่งในอุตสาหกรรม

เหมืองแร่ของประเทศที่มีความสำคัญมาก เนื่องจากหินปูนเพื่อการก่อสร้างนั้น ได้ถูกนำไปใช้เป็นวัตถุดิบโดยตรงในงานก่อสร้าง โดยเฉพาะการก่อสร้างทางคมนาคม สถานประกอบการประเภทนี้จึงมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของประเทศไทย ช่วยขับเคลื่อนประเทศ

จากการศึกษาของปริญญรัตน์ เลี้ยงเจริญ (2563) พบว่า การประกอบกิจการเหมืองแร่หินปูนนั้นสร้างผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมถึงสุขภาพของประชาชนในบริเวณใกล้เคียง โครงการทำเหมืองแร่หินปูนที่ผ่านมาได้ถูกร้องเรียนและเรียกค่าเสียหายจากผลกระทบต่อทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง พิสิษฐ์ ถาวรล้ำเลิศ (2559, หน้า 238) ได้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาที่มาจากผลกระทบจากเหมืองแร่ว่า หากผู้ประกอบการขาดรูปแบบการจัดการความรับผิดชอบต่อสังคมที่ดี หรือไม่มีนโยบายการจัดการความรับผิดชอบต่อสังคมที่

ชัดเจน จะไม่สามารถแก้ไขปัญหและป้องกันผลกระทบตอสิ่งแวดลอม ก่อให้เกิดความเสียหายต่อชุมชนในรูปแบบตางๆ ไมสามารถสร้างความยั่งยืนใหกับชุมชนไดอยางมีประสิทธิภาพ จากการศึกษาของสานิตย หนูนิล (2562, หนา 63-74) ความรับผิดชอบตอสังคมของผูประกอบการสามารถสร้างจิตสํานึกภายในองคกรที่ตองการดูแลและรับผิดชอบตอสังคม มีการตรวจสอบและเฝาระวังอยางโปรงใส การสร้างความนาเชื่อถือของข้อมูล

การจัดการความรับผิดชอบตอสังคมของผูประกอบการเหมืองแรหินปูน จึงเป็นสิ่งสําคัญต่อการดำเนินธุรกิจ ควบคู่ไปกับการสร้างความยั่งยืนใหกับสิ่งแวดลอมและชุมชนโดยรอบ จะต้องยึดหลักธรรมาภิบาล มีนโยบายและมาตรการที่ชัดเจนเพื่อใหสังคมมีความสงบสุขและยั่งยืน ทั้งนี้ประเทศไทยยังไมมีรูปแบบการจัดการความรับผิดชอบตอสังคมสำหรับเหมืองแรหินปูนอุตสาหกรรมชนิดหินปูนเพื่อการก่อสร้าง จึงทำให้ผูวิจัยสนใจศึกษาข้อมูล ปัญหา เรื่องการจัดการความรับผิดชอบตอสังคมสำหรับเหมืองแรอุตสาหกรรมชนิดหินปูนเพื่อการก่อสร้าง เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการความรับผิดชอบตอสังคมที่เหมาะสม สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางการปฏิบัติงานในอนาคตต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการณ์ ปัญหาและอุปสรรค ความรับผิดชอบตอสังคมของเหมืองแรหินปูนอุตสาหกรรมชนิดหินปูนเพื่อการก่อสร้างในประเทศไทย

2. เพื่อศึกษาแนวทางการจัดการความรับผิดชอบตอสังคมของเหมืองแรหินปูนอุตสาหกรรมชนิดหินปูนเพื่อการก่อสร้าง

3. เพื่อนําเสนอรูปแบบการจัดการความรับผิดชอบตอสังคมของเหมืองแรหินปูนอุตสาหกรรมชนิดหินปูนเพื่อการก่อสร้างในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2563-2572)

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed method) โดยพื้นที่ทำการศึกษาคือโครงการเหมืองแรหินปูนเพื่อการก่อสร้างในเขตจังหวัดนครราชสีมา ที่ได้รับรางวัลด้านสิ่งแวดล้อมดีเด่นจากหน่วยงานรัฐ มีมาตรการความรับผิดชอบตอสังคมที่ชัดเจน ไม่มีการฟ้องร้องจากชุมชน ในบริเวณรอบการทำเหมืองแรตลอดระยะเวลาการดำเนินการ โดยมีรายละเอียดการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การวิจัยเชิงคุณภาพ ผูวิจัยได้ทำการทบทวนเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดำเนินการเก็บข้อมูล โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผูให้ข้อมูลสําคัญ จำนวน 10 ท่าน ซึ่งคัดเลือกมาจากผูทรงคุณวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ในกลุ่มนั้นๆ ไมต่ำกว่า 10 ปี เพื่อศึกษาประวัติวิวัฒนาการความเป็นมา รวมถึงศึกษาขั้นตอนการทำงานของผูมีส่วนเกี่ยวข้อง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง เปิดให้ผู้ถูกสัมภาษณ์แสดงความคิดเห็นโดยอิสระ วิเคราะห์สํงเคราะห์โดยใช้ SWOT Analysis เป็นเครื่องมือในการ

กำหนดวิธีสัณฑ์ ใช้สถิติเชิงพรรณนา โดยแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ประเด็นสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอก การจัดประชุมระดมสมองกับผู้ทรงคุณวุฒิ ที่เป็นกลุ่มผู้นำชุมชนในบริเวณเมืองแร่นิพนจำนวน 16 ท่าน ได้แก่ ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน 5 ท่าน เจ้าอาวาส 3 รูป ผู้อำนวยการโรงพยาบาลจำนวน 3 ท่าน ผู้อำนวยการโรงเรียนจำนวน 3 ท่าน ได้ข้อสรุปแนวทางและร่างรูปแบบการจัดการความรับผิดชอบต่อสังคมของเมืองแร่นิพนอุตสาหกรรมชนิดหินปูนเพื่อการก่อสร้าง จากนั้นผู้วิจัยจะนำข้อมูลร่างรูปแบบการจัดการความรับผิดชอบต่อสังคมของเมืองแร่นิพนอุตสาหกรรมชนิดหินปูนเพื่อการก่อสร้างที่ได้จากการประชุมระดมสมอง ไปยืนยันโดยใช้แบบสอบถามกับประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชน

ขั้นตอนที่ 2 การวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยใช้การวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อการตรวจสอบยืนยันร่างรูปแบบการจัดการความรับผิดชอบต่อสังคมของเมืองแร่นิพนเพื่อการก่อสร้างด้วยแบบสอบถามความคิดเห็นกับประชาชนที่อาศัยอยู่ในชุมชนบริเวณรอบเมืองแร่นิพน จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 369 คน จากประชากรที่มีชื่อตามทะเบียนบ้าน 4,010 คน ที่อยู่ในรัศมี 500 เมตร ถึง 3 กิโลเมตรจากบริเวณพื้นที่เมืองแร่นิพนตัวอย่าง ใช้ข้อมูลประชากรจากทะเบียนราษฎร ปี 2562 โดยใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย แบบสอบถามที่ใช้ในการเก็บข้อมูลได้แบ่งออกเป็น 3 ส่วน ประกอบไปด้วยส่วนที่ 1 สอบถามข้อมูลทั่วไปสถานภาพ บทบาทและหน้าที่ ส่วนที่ 2 สอบถาม

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการจัดการความรับผิดชอบต่อสังคมของเมืองแร่นิพนเพื่อการก่อสร้าง ซึ่งเป็นข้อมูลที่ได้จากผลการวิจัยเชิงคุณภาพ และส่วนที่ 3 สอบถามความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของผู้ให้ข้อมูล ผู้วิจัยใช้สถิติเชิงพรรณนา ค่าเฉลี่ยเลขคณิต และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เพื่อยืนยันรูปแบบการจัดการความรับผิดชอบต่อสังคมของเมืองแร่นิพนอุตสาหกรรมชนิดหินปูนเพื่อการก่อสร้างของประเทศไทยในทศวรรษหน้า

4. สรุปผลการวิจัย

เมื่อผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลเรียบร้อยแล้วจึงนำผลการวิเคราะห์ ซึ่งเป็นองค์ความรู้มาบูรณาการ สังเคราะห์แล้วสรุปประเด็นต่างๆ ตามลำดับวัตถุประสงค์ ดังนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 การศึกษาสภาพการณ์อดีต ปัจจุบัน ปัญหา และอุปสรรค ความรับผิดชอบต่อสังคมของเมืองแร่นิพนเพื่อการก่อสร้างในประเทศไทย จากการศึกษาสภาพแวดล้อมภายใน ผู้วิจัยพบว่า จุดแข็ง คือการสร้างงานให้แก่ชุมชน คนในชุมชนมีชีวิตและเศรษฐกิจที่ดีขึ้น ประกอบกิจการด้วยความมั่นคงมาเป็นเวลายาวนาน ดูแลทุกข์สุขถือว่าชุมชนเป็นครอบครัว สำหรับจุดอ่อนคือปัญหาเรื่องสิ่งแวดล้อม ฝุ่นละออง เสียงดังจากการระเบิดหิน และปัญหาความยากจน

จากการศึกษาสภาพแวดล้อมภายนอกพบว่าโอกาส คือการที่ภาครัฐให้ความรู้ อบรมให้กับผู้ประกอบการและชุมชน โดยมีการร่วมทำกิจกรรม มีการรับฟังปัญหาจากชุมชนอย่างต่อเนื่อง สำหรับอุปสรรค คือ ภาครัฐไม่มีงบประมาณ

ในการจัดการความรับผิดชอบต่อสังคมขั้นต้นของกฎหมายซับซ้อน นโยบายภาครัฐเปลี่ยนบ่อย สภาพแวดล้อมภายในการดำเนินการความรับผิดชอบต่อสังคมของผู้ประกอบการนั้นมุ่งเน้นความยั่งยืนของชุมชนในด้านเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อมเป็นหลัก

วัตถุประสงค์ที่ 2 การศึกษาแนวทางการจัดการความรับผิดชอบต่อสังคมของเหมืองแร่หินอุตสาหกรรมชนิดหินปูนเพื่อการก่อสร้าง ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ด้านแนวทางการจัดการความรับผิดชอบต่อสังคมของเหมืองแร่หินอุตสาหกรรมชนิดหินปูนเพื่อการก่อสร้าง 5 ด้าน ได้แก่ ความรับผิดชอบต่อสังคมด้านเศรษฐกิจ การประกอบกิจการผลิตหินก่อสร้างให้กับโครงการขนาดใหญ่ สร้างความเจริญรุ่งเรืองโดยรวมพัฒนาเศรษฐกิจโดยการสร้างงาน ทำให้คนชุมชนมีชีวิตที่ดีขึ้น ความรับผิดชอบต่อสังคมด้านกฎหมาย มีการปฏิบัติตามมาตรการ ระเบียบ ข้อกำหนดอย่างเคร่งครัด ให้ความร่วมมือกับ อบต. ชุมชน

ใช้นโยบายแบบการมีส่วนร่วมถือว่าชุมชนเป็นครอบครัว มีความเกื้อกูล ซื่อสัตย์สุจริต ด้วยความเต็มใจ ความรับผิดชอบต่อสังคมด้านจริยธรรม กำหนดนโยบายและกิจกรรม “บวร” พัฒนา บ้าน วัด โรงเรียน ก่อให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองขึ้นในสังคม ความรับผิดชอบต่อสังคมด้านสาธารณสุข ประโยชน์ มีนโยบายดำเนินธุรกิจด้วยความตระหนัก มีเจตนารมณ์ที่จะทำงานร่วมกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ปฏิบัติ พัฒนา สืบสานความสัมพันธ์อันดี จนเกิดจากการยอมรับและไว้วางใจซึ่งกันและกัน ความรับผิดชอบต่อสังคมด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีการปลูกต้นไม้ทดแทน ป้องกันฝุ่นละออง พัฒนาภูมิทัศน์รอบชุมชน ตรวจวัดคุณภาพน้ำและดินอย่างสม่ำเสมอ

วัตถุประสงค์ที่ 3 การนำเสนอรูปแบบการจัดการความรับผิดชอบต่อสังคม ของเหมืองแร่หินอุตสาหกรรมชนิดหินปูนเพื่อการก่อสร้างในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2563-2572)

ภาพที่ 1 รูปแบบการจัดการความรับผิดชอบต่อสังคมเพื่อแผ่นดินเกิด

รูปแบบการจัดการความรับผิดชอบต่อสังคมของเหมืองแร่หินอุตสาหกรรมชนิดหินปูนเพื่อการก่อสร้างในทศวรรษหน้า (พ.ศ. 2563-2572) ชื่อว่า “HOMELAND CSR MODEL” มีองค์ประกอบดังนี้

การสร้างสัมพันธ์ภาพระหว่างองค์กรเป็นการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง 3 ฝ่าย ประกอบด้วย ผู้ประกอบการ ประชาชนในพื้นที่และหน่วยงานภาครัฐให้ทำงานร่วมกันได้อย่างสงบสุข เปิดรับความคิดเห็นเพื่อลดข้อขัดแย้ง สร้างข้อตกลงร่วมกัน มีความเข้าใจที่ถูกต้อง

ปลูกจิตสำนึกพัฒนาจิตใจ การจัดอบรมให้ความรู้แก่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่าย มีส่วนร่วมในการเข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชน สร้างความรักและความสามัคคีให้เกิดขึ้นในชุมชน

สร้างสมดุลทางเศรษฐกิจ การประกอบธุรกิจเหมืองแร่หินปูน ต้องควบคู่กับการพัฒนาเศรษฐกิจ การดำรงชีพอย่างยั่งยืน มีการพึ่งพากัน เกิดการจ้างงาน การบริจาค การจัดตั้งสวัสดิการ กองทุนต่างๆ ที่มาฟื้นฟูทดแทน เพื่อให้เกิดการสมดุลอย่างยั่งยืน

การพัฒนาคุณภาพชีวิต การเปิดกว้างสำหรับการเรียนรู้และพัฒนาความก้าวหน้าในสายอาชีพทุกระดับชั้น โดยการเปิดให้ดูงาน ฝึกอบรมและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ มุ่งเน้นการฝึกอบรมโดยใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีมาพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

ฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดำเนินธุรกิจด้วยความร่วมมือ มีกิจกรรมฟื้นฟูธรรมชาติ ควบคู่กับการพัฒนาคน ชุมชน สังคม

ดูแล ป้องกัน จัดทำระบบการจัดการดูแล พื้นฟูสิ่งแวดล้อมอย่างต่อเนื่อง

การพัฒนาสังคมโดยเน้น บ้าน วัด โรงเรียน และ อนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม มีการสนับสนุนและจัดกิจกรรมเพื่อสาธารณประโยชน์ต่างๆ เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

5. อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการศึกษานี้ เป็นแนวทางในการดำเนินการจัดการกิจกรรมความรับผิดชอบต่อสังคมของเหมืองแร่หินปูนเพื่ออุตสาหกรรมก่อสร้าง ซึ่งจะสร้างความยั่งยืนให้กับองค์กร สร้างคุณภาพชีวิตที่ดีสำหรับชุมชนโดยรอบและสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎี ที่นำมาเป็นกรอบในการวิจัยนี้ อภิปราย ได้ 3 กลุ่ม ดังนี้ กลุ่มการจัดการด้านความรับผิดชอบต่อสังคมแบบมีส่วนร่วม สอดคล้องกับแนวคิดและทฤษฎีการจัดการ การมีส่วนร่วม ความรับผิดชอบต่อสังคม โดยผลการศึกษาให้ความชัดเจนว่าเป็นธุรกิจที่ต้องมีมาตรฐานในการจัดการด้านความรับผิดชอบต่อสังคม เพื่อชดเชย ตอบแทน ทำคุณประโยชน์ให้สังคมแบบมีส่วนร่วม และต้องเพิ่มเน้นกิจกรรมการฟื้นฟูหลังการทำธุรกิจ

กลุ่มการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีความสอดคล้องกับแนวคิดและทฤษฎี และพบว่ามีความแตกต่างในการจัดการด้านความรับผิดชอบต่อสังคมของการประกอบกิจการเหมืองแร่ ที่ต้องควรให้ความสำคัญ ด้านการจัดการทรัพยากรทางกายภาพ สถานที่ตั้งของผู้ประกอบการต้องมีความเหมาะสมอยู่ในถิ่นที่

เอกสารอ้างอิง

- ปริญญารัตน์ เลี้ยงเจริญ. (2563). เหมืองแร่กับการจัดการผลกระทบสิ่งแวดล้อมและสุขภาพ. เข้าถึงได้จาก <https://www.bangkokbiznews.com/detail/637905>
- วรมน บุญศาสตร์ และบุหงา ชัยสุวรรณ. (2559). องค์การรับผิดชอบต่อสังคม: ทักษะคนดี และการตอบสนองด้านคุณภาพการบริการ ภาพลักษณ์องค์กร ความไว้วางใจ ความตั้งใจซื้อและการบอกต่อของกลุ่มผู้บริโภคเจนเนอเรชั่น ซี. วารสารการสื่อสารและการจัดการนิต้า, 2(2), 1-18.
- सानิตย์ หนูนิล. (2562). อิทธิพลของภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่มีต่อความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กร: แนวคิด และการประยุกต์. วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร, 39(1), 63-74.

การพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้ตามของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา
สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ*

The Development of Teacher Followership Indicators in
Secondary Schools under the Office of the Basic Education
Commission in the North-Eastern Region of Thailand

พิมพ์ภักธ แก้วดี, เอกลักษณ์ เพียสา และวาโร เพ็งสวัสดิ์

Pimpaphat Kaewdee, Akkaluck Pheasa and Waro Pengsawat

มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

Sakon Nakhon Rajabhat University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: omaesung@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) พัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้ตามของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา 2) ตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลโครงสร้างตัวบ่งชี้ภาวะผู้ตามของครูที่พัฒนาขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ 3) จัดทำคู่มือการใช้ตัวบ่งชี้ภาวะผู้ตามของครู การวิจัยเป็นแบบผสมวิธี แบ่งออกเป็น 3 ระยะคือ 1) การสร้างตัวบ่งชี้ภาวะผู้ตามของครู โดยวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัย การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ การศึกษาโรงเรียนที่ได้รับรางวัล OBECQA 2) การตรวจสอบสมมติฐานการวิจัยกับข้อมูลเชิงประจักษ์ เก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง เป็นผู้บริหารและครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 600 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเป็นแบบสอบถามแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ และ 3) การจัดทำคู่มือการใช้ตัวบ่งชี้ภาวะผู้ตามของครู โดยให้ผู้เชี่ยวชาญประเมินความเหมาะสมของคู่มือ

ผลการวิจัยพบว่า

1. ภาวะผู้ตามของครูในโรงเรียนมัศึกษามี 6 องค์ประกอบหลัก 25 องค์ประกอบย่อย 118 ตัวบ่งชี้ จำแนกเป็น 1) ความรับผิดชอบ มี 5 องค์ประกอบย่อย 22 ตัวบ่งชี้ 2) การพัฒนาตนเอง มี 3 องค์ประกอบ

*ได้รับบทความ: 19 เมษายน 2565; แก้ไขบทความ: 30 มิถุนายน 2565; ตอรับตีพิมพ์: 30 มิถุนายน 2565

Received: April 19, 2022 ; Revised: June 30, 2022; Accepted: June 30, 2022

ย่อย 13 ตัวบ่งชี้ 3) การคิดอย่างมีวิจารณญาณ มี 4 องค์ประกอบย่อย 20 ตัวบ่งชี้ 4) มนุษยสัมพันธ์ มี 4 องค์ประกอบย่อย 21 ตัวบ่งชี้ 5) การทำงานเป็นทีม มี 4 องค์ประกอบย่อย 20 ตัวบ่งชี้ และ 6) ความกล้า มี 5 องค์ประกอบ 22 ตัวบ่งชี้

2. โมเดลโครงสร้างภาวะผู้ตามของครู พบว่า โมเดลมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยมีค่าไค-สแควร์ (Chi-Square: χ^2) เท่ากับ 40.67 ค่าองศาอิสระ (df) เท่ากับ 42 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI) เท่ากับ 0.99 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) เท่ากับ 0.96 ค่าความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่าพารามิเตอร์ (RMSEA) เท่ากับ 0.00 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

3. คู่มือการใช้ตัวบ่งชี้ภาวะผู้ตามของครู มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.50$ S.D. = 0.32)

คำสำคัญ: การพัฒนาตัวบ่งชี้; ภาวะผู้ตามของครู; ครูโรงเรียนมัธยมศึกษา

Abstract

The objectives of this study were 1) to develop the indicator of teacher's followership in secondary schools under the Office of the Basic Education Commission (OBEC) in the North-eastern region of Thailand, 2) to examine the congruence of the developed structural model teacher's followership indicators in secondary schools under OBEC in the North-eastern region of Thailand with empirical data and 3) to develop a manual handbook using as a reference of teacher's followership indicators for secondary schools. The study was conducted by mixed methods and was divided into 3 phases. The first phase: to develop conceptual framework and indicators by analyzing relevant documents and researches, interviewing senior experts and conducting case studies; the second phase was the examination of the author's research hypothesis with empirical data by seeking the inputs from 600 school administrators and teachers working in secondary schools under the OBEC in the North-eastern region of Thailand. The research tool was a 5-level rating scale questionnaire. The data analysis was conducted within statistics software the user manual on the developed teacher's followership indicators was created and examined by experts in the third phase.

The findings are as follows:

1. The teacher's followership indicators consist of 6 main components, 25 sub-components and 118 indicators, which can be classified as, 22 indicators on responsibility,

13 indicators on self-development, 20 indicators on critical thinking, 21 indicators on human relations, 20 indicators on team work and 22 indicators on courage.

2. The developed structural model of teacher's followership indicators in secondary schools under OBEC in the North-eastern region of Thailand shows the congruence with empirical data, with chi-square = 40.67, df = 42, GFI = 0.99, AGFI = 0.96 and RMSEA = 0.00, which are all in conformity with the hypothesis.

3. The overall appropriateness of the manual book for teacher's followership indicator in secondary schools is at the high level ($\bar{x}$ = 4.50 S.D. = 0.32).

Keywords: Indicator Development; Teacher's Followership; Teacher in Secondary school

1. บทนำ

การจัดการศึกษาในยุคปฏิรูปการศึกษาจะต้องพัฒนาคนให้มีความสามารถควบคุมภาวะวิกฤตเศรษฐกิจได้ โดยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 ได้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับแนวทางการจัดการศึกษาไว้หลายมาตรา โดยเฉพาะมาตรา 43 ได้กำหนดสาระสำคัญว่า “รัฐจะต้องจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างน้อย 12 ปี อย่างทั่วถึง มีคุณภาพ และไม่เก็บค่าใช้จ่าย” และมาตรา 81 ได้ระบุไว้ชัดเจนว่า “รัฐต้องจัดการศึกษาอบรม และสนับสนุนให้สถานศึกษาของรัฐจัดการศึกษาให้เกิดความรู้คู่คุณธรรม ปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม สร้างเสริมความรู้และปลูกจิตสำนึกที่ถูกต้อง พัฒนาวิชาชีพครู และส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะและวัฒนธรรมของชาติ” ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ฉบับที่ 3 พ.ศ.2553 มีสาระสำคัญในมาตรา 6 ได้กำหนดจุดมุ่งหมายของการศึกษาที่มุ่งเน้นการพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย

จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรมในมาตรา 8 ยังระบุอีกว่า การจัดการศึกษาควรยึดหลักการศึกษาลดชีวิต สำหรับประชาชนให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2553)

ในการบริหารองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน “ภาวะผู้ตาม” นับว่ามีความสำคัญไม่น้อยกว่า “ภาวะผู้นำ” เพราะภาวะผู้ตามถือเป็นคุณลักษณะของบุคคลผู้ปฏิบัติงานที่เป็นแรงขับเคลื่อนความสำเร็จขององค์กร ดังนั้น นอกจากองค์กรจะต้องสร้างผู้นำที่เก่งแล้ว ยังต้องสร้างผู้ตามที่มีศักยภาพควบคู่กันไปด้วย (อนุพงษ์ อภิรัฐธา, 2555) และงานวิจัยของเคลลี (Kelly, 2008) ยังพบว่าความสำเร็จขององค์กรกว่าร้อยละ 90 เกิดจากการปฏิบัติงานของผู้ตาม ส่วนอีกร้อยละ 10 ที่เหลือเป็นผลงานของผู้นำ ดังนั้น ภาวะผู้ตามจึงมีความสำคัญต่อความสำเร็จขององค์กรทุกรูปแบบ นอกจากนี้ ในงานวิจัยของสุริย์รัตน์ พัฒนเจริญ และพร้อมพิไล บัวสุวรรณ (2552, หน้า 130-142) พบว่า ความสำเร็จหรือประสิทธิผลของสถานศึกษา

ส่วนใหญ่เกิดจากความรู้ ความสามารถ และทักษะของครู (ผู้ตาม) ในสถานศึกษาเป็นสำคัญ

องค์กรหลายๆ องค์กรประสบปัญหาในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ นั่นคือ มีผู้ตามที่ไม่มีประสิทธิภาพ หรือมีผู้ตามที่ไม่มีความรู้ตามที่คาดหวังบุคลากร ซึ่งเป็นผู้ตามไร้ศักยภาพและขาดภาวะผู้ตามที่ดีในการปฏิบัติงานแล้ว ก็เป็นการยากที่องค์กรจะประสบความสำเร็จตามความมุ่งหมาย ดังนั้น “ภาวะผู้ตามจึงมีความสำคัญต่อการเปลี่ยนนโยบายไปสู่ขั้นตอนการปฏิบัติงาน หากผู้ตามแสดงบทบาทของตนได้เหมาะสมในการปฏิบัติงานย่อมแสดงให้เห็นได้อย่างชัดเจนว่าองค์กรแห่งนั้นจะมีลักษณะเป็นองค์กรที่มีสมรรถนะสูง (High Performance Organization) ซึ่งองค์ประกอบขององค์กรที่มีสมรรถนะสูงพื้นฐานหลักสำคัญคือการมีบุคลากรผู้ปฏิบัติงานที่มีภาวะผู้ตามที่ดี (สามารถ อัยกร และคณะ, 2560, หน้า 195-203) โรงเรียนเป็นองค์กรหนึ่งที่มีทั้งผู้นำและผู้ตาม ซึ่งผู้ตามในที่นี้คือ ครู หากครูมีภาวะผู้ตามที่มีประสิทธิภาพก็ย่อมนำพาองค์กรไปสู่วิสัยทัศน์ที่ก้าวไกล พันธกิจ เป้าหมาย และวัตถุประสงค์ที่ชัดเจนเพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่งจะส่งผลให้เกิดความสำเร็จในการพัฒนาองค์กรและย่อมส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาผู้เรียน ชุมชน และประเทศชาติ แต่จากหลายๆ งานวิจัยพบว่าครูยังขาดคุณลักษณะของภาวะผู้ตามที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งจะเห็นได้จากงานวิจัยของศรีวรรณ แก้วทองดี (2562) ที่พบว่า ครูขาดความสามารถในการจัดการตนเอง ซึ่งครูไม่สามารถปฏิบัติงาน

ตามที่ได้รับมอบหมายได้อย่างสมบูรณ์แบบโดยปราศจากการควบคุมจากผู้บริหาร และไม่สามารถวางแผนการพัฒนาศักยภาพของตนเองควบคู่กับการร่วมพัฒนาขององค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Ye (2020) พบว่าครูส่วนใหญ่ขาดภาวะผู้ตามที่มีประสิทธิผลจึงไม่สามารถที่จะพัฒนาองค์กรให้ประสบผลสำเร็จได้ ดังนั้นครูจะต้องมีภาวะผู้ตามที่มีประสิทธิผลเพื่อความสำเร็จขององค์กร

จากความสำคัญและสภาพปัญหาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะทำวิจัย เรื่องการพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้ตามของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทั้งนี้ เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาคุณลักษณะของครูให้มีภาวะผู้ตาม ที่จะนำไปสู่การบริหารจัดการองค์กรที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาองค์ประกอบหลักองค์ประกอบย่อย และตัวบ่งชี้ภาวะผู้ตามของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของโมเดลโครงสร้างของตัวบ่งชี้ภาวะผู้ตามของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือกับข้อมูลเชิงประจักษ์
3. เพื่อจัดทำคู่มือการใช้ตัวบ่งชี้ภาวะผู้ตามของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงาน

คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Method) โดยผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยเป็น 3 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 การกำหนดกรอบแนวคิด และพัฒนาตัวบ่งชี้ โดยการศึกษาเอกสาร งานวิจัย การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน และศึกษา โรงเรียนดีเด่นที่ได้รับรางวัล OBECQA จำนวน 2 โรงเรียน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi Structured Interview) การเก็บรวบรวมข้อมูล ประสานงานกับผู้ทรงคุณวุฒิ และศึกษาโรงเรียนดีเด่นที่ได้รับรางวัล OBECQA เพื่อขออนุญาตเก็บข้อมูลและนัดหมายวันสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์เมื่อได้รับอนุญาตแล้วจึงทำหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลการวิจัยอย่างเป็นทางการ และไปสัมภาษณ์ตามวันเวลาที่นัดหมาย

การวิเคราะห์ข้อมูล สังเคราะห์จากการศึกษาหลักการ แนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาตัวบ่งชี้ทางการศึกษา จากตำรา เอกสาร วิชาการ สัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 7 คน และการศึกษาโรงเรียนดีเด่นที่ได้รับรางวัล OBECQA จำนวน 2 โรงเรียน เพื่อให้ได้กรอบแนวคิดในการวิจัยและสร้างตัวบ่งชี้ภาวะผู้ตามของครูที่มีความสมบูรณ์ที่สุด

ระยะที่ 2 การตรวจสอบสมมติฐานการวิจัยกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยการสอบถามผู้บริหาร และครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 600 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบหลายขั้นตอน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ มีค่าความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (IOC) รายข้อระหว่าง 0.88-1.00 และค่าความเชื่อมั่น ด้วยวิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค เท่ากับ 0.99

การเก็บรวบรวมข้อมูล ส่งแบบสอบถามไปยังผู้อำนวยการสถานศึกษาที่มีครูเป็นกลุ่มตัวอย่าง และขอความอนุเคราะห์ให้ตอบแบบสอบถามพร้อมส่งคืนภายในเวลาที่กำหนด

การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้วิเคราะห์ข้อมูลสถานภาพของกลุ่มตัวอย่างด้วยความถี่และร้อยละวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความเหมาะสมของตัวบ่งชี้ภาวะผู้ตามของครู โดยการหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความเบ้และค่าความโด่ง เพื่อดูลักษณะการแจกแจงของข้อมูลวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวบ่งชี้ โดยค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์แบบเพียร์สัน และวิเคราะห์เพื่อตรวจสอบความสอดคล้องของตัวบ่งชี้ภาวะผู้ตามของครูที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป LISREL

ระยะที่ 3 การจัดทำคู่มือการใช้ตัวบ่งชี้ภาวะผู้ตามของครูในมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน ซึ่งได้มา

จากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ ประเมินความเหมาะสมของคู่มือโดยใช้แบบสอบถามแบบมาตราส่วนประเมินค่า 5 ระดับ

การเก็บรวบรวมข้อมูล ส่งแบบสอบถามและคู่มือการนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ และขอความเห็นวิเคราะห์ให้ตอบแบบสอบถามพร้อมส่งคืนภายในเวลาที่กำหนด การวิเคราะห์ข้อมูลสถิติที่ใช้ตรวจสอบความเหมาะสมโดยใช้ค่า $\bar{x}$ และ S.D.

4. สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่องการพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้ตามของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สรุปได้ดังนี้

1. ผลการพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้ตามของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ได้องค์ประกอบภาวะผู้ตามของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา จำนวน 6 องค์ประกอบหลัก 25 องค์ประกอบย่อย และ 118 ตัวบ่งชี้ จำแนกเป็น 1) ความรับผิดชอบมี 5 องค์ประกอบย่อย 22 ตัวบ่งชี้ 2) การพัฒนาตนเองมี 3 องค์ประกอบย่อย 13 ตัวบ่งชี้ 3) การคิดอย่างมีวิจารณญาณมี 4 องค์ประกอบย่อย 20 ตัวบ่งชี้ 4) มนุษย์สัมพันธ์มี 4 องค์ประกอบย่อย 21 ตัวบ่งชี้ 5) การทำงานเป็นทีม มี 4 องค์ประกอบย่อย 20 ตัวบ่งชี้ และ 6) ความกล้ามี 5 องค์ประกอบ 22 ตัวบ่งชี้ องค์ประกอบภาวะผู้ตามของครู มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสม โดยรวมอยู่ในระดับมาก

2. ผลการทดสอบความสอดคล้องของโมเดลโครงสร้างภาวะผู้ตามของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานภาคตะวันออกเฉียงเหนือกับข้อมูลเชิงประจักษ์ด้วยการวิเคราะห์ห่อองค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่สอง พบว่า มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์โดยมีค่าไค-สแควร์ (Chi-Square : χ^2) เท่ากับ 40.67 ไม่มีนัยสำคัญ ค่า df เท่ากับ 42 เมื่อพิจารณาค่า χ^2/df เท่ากับ 0.968 ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์คือ ต่ำกว่า 2 นอกจากนี้ยังพบว่าค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI) เท่ากับ 0.99 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (AGFI) เท่ากับ 0.96 และค่าความคลาดเคลื่อนในการประมาณค่าพารามิเตอร์ (RMSEA) เท่ากับ 0.000 (Chi-square = 40.67 df = 42 ค่า P = 0.52937 ค่า GFI = 0.99 ค่า AGFI = 0.96 ค่า RMSEA = 0.000) เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

น้ำหนักองค์ประกอบของภาวะผู้ตามของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เรียงลำดับจากมากไปหาน้อยเป็นดังต่อไปนี้ ด้านมนุษยสัมพันธ์ (HRE) มีน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 1.00 ด้านความกล้า (COR) มีน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 1.00 ด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณ (CTH) มีน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 1.00 ด้านความรับผิดชอบ (RES) มีน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.89 ด้านการพัฒนาตนเอง (SDE) มีน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.87 และด้านการทำงานเป็นทีม (TWO) มีน้ำหนักองค์ประกอบเท่ากับ 0.85 ตามลำดับ สามารถเขียนสมการ

โครงสร้างตัวบ่งชี้ภาวะผู้ตามของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้ดังนี้

$$FT = 1.00(HRE) + 1.00(COR) + 1.00(CTH) + 0.89(RES) + 0.87(SDE) + 0.85(TWO)$$

3. คู่มือการใช้ตัวบ่งชี้ภาวะผู้ตามของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีค่าเฉลี่ยความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก มาก ($\bar{x} = 4.50$ S.D. = 0.32) สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางการประเมินภาวะผู้ตามของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาได้

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง การพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้ตามของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สามารถอภิปรายผลได้ ดังนี้

1. จากผลการพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้ตามของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า ตัวบ่งชี้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นทุกตัวมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากและมากที่สุด และมีความสอดคล้องในระดับมาก จึงได้คัดสรรไว้ในโมเดลความสัมพันธ์โครงสร้าง แสดงให้เห็นว่าทั้ง 6 องค์ประกอบ คือ 1) ความรับผิดชอบ 2) การพัฒนาตนเอง 3) การคิดอย่างมีวิจารณญาณ 4) มนุษยสัมพันธ์ 5) การทำงานเป็นทีม และ 6) ความกล้า เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของภาวะ

ผู้ตามของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งสอดคล้องกับกรอบแนวคิดในการวิจัยและสมมติฐานการวิจัย รวมทั้งการที่ผู้วิจัยได้ดำเนินการหลายขั้นตอนเพื่อให้ได้ตัวบ่งชี้ที่เกี่ยวกับภาวะผู้ตามของครู เช่น การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ การศึกษาโรงเรียนดีเด่นที่ได้รับรางวัล OBECQA การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ แล้วนำมาวิเคราะห์หาระดับความเหมาะสมของการเป็นตัวบ่งชี้ ซึ่งปรากฏว่าตัวบ่งชี้โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากและมากที่สุด บ่งชี้ได้ว่าองค์ประกอบทุกตัวเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของภาวะผู้ตามของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาจึงถือว่าตัวบ่งชี้ใช้ได้ทุกตัว สอดคล้องกับฐิตินันท์ นันทะศรี (2563) ได้ดำเนินการวิจัยตามขั้นตอนเช่นเดียวกันในการศึกษาการพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผลการวิจัยพบว่า ตัวบ่งชี้ที่สร้างขึ้นทุกตัวมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากและมากที่สุด และมีความสอดคล้องในระดับมาก

2. ผลการวิเคราะห์โมเดลตัวบ่งชี้ภาวะผู้ตามของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า โมเดลตัวบ่งชี้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์และมีความสำคัญทางสถิติทุกค่า แสดงให้เห็นว่า องค์ประกอบหลักของภาวะผู้ตามของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทั้ง 6 องค์ประกอบ คือ

1) มนุษยสัมพันธ์ 2) ความกล้า 3) การคิดอย่างมี
 วิจารณ์ญาณ 4) ความรับผิดชอบ 5) การพัฒนา
 ตนเอง และ 6) การทำงานเป็นทีม เป็นองค์
 ประกอบที่สำคัญของภาวะผู้ตามของครูในโรงเรียน
 มัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ
 การศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
 ซึ่งสอดคล้องกับกรอบแนวคิดในการวิจัยและ
 สมมติฐานการวิจัย สอดคล้องกับผลการวิจัยของ
 ญญา โปธิมา (2561) ได้ศึกษาเรื่อง โมเดลความ
 สัมพันธ์เชิงโครงสร้างตัวบ่งชี้ภาวะผู้ตามที่มี
 ประสิทธิภาพสำหรับครู สังกัดองค์กรปกครอง
 ส่วนท้องถิ่น พบว่า โมเดลตัวบ่งชี้ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น
 มีความสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์และ
 มีนัยสำคัญทางสถิติทุกค่า และทั้ง 4 องค์ประกอบ
 ที่สร้างขึ้น คือ จรรยาบรรณในการทำงาน การมี
 ส่วนร่วมในองค์กร การคิดเชิงวิพากษ์ และการยึด
 มั่นความถูกต้องชอบธรรม เป็นองค์ประกอบที่
 สำคัญของโมเดลความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างตัวบ่ง
 ชี้ภาวะผู้ตามที่มีประสิทธิผลสำหรับครู สังกัด
 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

3. การวิเคราะห์ความเหมาะสมของคู่มือ
 การใช้ตัวบ่งชี้ภาวะผู้ตามของครูในโรงเรียน
 มัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการ
 ศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
 จากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 คน พบว่า มีความเหมาะสม
 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.50$ S.D. = 0.32)
 ซึ่งสอดคล้องกับกอกอนิษฐ์ คำมะลา (2563) ได้จัด
 ทำคู่มือการใช้ตัวบ่งชี้ความสุขในการทำงานของครู
 ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการ
 การศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

พบว่า คู่มือมีความเหมาะสมโดยรวมอยู่ในระดับมาก

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัย
 ไปใช้

1.1 ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ใช้วิธี
 การวิเคราะห์เพื่อพัฒนาตัวบ่งชี้รวมโดยใช้ข้อมูล
 เชิงประจักษ์แล้วทำการวิเคราะห์หองค์ประกอบเชิง
 ยืนยัน โดยการวิเคราะห์หองค์ประกอบเชิงยืนยัน
 อันดับที่สองเป็นสำคัญ ซึ่งพบว่า เป็นวิธีการที่
 สามารถพัฒนาตัวบ่งชี้รวมได้ดี ดังนั้น หน่วยงานที่
 เกี่ยวข้องในการกำหนดตัวบ่งชี้หรือกำหนดนโยบาย
 สามารถนำวิธีการพัฒนาตัวบ่งชี้รวมตามวิธีการนี้
 ไปใช้ในการพัฒนาตัวบ่งชี้ในเรื่องอื่นๆ ต่อไป

1.2 ผลการวิจัยพบว่า ตัวบ่งชี้ทั้ง
 118 ตัวบ่งชี้ของภาวะผู้ตามของครูในโรงเรียน
 มัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการ
 ศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ เป็นตัว
 บ่งชี้ที่สำคัญและสอดคล้องกับข้อมูลเชิงประจักษ์
 และมีความเที่ยงตรงเชิงโครงสร้างสามารถแสดง
 พฤติกรรมของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัด
 กระทรวงศึกษาธิการ

1.3 ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (Stakeholder)
 และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง สามารถนำผลการวิจัย
 ครั้งนี้ ไปเป็นกรอบในการตรวจสอบภาวะผู้ตาม
 ของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาได้

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยเชิงคุณภาพ
 เกี่ยวกับภาวะผู้ตามของครูในโรงเรียนเรียน
 มัธยมศึกษา เนื่องจากการวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัย

เก็บรวบรวมข้อมูลตัวแปรภาวะผู้ตามของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยใช้แบบสอบถาม ดังนั้น หากมีการเก็บข้อมูลด้วยวิธีการเชิงคุณภาพที่หลากหลายจะทำให้สามารถอธิบายภาวะผู้ตามของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษาได้ชัดเจนอีกทางหนึ่ง

2.2 ควรทำการศึกษาวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยใช้โมเดลที่ได้รับการทดสอบจากงานวิจัยนี้เป็นแนวทางเพื่อให้ได้โปรแกรมในการฝึกอบรมพัฒนาครูให้มีภาวะผู้ตามที่มีประสิทธิผล ซึ่งส่งผลถึงคุณภาพการศึกษาต่อไป

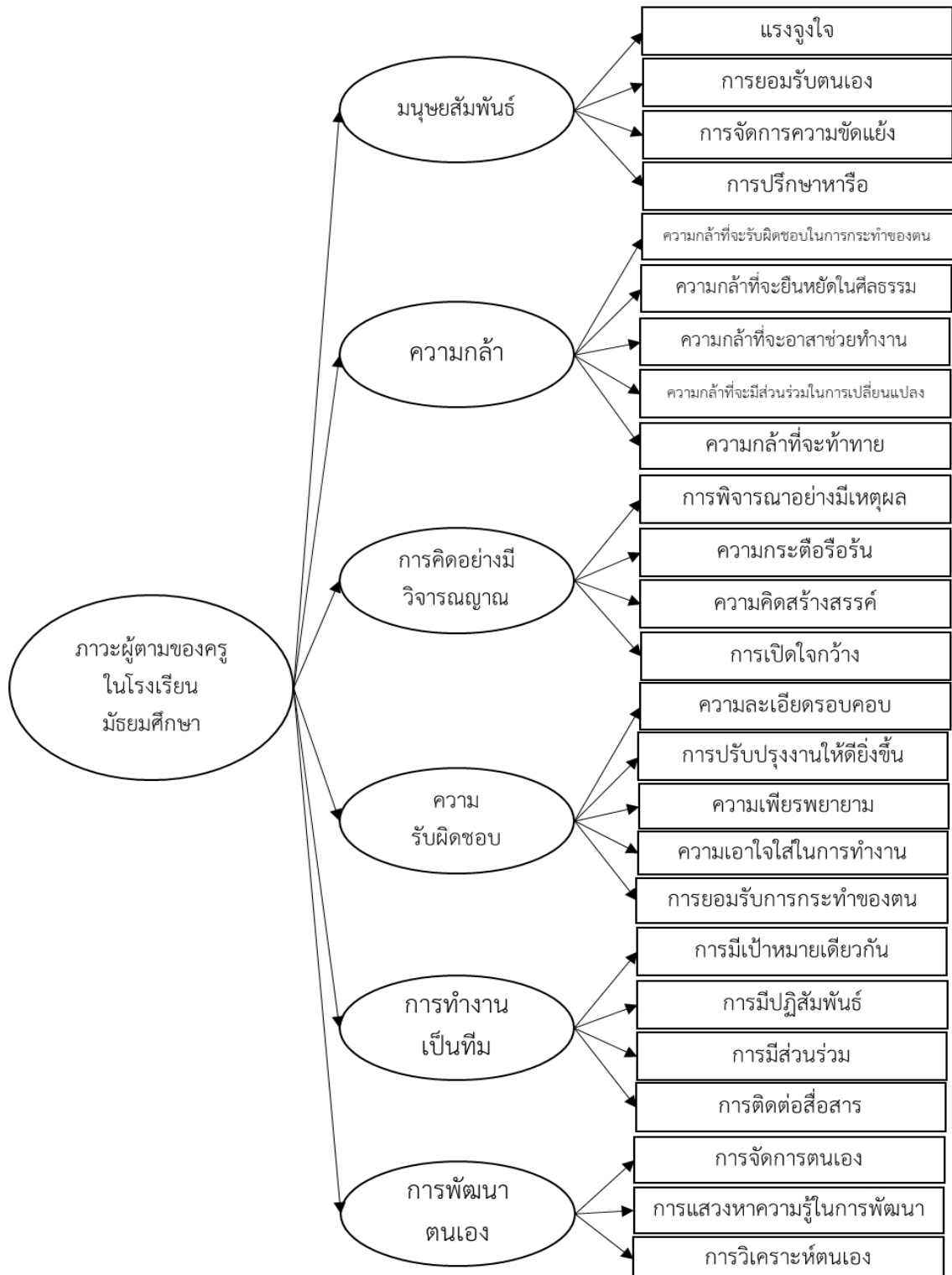
2.3 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการสร้างแบบวัดและประเมินภาวะผู้ตามของครู เพื่อให้ผู้บริหารใช้เป็นเครื่องมือในการตรวจสอบตนเองและพัฒนาการบริหารจัดการศึกษาต่อไป

2.4 ควรนำตัวบ่งชี้ทั้ง 118 ตัวบ่งชี้

ดังกล่าว ไปทดลองใช้ในสถานการณ์จริงในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ แล้วติดตามผลการใช้ โดยใช้รูปแบบการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research)

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้ตามของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย 6 องค์ประกอบหลัก 25 องค์ประกอบย่อย 118 ตัวบ่งชี้ โดยองค์ประกอบหลักด้าน 1) มนุษยสัมพันธ์ 2) ความกล้า 3) การคิดอย่างมีวิจารณญาณ 4) ความรับผิดชอบ 5) การพัฒนาตนเอง และ 6) การทำงานเป็นทีม เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของภาวะผู้ตามของครูในโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ สามารถสรุปเป็นแผนภาพ ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- ก่องนิษฐ์ คำมะลา. (2563). การพัฒนาตัวบ่งชี้ความสุขในการทำงานของครูประถมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- จิตินันท์นันทะศรี. (2563). การพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ณฤพา โพธิมา. (2561). โมเดลความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างตัวบ่งชี้ภาวะผู้ตามที่มีประสิทธิผลสำหรับครู สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยมหาสารคามวิทยาลั วิทยาเขตอีสาน.
- ศรีวรรณ แก้วทองดี. (2562). แนวทางการพัฒนาตนเองของครูในสถานศึกษาสทวิทยาเขตบึงสามพันสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 40. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). นครสวรรค์: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์.
- สามารถ อัยกร และคณะ. (2560). บทบาทของผู้ตามในคุณลักษณะภาวะผู้ตามแบบมีประสิทธิผล. *วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยปทุมธานี*, 9(1), 195-203.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2553). *พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่3) พ.ศ.2553*. กรุงเทพฯ: สำนักนายกรัฐมนตรี.
- สุริย์รัตน์ พัฒนเอียร และพร้อมพิไล บัวสุวรรณ. (2552). ตัวแบบความสามารถทางภาวะผู้นำครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสารวิทยาสารเกษตรศาสตร์ สาขาสังคมศาสตร์*, 30(2), 130-142.
- อนุพงศ์ อวิรุทธา. (2555). *ใครคือผู้ตามที่ดีในองค์กร*. เข้าถึงได้จาก <https://www.siamturakij.com>
- Kelly, R. E. (2008). *The Power of Followership: How to create leaders people want to follow and followers who lead themselves*. New York: Doubleday.
- Ye, Y. (2020). *Factors Relating to Teachers' followership in international universities in Thailand*. Retrieved from <http://www.assumptionjournal.au.edu/index.php/Scholar/article/view/856/765>

การศึกษาการเมืองเปรียบเทียบ: แนวคิดการพัฒนาทางการเมือง
ความเป็นประชาธิปไตย ความไม่เท่าเทียม/จุดทับซ้อน:
กรณีศึกษาไทยและญี่ปุ่น*

On the Study of Comparative Politics: Concept of Political
Development, Democratization, Inequality/ Intersectionality:
Case Studies of Thailand and Japan

กิริพัฒน์ เขียนทองกุล¹ และนรชิต จิรสัทธม²

Kiraphat Khianthongkul and Norachit Jirasatthum

วิทยาลัยพัฒนามหานคร มหาวิทยาลัยนวมินทราธิราช¹

มหาวิทยาลัยขอนแก่น²

Institute of Metropolitan Development, Navamindradhiraj University, Thailand

Khon Kaen University, Thailand

Corresponding Author, E-mail: norachitji@kku.ac.th

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อประยุกต์ใช้แนวคิดการพัฒนาทางการเมือง ความเป็นประชาธิปไตย และความไม่เท่าเทียม/จุดทับซ้อน เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ในการพัฒนาทางการเมือง ความเป็นประชาธิปไตย และความไม่เท่าเทียม/จุดทับซ้อน โดยใช้กรณีศึกษาไทยและญี่ปุ่น การวิจัยนี้ใช้วิธีการเชิงคุณภาพ ได้แก่ การวิจัยเอกสาร และประสานกับแนวทางการศึกษาสังคมวิทยาความรู้เพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบบริบททางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม

ผลการวิจัยพบว่า ประเด็นแรก ไทยและญี่ปุ่นมีระบอบการปกครองและสถาบันทางการเมือง คล้ายคลึงกัน แต่ญี่ปุ่นมีรัฐธรรมนูญที่มีเสถียรภาพมากกว่าไทย นอกจากนี้ ไทยและญี่ปุ่นมีความคล้ายคลึง ทางด้านเศรษฐกิจในระยะแรก แต่ด้วยผลลัพธ์ทางประวัติศาสตร์ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ทำให้ญี่ปุ่น ต้องเน้นการพัฒนาเทคโนโลยีทำให้เศรษฐกิจจุดหน้ากว่าไทย ในมิติด้านสังคม ไทยมีความเหลื่อมล้ำสูง เนื่องจากสัมพันธภาพระหว่างรัฐกับประชาชนมีระยะความห่างสูง อย่างไรก็ตาม ญี่ปุ่นมีความเหลื่อมล้ำ

*ได้รับบทความ: 24 มกราคม 2565; แก้ไขบทความ: 21 มีนาคม 2565; ตอรับตีพิมพ์: 30 มิถุนายน 2565

Received: January 24, 2022; Revised: March 21, 2022; Accepted: June 30, 2022

น้อยเพราะรัฐบาลคำนึงถึงความเท่าเทียมและมุ่งเน้นการให้บริการสาธารณะแก่ประชาชนอย่างทั่วถึง การศึกษานี้เสนอว่า การพัฒนาการเมืองเป็นกระบวนการสำคัญที่จะกระตุ้นให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนและนำไปสู่ความเป็นประชาธิปไตยให้เกิดขึ้นภายในสังคมได้

คำสำคัญ: ประชาธิปไตย; จุดทับซ้อน; การพัฒนาทางการเมือง; ความไม่เท่าเทียมทางสังคม

Abstract

This research aims to apply the concept of political development, democratization, and inequality / intersectionality for exploring the relationship in political development, democratization, and inequality / intersectionality by employing the case studies of Thailand and Japan. This research uses a qualitative approach, namely a document research combining with the approach of sociology of knowledge, in order to analyze and compare the economic, social, and political context of the case studies.

The research results show that: Thailand and Japan have a similar regime of governance and political institutions, but Japan has a more stable constitution. Moreover, Thailand and Japan are similar in terms of their early stage of economic development, but historical results of World War 2 caused, Japan to focus on technological development, having a consequence of more advanced economy. In social dimension, Thailand has high inequality due to the high distance of interaction between state and its people. However, Japan has a little inequality because the government considers equality and focuses on providing a coverage public service. This study recommends that the political development is an important process which encourages people's participation and leads to democracy within the society.

Keywords: Democracy; Intersectionality; Political Development: Social Inequality

1. บทนำ

การศึกษาทางด้านการเมืองเปรียบเทียบ (Comparative politics) เป็นการสำรวจสถาบันทางการเมือง พฤติกรรมทางการเมือง และความสัมพันธ์ของเศรษฐกิจและสังคมที่เกี่ยวข้องกับ

ทางการเมืองของโลก โดยเป็นการเปรียบเทียบระหว่างรัฐต่อรัฐที่แตกต่างกันหรือรัฐเดียวกัน ในช่วงเวลาที่แตกต่างกันเพื่อแสวงหารูปแบบ ความสม่ำเสมอ และแนวโน้มของระบบการเมืองภายในโลก เพื่อนำไปสู่ 1) สร้างความเข้าใจอย่าง

เป็นรูปธรรมในวิถีทางการเมืองผ่านกระบวนการศึกษาด้วยการรวบรวมข้อมูลและทดสอบด้วยวิธีการเชิงประจักษ์ 2) สร้างความรู้และความเข้าใจถึงปัจจัยของการเปลี่ยนแปลงของการเมืองในแต่ละสังคมผ่านการศึกษาพฤติกรรมของมนุษย์และการเมือง 3) สร้างแนวคิดหรือข้อเสนอในทางทฤษฎีในการศึกษาทางการเมือง (Boix and Stokes, 2013)

เมื่อสังคมมีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น ปัญหาเกี่ยวกับสังคมการเมืองย่อมซับซ้อนมากขึ้นตามไปด้วย การพิจารณาบริบทจึงเริ่มเข้ามามีอิทธิพลในการศึกษาและทำให้การศึกษาทางการเมืองเปรียบเทียบเปลี่ยนมุมมองไปที่ความเป็นปัจเจกบุคคล (Individual) แรงจูงใจในการกระทำ และผลประโยชน์ส่วนตนที่นำไปสู่การศึกษาความเป็นเหตุผล (Rationality) ในการตัดสินใจและประเมินผลการถึงผลกระทบทางการเมืองที่จะเกิดขึ้นตามมา (Boix and Stokes (Eds.), 2007, p. 21) ทำให้การตระหนักถึงการศึกษาบทบาทของปัจเจกบุคคลและการเพิ่มเติมคุณค่าต่างๆ ผ่านการให้ความหมายในสังคม ซึ่งเป็นการเปิดเพิ่มพื้นที่ในการศึกษาวัฒนธรรมทางการเมือง บริบททางการเมือง ความเชื่อและพฤติกรรมของสังคม ดังนั้น การเมืองเปรียบเทียบจึงไม่ใช่แค่เพียง “อธิบาย” แต่เป็นการ “เข้าใจ” ในโลกแห่งสังคมที่มีความซับซ้อนและโยงใยเป็นเครือข่ายแห่งความสำคัญ เพื่อเปิดพื้นที่ให้กับมนุษย์ทุกคนได้มีส่วนร่วมและคาดหวังให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่ดีขึ้น ซึ่งอาจนำไปสู่ “ทฤษฎีที่ยิ่งใหญ่แบบใหม่” (The new grand theory) ในทางการเมืองเปรียบเทียบภายใต้บริบทสังคมพหุนิยมในปัจจุบันก็เป็นได้ (Wiarda (Ed.),

2002, p. 14)

การวิจัยนี้ต้องการนำเสนอการวิเคราะห์บริบททางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมของกรณีศึกษาไทยและญี่ปุ่นผ่านแนวคิดสำคัญ 3 ประการทางการเมืองเปรียบเทียบ ได้แก่ การพัฒนาทางการเมือง (Political Development) ความเป็นประชาธิปไตย (Democratization) ความไม่เท่าเทียม/จุดทับซ้อน (Inequality/ Intersectionality) เพื่อแสดงให้เห็นถึงความคล้ายคลึงและความแตกต่างของกรณีศึกษาทั้งสอง พร้อมทั้งสร้างข้อเสนอแนะโดยใช้แนวทางการศึกษาด้านการเมืองเปรียบเทียบเป็นกรอบในการศึกษา

อนึ่ง การใช้ไทยและญี่ปุ่นเป็นกรณีศึกษาเนื่องจากทั้งคู่มีระบอบปกครองเหมือนกัน คือราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ (Constitutional monarchy) อีกทั้งมีการปฏิรูปการปกครองที่เข้าสู่แบบสมัยใหม่ในเวลาใกล้เคียงกัน (ญี่ปุ่นเริ่มปฏิรูปเมย์จิ พ.ศ. 2411 และไทยปฏิรูปการปกครองสมัยรัชกาลที่ 5 ในปี พ.ศ. 2416) แต่ผลลัพธ์ของการพัฒนาทางการเมืองมีความต่างกัน จึงควรนำมาพิจารณาเปรียบเทียบให้เห็นถึงปัจจัยที่ทำให้เกิดความแตกต่างนี้

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อประยุกต์แนวคิดการพัฒนาทางการเมือง ความเป็นประชาธิปไตย และความไม่เท่าเทียม/จุดทับซ้อน เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ในการพัฒนาทางการเมือง ความเป็นประชาธิปไตย และความไม่เท่าเทียม/จุดทับซ้อน โดยใช้กรณีศึกษาไทยและญี่ปุ่น

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้วิธีการวิจัยเอกสาร ศึกษาหนังสือ ตำราเรียน งานวิจัย เอกสารที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดสำคัญ 3 ที่ได้กล่าวถึงข้างต้น ร่วมด้วยข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับ ลักษณะและบริบทของกรณีศึกษาที่ไทยและญี่ปุ่น เช่น ประวัติศาสตร์ รูปแบบการปกครอง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และนำเสนอในรูปแบบของการวิเคราะห์พรรณนาตามแนวทางการศึกษา สังคมวิทยาความรู้ ที่มองความสัมพันธ์ระหว่าง ความคิดของมนุษย์กับบริบททางสังคมและการเมือง และอิทธิพลของความรู้ที่มีผลต่อการ กำหนดวัฒนธรรมและวิถีชีวิตของมนุษย์ โดยใช้ ตารางเป็นเครื่องมือช่วยพรรณนาผลการวิเคราะห์ เปรียบเทียบระหว่างไทยและญี่ปุ่นไปตามมโนทัศน์ ย่อยที่แต่ละแนวคิดกำหนดขึ้น

4. สรุปผลการวิจัย

การวิเคราะห์บริบททางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมของไทยและญี่ปุ่นเพื่อให้เห็นถึงความ คล้ายคลึงและความแตกต่างของทั้งสองประเทศ มีรายละเอียด ดังนี้

1. แนวคิดการพัฒนาทางการเมือง ต้องการการศึกษาและเปรียบเทียบถึงพัฒนาการทางการเมืองโดยพิจารณากระบวนการประวัติศาสตร์ แสวงหาลำดับขั้นและเหตุปัจจัยของการพัฒนาทางด้านการเมืองภายในสังคมใดสังคมหนึ่งหรือรัฐใด รัฐหนึ่ง รวมทั้งสำรวจสัมพันธภาพ (Interaction) ของผู้ปกครองและผู้ใต้การปกครองจากรูปแบบ ดังเดิมไปสู่โลกแห่งสังคมสมัยใหม่ที่ซับซ้อนมากขึ้น

เช่น การพัฒนาทางเศรษฐกิจย่อมส่งผลต่อพัฒนา การทางการเมืองตามมาด้วยโดยเฉพาะในประเทศ ที่ด้อยพัฒนา (Kohli, 2004, p. 8) ผลจากการ พัฒนาให้ทันสมัย (Modernization) จะเชื่อมโยง การพัฒนาทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ควบคู่กันไป และไม่สามารถแยกขาดจากกันได้ เป้าหมายของการพัฒนาทางการเมืองคือการ ทำความเข้าใจเกี่ยวกับความเสมอภาคของมนุษย์ ที่เกิดขึ้นภายในระบบการเมืองจากการปฏิบัติงาน ขององค์กรภาครัฐ ปัญหาที่เกิดขึ้นจากวัฒนธรรม ทางการเมืองภายใต้โครงสร้างของรัฐบาลใน ระบบการปกครองต่าง ๆ และปัญหาของการ จัดสัมพันธภาพระหว่างวัฒนธรรมทางการเมือง โครงสร้างอำนาจรัฐ และตัวแสดงที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยนี้ได้ใช้กรอบแนวคิดลักษณะ สำคัญของการพัฒนาทางการเมืองของ Lucian W. Pye (1965, pp. 5-11) ซึ่งมีทั้งหมด 10 ประการ ได้แก่

1.1 การพัฒนาทางการเมืองเป็น เงื่อนไขเบื้องต้นในการพัฒนาเศรษฐกิจ เพราะ เงื่อนไขทางการเมืองและสังคมสามารถมีบทบาท ชี้นำในการขัดขวางหรือเอื้อให้เกิดประโยชน์ต่อ การพัฒนาเศรษฐกิจได้จากการกำหนดนโยบาย หากรัฐใดไม่มีการพัฒนาการเมืองที่เข้มแข็งก็ย่อม ส่งผลต่อการขัดขวางการเติบโตทางเศรษฐกิจด้วย เช่นกัน

1.2 การพัฒนาทางการเมืองเป็น พื้นฐานของสังคมอุตสาหกรรม โดยการพัฒนาการเมืองจะเกิดขึ้นในสังคมที่มีความก้าวหน้าทาง อุตสาหกรรมและทางเศรษฐกิจอันเนื่องมาจากการ

แบ่งปันผลประโยชน์ที่มีจำนวนมากและหลากหลายยิ่งขึ้น โดยกิจกรรมเหล่านี้จะกลายเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมของมนุษย์ในสังคม

1.3 การพัฒนาทางการเมืองเป็นความทันสมัยทางการเมือง หากประเทศใดที่มีการพัฒนาการเมืองนั้นจะสัมพันธ์กับการพัฒนาเศรษฐกิจและเป็นผู้นำในทางชีวิตและสังคม เป็นการแสดงถึงอารยธรรมและเป็นมาตรฐานชุดใหม่ของสังคมสมัยใหม่

1.4 การพัฒนาทางการเมืองเป็นวิธีการปฏิบัติของรัฐบาล เพราะการพัฒนาทางการเมืองคือรูปแบบในการสร้างความเป็นรัฐชาติสมัยใหม่ ซึ่งนำไปสู่การจัดรูปแบบโครงสร้างสถาบันการเมืองให้อยู่ในรูปองค์กรชัดเจน ประวัติศาสตร์ชนเผ่าและความเป็นชาติพันธุ์ที่หลากหลายอาจจะต้องสูญหายไปในการสร้างและมาตรฐานแบบรัฐชาติสมัยใหม่

1.5 การพัฒนาทางการเมืองเป็นการบริหารจัดการภาครัฐและการพัฒนากฎหมาย ซึ่งเป็นเงื่อนไขหนึ่งในการสร้างความเป็นรัฐชาติสมัยใหม่ที่มีกฎ ระเบียบ ข้อบังคับ และกติกาของสังคมที่ชัดเจน จนกลายเป็นวัฒนธรรมที่รับรู้ในชุดเดียวกันทั้งรัฐ

1.6 การพัฒนาทางการเมืองเป็นการเคลื่อนไหวและการมีส่วนร่วมของมวลชน เพราะการพัฒนาทางการเมืองเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดประชาสังคมและการตระหนักรู้ถึงบทบาทของการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ซึ่งเป็นสิ่งสะท้อนให้เกิดการพัฒนาทางสังคมที่สอดคล้องกับเศรษฐกิจในขั้นที่สูงขึ้น

1.7 การพัฒนาทางการเมืองเป็นการสร้างประชาธิปไตย โดยการพัฒนานั้นได้ส่งเสริมให้เกิดอุดมการณ์ทางการเมืองประชาธิปไตย และการมีค่านิยมทางการเมืองนั้นถือได้ว่าเป็นเรื่องสำคัญในการกระตุ้นให้ประชาชนตระหนักถึงบทบาท การให้คุณค่า และผลกระทบจากการเมืองมากขึ้น

1.8 การพัฒนาทางการเมืองเป็นเสถียรภาพและการเปลี่ยนแปลงความเป็นระเบียบในสังคม เพราะการมีเสถียรภาพทางการเมืองและความเป็นระเบียบเรียบร้อยในสังคมเป็นสิ่งที่สำคัญเป็นอย่างมากในการพัฒนาเศรษฐกิจ แต่ในขณะเดียวกันก็จำเป็นต้องวางแผนรับมือกับการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองที่มีลักษณะเป็นพลวัตอย่างไม่หยุดนิ่ง

1.9 การพัฒนาทางการเมืองเป็นการขับเคลื่อนสังคมและอำนาจ เนื่องจากการพัฒนากับความเป็นประชาธิปไตยนั้นเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นควบคู่กัน สะท้อนให้เห็นถึงการใช้อำนาจของรัฐ ดังนั้น การกำหนดนโยบายของรัฐต้องคำนึงถึงการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่มีความซับซ้อนและหลากหลายอีกด้วย

1.10 การพัฒนาทางการเมืองคือลักษณะหนึ่งของความหลากหลายมิติในการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เห็นได้ว่าพัฒนาทางการเมืองมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเศรษฐกิจ หากการเมืองมีการพัฒนามากขึ้น เศรษฐกิจและสังคมย่อมพัฒนาตามไปด้วย การพัฒนาทางการเมืองอย่างยั่งยืนจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่ออยู่ในบริบทของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่หลากหลายและมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน

จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้น คณะผู้วิจัย สัมพันธ์ระหว่างไทยและญี่ปุ่นตามแนวคิด
จึงได้ดำเนินการเปรียบเทียบและวิเคราะห์ความ พัฒนาการเมือง โดยแสดงในตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 ตารางเปรียบเทียบและวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างไทยและญี่ปุ่นตามแนวคิดการพัฒนา
ทางการเมือง

ประเด็นเปรียบเทียบ		ไทย	ญี่ปุ่น
แนวคิดการพัฒนาทางการเมือง	1. การพัฒนาทางการเมืองเป็นเงื่อนไขเบื้องต้นในการพัฒนาเศรษฐกิจ	ไทยมีพัฒนาทางการเมืองผ่านการปฏิวัติรัฐประหาร เปลี่ยนนโยบายต่างๆ ของภาครัฐตามกระแสของสังคมโลกในช่วงเวลานั้น และมุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจในเชิงเกษตรกรรมมากกว่าอุตสาหกรรม	ญี่ปุ่นมีการพัฒนาทางการเมืองผ่านประวัติศาสตร์การพ่ายแพ้สงครามโลกครั้งที่ 2 จึงทำให้ญี่ปุ่นมุ่งเน้นพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อเป็นผู้นำทางเศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชียตะวันออก
	2. การพัฒนาทางการเมืองเป็นพื้นฐานของสังคมอุตสาหกรรม	ไทยเป็นสังคมกึ่งเกษตรกรรมกึ่งอุตสาหกรรม วัฒนธรรมทางการเมืองปรากฏให้เห็นว่าประชาชนยังไม่มีความคิดเห็นต่อระบบทางการเมืองยังไม่เปิดให้มีส่วนร่วมทางการเมืองมากนัก	ญี่ปุ่นเป็นสังคมอุตสาหกรรม วัฒนธรรมทางการเมืองปรากฏให้เห็นว่าประชาชนมีความตื่นตัวทางการเมืองในระดับท้องถิ่นเท่านั้น ระดับชาติมีความตื่นตัวทางการเมืองแต่ยังไม่มากนัก
	3. การพัฒนาทางการเมืองเป็นความทันสมัยทางการเมือง	ไทยมีโครงสร้างทางการเมืองได้รับอิทธิพลมาจากอังกฤษในช่วงสมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์ และมีโครงสร้างทางการเมืองที่ทันสมัยใน 2 ครั้ง ได้แก่ (1) การทำให้สยามสู่ความทันสมัยในรัชกาลที่ 5 ในปี พ.ศ. 2435 (ค.ศ. 1892) และ (2) หลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 (ค.ศ. 1932)	ญี่ปุ่นมีโครงสร้างทางการเมืองได้รับอิทธิพลมาจากอังกฤษในช่วงสมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์ และมีโครงสร้างทางการเมืองที่ทันสมัยจากการปฏิรูปเมจิในปี ค.ศ. 1868
	4. การพัฒนาทางการเมืองเป็นวิถีการปฏิบัติของรัฐบาล	ไทยมีความเป็นรัฐชาติสูง เนื่องจากโครงสร้างอำนาจชัดเจนและมีลักษณะรวมศูนย์อำนาจไว้ที่ส่วนกลาง การกระจายอำนาจค่อนข้างต่ำ มีวัฒนธรรมทางการเมืองที่ค่อนข้างแข็งตัวและหยุดนิ่ง มีความเป็นชาตินิยมสูงแต่ก็อวยงน้อยกว่าญี่ปุ่น	ญี่ปุ่นมีความเป็นรัฐชาติสูง เนื่องจากโครงสร้างอำนาจชัดเจนและมีลักษณะรวมศูนย์อำนาจไว้ที่ส่วนกลาง ถึงแม้ว่าจะมีการกระจายอำนาจมากในระดับหนึ่ง มีวัฒนธรรมทางการเมืองที่ค่อนข้างเปลี่ยนแปลงแต่ช้ากว่าสังคมอื่น มีความเป็นชาตินิยมสูงมาก

ประเด็นเปรียบเทียบ	ไทย	ญี่ปุ่น
5. การพัฒนาทางการเมืองเป็นการบริหารจัดการภาครัฐและการพัฒนากฎหมาย	ไทยใช้ระบบศาลและกฎหมายระบบลายลักษณ์อักษร โครงสร้างทางการปกครองแบ่งเป็น 3 ระดับ ได้แก่ ส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น โดยรัฐทำหน้าที่เป็นผู้ให้บริการสาธารณะเป็นหลักและมีภาคเอกชนมาร่วมแบ่งปันภารกิจของรัฐบ้างบางประการ	ญี่ปุ่นใช้ระบบศาลและกฎหมายระบบลายลักษณ์อักษร โครงสร้างทางการปกครองแบ่งเป็น 2 ระดับ ได้แก่ ส่วนกลางและส่วนท้องถิ่น โดยรัฐทำหน้าที่เป็นผู้ให้บริการสาธารณะเป็นหลักและมีภาคเอกชนมาร่วมแบ่งปันภารกิจของรัฐบ้างบางประการ
6. การพัฒนาทางการเมืองเป็นการเคลื่อนไหวและการมีส่วนร่วมของมวลชน	ความตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนชาวไทยค่อนข้างน้อย สื่อสารมวลชนมีเสรีภาพพอสมควร แต่ถ้าเป็นรัฐบาลที่มาจากการทหารจะทำให้เสรีภาพของประชาชนและสื่อสารมวลชนลดลงอย่างมีนัยสำคัญ	ความตื่นตัวทางการเมืองของประชาชนชาวญี่ปุ่นค่อนข้างมากในระดับท้องถิ่น สื่อสารมวลชนมีเสรีภาพและมีทางเลือกที่หลากหลาย
7. การพัฒนาทางการเมืองเป็นการสร้างประชาธิปไตย	ไทยมีการพัฒนาทางการเมืองสู่การเป็นสังคมประชาธิปไตยโดยการให้ความช่วยเหลือของสหรัฐอเมริกาในช่วงสงครามเย็น	พัฒนาการเมืองสู่การเป็นสังคมประชาธิปไตยโดยการบังคับของสหรัฐอเมริกาในหลังสงครามโลกครั้งที่ 2
8. การพัฒนาทางการเมืองเป็นเสถียรภาพและการเปลี่ยนแปลงความเป็นระเบียบในสังคม	ไทยมีเสถียรภาพทางการเมืองค่อนข้างต่ำ เนื่องจากพรรคที่เป็นรัฐบาลเกิดจากการรวมตัวของพรรคร่วมเป็นจำนวนมาก และวัฒนธรรมพรรคการเมืองค่อนข้างอ่อนแอและไม่ชัดเจนเท่าใดนัก เปลี่ยนแปลงตามผู้นำพรรคหรือเจ้าของพรรคการเมืองเป็นหลัก	ญี่ปุ่นมีเสถียรภาพทางการเมืองสูงเนื่องจากพรรคที่เป็นรัฐบาลมีเสียงข้างมากในสภาตลอดเวลา และวัฒนธรรมพรรคการเมืองค่อนข้างเข้มแข็งตามระเบียบสังคมที่กำหนดไว้
9. การพัฒนาทางการเมืองเป็นการขับเคลื่อนสังคมและอำนาจ	ไทยมีสัมพันธภาพระหว่างรัฐบาลที่เป็นผู้ปกครองและประชาชนที่เป็นผู้ได้ปกครองนั้นยังไม่มีเปลี่ยนแปลงไปจากอดีตในลักษณะที่รัฐเป็นผู้มีอำนาจสูงกว่าประชาชนมาก สามารถกำหนดและควบคุมทุกอย่าง เนื่องจากประชาชนไม่มีความเข้มแข็งในสถานะทางเศรษฐกิจที่เพียงพอจึงต้องพึ่งพาอาศัยรัฐบาลตลอดเวลา	ญี่ปุ่นมีสัมพันธภาพระหว่างรัฐบาลที่เป็นผู้ปกครองและประชาชนที่เป็นผู้ได้ปกครองได้เปลี่ยนแปลงไป โดยรัฐบาลมีหน้าที่เป็นผู้ให้บริการและประชาชนเป็นผู้ใช้บริการ ซึ่งต้องคำนึงถึงประสิทธิภาพการให้บริการและความคุ้มค่า ส่งผลให้ญี่ปุ่นเกิดความไม่เท่าเทียมในสังคมน้อยกว่าไทยมากพอสมควร

ประเด็นเปรียบเทียบ	ไทย	ญี่ปุ่น
10. การพัฒนาทางการเมืองคือลักษณะหนึ่งของความหลากหลายมิติในการเปลี่ยนแปลงทางสังคม	ไทยมีการพัฒนาทางการเมืองด้านประชาธิปไตยสูงขึ้นจากในอดีต เนื่องจากการเข้าถึงความรู้และการตื่นตัวของประชาชนคนรุ่นใหม่ แต่ประชาชนที่สูงอายุยังไม่ค่อยมีการตื่นตัวทางการเมืองเท่าใดนัก จึงยังไม่สามารถมีพลังเพียงพอในการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของสังคมทั้งหมดได้	ญี่ปุ่นมีการพัฒนาการเมืองด้านประชาธิปไตยค่อนข้างสูงอยู่แล้ว เนื่องจากการเข้าถึงความรู้ใหม่ ๆ นั้นเกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา และประชาชนชาวญี่ปุ่นตระหนักถึงความสำคัญทางการเมืองในระดับท้องถิ่นมากพอสมควร เพราะเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นกับประชาชนโดยตรง

หมายเหตุ สร้างโดยคณะผู้วิจัย

2. แนวคิดความเป็นประชาธิปไตย (Democratization) คือกระบวนการที่จะนำสังคมไปสู่การปกครองแบบประชาธิปไตย โดยเป็นการจัดสัมพันธภาพของผู้ปกครองและผู้ใต้ปกครองในลักษณะให้ผู้ใต้ปกครองมีสิทธิในการใช้อำนาจสูงสุดของรัฐ (อำนาจอธิปไตย) ในทางอ้อมโดยมีผู้แทนที่มาจากการแข่งขัน (เลือกตั้ง) (Schumpeter, 1943, p. 269) ซึ่งประชาธิปไตยได้กลายเป็นรูปแบบการปกครองที่ได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก ตั้งแต่หลังการปฏิวัติอุตสาหกรรมในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 18 เป็นต้นมา จากกระแสการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่เปลี่ยนแปลงไปสู่การเป็นทุนนิยม กระแสความเป็นปัจเจก และเสรีนิยม ทำให้ประชาธิปไตยในแต่ละรัฐนั้นจะขึ้นอยู่กับสภาพเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไปด้วย อย่างไรก็ตาม ประชาธิปไตยได้ถูกตั้งคำถามว่ามีส่วนที่จะส่งเสริมผลลัพธ์ที่จะเป็นการพัฒนาคุณภาพชีวิตแก่มนุษย์ในทั้งส่วนบุคคลและสาธารณะได้อย่างไร แม้ปัญหาความขัดแย้งโดยสันติได้จริงหรือไม่

และลักษณะใดจึงจะเรียกว่าเป็นรัฐที่มีประชาธิปไตยอย่างแท้จริง

การวิจัยนี้ได้ใช้กรอบแนวคิดองค์ประกอบสำคัญของประชาธิปไตยของ Philippe C. Schmitter และ Terry L. Karl (1991, pp. 76 - 81) 6 ประการ

2.1 ประชาธิปไตยคือระบอบการปกครอง เป็นรูปแบบของการใช้อำนาจอธิปไตยเพื่อจัดให้บริการสาธารณะและการได้รับการยอมรับจากมนุษย์บุคคลอื่น ๆ ในรัฐให้มีความชอบธรรมในฐานะเป็นผู้ปกครองที่มีอำนาจการตัดสินใจที่มีผลผูกพันต่อสาธารณะ

2.2 อาณาบริเวณแห่งสาธารณะ คือ การรวบรวมบรรทัดฐานและทางเลือกร่วมที่ผูกพันกับสังคมในภาพรวม ซึ่งเกิดขึ้นจากการใช้อำนาจของรัฐบังคับหรือการตกลงร่วมกันของประชาชนที่อาศัยอยู่ภายในรัฐกลายเป็นธรรมเนียมหรือวัฒนธรรมร่วมกันทางการเมือง

2.3 พลเมือง เป็นสิ่งสำคัญที่สุดในระบอบประชาธิปไตย พลเมืองหรือประชาชนนั้น

จะต้องมีสิทธิทางการเมืองอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกันในการออกสิทธิในการเลือกตั้ง

2.4 การแข่งขัน อาจไม่ใช่เงื่อนไขที่สำคัญของประชาธิปไตย แต่อาจนำไปสู่การสร้างความแตกแยกและคุณค่าบางประการในสังคมเพื่อให้สังคมที่มีความซับซ้อนและความหลากหลายสามารถหาข้อตกลงร่วมและขับเคลื่อนไปได้ภายใต้กติกาที่กำหนด

2.5 ความร่วมมือ ตัวแสดงในสังคมต้องตัดสินใจร่วมกันอย่างสมัครใจ เพื่อให้เกิดการแข่งขันเลือกผู้แทน และร่วมมือกันในการตรวจสอบการใช้อำนาจและไต่ตรองเพื่อหาความต้องการร่วมกัน พร้อมทั้งร่วมกันรับผิดชอบต่อการตัดสินใจ

ดำเนินการทางการเมือง

2.6 การมีผู้แทน ผู้แทนไม่ว่าจะมาจาก การเลือกตั้งโดยตรงหรือโดยอ้อมนั้นเป็นสิ่งที่แสดงถึงการเป็นประชาธิปไตยสมัยใหม่ ในระบอบประชาธิปไตยไม่สามารถปราศจากการมีผู้แทนได้ แต่ปัญหาที่ต้องถกเถียงคือจะใช้วิธีการเลือกผู้แทนเหล่านี้อย่างไร และจะรับผิดชอบต่อการกระทำของผู้แทนจากการใช้อำนาจสูงสุดของรัฐที่ก่อให้เกิดผลเสียอย่างไร

จากแนวคิดข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการเปรียบเทียบและวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างไทยและญี่ปุ่นตามแนวคิดความเป็นประชาธิปไตย โดยแสดงในตารางที่ 2 ดังนี้

ตารางที่ 2 ตารางเปรียบเทียบและวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างไทยและญี่ปุ่นตามแนวคิดความเป็นประชาธิปไตย

ประเด็นเปรียบเทียบ		ไทย	ญี่ปุ่น
แนวคิดความเป็นประชาธิปไตย	1. ประชาธิปไตยคือระบอบการปกครองหรือระบบการอภิบาลภาครัฐ	ไทยใช้รูปแบบการปกครองราชาธิปไตย โดยมีกษัตริย์อยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญ มีกษัตริย์เป็นประมุขของรัฐ อำนาจอธิปไตยสูงสุดเป็นของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ มีรัฐสภาเป็นฝ่ายนิติบัญญัติที่มาจากการเลือกตั้ง มีนายกรัฐมนตรีเป็นหัวหน้าฝ่ายบริหารราชการแผ่นดิน	ญี่ปุ่นใช้รูปแบบการปกครองราชาธิปไตย โดยมีจักรพรรดิอยู่ภายใต้รัฐธรรมนูญ มีจักรพรรดิเป็นประมุขของรัฐ อำนาจอธิปไตยสูงสุดเป็นของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ มีรัฐสภาเป็นฝ่ายนิติบัญญัติที่มาจากการเลือกตั้ง มีนายกรัฐมนตรีเป็นหัวหน้าฝ่ายบริหารราชการแผ่นดิน
	2. อาณาบริเวณแห่งสาธารณะ	ไทยมีรัฐธรรมนูญเป็นกติกาของสังคมสูงสุด แต่มีการเปลี่ยนแปลงบ่อย ๆ เนื่องจากเกิดการรัฐประหารบ่อยครั้ง ฉบับปัจจุบันประกาศใช้เมื่อปี พ.ศ. 2560 (ค.ศ. 2017) เป็นฉบับที่ 20	ญี่ปุ่นมีรัฐธรรมนูญเพียง 2 ฉบับ และฉบับปัจจุบันปรับปรุงโดยสหรัฐอเมริกาหลังจากญี่ปุ่นพ่ายแพ้ในสงครามโลกครั้งที่ 2 และประกาศใช้ในปี ค.ศ. 1946

ประเด็นเปรียบเทียบ		ไทย	ญี่ปุ่น
แนวคิดความเป็น ประชาธิปไตย	3. พลเมือง	ประชาชนชาวไทยมีสิทธิเลือกตั้งตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกันตามกฎหมายที่กำหนด และมีการเลือกตั้งผู้นำทางการเมืองระดับชาติและระดับท้องถิ่น ในส่วนผู้นำระดับภูมิภาคยังไม่มีเลือกตั้ง	ประชาชนชาวญี่ปุ่นมีสิทธิเลือกตั้งตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกันตามกฎหมายที่กำหนด และมีการเลือกตั้งผู้นำทางการเมืองระดับชาติและระดับท้องถิ่น เนื่องจากโครงสร้างการบริหารราชการแผ่นดินมีเพียง 2 ระดับเท่านั้น
	4. การแข่งขัน	ไทยมีการแข่งขันอย่างเสรีและจัดการเลือกตั้งทุกๆ 4 ปี แต่มักจะพบว่าพรรคที่เป็นรัฐบาลมักจะได้เปรียบในการจัดการเลือกตั้งอยู่เสมอ แต่ก็มีผลัดเปลี่ยนพรรคที่จัดตั้งรัฐบาลได้ง่าย และมีการรัฐประหารบ่อยครั้ง	ญี่ปุ่นมีการแข่งขันอย่างเสรีและจัดการเลือกตั้งทุกๆ 4 ปี เปิดให้แข่งขันอย่างเสรี แต่จะมีพรรคเสียงข้างมากที่ได้ครองอำนาจในการจัดตั้งรัฐบาลเสียงข้างมากเพียงพรรคเดียวคือพรรค Liberal Democratic Party (LDP)
	5. ความร่วมมือ	ประชาชนชาวไทยมีบทบาทและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ทางการเมืองและการบริหารงานภาครัฐค่อนข้างน้อยทั้งในระดับชาติ ภูมิภาค และท้องถิ่น ส่วนใหญ่ทำหน้าที่เป็นผู้รับบริการมากกว่าเป็นผู้ร่วมบริการ	ประชาชนชาวญี่ปุ่นมีบทบาทและการมีส่วนร่วมต่างๆ ทางการเมืองและการบริหารงานภาครัฐค่อนข้างมากกว่าไทย และจะพบเห็นการมีส่วนร่วมได้ในระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แต่ในระดับชาติถือว่ายังไม่ปรากฏชัดเจนมากนัก
	6. การมีผู้แทน	ไทยมีผู้แทนทางการเมืองให้เลือกหลายพรรคการเมืองตามความสนใจของประชาชน พรรคการเมืองไทยมีอายุไม่มากนักเนื่องจากผู้แทนมีการเปลี่ยนพรรคการเมืองบ่อยตามโอกาสและความเข้มข้นของกระแสทางการเมืองในขณะนั้น	ญี่ปุ่นมีผู้แทนทางการเมืองให้เลือกหลายพรรคการเมือง แต่มีพรรคการเมืองที่มีขนาดใหญ่มาก และได้เป็นเสียงข้างมากเพียงพรรคเดียวมาโดยตลอดจึงทำให้ผู้แทนมีทางเลือกไม่มากนักหากอยากจะทำให้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

หมายเหตุ สร้างโดยคณะผู้วิจัย

3. แนวคิดความไม่เท่าเทียม/ จุดทับซ้อน (Inequality/ Intersectionality) คือความพยายามอธิบายความสัมพันธ์เชิงอำนาจของรูปแบบและโครงสร้างทางชนชั้นในสังคม ผ่านการ

วิเคราะห์เรื่องความเป็นจริงของความไม่เท่าเทียมและประสบการณ์ทางสังคมที่สัมพันธ์กับความเป็นปัจเจกและกลุ่มต่างๆ เพื่อสร้างความเข้าใจที่ชัดเจนยิ่งขึ้นเกี่ยวกับสิทธิพิเศษและบทลงโทษต่างๆ ที่

กตชีประชาชนบางกลุ่มไว้ (Collins, 2020, p. 122) แนวคิดนี้เกิดขึ้นจากความไม่เท่าเทียมที่เริ่มปรากฏให้เห็นได้มากขึ้นจากการพัฒนาทางเศรษฐกิจทำให้เกิดช่องว่างระหว่างประเทศที่ร่ำรวยและยากจนมากขึ้น ความขัดแย้งไม่เกิดขึ้นเพียงแค่เรื่องเศรษฐกิจเท่านั้น รวมถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรมก็เป็นประเด็นไปสู่ความรุนแรงด้วย (Kaufman, 2009, p. 659) แนวคิดนี้ตั้งคำถามต่อการอ้าง “เพื่อสาธารณะ” ของรัฐบาล ว่าความเป็นสาธารณะเหล่านั้นคือประชาชนกลุ่มใด? ใครเป็นผู้ได้ประโยชน์? นอกจากนี้ยังพิจารณาการใช้อำนาจของรัฐหรือการแสดงความคิดเห็นทางนโยบายว่าได้ปรากฏการกีดกันและแยกส่วนประชาชนบางกลุ่มออกจากการมีส่วนร่วมทางนโยบายด้วยการจัดกลุ่มตามลำดับชั้นทางสังคมและการกำหนดเกณฑ์ต่างๆ เช่น เพศ ชาติพันธุ์ ศาสนา และอายุ หรือไม่? ซึ่งทำให้ประชาชนเหล่านี้ไม่ได้มีโอกาสในการเข้าถึงสิทธิและประโยชน์ที่ควรจะได้รับจากนโยบายดังกล่าว

แนวคิดจุดทับซ้อนเป็นทฤษฎีเชิงวิพากษ์ที่พยายามเปิดเผยอำนาจที่กดขี่ผ่านโครงสร้างสังคมที่ไม่เท่าเทียมและโอกาสของชีวิตที่ไม่เท่าเทียมภายในโลกเสมือนกระจกสะท้อนย้อนคิดในการกระทำของสังคม (Stuhr, 2000, p. 4) ต่อสู้เรียกร้องถึงความยุติธรรมในสังคมและสร้างข้อเสนอแนะเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่ดีขึ้น (May, 2014, p. 96) แนวคิดจุดทับซ้อนถูกนำมาใช้ทั้งการเคลื่อนไหวทางการเมือง นโยบายสื่อสังคม ฯลฯ

ในการวิจัยนี้ได้ใช้กรอบแนวคิดลักษณะ

ขอบเขตในการศึกษาแนวคิดจุดทับซ้อนของ Patricia H. Collins (2020, pp. 123-125) ซึ่งมีรายละเอียด 4 ประการ ได้แก่

3.1 จุดทับซ้อนของความสัมพันธ์เชิงอำนาจ (Intersecting power relations) เป็นการศึกษาถึงอำนาจที่อยู่ในจุดเฉพาะของเวลาและสถานที่ (บริบท) ที่กำหนดเท่านั้น และวิเคราะห์เชิงลึกมากขึ้นด้วยการศึกษาบริบทที่เป็นส่วนเพิ่มเติมของความสัมพันธ์เชิงอำนาจและบริบทภายนอก (ผ่านประวัติศาสตร์หรือพื้นที่ทางภูมิศาสตร์) เพื่อมองเชิงลึกถึงความสัมพันธ์เชิงอำนาจของผลประโยชน์ (Power relations of interest)

3.2 ความสัมพันธ์ (Relationality) เป็นการเน้นเรื่องความสัมพันธ์ของการจัดหมวดหมู่สมาชิกในสังคมและรักษารูปแบบการจัดหมวดหมู่นั้นไว้ เช่น ชาติพันธุ์ เพศ ชนชั้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้คงอยู่ได้ด้วยความสัมพันธ์ในการให้ความหมาย ดังนั้นการวิเคราะห์ความความสัมพันธ์ในแนวคิดจุดทับซ้อนจะต้องทำให้เห็นว่าผู้มีตำแหน่งทางสังคมนั้นมีอำนาจในการจัดความสัมพันธ์กับตัวแสดงอื่นๆ อย่างไร เพื่อเปิดเผยให้เห็นถึงโครงสร้างทางสังคมและความไม่เท่าเทียมที่เกิดขึ้น

3.3 การผลิตความรู้ตั้งต้น (Situated knowledge production) เป็นการศึกษาถึงการสร้างความรู้ (Knowledge) ที่ก่อให้เกิดจุดทับซ้อนของความสัมพันธ์เชิงอำนาจของความไม่เท่าเทียม เช่น การเหยียดชาติพันธุ์คือระบบหนึ่งในการสร้างอำนาจ ชายเป็นใหญ่คือระบบหนึ่งของอำนาจ เป็นต้น เพื่อทำให้เห็นว่าความรู้คืออำนาจแห่ง

ความไม่เท่าเทียมและทำให้สังคมเห็นว่ามี การแบ่งชั้นชั้นหลาย ๆ ชั้นซ้อนกันอยู่ ซึ่งส่งผลต่อการให้ความหมายทางความยุติธรรมในสังคม

3.4 ความซับซ้อนของสังคม (Complexity) ความซับซ้อนของความสัมพันธ์ทางสังคมเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงการจัดหมวดหมู่สมาชิกในสังคมเป็นกลุ่มต่างๆ ผ่านการใช้อำนาจของรัฐหรือกฎระเบียบของสังคมทำให้เห็นถึงความ

ไม่เท่าเทียมทางสังคมของหมวดหมู่ต่างๆ อย่างชัดเจน และทับซ้อนกันเป็นลำดับชั้น เช่น คนที่มีฐานะร่ำรวยย่อมมีสิทธิในการเข้าถึงการรักษาพยาบาลที่ดีและมีคุณภาพมากกว่าคนยากจน เป็นต้น

ผู้วิจัยจึงได้ดำเนินการเปรียบเทียบและวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างไทยและญี่ปุ่นตามแนวคิดความไม่เท่าเทียม/ จุดทับซ้อน โดยแสดงในตารางที่ 3 ดังนี้

ตารางที่ 3 ตารางเปรียบเทียบและวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างไทยและญี่ปุ่นตามแนวคิดความไม่เท่าเทียม/ จุดทับซ้อน

ประเด็นเปรียบเทียบ		ไทย	ญี่ปุ่น
แนวคิดความไม่เท่าเทียม/ จุดทับซ้อน	1. จุดทับซ้อนของความสัมพันธ์เชิงอำนาจ	ไทยมีบริบททางการเมืองและสังคมในลักษณะการปกครองแบบรัฐดั้งเดิม ผู้ปกครองมีอำนาจและสิทธิต่างๆ สูงกว่าผู้ใต้ปกครองมาก ความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงทรัพยากรและโอกาสต่าง ๆ ของประชาชนมีสูงมากโดยวัดจากสถานะทางเศรษฐกิจ และการช่วยเหลือทางด้านสวัสดิการของรัฐค่อนข้างต่ำ	ญี่ปุ่นมีบริบททางการเมืองและสังคมในลักษณะการปกครองแบบรัฐสมัยใหม่ ผู้ปกครองมีอำนาจและสิทธิต่างๆ สูงกว่าผู้ใต้ปกครองเพียงเล็กน้อย ความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงทรัพยากรและโอกาสต่างๆ ของประชาชนมีระยะห่างค่อนข้างน้อยมากโดยวัดจากสถานะทางเศรษฐกิจ และการช่วยเหลือทางด้านสวัสดิการของรัฐมีค่อนข้างสูง
	2. ความสัมพันธ์	สังคมไทยมีลักษณะกลุ่มสังคมรวมตัวกันแบบหลวมๆ กลุ่มผลประโยชน์มีบ้างแต่ไม่ชัดเจน มีการจัดหมวดหมู่ด้วยเกณฑ์ต่างๆ โดยภาครัฐที่ชัดเจนมีความไม่เท่าเทียมในการจัดกลุ่มที่เห็นได้ชัดและการออกนโยบายต่างๆ ของรัฐไม่กระจายตัวและเปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วมมากเท่าใดนัก	สังคมญี่ปุ่นมีลักษณะกลุ่มสังคมรวมตัวกันแบบกลุ่มที่ชัดเจน กลุ่มผลประโยชน์มีชัดเจนและจำนวนมาก มีการจัดหมวดหมู่ด้วยเกณฑ์ต่างๆ โดยภาครัฐที่ชัดเจน ความไม่เท่าเทียมเห็นได้ไม่ค่อยชัดเจนมากนัก การออกนโยบายต่างๆ ของรัฐกระจายตัวและเปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วมมากกว่าไทย

ประเด็นเปรียบเทียบ		ไทย	ญี่ปุ่น
แนวคิดความไม่เท่าเทียม/ จุดทับซ้อน	3. การผลิตความรู้ตั้งต้น	สังคมไทยมีความรู้ตั้งต้นที่แสดงให้เห็นถึงความไม่เท่าเทียม โดยมองว่ารัฐต้องอยู่เหนือประชาชนเสมอ สังคมชายเป็นใหญ่ การกีดกันทางชาติพันธุ์ และมีลักษณะความรู้แบบรัฐดั้งเดิม	สังคมญี่ปุ่นมีความรู้ตั้งต้นที่แสดงให้เห็นถึงความไม่เท่าเทียม โดยมองว่ารัฐต้องอยู่เหนือประชาชนเสมอ แต่ก็ถือว่าลดลงเป็นอย่างมากในปัจจุบัน สังคมชายเป็นใหญ่ และการเปิดกว้างความหลากหลายทางเพศยังคงค่อนข้างน้อย
	4. ความซับซ้อนของสังคม	สังคมไทยมีโครงสร้างทางสังคมชัดเจน ซับซ้อน มีความเหลื่อมล้ำสูงจากสภาพทางเศรษฐกิจ แต่มีการเปิดกว้างทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย พร้อมเรียนรู้และรับวัฒนธรรมจากต่างชาติได้ง่าย	สังคมญี่ปุ่นมีโครงสร้างทางสังคมชัดเจน ซับซ้อน มีความเหลื่อมล้ำไม่สูงมากนักจากสภาพทางเศรษฐกิจ ไม่ค่อยเปิดกว้างทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย จะเรียนรู้จากต่างชาติในเชิงเทคโนโลยีมากกว่าด้านวัฒนธรรม

หมายเหตุ: สร้างโดยคณะผู้วิจัย

5. อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยพบว่า ไทยและญี่ปุ่นนั้นมีการปกครองแบบราชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญ (Constitutional monarchy) และมีสถาบันทางการเมืองที่คล้ายคลึงกันพอสมควร ไม่ว่าจะเป็นสถาบันกษัตริย์ที่เป็นประมุขของรัฐ โดยแบ่งอำนาจเป็นสามฝ่าย ได้แก่ ฝ่ายนิติบัญญัติใช้ระบบรัฐสภาแบบสองสภา (Bicameralism) ฝ่ายบริหารคือนายกรัฐมนตรีและคณะรัฐมนตรี และฝ่ายยุติธรรมที่ดำเนินการด้วยระบบศาลยุติธรรม การได้มาซึ่งผู้แทนของประชาชน (สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร) ใช้ระบบเลือกตั้งแบบสัดส่วนที่มีสมาชิกแบบผสม ระบบการแบ่งลำดับชั้นการปกครองในส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่นก็มีความคล้ายคลึงกันถึงแม้ว่าต่อมาญี่ปุ่นยกเลิกและโอนย้ายส่วนภูมิภาค

ไปอยู่กับส่วนท้องถิ่นเกือบทั้งหมดแล้วก็ตาม แต่ข้อแตกต่างในมิติทางการเมืองที่สำคัญคือญี่ปุ่นมีรัฐธรรมนูญที่เป็นกฎหมายสูงสุดของรัฐเพียง 2 ฉบับ ซึ่งฉบับปัจจุบันประกาศใช้ในปี พ.ศ. 2489 (ค.ศ. 1946) (อายุ 75 ปี) ในส่วนไทยนั้นมีการเปลี่ยนแปลงรัฐธรรมนูญเนื่องจากเกิดการรัฐประหารบ่อยครั้ง ฉบับปัจจุบันประกาศใช้เมื่อปี พ.ศ. 2560 (ค.ศ. 2017) เป็นฉบับที่ 20 ซึ่งอายุโดยเฉลี่ยของรัฐธรรมนูญไทยจะอยู่ที่ 4.5 ปีต่อฉบับ (คำนวณจาก พ.ศ. 2475-2565) แสดงว่าไทยมีเสถียรภาพทางการเมืองค่อนข้างต่ำ การเปลี่ยนแปลงกติกาสูงสุดบ่อยครั้งย่อมไม่ส่งผลดีต่อการมีพื้นที่แสดงความคิดของประชาชน (Leemann and Stademann-Steffen, 2022, pp. 93-121) และการพัฒนาสู่การประชาธิปไตย

ญี่ปุ่นมีความแตกต่างจากประเทศไทยมาก ในด้านการพัฒนาทางเศรษฐกิจ ญี่ปุ่นกลายเป็นสังคมอุตสาหกรรมและวัฒนธรรมแบบกลุ่มสอดรับกับการพัฒนาเศรษฐกิจ ปัจจัยทางประวัติศาสตร์ที่ญี่ปุ่นพ่ายแพ้ในสงครามโลกครั้งที่ 2 และได้รับการจัดระเบียบรัฐใหม่โดยสหรัฐอเมริกา ทำให้มีนโยบายมุ่งเน้นอุตสาหกรรมและเทคโนโลยีเพื่อกอบกู้สถานะทางเศรษฐกิจที่ย่ำแย่ช่วงหลังสงคราม อีกทั้งการลดงบประมาณทางการทหารทำให้สามารถมุ่งเป้าทางด้านเศรษฐกิจอย่างเต็มที่ ประกอบกับการเมืองที่มีเสถียรภาพเพราะไม่มีการรัฐประหารและมีรัฐบาลที่มีเสียงข้างมากเพียงพรรคเดียว ปัจจัยเหล่านี้ส่งผลให้ญี่ปุ่นมีพัฒนาการทางการเมืองและความเป็นประชาธิปไตยเข้มแข็งขึ้นตามลำดับ แต่สังคมไทยนั้นยังเป็นสังคมกึ่งเกษตรกรรมกึ่งอุตสาหกรรม เมื่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจล่าช้าและไม่สัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่รวดเร็วและเกิดขึ้นจากปัจจัยภายนอกประเทศ ประกอบกับอำนาจของรัฐถูกเปลี่ยนมือบ่อยจากการรัฐประหารและความไร้เสถียรภาพ ผลให้การพัฒนาทางการเมืองเปลี่ยนแปลงได้ช้าหรือเปลี่ยนแปลงได้ยาก

ในด้านความสัมพันธ์เชิงอำนาจ ปัจจุบันรัฐบาลญี่ปุ่นมีระยะความห่างของการถือครองอำนาจแก่ประชาชนน้อยลงและผันตนเองมาเป็นผู้ให้บริการสาธารณะอย่างเต็มรูปแบบ ประชาชนคือผู้รับบริการเปรียบเสมือนดังลูกค้าตามกลไกแนวคิดการบริหารงานภาครัฐแนวใหม่ ซึ่งเป็นการเปลี่ยนสัมพันธ์ภาพระหว่างรัฐและประชาชน ดังนั้น การจัดกลุ่มตามเกณฑ์ทางสังคมของญี่ปุ่นจึง

ต้องคำนึงถึงความเท่าเทียมเป็นหลัก เพื่อลดความเหลื่อมล้ำและสร้างโอกาสให้กับประชาชนได้มีสิทธิเข้าถึงสวัสดิการของรัฐและการมีส่วนร่วมทางการเมือง แตกต่างจากไทยที่ยังคงเป็นสังคมที่มีความเหลื่อมล้ำสูงมาก สัมพันธภาพระหว่างรัฐกับประชาชนมีระยะความห่างค่อนข้างสูงมากโดยที่รัฐบาลยังไม่ตระหนักถึงการเปลี่ยนลักษณะตนเองจากการเป็นผู้ปกครองไปสู่การเป็นผู้ให้บริการสาธารณะ ซึ่งส่งผลให้ประชาชนรู้สึกไม่ไว้วางใจและไม่เชื่อมั่นต่อการดำเนินการจัดให้บริการสาธารณะและการตัดสินใจเชิงนโยบายของรัฐตามด้วย ความไม่เชื่อใจของประชาชนยิ่งทำให้การมีส่วนร่วมทางการเมืองและการตื่นตัวทางการเมืองน้อยลงตามไปด้วย

โดยสรุป โครงสร้างทางการเมืองของไทยและญี่ปุ่นไม่ค่อยมีความแตกต่างกันมากนักแต่ความแตกต่างสำคัญคือเสถียรภาพทางการเมืองและการบังคับใช้กติกาสูงสุดของรัฐที่ญี่ปุ่นเข้มแข็งกว่ามาก ในด้านเศรษฐกิจ ญี่ปุ่นมีความก้าวหน้ามากกว่าอันเนื่องมาจากการกำหนดนโยบายเพื่อสร้างเทคโนโลยีและนวัตกรรมเพื่อบูรณะฟื้นฟูเศรษฐกิจหลังจากการพ่ายแพ้สงครามโลก นโยบายชาตินิยมส่งผลให้ประชาชนเรียนรู้และตื่นตัวในการมีส่วนร่วมทางการเมืองต่าง แต่ประเทศไทยนั้นยังมุ่งเน้นการดำเนินการแบบเศรษฐกิจแบบกึ่งเกษตรกรรมกึ่งอุตสาหกรรมเป็นหลัก ซึ่งมาจากรากฐานทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่เป็นสังคมเกษตรและภาครัฐเข้ามามีบทบาทมากในการดำรงชีวิตของประชาชน มีความไม่เท่าเทียมในการจัดกลุ่มที่เห็นได้ชัดและการออกนโยบายต่างๆ ของ

รัฐไม่กระจายตัวและไม่มีช่องทางให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็น เป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลให้ไม่เกิดการตื่นตัวหรือถูกกระตุ้นให้มีส่วนร่วมทางการเมือง ส่งผลให้บทบาทของรัฐยังมีความเข้มแข็งสูงกว่าประชาชนมากและทำให้สังคมเกิดความเหลื่อมล้ำสูงอย่างมีนัยสำคัญจากการกระทำต่างๆ ของภาครัฐ แม้ว่าในระยะหลังประชาชนเริ่มตื่นตัวทางการเมืองและมีส่วนร่วมการเมืองมากขึ้น แต่ก็ยังไม่มากเพียงพอที่จะเปลี่ยนแปลงโครงสร้างและวัฒนธรรมทางสังคมที่จะนำไปสู่ความเป็นประชาธิปไตยและลดความเหลื่อมล้ำลงได้มากนัก ข้อเสนอสำคัญคืออย่าให้การเปลี่ยนผ่านสู่ความเป็นประชาธิปไตยมากขึ้นกลายเป็นวาทกรรมจากประชาธิปไตยไปสู่เผด็จการแบบที่บางประเทศเจอ (เช่น ฮองกง โปรตุเกส Wong, 2015, pp. 92-106)

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

การวิจัยนี้ เป็นการแสดงความเป็นไปได้ในการประสานแนวคิด การพัฒนาทางการเมือง ความเป็นประชาธิปไตย และความไม่เท่าเทียม/จุดทับซ้อน เพื่อประยุกต์ในการทำ ความเข้าใจเกี่ยวกับพื้นฐานของบริบททางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมของไทยและญี่ปุ่นที่ส่งผลต่อการพัฒนาการเมืองสู่ความเป็นประชาธิปไตย โดยเน้นรากฐานทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของสังคม อันจะนำไปสู่การขยายผลการศึกษาในกรณีศึกษาอื่นๆ ในเชิงเปรียบเทียบเพื่อแสวงหาองค์ความรู้หรือวิธีการพัฒนาสังคมต่อไปได้ในอนาคต

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

การวิจัยนี้ใช้เพียง 3 แนวคิด ได้แก่ ซึ่งการวิจัยครั้งถัดไปอาจจะเพิ่มเติมแนวคิดหรือประเด็นต่างๆ ให้มีความเฉพาะมากยิ่งขึ้น เช่น การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของสถาบันทางเศรษฐกิจ โครงสร้างทางการเมือง รวมถึงคุณค่าทางวัฒนธรรมของสังคม เป็นต้น

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

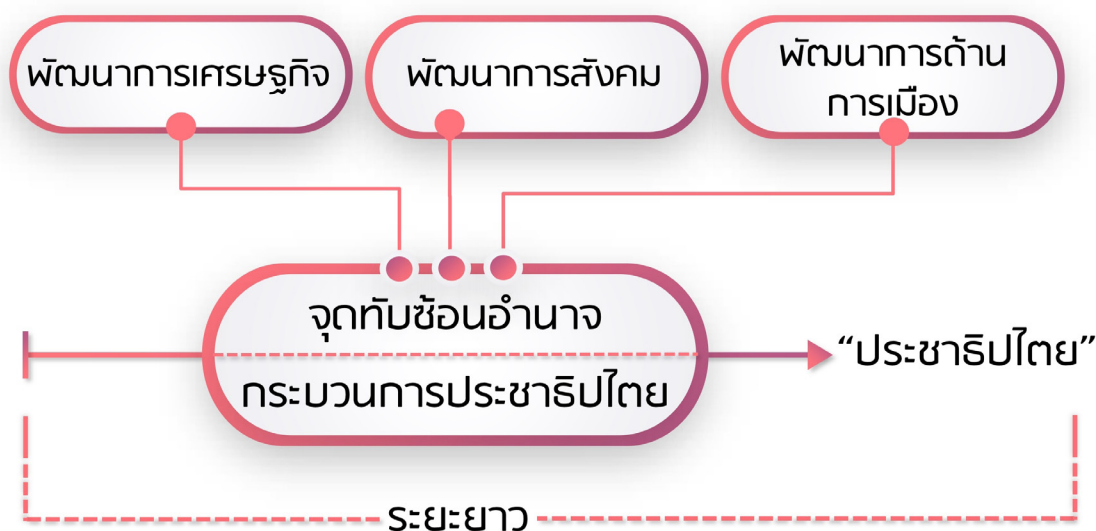
การศึกษานี้ค้นพบว่าการพัฒนาทางการเมือง การพัฒนาเศรษฐกิจ และการพัฒนาสังคม เป็นสิ่งที่ต้องเดินควบคู่ไปด้วยกันโดยไม่สามารถแยกขาดจากกันได้ โดยการพัฒนาทางเศรษฐกิจนั้น เชื่อมโยงกับการเปลี่ยนแปลงในความเชื่อและแรงจูงใจของมนุษย์ (Inglehart and Welzel, 2009, p. 38) ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยก็ เป็นส่วนหนึ่งที่ช่วยส่งเสริมให้บทบาทของประชาชนภายในสังคมมีความสำคัญมากยิ่งขึ้น ซึ่งแนวคิดความไม่เท่าเทียม/ จุดทับซ้อนคือการ ศึกษาถึงความสัมพันธ์ของอำนาจระหว่างตัวแสดงต่างๆ ในสังคม และการใช้อำนาจนั้นจัดหมวดหมู่สมาชิกในสังคมให้มีการแบ่งเป็นลำดับชั้นตามโครงสร้างทางสังคม คือการเปลี่ยนวาทกรรมความเหลื่อมล้ำทางสังคมไปสู่การศึกษาในมิติอื่นๆ ที่กว้างขวางมากยิ่งขึ้น เพื่อชักชวนให้สังคมต้องกลับมาตระหนักและรับรู้ถึงปัญหาเหล่านี้เพื่อหาทางแก้ไขโดยมุ่งหวังที่จะให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในสังคม

แม้ว่าแนวคิดต่างๆ ข้างต้นอาจไม่นำไปสู่ประชาธิปไตยโดยเวลาอันสั้น แต่ในระยะยาว การ

พัฒนาทางการเมืองจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งทำให้ความเป็นประชาธิปไตยมีขึ้นได้ ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นที่จะช่วยให้คุณภาพชีวิตของประชาชนดีขึ้น เพราะประชาชนคือตัวแสดงทางการเมืองที่สำคัญเป็นอย่างมากใน

การขับเคลื่อนสังคมเพื่อให้ตระหนักรับรู้ถึงปัญหาที่เกิดขึ้นจากความไม่เท่าเทียมที่แฝงอยู่ในโครงสร้างสังคม และชักชวนให้ทุกคนร่วมมือกันในการแก้ไขเพื่อบ่มบ่มให้สังคมนำไปสู่คุณภาพชีวิตที่ดียิ่งขึ้นต่อไป

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- Boix, C. and Stokes, S. C. (2013). *Overview of Comparative Politics*. Oxford Handbook Online. Retrieved from <https://www.oxfordhandbooks.com/view/10.1093/oxfordhb/9780199604456.001.0001/oxfordhb-9780199604456-e-027>
- Boix, C. and Stokes, S. C. (Eds.). (2007). *The Oxford Handbook of Comparative Politics*. New York: Oxford University Press.
- Collins, P. H. (2020). *Intersectionality as Critical Social Theory*. In *The Cambridge Handbook of Social Theory* (Kivisto, P., Ed.). Cambridge: Cambridge University Press.
- Inglehart, R. and Welzel, C. (2009). How Development Leads to Democracy: What We Know About Modernization. *Foreign Affairs*, 88(2), 34-48.

- Kaufman, R. R. (2009). Inequality and Redistribution: Some Continuing Puzzles. *Political Science and Politics*, 42(4), 657-660.
- Kohli, A. (2004). *State-directed Development: Political Power and Industrialization in the Global Periphery*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Leemann, L. and Stadelmann-Steffen, I. (2022). Satisfaction With Democracy: When Government by the People Brings Electoral Losers and Winners Together. *Comparative Political Studies*, 55(1), 93-121.
- May, V. M. (2014). Speaking into the Void? Intersectionality Critiques and Epistemic Backlash. *Hypatia*, 29(1), 94-112.
- Pye, L. W. (1965). The Concept of Political Development. *The Annals of the American Academy of Political and Social Science*, 358, 1-13.
- Schmitter, P. C. and Karl, T. L. (1991). What Democracy Is... and Is Not. *Journal of Democracy*, 2(3), 75-88.
- Schumpeter, J. A. (1943). *Capitalism, Socialism, and Democracy*. London: George Allen and Unwin.
- Stuhr, J. J. (Ed.). (2000). *Pragmatism and a Classical American Philosophy: Essential Readings and Interpretive Essays*. New York: Oxford University Press.
- Wiarda, H. J. (Ed.). (2002). *New Directions in Comparative Politics*. (3rd Ed.). New York: Routledge.
- Wong, M. Y. H. (2021). Democratization as Institutional Change: Hong Kong 1992-2015. *Asian Journal of Comparative Politics*, 6(1), 92-106.

**ฐานคิดการก่อตั้ง โครงสร้าง ลักษณะ ระบบการดำเนินงาน
และบทบาทการทำงานของสภาชุมชนที่มีอยู่ในประเทศไทย***
**Foundation of Founding, Structure, Traits, Operational
System and Working role of Existing Community Councils
in Thailand**

สิทธชัย ธรรมจัน, สมคิด แก้วทิพย์, เฉลิมชัย ปัญญาดี และปรารถนา ยศสุพ
Sittichai Thummakun, Somkid Kaewthip, Chalermchai Panyadee and Pradtana Yossuck
มหาวิทยาลัยแม่โจ้
Maejo University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: sittichai.mju@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาฐานคิดการก่อตั้ง โครงสร้าง ลักษณะ ระบบการดำเนินงาน และบทบาทการทำงานของสภาชุมชนที่มีอยู่ในประเทศไทย เป็นวิจัยเชิงคุณภาพ ประกอบด้วย การวิจัยเชิงเอกสาร ใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 15 คน นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหาเพื่อให้ได้ข้อสรุปเชิงหลักการ

ผลการวิจัยพบว่า 1) ฐานคิดการก่อเกิดสภาชุมชนมีรากฐานทางความคิดมาจากการร่วมกัน ที่ยกระดับนำไปสู่การสร้างพื้นที่กลางของการปรึกษาหารือ 2) โครงสร้างสภาชุมชน ดังนี้ (1) การแบ่งตามการเชื่อมโยงการทำงาน ได้แก่ สภาชุมชนที่มีโครงสร้างแบบง่าย สภาชุมชนที่มีโครงสร้างซับซ้อน (2) แบ่งตามระดับการเชื่อมโยงการทำงาน ได้แก่ ระดับหมู่บ้าน/ชุมชน ระดับหมู่บ้านสู่การเชื่อมโยงการทำงาน ระดับตำบล และระดับตำบลสู่การขับเคลื่อนงานระดับประเทศ 3) ลักษณะของสภาชุมชน ดังนี้ (1) การแบ่งตามลักษณะการจัดตั้ง ได้แก่ สภาชุมชนแบบเป็นทางการ สภาชุมชนแบบไม่เป็นทางการ (2) การแบ่งตามลักษณะองค์กร ได้แก่ สภาชุมชนแบบไม่มีโครงสร้าง สภาชุมชนรูปแบบมีโครงสร้างชัดเจน และสภาชุมชนแบบกึ่งโครงสร้าง 4) การบริหารจัดการบนความหลากหลายของสภาชุมชน ได้แก่ (1) การวางแผนการทำงาน (2) กฎกติกาการทำงาน (3) การสื่อสารภายในสภาชุมชน (4) การพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของผู้นำ

*ได้รับบทความ: 12 เมษายน 2565; แก้ไขบทความ: 2 มิถุนายน 2565; ตอรับตีพิมพ์: 30 มิถุนายน 2565

Received: April 12, 2022; Revised: June 2, 2022; Accepted: June 30, 2022

และสมาชิกสภาชุมชน (5) การอำนวยการที่เอื้อต่อการดำเนินงานของสภาชุมชน (6) การควบคุมการดำเนินงานของสภาชุมชน และ 5) บทบาทการทำงานของสภาชุมชน ประกอบด้วย (1) การเป็นพื้นที่พูดคุยแลกเปลี่ยน/เวทีปรึกษาหารือ (2) การประสานความร่วมมือ (3) การเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาเพื่อการจัดการร่วม (4) การเผยแพร่ข้อมูลเพื่อสร้างความรู้และความเข้าใจต่อการดำเนินงานของสภาชุมชน (5) การเสริมสร้างให้องค์กรชุมชนเข้มแข็ง (6) การสร้างกติกาและข้อตกลงในการทำงานร่วม (7) การสร้างความร่วมมือในการจัดการ ดูแลรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชุมชนอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: สภาชุมชน; แนวคิดสภาชุมชน; การก่อเกิดสภาชุมชน

Abstract

The qualitative study aimed to investigate foundation of founding, structure, traits, operational system and working role of existing community councils in Thailand. Data were collected through documentary review and in-dept interview conducted with 15 key informants. Obtained data were analyzed by using content analysis for making principled conclusion.

Results of the study revealed that: The foundation of founding arised from the concept of togetherness leading to a central area of consultation creating. The community council structure was divided based on the following criteria: 1) working link i.e. simple structured community council and complex one; 2) a level of working link i.e. the village level leading to the sub-district one and the sub-district level leading to the national one. The community council trait was divided based on the following criteria: founding trait i.e. formal and informal community council; community trait structured, non-structured and semi-structured community councils. The management based on diversity of the community council comprising the following: 1) operational planning; 2) rules and regulations; 3) communication within the community council; 4) learning skill development of the community leaders and members; 5) administration that facilitates the operation of the community council; and 6) operational control of the community council. Working role of the community council consisting of the following: 1) being a consultation area; 2) coordination; 3) proposing solutions for joint management; 4) data dissemination for creating knowledge and understanding about the community council operation; 5)

strengthening the community organization; 6) creating ruler and agreements to work together; and 7) creating cooperation in management, care, and sustainable utilization of community resources.

Keywords: Community Council; Community Council Concepts; Formation of a Community Council

1. บทนำ

นับตั้งแต่มนุษย์เริ่มรวมกันเป็นกลุ่มเป็นชุมชน เพื่อดำรงชีวิตร่วมโดยการพึ่งพาอาศัยกัน และเพื่อปกป้องมนุษย์ที่เป็นทารกและวัยเด็กหรือชุมชน ที่จำเป็นต้องอยู่ในสภาวะพึ่งพิงและเป็นภาระของพ่อแม่ยาวนานกว่าสัตว์อื่นๆ จึงทำให้มนุษย์มีความสัมพันธ์ต่อกันเป็นระบบครอบครัว และขยายความสัมพันธ์ต่อกันระหว่างเครือญาติ เพื่อนฝูง ตลอดจนการนำไปสู่การจัดระดับความสัมพันธ์ในระดับชุมชน เกิดเป็นโครงสร้างการจัดการชุมชนอย่างง่าย ที่สมาชิกทุกคนมีความใกล้ชิด รู้จักกันเป็นอย่างดี มีการติดต่อแลกเปลี่ยนฉันทมิตรเพื่อหาทรัพยากรมาใช้ร่วมกันในชุมชน (Harari, 2015) และเมื่อกล่าวถึงคำว่า ชุมชนตามรากศัพท์มาจากคำนามในภาษาละตินว่า *Comunitas* ซึ่งมาจากการผสมระหว่าง *Com+Munus* (ร่วมกัน+หน้าที่) โดยใช้เรียกชุมชนที่ไม่มีโครงสร้างมากมายนัก ผู้คนมีความเท่าเทียมเสมอกัน มีประสบการณ์และความรับผิดชอบเรื่องต่างๆ ในวิถีชีวิตและวิถีของชุมชนร่วมกัน มีสำนึกและจิตวิญญาณของชุมชนร่วมกัน รวมถึงการสร้างปฏิสัมพันธ์ร่วมกันผ่านการแลกเปลี่ยนพูดคุย การปรึกษาหารือ โดยเริ่มจากการพูดคุยระดับวงเล็กๆ ระดับเพื่อน พี่น้อง ญาติมิตร สู่การ

พูดคุยระดับชุมชนในการจัดการปัญหาชุมชน (Bauman, 2001) จะเห็นได้ว่า โดยพื้นฐานของมนุษย์มีการรวมกลุ่มพูดคุย สื่อสาร แลกเปลี่ยนเพื่อการจัดการและการแก้ไขปัญหาของกลุ่มชุมชนมาตั้งแต่สมัยอดีต ดังนั้น การมีพื้นที่ในพูดคุยสื่อสารแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน จึงเป็นรากแนวคิดของความเป็นชุมชนที่ส่งผ่านกระบวนการแลกเปลี่ยนพูดคุยมาสู่การก่อเกิดสภาพในรูปแบบต่างๆ ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ

แนวคิดสภาพชุมชนมีรากฐานทางความคิดสำคัญมาจากการรวมกลุ่มเพื่อพูดคุย นำข้อมูลประเด็นปัญหาความต้องการมารวมแลกเปลี่ยนเพื่อหาแนวทางในการจัดการร่วมกัน ตลอดจนเป็นการรวมกลุ่มเพื่อสร้างอำนาจต่อรอง สร้างระบบการจัดการ สร้างระบบการปกครอง รวมไปถึงการสร้างกฎกติกาเพื่อการอยู่ร่วมกันของชุมชน หากมองสภาพชุมชนบนฐานคิดที่ว่าเป็นพื้นที่ในการสื่อสารพูดคุย และการหาข้อตกลงร่วมเพื่อการจัดการเชิงระบบ (The Community Councils, 2022) จะเห็นได้ว่าสภาพชุมชนถือเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนให้เกิดการพัฒนาสังคม ตั้งแต่ระดับที่เล็กที่สุดอย่างชุมชนไปจนถึงระดับประเทศ สภาพชุมชนเป็นเสียงสะท้อนหรือเป็นมุมมองความต้องการของชุมชนในการจัดการชุมชนและส่งต่อ

ข้อเสนอเชิงนโยบายหรือแผนพัฒนาให้แก่หน่วยงานปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ให้สามารถดำเนินงานได้ตรงกับความต้องการของชุมชนได้อย่างแท้จริง เกิดการหนุนเสริมการทำงานระดับพื้นที่สู่การยกระดับการบริหารจัดการระดับประเทศที่มีประสิทธิภาพ

โดยปัจจุบันสภาชุมชนที่มีอยู่ในประเทศไทยมีความแตกต่างและหลากหลาย ทั้งในมิติของลักษณะ โครงสร้างสร้าง บทบาทการทำงานและระบบการดำเนินงาน การวิเคราะห์ภาพรวมของสภาชุมชนเพื่อเกิดความรู้และความเข้าใจต่อสภาชุมชนอย่างลึกซึ้ง และสามารถพัฒนาเป็นชุดความรู้ต่อยอด พิสูจน์ และทบทวนจนนำไปสู่การสร้างแนวคิดจากฐานราก (Grounded Theory) ที่ว่าด้วยแนวคิดสภาชุมชน และยกระดับสู่การนำเอาแนวคิดไปประยุกต์ใช้ในการเสริมสร้างความร่วมมือและเชื่อมโยงการทำงานของภาคส่วนที่เกี่ยวข้องระดับชุมชนสู่การจัดการปัญหาเชิงระบบในระดับประเทศ

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาฐานคิดการก่อตั้ง โครงสร้าง ลักษณะ ระบบการดำเนินงาน และบทบาทการทำงานของสภาชุมชนที่มีอยู่ในประเทศไทย

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยคุณภาพ โดยใช้การวิเคราะห์เอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึกในการดำเนินการวิจัย (Creswell and Garrett, 2008) โดยกำหนดประเด็นการสัมภาษณ์ที่

สอดคล้องกับการศึกษาวิจัย เพื่อเป็นข้อมูลเสริมหรือเทียบเคียงมีรายละเอียดตามขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ ผู้นำสภาชุมชน หรือประธานสภาชุมชน นักวิชาการที่เกี่ยวข้องทางด้านสภาชุมชน และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องจำนวน 15 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก โดยผู้วิจัยกำหนดแนวคำถามจากวัตถุประสงค์การวิจัย ตั้งเป็นคำถามย่อยและนำคำถามย่อยมาเรียบเรียงเป็นข้อคำถาม โดยจัดลำดับ และผูกเรื่องราวเพื่อใช้ในการสนทนาประเด็นหลักที่ใช้ในการสัมภาษณ์ ได้แก่ ฐานคิด การก่อตั้ง โครงสร้าง ลักษณะ ระบบการดำเนินงาน และบทบาทการทำงานของสภาชุมชน และเมื่อได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกแล้ว ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้มาทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์เพื่อนำไปสู่การสรุปผลการศึกษาวิจัย

3. การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ซึ่งเป็นการนำข้อมูลที่ได้มาอ่านและจับประเด็นสำคัญ และลงรหัสข้อมูลแบบอุปนัย โดยแนวทางการวิเคราะห์ประกอบด้วย 1) การจัดระเบียบข้อมูลโดยนำข้อมูลที่ได้จากการบันทึก การสังเกตระหว่างสัมภาษณ์ และคำสัมภาษณ์มาถอดคำสัมภาษณ์ทั้งหมดแบบคำต่อคำให้อยู่ในรูปเอกสารที่เป็นระบบก่อนนำไปวิเคราะห์ และสังเคราะห์ร่วมกับข้อมูลจากการค้นคว้าจากเอกสารจากนั้นนำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาเรียบเรียง เชื่อมโยง และสรุปเป็นผลการศึกษาลำดับ

4. สรุปผลการวิจัย

การศึกษานี้ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิจัยฐานคิดการก่อตั้ง ลักษณะ โครงสร้าง บทบาทการทำงาน และระบบการดำเนินงานสภาชุมชนที่มีอยู่ในประเทศไทย โดยข้อมูลมาจากสภาชุมชน¹ 12 รูปแบบ ได้แก่ สภากาแฟ สภาผู้นำชุมชน สภาผู้นำ (สภา59) สภาลานวัดตะโหนด สถาบันพัฒนาทรัพยากรและเกษตรกรรมยั่งยืนแม่ทา สภาชูรอ สภาเอมมือจะคี สภาพลเมือง สภาองค์กรชุมชน สภาเกษตรกร สภาวัฒนธรรม สภาเด็กและเยาวชน ฯลฯ ทั้งนี้สภาชุมชนที่กล่าวมาข้างต้นถือเป็นส่วนหนึ่งของสภาชุมชนที่มีอยู่ในประเทศไทย ซึ่งจากการวิเคราะห์สภาชุมชนเหล่านี้สามารถแบ่งประเด็นการนำเสนอที่ถือเป็นจุดร่วมของสภาชุมชนที่ศึกษาได้ 5 ประเด็น ดังนี้

1. ฐานคิดของการก่อเกิดสภาชุมชนจากการวิเคราะห์การก่อเกิดสภาชุมชน มีความเป็นมาและเหตุปัจจัยที่ทำให้เกิดสภาชุมชนที่แตกต่างและหลากหลาย แต่สภาชุมชนทุกพื้นที่ทุกรูปแบบมีจุดร่วมบนฐานคิดเดียวกัน คือ การเป็นพื้นที่กลางในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และปรึกษาหารือเพื่อกำหนดแนวทางการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นและหากวิเคราะห์เชิงแนวคิดประกอบกับบริบททางประวัติศาสตร์ สังคม เศรษฐกิจ การเมืองที่ผลักดันให้เกิดสภาชุมชนที่กระจายตัวอยู่ทั่วประเทศพบว่า สภาชุมชนเกิดจากมีรากฐานทางความคิดมา

จากแนวคิดของการร่วม (Commonality) และยกระดับสู่การคิดร่วมแบบปัญญารวมหมู่ (Collective Intelligence) จนนำไปสู่การสร้างพื้นที่กลางในการปรึกษาหารือ ซึ่งเมื่อวิเคราะห์ลงลึกถึงรายละเอียด ฐานคิดการก่อเกิดสามารถจำแนกการก่อเกิดสภาชุมชนตามฐานคิด 2 ประการ ได้แก่

1.1 การก่อเกิดจากฐานคิดแบบองค์รวม (Collectivity) เป็นสภาชุมชนที่เกิดขึ้นจากการรวมตัวของกลุ่มคนหรือกลุ่มองค์กรชุมชนเป็นสภาชุมชนที่ไม่เป็นทางการ เช่น สภาผู้นำ (สภา59) เป็นสภาชุมชนต้นแบบของการพัฒนาสู่การก่อเกิดสภาองค์กรชุมชนในหลายพื้นที่ สภาลานวัดตะโหนดเป็นสภาที่ก่อเกิดขึ้นมาเพื่อแก้ปัญหาการจัดการทรัพยากรชุมชน สถาบันพัฒนาทรัพยากรและเกษตรกรรมยั่งยืนแม่ทาที่เป็นสภาชุมชนได้รับการยอมรับด้านการจัดการทรัพยากรชุมชนจนนำไปสู่การเป็นชุมชนต้นแบบของประเทศ ฯลฯ ซึ่งสภาชุมชนเหล่านี้เป็นสภาชุมชนที่มีแนวทางการดำเนินงานที่ยึดหลักคิดการดำเนินงานแบบองค์รวม มองประโยชน์ของชุมชนเป็นเป้าหมายสำคัญ เน้นการจัดการบนฐานของความร่วมมือ และความเป็นพื้นที่จัดการร่วม

1.2 การก่อเกิดแบบแยกส่วน (Separation) เป็นสภาชุมชนที่ได้รับอิทธิพลทางความคิด หรือถูกออกแบบเชิงระบบให้สภาชุมชนมีลักษณะการทำงานที่แยกส่วน ไม่เอื้อให้เกิดการ

¹ สภาชุมชน หมายถึง พื้นที่กลางหรือเวทีปรึกษาหารือ แลกเปลี่ยนความคิด ความรู้ มุมมอง เกี่ยวกับปัญหา ความต้องการ หรือแนวทางในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนในระดับท้องถิ่นเพื่อการจัดการทรัพยากรร่วม ผ่านการกำหนดกติกา การวางแผน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การสร้างความร่วมมือในการใช้ทรัพยากรชุมชนร่วมกันอย่างเป็นธรรม เพื่อเกิดประโยชน์สูงสุดแก่สมาชิกในชุมชน

ทำงานร่วม ส่วนหนึ่งเป็นเพราะสาขามชนรูปแบบนี้ถูกออกแบบหรือวางโครงสร้างการทำงานจากภาครัฐ ซึ่งตามหลักการปกครองมักถือว่าการรวมตัวที่เข้มแข็งของประชาชนเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการบริหารประเทศโดยรวม การรวมกลุ่มที่เข้มแข็งของผู้ได้ปกครองทำให้รัฐบริหารจัดการได้ยาก แต่เมื่อเกิดการเรียกร้องของภาคประชาชนที่เข้มแข็งตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาทำให้ภาครัฐต้องเปิดโอกาสให้เกิดการพัฒนาสาขามชนในรูปแบบต่างๆ ซึ่งสาขามชนที่ได้รับอิทธิพลทางความคิดแบบแยกส่วน โดยส่วนใหญ่จะเป็นสาขามชนที่มีการจัดตั้งอย่างเป็นทางการและมีระเบียบกฎหมายรองรับการทำงาน มีโครงสร้างการดำเนินงานคล้ายคลึงกับองค์กรภาครัฐ ระบบการจัดการถูกออกแบบให้มีความเป็นระบบราชการสาขามชนลักษณะนี้ส่วนใหญ่มักดำเนินงานโดยมุ่งเน้นการตรวจสอบอำนาจหน้าที่หรือการทำงานขององค์กรภาครัฐ เช่น อบต. เทศบาล หรือหน่วยงานของรัฐ

2. โครงสร้างสาขามชนในการเชื่อมโยงการทำงานสามารถวิเคราะห์โครงสร้างได้หลายตามเกณฑ์การแบ่งที่แตกต่างกัน ดังนี้

2.1 การวิเคราะห์โครงสร้างตามลักษณะองค์กร แบ่งโครงสร้างได้ 2 ลักษณะ คือ (1) สาขามชนที่มีโครงสร้างแบบง่าย มีลักษณะโครงสร้างเป็นองค์กรที่ไม่ซับซ้อน เน้นการทำงานร่วมกันของสมาชิก ทั้งนี้สมาชิกอาจเป็นเจ้าของหรือนำทรัพยากรบางส่วนให้สาขามชนใช้ในการดำเนินกิจกรรม (2) สาขามชนที่มีโครงสร้างซับซ้อน เป็นสาขามที่มีกระบวนการจัดตั้งที่ชัดเจน มีวัตถุประสงค์ชัดเจน มีโครงสร้างที่ระบุบทบาท

หน้าที่ของผู้นำและสมาชิกที่ชัดเจน รวมถึงมีการแบ่งหน้าที่ตามฝ่ายงานที่เกี่ยวข้องกับการบริหารองค์กร มีการทำงานเป็นระบบ และมีลักษณะการจัดกิจกรรมมีการวางแผนไว้อย่างชัดเจน

2.2 การวิเคราะห์โครงสร้างตามระดับการเชื่อมโยงการทำงาน แบ่งได้ 3 ลักษณะคือ (1) สาขามชนระดับหมู่บ้าน/ชุมชน เป็นสาขามชนที่เกิดจากการรวมกันจัดตั้งของบุคคลหรือกลุ่มองค์กรที่มีอยู่ในชุมชนในการแก้ปัญหาที่เป็นโจทย์ร่วมของชุมชน โครงสร้างจึงมักเป็นโครงสร้างแบบเป็นกันเอง มีความเป็นเพื่อนพ้องค่อนข้างสูง (2) สาขามชนระดับหมู่บ้านสู่การเชื่อมโยงการทำงานระดับตำบล โครงสร้างการทำงานของสาขามชนในระดับนี้มีความเป็นทางการ มีการวางระบบโครงสร้างการทำงานที่ชัดเจน และมีระบบโครงสร้างตัวแทนจากสาขามชนมาร่วมในการดำเนินงานของสภาระดับตำบล (3) สาขามชนระดับตำบลสู่การขับเคลื่อนงานระดับประเทศ โครงสร้างการดำเนินงานของสาขามชนในลักษณะนี้มีโครงสร้างการดำเนินงานที่ชัดเจน เป็นการคัดเลือกตัวแทนจากระดับตำบลมาเป็นตัวแทนระดับจังหวัด และการคัดเลือกตัวแทนระดับจังหวัดเป็นตัวแทนสาขามชนในระดับประเทศ โดยเกณฑ์การคัดเลือกเป็นไปตามกฎกติกาของสภาในรูปแบบต่างๆ ทั้งที่เป็นกฎกติกาเงื่อนไขของกฎหมายที่วางไว้ หรือเป็นกฎกติกาที่สาขามชนกำหนดร่วมกัน

2.3 การวิเคราะห์โครงสร้างตามการบริหารจัดการสามารถแบ่งได้ 2 ลักษณะคือ (1) การบริหารจัดการสาขามชนแนวราบ เป็นการวางโครงสร้างการทำงานที่ให้ความสำคัญต่อการสร้าง

ความเท่าเทียมและสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียว ให้เกียรติซึ่งกันและกัน โดยการออกแบบโครงสร้าง สภาชุมชนในลักษณะนี้เป็นโครงสร้างที่เกิดจากการ รวมตัวของบุคคล กลุ่มบุคคล กลุ่มองค์กร และภาคี เครือข่ายที่ร่วมกันออกแบบที่ทำให้ทุกภาคส่วนอยู่ ในระดับเดียวกันมากที่สุด ใช้หลักคิดการนำรวมหมู่ ในการออกแบบโครงสร้าง สภาชุมชนในลักษณะนี้ จึงมีความเป็นอิสระสูง ทุกคนสามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างเต็มที่และเท่าเทียม (2) การบริหารจัดการสภาชุมชนแนวดิ่ง เป็นการวางโครงสร้างที่เกิดจากการจัดตั้ง ทั้งเป็นการจัดตั้งตามกฎหมาย หรือการจัดตั้งตามแนวนโยบาย เป็นโครงสร้างที่ถูก ถอดแบบมาจากโครงสร้างการทำงานของภาครัฐ ที่เน้นระบบการสั่งการจากบนลงล่างเป็นสำคัญ โดยสภาชุมชนที่มีโครงสร้างการบริหารจัดการสภา ชุมชนแนวดิ่ง โดยส่วนมากจะเป็นสภาชุมชนที่เกิด จากการจัดตั้งโดยหน่วยงานของภาครัฐ

3. ลักษณะของสภาชุมชน สามารถ วิเคราะห์ได้หลายลักษณะตามเกณฑ์การแบ่งที่แตกต่าง กัน ดังนี้

3.1 การวิเคราะห์ตามลักษณะการจัดตั้ง สามารถแบ่งได้ 2 ลักษณะ คือ (1) สภาชุมชน แบบเป็นทางการ โดยส่วนใหญ่สภาชุมชนที่มี ลักษณะองค์กรที่เป็นทางการเกิดขึ้นโดยการจัดตั้ง ของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง องค์กรเหล่านี้มีกฎหมาย จัดตั้งรองรับ รวมถึงการได้รับการสนับสนุน งบประมาณเพื่อการดำเนินกิจกรรมจากภาครัฐ ซึ่งสภาชุมชนที่มีลักษณะการจัดตั้งอย่างเป็นทางการ ได้แก่ สภาองค์กรชุมชน สภาเกษตรกร สภาวัฒนธรรม สภาเด็กและเยาวชน ฯลฯ (2) สภา

ชุมชนแบบไม่เป็นทางการเป็นสภาชุมชนที่เกิดจาก การรวมตัวกันเองในชุมชน มีผู้นำในพื้นที่เป็นแกน นำในการจัดตั้ง มีการบริหารจัดการในลักษณะ เครือข่ายการทำงานร่วม และมีการสร้างกฎ ระเบียบเพื่อรองรับการทำงานที่เป็นของตนเอง ส่วนใหญ่มักจะไม่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐใน การดำเนินงานของสภาชุมชน ซึ่งสภาชุมชนแบบนี้ มีการทำงานเชิงประเด็นที่โดดเด่น และสามารถแก้ ปัญหาในพื้นที่ได้ตรงกับความต้องการของชุมชน ตัวอย่างสภาชุมชนที่ไม่เป็นทางการ ซึ่งกระจายตัว อยู่ทั่วพื้นที่ประเทศไทย เช่น สภาพลเมือง สภาเอะ มื่อเจะคี สภาซุร่อ สถาบันพัฒนาทรัพยากรและ เกษตรกรรมยั่งยืนแม่ทา สภาลานวัดตะโหนด สภา ผู้นำ (สภา 59) สภากาแฟ สภาผู้นำชุมชน (สสส.) ฯลฯ

3.2 การวิเคราะห์ตามลักษณะองค์กร สามารถแบ่งได้ 3 ลักษณะ คือ (1) สภาชุมชนแบบ ไม่มีโครงสร้าง เป็นสภาชุมชนที่มีการขับเคลื่อนเป็น ไปตามธรรมชาติ เมื่อมีประเด็นปัญหาหรือความ ต้องการที่เป็นประโยชน์สาธารณะในพื้นที่ คนจาก ภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่ ก็มาร่วมประชุม ปรึกษาหารือกัน เพื่อนำไปสู่การแก้ปัญหาและการ พัฒนาพื้นที่ โดยองค์ประกอบและโครงสร้างของ สภาชุมชนเป็นไปตามธรรมชาติขึ้นอยู่กับประเด็น ที่ปรึกษาหารือกันในแต่ละครั้ง (2) สภาชุมชนแบบ มีโครงสร้างชัดเจนมีการขับเคลื่อนโดยมีการ กำหนดองค์ประกอบและโครงสร้างที่แน่นอนและ ชัดเจน มีการกำหนดที่มาและจำนวนของผู้แทน จากภาคส่วนต่างๆ ที่จะมาร่วมเป็นองค์ประกอบ ของสภาชุมชน และมีการคัดเลือกประธานสภา ชุมชนและตำแหน่งอื่นๆ ให้ดำรงตำแหน่งโดยมี

ระยะเวลาของวาระที่แน่นอน รวมทั้งมีการกำหนดหลักเกณฑ์ในการปฏิบัติงานที่แน่นอนและชัดเจน (3) สมาชุนชนแบบกึ่งโครงสร้างมีการขับเคลื่อนในลักษณะผสมผสานของสองแบบแรกตามความเหมาะสมของแต่ละพื้นที่ที่มีพัฒนาการการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนเพื่อการแก้ไขปัญหาเชิงประเด็น การพัฒนาเชิงพื้นที่ของแต่ละแห่งเกิดขึ้นจากการรวมกลุ่มของประชาชนในรูปแบบขององค์กรชุมชนสู่การเป็นเครือข่ายกลุ่มองค์กรชุมชนและขับเคลื่อนมาสู่การจัดตั้งเป็นสมาชุนชนในแต่ละพื้นที่

4. การบริหารจัดการบนความหลากหลายของสมาชุนชนมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.1 การวางแผนการทำงาน: การวางแผนการดำเนินงานของสมาชุนชนในภาพรวมจะมุ่งเน้นความยืดหยุ่นของการบริหารงานให้สอดคล้องกับการทำงานของพื้นที่และประเด็นที่ดำเนินการขับเคลื่อน ตลอดจนสร้างสภาวะแวดล้อมที่เอื้อต่อการทำงานร่วมบนฐานการสร้างความร่วมมือ ทั้งนี้การวางแผนควรยึดหลักการสำคัญคือ (1) การสร้างความเข้าใจก่อนการวางแผนงานร่วมหรือการวางแผนเป้าหมายร่วม (2) การสร้างพื้นที่กลางในการเข้ามามีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน (3) การสร้างความไว้วางใจต่อกันในการวางแผนการทำงานร่วม และ (4) การปรับแผนให้ยืดหยุ่นและเหมาะสมกับสถานการณ์

4.2 กฎกติกากการทำงาน: กระบวนการออกแบบกฎกติการ่วมเป็นการเปิดให้แกนนำสมาชิก ภาคีเครือข่าย และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้เข้ามาร่วมออกแบบกฎกติกากการทำงานร่วมกัน โดยมี

เป้าหมายหลักสำคัญคือ การได้กรอบการทำงานที่มีความชัดเจนและยืดหยุ่นและสอดคล้องกับบริบทการดำเนินงานของสมาชุนชน โดยใช้เวทีสมาชุนชนเป็นพื้นที่พูดคุยแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อยกระดับการพัฒนาสู่การวางกฎกติกากการทำงานร่วมของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง

4.3 การสื่อสารภายในสมาชุนชน: การสื่อสารภายในสมาชุนชนเป็นการสื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจแก่ผู้นำ คณะกรรมการ สมาชิกของสมาชุนชน เพื่อทำให้เกิดความเข้าใจต่อแนวทางการดำเนินงาน และเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างคนในสมาชุนชน ทำให้เกิดความร่วมมือในการดำเนินงาน โดยสมาชุนชนมีรูปแบบการสื่อสารภายในองค์กร 2 แบบ คือ (1) ช่องทางการติดต่อสื่อสารแบบเป็นทางการ เป็นการติดต่อสื่อสารของสมาชุนชนที่มีระเบียบแบบแผน โดยผ่านระเบียบข้อบังคับและโครงสร้างการบริหารของสมาชุนชน (2) ช่องทางการติดต่อสื่อสารแบบไม่เป็นทางการ เป็นการติดต่อสื่อสารระหว่างสมาชิกสมาชุนชนโดยอาศัยความสัมพันธ์ คำนเคย การแนะนำจากเพื่อนฝูง การรู้จักเป็นการส่วนตัว โดยไม่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างของสมาชุนชนซึ่งเป็นช่องทางที่สามารถสื่อสารให้แก่คนภายในองค์กรได้เข้าใจสิ่งที่สมาชุนชนจะดำเนินงาน นอกจากช่องทางการสื่อสารที่กล่าวมาข้างต้นจะถูกใช้เป็นแนวทางหลักในการสื่อสารภายในองค์กรของสมาชุนชนแล้ว ยังมีการสื่อสารภายในองค์กรที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมองค์กรของสมาชุนชน เช่น การสื่อสารจากล่างขึ้นบน การสื่อสารแนวระนาบ และการสื่อสารจากบนลงล่าง เป็นต้น

4.4 การพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของผู้นำและสมาชิกสภาชุมชน: เป็นการพัฒนาศักยภาพโดยใช้การเรียนรู้ผ่านการทำงานร่วมกัน เรียนรู้จากการปฏิบัติงานจริงในพื้นที่ การพัฒนาทักษะการเรียนรู้โดยการศึกษาจากงานจากพื้นที่รูปธรรมที่ประสบความสำเร็จ และสร้างการเรียนรู้ให้แก่คนรุ่นใหม่ได้เข้ามามีบทบาทในพื้นที่สภาชุมชน สภาชุมชนจึงเป็นพื้นที่ของการสร้างการเรียนรู้ที่ทำให้เกิดการพัฒนาศักยภาพทั้งมิติทางความคิดสติปัญญา ทักษะการลงมือทำผ่านการปฏิบัติ ทักษะการยกระดับจิตใจ และยกระดับการดำเนินงานของสภาชุมชนให้ตอบโจทย์การทำงานในพื้นที่ได้อย่างแท้จริง

4.5 การอำนวยความสะดวกที่เอื้อต่อการดำเนินงานของสภาชุมชน: สภาชุมชนเป็นเวทีกลางที่เอื้ออำนวยต่อการทำงานร่วมกัน ทั้งส่วนของเครือข่ายภายในและเครือข่ายภายนอกสภาชุมชนให้สามารถทำงานร่วมกัน โดยการเปิดโอกาสให้กลุ่มองค์กร หน่วยงานภาคีเครือข่ายมาร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สนับสนุน ช่วยเหลือ เกื้อหนุนซึ่งกันและกัน ตลอดจนการระดมทรัพยากรที่มีอยู่มาใช้ในการขับเคลื่อนการดำเนินงานเพื่อแก้ปัญหาการจัดการทรัพยากรชุมชนร่วมกัน

4.6 การควบคุมการดำเนินงานของสภาชุมชน: การควบคุมการดำเนินงานของสภาชุมชนเป็นกระบวนการหนึ่งที่สำคัญของการดำเนินงานภาพรวมของสภาชุมชน ด้วยเหตุผลที่ว่าสภาชุมชนเกิดจากรวมตัวของกลุ่มองค์กรชุมชนหลายองค์กรที่มีความแตกต่างหลากหลายทั้งแนวคิดและกระบวนการ ดังนั้น มุมมองของคนทำงานที่มีต่อ

การดำเนินงานจึงอาจเป็นอิสระและกว้าง ด้วยเหตุผลดังกล่าวกรอบการทำงานหรือระเบียบกฎกติกากลางในการทำงานร่วมจึงเป็นสิ่งสำคัญของกระบวนการสภาชุมชน โดยการกำหนดกรอบการทำงาน และกฎกติกานั้นมาจากการกำหนดร่วมกันผ่านเวทีปรึกษาหารือกลางของสภาชุมชน จากการวิเคราะห์การควบคุมการดำเนินงานของสภาชุมชนพบว่า มี 2 ระดับ คือ 1) การควบคุมการดำเนินงานในส่วนการบริหารองค์กร 2) การควบคุมการดำเนินงานในฐานะเป็นผู้เอื้อให้เกิดเวทีกลางในการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของสมาชิก แกนนำ และภาคีเครือข่าย

5. บทบาทการทำงานของสภาชุมชนจากการวิเคราะห์บทบาทของสภาชุมชนที่มีการดำเนินงานเกี่ยวข้องกับการจัดการทรัพยากรชุมชน โดยพื้นฐานของการทำงานมีความแตกต่างหลากหลายขึ้นอยู่กับสถานการณ์และบริบทของพื้นที่ ซึ่งบทบาทการทำงานของสภาชุมชนประกอบด้วย (1) การเป็นพื้นที่พูดคุยแลกเปลี่ยน/เวทีปรึกษาหารือ: เป็นการใช้สภาเป็นพื้นที่พูดคุยปรึกษาหารือเพื่อหาแนวทางการจัดการปัญหาทรัพยากรชุมชนที่ชุมชนกำลังประสบปัญหา และเปิดโอกาสให้ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องได้เข้าร่วมแลกเปลี่ยนและเรียนรู้อย่างเท่าเทียม (2) การประสานความร่วมมือ: สภาชุมชนเป็นพื้นที่ของการปฏิบัติงานร่วมกันของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง การเชื่อมโยงความร่วมมือของทุกภาคส่วนจึงต้องใช้สภาชุมชนเป็นแกนกลางของการประสานงานเพื่อให้เกิดการแก้ไขปัญหาการจัดการทรัพยากรชุมชน (3) การเสนอแนวทางแก้ไขปัญหาเพื่อการจัดการร่วม: เป็นการหาแนวทางการแก้ไข

ปัญหาโดยใช้เวทีสภาชุมชนเป็นพื้นที่พูดคุย ปรีกษา หรือ การถกเถียงเชิงประเด็นที่เชื่อมโยงกับการจัดการทรัพยากรชุมชนที่เกิดจากการร่วมคิด ร่วมออกแบบวางแผนจากจากภาคีเครือข่าย เกิดเป็นแนวทางการแก้ไขปัญหการจัดการร่วม และผลักดันไปสู่การเสนอแผนการพัฒนาต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (4) การเผยแพร่ข้อมูลเพื่อสร้างความรู้และความเข้าใจต่อการดำเนินงานของสภาชุมชน: เป็นการสร้างความรู้และความเข้าใจต่อการดำเนินงานของสภาชุมชนต่อผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ผ่านเวทีประชุมสภาชุมชน เวทีประชุมหมู่บ้าน เวทีประชุมวิชาการ การสื่อสารผ่านกิจกรรมโครงการที่จัดขึ้นเพื่อการจัดการทรัพยากรชุมชน (5) การเสริมสร้างให้องค์กรชุมชนเข้มแข็ง: สภาชุมชนเกิดจากการรวมตัวของกลุ่มองค์กรที่มีอยู่ในชุมชนเพื่อดำเนินงานพัฒนาชุมชนร่วมกันจึงเป็นการสร้างความเข้มแข็งให้แก่กลุ่มองค์กรชุมชน รวมถึงการได้ทำงานร่วมกันทำให้เกิดการปฏิสัมพันธ์และสร้างความเป็นหนึ่งเดียวกันขององค์กรชุมชน (6) การสร้างกติกาและข้อตกลงในการทำงานร่วม: สภาชุมชนเป็นการทำงานร่วมจากหลายภาคส่วนการวางข้อตกลงหรือกติการ่วมเปรียบเสมือนการวางแนวทางของการทำงานร่วมกันเพื่อไปให้ถึงเป้าหมายที่วางไว้ (7) การสร้างความร่วมมือในการจัดการ ดูแลรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชุมชนอย่างยั่งยืน: สภาชุมชนมีบทบาทโดยตรงต่อการเป็นพื้นที่กลางของการจัดการทรัพยากรชุมชนและเสริมสร้างความร่วมมือของภาคีเครือข่ายเพื่อให้เกิดการจัดการ ดูแลรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชุมชนอย่างยั่งยืน

5. อภิปรายผลการวิจัย

หากเปรียบเทียบสภาชุมชนเป็นระบบนิเวศของพื้นที่ร่วมหรือแพลตฟอร์มกลางในการเสริมสร้างความร่วมมือเพื่อการจัดการปัญหาเชิงระบบของสังคม จะเห็นได้ว่า สภาชุมชนเป็นระบบการจัดการทางสังคมที่ถูกออกแบบมาเพื่อตอบโจทย์ปัญหาความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง โดยเฉพาะการตอบโจทย์การแก้ปัญหาเชิงประเด็นของพื้นที่ที่เกิดจากการรวมตัวของบุคคล กลุ่ม องค์กร และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อสร้างพื้นที่กลางในการปรึกษาหารือแลกเปลี่ยนความคิด ความรู้ และมุมมองเกี่ยวกับปัญหาความต้องการ หรือแนวทางในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนในระดับท้องถิ่นเพื่อการจัดการทรัพยากรร่วม ผ่านการกำหนดกติกา การวางแผน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการสร้างความร่วมมือในการใช้ทรัพยากรชุมชนร่วมกันอย่างเป็นธรรม ทั้งนี้เพื่อเกิดประโยชน์สูงสุดแก่สมาชิกในชุมชนที่ผ่านมามีเกิดผลที่เป็นเชิงรูปธรรมในชุมชนหลายพื้นที่ ที่สามารถแก้ปัญหาการจัดการชุมชนด้วยระบบสภาชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพและมีประสิทธิผล เกิดผลกระทบเชิงการจัดการที่ถูกนำมาศึกษาและขยายผลการดำเนินงานไปสู่การจัดการปัญหาชุมชนในหลายพื้นที่ อย่างไรก็ตามเนื่องด้วยสภาชุมชนมีความหลากหลายทั้งรูปแบบโครงสร้าง ลักษณะ ระบบการทำงาน และบทบาทของสภาชุมชน จึงไม่สามารถสรุปได้ว่าสภาชุมชนทุกรูปแบบสามารถตอบโจทย์การแก้ปัญหาเชิงระบบของชุมชนได้อย่างแท้จริง

หากศึกษาสภาชุมชนโดยภาพรวม พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลให้สภาชุมชนสามารถดำเนินงานในพื้นที่ได้ประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว ผู้วิจัยสามารถแบ่งได้ตั้งนี้ฐานคิดการก่อเกิดสภาชุมชนพบว่า โดยส่วนใหญ่พื้นฐานสภาชุมชนเกิดขึ้นโดยมีรากฐานทางความคิดมาจากหลักการการร่วมกัน (Commonality) หมายถึง การต้องการเข้ามาร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างการเปลี่ยนแปลงของชุมชน ร่วมสร้างระบบการจัดการชุมชนเพื่อจัดการปัญหาที่เกิดขึ้นกับชุมชนหรือสังคม รวมถึงการยกระดับของการเข้ามาร่วมสู่การจัดการด้วยการใช้“ปัญญาารวมหมู่” (Collective Intelligence) โดยเชื่อว่าการแก้ปัญหาของชุมชนไม่สามารถแก้ได้จากใครคนใดคนหนึ่ง แต่ต้องเกิดจากการคิดแก้ปัญหาาร่วมกันของผู้คนที่มีความรู้และความสามารถที่มีความแตกต่างและหลากหลาย และต้องมีการยกระดับสู่การสร้างพื้นที่กลางการปรึกษาหารือ (Common Space) เพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการหาแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกันในรูปแบบของสภาชุมชน การวิเคราะห์เบื้องหลังความคิดการวางแนวทางการดำเนินงานสภาชุมชน พบว่า สภาชุมชนในรูปแบบต่างๆ ถูกวางเงื่อนไขทางความคิดบนฐานคิด 2 ประการ คือ (1) ฐานคิดแบบองค์รวม (Collectivity) กล่าวคือ สภาชุมชนที่มองประโยชน์ของชุมชนเป็นเป้าหมายสำคัญ เน้นการจัดการบนฐานความร่วมมือ (2) ฐานคิดแบบแยกส่วน (Separation) สภาชุมชนมุ่งเน้นการดำเนินงานเพื่อการตรวจสอบอำนาจหน้าที่ หรือการทำงานขององค์กรภาครัฐ เช่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือหน่วยงานของรัฐ รวมถึงการถ่วงดุลเพื่อไม่ให้

องค์กรภาครัฐมีอำนาจมากเกินไปในการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชุมชนท้องถิ่น ข้อค้นพบมีความสอดคล้องกับแนวคิดของชัชวาลย์ ทองดีเลิศ (2564) ที่ได้เสนอคำอธิบายเกี่ยวกับสภาพลเมืองที่เป็นหนึ่งในรูปแบบของสภาชุมชนไว้ว่า สภาเป็นเวทีหารือ เป็นพื้นที่กลางในการแสดงเจตจำนง/การรวมกลุ่ม หาทางออกในเรื่องสาธารณะหรือติดตามการทำงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและประชาชน เป็นกลไกการเชื่อมต่อระหว่างประชาชนกับสภาท้องถิ่นและฝ่ายบริหารของท้องถิ่น เพื่อให้เกิดการทำงานที่ตอบสนองความต้องการของประชาชน วัฒนธรรมของสภาพลเมือง มีความเป็นธรรมชาติ กึ่งทางการเพื่อเป็นการเชื่อมต่อกะบวนการประชาชน กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและหนุนเสริมให้กลายเป็นนโยบายทางการเมือง

ลักษณะของสภาชุมชนจะเห็นได้ว่าสภาชุมชนที่มีอยู่ในประเทศไทยมีลักษณะแตกต่างและหลากหลาย ดังนั้นลักษณะของสภาชุมชนจึงขึ้นอยู่กับเจตจำนงของการก่อตั้งสภาชุมชนเป็นสำคัญ โดยสามารถจำแนกลักษณะสภาชุมชนได้ดังนี้ 1) จำแนกตามลักษณะการจัดตั้ง ประกอบด้วย สภาชุมชนแบบเป็นทางการ และสภาชุมชนแบบไม่เป็นทางการ 2) จำแนกตามลักษณะองค์กร ประกอบด้วย สภาชุมชนแบบไม่มีโครงสร้าง สภาชุมชนรูปแบบมีโครงสร้างชัดเจน และสภาชุมชนแบบกึ่งโครงสร้าง ซึ่งลักษณะความเป็นองค์กรในแต่ละรูปแบบมีผลต่อการดำเนินงานของสภาชุมชนเนื่องด้วยบางประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นต้องการความเป็นทางการในการจัดการปัญหา หรือบางพื้นที่สภาชุมชนเกิดขึ้นเองจากการรวมกลุ่มของชุมชนเอง

สภาชุมชนจึงเป็นลักษณะที่เรียบง่ายและยืดหยุ่นสูง จึงอาจกล่าวได้ว่าลักษณะของสภาชุมชนจึงขึ้นอยู่กับเงื่อนไขการก่อเกิดของสภาชุมชนในพื้นที่หรือตามการจัดตั้งของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ข้อค้นพบนี้สอดคล้องผลการวิเคราะห์ของ Stoner (1992) ที่แบ่งลักษณะองค์กรออกเป็นองค์การที่เป็นทางการ และองค์การที่ไม่เป็นทางการรวมถึงการแบ่งองค์กรตามความเหมาะสม เช่น องค์กรแบบแบ่งแยกตามหน้าที่ (Functional Structure) องค์กรแบบผสม (Hybrid Structure) องค์กรแบบแบ่งส่วนงานออกเป็นหน่วยงาน (Divisional Structure) เป็นต้น

โครงสร้างสภาชุมชนในการเชื่อมโยงการทำงาน พบว่า โครงสร้างองค์กรของสภาชุมชนมีการออกแบบตามหลักการหรือฐานคิดของการก่อตั้งสภาชุมชน โดยส่วนใหญ่อยู่บนฐานการวางโครงสร้างองค์กรที่เป็นไปตามแบบแผนนิยมและมีโครงสร้างองค์กรที่ชัดเจน แต่เนื่องด้วยสภาชุมชนเป็นการทำงานลักษณะเครือข่ายทางสังคมการวางโครงสร้างจึงเชื่อมโยงโดยตรงกับการวางโครงสร้างขอบเขตการทำงานเชื่อมโยงกับการทำงานเชิงพื้นที่ สภาชุมชนบางรูปแบบมีการเชื่อมโยงโครงสร้างการทำงานที่เป็นระบบจากระดับชุมชนสู่การทำงานระดับประเทศ แต่ก็มีสภาชุมชนอีกไม่น้อยที่ถูกรวบรวมโครงสร้างการเชื่อมโยงการทำงานที่ถูกตัดตอนไม่เชื่อมโยงทั้งระบบ นอกจากนี้มีสภาชุมชนอีกหลายพื้นที่ที่มีการเชื่อมโยงการทำงานของตนเองเพียงระดับพื้นที่และไม่ได้ยกระดับไปสู่การขับเคลื่อนการแก้ปัญหาสังคมในระดับที่สูงกว่าการจัดการชุมชนของตนเอง ซึ่งจากการวิเคราะห์สภา

ชุมชนมีความเหมือนกันของโครงสร้าง ประกอบด้วย 1) สภาชุมชนที่มีโครงสร้างแบบง่าย 2) สภาชุมชนที่มีโครงสร้างซับซ้อน และยังสามารถแบ่งลักษณะโครงสร้างตามระดับการเชื่อมโยงการทำงานได้ 3 ระดับ ได้แก่ 1) สภาชุมชนระดับหมู่บ้าน/ชุมชน 2) สภาชุมชนระดับหมู่บ้านสู่การเชื่อมโยงการทำงานระดับตำบล และ 3) สภาชุมชนระดับตำบลสู่การขับเคลื่อนงานระดับประเทศ ซึ่งผลการวิเคราะห์มีความสอดคล้องกับพีรพัฒน์ พันศิริ (2559) ที่วิเคราะห์โครงสร้างส่วนประกอบการรวมตัวกันสู่การเป็นองค์กรชุมชนมีโครงสร้างองค์กร 2 แบบ คือ 1) โครงสร้างขององค์กรแนวนอน (Organic structure) มีความเป็นทางการต่ำ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจสูง มีการสื่อสารองค์กรเรียบง่ายและมีกฎระเบียบน้อย 2) โครงสร้างขององค์กรเป็นแนวตั้ง (Mechanistic structure) มีความเป็นทางการสูง การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจต่ำ การสื่อสารในองค์กรไม่ทั่วถึงและมีกฎระเบียบค่อนข้างมาก

การบริหารจัดการบนความหลากหลายของสภาชุมชน เนื่องด้วยสภาชุมชนที่มีอยู่มีความหลากหลายและมีการจัดการองค์กรมีความแตกต่างกัน การวิเคราะห์เพื่อหาจุดร่วมเชิงบริหารจัดการพบว่า หลักการร่วมทางการบริหารจัดการของสภาชุมชน ประกอบด้วย 1) การวางแผนการทำงาน 2) การมีกฎกติกาการทำงาน 3) การสื่อสารภายในองค์กร 4) การพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของผู้นำและสมาชิกสภาชุมชน 5) การอำนวยความสะดวกให้เอื้อต่อการดำเนินงานของสภาชุมชน 6) การควบคุมการดำเนินงานของสภาชุมชน

ซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้บางประการสอดคล้องกับองค์ประกอบการบริหารตามแนวคิดของ Fayol (1949) บางประการที่เชื่อมโยงกับการบริหารจัดการองค์กร โดยการจัดการองค์กรมีองค์ประกอบสำคัญ 5 ประการ คือ 1) การวางแผน 2) การจัดองค์กร 3) การบังคับบัญชา 4) การประสานงาน และ 5) การควบคุม

บทบาทการทำงานของสภาชุมชน พบว่าหากมองเชิงพัฒนาการของขบวนการภาคประชาชน สภาชุมชนถือเป็นกระบวนการทำงานเชิงพัฒนาใหม่ที่มีความสำคัญกับบทบาทของชาวบ้าน ซึ่งเป็นเจ้าของเรื่องหรือประเด็นปัญหาเชิงพื้นที่ที่แท้จริง การแก้ปัญหาจึงมีความแตกต่างหลากหลายไปตามสภาพบริบทของแต่ละท้องถิ่น การที่สภาชุมชนมีบทบาทสำคัญในการเป็นพื้นที่กลางในการจัดการปัญหาเชิงระบบจึงเป็นการตอบโจทย์ของพื้นที่โดยสภาชุมชนที่มีความแตกต่างหลากหลายเหล่านี้มีจุดร่วมเชิงบทบาท ประกอบด้วย 1) การเป็นพื้นที่พูดคุยแลกเปลี่ยน/เวทีปรึกษาหารือ 2) การประสานความร่วมมือ 3) การเสนอแนะปัญหาและแนวทางแก้ไขและพัฒนา 4) การเผยแพร่ให้ความรู้ความเข้าใจ 5) การเสริมสร้างให้องค์กรชุมชนเข้มแข็ง 6) การวางกติกาดำเนินกิจการของสภาชุมชน 7) การสร้างความร่วมมือในการจัดการ ดูแลรักษา ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชุมชนอย่างยั่งยืน นอกจากนี้ ยังสอดคล้องกับสลลิตทิพย์ เชียงทอง (2558, หน้า 52-60) วิเคราะห์บทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการเสริมสร้างการเรียนรู้ประชาธิปไตย ได้แก่ 1) การพัฒนาองค์กรชุมชนให้มีความเข้มแข็ง 2) การส่งเสริมและ

ประสานความร่วมมือกับองค์กรปกครองท้องถิ่นและหน่วยงานรัฐ 3) เผยแพร่ให้ความรู้ สร้างความเข้าใจและการยอมรับหลักการประชาธิปไตยแก่สมาชิกและองค์กรในตำบล

ทุกประเด็นเชื่อมโยงทฤษฎีการวิเคราะห์สภาชุมชน เป็นการชี้ให้เห็นการเชื่อมโยงของระบบการดำเนินงานของสภาชุมชนที่มีพัฒนาการการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องและหลากหลายที่เชื่อมโยงกันบนฐานคิดว่าด้วยความเป็นสภาชุมชน ที่เป็นพื้นที่กลางในการปรึกษาหารือและแลกเปลี่ยนความคิด เพื่อการแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนในระดับท้องถิ่นซึ่งสภาชุมชนมีทั้งที่เกิดจากความต้องการของชุมชนเอง หรือสภาชุมชนที่ถูกออกแบบและจัดตั้งโดยหน่วยงานภาครัฐที่มีความคาดหวังต่อการเข้ามาช่วยในการจัดการปัญหาเชิงระบบของสังคม แต่ในทางปฏิบัติสภาชุมชนที่เกิดขึ้นจากการจัดตั้งของหน่วยงานภาครัฐบางรูปแบบอาจไม่เอื้อให้การแก้ปัญหาเชิงระบบที่ดี แต่กลับทำให้เกิดปัญหาเชิงโครงสร้างที่มีความซ้ำซ้อน ซึ่งหากวิเคราะห์ในแง่ลบนี้อาจเป็นการวางเงื่อนไขจากภาครัฐที่ต้องการทำให้ชุมชนอ่อนแอ โดยออกแบบโครงสร้างของสภาชุมชนให้ดูเหมือนว่ามีความเข้มแข็งแต่แท้จริงอ่อนแอและขาดความต่อเนื่องในการเชื่อมโยงการดำเนินงานเชิงระบบและแฝงด้วยหลักการของการตรวจสอบและการถ่วงดุลอำนาจ ที่เป็นเงื่อนไขสำคัญของการทำให้เกิดความขัดแย้งในการพัฒนาระดับพื้นที่ของสภาชุมชนหลายแห่ง อย่างไรก็ตามหากสภาชุมชนยึดมั่นต่อหลักคิดและเชื่อมั่นต่อกระบวนการสภาชุมชนที่เป็นพื้นที่กลางของทุกภาคส่วนได้เข้ามา

ร่วมเป็นส่วนหนึ่งในการแก้ปัญหาของเชิงระบบของชุมชนที่เกิดขึ้น และสร้างความร่วมมือให้ทุกภาคส่วนเห็นคุณค่าของการแก้ปัญหาร่วมบนแนวคิดการใช้ปัญญารวมหมู่ การขับเคลื่อนการแก้ปัญหาเชิงระบบของชุมชนก็สามารถเกิดขึ้นได้จริงและส่งผลต่อการจัดการปัญหาเชิงโครงสร้างที่เกิดขึ้นในสังคมระดับประเทศได้ในที่สุด

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 การสร้างความรู้และความเข้าใจต่อสภาชุมชน เป็นแนวทางสำคัญของการขับเคลื่อนการพัฒนาชุมชนท้องถิ่น โดยใช้กระบวนการสภาชุมชนเป็นแกนกลางของการสร้างความร่วมมือและการปฏิบัติงานร่วมที่ทำให้เกิดการจัดการทรัพยากรชุมชนที่มีประสิทธิภาพเกิดความยั่งยืน

1.2 การพัฒนาระบบสภาชุมชนเพื่อเป็นพื้นที่กลางของการจัดการปัญหาและการพัฒนาทรัพยากรชุมชน ควรให้ความสำคัญต่อการสื่อสารและสร้างความเข้าใจแก่ประชาชนต่อการดำเนินงานของสภาชุมชนให้มากขึ้นและต่อเนื่อง เพื่อให้เกิดการรับรู้และเข้าต่อบทบาทการทำงานของสภาชุมชน และเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ที่สนใจ

เข้ามาร่วมเป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินงานของสภาชุมชน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาการใช้สภาชุมชนเป็นกลไกของการลดความเหลื่อมล้ำที่เกิดขึ้นกับสังคมไทยในมิติต่างๆ

2.2 ควรศึกษาแนวคิดปัญญารวมหมู่ที่เป็นการสร้างการเรียนรู้ร่วมของคนในชุมชนต่อการจัดการปัญหาหรือสถานการณ์วิกฤตที่เกิดขึ้นกับชุมชนปัจจุบัน

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการศึกษาฐานคิดการก่อตั้ง โครงสร้าง ลักษณะ ระบบการดำเนินงาน และบทบาทการทำงานของสภาชุมชนที่มีอยู่ในประเทศไทยอาจกล่าวได้ว่าสภาชุมชนถือเป็นพื้นที่กลางหรือเวทีปรึกษาหารือ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ เพื่อนำไปสู่แนวทางการแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนในระดับท้องถิ่นเพื่อการจัดการทรัพยากรร่วมกัน ที่มีการเชื่อมโยงการทำงานบนความหลากหลาย บนฐานคิด โครงสร้าง ลักษณะ ระบบการดำเนินงานและบทบาทการทำงานที่แตกต่างกัน โดยมีรายละเอียดดังรูปภาพที่ 1

Community “ความเป็นชุมชน” + Collective Intelligence “การคิดร่วมแบบปัญญาารวมหมู่”			
ฐานคิดการก่อเกิดสภาชุมชน	สภาชุมชนแบบองค์รวม (Collectivity)		สภาชุมชนแบบแยกส่วน (Separation)
	โครงสร้างตามลักษณะองค์กร	โครงสร้างตามระดับการเชื่อมโยงการทำงาน	โครงสร้างตามการบริหารจัดการสภาชุมชน
โครงสร้างสภาชุมชนในการเชื่อมโยงการทำงาน	(1) สภาชุมชนที่มีโครงสร้างแบบง่าย (2) สภาชุมชนที่มีโครงสร้างซับซ้อน	(1) ระดับหมู่บ้าน/ชุมชน (2) ระดับหมู่บ้านสู่การเชื่อมโยงการทำงานระดับตำบล (3) ระดับตำบลสู่การขับเคลื่อนงานระดับประเทศ	(1) การบริหารจัดการสภาชุมชนแนวราบ (2) การบริหารจัดการสภาชุมชนแนวตั้ง
ลักษณะของสภาชุมชนที่มีอยู่ในประเทศไทย	การวิเคราะห์ลักษณะการจัดตั้ง (1) สภาชุมชนแบบเป็นทางการ (2) สภาชุมชนแบบไม่เป็นทางการ	การวิเคราะห์ตามลักษณะองค์กร (1) สภาชุมชนแบบไม่มีโครงสร้าง (2) สภาชุมชนแบบมีโครงสร้างชัดเจน (3) สภาชุมชนแบบกึ่งโครงสร้าง	
ระบบการบริหารจัดการบนความหลากหลายของสภาชุมชน	(1) การวางแผนการทำงาน (2) กฎกติกาการทำงาน (3) การสื่อสารภายในสภาชุมชน	(4) การพัฒนาทักษะการเรียนรู้ของผู้นำและสมาชิกสภาชุมชน (5) การอำนวยความสะดวกต่อการดำเนินงานของสภาชุมชน (6) การควบคุมการดำเนินงานของสภาชุมชน	
บทบาทสภาชุมชน	การเป็นพื้นที่พูดคุยแลกเปลี่ยน/เวทีปรึกษาหารือ การประสานความร่วมมือ การเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาและการพัฒนา การสร้างความร่วมมือในการจัดการ ดูแลรักษา และใช้ประโยชน์จากทรัพยากรชุมชนอย่างยั่งยืน		การเผยแพร่ให้ความรู้ความเข้าใจ การเสริมสร้างให้องค์กรชุมชนเข้มแข็ง การวางกติกาการดำเนินงานกิจการของสภาชุมชน

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- ชัชวาลย์ ทองดีเลิศ. (2564). *คู่มือสภาพลเมือง*. กรุงเทพฯ: สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน.
- พีรพัฒน์ พันศิริ. (2559). *เอกสารประกอบการสอนรายวิชา การพัฒนาองค์กรชุมชน*. นครปฐม: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- สลิลทิพย์ เชียงทอง. (2558). บทบาทของสภาองค์กรชุมชนในการเสริมสร้างการเรียนรู้ประชาธิปไตยของสมาชิกชุมชน. *วารสารการบริหารท้องถิ่น*, 8(1), 52-60.
- Bauman, Z. (2001). *Community: Seeking Safety in an Insecure World*. Cambridge, UK: Polity.
- Creswell, C. V. L. and Garrett, A. L. (2008). *Methodological issues in conducting mixed methods research designs*. In Advances in Berman, M.M. (ed.). *Advances in Mixed methods Research: Theories and Application*. London: Sage Publications.
- Fayol, H. (1949). *General and Industrial Management*. London: Sir Isaac Pitman & Sons.
- Harari, Y. (2015). *Sapiens: A brief history of humankind*. London: Vintage.
- Stoner, J. (1992). *Management*. (5th ed). English: Prentice Hall.
- The Community Councils. (2022). *What is a Community Council?*. Retrieved from <https://www.communitycouncils.scot/what-is-a-community-council>

รูปแบบการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการคิด
เชิงสร้างสรรค์ของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดสุราษฎร์ธานี
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร*
Teacher Development Model in Learning Management that
Promotes Creative Thinking Skills of Secondary Schools in
Surat Thani Province under The Secondary Educational
Service Area Office, Surat Thani and Chumphon

ธีรพงษ์ คงด้วง

Thirapong Kongduang

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

Sutthani Rajabhat University, Thailand

E-mail: jimmax617@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัญหาการพัฒนาครูและการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ 2) พัฒนารูปแบบการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ และ 3) ประเมินผลการใช้รูปแบบการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นการวิจัยและพัฒนา โดยมีกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนจำนวน 335 คน ซึ่งได้มาโดยใช้ตารางสำเร็จรูปของ Krejcie & Morgan กลุ่มเป้าหมาย คือ ครูผู้สอนจำนวน 16 คน ได้มาโดยใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถามสภาพปัญหาการพัฒนาครู แบบประเมินความเหมาะสมของรูปแบบ แบบทดสอบความรู้ความเข้าใจก่อนและหลังการพัฒนาครู และแบบสอบถามความพึงพอใจ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบที (t-test)

*ได้รับบทความ: 18 ธันวาคม 2564; แก้ไขบทความ: 20 กุมภาพันธ์ 2565; ตอรับตีพิมพ์: 30 มิถุนายน 2565

Received: December 18, 2021; Revised: February 20, 2022; Accepted: June 30, 2022

ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพปัญหาการพัฒนาครูและการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับ ดังนี้ การพัฒนาครูในปัจจุบันเน้นการบรรยายมากกว่าการให้ครูลงมือปฏิบัติจริง การพัฒนาครูในปัจจุบันเน้นการพัฒนาการปฏิบัติงานตามโครงสร้างมากกว่าการพัฒนาด้านการจัดการเรียนรู้ และการนิเทศติดตามการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์

2. ผลการพัฒนารูปแบบการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์พบว่า รูปแบบประกอบด้วย หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา วิธีการพัฒนา และการวัดผลและประเมินผล ส่วนผลการประเมินความเหมาะสมของรูปแบบ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

3. ผลการประเมินการใช้รูปแบบการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ พบว่า คะแนนวัดความรู้ความเข้าใจก่อนและหลังการพัฒนาครู แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 และความพึงพอใจในการใช้รูปแบบการพัฒนาครู โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

คำสำคัญ: การพัฒนาครู; รูปแบบการพัฒนาครู; การจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์

Abstract

The purpose of this research are to study the problem conditions of teacher development and learning management that promotes creative thinking skills; 2) to develop a model of teacher development in learning management that promotes creative thinking skills; and 3) to evaluate the use of the teacher development model in learning management that promotes creative thinking skills of secondary schools in Surat Thani province under the Secondary Educational Service Area Office, Surat Thani and Chumphon. The research and development. The sample group consisted of 335 administrators and teachers using the table of Krejcie & Morgan. The target group consisted of 16 teachers using the table of Purposive Sampling. The tool is used as a problem condition questionnaire, a suitability assessment, cognitive tests, and satisfaction questionnaires. The data were analyzed by using basic statistics such as mean standard deviation and t-test.

The research results revealed as the following:

1. The problem conditions of teacher development and learning management that promotes creative thinking skills overall were at high levels, sorted in the following

order were: The teacher development today focuses on lecturing rather than putting teachers into practice. The development of teacher at present emphasizes on the operation development of structures rather than the development of learning management or follow-up supervision to monitor teacher development in learning management that promotes creative thinking skills.

2. The results of the development of a learning management model that promotes creative thinking skills showed that the model consists of principles, objectives, contents, development methods, and measurement and evaluation. The overall of suitability assessment results were at the highest levels.

3. The results of the evaluation of using the teacher development model in learning management that promote creative thinking skills indicated that the scores on understanding before and after the trainings were statistically significant difference at the .01 level. In addition, satisfaction in using the teacher development model in learning management that promotes creative thinking skills was on the whole at the highest level.

Keywords: Teacher Development; Teacher Development Model; Learning Management that Promotes Creative Thinking Skills

1. บทนำ

การจัดการศึกษาถือเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาบุคคลให้มีความพร้อมและเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข โดยเฉพาะด้านกระบวนการเรียนรู้เน้นการปลูกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้อง มีความสามารถในการประกอบอาชีพ รู้จักพึ่งตนเอง มีความคิดสร้างสรรค์ ใฝ่รู้และเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง ครูจึงถือเป็นตัวแปรสำคัญในการขับเคลื่อนการเรียนรู้ของผู้เรียน บทบาทของครูจึงต้องปรับเปลี่ยนไปตามยุคสมัย โดยการจัดการเรียนการสอนในยุคใหม่นี้

มุ่งเน้นให้ผู้เรียนสามารถสร้างผลผลิตอย่างสร้างสรรค์ เน้นการคิด หรือการสร้างสิ่งใหม่ๆ ผลิตเป็นผลงานของตนเองอย่างมีความคิดสร้างสรรค์ ใช้ความคิดอย่างมีวิจารณญาณในการตัดสินใจเลือกสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เหมาะสม มีความรับผิดชอบต่องานที่สร้างสรรค์ขึ้น (ทวีศักดิ์ จินดานุรักษ์, 2560, หน้า 14-29) ครูจะต้องเปลี่ยนบทบาทจากผู้บรรยายเป็นผู้แนะนำและอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน เน้นการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เพื่อให้ผู้เรียนสามารถสร้างสรรค์และพัฒนาองค์ความรู้ได้ด้วยตนเองที่มุ่งให้ครูจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีศักยภาพในการสร้างสรรค์สังคม เปิดพื้นที่ให้ผู้เรียนได้มีส่วน

ร่วมในการแก้ปัญหา ตลอดจนสร้างสรรค์นวัตกรรมที่ช่วยสร้างสรรค์ชุมชนและสังคมให้ดีขึ้น (มารุฒ พัฒนาผล และวิชัย วงษ์ใหญ่, 2562 , หน้า 3)

การจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์นั้น มีองค์ประกอบสำคัญ 3 ประการ ได้แก่ 1) การสร้างบรรยากาศในชั้นเรียนให้อำนวยต่อการสอนของครูและการเรียนรู้ของผู้เรียน 2) การยอมรับในการแสดงออกอย่างอิสระของผู้เรียนในการที่จะคิดหรือการกระทำของตัวเอง 3) การระดมสมองหรือให้ออกาสผู้เรียนในการคิดอย่างอิสระที่สุด ให้ผู้เรียนทุกคนได้แสดงความคิดเห็น ให้ข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหาให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ (ภัทรธีรา ปลื้มจิตต์, 2562) เพื่อส่งเสริมทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ 4 ลักษณะ ได้แก่ ความคิดคล่องแคล่ว ความคิดริเริ่ม ความคิดยืดหยุ่น และความคิดละเอียดประณีต (Guilford, 1967, pp. 279-282) ให้เกิดขึ้นกับกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียนให้สอดคล้องกับลักษณะของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 โดยการที่จะพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามเป้าหมายของการจัดการศึกษาจะต้องอาศัยผู้สอนที่มีทักษะและความเป็นมืออาชีพในการจัดการเรียนการสอนซึ่งการพัฒนาครูผู้สอนให้มีคุณภาพในการจัดการเรียนรู้จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยการพัฒนาครูในปัจจุบันมีหลายรูปแบบ เช่น การอบรม สัมมนา การนิเทศ รวมทั้งการพัฒนาครูผ่านระบบออนไลน์ ซึ่งปัญหาสำคัญของการพัฒนาครูในปัจจุบันมีสาเหตุ เช่น หลักสูตรการพัฒนาไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เข้ารับการพัฒนา ช่วงระยะเวลาการพัฒนาไม่เหมาะสม หน่วยพัฒนาและรูปแบบการพัฒนา

ไม่มีประสิทธิภาพ ไม่มีการติดตามประเมินผลหลังการพัฒนา และที่สำคัญคือการดึงครูออกจากห้องเรียน ดึงผู้บริหารและบุคลากรออกจากโรงเรียน (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2560) ดังนั้น การพัฒนาครูให้มีประสิทธิภาพในการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์จึงมีความจำเป็นที่จะช่วยพัฒนาให้ครูมีความรู้และทักษะในการจัดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จากการศึกษาเป้าประสงค์ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร ได้กำหนดที่มุ่งหวังให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนว่าผู้เรียนเป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ คิดสร้างสรรค์นวัตกรรมเป็นคนดี คนเก่ง มีคุณภาพ สามารถพึ่งพาตนเองได้ ดำเนินชีวิตตามวิถีไทยและปรับตัวรับการเปลี่ยนแปลงของโลกในศตวรรษที่ 21 (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร, 2563) ซึ่งจากการศึกษาแผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2564 ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร พบว่ามีการดำเนินโครงการเกี่ยวกับการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้น้อยและไม่ตอบสนองต่อการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ นอกจากนี้จากการศึกษาสภาพปัญหาการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ พบว่า การพัฒนาครูในปัจจุบันเน้นการบรรยายมากกว่าการให้ครูลงมือปฏิบัติจริง การพัฒนาครูในปัจจุบันเน้นการพัฒนาการปฏิบัติงานตามโครงสร้างมากกว่าการพัฒนาด้านการจัดการเรียนรู้ รวมทั้งขาดการนิเทศติดตามการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งจากประเด็นความ

สำคัญและความเป็นมาของปัญหาข้างต้น จึงควรมีการพัฒนาครูให้มีความรู้ความเข้าใจและทักษะในการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมการทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งจะช่วยพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้สามารถสร้างสรรค์นวัตกรรมและเป็นยุวนวัตกรรมให้แก่สังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการพัฒนาครูและการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดสุราษฎร์ธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร

2. เพื่อพัฒนารูปแบบการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดสุราษฎร์ธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร

3. เพื่อประเมินผลการใช้รูปแบบการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดสุราษฎร์ธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยแบ่งขั้นตอนการวิจัยเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาสภาพปัญหาการพัฒนาครูและการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการ

คิดเชิงสร้างสรรค์ของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดสุราษฎร์ธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร

กลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดสุราษฎร์ธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร จำนวน 335 คน ซึ่งได้มาจากตารางสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan (1970, pp. 607-610)

เครื่องมือการวิจัย คือ แบบสอบถามสภาพปัญหาการพัฒนาครูและการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดสุราษฎร์ธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร การเก็บรวบรวมข้อมูล คือ ผู้วิจัยส่งหนังสือขออนุญาตเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยพร้อมแบบสอบถามออนไลน์ (Google Form) เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัยจากกลุ่มตัวอย่างในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2564

การวิเคราะห์ข้อมูล คือวิเคราะห์ข้อมูลผลการศึกษาสภาพปัญหาการพัฒนาครูและการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ฯ จากแบบสอบถาม โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนารูปแบบการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดสุราษฎร์ธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร

เครื่องมือการวิจัย คือ 1) แบบประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ และ 2) คู่มือการใช้การใช้รูปแบบการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ การเก็บรวบรวมข้อมูล คือ ผู้วิจัยนำ (ร่าง) รูปแบบการพัฒนาครู แบบประเมินความเหมาะสมของรูปแบบ คู่มือการใช้การใช้รูปแบบการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ ที่สร้างขึ้น เสนอผู้ทรงคุณวุฒิด้านการบริหารสถานศึกษาและด้านการจัดการเรียนรู้ จำนวน 7 ท่าน พิจารณาความเหมาะสมของรูปแบบการพัฒนาครู

การวิเคราะห์ข้อมูล คือ วิเคราะห์ข้อมูลความเหมาะสมของรูปแบบการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์จากแบบประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการพัฒนาครู โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

ขั้นตอนที่ 3 ประเมินผลการใช้รูปแบบการพัฒนาในการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดสุราษฎร์ธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร กลุ่มเป้าหมาย คือ ครูผู้สอนของโรงเรียนมัธยมศึกษาในอำเภอเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร จำนวน 2 โรงเรียน โรงเรียนละ 8 คน โดยใช้วิธีการ

เลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) ประกอบด้วย ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้ละ 1 คน รวมจำนวน 16 คน

เครื่องมือการวิจัยคือ 1) แบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจก่อนและหลังการพัฒนาครู 2) แบบประเมินผลการอบรมผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ การอบรมเชิงปฏิบัติการและการนิเทศติดตามการจัดการเรียนรู้ 3) แบบประเมินความพึงพอใจในการใช้รูปแบบการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์

การเก็บรวบรวมข้อมูล คือผู้วิจัยดำเนินการเก็บข้อมูล โดยให้กลุ่มเป้าหมายทดลองและประเมินผลการใช้รูปแบบการพัฒนาครู ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 โดยการทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจก่อนและหลังการพัฒนาครู การอบรมผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ การอบรมเชิงปฏิบัติการ การนิเทศติดตามและการประเมินความพึงพอใจในการใช้รูปแบบ

การวิเคราะห์ข้อมูล คือ วิเคราะห์ข้อมูลแบบทดสอบการวัดความรู้ความเข้าใจก่อนและหลังการพัฒนาครูโดยใช้ร้อยละและการทดสอบที (t-test) วิเคราะห์ข้อมูลผลการอบรมผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ การอบรมเชิงปฏิบัติการและการนิเทศติดตามการจัดการเรียนรู้โดยใช้ร้อยละ และวิเคราะห์ข้อมูลความพึงพอใจในการใช้รูปแบบการพัฒนาครู โดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

4. สรุปผลการวิจัย

1. สภาพปัญหาการพัฒนาครูและการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดสุราษฎร์ธานี สังกัด สพม.สุราษฎร์ธานี ชุมพร พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก เรียงตามลำดับ ดังนี้ การพัฒนาครูในปัจจุบันเน้นการบรรยายมากกว่าการให้ครูลงมือปฏิบัติจริง การพัฒนาครูในปัจจุบันเน้นการพัฒนาการปฏิบัติงานตามโครงสร้างมากกว่าการพัฒนาการจัดการจัดการเรียนรู้ และการนิเทศติดตามการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์

2. รูปแบบการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดสุราษฎร์ธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี มีดังนี้

2.1 รูปแบบการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ประกอบด้วย หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา วิธีการพัฒนา และการวัดและประเมินผล โดยมีวิธีการพัฒนาครู 3 วิธี ได้แก่ การอบรมผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ การอบรมเชิงปฏิบัติการ และการนิเทศติดตามการจัดการเรียนรู้

2.2 ความเหมาะสมของรูปแบบการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เรียงตามลำดับ คือ ด้านคู่มือการใช้ ด้านองค์ประกอบ ด้านความเป็นไปได้ และด้านความเป็นประโยชน์

3. การประเมินผลการใช้รูปแบบการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดสุราษฎร์ธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร

3.1 ผลการประเมินการวัดความรู้ความเข้าใจก่อนและหลังการพัฒนาครู พบว่า คะแนนวัดความรู้ความเข้าใจก่อนและหลังการพัฒนาครูแตกต่างกันมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3.2 ผลการประเมินการอบรมผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับดี คะแนนเฉลี่ยเท่ากับร้อยละ 88.40 ผลการประเมินการอบรมเชิงปฏิบัติการ พบว่า ภาพรวมอยู่ในระดับดี คะแนนเฉลี่ยเท่ากับร้อยละ 94.17 และผลการประเมินการนิเทศติดตามการจัดการเรียนรู้ ภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก คะแนนเฉลี่ยเท่ากับร้อยละ 92.00 ตามเกณฑ์การวัดและประเมินผลที่ระบุไว้ในคู่มือการใช้รูปแบบการพัฒนาครู

3.3 ผลการประเมินความพึงพอใจในการใช้รูปแบบการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ โดยรวมและรายด้าน อยู่ในระดับมากที่สุด เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปน้อย ได้แก่ ด้านการนิเทศติดตามด้านประโยชน์ของรูปแบบ และด้านการอบรมผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์

5. อภิปรายผลการวิจัย

1. การศึกษาสภาพปัญหาการพัฒนาครูและการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัด

สุราษฎร์ธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
มัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร มีประเด็นนำมา
อภิปรายดังนี้

1.1 ผลการศึกษาสภาพปัญหาการ
พัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการ
คิดเชิงสร้างสรรค์ฯ ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก
ทั้งนี้เป็นเพราะว่า สภาพการพัฒนาครูในปัจจุบัน
เป็นรูปแบบการอบรม สัมมนา เพื่อรับฟังบรรยาย
ให้ความรู้จากวิทยากรเป็นหลัก ซึ่งขาดการลงมือ
ปฏิบัติในการทำกิจกรรม แลกเปลี่ยนความคิดเห็น
อย่างแท้จริง ทำให้ครูไม่ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง
ส่งผลให้ไม่สามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การ
สอนของครูได้ สอดคล้องกับสำนักงานเลขาธิการ
สภาการศึกษา (2560) ที่กล่าวว่า ปัญหาสำคัญของการ
พัฒนาครู คือ ไม่สามารถนำองค์ความรู้ทักษะ
ที่ได้ไปพัฒนานตนเองและพัฒนาคุณภาพผู้เรียน
ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งมาจากสาเหตุใหญ่ๆ คือ
หลักสูตรไม่สอดคล้องกับความต้องการ ช่วงระยะ
เวลาการพัฒนาไม่เหมาะสม หน่วยพัฒนาและ
รูปแบบการพัฒนาไม่มีประสิทธิภาพ ไม่มีการ
ติดตามประเมินผลซึ่งเป็นการดึงครูออกจาก
ห้องเรียน อาจก่อให้เกิดปัญหาและส่งผลกระทบ
โดยตรงต่อคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียน

1.2 ผลการศึกษาสภาพปัญหาการ
จัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ฯ
ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เป็นเพราะว่า
สภาพการจัดการเรียนรู้ในปัจจุบันเป็นการเรียนรู้
แนวใหม่ที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนค้นคว้าและสร้างองค์
ความรู้ด้วยตนเอง เน้นทักษะการเรียนรู้ในศตวรรษ
ที่ 21 เช่น ทักษะการคิดสร้างสรรค์จะช่วยต่อยอด

องค์ความรู้ของผู้เรียนไปสู่ทักษะด้านอื่นๆ
สอดคล้องกับลัดดาวัลย์ นงประโคน (2560) ได้
กล่าวว่า การจัดการเรียนรู้เป็นการจัดสถานการณ์
หรือกิจกรรมการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้มีประสบการณ์
อันก่อให้เกิดการเรียนรู้ได้ง่าย ซึ่งส่งผลให้ผู้เรียนมี
ความเจริญงอกงามและพัฒนาการทั้งทางกาย
สมอง อารมณ์และสังคม การจัดการเรียนรู้ไม่ใช่
เป็นเพียงการถ่ายทอดเนื้อหาวิชา โดยใช้วิธีการ
บอกให้จดจำและนำไปท่องจำเพื่อสอบเท่านั้น

2. ผลการพัฒนารูปแบบการพัฒนาครู
ในการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการคิด
เชิงสร้างสรรค์ฯ ได้แก่ 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์
3) เนื้อหา 4) วิธีการพัฒนา และ 5) การวัดและ
ประเมินผล ซึ่งมีความเหมาะสมของรูปแบบ
โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งมีวิธีการพัฒนา
3 รูปแบบ ได้แก่ 1) การอบรมผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์
2) การอบรมเชิงปฏิบัติการ และ 3) การนิเทศ
ติดตาม เพื่อให้ครูมีความรู้ ความเข้าใจและเกิด
ทักษะในการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการคิด
เชิงสร้างสรรค์ 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการออกแบบการ
จัดการเรียนรู้ ด้านวิธีการจัดการเรียนรู้และด้าน
การวัดและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ รวมทั้ง
จัดทำคู่มือการใช้รูปแบบที่มีความละเอียด สมบูรณ์
และสามารถนำไปประกอบการใช้รูปแบบได้จริง
อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับงานวิจัยของ
อุบล หนูฤกษ์ (2563) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องรูปแบบการ
พัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้โดยใช้การสร้างสรรค์
เป็นฐาน โรงเรียนเครือข่ายเกาะพะงัน สังกัดสำนัก
งานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี
เขต 1 พบว่า การประเมินความเหมาะสมของ

รูปแบบการพัฒนาครูด้านการจัดการเรียนรู้ โดยภาพรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ซึ่งจุดเด่นของรูปแบบการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์นี้จะช่วยส่งเสริมให้ครูผู้สอนมีความรู้และทักษะในการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ทั้ง 4 ทักษะให้เกิดขึ้นแก่ผู้เรียน ได้แก่ ทักษะการคิดริเริ่ม ทักษะการคิดคล่องแคล่ว ทักษะการคิดยืดหยุ่น และทักษะการคิดละเอียดประณีต ได้อย่างมีประสิทธิภาพสอดคล้องกับทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ซึ่งเป็นทักษะสำคัญของผู้เรียนในศตวรรษที่ 21

3. ผลการประเมินผลการใช้รูปแบบการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ อภิปรายผลได้ ดังนี้ 1) ผลการทดสอบวัดความรู้ก่อนและหลังการพัฒนาครู พบว่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01 ทั้งนี้เป็นเพราะว่า การพัฒนาครูตามรูปแบบการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ มีการลำดับเนื้อหาและออกแบบวิธีการพัฒนาครูจากง่ายไปยากอย่างเป็นระบบ ทำให้ครูเข้าใจเนื้อหาได้ชัดเจนและสามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ 2) ผลการอบรมผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ ผลการอบรมเชิงปฏิบัติการ ผลการนิเทศติดตาม พบว่า กลุ่มเป้าหมายจำนวน 16 คน มีผลการประเมินโดยภาพรวมอยู่ในระดับดี ทั้งนี้เป็นเพราะว่า ผู้วิจัยได้ออกแบบและสร้างเว็บไซต์การอบรมผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ที่มีความสะดวกในการใช้งาน มีระยะเวลาในการอบรมที่เหมาะสม

จัดการอบรมเชิงปฏิบัติการที่เน้นให้ครูได้ลงมือปฏิบัติอย่างแท้จริง วิทยากรถ่ายทอดความรู้และตอบคำถามได้ชัดเจน มีระยะเวลาให้ครูได้เตรียมความพร้อมในการจัดการเรียนรู้และการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ที่เหมาะสม รวมทั้งผู้นิเทศมีการให้คำปรึกษา แนะนำอย่างเป็นกัลยาณมิตรตลอดการนิเทศติดตาม และ 3) ความพึงพอใจในการใช้รูปแบบการพัฒนาครูฯ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทุกด้าน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่ารูปแบบการพัฒนาครูเป็นการพัฒนาครูผ่านระบบออนไลน์ ซึ่งสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้อย่างสะดวกตลอดเวลา เนื้อหาและวิธีการพัฒนาครูมีความน่าสนใจและทันสมัยกระตุ้นให้ผู้เข้าอบรมเกิดความกระตือรือร้นในการพัฒนาตนเองได้เต็มที่ รวมทั้งมีการสะท้อนผลและแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาการจัดการเรียนรู้อีกด้วยสอดคล้องกับงานวิจัยของอุมาพร ทองมาก (2563) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานของเครือข่ายสินปุนตาปี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3 พบว่าหลังการใช้รูปแบบการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้แบบโครงงาน ครูมีความรู้เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานก่อนและหลังแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญจากสถิติที่ระดับ .01

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 การนำรูปแบบการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการคิดเชิง

สร้างสรรค์ของโรงเรียนมัธยมศึกษาในจังหวัดสุราษฎร์ธานี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร ไปใช้ควรปรับวิธีการอบรมผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ การอบรมเชิงปฏิบัติการ และการนิเทศติดตามการจัดการเรียนรู้ให้มีความเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องและมีการติดตามประเมินผลการพัฒนาครูอย่างต่อเนื่องและเป็นระบบ

1.2 การนำรูปแบบการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ ฯ ไปใช้ ควรดำเนินการให้เป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาบุคลากรหรือการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษา

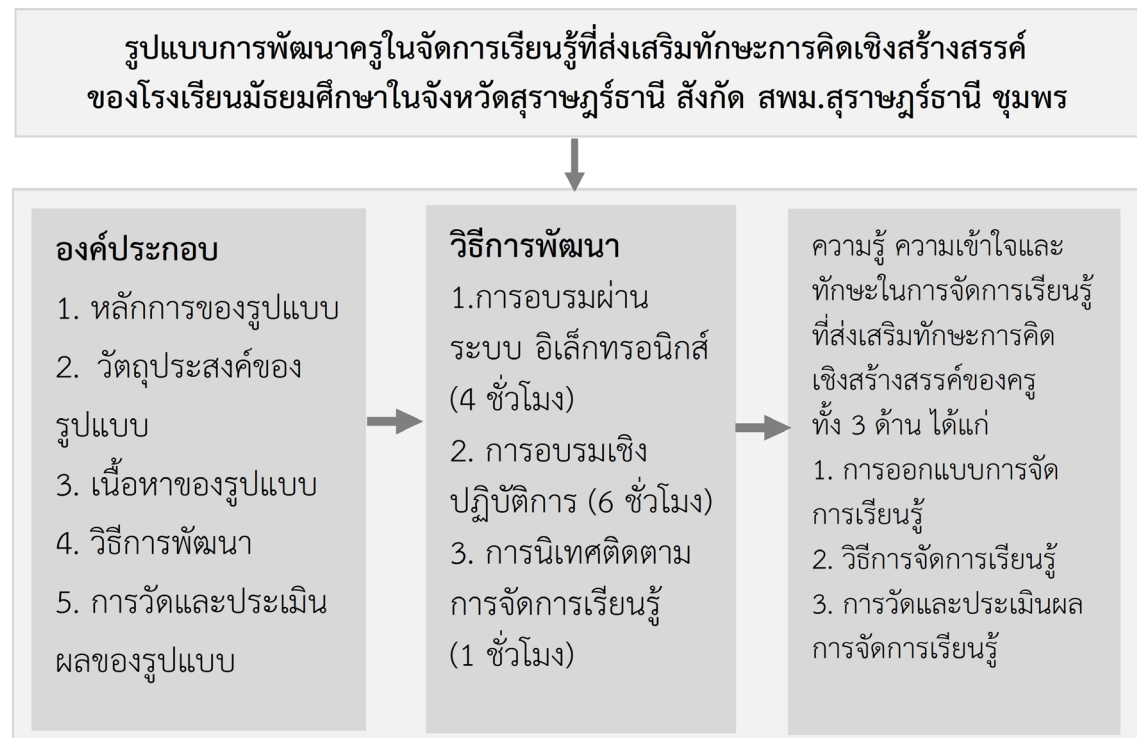
2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยเชิงปฏิบัติการการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์แบบมีส่วนร่วมกับการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา

2.2 ควรมีการวิจัยและพัฒนาหลักสูตรการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

การวิจัยเรื่อง รูปแบบการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ ทำให้ได้แนวทางการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้ที่ส่งเสริมทักษะการคิดเชิงสร้างสรรค์ ดังภาพที่ 1

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- ทวีศักดิ์ จินดานุรักษ์. (2560). ครูและนักเรียนในยุคการศึกษาไทย 4.0. *วารสารอิเล็กทรอนิกส์การเรียนรู้ทางไกลเชิงนวัตกรรม*, 7(2), 14-29.
- ภัทรธีรา ปลื้มจิตต์. (2562). โปรแกรมพัฒนาครูด้านการออกแบบการเรียนรู้การคิดสร้างสรรค์ของนักเรียน สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 21. (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- มารุฒ พัฒนา และวิชัย วงษ์ใหญ่. (2562). การเรียนรู้เพื่อเสริมพลังสร้างสรรค์สังคม (Social Creativity). กรุงเทพฯ: ศูนย์ผู้นำนวัตกรรมและยุทธศาสตร์การเรียนรู้.
- ลัดดาวัลย์ นงประโคน. (2560). การจัดการเรียนรู้แบบสะเต็มศึกษา เพื่อพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดสร้างสรรค์ในชั้นเรียนวิทยาศาสตร์ของนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาสุราษฎร์ธานี ชุมพร. (2563). แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ 2564. สุราษฎร์ธานี: กลุ่มนโยบายและแผน.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2560). ระบบและรูปแบบการพัฒนาครูที่เหมาะสมกับสังคมไทยและความเป็นสากล. กรุงเทพฯ: พรักหวานกราฟฟิค.
- อุบล หนูฤกษ์. (2563). รูปแบบการพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้โดยใช้การสร้างสรรค์เป็นฐาน โรงเรียนในเครือข่ายเกาะพะงัน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 1. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). สุราษฎร์ธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- อุมาพร ทองมาก. (2563). การพัฒนาครูในการจัดการเรียนรู้แบบโครงงานของเครือข่ายลุ่มปุนตาปี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 3. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). สุราษฎร์ธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี.
- Guiford, J. P. (1967). The discovery of aptitude and achievement variables. *International Journal of Science Education*, 26(106), 279-282.
- Krejcie, R. V. & Morgan, D. W. (1970). Determining sample size for research activities. *Educational and Psychological Measurement*, 30(3), 607-610.

**การสำรวจความต้องการหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเรื่อง อีสปอร์ต
กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครพนม***
**A survey on the requirement of the additional course on E-sports
in the Science and Technology Subject Areas of Schools under the
Secondary Educational Service Area office Nakhon Phanom**

จตุรภูช ไพรสนธิ์ และวัลณิกา ฉลากบาง
Jaturaput Praison and Wannika Chalangkang
มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
Sakon Nakhon Rajabhat University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: k.jaturaput@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) สำรวจความต้องการหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเรื่อง อีสปอร์ต กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม 2) ศึกษารูปแบบของหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเรื่อง อีสปอร์ต กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสำรวจเป็นเครื่องมือรวบรวมข้อมูล จากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 399 คน แบบสำรวจได้รับการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 7 คน โดยมีดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่าง 0.71 ถึง 1.00 ผลสำรวจ ความต้องการหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเรื่อง อีสปอร์ต

ผลการวิจัยพบว่า

1. ความต้องการหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม เรื่อง อีสปอร์ต อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.14$)
2. หลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม เรื่อง อีสปอร์ต ประกอบด้วย 5 หน่วยการเรียนรู้ หน่วยที่ 1 เกม และอีสปอร์ต หน่วยที่ 2 ทักษะการเล่นอีสปอร์ต หน่วยที่ 3 อีสปอร์ตกับการสื่อสาร หน่วยที่ 4 คุณภาพชีวิตกับอีสปอร์ต หน่วยที่ 5 การพัฒนาเกม

คำสำคัญ: อีสปอร์ต; หลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม; ความต้องการหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม

*ได้รับบทความ: 21 กันยายน 2564; แก้ไขบทความ: 1 เมษายน 2565; ตอรับตีพิมพ์: 30 มิถุนายน 2565

Received: September 17, 2021; Revised: April 1, 2022; Accepted: June 30, 2022

Abstract

The purposes of this research were 1) to survey the requirement of the additional course on E-sports in the Science and Technology Subject Areas of Schools under the Secondary Educational Service Area office Nakhon Phanom, 2) to study the curriculum design of the additional course on E-sports in the Science and Technology Subject Areas of Schools Under the Secondary Educational Service Area office Nakhon Phanom is Quantitative Research. The instrument used to gather information was a survey questionnaire which was distributed to 399 participants. Moreover, it was verified by the seven experts along which had the Index of Item-Objective Congruence (IOC) between 0.71 to 100.

The results are as follows:

1. The requirement of the additional course on E-sports indicated the overview at a high rate ($\bar{x} = 4.14$).
2. The additional course on E-sports is 5 units Unit 1 Games and E-sports Unit 2 E-sports skills Unit 3 E-sports and communication Unit 4 Quality of life with E-sports Unit 5 Games Development.

Keywords: E-sports; the additional course; the requirement of the additional course

1. บทนำ

ปัจจุบันความรู้หลากหลายด้านเข้ามา มีบทบาทและมีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของมนุษย์เป็นอย่างมาก ความรู้ที่หลากหลายและเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วนี้ ส่งผลให้มนุษย์ต้องปรับตัวตามให้ทันเพื่อการดำรงชีวิตได้อย่างสงบสุขอีสปอร์ตเป็นกิจกรรมหนึ่งที่เข้ามามีบทบาทในการดำเนินชีวิตของคนในสังคม ไม่ว่าจะเป็นในด้านของความบันเทิง ด้านกีฬา ตลอดจนด้านการประกอบอาชีพที่สามารถสร้างรายได้ในหลากหลายอาชีพอีสปอร์ตเป็นกิจกรรมที่พัฒนามาจากการเล่นเกมอิเล็กทรอนิกส์ ในยุคก่อนจะมองเกมเป็นปัญหา

ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง คุณภาพชีวิตของเด็กและเยาวชนที่ติดเกม ในจังหวัดนครพนมพบว่า เด็กและเยาวชนในจังหวัดนครพนม ตั้งแต่ประถมศึกษาดอนปลาย ถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย มีคุณภาพชีวิตที่ไม่ดีเนื่องจากการติดเกม (รุ่งลาวัลย์ เอี่ยมกุศลกิจ, 2551) ปัญหาเกี่ยวกับการติดเกมมีหลากหลายรูปแบบ เช่น เด็กและวัยรุ่นที่ติดเกม จะหมกมุ่นกับการเล่นเกมมากจนละเลยหน้าที่ ความรับผิดชอบทั้งด้านการเรียน การทำงานบ้าน ยอมอดอาหารเพื่อที่จะได้เล่นเกมอย่างต่อเนื่อง จนมีผลกระทบต่อสุขภาพ ตลอดจนการโกหก ขโมย ก้าวร้าว หนีเรียน หนีออกจากบ้าน เล่นการ

พนัน (สุภาวดี เจริญวานิช, 2557, หน้า 871-879) แต่ปัจจุบันจะเห็นว่าเกมที่สร้างปัญหาให้แก่วัยรุ่น ได้รับการพัฒนาเป็นการแข่งขันที่มีความนิยมอย่าง ก้าวกระโดด การหมุนเวียนของเศรษฐกิจในสังคมอีสปอร์ตนั้นมีมูลค่ามหาศาล ทำให้เกิดอาชีพที่หลากหลายและแปลกใหม่

จากการสำรวจข้อมูลเว็บไซต์ www.garenaacademy.com พบว่า อาชีพของเหล่าอีสปอร์ตประกอบด้วย เกมแอนิเมเตอร์ นักออกแบบเกม เกมอาร์ตติส นักพัฒนาเกม ประชาสัมพันธ์เกม นักข่าววงการเกม นักการตลาดด้านเกม นักกีฬาอีสปอร์ต เกมแคสเตอร์ สตรีมเมอร์ ผู้ฝึกสอนกีฬาอีสปอร์ต มีรายได้อยู่ระหว่าง 15,000-1,000,000 บาทต่อเดือน (ประชาชาติธุรกิจ, 2563) เนื่องด้วยการพัฒนาตนเองของอีสปอร์ตนั้นก้าวไปอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้ทรัพยากรมนุษย์ด้านอีสปอร์ตไม่เพียงพอต่อการขยายตัว จากปัญหาที่เกิดขึ้นทุกฝ่ายต้องเตรียมพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วในครั้งนี้ โดยเฉพาะเรื่องหลักสูตร อีสปอร์ตเป็นหลักสูตรหนึ่งที่หลายๆ ประเทศกำลังพัฒนา เช่น สาธารณรัฐประชาชนจีน เมื่อประมาณปี 2557 มหาวิทยาลัย Chongqing Energy ได้มีการเปิดสอนวิชา Recent Development of Electronic Sports and Analysis of Dota หรือพัฒนาการกีฬาอิเล็กทรอนิกส์และการวิเคราะห์ Dota สาธารณรัฐเกาหลีใต้เมื่อประมาณปี 2557 มหาวิทยาลัย Chung-Ang บรรจุการเรียนการสอนเกี่ยวกับอีสปอร์ต ประเทศญี่ปุ่น เมื่อประมาณปี 2558 โรงเรียนอาชีวศึกษา Tokyo School of Anime มีหลักสูตรเกี่ยวกับสาขาอีสปอร์ต ประเทศฝรั่งเศส

เมื่อประมาณปี 2558 มหาวิทยาลัย Maryville ได้ประกาศให้อีสปอร์ตเป็นกีฬาสโมสรและมีการเสนอทุนการศึกษาให้นักเรียน ส่วนในสหรัฐอเมริกา บางโรงเรียนมีการเปิดสอนเกี่ยวกับอีสปอร์ตและการเล่นเกม เช่นมหาวิทยาลัยใน New York มีการเรียนการสอนเกม Starcraft อย่างจริงจัง และอีกหลากหลายประเทศที่กำลังพัฒนา (ศรีณศิริ คัมภีรานนท์, 2563, หน้า 1-3)

ในประเทศไทยมีหน่วยงานของมหาวิทยาลัยหลายๆ มหาวิทยาลัยเปิดหลักสูตรอีสปอร์ตขึ้น เช่น มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา วิทยาลัยนวัตกรรมการจัดการ สาขาวิชาการจัดการอีสปอร์ต มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย คณะบริหารธุรกิจ สาขาวิชาการจัดการธุรกิจเกมและอีสปอร์ต และมหาวิทยาลัยศรีปทุม คณะศิลปกรรมศาสตร์ หลักสูตรการออกแบบอินเทอร์แอคทีฟและเกม เป็นต้น แต่ที่น่าแปลกใจเป็นอย่างมาก หลักสูตรอีสปอร์ตในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานนั้นยังไม่ปรากฏขึ้นในประเทศไทย จากการศึกษาข้อมูลหลักสูตรอีสปอร์ตข้างต้น ทำให้เห็นถึงความสอดคล้องของเนื้อหาหลักสูตรอีสปอร์ตที่มีเนื้อหาใกล้เคียงกับหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีในหลายๆ ด้าน โดยเฉพาะด้านเทคโนโลยี ดังนั้นถ้าจะพัฒนาหลักสูตรอีสปอร์ตขึ้นในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ควรที่จะพัฒนาในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

นักวิชาการได้ให้ความหมายของอีสปอร์ตไว้มากมาย เช่น ภาควิชา เจริญลาภ (2560, หน้า 20) กล่าวว่า อีสปอร์ตเป็นรูปแบบของกิจกรรมกีฬาที่มี

การใช้ระบบอิเล็กทรอนิกส์เป็นปัจจัยหลักในการดำเนินการแข่งขัน ผู้แข่งขันทั้งแบบเดี่ยวและแบบกลุ่มนั้นกระทำการกิจกรรมได้โดยผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ นอกจากนั้นอีสปอร์ตยังหมายรวมถึงการแข่งขันวิดีโอเกมทั้งแบบมีอาชีพและสมัครเล่น สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (2560, หน้า 3) กล่าวว่า อีสปอร์ตเป็นการแข่งขันวิดีโอเกมออนไลน์ กิจกรรมการแข่งขันที่ออกแบบให้เล่นผ่านอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ หรือบนเครือข่ายคอมพิวเตอร์ หรือบนเครือข่ายอินเทอร์เน็ต และพุดตาล ปรารักษ์ศรีภูมิ (2561, หน้า 20) กล่าวว่า กีฬาอิเล็กทรอนิกส์ เป็นรูปแบบของกิจกรรมกีฬาที่มีการใช้ระบบอิเล็กทรอนิกส์เป็นปัจจัยหลักในการดำเนินการแข่งขัน ซึ่งจากความหมายของนักวิชาการหลากหลายคนนั้นทำให้ทราบว่า อีสปอร์ตเป็นกิจกรรมการแข่งขันที่ผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ โดยมีรูปแบบกิจกรรมที่มีแบบแผนชัดเจน และมีความยุติธรรม

นักวิชาการให้ความหมายของหลักสูตรไว้มากมาย เช่น Sowell (1996, p. 5) ได้กล่าวถึงความหมายของหลักสูตรว่าเป็นการสอนบางอย่างให้กับผู้เรียน ตลอดจนการให้ข้อมูลข่าวสาร พัฒนาทักษะและทัศนคติ ทั้งที่ได้กำหนดไว้และไม่ได้กำหนดไว้ ดังที่ วิชัย วงษ์ใหญ่ (2554, หน้า 95) ได้กล่าวถึงความหมายของหลักสูตรไว้ว่า มวลประสบการณ์ทางการเรียนรู้ที่กำหนดไว้ในรายวิชา กลุ่มวิชา เนื้อหาสาระ รวมทั้งกิจกรรมต่างๆ ที่ดำเนินการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ จากความหมายของนักวิชาการจะเห็นว่าหลักสูตรคือแผนงานหรือโครงการที่จัด

ทำขึ้นเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อพัฒนาผู้เรียนในด้านต่างๆ ตามจุดมุ่งหมายที่บุคคลหรือกลุ่มคนได้กำหนดไว้ หลักสูตรมีหลากหลายประเภท ประกอบด้วย หลักสูตรที่ยึดสาขาวิชาหรือเนื้อหาวิชาหลัก หลักสูตรที่ยึดผู้เรียนเป็นหลัก หลักสูตรที่ยึดกิจกรรมและปัญหาสังคมเป็นหลัก หลักสูตรที่ยึดสมรรถภาพเป็นหลัก (รุ่งทิพย์ สารนอก, 2559, หน้า 21) โดยแต่ละประเภทก็จะใช้ในการพัฒนาหรือแก้ปัญหาในแต่ละสถานการณ์ที่แตกต่างกัน ซึ่งจากการศึกษาของผู้วิจัย ทำให้เห็นว่าหลักสูตรประเภทกิจกรรมและปัญหาสังคมมีความสอดคล้องมากที่สุดในการพัฒนาเป็นหลักสูตรอีสปอร์ต ในบริบทของโรงเรียนสามารถที่จะเพิ่มเติมความรู้ใหม่ๆ ที่ต้องการพัฒนาผู้เรียนได้ในรายวิชาเพิ่มเติม โดยในรายวิชาเพิ่มเติมนั้นเป็นรายวิชาที่จะเน้นสอนผู้เรียนในสิ่งที่อยากจะพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้เฉพาะด้าน ใช้เวลาไม่นานเน้นเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจที่สามารถนำไปใช้ได้จริง ผู้เรียนจะไม่โดนบังคับให้ผ่านหลักสูตรในรายวิชาเพิ่มเติมจะพัฒนาจากความต้องการของผู้เรียน ครู โรงเรียน ตลอดจนความต้องการของชุมชน ดังนั้นหลักสูตรที่เกี่ยวกับอีสปอร์ต ผู้วิจัยจึงเห็นควรที่จะจัดเป็นหลักสูตรในรายวิชาเพิ่มเติม

จากข้อมูลข้างต้น ผู้วิจัยจึงได้ทำการสำรวจความต้องการหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเรื่องอีสปอร์ต ในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษานครพนม เพื่อทราบมุมมองและแนวคิดของนักเรียน ครูผู้สอน ผู้บริหารโรงเรียน รวมไปถึงผู้บริหารการศึกษาว่า มีความคิดเห็นต่อ

หลักสูตรอีสปอร์ตไปในทิศทางใดบ้าง ต้องการที่จะจัดทำหลักสูตรอีสปอร์ตนี้มากน้อยเพียงใด ตลอดจนรูปแบบของหลักสูตรอีสปอร์ตนั้นควรเป็นอย่างไร

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. สำรวจความต้องการหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเรื่อง อีสปอร์ต กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม

2. ศึกษา รูปแบบของหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเรื่อง อีสปอร์ต กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ผู้วิจัยได้แบ่งขั้นตอนในการสำรวจความต้องการหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเรื่อง อีสปอร์ต กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม มี 3 ขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 ศึกษาวิธีการสร้างแบบสำรวจและสร้างแบบสำรวจ โดยแบบสำรวจจะประกอบด้วย 3 ตอน ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสำรวจ ตอนที่ 2 ความต้องการในการพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม เรื่อง อีสปอร์ต กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่นๆ ในส่วน

ของการวัดระดับความต้องการในการพัฒนาหลักสูตร ใช้มาตราประเมินค่า 5 ระดับ ได้แก่ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

ขั้นที่ 2 นำแบบสำรวจที่สร้างขึ้นเสนอเสนอผู้เชี่ยวชาญ 7 คน ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา แล้วปรับปรุงแก้ไขตามที่เสนอแนะ โดยแบบสำรวจที่ได้รับการตรวจสอบแล้ว มีค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ระหว่าง 0.71 ถึง 1.00

ขั้นที่ 3 นำแบบสำรวจไปเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 399 คน การสุ่มกลุ่มตัวอย่างจะสุ่มแบบหลายขั้นตอนดังนี้ 1) สุ่มอย่างง่ายด้วยการจับฉลากโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม ในสัดส่วนร้อยละ 80 ได้โรงเรียนจำนวน 40 โรงเรียน 2) ผู้บริหารการศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม ใช้วิธีเลือกแบบเจาะจง จำนวน 5 คน 3) ผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง โรงเรียนละ 1 คน จำนวน 35 คน 4) ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย โรงเรียนละ 2 คน จำนวน 79 คน 5) นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม ใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย โรงเรียนละ 7 คน จำนวน 280 คน

4. สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัย การสำรวจความต้องการหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเรื่อง อีสปอร์ต กลุ่มสาระ

การเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โรงเรียน นครพนม ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยตามตาราง
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา ดังนี้

ตารางที่ 1 ผลการสำรวจความต้องการหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเรื่อง อีสปอร์ต

ข้อที่	ประเด็นพิจารณา	ระดับความต้องการในการพัฒนาหลักสูตร					$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
		5	4	3	2	4			
ด้านที่ 1 ลักษณะของหลักสูตร									
1	ปัจจุบันมีความจำเป็นที่จะพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม เรื่อง อีสปอร์ต	109	147	124	14	5	3.85	0.90	มาก
2	ท่านต้องการให้โรงเรียนพัฒนาหลักสูตรอีสปอร์ตในกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี	170	131	90	6	2	4.16	0.86	มาก
3	ท่านต้องการให้โรงเรียนพัฒนาหลักสูตรอีสปอร์ตสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3	155	124	104	11	5	4.04	0.93	มาก
4	ท่านต้องการให้โรงเรียนพัฒนาหลักสูตรอีสปอร์ตในส่วนของรายวิชาเพิ่มเติม	152	119	106	16	6	3.99	0.97	มาก
รวม							4.01	0.92	มาก
ด้านที่ 2 เนื้อหาของหลักสูตร									
5	ท่านต้องการให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับอีสปอร์ต	145	142	96	10	6	4.03	0.92	มาก
6	ท่านต้องการให้นักเรียนมีความรู้พื้นฐานและแนวทางของอาชีพต่างๆ ในวงการอีสปอร์ต	156	139	91	8	5	4.09	0.90	มาก
7	ท่านต้องการให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิคการเล่นอีสปอร์ตอย่างถูกต้องและเหมาะสม	203	122	62	8	4	4.28	0.87	มาก
8	ท่านต้องการให้นักเรียนเล่นอีสปอร์ตโดยใช้เทคนิคขั้นพื้นฐานและเทคนิคขั้นสูงได้	177	116	85	14	7	4.11	0.97	มาก
9	ท่านต้องการให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิคการบรรยายอีสปอร์ต	154	131	88	19	7	4.02	0.98	มาก
10	ท่านต้องการให้นักเรียนบรรยายอีสปอร์ตบนสื่อออนไลน์ที่หลากหลายได้	163	120	93	16	7	4.04	0.98	มาก

ข้อที่	ประเด็นพิจารณา	ระดับความต้องการในการพัฒนาหลักสูตร					$\bar{X}$	S.D.	แปลผล
		5	4	3	2	1			
11	ท่านต้องการให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจและสามารถดูแลสุขภาพกายและสุขภาพจิตของตนเองเมื่อทำกิจกรรมเกี่ยวกับอีสปอร์ต	223	109	57	6	4	4.36	0.85	มาก
12	ท่านต้องการให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ การสร้างสมาธิและการควบคุมตัวตนเองเมื่อทำกิจกรรมเกี่ยวกับอีสปอร์ต	232	101	52	9	5	4.37	0.88	มาก
13	ท่านต้องการให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภาวะผู้นำเมื่อทำกิจกรรมเกี่ยวกับอีสปอร์ต	198	119	65	14	3	4.24	0.90	มาก
14	ท่านต้องการให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการทำงานเป็นทีมเมื่อทำกิจกรรมเกี่ยวกับอีสปอร์ต	212	120	56	8	3	4.33	0.84	มาก
15	ท่านต้องการให้นักเรียนอยู่ร่วมในสังคมและสังคมอีสปอร์ตได้อย่างมีความสุข	245	88	55	6	5	4.41	0.87	มาก
16	ท่านต้องการให้นักเรียนมีภูมิคุ้มกันตนเองต่อสภาวะการเข้าร่วมกิจกรรมของอีสปอร์ตในทุกๆ รูปแบบ	222	111	54	8	4	4.35	0.86	มาก
17	ท่านต้องการให้นักเรียนบริหารจัดการตนเอง และจัดการเวลาในการเล่นอีสปอร์ตได้อย่างเหมาะสม	236	96	52	7	8	4.37	0.92	มาก
18	ท่านต้องการให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาเกม	188	110	85	12	4	4.17	0.93	มาก
19	ท่านต้องการให้นักเรียนพัฒนาเกมของตนเองได้หลากหลายรูปแบบ	185	120	78	9	7	4.17	0.94	มาก
20	ท่านต้องการให้นักเรียนสืบค้นข้อมูลเกี่ยวกับอีสปอร์ตได้จากหลากหลายแหล่งสืบค้น	186	130	73	8	2	4.23	0.85	มาก
21	ท่านต้องการให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่ออีสปอร์ต การเล่นเกม การบรรยายอีสปอร์ตและสังคมอีสปอร์ต	200	114	77	6	2	4.26	0.86	มาก
รวม							4.22	0.90	มาก

ข้อที่	ประเด็นพิจารณา	ระดับความต้องการในการพัฒนาหลักสูตร					$\bar{x}$	S.D.	แปลผล
		5	4	3	2	4			
ด้านที่ 3 แนวทางการจัดการเรียนการสอน									
22	ท่านต้องการให้โรงเรียนออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนเรื่อง อีสปอร์ต ในรูปแบบที่หลากหลาย	152	112	104	17	14	3.93	1.06	มาก
23	ท่านต้องการให้ประเมินผลการเรียนการสอนเรื่อง อีสปอร์ต โดยใช้แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน	123	110	119	30	17	3.73	1.11	มาก
24	ท่านต้องการให้ประเมินผลการเรียนการสอนเรื่อง อีสปอร์ต โดยประเมินทักษะการปฏิบัติงานของนักเรียน	156	122	91	18	12	3.98	1.04	มาก
25	ท่านต้องการให้ประเมินผลการเรียนการสอนเรื่อง อีสปอร์ต โดยประเมินจากชิ้นงานของนักเรียน	152	112	104	17	14	3.93	1.06	มาก
รวม							3.89	1.07	มาก
รวมทั้งหมด							4.14	0.93	มาก

จากตารางที่ 1 สรุปผลได้ดังนี้

1. ผลการสำรวจสรุปทั้ง 3 ด้าน ประกอบด้วยด้านที่ 1 ลักษณะของหลักสูตร อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.01$) ด้านที่ 2 ด้านเนื้อหาของหลักสูตร อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.22$) ด้านที่ 3 ด้านแนวทางการจัดการเรียนการสอน อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 3.89$) และความต้องการหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเรื่องอีสปอร์ต ในภาพรวม อยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.14$)

2. การสำรวจความต้องการหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเรื่องอีสปอร์ต ผู้วิจัยได้สรุปเป็น 5 หน่วยโดยใช้เกณฑ์ความสอดคล้องของเนื้อหาในการแบ่งได้ ดังนี้

หน่วยที่ 1 เกมและอีสปอร์ตคือ มวลความรู้เกี่ยวกับเกมและอีสปอร์ต ประกอบด้วย ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเกมและอีสปอร์ต แนวโน้มของอีสปอร์ต ผลกระทบของอีสปอร์ตต่อสังคมไทย และความรู้พื้นฐานของอาชีพต่างๆ ในวงการอีสปอร์ต

หน่วยที่ 2 ทักษะการเล่นอีสปอร์ตคือ มวลความรู้เกี่ยวกับทักษะ รูปแบบและเทคนิคการเล่นอีสปอร์ต ประกอบด้วย ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเทคนิคการเล่นอีสปอร์ตในระดับพื้นฐานและเทคนิคขั้นสูง ความเข้าใจแนวทางการเล่นอีสปอร์ตที่หลากหลาย และการวิเคราะห์สถานการณ์จากความแตกต่างที่ผู้เล่นจะต้องเผชิญ

หน่วยที่ 3 อีสปอร์ตกับการสื่อสารคือ มวลความรู้ที่เกี่ยวกับการพูดและการบรรยายผ่าน ช่องทางออนไลน์ให้มีความน่าสนใจ ประกอบด้วย การพูดและการบรรยายให้น่าฟังและน่าสนใจ แนวทางการบรรยายผ่านสื่อต่างๆ เช่น Face Book, Youtube, Twitter และทักษะการบรรยาย อีสปอร์ต

หน่วยที่ 4 คุณภาพชีวิตกับอีสปอร์ตคือ มวลความรู้ที่เกี่ยวกับการใช้ชีวิตในสังคมและสังคม ออนไลน์โดยเฉพาะการเล่นอีสปอร์ตให้มีความสุข ประกอบด้วย เนื้อหาเกี่ยวกับการดูแลสุขภาพกาย และสุขภาพจิต การสร้างสมาธิและควบคุมตนเอง ในสถานการณ์ต่างๆ ตลอดจนความรู้เกี่ยวกับภาวะ ผู้นำและการทำงานเป็นทีม สามารถอยู่ร่วมใน สังคมและสังคมอีสปอร์ตได้อย่างมีความสุข การมี ภูมิคุ้มกันตนเองต่อสภาวะต่างๆ ในการเข้าร่วม กิจกรรมของอีสปอร์ตในทุกรูปแบบ

หน่วยที่ 5 การพัฒนาเกม คือ มวลความรู้ ที่เกี่ยวกับการสร้างและออกแบบเกมโดยสามารถ ใช้โปรแกรมในการพัฒนาเกมได้หลากหลาย โปรแกรมและหลายแอปพลิเคชัน ประกอบด้วย ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการพัฒนาเกม การใช้ ความคิดสร้างสรรค์ของตนเองออกแบบเกมและ สร้างเกมในรูปแบบของตนเอง

5. อภิปรายผลการวิจัย

จากการสำรวจหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม เรื่องอีสปอร์ต กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม มีประเด็นที่น่า

สนใจนำสู่การอภิปรายผล ดังนี้

1. ผลสำรวจความต้องการหลักสูตร รายวิชาเพิ่มเติม เรื่อง อีสปอร์ต ในภาพรวมความ ต้องการอยู่ในระดับมาก ($\bar{x} = 4.14$) ทั้งนี้อาจเป็น เพราะ อีสปอร์ตเป็นความรู้ใหม่ที่เกิดขึ้นในสังคม และอีสปอร์ตเป็นกิจกรรมหนึ่งที่น่าสนใจมีบทบาทใน การดำเนินชีวิตของคนในสังคม ไม่ว่าจะเป็นในด้าน ของความบันเทิง ด้านกีฬา ด้านการประกอบอาชีพ ที่สามารถสร้างรายได้ในหลากหลายอาชีพตลอดจน การสร้างปัญหาต่างๆ ในสังคม ดังนั้นจึงมีความ จำเป็นที่จะต้องสร้างหลักสูตรเกี่ยวกับอีสปอร์ต ผลกระทบที่เกิดขึ้นอย่างชัดเจนในปัจจุบัน ได้แก่ เด็กและวัยรุ่นติดเกม ขาดวินัยในการใช้ชีวิต ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสุภาวดี เจริญวานิช (2557, หน้า 871-879) ที่กล่าวถึงผลการติดเกมใน เด็กและเยาวชนไว้ดังนี้ เด็กขาดวินัยในการใช้ชีวิต ส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตประจำวัน ไม่ว่าจะเป็น ด้านการเรียน ด้านสุขภาพ ตลอดจนการโกหก ขโมย ก้าวร้าว หนีออกจากบ้าน และเล่นการพนัน นอกจากอีสปอร์ตจะสร้างผลกระทบในทางที่ไม่ ดีแล้ว อีสปอร์ตยังสร้างผลกระทบในด้านดีที่หลาก หลาย เช่น การหมุนเวียนของเศรษฐกิจในสังคม อีสปอร์ตนั้นมีมูลค่ามหาศาล ทำให้เกิดอาชีพ ที่หลากหลายและแปลกใหม่ สอดคล้องกับข้อมูล ของสำนักงานส่งเสริมเศรษฐกิจดิจิทัลหรือดีป้า พบว่า มูลค่าของตลาดอีสปอร์ตสูงถึง 25,440 ล้านบาทในปี 2562 และมีอัตราเติบโตเฉลี่ยร้อยละ 55.8 ในแต่ละปีตั้งแต่ปี 2559 ถึง 2562 ในปัจจุบัน ตลาดเกมและอีสปอร์ตมีมูลค่าสูงถึง 2.9 หมื่นล้าน บาท คาดว่าจะมีมูลค่าเพิ่มเป็น 33,000 ล้านบาท

หรือเติบโตไม่น้อยกว่า 10% จากปัญหาที่เกิดขึ้นทุกฝ่ายต้องเตรียมพร้อมกับการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วในครั้งนี้ โดยเฉพาะเรื่อง หลักสูตรอีสปอร์ต เพื่อที่จะใช้ประโยชน์จากอีสปอร์ตให้ได้มากที่สุด และป้องกันปัญหาที่เกิดขึ้นจากอีสปอร์ตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. รูปแบบหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเรื่อง อีสปอร์ต ประกอบด้วย 5 หน่วยการเรียนรู้ หน่วยที่ 1 เกมและอีสปอร์ต หน่วยที่ 2 ทักษะการเล่นอีสปอร์ต หน่วยที่ 3 อีสปอร์ตกับการสื่อสาร หน่วยที่ 4 คุณภาพชีวิตกับอีสปอร์ต หน่วยที่ 5 การพัฒนาเกม ซึ่งแต่ละหน่วยเกิดจากการสำรวจจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 399 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารการศึกษา ผู้บริหารโรงเรียน ครูกลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในหน่วยที่ 1 เกมและอีสปอร์ต หน่วยนี้จะเป็นการแยกความแตกต่างของเกมและอีสปอร์ตว่าแตกต่างกันอย่างไร เนื่องจากคนในสังคมส่วนใหญ่มักที่จะเข้าใจผิดว่าเกมและอีสปอร์ตเป็นเรื่องเดียวกัน หน่วยที่ 2 จะเป็นหน่วยที่เน้นพัฒนาทักษะในการเล่นอีสปอร์ต ซึ่งแต่ละอีสปอร์ตนั้นแตกต่างกันอย่างมาก ดังนั้นผู้เรียนมีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาทักษะในส่วนนี้ให้เชี่ยวชาญในรูปแบบที่ตนเองสนใจ หน่วยที่ 3 อีสปอร์ตกับการสื่อสาร เนื่องด้วยในปัจจุบันเห็นได้อย่างชัดเจนว่า กิจกรรมออนไลน์ เช่น การสตรีมเกมต่างๆ ได้รับความนิยมเป็นอย่างมาก ดังนั้นความรู้ในส่วนนี้ผู้เรียนสามารถนำไปใช้ได้อย่างหลากหลายในแต่ละรูปแบบของกิจกรรมออนไลน์ หน่วยที่ 4 เป็นหน่วยที่สำคัญอย่างมาก ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น

จากกิจกรรมของอีสปอร์ต เกิดจากการขาดวินัยของผู้เล่น การจัดสรรเวลาไม่ได้ ตลอดจนจิตวิทยาการใช้ชีวิตในสังคมและสังคมออนไลน์นั้นสำคัญเป็นอย่างยิ่งที่ผู้เรียนจะต้องพัฒนาทักษะในด้านนี้ และหน่วยสุดท้าย หน่วยที่ 5 การพัฒนาเกม เป็นการพัฒนาทักษะดิจิทัลที่สำคัญเป็นอย่างมาก ดังนั้น การพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้ที่พัฒนากิจกรรมอีสปอร์ตเองได้ จะทำให้ผู้เรียนมีทักษะขั้นสูง ตลอดจนเข้าใจรูปแบบของอีสปอร์ตในปัจจุบันมากขึ้นว่า อีสปอร์ตพัฒนาขึ้นมาเพื่อมีเป้าหมายอะไร ซึ่งแต่ละหน่วยทั้ง 5 หน่วยนั้นมีความสอดคล้องเชิงเนื้อหาคล้ายกับหลักสูตรของ High School E-sport League ซึ่งเป็นหลักสูตรเฉพาะของระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ประกอบด้วย ทฤษฎีเกม คุณธรรมและจริยธรรมเกม การพูด/การบรรยาย การศึกษาส่วนบุคคล ภาวะผู้นำ ทักษะเกม การดูแลสุขภาพกาย การดูแลสุขภาพจิต การบริหารจัดการตนเอง การตัดสินใจ การวางแผนเกม และการทำงานเป็นทีม (Custer, 2014, pp. 1-81)

6. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 สถานศึกษาควรเร่งจัดทำหลักสูตรเรื่อง อีสปอร์ต เนื่องจากในปัจจุบันกิจกรรมด้านอีสปอร์ตส่งผลกระทบต่อเยาวชนในสังคมเป็นอย่างมาก และควรหาประสิทธิภาพของหลักสูตรก่อนนำไปใช้จริง

1.2 ในการจัดทำหลักสูตรเรื่อง อีสปอร์ต ควรจัดทำหลักสูตรในกลุ่มของรายวิชาเพิ่มเติม กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และ

เทคโนโลยี และควรออกแบบกระบวนการจัดการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางและในการวัดผลประเมินผลควรใช้วิธีการวัดจากแบบทดสอบความรู้ แบบประเมินทักษะ วัดจากชิ้นงาน

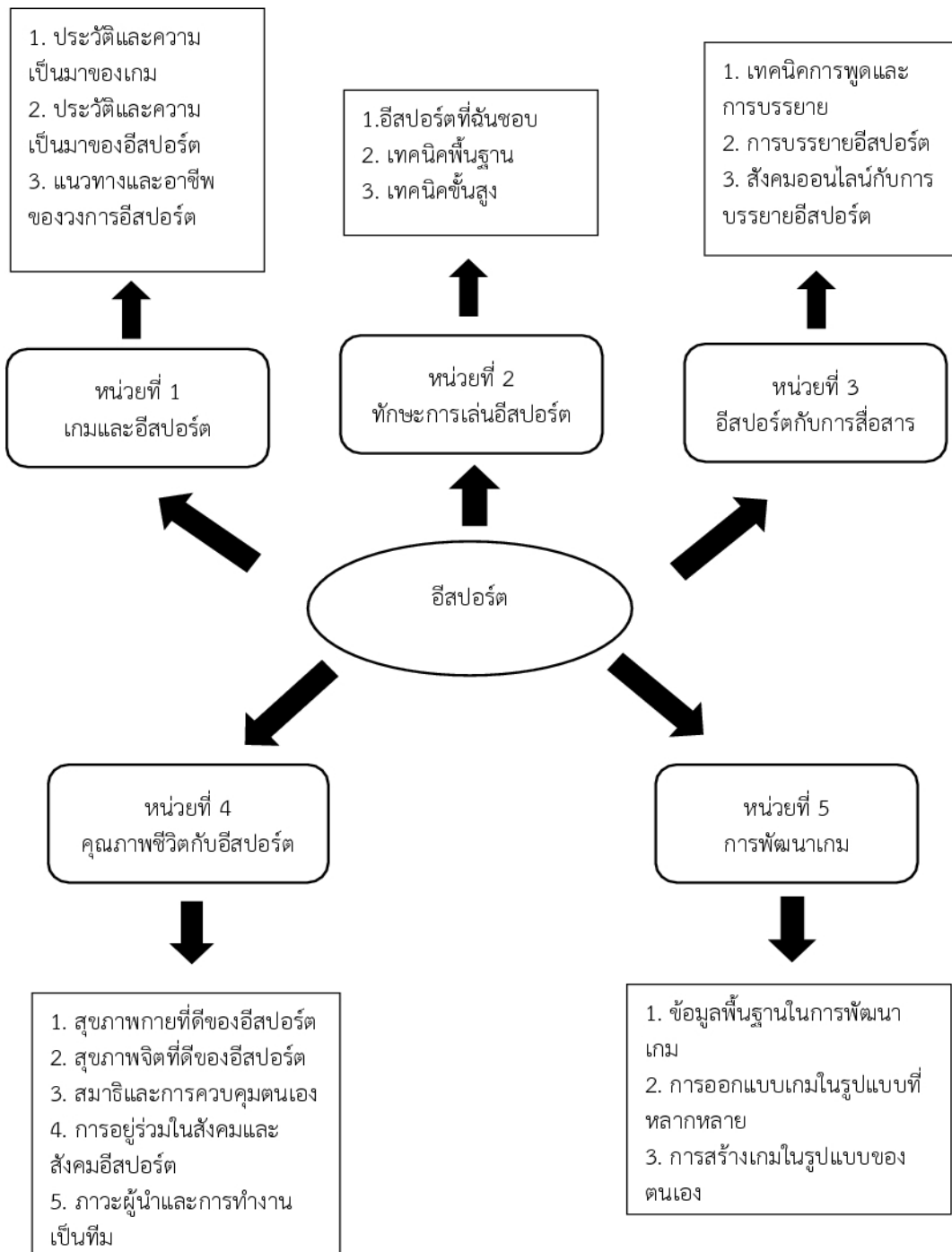
1.3 ในการจัดทำหลักสูตรเรื่องอีสปอร์ต ควรจัดทำหลักสูตรที่ประกอบด้วยเนื้อหา 5 หน่วย ดังนี้ เกมและอีสปอร์ต ทักษะการเล่นอีสปอร์ต อีสปอร์ตกับการสื่อสาร คุณภาพชีวิตกับอีสปอร์ต และการพัฒนาเกม

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป
งานวิจัยนี้ได้ผลสำรวจความต้องการหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม เรื่อง อีสปอร์ต สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการ

สำรวจความต้องการพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมใหม่ๆ ที่เป็นองค์ความรู้ใหม่ในสังคม เช่น โค้ดดิ้ง เงินสกุลดิจิทัล เป็นต้น

7. องค์ความรู้ที่ได้รับ

ผลจากการวิจัยหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติมเรื่องอีสปอร์ต จากข้อมูลพื้นฐาน จากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับหลักสูตรอีสปอร์ต ตลอดจนการสำรวจความต้องการหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม เรื่อง อีสปอร์ต กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครพนม สรุปเป็นองค์ความรู้ได้ดังนี้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

- ประชาชาติธุรกิจ. (2563). ส่องอาชีพ “อีสปอร์ต” กับรายได้ที่ไม่ธรรมดา. เข้าถึงได้จาก <https://www.prachachat.net/ict/news-527935>
- พุ่มตาล ปราษฎ์ศรีภูมิ. (2561). ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความตั้งใจที่จะชมกีฬาอีสปอร์ต. (วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ภควัต เจริญลาภ. (2560). ศึกษาคุณค่าและมูลค่าทางเศรษฐศาสตร์ของกีฬาอีสปอร์ต. (วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- รุ่งทิพย์ สารนอก. (2559). การพัฒนาหลักสูตรรายวิชาเพิ่มเติม สหกรณ์นักเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านโคกสะอาด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต). สกลนคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- รุ่งลวลย์ เอี่ยมกุศลกิจ. (2551). คุณภาพชีวิตของเด็กและเยาวชนที่ติดเกมในจังหวัดนครพนม. นครพนม: มหาวิทยาลัยนครพนม.
- วิชัย วงษ์ใหญ่. (2535). กระบวนการพัฒนาหลักสูตรและการเรียนการสอนภาคปฏิบัติ. กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ศรัณย์ ศิริคัมภีรานนท์. (2563). ทิศทางอีสปอร์ตของประเทศไทย. สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา, 10(18), 1-3.
- สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ. (2560). การศึกษาผลกระทบของอีสปอร์ตที่มีต่อสุขภาวะเด็กและการสร้างรูปแบบความรับผิดชอบร่วมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง. นนทบุรี: สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ.
- สุภาวดี เจริญวานิช. (2557). พฤติกรรมการติดเกม: ผลกระทบและการป้องกัน. วารสารวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี, 22(6), 871-879.
- Custer, K. (2014). *Gaming Concepts A Video gaming curriculum for school*. Kansas: High School Esports League.
- Sowell, E. J. (1996). *Curriculum: An Integrative Introduction*. New Jersey: Prentice Hall.

นโยบายสาธารณะด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ของประเทศไทย*

Public Policy on Drug Prevention and Suppression of Thailand

ศศิวิมล คำเมือง, สระเกตุ ปานเทียน, ธีรดนัย คงสิริรัตนตระกูล และภาสกร ดอกจันทร์
Sasiwimon Kummuang, Saket Panthuan, Teeradon Kongsitrattanakul
and Phasakorn Dokshan
มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม
Pibulsongkram Rajabhat University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: moji_social@hotmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการเรื่องนี้ เป็นการศึกษานโยบายสาธารณะด้านการปราบปรามยาเสพติดของประเทศไทย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสถานการณ์การป้องกันและปราบปรามยาเสพติดตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน สาเหตุ สภาพแวดล้อม รวมถึงปัจจัยที่ส่งผลให้การแพร่ระบาดของยาเสพติดที่นับวันทวีความรุนแรงมากขึ้นในปัจจุบัน แม้ว่าจะพยายามป้องกันและปราบปรามทุกช่องทางเพียงใด สถานการณ์ดังกล่าวก็ยังไม่มีการที่จะลดความรุนแรงของการแพร่ระบาดลงเลย นอกจากนี้สะท้อนให้เห็นถึงการกำหนดนโยบายสาธารณะที่มีสัญญาณบ่งชี้ถึงความล้มเหลวของการนำนโยบายไปปฏิบัติของรัฐบาล รวมถึงการวิเคราะห์การนำนโยบายของรัฐบาลไปสู่การขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ตลอดจนปัจจัยที่มีผลต่อความล้มเหลวในการนำนโยบายไปปฏิบัติ รวมทั้งการเสนอปัจจัยที่จะช่วยให้การนำนโยบายป้องกันและปราบปรามยาเสพติดไปปฏิบัติในปัจจุบันให้ประสบผลสำเร็จอีกด้วย

คำสำคัญ: นโยบายสาธารณะ; การป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

Abstract

This academic article was determined to study the drug suppression policy in Thailand. The objectives of this research were investigating situations of drug prevention and suppression from the past until now, causes, environmental conditions, including

*ได้รับบทความ: 9 ธันวาคม 2564; แก้ไขบทความ: 8 มีนาคม 2565; ตอรับตีพิมพ์: 5 เมษายน 2565

Received: December 9, 2021; Revised: March 8, 2022; Accepted: April 5, 2022

factors contributing to the drug epidemic that had been exponentially severe today. No matter how much the problem was prevented and suppressed with great effort in all possible ways, the critical drug epidemic did not tend to decrease significantly. At the same time, this study attempted to reflect the failure of the government's public policy implementation and analyze how the government propelled the policy to solve the problem. This research also presented the factors that affected the failure of policy implementation and offered efficient means to drive the achievement of drug prevention and suppression policies nowadays.

Keywords: public policy; drug prevention and suppression

1. บทนำ

พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2522 ซึ่งเป็นกฎหมายที่ควบคุมยาเสพติดให้โทษของประเทศไทย ได้ให้นิยามของยาเสพติดให้โทษไว้ว่า หมายถึง สารเคมีหรือวัตถุใดๆ ซึ่งเมื่อเสพเข้าสู่ร่างกายไม่ว่าจะโดยวิธีใดก็ตาม เช่น รับประทาน สูบ ดมหรือฉีดแล้ว จะก่อให้เกิดผลต่อร่างกายและจิตใจ ยาเสพติด หมายถึง สารหรือยาที่เป็นผลิตภัณฑ์ทางธรรมชาติหรือเกิดจากการสังเคราะห์ เมื่อเสพเข้าสู่ร่างกายไม่ว่าจะเป็นการรับประทาน ดม สูบ ฉีด หรือวิธีใดๆ แล้ว ทำให้เกิดผลต่อร่างกายและจิตใจ (เจริญ แฉกพิมาย และคณะ, 2555) ส่วนความหมายในทางกฎหมาย หมายถึง สารเคมีหรือวัตถุชนิดใดๆ ซึ่งเมื่อเสพเข้าสู่ร่างกายไม่ว่าจะโดยรับประทาน ดม สูบ ฉีด หรือด้วยประการใดๆ แล้ว ทำให้เกิดผลต่อร่างกายและจิตใจในลักษณะสำคัญ เช่น ต้องเพิ่มขนาดการเสพเรื่อยๆ มีอาการถอนยาเมื่อขาดยามีความต้องการเสพทั้งทางร่างกายและจิตอย่างรุนแรงอยู่ตลอดเวลาและสุขภาพโดยทั่วไปจะทรุดโทรมลง กลับให้รวมถึงพืช หรือส่วนของพืช

ที่เป็นหรือให้ผลผลิตเป็นยาเสพติดให้โทษหรืออาจใช้ผลิตเป็นยาเสพติดให้โทษและสารเคมีที่ใช้ในการผลิตยาเสพติดให้โทษดังกล่าวด้วย ทั้งนี้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขประกาศในราชกิจจานุเบกษา แต่ไม่หมายความถึงยาสำคัญประจำบ้านบางตำรับตามที่กฎหมายว่าด้วยยาที่มียาเสพติดให้โทษผสมอยู่(คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2562)

ปัจจุบันปัญหายาเสพติด ถือเป็นปัญหาสังคมที่เป็นปัญหาระดับชาติ และในปัจจุบันก็ยังทวีความรุนแรงมากขึ้น รัฐบาลแต่ละยุคสมัยไม่สามารถจัดปัญหานี้ให้หมดสิ้นไปจากประเทศไทย แม้ว่าจะผ่านมาก็รัฐบาลก็ตาม ปัญหายาเสพติดส่งผลกระทบต่อความมั่นคงและการพัฒนาประเทศทุกด้าน รวมไปถึงการเป็นมูลเหตุให้เกิดปัญหาสังคมอื่นๆ ตามมามากมาย ไม่ว่าจะเป็นปัญหาอาชญากรรม ปัญหาครอบครัว ยาเสพติดเป็นปัญหาที่บั่นทอนความมั่นคงของชาติ ลดทอนศักยภาพของประเทศ ทั้งทางเศรษฐกิจและทางสังคม การแพร่ระบาดของยาเสพติดแพร่ไปยัง

บุคคลทุกกลุ่มอาชีพ ทุกกลุ่มอายุ โดยเฉพาะในเด็ก และเยาวชนที่เป็นกลุ่มเสี่ยงมากที่สุด

สถานการณ์การแพร่ระบาดเปลี่ยนแปลงไปจากอดีต ในอดีตกลุ่มคนที่ใช้ยาเสพติดจะเป็นกลุ่มผู้ใช้แรงงาน แต่ปัจจุบันกลายเป็นกลุ่มเด็กและเยาวชน ทำให้รัฐบาลต้องตระหนักและให้ความสำคัญในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวอย่างเร่งด่วน จึงกำหนดนโยบายสาธารณะด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดเป็นวาระแห่งชาติ เพราะปัญหาเสพติดถูกจัดอยู่ในปัญหาด้านความมั่นคง ที่ต้องได้รับการแก้ไขในระดับสำคัญเร่งด่วน ซึ่งถูกบรรจุอยู่ในแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ ประเด็นความมั่นคง แผนย่อยการป้องกันและแก้ไข ปัญหาที่มีผลกระทบต่อความมั่นคง ส่วนการรักษา ความมั่นคงภายในราชอาณาจักรและการพัฒนา ประเทศ แนวทางการป้องกัน และปราบปรามยาเสพติด ซึ่งได้กำหนดเป้าหมายการดำเนินการต่อ ปัญหาเสพติดซึ่งเป็นปัญหาความมั่นคงที่มีอยู่ใน ปัจจุบัน รัฐบาลสูญเสียงบประมาณมหาศาลในการ ป้องกันและปราบปรามยาเสพติดมาตั้งแต่อดีต จนถึงปัจจุบัน โดยประกาศใช้ยุทธศาสตร์แบบ หลากหลายแนวทาง (Multi-pronged approach) เพื่อจัดการกับการค้ายาเสพติด ประกอบกับใช้ แนวทางคู่ขนาน ซึ่งเป็นการให้การศึกษาและการ สร้างความตระหนักในการป้องกัน ตลอดจนการ บำบัดและการให้บริการด้านสุขภาพ สร้างโอกาส และความเสมอภาคทางสังคมไว้ในแผนยุทธศาสตร์ ชาติ 20 ปี ไว้ในรัฐธรรมนูญ และไว้ในแผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 โดยปัญหา ยาเสพติดจะเกี่ยวข้องกับยุทธศาสตร์ด้านความ

มั่นคง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการ เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560)

ดังนั้น คณะผู้ศึกษา จึงมีความสนใจที่จะ ศึกษาสถานการณ์การป้องกันและปราบปรามยาเสพติดตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน สาเหตุ สภาพแวดล้อม รวมถึงปัจจัยที่ส่งผลให้การแพร่ระบาดของยาเสพติดที่นับวันทวีความรุนแรงมากขึ้นใน ปัจจุบัน รวมถึงการวิเคราะห์การนำนโยบายของ รัฐบาลไปสู่การขับเคลื่อนการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ตลอดจนปัจจัยที่มีผลต่อความล้มเหลวในการนำ นโยบายไปปฏิบัติ รวมทั้งการเสนอองค์ความรู้ใหม่ ที่จะเป็นปัจจัยที่จะช่วยให้การนำนโยบายป้องกัน และปราบปรามยาเสพติดไปปฏิบัติให้ประสบผล สำเร็จในประเทศไทยต่อไป

2. สถานการณ์ของปัญหาเสพติด

แนวโน้มปัญหาเสพติดในประเทศ ยังน่าเป็นห่วงเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ปี พ.ศ. 2562 การจับกุมผู้ต้องหาคดียาเสพติด พบว่า เป็นผู้ต้องหาที่มีกลุ่มอายุ 20-24 ปี สำหรับกลุ่ม อายุต่ำกว่า 19 ปีซึ่งเป็นกลุ่มเด็กและเยาวชนทั้งที่ อยู่ในสถานศึกษาและ นอกสถานศึกษา มีผู้ต้องหา 19,002 คน คิดเป็นร้อยละ 11.77 เป็นสัญญาณบ่ง บอกว่า กลุ่มวัยรุ่นเป็นกลุ่มเสี่ยงสำคัญที่ต้อง เฝ้าระวังอย่างใกล้ชิด เพราะมีโอกาสเข้าไป เกี่ยวข้องกับยาเสพติดทั้งการค้าและเสพยาเสพติด (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปราม ยาเสพติด, 2562, หน้า 24) เมื่อพิจารณาช่วงอายุ พบว่า กลุ่มวัยรุ่นเป็นกลุ่มที่เข้าสู่วงจรการใช้ยาเสพติดในกลุ่มวัยรุ่นมากที่สุด กลุ่มเยาวชนที่มีอัตรา

เสี่ยงต่อการติดยาเสพติดมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น

นอกจากนี้ การที่จำนวนของนักโทษในเรือนจำของไทยที่ถูกคุมขัง เนื่องจากคดีที่เกี่ยวข้องกับยาบ้ามีมากถึงร้อยละ 80 ก็เป็นข้อพิสูจน์ชัดว่าการค้ายาที่เพิ่มขึ้นและราคาของยาเสพติดที่ลดลงนั้น ทำให้ความท้าทายด้านกระบวนการยุติธรรมทางอาญาและด้านสิทธิมนุษยชนที่เกี่ยวข้องในประเทศไทยยิ่งทวีคูณและรุนแรงขึ้น และยังเป็นปัญหาใหญ่ของประเทศไทยยากแก่การป้องกันและปราบปราม ผลการดำเนินการปราบปรามยาเสพติดในปี 2563 โดยภาพรวมพบว่า แม้จะมีจำนวนคดีจับกุมลดลง แต่กลับมีการตรวจยึดของกลางในปริมาณที่เพิ่มสูงขึ้น โดยไอซ์มีการตรวจยึดเพิ่มสูงขึ้นร้อยละ 42.15 เฮโรอีนมีการตรวจยึดเพิ่มสูงขึ้นถึงร้อยละ 231.10 และกัญชาแห้ง มีการตรวจยึดเพิ่มสูงขึ้นร้อยละ 55.64 และปี 2563 มีการจับกุมคดีไอซ์ เฮโรอีน และกัญชาแห้งรายสำคัญที่มีปริมาณของกลางเป็นจำนวนมากได้เพิ่มสูงขึ้นจากปี 2562 เมื่อพิจารณาถึงปริมาณของกลางไอซ์และเฮโรอีนที่เพิ่มขึ้น ส่วนใหญ่เป็นการลำเลียงไปยังพื้นที่ภาคใต้ และการส่งออกไปยังต่างประเทศ สำหรับไอซ์พบการขยายตัวของกลุ่มผู้ค้า และการแพร่ระบาดในกลุ่มผู้เสพรายใหม่เพิ่มมากขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2563)

สถานการณ์ยาเสพติดในปี 2564 ยังคงมีความรุนแรงต่อเนื่อง ซึ่งเป็นปัญหาที่แก้ไขได้ยากและสัมพันธ์เกี่ยวโยงกับปัญหาความมั่นคงอื่น จึงทำให้ยังมียาเสพติดเป็นจำนวนมหาศาลที่พร้อมจะถูกลักลอบนำเข้ามาในประเทศไทยผ่านช่องทางพรมแดนต่างๆ ขณะที่การบริหารจัดการเพื่อสกัดกั้น

ปราบปรามที่ชายแดนทุกด้านของหน่วยงานภาครัฐในประเทศยังขาดการบูรณาการด้านงานข่าว ส่งผลต่อการขยายผลทางการข่าวให้ทราบถึงเครือข่ายระดับโครงสร้างการค้าการจับกุมที่มีผลงานจำนวนมากจึงเป็นเพียงการจับยึดยาเสพติด ขณะที่ขบวนการยาเสพติดปรับตัวและยุทธวิธีอยู่ตลอดเวลา ไม่ว่าจะเป็นการสร้างแนวร่วมสนับสนุนการลักลอบนำเข้าที่ชายแดน การหลบเลี่ยงมาตรการสกัดกั้นของเจ้าหน้าที่ ตลอดจนอาศัยระบบโลจิสติกส์ขนาดใหญ่ ขนาดกลาง และรายเล็ก ซึ่งมีผู้ประกอบการอยู่หลายรายทำการซุกซ่อนลำเลียงยาเสพติดในระยะทางไกลเข้ามาจนถึงพื้นที่ตอนในของประเทศ มีระบบแบ่งกระจายยาเสพติดลงไปถึงชุมชนหมู่บ้านทั่วประเทศอย่างรวดเร็ว โดยใช้ช่องทางการติดต่อสื่อสาร เพื่อทำการซื้อขาย และชำระเงิน ผ่านสื่อสังคมออนไลน์ที่มีแพลตฟอร์มใหม่ๆ เกิดขึ้นมาก ยากต่อการเข้าถึงและตรวจจับของหน่วยงานภาครัฐ แต่อย่างไรก็ตาม ขบวนการผู้ค้า ผู้เสพ ตลอดจนกลุ่มเสี่ยงที่สนใจจะเข้ามาในวงการ การกระทำความผิดคดียาเสพติดซ้ำ และจำนวนคดียาเสพติดไหลทะลักเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมเพิ่มสูงขึ้นทุกปี ส่งผลให้จำนวนนักโทษล้นคุก (Prison crowding) นำไปสู่แรงกดดันในเชิงนโยบายด้านยาเสพติด (Criminal justice policy) ทั้งในแง่ของความพยายามที่จะบัญญัติกฎหมายใหม่ๆ ออกมาใช้บังคับและการพัฒนาศาสตร์และกลยุทธ์ในการแก้ปัญหาดังกล่าว เพราะผลกระทบของปัญหายาเสพติดเป็นผลกระทบในระดับสังคมและประเทศชาติ และผลกระทบด้านลบที่สำคัญที่สุดที่เกิดจากปัญหา

การป้องกันและปราบปรามยาเสพติดก็คือ การทำให้ประเทศชาติเสียชื่อเสียง เพราะถูกมองว่าเป็นแหล่งช่องสุมยาเสพติดและแหล่งค้ายาเสพติดระหว่างประเทศที่นานาอารยประเทศจับตามอง

3. สาเหตุของปัญหาเสพติด

สาเหตุของปัญหาเสพติดในมุมมองของการพัฒนา ส่วนหนึ่งสืบเนื่องมาจากปัญหาความยากจน ซึ่งเป็นแรงกดดันทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการเข้าสู่วงจรปัญหาเสพติด และเป็นปัจจัยจูงใจที่ทำให้ผู้เสพเข้าสู่วงจรของยาเสพติด เพราะเกิดความเข้าใจในทางที่ผิดว่าการเสพยาช่วยให้ทำงานหาเลี้ยงชีพได้นานขึ้น มีแรงทำงาน สาเหตุถัดมาคือด้านสภาพแวดล้อมของที่อยู่อาศัย ผู้เสพติดมักจะอยู่ในสถานที่พักอาศัยที่เป็นแหล่งเสื่อมโทรม หรืออาจเป็นแหล่งจำหน่ายยาเสพติดที่เข้าถึงง่าย รวมไปถึงสาเหตุที่มาจากความด้อยประสิทธิภาพของเจ้าหน้าที่รัฐในการดูแล ปราบปรามและป้องกันการแพร่ระบาดของยาเสพติด และบทลงโทษและกฎหมายของไทยยังไม่เด็ดขาดพอที่จะทำให้ผู้เสพ ผู้ขายหวาดกลัว ทำให้ตั้งแต่อดีตเป็นต้นมา การป้องกันและปราบปรามยาเสพติดยังไม่หมดไปจากประเทศไทย แสดงให้เห็นถึงความด้อยประสิทธิภาพของเจ้าหน้าที่ทำหน้าที่บังคับใช้กฎหมายในการนโยบายไปปฏิบัติ จึงเป็นสาเหตุสถานการณ์ทวีความรุนแรงมากขึ้น เพราะขาดความเกรงกลัวในบทลงโทษทางกฎหมายตามแนวคิดโครงสร้างหน้าที่ (เรื่อนแก้ว ภัทรานุประวัติ, ม.ป.ป.) นอกจากนี้ การพัฒนาเทคโนโลยีดิจิทัลในปัจจุบันยังเป็นปัจจัยหนุนเสริมที่สำคัญที่เป็นเครื่อง

มือในการหนุนเสริมให้ผู้เสพและผู้ค้าเพิ่มจำนวนมากขึ้น ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและสื่อสังคมออนไลน์ผ่านทาง Mobile Application ที่แพร่หลายเป็นอีกช่องทางหนึ่งที่ผู้กระทำความผิดใช้เป็นเครื่องมือในการติดต่อสื่อสารมากที่สุด และเป็นตลาดในการซื้อขายยาเสพติดเพิ่มมากขึ้น เพราะยาเสพติดก็ถูกส่งถึงมือผู้เสพได้สะดวกง่ายดายมากขึ้น คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด) ซึ่งจากสถิติการจับกุม ปี พ.ศ. 2562 พบว่า คดียาเสพติดผ่านทางไปรษณีย์และพัสดุภัณฑ์ ซึ่งรวมทั้งพัสดุไปรษณีย์ระหว่างประเทศและพัสดุภัณฑ์ในประเทศ พบยาเสพติดและวัตถุออกฤทธิ์ต่อจิตประสาท (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2562)

แม้ว่าจะมีการบูรณาการความร่วมมือในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดตามแนวชายแดนก็คือ สำนักงานประสานงานด้านพรมแดนที่ได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานว่าด้วยยาเสพติดและอาชญากรรมแห่งสหประชาชาติ (UNODC) ก็ตามกลับปัญหาก็ก็น่าจะมีท่าทีจะลดลง ความพยายามในการประสานงานระหว่างตำรวจ ศุลกากร กองทัพ ทหารเรือ และเจ้าหน้าที่ตระเวนชายแดนในภูมิภาคนำไปสู่การรวบรวมและแลกเปลี่ยนข่าวกรองเพื่อจัดการกลุ่มองค์กรอาชญากรรม การใช้เทคโนโลยีใหม่ๆ เช่น เครื่องเอ็กซเรย์ ตั้งแต่แบบพกพาไปจนถึงขนาดเท่ารถบรรทุกคือเครื่องมือทันสมัยที่ทางไทยใช้ในการต่อต้านการค้ายาเสพติดที่ผิดกฎหมาย ส่วนปี 2563 พบว่า มีสถิติการจับกุมสารเสพติดผิดกฎหมายที่สูงขึ้นอย่างก้าวกระโดด ซึ่งเป็นช่วงเดียวกับที่มีการปรับปรุง

กฎหมายพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. 2562 ในการอนุญาตให้มีการใช้กัญชาทางการแพทย์และการวิจัย (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, ม.ป.ป., หน้า 8)

กล่าวโดยสรุป สาเหตุของการแพร่ระบาดของยาเสพติดส่วนหนึ่งมีสาเหตุมาจากการด้อยประสิทธิภาพการบริหารงานภาครัฐในการป้องกันควบคุมและป้องกัน ประกอบกับการพัฒนาเทคโนโลยีทำให้ผู้ค้าและผู้เสพมีช่องทางการติดต่อสื่อสารกันง่ายและสะดวกขึ้น ปริมาณการจับกุมผู้ค้า ผู้เสพ จึงมีมากขึ้นอย่างก้าวกระโดด

4. แนวทางแก้ไขปัญหายาเสพติดของประเทศไทย

มาตรการสำคัญในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด สิ่งแรกที่ต้องให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่งคือ บทบาทของสถาบันทางสังคมไทยในระดับรากหญ้า ซึ่งประกอบด้วย สถาบันครอบครัว สถาบันชุมชน สถาบัน โรงเรียน และสถาบันศาสนา เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ซึ่งเป็นปัญหาระดับชาติ การป้องกัน และแก้ไขปัญหายาเสพติดจึงมิใช่หน้าที่ของคนใดคนหนึ่งหรือองค์กรใดองค์กรหนึ่ง แต่หากเป็นหน้าที่ของทุกคน ทุกองค์กรในชาติที่จะต้องร่วมมือร่วมใจกันป้องกันและแก้ไข โดยมีเป้าหมายร่วมกัน คือ การขจัดยาเสพติดให้หมดไป แต่ละสถาบันในสังคมต้องร่วมมือกันอย่างจริงจัง สภาพปัจจุบันบ่งชี้ชัดว่าเด็กและเยาวชนคือกลุ่มเป้าหมายหลักของกระบวนการค้ายาเสพติด ดังนั้น 3 เสาหลักที่จะเป็นแนวป้องกันป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

ต้องเริ่มจากสถาบันครอบครัว ถือเป็นสถาบันแรกที่มีบทบาทหน้าที่ในการป้องกันปัญหายาเสพติดโดยตรง ส่วนสถาบันชุมชน มีส่วนสำคัญในการป้องกันปัญหายาเสพติด โดยเฉพาะชุมชนที่มีขนาดเล็ก คนในชุมชนจะต้องช่วยกันอบรมสั่งสอนปลูกฝังค่านิยม อุดมการณ์ คุณธรรมที่ดีงามและเหมาะสม และสถาบันการเมือง เป็นสถาบันที่ดูแลในเรื่องของการออกกฎหมาย และนโยบายที่เกี่ยวข้องต่อการดำเนินงานด้านยาเสพติด

ดังนั้น เพื่อเป็นการทบทวนการแก้ปัญหาจึงได้มีการนำเสนอทางเลือกใหม่ โดยมีเป้าหมายเพื่อปกป้องคุ้มครองสุขภาพ ความปลอดภัยชุมชนและเพิ่มความแข็งแกร่งให้กับความมั่นคง สิทธิมนุษยชน และการพัฒนาหลายประเทศทั่วโลกต่างยกเครื่องนโยบายยาเสพติดใหม่ ซึ่งหลายแนวคิดสามารถนำไปสู่กลยุทธ์ที่มีมนุษยธรรมและมีประสิทธิผลมากกว่า การประกาศสงครามกับยาเสพติดแบบเดิมๆ ถึงเวลาแล้วสำหรับประเทศไทยที่จะทบทวนแนวคิดการปฏิรูปนโยบายยาเสพติดครั้งใหญ่

การแก้ไขปัญหายาเสพติด รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องไม่สามารถแก้ไขปัญหาลำเร็จลุล่วง เนื่องจากปัญหาของการนำนโยบายไปปฏิบัติ โดยเฉพาะนโยบายป้องกันและปราบปรามยาเสพติดมีปัจจัยแวดล้อมที่ต้องพิจารณาและส่งผลกระทบต่อความสำเร็จและความล้มเหลวของการนำนโยบายไปปฏิบัติด้วย ดังนั้น การป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ควรพิจารณาปัจจัยภายนอกพร้อมด้วยก่อนการตัดสินใจดำเนินนโยบายซึ่งสภาพแวดล้อมภายนอกที่ส่งผลต่อการนำ

นโยบายไปสู่การปฏิบัติ ได้แก่ ตลาดการเงินโลกไร้พรมแดน ซึ่งเป็นผลจากเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการเงินมีความก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว ทำให้มีการพัฒนาเครื่องมือทางการเงินใหม่ๆ ซึ่งปัจจัยดังกล่าวเป็นทั้งปัจจัยบวกและปัจจัยลบต่อการกระทำผิดทางอาญาหรือยาเสพติด นโยบายการเปิดเสรี การเปิดเสรีของประเทศในกลุ่มอาเซียนและในประเทศอื่น ส่งผลต่อการเคลื่อนย้ายของประชากรหรือแรงงานจากประเทศหนึ่งไปยังประเทศหนึ่ง ทั้งการเคลื่อนย้ายที่ถูกกฎหมายและผิดกฎหมายเกิดความเหลื่อมล้ำในมิติต่างๆ โดยเฉพาะความแตกต่างด้านรายได้ ด้านความรู้ ด้านทักษะเป็นแรงผลักดันสำคัญในการเกิดปัญหาเสพติด

สรุปได้ว่า แนวทางแก้ไขปัญหาเสพติดสถาบันครอบครัวเป็นกลไกขั้นต้น ที่จะช่วยกันสอดส่องดูแลเด็กและเยาวชน ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายของการแพร่ระบาดของยาเสพติดในปัจจุบัน มากกว่าการพึ่งพิงมาตรการการป้องกันและปราบปรามจากหน่วยงานราชการเพียงอย่างเดียว ดังนั้นความสำเร็จหรือความล้มเหลวของการนำนโยบายไปปฏิบัติคงจะไม่ใช้หน้าที่ภาครัฐเพียงฝ่ายเดียว สถาบันหลักทางสังคมก็มีบทบาทสำคัญในการนำนโยบายไปสู่ความสำเร็จได้เช่นกัน

5. แนวนโยบายของรัฐบาลในการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด

นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2546 ประเทศไทยได้ประกาศสงครามยาเสพติด และให้ผู้ใช้สารได้เข้าสู่อการรักษา เพื่อไม่ต้องรับโทษ ซึ่งในช่วงหลังการ

ประกาศสงคราม ปรากฏว่า จำนวนผู้เข้ารับการบำบัดสารเสพติดในระบบมีจำนวนลดลงอย่างมาก อย่างไรก็ตาม เมื่อเวลาผ่านไปประมาณ 4-5 ปี จำนวนผู้รับการบำบัดรักษาได้มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น แสดงให้เห็นส่วนหนึ่งได้ว่าการประกาศสงครามดังกล่าวไม่สามารถทำให้ปัญหาสารเสพติดลดลงไปได้ตลอด กระทั่งในปีพ.ศ. 2557 ได้มีประกาศคสช.108 เพื่อให้ผู้ใช้สารเสพติดที่ถูกจับกุมและอาจต้องเข้าระบบการบังคับบำบัดให้สามารถเลือกเข้ารับการบำบัดแบบสมัครใจได้ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.) พบการระบาดของสารเสพติดค่อนข้างหนัก ซึ่งประเทศไทยยังเป็นประเทศทางผ่านในการขนส่งสารเสพติดผิดกฎหมายไปยังประเทศที่สาม จึงเป็นเหตุให้มีการแพร่ระบาดของสารเสพติดไปตามชุมชนต่างๆ สำนักงาน ป.ป.ส. ได้ดำเนินการปราบปรามในสื่อสังคมออนไลน์ และมุ่งเน้นที่การยึดทรัพย์ตัดวงจรสารเสพติด (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, 2562, หน้า 7-8)

นอกจากนี้ การออกแบบนโยบายยาเสพติดที่มีประสิทธิผลแล้ว ยังต้องมีกลไกในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด เช่น ระบบการให้รางวัลและการลงโทษเจ้าหน้าที่ในสงครามยาเสพติดเป็นรูปแบบการบริหารที่กำหนดให้เจ้าหน้าที่ท้องถิ่นและจังหวัดต้องทำงานให้ได้ตามเป้าหมาย ด้วยการลดจำนวนคนที่อยู่ในบัญชีดำ (blacklist) ให้ได้ภายในระยะเวลาที่กำหนด หากล้มเหลวฝ่ายเจ้าหน้าที่อาจถูกลงโทษหรือหลุดพ้นจากตำแหน่ง แต่ถ้าหากสำเร็จก็จะได้รับรางวัลตามที่ประกาศไว้

ในประกาศกระทรวงยุติธรรม ลงวันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2546 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจูงใจให้เจ้าหน้าที่รัฐตั้งใจปฏิบัติงานปราบปรามยาเสพติดอย่างเคร่งครัด ป้องกันมิให้เจ้าหน้าที่ที่รัดทรัพย์ รับสินบนหรือหาประโยชน์จากขบวนการค้ายาเสพติด ผลของนโยบายประกาศสงครามยาเสพติดในช่วงสามเดือนแรก การปฏิบัติการปราบปรามยาเสพติดดังกล่าวได้รับการตอบรับและการสนับสนุนที่ดีจากประชาชน จากนั้นด้วยผลพวงจากนโยบายความปราบปรามของประชาชน ตลอดจนระบบการตรวจสอบอำนาจรัฐที่ไร้ประสิทธิภาพ การละเมิดสิทธิมนุษยชนและการกระทำความผิดของเจ้าหน้าที่รัฐในช่วงเวลาการปราบปราม ได้ถูกผลักดันสู่ความเจ็บในที่สุด แต่ปัญหาเสพติดก็ยังไม่หมดไปในสังคมไทยมาจนถึงปัจจุบันนี้

สำหรับสำนักงาน ป.ป.ส. ได้ดำเนินการ “ปรับสภาพแวดล้อม พร้อมแก้ไขปัญหา” ให้ลดระดับลงอย่างมีนัยสำคัญ สำหรับในช่วงปี พ.ศ. 2566-2570 จะดำเนินการให้ “ปัญหาเก่าหมดไป ปัญหาใหม่ไม่เกิด” เอื้อต่อการบริหารประเทศมากยิ่งขึ้น เพื่อเป็นฐานนำไปสู่เป้าหมายในช่วงปี พ.ศ. 2571-2575 ที่กำหนดไว้ ภายใต้การเปลี่ยนกรอบแนวคิดความมั่นคงในรูปแบบเดิมไปสู่กรอบแนวความคิดแบบใหม่ กล่าวคือ “ความมั่นคงแบบองค์รวม” เพื่อบริหารจัดการสภาพแวดล้อมของประเทศ ให้มีความมั่นคงปลอดภัยในทุกมิติการพัฒนา (คน เทคโนโลยี เครื่องมือฐานข้อมูลขนาดใหญ่) ให้สามารถรองรับภัยคุกคามทุกรูปแบบ ทุกระดับ ความรุนแรงที่มีอยู่ในปัจจุบันและปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต โดยบูรณาการส่วนราชการ

เอกชน ประชาสังคม ประเทศเพื่อนบ้านในการบูรณาการความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาเสพติดอย่างเป็นรูปธรรม (สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด, ม.ป.ป., หน้า 4)

6. ปัจจัยที่มีผลต่อความล้มเหลวในการนำนโยบายไปปฏิบัติ

รัฐบาลอดีตนายกรัฐมนตรี พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ประกาศสงครามกับยาเสพติด เมื่อปี 2546 ส่งผลให้มีการปราบปรามอย่างเด็ดขาด แต่กลับเป็นนโยบายที่ล้มเหลว สะท้อนถึงความล้มเหลวของนโยบายปราบปรามยาเสพติดที่เน้นการเร่งรัดปราบปรามมากกว่าป้องกัน เพราะเป็นการแก้ปัญหาที่ขัดต่อหลักสิทธิมนุษยชนและหลักนิติธรรมของประเทศ จนถึงวันนี้แม้เวลาจะผ่านมา 12 ปี สถานการณ์การแพร่ระบาดของยาเสพติดยังคงทวีความรุนแรงต่อเนื่อง และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ นโยบายที่ผู้ปฏิบัตินำมาบำบัดรักษาล้มเหลว ซึ่งเห็นได้จากเรือนจำทุกแห่งแออัดยัดเยียดจนแทบไม่มีที่ว่างเหลือให้นักโทษรายใหม่ อีกทั้งผู้ถูกจับกุมคดียาเสพติดส่วนใหญ่เป็น “แรงงาน” โดยเฉพาะคนยากจน ไร้การศึกษา ขาดโอกาสทางสังคม ในฐานะผู้ค้ารายย่อย เด็กส่งยา แต่กลับไม่ใช่ผู้ค้ารายใหญ่ หรือผู้ผลิตอันเป็นตัวละครสำคัญของขบวนการค้ายาเสพติดที่เป็นนายร้ายตัวจริงที่เป็นเป้าหมายหลักในการปราบปรามลงโทษอย่างจริงจัง แม้ว่าจะมีระบบการให้รางวัลและการลงโทษเจ้าหน้าที่ในการทำสงครามยาเสพติด กลายเป็นสิ่งปลูกเรือให้การกระทำละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างต่อเนื่อง เจ้าหน้าที่รัฐต้องกำหนดรูปแบบการทำงานให้ได้ตัว

ชีวิตตามเป้าหมาย หากล้มเหลวจะถูกลงโทษด้วยวิธีการต่างๆ และหากสำเร็จก็จะได้รางวัลตามที่ประกาศไว้ในประกาศกระทรวงยุติธรรม ลงวันที่ 11 กุมภาพันธ์ 2546 แม้ว่าระบบการให้รางวัลและการลงโทษ จะมีวัตถุประสงค์เพื่อจูงใจให้เจ้าหน้าที่รัฐตั้งใจปฏิบัติงานปราบปรามยาเสพติดอย่างเคร่งครัด และป้องกันมิให้เจ้าหน้าที่ที่ไร้ศรัทธา รับสินบนหรือหาประโยชน์จากขบวนการค้ายาเสพติด แต่ในความจริง ปัญหาการทุจริตในหน้าที่ของเจ้าหน้าที่กลับขยายวงกว้าง การดำเนินนโยบายปราบปรามยาเสพติดยังเป็นแผนการดำเนินนโยบายที่กว้าง และไม่มีการกำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน วัดผลไม่ได้ จึงทำให้เกิดหลักฐานส่วนหนึ่งของความล้มเหลวของยุทธศาสตร์ชาติอีกด้วย

ปัจจุบันปัญหาเสพติดได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างมากจากอดีต เพราะในปัจจุบันเป็นการต่อสู้กับภัยคุกคามที่ไม่มีแบบแผน ไม่ว่าจะเป็นเครือข่ายยาเสพติดข้ามชาติ เครือข่ายก่อการร้ายข้ามชาติ และสงครามไซเบอร์ ถือเป็นประเด็นความเสี่ยงต่อการบริหารประเทศที่รัฐบาลสมัยประยุทธ์ จันทร์โอชา เป็นนายกรัฐมนตรีต้องเผชิญอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ จึงนำไปสู่การวางแผนทางวิธีปฏิบัติด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดขึ้น ภายใต้การจัดทำแผนปฏิบัติการด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2563-2565 ซึ่งเป็นแผนระดับที่ 3 ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2560 นอกจากนี้แล้วยังได้กำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ชาติด้านความมั่นคง (พ.ศ. 2562-2565) ต้องยอมรับว่ากระบวนการทางกฎหมายของประเทศไทยต่อการ

ป้องกันและปราบปรามยาเสพติดเป็นไปตามสภาวะที่ว่า “วุ่นวายแล้วล้อมคอก” แต่ไม่ได้ดำเนินการตามสภาวะที่ว่า “ป้องกันไว้ ดีกว่าแก้” จึงเป็นมูลเหตุให้การดำเนินนโยบายป้องกันและปราบปรามยาเสพติดเกิดความล้มเหลวในการนำนโยบายไปปฏิบัติในระดับนโยบายโดยสิ้นเชิงมาโดยตลอด ถือว่าสะท้อนทั้งคนและหน่วยงานที่มีหน้าที่ป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ถือเป็นความล้มเหลวในการทำหน้าที่เชิงระบบ หากพิจารณาจากแผนแม่บทภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (2561-2580) ในประเด็นความมั่นคงที่มีผลกระทบต่อความมั่นคงในราชอาณาจักร พบว่านโยบายการแก้ปัญหาเสพติดของรัฐบาล พบว่าแผนการป้องกันและปราบปรามปัญหาเสพติดล้มเหลว เพราะเป็นแผนงานที่กว้าง ใช้ระยะเวลานาน และไม่มีการกำหนดเป้าหมายอย่างชัดเจน วิธีแก้ปัญหาผู้ติดยาเสพติดถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่า ลอกการบ้านรัฐบาล น.ส.ยิ่งลักษณ์ ชินวัตร ซึ่งประกาศนโยบายแก้ไขปัญหาเสพติดเป็นวาระแห่งชาติที่ว่า ‘ผู้เสพ คือ ผู้ป่วย’ ขึ้นต้นทุ้งชื้อยุทธศาสตร์ชาติมาแก้ปัญหาเสพติด แม้แต่แสงสว่างที่ปลายอุโมงค์ยังมองไม่เห็น

แผนปฏิบัติการด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2564 กลับไม่มีความเปลี่ยนแปลงให้ต่างจากเดิมเท่าใดนัก โดยเน้นไปที่การมองปัญหาเสพติดเป็นเรื่องเกี่ยวกับความมั่นคงของชาติเป็นหลัก และมุ่งยึดทรัพย์ตัดวงจรเครือข่ายยาเสพติด สืบเส้นทางการเงินไปให้ถึงต้นตอ ประกอบกับระบบการให้รางวัล ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้แก้ไขระเบียบให้รางวัลนำจับขบวนการยา

เสพติดของเจ้าหน้าที่รัฐเพิ่มขึ้น การแก้ปัญหาเสพติดต่อการบริหารงานภาครัฐ คติยาเสพติดที่เพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง เป็นภาระต่องานด้านกระบวนการยุติธรรมทั้งระบบ ซึ่งส่งผลกระทบต่อภาระค่าใช้จ่ายของรัฐที่เพิ่มสูง และทำให้การดำเนินคดีด้านอื่นๆ เกิดความล่าช้า นอกจากนี้ปัญหาเสพติดได้ก่อให้เกิดการทุจริต คอร์รัปชัน โดยเฉพาะการทุจริตต่อหน้าที่ การรับสินบน การกลั่นแกล้งรีดไถ แสวงหาผลประโยชน์จากผู้กระทำ ความผิดซึ่งทำให้ประชาชนและสังคมเกิดความไม่ศรัทธา และเชื่อมั่นในการทำงานของเจ้าหน้าที่ของรัฐ (ประจวบ แหลมหลัก และคณะ, 2557, หน้า 3-13)

ดังนั้น การขับเคลื่อนการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ นโยบายที่ดำเนินการควรเป็นนโยบายที่เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชนในเชิงป้องกันมากกว่าการปราบปราม “ยุทธศาสตร์ 5 รั้วป้องกัน” ถือเป็นอีกนโยบายหนึ่งที่ส่งเสริมให้เกิดการมีส่วนร่วมการดำเนินงานในหลายภาคส่วนเป็นยุทธศาสตร์เพื่อป้องกันจุดอ่อน 5 ด้านภายในประเทศ ส่วนการป้องกันและปราบปรามระหว่างประเทศ ต้องอาศัยกลไกการประสานความร่วมมือระหว่างประเทศ จะส่งผลดีให้แต่ละประเทศที่มีปัญหาเสพติดได้แลกเปลี่ยนประสบการณ์และสามารถให้ความช่วยเหลือระหว่างกันได้อย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพด้วย

7. สรุป

การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติเป็นขั้นตอนสำคัญที่มีหลายองค์ประกอบเกี่ยวข้อง การแก้ไขปัญหามันต้องยึดหลักการทำงานแบบเข้าใจ เข้าถึง

พัฒนา โดยเข้าใจรากเหง้าของปัญหาเสพติด ซึ่งเป็นปัญหาที่รัฐบาลพยายามหาแนวทางป้องกันและปราบปรามตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน จากนั้นเข้าถึงข้อมูลการติดต่อสื่อสารการบูรณาการการทำงานร่วมกันอย่างเป็นเครือข่าย นอกจากนี้ยังมีการวางแผนและทบทวนการพลิกโฉมกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติด การสร้างจิตสำนึกให้คนสารภาพผิดเพื่อแลกกับการพ้นโทษและไม่ถูกดำเนินคดี เป็นกลยุทธ์อย่างหนึ่งที่น่าสนใจในการปรับเปลี่ยนกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติ และหัวใจหลักของการปรับเปลี่ยนยุทธศาสตร์อยู่ที่ผู้นำนโยบายไปปฏิบัติจะมีความชัดเจนในการแก้ไขปัญหามันและบูรณาการความร่วมมือมากน้อยเพียงใด ผู้นำนโยบายไปปฏิบัติมักพยายามหลีกเลี่ยงหรือไม่ปฏิบัติตามแนวทางที่กำหนด เบี่ยงประเด็นในการปฏิบัติเพื่อให้สอดคล้องกับผลประโยชน์ของตนเอง จึงทำให้การป้องกันและปราบปรามยาเสพติดของไทยยังคงย่ำอยู่กับที่เสมอ ปัจจัยสำคัญที่ทำให้การนำนโยบายป้องกันและปราบปรามยาเสพติดล้มเหลว ส่วนสำคัญคือ ข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริงในการกำหนดนโยบาย จนทำให้ขาดความต่อเนื่องในการนำนโยบายไปปฏิบัติอีกด้วย

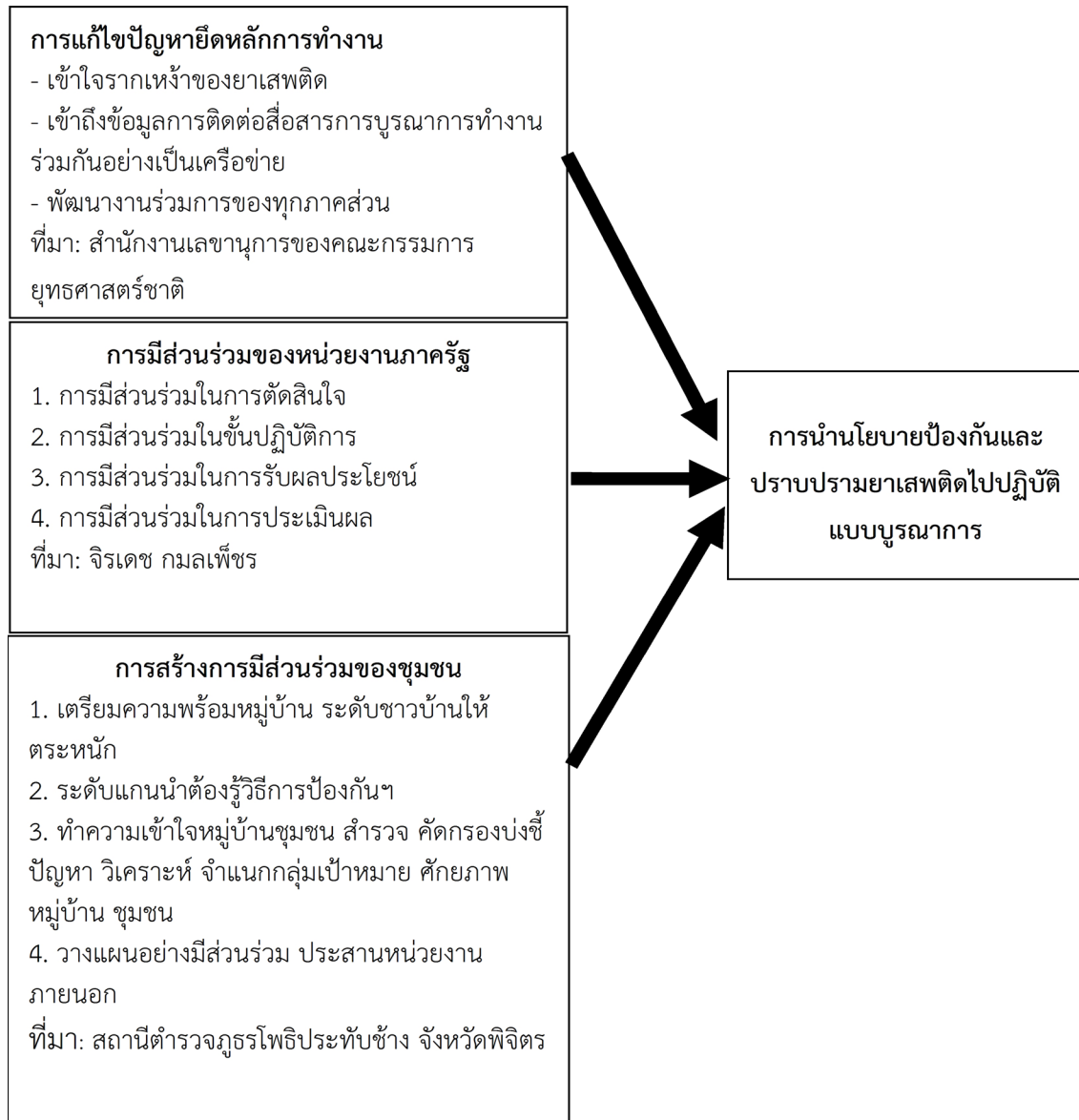
8. องค์ความรู้ที่ได้รับ

จากการศึกษาการนำนโยบายการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดไปปฏิบัติ พบว่า การปฏิบัติการแก้ไขปัญหามันมีช่องว่างที่ทำให้การแก้ไขปัญหามันไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควร แต่ยังขาดการให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมแบบบูรณาการความร่วมมือ ทำให้ปัญหาที่เกิดขึ้นยังคงเป็น

ปัญหาเรื้อรังที่ไม่สามารถแก้ไขได้ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ดังนั้น การทบทวนนโยบายและการทำความเข้าใจ เข้าถึง ก่อนกำหนดนโยบายไป

ปฏิบัติควบคู่กับการให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้การนำนโยบายไปปฏิบัติประสบความสำเร็จได้

ภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้รับ

เอกสารอ้างอิง

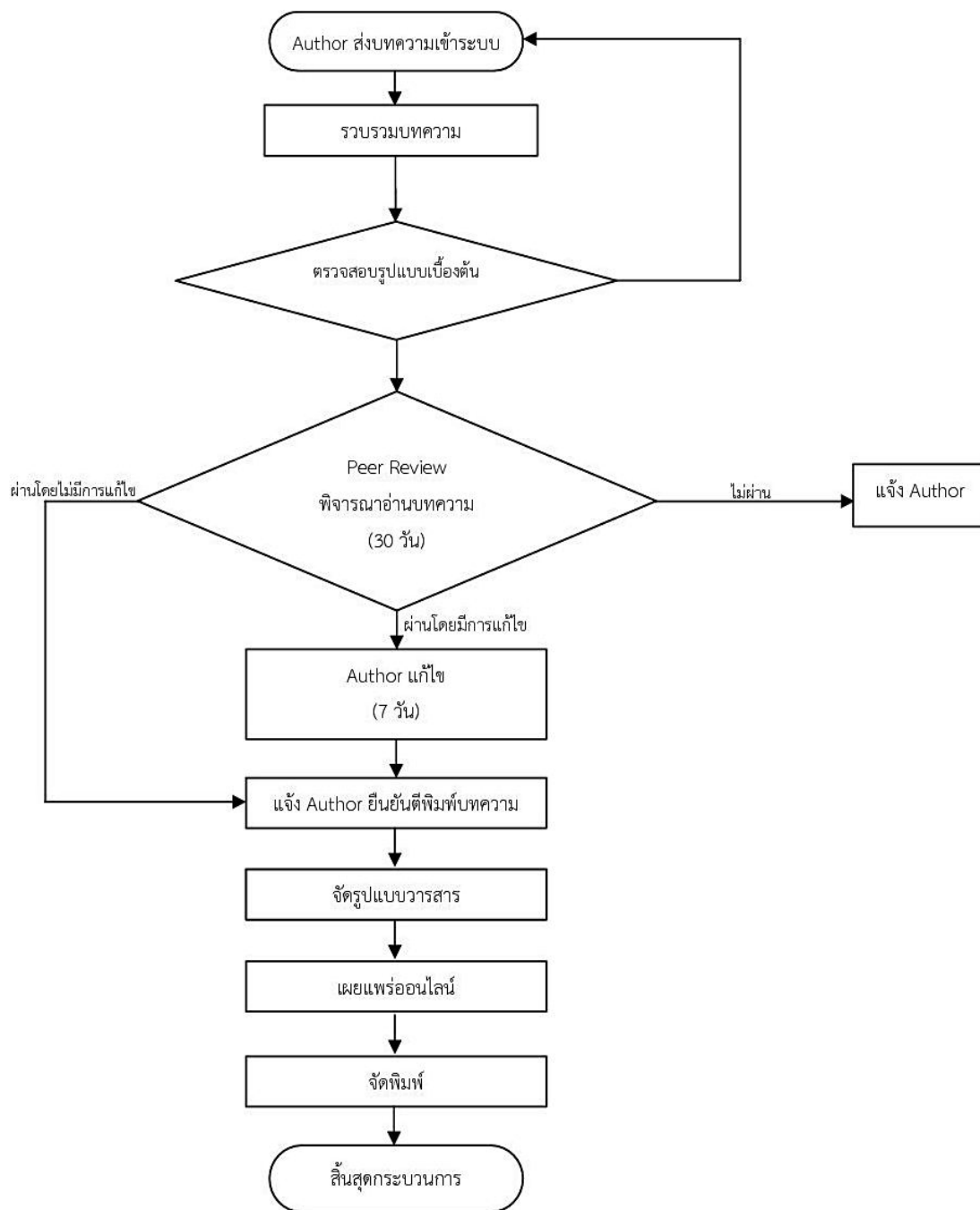
- จิระเดช กมลเพ็ชร. (2560). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหาเสพติดของหมู่บ้าน ตามแนวชายแดน ด้านจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดเชียงราย (ศึกษาเฉพาะพื้นที่ชายแดนติดประเทศเมียนมา). กรุงเทพฯ: ม.ป.ท.
- เจริญ แฉกพิมาย และคณะ. (2555). พฤติกรรมการป้องกันตนเองจากยาเสพติดของนักศึกษา มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ. (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.
- ประจวบ แหลมหลักและคณะ. (2557). ปัญหาเสพติดในสังคมไทยมุมมองทางสังคมวิทยา. วารสารการพยาบาล การสาธารณสุข และการศึกษา วิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนี พะเยา, 15(3), 3-13.
- เรือนแก้ว ภัทรานุประวัติ. (ม.ป.ป.). ปัญหาเสพติด: มุมมองทางสังคมวิทยา. กรุงเทพฯ: คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย.
- สถานีตำรวจภูธรโพธิ์ประทับช้างจังหวัดพิจิตร. (2564). คู่มือโครงการดำเนินงานชุมชนยั่งยืน เพื่อแก้ไขปัญหายาเสพติดแบบครบวงจรตามยุทธศาสตร์ชาติ ปี 2564. พิจิตร: สถานีตำรวจภูธรโพธิ์ประทับช้าง จังหวัดพิจิตร.
- สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด. (2562). แผนปฏิบัติการป้องกันปราบปรามและบำบัดรักษายาเสพติด ปี 2562. กรุงเทพฯ: คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด.
- _____. (2563). ผลการปราบปรามยาเสพติดทั่วประเทศ สำนักปราบปรามยาเสพติด รายงานประจำปี 2563. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด.
- _____. (ม.ป.ป.). แผนปฏิบัติการด้านการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ. 2563-2565. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2564. กรุงเทพฯ: ศูนย์สารสนเทศสิทธิมนุษยชน.

ภาคผนวก

กระบวนการพิจารณาบทความของวารสารวิชาการธรรมศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

คำแนะนำสำหรับผู้นิพนธ์บทความ

สถานที่ติดต่อเกี่ยวกับบทความ

สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น

30 หมู่ 1 ตำบลโคกสี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น 40000

โทรศัพท์ 085-752-1693

1. ส่วนประเภทของบทความที่ลงตีพิมพ์ในวารสาร

วารสารวิชาการธรรมทรรศน์ ตีพิมพ์บทความประเภทต่างๆ ดังนี้

1.1 บทความพิเศษ บทความทางวิชาการพิเศษ ที่เสนอเนื้อหาความรู้วิชาการอย่างเข้มข้น และผ่านการอ่านและพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาวิชานั้นๆ มีกลุ่มเป้าหมายเป็นนักวิชาการในวงการวิชาการ/วิชาชีพ

1.2 บทความทางวิชาการ ที่เสนอเนื้อหาความรู้ วิชาการ มีกลุ่มเป้าหมายที่เป็นนิสิต นักศึกษา หรือประชาชนทั่วไป

1.3 บทความวิจัย (Research Article) ได้แก่ รายงานผลงานวิจัยใหม่ที่มีองค์ความรู้อันเป็นประโยชน์ ซึ่งไม่เคยตีพิมพ์ในวารสารใดๆ มาก่อน

1.4 บทความปริทรรศน์ (Review Article) เป็นบทความที่รวบรวมความรู้จากตำรา หนังสือ และวารสารใหม่ หรือจากผลงานและประสบการณ์ของผู้นิพนธ์มาเรียบเรียงขึ้น โดยมีการวิเคราะห์สังเคราะห์วิจารณ์เปรียบเทียบกัน

1.5 ปกิณกะ (Miscellany) ได้แก่บทความทบทวนความรู้ เรื่องแปล ย่อความจากวารสารต่างประเทศ การแสดงความคิดเห็น วิจารณ์ แนะนำเครื่องมือใหม่ ตำราหรือหนังสือใหม่ที่น่าสนใจ หรือข่าวการประชุมทั้งระดับชาติและระดับนานาชาติ

การส่งบทความ

บทความที่จะตีพิมพ์ในวารสารวิชาการธรรมทรรศน์ ต้องส่งผ่านระบบลงทะเบียนออนไลน์ Website: <http://www.tci-thaijo.org/index.php/dhammathas> และรอการตรวจสอบจากกองบรรณาธิการ

การตรวจสอบบทความและพิสูจน์อักษร

ผู้พิมพ์ควรตระหนักถึงความสำคัญในการเตรียมบทความให้ถูกต้องตามรูปแบบของบทความที่วารสารกำหนด ตลอดจนตรวจสอบความถูกต้องแน่นอน พร้อมทั้งพิสูจน์อักษรก่อนที่จะส่งบทความนี้ให้กับบรรณาธิการ การเตรียมบทความให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสารจะทำให้การพิจารณาตีพิมพ์มีความรวดเร็วมากยิ่งขึ้น และทางกองบรรณาธิการขอสงวนสิทธิ์ที่จะไม่พิจารณาบทความจนกว่าจะได้แก้ไขให้ถูกต้องตามข้อกำหนดของวารสาร

การเตรียมบทความ

บทความต้องเป็นตัวพิมพ์ดีด โดยใช้ชุดแบบอักษร (font) ชนิดไทยสารบรรณ (TH Sarabun PSK) ขนาดอักษร 16 จัดกั้นหลังตรง และมีระยะห่างระหว่างบรรทัดหนึ่งช่อง (Double Spacing) ตลอดเอกสาร พิมพ์หน้าเดียวลงบนกระดาษ (A4) พิมพ์ให้ห่างจากขอบกระดาษ ด้านซ้าย และด้านขวา ขนาด 3.81 ซม. ด้านบน ขนาด 4.5 ซม. และด้านล่าง ขนาด 4.01 ซม. พร้อมใส่หมายเลขหน้ากำกับทางมุมขวาบนทุกหน้า บทความไม่ควรยาวเกิน 12 หน้ากระดาษพิมพ์ (A4) โดยนับรวมภาพประกอบและตาราง

การพิจารณาและคัดเลือกบทความ

บทความแต่ละบทความจะได้รับพิจารณาจากคณะกรรมการกลั่นกรองบทความวารสาร (Peer Review) อย่างน้อย 2 ท่าน ที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้อง และได้รับความเห็นชอบจากกองบรรณาธิการก่อนตีพิมพ์ โดยการพิจารณาบทความจะมีรูปแบบที่ผู้พิจารณาบทความไม่ทราบชื่อหรือข้อมูลของผู้เขียนบทความ และผู้เขียนบทความไม่ทราบชื่อผู้พิจารณาบทความ (Double - blind Peer Review)

2. ส่วนบทคัดย่อ (Abstract)

บทคัดย่อควรมีความยาวไม่เกิน 350 คำ โดยแยกต่างหากจากเนื้อเรื่อง บทความวิจัย/วิชาการต้องมีบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ซึ่งบทคัดย่อควรเขียนให้ได้ใจความทั้งหมดของเรื่อง ไม่ต้องอ้างอิงเอกสาร รูปภาพ หรือตาราง และให้มีเพียง 2 ส่วนเท่านั้น คือ

- 1) **วัตถุประสงค์** ควรกล่าวถึงจุดมุ่งหมายของการศึกษา
- 2) **ผลการวิจัยพบว่า** ควรประกอบด้วย ผลที่ได้รับจากการค้นคว้า ศึกษา และผลของค่าสถิติ (ในกรณีมีการวิเคราะห์)
- 3) **คำสำคัญ** ควรมีคำสำคัญไม่เกิน 3 คำ ที่ครอบคลุมชื่อเรื่องที่ศึกษาและจะปรากฏอยู่ในส่วนท้ายของบทคัดย่อทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และคั่นด้วยเครื่องหมายอัฒภาค (Semicolon) (;)

3. ส่วนเนื้อเรื่อง ควรประกอบด้วย

3.1 การเตรียมต้นฉบับสำหรับการเขียนบทความวิจัย ประกอบด้วย

3.1.1 บทนำ (Introduction) เป็นส่วนกล่าวนำโดยอาศัยการปริทรรศน์ (Review) ข้อมูลจากรายงานวิจัย ความรู้ และหลักฐานต่างๆ จากหนังสือหรือวารสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา และกล่าวถึงเหตุผลหรือความสำคัญของปัญหาในการศึกษาครั้งนี้

3.1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย (Research Objectives) เป็นการกำหนดวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายของการวิจัย รวมถึงรวบรวมหลักการ วิธีการ โดยมีรายละเอียดว่าจะต้องศึกษาอะไรบ้าง เพื่อเป็นแนวทางในการวิเคราะห์ข้อมูล และเสนอผลการวิจัยได้อย่างชัดเจน

3.1.3 วิธีดำเนินการวิจัย (Methods) เป็นการกำหนด วิธีการ กิจกรรม รายละเอียดของการวิจัย การศึกษาประชากร และกลุ่มตัวอย่างในการศึกษา และวิธีการศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย รวมทั้งสถิติที่นำมาใช้วิเคราะห์ข้อมูล

3.1.4 สรุปผลการวิจัย (Results) เป็นการแสดงผลที่ได้จากการศึกษาและวิเคราะห์ ในข้อ 3.1.2 ควรจำแนกผลออกเป็นหมวดหมู่และสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์ของการศึกษา โดยการบรรยาย ในเนื้อเรื่องและแสดงรายละเอียดเพิ่มเติมด้วยภาพประกอบ ตาราง กราฟ หรือแผนภูมิ ตามความเหมาะสม

3.1.5 อภิปรายผลการวิจัย (Discussion) เป็นการนำข้อมูลที่ได้มาจากการวิเคราะห์ของผู้นิพนธ์ นำมาเปรียบเทียบกับผลการวิจัยของผู้อื่น เพื่อให้มีความเข้าใจหรือเกิดความรู้ใหม่ที่เกี่ยวกับงานวิจัยนั้น รวมทั้งข้อดี ข้อเสียของวิธีการศึกษา เสนอแนะความคิดเห็นใหม่ๆ ปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ เพื่อเป็นแนวทางที่จะนำไปประยุกต์ให้เกิดประโยชน์

3.1.6 ข้อเสนอแนะ (Suggestion) การแนะนำผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อไป

3.1.7 องค์ความรู้ที่ได้รับ (Knowledge Assets) ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการสังเคราะห์ หลักการ วิธีการ ในลักษณะความเรียง แผนภาพ แผนภูมิ หรือผังมโนทัศน์ เพื่อให้ได้ความรู้ที่ได้จากการวิจัยนั้น

3.1.8 เอกสารอ้างอิง (References) ใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหาตามหลักเกณฑ์ APA (American Psychological Association) 6th edition เป็นการอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อความไว้ในเครื่องหมายวงเล็บ () แทรกในเนื้อหา ซึ่งมีรูปแบบการเขียนอ้างอิงที่นิยมแพร่หลาย โดยมีกฎเกณฑ์การอ้างอิงที่ออกแบบมา เพื่อให้ผู้ใช้มีความชัดเจนในการลงรายการงานเขียนต่างๆ ที่ง่ายต่อการศึกษา และการปฏิบัติ

3.2 การเตรียมต้นฉบับสำหรับการเขียนบทความวิชาการ ประกอบด้วย

3.2.1 บทนำ (Introduction) เป็นส่วนกล่าวนำโดยอาศัยการปริทรรศน์ (Review) ข้อมูลจากรายงานวิจัย ความรู้ และหลักฐานต่างๆ จากหนังสือหรือวารสารที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษา และกล่าวถึงเหตุผลหรือความสำคัญของปัญหาในการศึกษาครั้ง

3.2.2 เนื้อหา (Content) เรื่องราวที่ผู้เขียนต้องการจะให้อ่านได้รับทราบ เนื้อหาที่ดีต้องมีรายละเอียดที่ชัดเจนและน่าสนใจ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสมรรถภาพทางความคิดของผู้เขียนเป็นสำคัญ

3.2.3 สรุป (Summarizing) เป็นวิธีการเขียนบทความที่ผู้เขียนจะต้องเขียนให้เหลือเฉพาะส่วนที่มีความสำคัญ เป็นการกลั่นกรอง การรวบรวมหรือการลดข้อความให้เหลือส่วนที่สำคัญเท่านั้น

3.2.4 องค์ความรู้ที่ได้รับ (Knowledge Assets) ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการสังเคราะห์ หลักการ วิธีการ ในลักษณะความเรียง แผนภาพ แผนภูมิ หรือผังมโนทัศน์ เพื่อให้ได้ความรู้ที่ได้จากการวิจัยนั้น

3.2.5 เอกสารอ้างอิง (References) ใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหาตามหลักเกณฑ์ APA (American Psychological Association) 6th edition เป็นการอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อความไว้ในเครื่องหมายวงเล็บ () แทรกในเนื้อหา ซึ่งมีรูปแบบการเขียนอ้างอิงที่นิยมแพร่หลาย โดยมีกฎเกณฑ์การอ้างอิงที่ออกแบบมาเพื่อให้ผู้ใช้มีความชัดเจนในการลงรายการงานเขียนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาและการปฏิบัติ

3.3 การเตรียมต้นฉบับสำหรับการเขียนบทวิจารณ์หนังสือ ประกอบด้วย

3.3.1 ชื่อเรื่องของหนังสือ (Title) ให้ระบุทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ

3.3.2 ชื่อผู้เขียนหนังสือ (Author) ให้ระบุชื่อเต็มทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุสถาบันหรือหน่วยงานที่ผู้เขียนสังกัด

3.3.3 ชื่อผู้วิจารณ์ (Name of Reviews) ให้ระบุชื่อเต็มทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ พร้อมระบุสถาบันหรือหน่วยงานที่ผู้วิจารณ์สังกัด

3.3.4 เนื้อหาการวิจารณ์ (Reviews Content) ในการเขียนเกี่ยวกับหนังสือวิจารณ์ เนื้อเรื่องจะเป็นส่วนแสดงความคิดเห็นและรายละเอียดในการวิจารณ์ โดยนำเสนอเรื่องราวจุดเด่น จุดบกพร่องของเรื่อง โดยทำการวิจารณ์หรือวิพากษ์อย่างมีหลักเกณฑ์และเหตุผลตามหลักวิชาการ

3.3.5 สรุป (Summarizing) เป็นวิธีการเขียนสรุปความคิดเห็นทั้งหมดที่วิจารณ์ รวมถึงให้ข้อคิดหรือข้อสังเกตที่เป็นประโยชน์สำหรับผู้อ่าน

3.3.6 องค์ความรู้ที่ได้รับ (Knowledge Assets) ระบุองค์ความรู้อันเป็นผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการสังเคราะห์ หลักการ วิธีการ ในลักษณะความเรียง แผนภาพ แผนภูมิ หรือผังมโนทัศน์ เพื่อให้ได้ความรู้ที่ได้จากการวิจัยนั้น

3.3.7 เอกสารอ้างอิง (References) ใช้รูปแบบการอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหาตามหลักเกณฑ์ APA (American Psychological Association) 6th edition เป็นการอ้างอิงแหล่งที่มาของข้อความไว้ในเครื่องหมายวงเล็บ () แทรกในเนื้อหา ซึ่งมีรูปแบบการเขียนอ้างอิงที่นิยมแพร่หลาย โดยมีกฎเกณฑ์การอ้างอิงที่ออกแบบมาเพื่อให้ผู้ใช้มีความชัดเจนในการลงรายการงานเขียนต่างๆ ที่ง่ายต่อการศึกษาและการปฏิบัติ

การอ้างอิงแบบแทรกในเนื้อหาตามหลักเกณฑ์ APA 6th edition

1. หนังสือ

1.1 คัมภีร์พระไตรปิฎก

ให้อ้างชื่อย่อคัมภีร์. เล่ม/ข้อ/หน้า. และให้วงเล็บคำว่า (บาลี) ไว้หลังคำย่อในกรณีที่ใช้พระไตรปิฎกฉบับภาษาบาลีหรือวงเล็บคำว่า (ไทย) ไว้หลังคำย่อในกรณีที่ใช้พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ตัวอย่างเช่น (อง.ทุก. (ไทย) 20/395/106)

1.2 หนังสือ

การอ้างอิงในเนื้อหา

หน้าข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ ชื่อ/นามสกุล/(ปีที่พิมพ์/เลขหน้าที่อ้างอิง (ถ้ามี))

หลังข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ (ชื่อ/นามสกุล/ปีที่พิมพ์/เลขหน้าที่อ้างอิง (ถ้ามี))

ผู้แต่ง 1 คน ให้ระบุชื่อ นามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านาม หากเป็นพระภิกษุทั่วไป ให้ใส่คำว่าพระ, พระมหา นำหน้าชื่อตามด้วยฉายา และพระภิกษุที่มีสมณศักดิ์ให้ใส่ชื่อสมณศักดิ์ตามด้วย

กรณีผู้แต่งมีสมณศักดิ์

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) (2557, หน้า 15)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2557, หน้า 15)

กรณีผู้แต่งมีเป็นกลุ่มบุคคลหรือนิติบุคคล

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น เจษฎา ทองรุ่งโรจน์ (2547)

Yamane (1967)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (เจษฎา ทองรุ่งโรจน์, 2547)

(Yamane, 1967)

ผู้แต่ง 2 คน ให้ระบุชื่อ นามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านามของผู้แต่งทั้ง 2 คน โดยใช้คำว่า “และ” สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “and” หรือ “&” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น พระชนนันท ฐานุตโตร และบุญชนะ ทาโยธี (2559)
Bruce and Blackburn (1992)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (พระชนนันท ฐานุตโตร และบุญชนะ ทาโยธี, 2559)
(Bruce and Blackburn, 1992)

ผู้แต่ง 3 คน ให้ระบุชื่อ นามสกุลของผู้แต่งแต่ละคนให้คั่นด้วยเครื่องหมาย “,” หน้าผู้แต่งคนสุดท้ายต้องคั่นด้วย “และ” สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “and” หรือ “&” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น ภาสกร ดอกจันทร์, สุรพล พรหมกุล และสุบัน โยทุม (2552)
Dokchan, Phromkun and Yothum (2009)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (ภาสกร ดอกจันทร์, สุรพล พรหมกุล และสุบัน โยทุม, 2552)
(Dokchan, Phromkun and Yothum, 2009)

ผู้แต่งมากกว่า 3 คนขึ้นไป ให้ระบุชื่อ นามสกุลของผู้แต่งคนแรกตามด้วย “และคณะ” หรือคนอื่นๆ สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “et al.” หรือ “and others” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และคณะ (2525, หน้า 100)
Prasitratsin et al. (1982, p. 100)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และคณะ, 2525, หน้า 100)
(Prasitratsin et al., 1982, p. 100)

1.3 วารสาร

การอ้างอิงในเนื้อหา

หน้าข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ ชื่อ/นามสกุล/(ปีที่พิมพ์,/เลขหน้าที่อ้างอิง (ถ้ามี))

หลังข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ (ชื่อ/นามสกุล,/ปีที่พิมพ์,/เลขหน้าที่อ้างอิง (ถ้ามี))

ผู้แต่ง 1 คน ให้ระบุชื่อ นามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านาม หากเป็นพระภิกษุทั่วไปให้ใส่คำว่าพระ, พระมหา นำหน้าชื่อตามด้วยฉายา และพระภิกษุที่มีสมณศักดิ์ให้ใส่ชื่อสมณศักดิ์ตามด้วย

กรณีผู้แต่งมีสมณศักดิ์

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) (2557, หน้า 15)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2557, หน้า 15)

กรณีผู้แต่งมีเป็นกลุ่มบุคคลหรือนิติบุคคล

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น เจษฎา ทองรุ่งโรจน์ (2547)

Yamane (1967)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (เจษฎา ทองรุ่งโรจน์, 2547)

(Yamane, 1967)

ผู้แต่ง 2 คน ให้ระบุชื่อ นามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านามของผู้แต่งทั้ง 2 คน โดยใช้คำว่า “และ” สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “and” หรือ “&” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น พระชนนันท ฐานุตโตร และบุญชนะ ทาโยธี (2559)

Bruce and Blackburn (1992)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (พระชนนันท ฐานุตโตร และบุญชนะ ทาโยธี, 2559)

(Bruce and Blackburn, 1992)

ผู้แต่ง 3 คน ให้ระบุชื่อ นามสกุลของผู้แต่งแต่ละคนให้คั่นด้วยเครื่องหมาย “,” หน้าผู้แต่ง คนสุดท้ายต้องคั่นด้วย “และ” สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “and” หรือ “&” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น ภาสกร ดอกจันทร์, สุรพล พรหมกุล และสุบัน โยทุม (2552)

Dokchan, Phromkun and Yothum (2009)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (ภาสกร ดอกจันทร์, สุรพล พรหมกุล และสุบัน โยทุม, 2552)

(Dokchan, Phromkun and Yothum, 2009)

ผู้แต่งมากกว่า 3 คนขึ้นไป ให้ระบุชื่อ นามสกุลของผู้แต่งคนแรกให้คั่นด้วยตามด้วย “และคณะ” หรือคนอื่นๆ สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “et al.” หรือ “and others” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และคณะ (2525, หน้า 100)

Prasitratsin et al. (1982, p. 100)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และคณะ, 2525, หน้า 100)

(Prasitratsin et al., 1982, p. 100)

1.4 วิทยานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์/สารนิพนธ์

การอ้างอิงในเนื้อหา

หน้าข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ ชื่อ/นามสกุล/(ปีที่พิมพ์/เลขหน้าที่อ้างอิง (ถ้ามี))

หลังข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ (ชื่อ/นามสกุล/ปีที่พิมพ์/เลขหน้าที่อ้างอิง (ถ้ามี))

ผู้แต่ง 1 คน ให้ระบุชื่อ นามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านาม หากเป็นพระภิกษุทั่วไป ให้ใส่คำว่าพระ, พระมหา นำหน้าชื่อตามด้วยฉายา และพระภิกษุที่มีสมณศักดิ์ให้ใส่ชื่อสมณศักดิ์ตามด้วย

กรณีผู้แต่งมีสมณศักดิ์

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมมจิตโต) (2557, หน้า 15)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2557, หน้า 15)

กรณีผู้แต่งมีเป็นกลุ่มบุคคลหรือนิติบุคคล

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น เจษฎา ทองรุ่งโรจน์ (2547)

Yamane (1967)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (เจษฎา ทองรุ่งโรจน์, 2547)

(Yamane, 1967)

ผู้แต่ง 2 คน ให้ระบุชื่อ นามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านามของผู้แต่งทั้ง 2 คน โดยใช้คำว่า “และ” สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “and” หรือ “&” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น พระชนนันท์ ฐานุตโร และบุญชนะ ทาโยธี (2559)

Bruce and Blackburn (1992)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (พระชนนันท์ ฐานุตโร และบุญชนะ ทาโยธี, 2559)

(Bruce and Blackburn, 1992)

ผู้แต่ง 3 คน ให้ระบุชื่อนามสกุลของผู้แต่งแต่ละคนให้คั่นด้วยเครื่องหมาย “,” หน้าผู้แต่ง คนสุดท้ายต้องคั่นด้วย “และ” สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “and” หรือ “&” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น ภาสกร ดอกจันทร์, สุรพล พรหมกุล และสุบัน โยทุม (2552)

Dokchan, Phromkun and Yothum (2009)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (ภาสกร ดอกจันทร์, สุรพล พรหมกุล และสุบัน โยทุม, 2552)

(Dokchan, Phromkun and Yothum, 2009)

ผู้แต่งมากกว่า 3 คนขึ้นไป ให้ระบุชื่อ นามสกุลของผู้แต่งคนแรกให้คั่นด้วยตามด้วย “และคณะ” หรือคนอื่นๆ สำหรับผู้แต่งชาวไทย หรือ “et al.” หรือ “and others” สำหรับผู้แต่งชาวต่างประเทศ

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และคณะ (2525, หน้า 100)

Prasitrat sin et al. (1982, p. 100)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ และคณะ, 2525, หน้า 100)

(Prasitrat sin et al., 1982, p. 100)

1.5 รายงานการวิจัย

การอ้างอิงในเนื้อหา

หน้าข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ ชื่อ/นามสกุล/(ปีที่พิมพ์,/เลขหน้าที่อ้างอิง (ถ้ามี))

หลังข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ (ชื่อ/นามสกุล,/ปีที่พิมพ์,/เลขหน้าที่อ้างอิง (ถ้ามี))

(ใช้รูปแบบเดียวกับหนังสือ)

1.6 ราชกิจจานุเบกษา

การอ้างอิงในเนื้อหา

หน้าข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ ชื่อพระราชบัญญัติ/(ปีที่พิมพ์)

หลังข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ (ชื่อพระราชบัญญัติ,/ปีที่พิมพ์)

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น พระราชบัญญัติโบราณสถานโบราณวัตถุศิลปวัตถุและ
พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504 (2544)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (พระราชบัญญัติโบราณสถานโบราณวัตถุศิลปวัตถุและ
พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504, 2544)

1.7 สัมภาษณ์

การอ้างอิงในเนื้อหา

หน้าข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ ชื่อ/นามสกุล/(การสัมภาษณ์,/วันที่/เดือน/พ.ศ.)

หลังข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ (ชื่อ/นามสกุล,/การสัมภาษณ์,/วันที่/เดือน/พ.ศ.)

ผู้ให้สัมภาษณ์ ให้ระบุชื่อ นามสกุล โดยไม่ต้องมีคำนำหน้านาม หากเป็นพระภิกษุทั่วไป
ให้ใส่คำว่าพระ, พระมหา นำหน้าชื่อตามด้วยฉายา และพระภิกษุที่มีสมณศักดิ์ให้ใส่ชื่อสมณศักดิ์ตามด้วย
ชื่อตัวในเครื่องหมายวงเล็บ

กรณีผู้แต่งมีสมณศักดิ์

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น พระครูสุวิธานพัฒนบัณฑิต (การสัมภาษณ์, 15 สิงหาคม 2557)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (พระครูสุวิธานพัฒนบัณฑิต, การสัมภาษณ์, 15 สิงหาคม 2557)

1.8 สื่ออิเล็กทรอนิกส์

การอ้างอิงในเนื้อหา

หน้าข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ ชื่อ/นามสกุล/(ปีที่จัดทำ)

หลังข้อความ ตัวอย่างรูปแบบ (ชื่อ/นามสกุล,/ปีที่จัดทำ)

ตัวอย่าง เว็บไซต์

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น กรวรรณ สังขกร (2558)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (กรวรรณ สังขกร, 2558)

ตัวอย่าง วิกีพีเดีย

ตัวอย่าง หน้าข้อความ เช่น Wikipedia (2558)

ตัวอย่าง หลังข้อความ เช่น (Wikipedia, 2558)

การเขียนเอกสารอ้างอิง

1. คัมภีร์พระไตรปิฎก:

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อเรื่อง./ (ครั้งที่พิมพ์(ถ้ามี) ใส่พิมพ์ครั้งที่ 2 เป็นต้นไป)./ สถานที่พิมพ์:/ สำนักพิมพ์.

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

2. หนังสือ:

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อเรื่อง./ (ครั้งที่พิมพ์(ถ้ามี) ใส่พิมพ์ครั้งที่ 2 เป็นต้นไป)./ สถานที่พิมพ์:/ สำนักพิมพ์.

เจษฎา ทองรุ่งโรจน์. (2547). *พจนานุกรมอังกฤษ-ไทย ประชุม*. กรุงเทพฯ: โบแดง.

Yamane, T. (1967). *Statistics: an introductory analysis*. New York: Harper and Row.

3. วารสาร:

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อบทความ./ ชื่อวารสาร./ ปีที่(ฉบับที่)./ เลขหน้า.

พระธรรมาภรณ์ ฐานุตโตโร และบุญชนะ ทาโยธี. (2559). การบริหารงานตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์. *วารสารวิชาการธรรมศาสตร์*, 16(1), 1-13.

Prescott, S. G. (2015). Will Instructors Save Time Using a Specifications Grading System?. *Journal of Microbiology & Biology Education*, 16(2), 298.

4. วิทยานิพนธ์/ดุษฎีนิพนธ์/สารนิพนธ์:

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์./ (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทหรือวิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต)./ สถานที่พิมพ์:/ สำนักพิมพ์หรือชื่อมหาวิทยาลัย.

พระมหาบุญพิเศษฐ์ จันทน์เมือง. (2553). *การจัดการการท่องเที่ยวในพระอารามหลวงชั้นเอกในเกาะรัตนโกสินทร์*. (ปริญญาานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

Phrachanna Bhaddharakhito. (2015). *An Analytical Study of Morality in Cambodian Traditional Wedding at Chamnomkuet Village, Chamnom Sub-district, Mongkol borei District, Banteay Meanchey Province Based on Buddhist Principle*. (Master of arts). Khon Kaen: Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

5. รายงานการวิจัย:

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อเรื่อง./ (รายงานการวิจัย)./สถานที่พิมพ์:/สำนักพิมพ์.

สมเกียรติ ชัยพิบูลย์. (2550). *การจัดการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวชุมชนนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร*. (รายงานการวิจัย). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

6. ราชกิจจานุเบกษา:

ชื่อพระราชบัญญัติ./ (ปีที่พิมพ์./วันที่/เดือน)./ราชกิจจานุเบกษา./เล่มที่/ตอนที่/หน้า.

พระราชบัญญัติโบราณสถานโบราณวัตถุศิลปวัตถุและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. 2504. (2544, 21 ธันวาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 118 ตอนพิเศษ 127ง, หน้า 13-17.

7. สัมภาษณ์:

การสัมภาษณ์ให้ทำการอ้างอิงในเนื้อหาโดยไม่ต้องลงรายการในเอกสารอ้างอิง

8. สืออิเล็กทรอนิกส์ :

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อเรื่อง./เข้าถึงได้จาก/<http://www.xxxxxxx>

(คำว่า เข้าถึงได้จาก ใช้สำหรับเอกสารภาษาไทย Retrieved from สำหรับเอกสารภาษาต่างประเทศ)

กรวรรณ สังขกร. (2558). *การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกับวิถีไทย*. เข้าถึงได้จาก <http://www.slideshare.net/amicsangkakorn/ss-48803224>

Bhandari, P., Rishi, P. and Prabha, V. (2014). *Positive Effect of Probiotic Lactobacillus Plantarum in Reversing the LPS Induced Infertility in Mouse Model*. Retrieved from <http://www.jmm.microbiologyresearch.org/content/journal/jmm/10.1099/jmm.0.000230;jsessionid=1me6a81o04g7o.x-sgm-live-03>

9. วิกีพีเดีย :

ชื่อผู้แต่ง./ (ปีที่พิมพ์)./ชื่อเรื่อง./วันที่สืบค้น./จาก/<http://www.xxxxxxx>

วิกิพีเดีย. (2561). *ข่าวสารจังหวัดขอนแก่น พ.ศ.2560*. วันที่สืบค้น 3 มิถุนายน 2562, จาก <https://th.wikipedia.org/wiki>

ส่วนภาพประกอบ (Figure) และส่วนตาราง (Table)

ภาพประกอบและตารางควรมีเท่าที่จำเป็น โดยพิมพ์หน้าละ 1 ภาพ หรือ 1 ตาราง สำหรับคำบรรยายภาพและตารางให้พิมพ์เหนือภาพหรือตาราง ส่วนคำอธิบายเพิ่มเติมให้ใส่ใต้ภาพหรือตาราง

การติดต่อโฆษณาและการสมัครสมาชิก

การติดต่อโฆษณา การสั่งซื้อ และการสมัครเป็นสมาชิกวารสารวิชาการธรรมทรรศน์ กรุณาติดต่อ “บรรณาธิการวารสารวิชาการธรรมทรรศน์” สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตขอนแก่น อาคาร 100 ปี สมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร) เลขที่ 30 หมู่ 1 บ้านโคกสี ตำบลโคกสี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น 40000 โทรศัพท์ 0-4328-3546-7 (ต่อ 114) โทรสาร 0-4328-3399 <http://www.tci-thaijo.org/index.php/dhammathas>

E-mail: dhammathas@hotmail.com

- 1) ผศ.ดร.สุรพล พรหมกุล 088-578-1671
- 2) น.ส.สาริกา ไสวงาม 085-752-1693

กำหนดการออกวารสาร

- ฉบับที่ 1 มกราคม-มีนาคม
- ฉบับที่ 2 เมษายน-มิถุนายน
- ฉบับที่ 3 กรกฎาคม-กันยายน
- ฉบับที่ 4 ตุลาคม-ธันวาคม

เพื่อให้เป็นไปตามกฎหมายลิขสิทธิ์ ผู้พิมพ์ต้องลงลายมือชื่อในแบบฟอร์มใบมอบลิขสิทธิ์บทความให้แก่วารสารฯ พร้อมกับบทความต้นฉบับที่ได้แก้ไขครั้งสุดท้าย นอกจากนี้ ผู้พิมพ์ต้องยืนยันว่าบทความต้นฉบับที่ส่งมาตีพิมพ์นั้น ได้ส่งมาตีพิมพ์เฉพาะในวารสารวิชาการธรรมทรรศน์เพียงแห่งเดียวเท่านั้น หากมีการใช้ภาพหรือตารางของผู้พิมพ์อื่นที่ปรากฏในสิ่งตีพิมพ์อื่นมาแล้ว ผู้พิมพ์ต้องขออนุญาตเจ้าของลิขสิทธิ์ก่อน พร้อมทั้งแสดงหนังสือที่ได้รับการยินยอมต่อบรรณาธิการ ก่อนที่บทความจะได้รับการตีพิมพ์

